STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 46

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1936

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1936: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19362

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 46

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1936

Nr 7-Nr 12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 27

STOCKHOLM 1936
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
355172

INNEHÅLL

INDEX

Nr 1.

Arbetsmarknaden under december månad 1935	1	Le marché du travail en décembre 1935.
Arbetsförhållandena bland legitimerade sjukgymnaster	3	Conditions de travail parmi les praticiens de gymnastique médicale légitimés.
Förslag till lantarbetstidslag	13	Projet de loi sur la journée de travail dans l'agriculture.
Lag angående skydd mot vräkning vid arbetskonflikter	27	Projet de loi visant à protéger les ouvriers engagés dans un conflit de travail contre l'expulsion.
Internationella arbetsorganisationen	30	L'organisation internationale du travail.
Amerikansk arbetskonferens	30	Conférence américaine sur le travail.
Den förberedande sjöfartskonferensen i Genève 1935	31	La conférence maritime préparatoire à Genève en 1935.
Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1935	35	Les progrès de la législation internationale du travail en 1935.
Kortare meddelanden	38	Courtes notices.
Lönestatistisk årsbok för Sverige 1934	38	Annuaire des salaires de la Suède en 1934.
De erkända arbetslöshetskassorna	38	Les caisses-chômage enregistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under november 1935	38	Activité de la commission de chômage en novembre 1935.
Pensionsförsäkringen år 1934	40	L'assurance sur les retraites en 1934.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under december 1935	41	Activité des bureaux de placement publics en décembre 1935.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 november 1935	46	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 novembre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	47	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1935	48	Coût de la vie pendant le 4e trimestre 1935.
Litteraturöversikt	65	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	72	Lois concernant les questions sociales.

Nr 2.

Arbetsmarknaden under januari månad 1936	73	Le marché du travail en janvier 1936.
Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1935	75	L'offre et la demande du travail pendant le 4e trimestre 1935.
Arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1935	82	L'offre et la demande du travail et les salaires dans l'agriculture en 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1935	91	Activité des bureaux de placement publics en Suède en 1935.
Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1935	104	L'offre et la demande du travail dans la marine marchande en 1935.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under år 1935	107	La production d'habitations dans certaines grandes villes en 1935.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under fjärde kvartalet 1935	111	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 4e trimestre 1935.
Lag om kommunal kontantunderstödsverksamhet vid arbetslöshet	114	Projet de lois autorisant les communes d'accorder secours en espèces aux chômeurs.
Internationella arbetskonferensens nittonde sammanträde	134	La dix-neuvième session de la conférence internationale du travail.
Utvandringen till främmande världsdelar under år 1935	138	L'émigration intercontinentale en 1935.
Kortare meddelanden	140	Courtes notices.
De erkända arbetslöshetskassorna	140	Les caisses-chômage enregistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under december 1935	140	Activité de la commission de chômage en décembre 1935.
Institutet för svensk utlandstjänst	141	Le bureau d'information suédois sur les possibilités d'emploi à l'étranger.

Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1935	142	L'inspection du travail au cours du 4e trimestre 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under januari 1936	143	Activité des bureaux de placement publics en janvier 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 december 1935	148	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 décembre 1935.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	149	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader januari 1936	150	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie janvier 1936.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	152	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturöversikt	153	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	160	Lois concernant les questions sociales.

Nr 3.

Arbetsmarknaden under februari månad 1936	161	Le marché du travail en février 1936.
Arbetslösheten under år 1935	163	Le chômage en 1935.
Sysselsättning och arbetstid inom näringslivet i november 1935	172	Occupation et heures du travail dans l'industrie en novembre 1935.
Förslag till fortsatt hjälp åt stenarbetare i Blekinge	185	Projet de secours continué aux ouvriers en pierre en Blekinge.
Folkomflyttningen i Blekinge län åren 1926—1934	194	Mouvement de la population au gouvernement de Blekinge pendant les années 1926—1934.
Bostadssociala utredningens förslag till vissa ändringar i hälsovårdsstadgan	201	Projet de certaines modifications du règlement sanitaire.
Lag om förenings- och förhandlingsrätt	214	Loi sur le droit de coalition et de négociations.
Internationella arbetsorganisationen	221	L'organisation internationale du travail.
Arbetsordningen för arbetskonferensens tjugonde sammanträde	221	Ordre du jour de la vingtième session de la conférence internationale du travail.
Kortare meddelanden	222	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under januari 1936	222	Activité de la commission de chômage en janvier 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 januari 1936	224	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 janvier 1936.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under februari 1936	225	Activité des bureaux de placement publics en février 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	230	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	231	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Livsmedelspriser och levnadskostnader februari 1936	239	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie février 1936.
Litteraturöversikt	241	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	248	Lois concernant les questions sociales.

Nr 4.

Arbetsmarknaden under mars månad 1936	249	Le marché du travail en mars 1936.
Kollektivavtalen under fjärde kvartalet 1935 och första kvartalet 1936	251	Les conventions collectives pendant le 4e trimestre 1935 et le 1er trimestre 1936.
Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1935/1936	256	Les salaires des ouvriers forestiers pendant l'hiver 1935/1936.
Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1935	261	Valeur nutritive et prix des aliments principaux en 1935.

Förslag till konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan . .	265	Projet de convention concernant la semaine de quarante heures.
Befolkningskommissionens förslag angående moderskapspenning och mödrahjälp m. m. .	277	Projet de la »commission de la population» concernant une allocation de maternité et des secours maternels etc.
Internationella arbetsorganisationen	296	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i februari 1936	296	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en février 1936.
Publikation från internationella arbetsbyrån . . .	299	Publication du bureau international du travail.
Kortare meddelanden	299	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1936	299	Activité de la commission de chômage en février 1936.
Arbetslöshetsfrågan i Förenta staterna	300	La question du chômage aux Etats-Unis.
Författningar rörande sociala frågor	301	Lois concernant les questions sociales.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 29 februari 1936	302	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 29 février 1936.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under mars 1936	303	Activité des bureaux de placement publics en mars 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	308	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under första kvartalet 1936	309	Coût de la vie pendant le 1er trimestre 1936.
Litteraturöversikt	322	Bibliographie.

Nr 5.

Arbetsmarknaden under april månad 1936 . .	329	Le marché du travail en avril 1936.
Arbetstillgången under första kvartalet 1936	331	L'offre et la demande du travail pendant le 1er trimestre 1936.
Levnadsvillkor och hushållsvanor inom småbrukar- och bondefamiljer år 1933/34 . . .	338	Conditions de la vie et habitudes ménagères de familles de petits propriétaires agricoles et de paysans en 1933/34.
Levnadsförhållandena bland arbetslösa familjer i städer och industriorter år 1933	354	Conditions de la vie de familles chômeuses dans certaines villes et localités industrielles en 1933.
Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935	365	Enquête sur le chômage le 31 juillet 1935.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under första kvartalet 1936	380	La production d'habitations dans certaines grandes villes pendant le 1er trimestre 1936.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under första kvartalet 1936	383	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 1er trimestre 1936.
Främlingslagstiftning och främlingskontroll .	386	Législation sur l'immigration et surveillance des étrangers.
Kortare meddelanden	404	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1936	404	Activité de la commission de chômage en mars 1936.
Utvandringen till främmande världsdelar under första kvartalet 1936	405	L'émigration intercontinentale pendant le 1er trimestre 1936.
Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1936	406	L'inspection du travail au cours du 1er trimestre 1936.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olycksfallstillbud	407	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under april 1936	415	Activité des bureaux de placement publics en avril 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 mars 1936	420	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mars 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	421	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader april 1936	422	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie avril 1936.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	424	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturöversikt	425	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	432	Lois concernant les questions sociales.

Nr 6.

Arbetsmarknaden under maj månad 1936 . .	433	Le marché du travail en mai 1936.
Lönenivån i Sverige år 1935 och arbetslönernas fluktuationer sedan år 1913	435	Le niveau des salaires en Suède en 1935 et les fluctuations des salaires depuis 1913.
Industrien i Sverige år 1934	440	L'industrie en Suède en 1934.
Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1934	442	L'emploi des femmes et des enfants dans l'industrie en Suède en 1934.
Kooperativa förbundets verksamhet år 1935 .	446	L'union coopérative en 1935.
Undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena .	450	Recherches et projets à cause de l'affluence aux métiers intellectuels.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1935	460	Accidents survenus au cours du chargement et du déchargement des navires en 1935.
Den inrikes omflyttningen	464	Migrations intérieures.
Obligatorisk arbetstjänst i Tyskland	470	Le service obligatoire de travail en Allemagne.
Internationella arbetsorganisationen	472	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1936	472	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en avril 1936.
Kortare meddelanden	474	Courtes notices.
Det ekonomiska rådet i Frankrike	474	Le conseil national économique en France.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under april 1936	476	Activité de la commission de chômage en avril 1936.
Den privata arbetsförmedlingen under år 1935 . .	477	Les bureaux de placement privés en 1935.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1935 .	479	Les bureaux des gardes-malades en 1935.
Svenska arbetsgivareföreningen år 1935	480	L'union des patrons suédois en 1935.
Landsorganisationen i Sverige under år 1935 . . .	480	La confédération générale du travail en Suède en 1935.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under maj 1936	481	Activité des bureaux de placement publics en Suède en mai 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	486	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 april 1936	487	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 avril 1936.
Livsmedelspriser och levnadskostnader maj 1936	488	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie mai 1936.
Litteraturöversikt	490	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	496	Lois concernant les questions sociales.

Nr 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1936 . .	497	Le marché du travail en juin 1936.
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1935	499	Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1935.
Byggnadsverksamheten år 1935	503	Activité dans l'industrie du bâtiment en 1935.
Kortare meddelanden	529	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1936	529	Activité de la commission de chômage en mai 1936.
Arbetskraft till betfälten i Skåne	530	Des bras pour les champs des bettes en Skåne.
Handbok för den offentliga arbetsförmedlingen . .	531	Manuel pour les bureaux de placement publics.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1936	532	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1936.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud	533	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juni 1936	541	Activité des bureaux de placement publics en Suède en juin 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	546	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under andra kvartalet 1936	547	Coût de la vie pendant le 2e trimestre 1936.
Litteraturöversikt	561	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	567	Lois concernant les questions sociales.

Nr 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1936 . .	569	Le marché du travail en juillet 1936.
Arbetstillgången under andra kvartalet 1936	571	L'offre et la demande du travail pendant le 2e trimestre 1936.
Sociala frågor vid 1936 års riksdag	578	Questions sociales au Riksdag de 1936.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1936	595	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2e trimestre 1936.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under andra kvartalet 1936	598	La production d'habitations dans certaines grandes villes de la Suède pendant le 2e trimestre 1936.
Kortare meddelanden	601	Courtes notices.
Förslag till ny organisation av socialstyrelsen . . .	601	Projet de réorganisation de l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale.
Reglering av arbetsförhållanden i upphandlingskontrakt vid leveranser till de federala myndigheterna i Förenta staterna	601	Réglementation dans les contrats d'achats officiels des conditions de travail chez les fournisseurs aux autorités fédérales aux Etats-Unis.
Lag om semester i Belgien	602	Loi sur le droit aux congés payés en Belgique.
Lag om 40-timmars arbetsvecka i Belgien	603	Loi sur la semaine de 40 heures en Belgique.
De erkända arbetslöshetskassorna	603	Les caisses-chômage enrégistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1936	603	Activité de la commission de chômage en juin 1936.
Ny undersökning av arbetslöshetsklientelet	604	Nouvelle recherche regardant le clientel chômeur.
Tilläggsanslag till nödhjälpsarbeten i Förenta staterna	604	Subventions supplementaires aux travaux publics aux Etats-Unis.
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1936 . . .	605	Le marché du travail en Allemagne en juin 1936.
Prisnivån i Schweiz	606	Le niveau des prix en Suisse.
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1936	607	L'émigration intercontinentale pendant le 2e trimestre 1936.
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1936	608	L'inspection du travail au cours du 2e trimestre 1936.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under juli 1936	609	Activité des bureaux de placement publics en Suède en juillet 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1936	614	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	615	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader juli 1936	616	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie juillet 1936.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	618	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturöversikt	619	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	624	Lois concernant les questions sociales.

Nr 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1936	625	Le marché du travail en août 1936.
Undersökning av arbetslöshetens inverkan på skogsarbetarnas levnadsförhållanden . . .	627	Recherche sur l'influence du chômage sur les conditions de vie des ouvriers forestiers.
Olycksfall i arbete år 1933	649	Les accidents du travail en 1933.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1935 . . .	652	Accidents du travail parmi les marins en 1935.
Förslag till lag om behandling av förbrytare hemfallna åt alkoholmissbruk	655	Projet de loi sur le traitement de délinquents-alcoolistes.
Kortare meddelanden	660	Courtes notices.
Ny lag om butiksstängning å söndagar i England .	660	Nouvelle loi sur la fermeture des magasins les dimanches en Angleterre.
De erkända arbetslöshetskassorna	660	Les caisses-chômage enrégistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1936	660	Activité de la commission de chômage en juillet 1936.
Lag om kredit åt vissa företag i Frankrike . . .	661	Loi concernant des crédits à certaines entreprises en France.
Lag om organiserande av offentliga arbeten i Frankrike	663	Loi relative à l'exécution d'un plan de grands travaux destinés à lutter contre le chômage en France.
Ut- och invandring under år 1935	665	La migration en Suède en 1935.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olycks-tillbud	667	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under augusti 1936	675	Activité des bureaux de placement publics en Suède en août 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1936	680	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	681	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader augusti 1936	682	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie août 1936.
Litteraturöversikt	684	Bibliographie.

Nr 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1936	689	Le marché du travail en septembre 1936.
Levnadssätt och hushållsvanor bland familjer i Stockholm och Göteborg omkring år 1933	691	Conditions de la vie et habitudes ménagères à Stockholm et à Göteborg en 1933.
Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalen 1936	705	Les conventions collectives pendant les 2e et 3e trimestres 1936.
Kollektivavtal i Sverige år 1935	708	Conventions collectives en Suède en 1935.
Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1936	713	Salaires des ouvriers dans les travaux pour l'entretien des routes en 1936.
Kooperativ verksamhet i Sverige år 1934	715	La coopération en Suède en 1934.
Internationella arbetskonferensens tjugonde sammanträde	719	La vingtième session de la conférence internationale du travail.
Kortare meddelanden	722	Courtes notices.
Centralregister över lösdrivare i Finland	722	Registre central des vagabonds en Finlande.
De erkända arbetslöshetskassorna	722	Les caisses-chômage enrégistrées.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1936	722	Activité de la commission de chômage en août 1936.
Ny arbetsförmedlingslag i Finland	723	Nouvelle loi sur les bureaux de placement en Finlande.
Lag om arbetsförmedling i Tjeckoslovakien	725	Loi sur les bureaux de placement en Tchécoslovaquie.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1936	726	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1936.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under september 1936	727	Activité des bureaux de placement publics en Suède en septembre 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	732	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under tredje kvartalet 1936	733	Coût de la vie pendant le 3e trimestre 1936.
Litteraturöversikt	746	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor	752	Lois concernant les questions sociales.

Nr 11 A.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1936	753	Le marché du travail en octobre 1936.
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1936	755	L'offre et la demande du travail pendant le 3e trimestre 1936.
Bostadsproduktionen i vissa större städer under tredje kvartalet 1936	762	La production d'habitations dans certaines grandes villes de la Suède pendant le 3e trimestre 1936.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1936	765	La situation sur le marché des appartements à louer dans les villes le 1er octobre 1936.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1936	770	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3e trimestre 1936.
Den interlokala arbetsförmedlingen	773	Le placement interlocal.
Arbetslösheten inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län 1931—1936	778	Le chômage dans les districts de pierre au gouvernement de Göteborg et Bohus de 1931 à 1936.

Kortare meddelanden		786	Courtes notices.
Internationella statistiska institutets kongress i Aten		786	Session de l'institut international de statistique à Athènes.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1936		788	Activité de la commission de chômage en septembre 1936.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1936		789	L'émigration intercontinentale pendant le 3e trimestre 1936.
Invandringsrestriktioner i Sydafrika		789	Restrictions de l'immigration à l'Union Sud-Africaine.
Författningar rörande sociala frågor		790	Lois concernant les questions sociales.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1936		791	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1936.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1936		792	L'inspection du travail au cours du 3e trimestre 1936.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olycks-tillbud		793	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail ou les dangers imminents.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1936		801	Activité des bureaux de placement publics en Suède en octobre 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet		806	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader oktober 1936		807	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie octobre 1936.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet		809	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Litteraturöversikt		810	Bibliographie.

Nr 11 B.

Förslag till ny organisation av socialstyrelsen		817	Projets de réorganisation de l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale.
Socialstyrelsens utlåtande			Rapport de l'Administration du travail.

Nr 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1936		975	Le marché du travail en novembre 1936.
Barnkrubbor och barnträdgårdar, deras nuvarande utbredning, beskaffenhet och föreliggande behov		977	Crèches et jardins d'enfants, leurs extension, qualités et besoins actuels.
Arbetsinställelser i Sverige år 1935		993	Grèves et lockout en Suède en 1935.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1935		995	Les conciliateurs officiels en 1935.
Utländsk lagstiftning angående allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal		997	Législations dans certains pays sur les déclarations de la généralité des conventions collectives.
Arbetslösheten inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län 1931—1936 (forts.)		1002	Le chômage dans les districts de pierre au gouvernement de Göteborg et Bohus de 1931 à 1936 (suite).
Kortare meddelanden		1033	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1936		1033	Activité de la commission de chômage en octobre 1936.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under november 1936		1035	Activité des bureaux de placement publics en Suède en novembre 1936.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1936		1040	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1936.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet		1041	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader november 1936		1042	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie novembre 1936.
Litteraturöversikt		1044	Bibliographie.
Författningar rörande sociala frågor		1051	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årgången 1936 . . . . . 1052 Table des matières pour l'année 1936.

Arbetsmarknaden under juni månad 1936.

Arbetsmarknaden undergick under juni månad en fortsatt säsongförbättring, vilken mer eller mindre tydligt framträdde på så gott som alla näringslivets områden. Enligt de offentliga arbetsförmedlingarnas rapporter utvisade också arbetssökandefrekvensen inom de olika yrkena efter vanligheten denna månad en stark nedgång. Visserligen var även antalet lediga och tillsatta platser i allmänhet lägre nu än under maj, men relationen mellan arbetsansökningar och lediga platser företedde likväl en sänkning från 214 i maj till 194 i juni. En jämförelse med motsvarande relationstal för år 1935, som voro 303 och 284, visar på en mycket gynnsam utveckling av det allmänna konjunkturläget sedan fjolåret, något som jämväl framgår av att antalet till arbetslöshetskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa vid utgången av juni i år utgjorde cirka 25 500 mot 51 157 förra året. Sedan närmast föregående månad har kommissionens ifrågavarande siffra gått ned med ej mindre än 25 %. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet maj/juni 10·1 % mot 13·8 % en månad tidigare och 12·0 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Vid *jordbruket* förekom inom flertalet län en synnerligen livlig efterfrågan på olika slags arbetskraft. Brist rådde i oförändrad omfattning på ladugårdsskötare, mjölkningskunniga drängar och landsjungfrur. Härtill kom, att i de sydligare landskapen behovet av extra arbetskraft för den mot slutet av månaden påbörjade höskörden gjorde sig starkt gällande. För rotfruktsodling o. d. var det likaledes på sina håll knappt om folk, även om i betdistrikten behovet mestadels var fyllt tack vare den överflyttning av arbetskraft, som kunnat ske från olika län genom organiserat samarbete förmedlingarna emellan. Efter betrensningsarbetets avslutande stannade i en del fall den sålunda anskaffade arbetskraften kvar som drängar eller daglönare. Inom *skogsbruket* har i vissa trakter, bl. a. i Kopparbergs och Jämtlands län, rått brist på kolvedshuggare.

Inom *industri och hantverk* kunde man i första hand konstatera *byggnadsverksamhetens* utvidgning, vilken medförde en livligare anställning av arbetskraft. De fullgoda yrkesarbetarna voro i många fall svåra att uppbringa i tillräckligt antal. Detta gällde framför allt murare men även målare och träarbetare. *Grov- och diversearbetargrupperna* hade även ökade arbetstillfällen, ehuru här arbetslöshet alltjämt i viss utsträckning var rådande. Inom den egentliga tillverkningsindustrien uppvisade särskilt *metall- och maskinindustrien* livlig efterfrågan på skolade yrkesmän, och över hela landet förelågo svårigheter att skaffa kompetent arbetskraft inom vissa specialfack. Den stegrade arbetssökandefrekvensen inom *skoindustrien* förklaras av de permitteringar, som under ett par veckor vid midsommartiden pläga förekomma inom denna bransch.

Inom *sjöfarten* rapporterades livlig verksamhet och god omsättning, även om tillgången på hyror avtagit något i jämförelse med maj månad. I en del

fall rådde brist på vissa kategorier däcksmanskap, såsom lättmatroser och befarna jungmän, ävensom på kvalificerat maskinbefäl. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 4 315 påmönstringar och 3 550 avmönstringar. Motsvarande siffror för juni 1935 voro 3 726 och 2 626.

En påtaglig förbättring kunde antecknas för samtliga till gruppen *handel och samfärdsel* hörande yrkesområden. *Transportarbetarna* rönte betydligt livligare efterfrågan än både föregående månad och år. Tillgången på kvinnlig arbetskraft för *hotell och restauranger*, särskilt kökspersonal, var å flertalet orter otillräcklig, och detsamma gällde alla slag av kunnig arbetshjälp för *hemmens* behov.

Vid skolornas avslutning anmälde sig som alltid under denna månad ett ökat antal *minderåriga* arbetssökande vid arbetsförmedlingarna. Det mest krävande behovet av springpojkar och springflickor kunde härigenom fyllas, men mot slutet av månaden började tillgången på minderårig arbetskraft tryta, såväl inom näringslivet som det husliga arbetet.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	433	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1	12·2
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·3*	*10·1*	—	—	—	—	—	—	—	—

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1935.

Inkomster och utgifter under år 1935 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 29 med 317 116 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor.[1]

Liksom i fråga om månadsstatistiken lämnas fortfarande särskilda uppgifter för å ena sidan huvudkontoret i Malmö, å andra sidan de av Malmöhus läns landsting upprättade avdelningskontoren. För dessa senare, vilka ända till arbetsförmedlingslagens ikraftträdande varit självständiga kommunala anstalter, finnas i tabellen över inkomster ej upptagna några anslag från staten beroende därpå, att de för 1934 års verksamhet beviljade bidragen, sammanlagt 13 531·60 kronor, inlevererades till vederbörande kommunala myndighet å resp. orter och kommo sålunda ej landstinget till godo.

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen för 1934 års verksamhet utgick jämlikt de tidigare gällande bestämmelserna i kungörelserna den 30 juni 1916, den 16 maj 1918 samt den 15 maj 1931, enligt vilka i främsta rummet anstalternas expensutgifter, d. v. s. utgifter för postporto, telefon, telegram samt tryckning av blanketter, skulle täckas men även understöd kunna erhållas till bestridande av kostnaderna för vissa speciella förmedlingsanordningar. Sedan den 1 januari 1935, då lag om offentlig arbetsförmedling trädde i kraft, gälla i stor utsträckning vidgade statsbidragsbestämmelser. Dessa finnas meddelade i lagen den 15 juni 1934 om offentlig arbetsförmedling och kungörelsen den 23 november 1934 angående handläggningen av frågor om statsbidrag till offentlig arbetsförmedling. I enlighet härmed är arbetsförmedlingsanstalt liksom förut berättigad att av statsmedel åtnjuta ersättning för *post-, telegraf- och telefonavgifter samt nödvändiga utgifter för tryckning av formulär och blanketter*, som fastställts av socialstyrelsen men icke tillhandahållas av densamma. Vidare erhålles ersättning med tre fjärdedelar av *resekostnaderna för medellösa arbetssökande*. Slutligen lämnas statsbidrag med hälften av det utgivna beloppet för *andra utgifter* än de nu nämnda, i den mån de kunna anses ha varit av behovet påkallade. Under särskilda förhållanden kan Konungen bevilja statsbidrag till mer än hälften av viss anstalts utgifter. Detta gäller även i fråga om förmedling av arbete inom viss verksamhetsgren samt beträffande kostnader, som föranledas av anstalternas samverkan eller av särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom.

Förutom av landsting och stadsfullmäktige i de städer, som icke deltaga i landsting, anvisades anslag till arbetsförmedlingsverksamheten av cirka 160 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler. Utöver dessa inkomster tillkommo i tre fall anslag från hushållningssällskap.

[1] Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1935 se Soc. Medd. 1936, sid. 91 ff.

De offentliga arbetsförmedlingsan-

	Arbetsförmedlingen i	Utgifter, för vilka statsbidrag erhållits							
		1 mom.			2 mom.	3 mom.			
		Post-avgifter	Telegraf- o. telefonavgifter	Formulär och blanketter	Resebidrag t. arbetssökande	Avlöningar till personal	Resekostnader för personal	Styrelse och revisorer	Lokalhyror
1	Stockholms stad .	2 946·03	9 186·53	1 173·00	121·45	208 916·13	200·00	—	36 932·00
2	Stockholms län . .	624·62	3 611·36	181·00	158·75	40 990·35	150·00	717·40	10 279·17
3	Uppsala län . . .	498·36	1 505·35	158·40	—	18 272·83	420·60	—	1 000·00
4	Södermanlands län	602·18	2 705·00	144·00	100·60	26 059·50	1 342·05	320·80	208·30
5	Östergötlands län .	1 582·44	4 411·92	236·25	45·50	36 021·57	452·10	1 096·20	5 090·00
6	Norrköpings stad .	139·93	742·70	304·75	43·30	23 920·40	—	—	—
7	Jönköpings län . .	734·40	2 252·54	188·75	43·90	15 326·00	379·95	191·20	1 800·00
8	Kronobergs län . .	522·83	1 788·02	—	58·80	6 365·00	250·20	348·80	1 540·00
9	Norra Kalmar län .	131·30	604·75	39·20	—	3 960·00	—	875·10	750·00
10	Södra Kalmar län .	470·00	1 678·81	97·00	132·50	11 573·96	97·15	144·00	1 505·00
11	Gotlands län . . .	189·00	1 149·20	51·00	—	5 854·00	—	399·80	1 400·00
12	Blekinge län . . .	837·49	2 877·04	495·75	29·10	17 424·65	210·85	507·75	—
13	Kristianstads län .	817·13	3 257·38	345·00	—	21 178·10	913·30	—	2 800·00
14	Malmö stad . . .	1 846·76	2 553·30	447·50	103·40	56 488·28	—	—	6 975·90
15	Malmöhus län . .	1 067·91	2 709·32	408·90	—	38 751·09	66·30	464·05	—
16	Hälsingborgs stad .	653·77	2 173·75	197·00	—	31 633·81	—	—	3 300·00
17	Hallands län . . .	366·40	1 420·48	183·00	17·70	12 521·28	27·80	88·75	1 000·00
18	Göteborgs stad . .	2 227·10	5 240·88	713·25	55·45	100 437·22	253·60	—	18 590·00
19	Göteb. o. Bohus län	783·35	3 391·71	216·65	367·35	17 228·00	323·35	523·95	3 060·00
20	Älvsborgs län . .	674·54	1 905·66	41·00	44·60	14 309·50	91·95	470·55	5 906·25
21	Skaraborgs län . .	744·05	3 460·04	137·75	—	26 524·88	420·00	155·05	4 762·50
22	Värmlands län . .	916·09	2 179·08	190·00	45·25	14 873·00	1 008·70	278·00	3 122·00
23	Örebro län	762·90	3 016·44	206·00	122·40	27 653·54	303·35	467·65	5 846·67
24	Västmanlands län .	285·20	2 188·30	115·50	21·70	19 746·00	262·80	135·20	2 400·00
25	Kopparbergs län .	208·45	2 092·05	61·70	179·00	12 761·67	389·35	451·00	1 690·00
26	Gävleborgs län . .	491·95	2 349·09	305·00	858·15	27 850·26	1 137·60	50·00	1 000·00
27	Västernorrlands län	283·45	1 281·58	378·70	—	10 258·27	354·25	210·00	—
28	Jämtlands län . .	1 209·35	4 544·91	65·00	1 389·80	12 220·00	1 233·30	581·20	2 000·00
29	Västerbottens län .	486·89	2 412·82	44·00	453·00	9 414·60	629·40	—	1 400·00
30	Norrbottens län . .	366·47	3 058·95	243·75	1 497·50	15 484·92	3 156·50	336·00	2 500·00
31	Samtl. anstalter	**23 470·34**	**81 748·96**	**7 368·80**	**5 889·20**	**884 018·81**	**14 074·45**	**8 812·45**	**126 857·79**

[1] Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen endast tagit hänsyn till sådana »balans till nästföljande år» ha icke medräknats, vilket förklarar, att inkomst- och utgiftssidorna

stalternas utgifter (i kr.) under år 1935.[1]

enligt arbetsförmedlingslagens 10 §										
3 mom. (forts.)									Summa utgifter	
Upp-värmn., belys-ning o. vatten	Städning, renhålln. o. tvätt	Möbler m. fl. in-ventarier	Skriv-material o. dyl.	Tryck-nings-kostnader	Böcker, tidningar m. m.	Annon-sering m. m.	Pensio-ner	Andra utgifter		
5 734·19	10 400·94	2 205·74	2 191·94	3 415·75	371·55	3 270·82	3 942·84	3 229·82	**294 238·73**	1
859·84	2 187·62	2 898·49	561·17	737·50	90·80	316·94	—	760·13	**65 125·14**	2
414·63	1 672·03	1 762·66	619·72	563·00	85·00	577·63	450·00	609·45	**28 609·66**	3
699·79	870·00	1 346·50	252·85	51·75	21·25	516·42	—	59·32	**35 300·31**	4
986·39	672·09	2 571·41	380·20	1 854·16	212·12	642·44	—	139·56	**56 394·35**	5
1 055·80	800·00	289·45	284·78	459·55	3·00	206·96	1 836·00	76·58	**30 163·20**	6
222·34	460·00	1 915·15	424·35	898·00	29·00	370·13	2 160·00	454·45	**27 850·16**	7
148·70	300·00	717·15	339·23	318·50	51·90	287·28	—	8·70	**13 045·11**	8
4·90	240·00	221·80	84·05	52·00	—	33·00	—	93·89	**7 089·99**	9
122·75	256·29	1 430·47	202·02	358·40	13·50	460·82	—	100·75	**18 643·42**	10
110·40	334·31	613·90	97·46	12·00	29·35	196·75	—	107·68	**10 544·85**	11
68·00	842·43	983·19	789·55	652·45	62·00	358·95	2 969·28	68·16	**29 176·64**	12
177·68	450·00	—	936·60	100·00	—	804·21	—	214·72	**31 994·12**	13
2 796·51	907·26	2 516·59	1 877·25	1 880·85	—	1 900·47	—	24·00	**80 318·07**	14
—	—	6 961·71	1 113·02	30·00	—	210·31	—	—	**51 782·61**	15
547·55	800·93	205·70	286·48	578·00	8·40	—	6 220·12	38·09	**46 643·60**	16
163·94	531·60	1 093·24	360·36	257·70	38·75	423·80	924·00	81·20	**19 500·00**	17
1 456·27	4 574·97	3 361·62	906·54	2 893·40	307·04	663·59	1 932·00	564·52	**144 177·45**	18
243·19	587·80	3 628·15	249·95	292·00	71·00	444·16	890·00	50·01	**82 350·62**	19
301·80	920·00	1 821·00	241·59	548·20	—	202·29	—	17·15	**27 496·08**	20
488·42	690·00	848·85	1 155·94	279·70	107·30	222·42	—	34·51	**40 031·41**	21
147·53	456·53	714·85	946·62	832·99	62·45	425·41	3 810·00	92·72	**30 101·22**	22
373·13	1 393·00	3 145·98	1 483·72	1 137·90	—	341·73	800·00	200·67	**47 255·08**	23
535·50	737·43	433·18	567·44	63·00	—	545·28	—	31·82	**28 068·35**	24
62·84	300·00	1 439·50	206·42	170·00	24·50	214·13	—	137·35	**20 387·96**	25
216·12	841·70	1 747·03	851·64	450·04	—	635·00	1 591·32	205·74	**40 580·64**	26
—	360·44	4 034·83	697·48	617·40	82·75	386·48	433·33	578·83	**19 957·79**	27
38·95	119·10	2 227·86	798·59	140·00	—	306·60	—	295·56	**27 170·22**	28
321·15	198·00	625·00	260·78	738·80	—	763·90	—	15·59	**17 763·93**	29
132·75	760·60	3 997·03	869·52	529·14	56·16	89·25	—	546·18	**33 624·72**	30
18 431·06	**33 665·07**	**55 758·03**	**20 067·26**	**20 912·18**	**1 727·82**	**15 817·17**	**27 958·89**	**8 887·15**	**1 355 385·43**	31

utgifter, för vilka statsbidrag sökts och erhållits; siffror för »balans från föregående år» samt för de flesta anstalterna icke sluta på samma belopp.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster (i kr.) under år 1935.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten				landsting	kommuner [1]	Övriga inkomster	Summa inkomster
	för verksamheten 1934		Förskott för 1935	Summa*				
	Expenser	Specialanordn.						
Stockholms stad .	14 391·23	26 303·33	60 550·00	101 244·56	—	200 065·49	—	301 310·05
Stockholms län . .	4 536·20	8 624·50	—	13 160·70	46 940·00	6 608·33	37·65	66 746·68
Uppsala län . . .	2 008·83	2 000·00	3 660·00	7 668·83	18 765·95	2 400·00	13·08	28 847·86
Södermanlands län	3 041·95	3 322·00	—	6 363·95	31 700·00	—	14·94	38 078·89
Östergötlands län .	5 930·15	4 800·00	12 210·00	22 940·15	33 000·00	600·00	25·43	56 565·58
Norrköpings stad .	1 137·32	3 906·45	—	5 043·77	—	26 424·61	24·18	31 492·56
Jönköpings län . .	2 871·70	1 521·25	5 870·00	10 262·95	15 705·05	1 800·00	28·38	27 796·38
Kronobergs län . .	1 846·36	2 800·00	—	4 646·36	6 100·00	1 800·00	498·75	13 045·11
Norra Kalmar län .	608·15	1 500·00	—	2 108·15	4 350·00	150·00	49·47	6 657·62
Södra Kalmar län .	1 762·95	1 653·00	3 720·00	7 135·95	12 500·00	1 750·00	74·45	21 460·40
Gotlands län . . .	1 255·74	864·00	1 830·00	3 949·74	5 050·00	900·00	63·31	9 962·05
Blekinge län . . .	2 793·70	4 746·50	5 540·00	13 080·20	15 671·33	—	62·90	28 814·43
Kristianstads län .	3 483·55	2 124·25	—	5 607·80	26 666·65	—	22·31	32 296·76
Malmö stad . . .	5 611·44	11 862·65	—	17 474·09	12 000·00	51 507·49	—	80 981·58
Malmöhus län . .	—	—	—	—	51 800·00	—	—	51 800·00
Hälsingborgs stad .	2 472·08	15 500·00	8 820·00	26 792·08	—	19 871·52	—	46 663·60
Hallands län . . .	1 598·74	1 513·00	—	3 111·74	16 321·93	1 750·00	61·16	21 244·83
Göteborgs stad . .	9 069·52	27 623·25	29 990·00	66 682·77	—	78 216·38	156·15	145 055·30
Göteb. o. Bohus län	2 482·02	3 027·21	5 450·00	10 959·23	19 927·72	1 500·00	115·67	32 502·62
Älvsborgs län . .	2 078·93	1 525·55	—	3 604·48	17 500·00	6 200·00	48·69	27 353·17
Skaraborgs län . .	3 399·18	2 000·00	—	5 399·18	29 269·93	6 520·00	68·62	41 257·73
Värmlands län . .	1 765·68	1 517·65	—	3 283·33	23 636·25	4 470·00	34·81	31 424·39
Örebro län	2 268·32	2 415·05	—	4 683·37	39 620·00	4 115·00	23·08	48 441·45
Västmanlands län .	1 906·65	2 254·35	4 920·00	9 081·00	14 500·00	4 433·34	310·30	28 324·64
Kopparbergs län .	1 968·25	1 000·00	4 280·00	7 248·25	10 070·00	2 275·00	217·94	19 811·19
Gävleborgs län . .	1 922·54	3 124·50	—	5 047·04	16 352·00	19 065·91	115·69	40 580·64
Västernorrlands län	610·18	1 965·50	1 900·00	4 475·68	20 433·33	—	7·87	24 916·88
Jämtlands län . .	3 993·70	2 627·55	6 160·00	12 781·25	5 450·00	2 400·00	754·38	21 385·63
Västerbottens län .	1 781·06	2 048·20	—	3 829·26	11 520·00	2 655·00	393·10	18 397·36
Norrbottens län . .	2 101·16	5 152·15	—	7 253·31	24 813·09	2 000·00	364·02	34 430·42
Samtl. anstalter	90 697·28	149 821·89	154 900·00	394 919·17	529 663·23	449 478·07	3 586·33	1 377 646·80
Förutv. kommunala anst. i Malmöhus län	5 181·60	8 350·00	—	13 531·60	·	·	·	·
Summa statsbidrag	95 878·88	157 671·89	154 900·00	408 450·77				

[1] I kommunbidragen äro inräknade anslag från hushållningssällskap: Uppsala län 1 000 kr., Örebro län 500 kr., Västerbottens län 500 kr.

Byggnadsverksamheten år 1935.

Undersökningens omfattning. På grundval av den fr. o. m. 1934 publicerade kvartalsstatistiken, som avser vissa större städer (med över 30 000 inv.), har en preliminär redogörelse för bostadsproduktionen i dessa under fjolåret lämnats i februarihäftet av denna tidskrift.[1] Av övriga städer och stadsliknande samhällen, där byggnadsverksamheten är underkastad offentlig kontroll genom byggnadsnämnd (eller byggnadsinspektör), ha numera praktiskt taget samtliga insänt uppgifter angående under år 1935 fullbordade (slutavsynade) och avgångna byggnadsföretag; från städer med över 10 000 invånare har dessutom lämnats motsvarande redovisning angående beviljade byggnadsföretag. Huvudresultaten av den bearbetning av materialet, som verkställts, meddelas i efterföljande berättelse.

Uppgifterna angående fullbordade och avgångna byggnadsföretag avse i allt 629 orter (mot 594 år 1934), vilkas fördelning på olika landsdelar och storleksklasser framgår av följande sammanställning:[2]

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav stadssamh. med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
Antal stadssamhällen	1	75	47	64	93	62	**342**	3	15	22	41	261
Antal övriga samhällen	—	45	84	57	49	52	**287**	·	·	·	·	·
Tillhopa	1	120	131	121	142	114	**629**	·	·	·	·	·
Tusental inv. (i stadssamhällen)	526	403	186	409	664	292	**2 480**	920	530	297	310	423

Av samtliga 629 orter ha 342 (nämligen 114 städer, 48 köpingar, 179 municipalsamhällen och 1 landskommun) betecknats såsom stadssamhällen, varmed här avses sådana områden, där byggnadsstadgans bestämmelser för stad äro gällande. Folkmängden i dessa samhällen uppgick till sammanlagt 2·48 milj. inv. De 287 såsom »övriga samhällen» betecknade orterna utgöras av

---

[1] Soc. Medd. årg. 1936, sid. 107 o. f.

[2] Härvid betraktas *Stockholms stad* som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till *östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *norra Sverige*. I syfte att få städer med över 10 000 invånare redovisade för sig ha här liksom i övriga sammanställningar Sandvikens köping, Domnarvets kommun och Kiruna municipalsamhälle med resp. 12 853, 15 127 och 10 389 inv. hänförts till »stadssamhällen med 5 000—10 000 inv.» (resp. till »mindre stadssamhällen»).

sådana områden, där byggnadsstadgans bestämmelser för landsbygden äro tillämpliga.

På grund av det successiva utsträckandet av byggnadsstadgans tillämpningsområde till allt flera orter har antalet i statistiken ingående områden undergått en kontinuerlig ökning med varje redovisningsår. För att detta förhållande icke skall behöva inverka vid jämförelser med tidigare år, ha de orter, för vilka uppgifter endast erhållits för vissa av åren 1926—1935, uteslutits vid dylika jämförelser, vilka sålunda endast avse 294 stadssamhällen, i det följande benämnda »gemensamma orter». Folkmängden i dessa uppgick till 2·31 milj. inv., motsvarande 93·0 % av invånarantalet i de stadssamhällen, för vilka uppgifter erhållits år 1935.

I efterföljande redogörelse återges först bostadsproduktionens omfattning i samtliga städer och stadsliknande samhällen enligt uppgifter om fullbordade byggnadsföretag. På grundval av samma material belyses därefter den totala byggnadsverksamheten (inkl. industribyggnader m. m.). I ett tredje kapitel meddelas uppgifter om beviljade byggnadslov i större städer, varpå följer en specialredogörelse för bostadsproduktionen i Stockholm jämte förortsområde.

1. Bostadsproduktionen inom samtliga orter.

Boningshusens antal, art och storlek. I vidstående tab. A återges antalet under år 1935 fullbordade (slutavsynade[1]) bostadsbyggnader, bostadslägenheter och eldstäder. Sammanlagt ha 8 348 byggnader varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att därigenom nya bostadsutrymmen tillkommit. I 1 402 av dessa fall har det emellertid endast varit fråga om smärre ändrings- och tillbyggnadsarbeten, medan övriga 6 946 företag avsett nybyggnad eller fullständig ombyggnad av boningshus.

De nybyggda eller helt ombyggda boningshusens fördelning efter byggnadsmaterial (sten och trä) samt efter storlekstyper (räknat efter antalet etager, antalet lägenheter och antalet eldstäder) framgår närmare av tab. A. I tab. B återges utvecklingen i dessa avseenden sedan tidigare år. Stenhusens och flervåningshusens andel i bostadsproduktionen befinnes ha gått tillbaka under åren 1932 och 1933 för att under åren 1934 och 1935 åter ökas. Dessa förskjutningar sammanhänga väsentligen med det förhållandet, att såväl den av depressionen och 1933 års byggnadskonflikt betingade nedgången i bostadsproduktionen som det därpå följande uppsvinget i första hand berört hyreshusbygget samt de större städerna, under det att egnahemsbyggnadsverksamheten och över huvud taget bostadsproduktionen i de mindre städerna varit betydligt mindre konjunkturkänslig, vilket närmare belyses i det följande.

[1] Uppgifterna för Stockholm och ett par andra större städer avse dock till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Under år 1935 tillkomna (och avgångna) boningshus, lägenheter och eldstäder i städer och stadsliknande samhällen.

Byggnader, lägenheter och eldstäder	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav: stadssamhällen med 100 000 inv. o. däröver	stadssamhällen med 20 000–100 000 inv.	stadssamhällen med 10 000–20 000 inv.	stadssamhällen med 5 000–10 000 inv.	stadssamhällen med under 5 000 inv.	övriga samhällen
Antal tillkomna (och ändrade) *boningshus*	**642**	**1 909**	**972**	**1 292**	**2 329**	**1 204**	**8 348**	**1 373**	**1 430**	**891**	**1 026**	**1 833**	**1 795**
Därav													
ny- o. helt ombyggda	543	1 665	808	1 049	1 965	916	**6 946**	1 116	1 217	695	850	1 512	1 556
uppförda av sten. .	170	182	34	665	201	68	**1 320**	423	346	143	95	206	107
uppförda av trä . .	373	1 483	774	384	1 764	848	**5 626**	693	871	552	755	1 306	1 449
med följande antal våningar i höjd[1] 1 . .	121	477	89	214	258	102	**1 261**	178	133	60	96	326	468
med följande antal våningar i höjd[1] 2 . .	271	1 069	652	622	1 380	728	**4 722**	531	788	565	658	1 107	1 073
med följande antal våningar i höjd[1] 3 . .	57	65	62	40	260	77	**561**	159	182	50	83	72	15
med följande antal våningar i höjd[1] 4 o. fl.	94	54	5	173	67	9	**402**	248	114	20	13	7	—
innehållande följande antal lägenheter 1 . .	345	982	251	470	789	348	**3 185**	543	353	191	277	792	1 029
innehållande följande antal lägenheter 2 . .	27	380	416	294	705	418	**2 240**	140	350	322	392	559	477
innehållande följande antal lägenheter 3—9 .	31	219	123	103	280	131	**887**	43	332	157	157	151	47
innehållande följande antal lägenheter 10 o. fl.	140	84	18	182	191	19	**634**	390	182	25	24	10	3
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 1—3 .	134	335	57	98	159	138	**921**	154	103	51	45	213	355
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 4—7 .	199	903	454	561	1 026	547	**3 690**	389	431	367	489	941	1 073
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 8—11	42	233	201	132	417	135	**1 160**	134	311	155	192	258	110
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 12—19	8	76	71	59	136	64	**414**	27	132	82	83	76	14
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 20—49	67	82	21	105	150	26	**451**	184	173	32	34	24	4
innehållande följande antal eldstäder (rum el. kök) 50 o. fl.	93	36	4	94	77	6	**310**	228	67	8	7	—	—
Antal tillkomna *bostadslägenheter* .	**5 803**	**4 940**	**2 135**	**6 267**	**8 239**	**2 380**	**29 764**	**12745**	**6 856**	**2 358**	**2 295**	**3 049**	**2 461**
Därav													
enkelkök, -*rum* m. m.	1 368	650	232	625	1 114	353	**4 342**	2 280	1 036	329	277	233	187
därav 1 rum m. kokvrå	1 046	317	29	320	453	63	**2 228**	1 513	522	92	57	30	14
1 rum och kök . .	1 929	1 482	322	2 305	2 344	430	**8 812**	4 778	2 334	507	405	444	344
2 » » » . .	1 571	1 418	724	2 007	2 540	837	**9 097**	3 499	1 938	845	785	1 076	954
3 » » » . .	554	784	535	788	1 345	432	**4 438**	1 350	960	413	471	712	532
4 » » » . .	210	305	187	313	513	189	**1 717**	489	303	127	192	338	268
5 o. fl. rum och kök	171	301	135	229	383	139	**1 358**	349	285	137	165	246	176
Lägenheter med bad- eller duschrum . .	4 259	2 533	1 053	3 703	4 014	911	**16 473**	8 703	3 909	1 143	1 079	1 164	475
Antal tillkomna boningsrum	10382	10779	5 299	12112	17285	5 699	**61 556**	22623	13485	5 287	5 661	8 131	6 369
kök	4 435	4 306	1 909	5 661	7 139	2 050	**25 500**	10480	5 883	2 040	2 030	2 833	2 284
Antal tillk. *eldstäder*	**14817**	**15085**	**7 208**	**17773**	**24424**	**7 749**	**87 056**	**33103**	**19318**	**7 327**	**7 691**	**10964**	**8 653**
därav tillbyggda äldre lägenheter	44	186	84	129	187	179	**809**	45	97	95	85	271	216
Antal *avgångna* bostadslägenheter . .	1 093	370	108	247	720	223	**2 761**	1 617	588	171	160	146	79
eldstäder (rum el. kök)	3 724	1 188	371	863	2 392	646	**9 184**	5 569	1 854	607	490	468	196
Nettotillskott bostadslägenheter . .	4 710	4 570	2 027	6 020	7 519	2 157	**27 003**	11128	6 268	2 187	2 135	2 903	2 382
eldstäder (rum el. kök)	11093	13897	6 837	16910	22032	7 103	**77 872**	27534	17464	6 720	7 201	10496	8 457

[1] Härvid räknas vinds- och källarvåning såsom särskild etage, om boningsrum eller annat rum med eldstad och fönster finnes å vinden eller i källaren.

Tab. B. Antal under åren 1926—1935 i städer och stadsliknande samhällen tillkomna boningshus (ny- och helt ombyggda), med fördelning efter byggnadstyper.

Byggnadstyper	Gemensamma orter[1]					Samtl. orter	Gemensamma orter[1]					Samtl. orter
	1926/35[2]	1932	1933	1934	1935	1935	1926/35[2]	1932	1933	1934	1935	1935
							%	%	%	%	%	%
Boningshus uppförda av												
sten	762	598	441	781	1 189	1 320	21·2	18·3	12·4	18·5	23·4	19·0
trä	2 824	2 674	3 129	3 444	3 898	5 626	78·8	81·7	87·6	81·5	76·6	81·0
Boningshus med												
1 våning (i höjd)	385	326	301	494	718	1 261	10·7	10·0	8·4	11·7	14·1	18·2
2 våningar (i höjd)	2 554	2 355	2 890	3 129	3 425	4 722	71·2	72·0	81·0	74·1	67·3	68·0
3 o. fl. våningar (i höjd)	647	591	379	602	944	963	18·1	18·0	10·6	14·2	18·6	13·8
1 lägenhet	1 498	1 456	1 819	1 909	1 977	3 185	41·8	44·5	51·0	45·2	38·9	45·9
2 lägenheter	1 197	971	1 137	1 390	1 649	2 240	33·4	29·7	31·8	32·9	32·4	32·2
3—9 lägenheter	488	438	371	551	830	887	13·6	13·4	10·4	13·0	16·3	12·8
10 o. fl. lägenheter	403	407	243	375	631	634	11·2	12·4	6·8	8·9	12·4	9·1
1— 3 eldstäder (rum el. kök)	407	398	395	364	528	921	11·3	12·2	11·1	8·6	10·4	13·3
4— 7 »	1 849	1 624	2 113	2 383	2 394	3 690	51·6	49·6	59·2	56·4	47·0	53·1
8—19 »	854	794	786	1 047	1 409	1 574	23·8	24·3	22·0	24·8	27·7	22·7
20 o. fl. »	476	456	276	431	756	761	13·3	13·9	7·7	10·2	14·9	10·9
Samtliga boningshus	3 586	3 272	3 570	4 225	5 087	6 946	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Tillkomna lägenheter och eldstäder. En översikt av antalet under år 1935 inom olika orter tillkomna lägenheter och eldstäder erhålles i tab. C. I tab. D meddelas sammanfattningssiffror för de olika länen. I jämförelsesyfte ha här även medtagits uppgifter om årliga medeltalet under tioårsperioden 1926—1935 tillkomna lägenheter. Dessa siffror ge vid handen, att bostadstillskottet under 1935 (i allt 29 764 lägenheter eller 87 056 eldstäder) låg c:a 50 % över tioårsmedeltalet. Såväl för städernas som för övriga orters vidkommande var bostadstillskottet år 1935 det största, som hittills noterats.

En närmare uppfattning om utvecklingen erhålles av tab. E. Efter toppåren 1930—1931 gick byggnadsverksamheten tillbaka under 1932 och än starkare under 1933, då arbetskonflikt rådde inom byggnadsfacket. Av nedgången berördes städer med över 20 000 invånare väsentligt starkare än mindre orter, något som måhända får ses i samband med egnahemsbyggnadsverksamhetens relativt obetydliga känslighet för arbetskonflikter och konjunkturrörelser. Under år 1934 ökades lägenhetstillskottet gentemot föregående år med 31·1 %. Denna ökning var större inom orter med under 20 000 invånare än i större städer, vilket emellertid har sin förklaring i att byggnadsverksamheten i Stockholm återhämtade sig först mot slutet av år 1934 och som följd härav under detta år företedde nedgång gentemot år 1933.

[1] Orter, för vilka uppgifter föreligga för samtliga år under perioden 1926—1935.
[2] Här liksom i följande sammanställningar återgivas under denna beteckning medeltal per år för perioden 1926—1935.

Tab. C. Byggnadsverksamheten under år 1935 i särskilda städer och stadsliknande samhällen.
Sommarbostäder äro icke medräknade. — Tecknet * utmärker, att uppgiften endast avser den stadsplanelagda etc. delen av vederbörande ort. — Inom parentes anges kommunens namn för de samhällen, som ej äro städer, köpingar eller municipalsamhällen (utom i de fall, då området betecknats såsom »del av» viss kommun).

Orter	Tillkomna bostadslägh.	Tillkomna eldstäder	Orter	Tillkomna bostadslägh.	Tillkomna eldstäder	Orter	Tillkomna bostadslägh.	Tillkomna eldstäder
Stockholms stad . .	**5 803**	**14817**	**Uppsala län**	**801**	**2 295**	Duvedal (Motala lk) .	31	98
			Uppsala	703	1 932	Rimforsa (Tjärstad) .	1	3
Stockholms län . . .	**1 013**	**4 021**	Enköping*	37	147	**Jönköpings län** . . .	**1 078**	**3 606**
Södertälje	28	88	Tierp	14	44	Jönköping	286	915
Sundbyberg	45	112	Grillby	4	22	Huskvarna	97	333
Djursholm	36	268	Kungsängen (St.-Näs)	2	9	Nässjö	127	474
Lidingö	40	195	Örsundsbro (Fröslunda)	3	8	Värnamo	123	352
Vaxholm	2	14	Sunnersta (Bondkyrka)	15	45	Vetlanda	48	156
Norrtälje	29	99	Norby (Bondkyrka) .	8	30	Eksjö	30	125
Östhammar	15	51	Graneberg (Bondkyrka)	9	37	Tranås	57	194
Öregrund	8	31	Valsätra (Bondkyrka)	6	21	Gränna	3	14
Sigtuna	3	12				Mariannelund . . .	15	47
Stocksund	7	60	**Södermanlands län** . .	**1 071**	**3 103**	Bodafors*	8	29
Hässelby villastad .	12	56	Nyköping	103	263	Aneby	5	13
Saltsjöbaden	17	81	Katrineholm* . . .	66	226	Forserum	12	35
Nynäshamn	31	120	Eskilstuna	739	2 095	Gislaved	19	59
Rimbo	5	11	Torshälla	4	9	Skillingaryd	20	68
Hagalund	29	71	Strängnäs	35	102	Vaggeryd	7	18
Råsunda	27	103	Mariefred	20	64	Sävsjö	17	62
Enebybergs villastad	1	5	Trosa	5	15	Ingatorp (Ingatorp) .	3	14
Täby	2	8	Malmköping	5	24	Hjältevad (Ingatorp) .	5	21
Norrviken	8	41	Oxelösund	18	54	Ormaryd (N. Solberga)	6	13
Duvbo	18	51	Gnesta	4	14	Frinnaryd (Frinnaryd)	4	14
Bromsten	2	9	Sparreholm	2	6	Sommen (Säby) . . .	4	10
Solhem	14	68	Flen	9	31	Forserum (Forserum)	2	6
Flysta	26	84	Valla	7	22	Fagerslätt (Hakarp) .	9	32
Stuvsta	97	345	Vingåker	11	35	Tenhult (Rogberga) .	14	45
Huddinge	17	83	Tystberga s:n, del av	3	11	Norrahammar (Sandseryd)	26	77
Fullersta	18	58	Vannesta (Toresund) .	2	7	Bankeryd (Bankeryd)	16	64
Snättringe	25	95	Skogstorp (Husby-Rekarne)	4	12	Norra Hestra (N. Hestra)	4	13
Segeltorp	2	5	Hälleforsnäs (Mellösa)	19	58	Anderstorp (Anderstorp)	17	69
Tumba	4	19	Mellösa s:n, del av .	2	6	Gyllenfors (Anderstorp)	5	19
Rönninge	6	18	Stora Malms s:n, del av	5	12	Smålandsstenar (Villstad)	19	61
Igelsta	13	52	Sävstaholmsparken (V. Vingåker)	8	37	Smålands Burseryd (Burseryd)	1	2
Järna	3	7				Reftele (Reftele) . .	4	12
Dalarö	1	1	**Östergötlands län** . .	**1 418**	**3 763**	Gnosjö (Gnosjö) . .	3	17
Hargshamn (Harg) .	2	4	Linköping	437	1 214	Värnamo lk, del av .	4	14
Österåkers s:n, del av	8	27	Norrköping	708	1 634	Malmbäck (Malmbäck)	10	29
Bo s:n, del av . . .	21	84	Söderköping	5	15	Vrigstad (Vrigstad) .	3	13
Stocksundstorp (Solna)	2	10	Motala	55	183	Stockaryd (Stockaryd)	5	17
Solna s:n, del av . .	—	1	Vadstena	24	87	Grimstorp (N. Sandsjö)	4	11
Danderyds s:n, del av	40	171	Skänninge*	7	33	Ö. Korsberga (Korsberga)	8	27
Täby s:n, del av . .	77	291	Mjölby	30	99	Landsbro (Lannaskede)	13	55
Tureberg (Sollentuna)	114	503	Valdemarsvik . . .	12	44	Ekenässjön (Vetl. lk)	5	21
Järfälla s:n, del av .	21	74	Borgs villastad . . .	49	148	Vetlanda lk, del av .	4	14
Spånga s:n, del av .	27	101	Åtvidaberg	44	144	Kvillsfors (Ökna) . .	6	22
Nacka s:n, del av .	49	192	Ödeshög	1	3			
Huddinge s:n, del av	28	111	Boxholm	1	3			
Botkyrka s:n, del av	7	28	Kisa	6	39			
Uttran (Grödinge) .	3	12	Malfors (Vreta kloster)	7	16			
Granliden (Vårdinge)	8	25						
Kumla, Näsby (Tyresö)	15	66						

Tab. C (forts.). **Byggnadsverksamheten i särskilda samhällen.**

Orter	Tillkomna bostadsläg.	Tillkomna eldstäder
Kronobergs län	**396**	**1 285**
Växjö	56	228
Tingsryd	7	24
Älmhult	12	39
Ljungby	68	238
Markaryd	17	62
Åseda	6	22
Hovmantorp	6	21
Växjö-Östregård	30	90
Ryd	2	11
Alvesta	6	40
Vislanda	6	23
Lidhult	—	5
Strömsnäsbruk	10	38
Norrhult (Nottebäck m. Granhult)	10	36
Lenhovda (Lenhovda)	10	39
Målerås (Hälleberga)	5	9
Skruv (Ljuder)	6	20
Yxnanäs (Älmeboda)	1	3
Rävemåla (Älmeboda)	2	7
Älmeboda (Älmeboda)	1	4
Lessebo (Hovmantorp)	23	66
Växjö lk, del av[1]	79	123
Väckelsång (Väckelsång)	1	4
Konga (S. Sandsjö)	5	22
Moheda (Moheda)	3	17
Alvesta m:e. visst omr. intill (Aringsås)	14	57
Ryssby (Ryssby)	5	18
Strömsnäsbruk, visst omr. intill (Traryd)	5	19
Kalmar län	**566**	**1 957**
Kalmar	201	621
Nybro	21	87
Oskarshamn	46	167
Västervik	72	246
Vimmerby*	21	83
Borgholm	12	52
Hultsfred	1	4
Figeholm	6	18
Påskallavik	13	46
Mönsterås	11	50
Emmaboda	10	45
Mörbylånga	5	22
Virserum	13	44
Torsås	1	6
Gamleby s:n, del av	14	43
Södra Vi s:n, del av	5	20
Kristdala s:n, del av	11	35
Mörlunda s:n, del av	11	32
Målilla s:n, del av	7	39
Gårdveda (Gårdveda)	3	8
Silverdalen (Lönneberga)	7	22
Fagerhults s:n, del av	1	4
Berga (Högsby)	8	31
Ruda (Högsby)	8	21
Högsby (Högsby)	13	52
Kråksmåla s:n, del av	—	1
Fliseryd (Fliseryd)	—	2
Döderhults s:n, del av	5	14
Blomstermåla (Ålem)	9	37
Ålem (Ålem)	2	6
Timmernabben (Ålem)	4	9
Läckeby (Åby)	4	12
Förlösa (Förlösa)	2	5
Trekanten (Ljungby)	5	17
Ljungbyholm (Ljungby)	1	4
Madesjö (Madesjö)	1	7
Lindås (Vissefjärda)	2	8
Påryd (Karlslunda)	3	12
Färjestaden(Torslunda)	2	10
Smedby (Smedby)	5	15
Gotlands län	**95**	**360**
Visby	87	319
Hemse	2	9
Slite (Othem)	6	32
Blekinge län	**549**	**1 869**
Karlskrona	200	641
Ronneby	21	86
Karlshamn	65	222
Sölvesborg	24	87
Brömsebro (Kristianopel)	3	11
Fågelmara (Kristianopel)	3	17
Jämjösiätt (Jämjö)	5	22
Lyckeby (Lösen)	62	215
Rödeby (Rödeby)	12	34
Holmsjö (Sillhövda)	2	7
Eringsboda(Eringsboda)	1	5
Nättraby (Nättraby)	2	8
Listerby s:n, del av	2	9
Kallinge (Ronneby lk)	15	57
Bräkne-Hoby s:n, del av	1	11
Åryds s:n, del av	2	7
Hällaryd (Hällaryd)	7	21
Svängsta (Asarum)	11	44
Älvsberg, Högadal (Asarum)	8	9
Asarums s:n, del av	26	98
Kyrkhults s:n, del av	12	44
Jämshög (Jämshög)	8	42
Olofström (Jämshög)	40	106
Vekerum (Mörrum)	1	2
Mörrums s:n, del av	16	64
Kristianstads län	**555**	**1 915**
Kristianstad	154	434
Simrishamn	10	42
Ängelholm*	100	289
Hässleholm	25	113
Tomelilla	20	89
Åhus	11	43
Vinslöv	19	75
Brantevik	2	9
Baskemölla	2	5
Skillinge	4	18
Löderup	1	4
Smedstorp	1	3
Tollarp	5	24
Vilan	16	47
Knisslinge	10	41
Broby	7	35
Glimåkra	8	21
Lönsboda	4	18
Osby	20	87
Bjärnum	12	47
Tyringe	8	38
Önnestad	3	14
Sösdala	2	13
Örkelljunga	5	17
Klippan	39	133
Åstorp	21	77
Malen	5	19
Torekov*	3	23
Ö. Tommarps s:n, del av	6	21
Hammenhögs s:n, del av	10	38
Tryde s:n, del av	1	4
Ö. Täppet (Åhus)	1	3
Hässleholms förorter (Stoby m. fl. s:r)	11	42
Ljungbyhed (Riseberga)	5	16
Rebbelberga s:n, del av	4	13
Malmöhus län	**5 163**	**13989**
Malmö	2 821	7 322
Lund	443	1 214
Landskrona	267	722
Hälsingborg	1 094	2 807
Eslöv	36	121
Ystad	36	133
Trälleborg	164	523
Skanör med Falsterbo	14	75
Svedala	6	18
Skurup	19	54
Hörby	5	22
Höganäs	12	57
Bjuv	—	3
Teckomatorp*	5	19
Marieholm	13	46
Kävlinge	34	115

[1] Häri ingå bostäder i ett nyuppfört sjukhus.

Tab. C (forts.). **Byggnadsverksamheten i särskilda samhällen.**

Orter	Tillkomna bostadsläg.	Tillkomna eldstäder
Furulund	7	21
Veberöd	4	14
Åkarp	8	41
Lomma	11	34
Arlöv*	14	46
Anderslöv	11	36
Vellinge	6	35
Sjöbo	8	24
Löberöd	3	17
Höör	21	86
Nyhamns läge o. Strandbaden (Brunnby)	5	23
Höganäs s:n, del av	24	105
Vikens s:n, del av	1	4
Allerums s:n, del av	10	51
Kågeröd (Kågeröd)	4	11
Örja s:n, del av	1	4
Svalöv (Svalöv)	10	25
Trollenäs s:n, del av	2	4
V. Sallerups s:n, del av	2	10
Lunds lk, del av	15	48
S. Sandby s:n, del av	4	14
Dalby s:n, del av	4	13
Bunkeflo s:n, del av	2	11
Ö. Klagstorps s:n, del av	2	6
Rydsgård (Örsjö)	1	10
Köpingebro (St. Köpinge)	1	5
Lövestad (Lövestad)	5	11
Vollsjö (Vollsjö)	3	12
Hörby s:n, del av	5	17
Hallands län	**557**	**1 994**
Halmstad	359	1 246
Laholm	15	58
Falkenberg	35	150
Varberg	78	218
Kungsbacka	25	129
Oskarsström	17	53
Ö. Karups s:n, del av	6	41
Vallberga (Ränneslöv)	2	5
Mellbystrand (Laholms lk)	1	6
Veinge s:n, del av	1	6
Tylösand (Söndrum)	6	39
Getinge s:n, del av	9	34
Slöinge s:n, del av	3	9
Göteborgs o. Bohus län	**4 714**	**13097**
Göteborg	4 121	10964
Mölndal	73	275
Kungälv	37	105
Lysekil	10	32
Uddevalla*	146	444
Strömstad	14	45
Grebbestad	8	23
Jonsered	22	85
Partille	6	23
Sävedalen	66	268
Älvsborg	23	116
Källö-Knipplan	2	7
Stenungsund	4	21
Ellös	6	29
Hälleviksstrand	1	5
Skärhamn	6	23
Kyrkesund	2	5
Klädes- o. Koholmen	2	7
Tången	3	11
Gravarne-Bäckevik	6	17
Smögen	3	10
Hogenäs-Näs	2	7
Bovallstrand	1	3
Ulebergshamn	3	6
Hunnebostrand	13	41
Fjällbacka	12	45
Havstenssund	4	10
Landvetters s:n, del av	15	69
Råda s:n, del av	10	39
Askims s:n, del av	5	42
V. Frölunda s:n, del av	24	86
Backa s:n, del av	26	91
Ljungs s:n, del av	21	70
Fiskebäckskil, del av	—	1
Grundsund, del av	1	5
Brastads s:n, del av	3	8
Munkedal (Foss)	13	59
Älvsborgs län	**899**	**2 940**
Vänersborg	97	296
Trollhättan	104	316
Alingsås*	108	319
Borås	290	879
Ulricehamn*	51	204
Åmål	32	87
Bengtsfors*	24	93
Lilla Edet	4	16
Vårgårda	7	23
Herrljunga	9	31
Kinna	36	103
Färgelanda s:n, del av	3	11
Blåsut (Vassända-Naglum)	49	141
Lerums s:n, del av	48	295
Fristad (Fristad)	10	29
Skene (Örby)	17	54
Svenljunga s:n, del av	10	43
Skaraborgs län	**582**	**1 893**
Mariestad	33	95
Lidköping	192	590
Skara	29	124
Skövde	108	307
Hjo*	11	45
Tidaholm	4	19
Falköping	64	211
Grästorp	3	8
Vara	18	79
Töreboda	12	39
Nossebro	7	18
Vedum	6	17
Götene	27	82
Kvänum	4	15
Floby	2	12
Stenstorp	4	14
Tibro	33	126
Sjösäter (Österplana)	—	1
Mullsjö (Nykyrka)	10	44
Våmb (Våmb)	5	15
Lyrestad (Lyrestad)	3	11
Sjötorp (Lyrestad)	1	3
Hova (Hova)	4	14
Otterbäcken (Amnehärad)	2	4
Värmlands län	**609**	**1 911**
Karlstad	235	730
Kristinehamn	173	447
Filipstad*	6	32
Arvika	64	247
Säffle	38	145
Sunne	16	66
Forshaga	19	60
Kil	7	23
Årjäng	7	27
Charlottenberg	4	13
Torsby	5	18
Lesjöfors (Rämen)	15	43
Töcksfors (Töcksmark)	11	28
Edane (Brunskog)	9	32
Örebro län	**878**	**2 589**
Örebro	493	1 303
Askersund	26	94
Nora	24	83
Lindesberg	32	95
Hallsberg	22	67
Kopparberg	13	41
Almby	20	69
Kumla	4	13
Fjugesta	11	40
Jannelund	8	33
Karlskoga	33	142
Grythyttan	3	7
Frövi	12	39

Tab. C (forts.). **Byggnadsverksamheten i särskilda samhällen.**

Orter	Tillkomna bostadsläg.	Tillkomna eldstäder
Fellingsbro	6	14
Pålsboda (Sköllersta)	5	17
Östansjö (Viby)	5	21
Degerfors s:n, del av	25	72
Karlskoga s:n, del av	136	439
Västmanlands län	**637**	**1 903**
Västerås	423	1 284
Sala*	42	136
Köping*	38	116
Arboga	19	49
Kungsör	9	27
Västanfors	16	48
Norberg	5	18
Heby*	3	10
Tillberga (Hubbo)	1	5
Gryta o. Lundby (Badelunda)	54	131
Möklinta (Möklinta)	4	10
Åby (Östervåla)	2	6
Tärnsjö (Nora)	21	63
Kopparbergs län	**669**	**2 151**
Falun	140	462
Säter	22	70
Hedemora	43	125
Avesta	27	102
Ludvika	73	237
Krylbo	9	33
Borlänge	26	101
Smedjebacken	11	30
Morastrand	3	7
Vansbro	9	32
Malung	5	22
Leksands-Noret	13	36
Rättvik	4	14
Orsa	2	14
Domnarvet	168	462
Västanfors (Folkärna)	—	2
Långshyttan (Husby)	37	124
Hosjö (Vika)	2	6
Norslund (Kopparberg)	10	38
Vinsbo (Norrbärke)	3	9
Grängesberg (Grangärde)	8	28
Vansbro (Järna)	3	8
Insjön (Ål)	7	33
Åkerö (Leksand)	7	26
Vikarbyn (Rättvik)	3	7
Furudal (Ore)	1	3
Orsa (Orsa)	6	26
Älvdalens s:n, del av	15	61
Särna (Särna)	12	33
Gävleborgs län	**480**	**1 570**
Gävle	245	803
Söderhamn	3	15
Hudiksvall	23	78
Storvik	3	9
Sandviken	76	224
Bollnäs	20	64
Björkhamre	15	58
Ljusdal	7	26
Arbrå	2	6
Ockelbo (Ockelbo)	2	8
Hofors (Hofors)	61	192
Brunns by (Hedesunda)	3	15
Bollnäs förorter (Bollnäs)	3	14
Alfta (Alfta)	1	3
Edsbyn (Ovanåker)	5	24
Karsjö (Järvsö)	1	2
Tallåsen (Ljusdal)	—	2
Lund (Forsa)	4	10
Bergsjö s:n, del av	6	17
Västernorrlands län	**345**	**1 168**
Härnösand	73	223
Sundsvall	78	287
Sollefteå	8	46
Örnsköldsvik	28	112
Alby	3	8
Skönsmon	6	19
Skönsberg	6	20
Kramfors	13	43
Nyland	5	15
Ånge (Borgsjö)	17	50
Tuna s:n, del av	1	2
Sköns s:n, del av	25	65
Gudmundrå s:n, del av	29	97
Nätra s:n, del av	8	30
Själevads s:n, del av	45	151
Jämtlands län	**162**	**560**
Östersund	116	384
Bräcke	7	33
Strömsund	3	7
Järpen	1	4
Hornsberg	19	71
Svegsmon	—	1
Ulriksfors (Ström)	5	13
Mörsil (Mörsil)	3	13
Frösödal (Frösön)	8	34
Västerbottens län	**529**	**1 694**
Umeå*	141	473
Skellefteå	254	779
Vännäs	7	20
Lycksele	10	46
Nordmaling	1	2
Vindeln	4	14
Teg	2	8
Holmsund	5	15
Burträsk	7	27
Byske	12	47
Jörn	—	1
Vilhelmina	5	24
Åsele	5	19
Norrfors (Bjurholm)	2	6
Ursviken (Skellefteå lk)	66	186
Boliden (Skellefteå lk)	1	3
Bjurliden (Skellefteå lk)	1	5
Dorotea (Dorotea)	6	19
Norrbottens län	**195**	**606**
Luleå	60	181
Piteå	47	145
Boden*	38	112
Haparanda	8	33
Arvidsjaur	13	42
Kalix	10	32
Gällivare	4	13
Malmberget	1	4
Kiruna	4	16
Gammelstad (Nederluleå)	1	5
Gullträsk (Edefors)	1	2
Porjus (Jokkmokk)	4	8
Bränna (Överkalix)	4	13
Samtliga orter	**29764**	**87056**
därav stadssamhällen	27303	78403
övriga samhällen	2 461	8 653

Anm. till tab. C. Beträffande följande orter har uppgivits, att inga lägenheter eller eldstäder fullbordats under år 1935:

Stockholms län Nya Huvudsta m:e, Lilla Alby m:e (Solna), Hörningsnäs m:e (Huddinge), Sjöberg (Sollentuna). — *Uppsala län* Vårdsätra, Ekeby, Stabby (Bondkyrka), Gamla Uppsala (Gamla Uppsala). — *Södermanlands län* Jönåker (Lunda), Hällby brunn (Torshälla lk). — *Östergötlands län* Mantorp (Veta, Viby). — *Jönköpings län* Hult (Hult), Smål.-Anneberg, Solberga (N. Solberga), Flisby (Flisby),

Tab. D. Årliga tillskottet av lägenheter och eldstäder i städer och stadsliknande samhällen under åren 1926—1935 med fördelning på län.

Län	Gemensamma orter		Samtl. orter		Län	Gemensamma orter		Samtl. orter	
	bostadsläg.		bostadsläg.	eldstäder		bostadsläg.		bostadsläg.	eldstäder
	1926/35	1935	1935	1935		1926/35	1935	1935	1935
Stockholms stad .	6 278	5 803	5 803	14 817	Göteb. o. Boh. län	2 782	4 453	4 714	13 097
Stockholms län	622	543	1 013	4 021	Älvsborgs »	476	719	899	2 940
Uppsala »	298	758	801	2 295	Skaraborgs »	296	550	582	1 893
Södermanlands »	378	1 028	1 071	3 103	Värmlands »	280	525	609	1 911
Östergötlands »	695	1 379	1 418	3 763	Örebro »	463	684	878	2 589
Jönköpings »	508	851	1 078	3 606	Västmanlands »	233	539	637	1 903
Kronobergs »	127	219	396	1 285	Kopparbergs »	221	550	669	2 151
Kalmar »	296	409	566	1 957	Gävleborgs »	286	394	480	1 570
Gotlands »	33	89	95	360	Västernorrlands »	210	220	345	1 168
Blekinge »	144	310	549	1 869	Jämtlands »	73	146	162	560
Kristianstads »	301	467	555	1 915	Västerbottens »	219	412	529	1 694
Malmöhus »	2 364	5 017	5 163	13 983	Norrbottens »	218	185	195	606
Hallands »	274	529	557	1 994	Hela riket	18 075	26 779	29 764	87 056

Under år 1935 ökades lägenhetstillskottet i jämförelse med föregående år med över hälften (54·8 %). Ökningen var avsevärt starkare i städer med över 20 000 inv. (66·3 %, exkl. Stockholm 57·4 %) än i mindre orter (30·1 %). Särskilt anmärkningsvärd var stegringen i Stockholm (92·3 %). Den sammanlagda stegringen gentemot bottenåret 1933 utgjorde 102·9 % och representerade sålunda en dryg fördubbling. Av de större städerna voro Stockholm, Borås och Kalmar de enda, som icke överskredo toppsiffrorna för åren 1930—1931. Jämte Stockholm företedde Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Borås, Eskilstuna, Uppsala, Västerås, Karlskrona, Karlstad och Lund den starkaste stegringen gentemot föregående år, medan ingen av de större städerna uppvisade sjunkande tal. Bland de mindre orterna framträdde den största stegringen i Stuvsta, Värnamo, Arvika, Domnarvet och Skellefteå.

Gripenberg (Säby), Äng, Fredriksberg (Barkeryd), Broaryd (S. Hestra), Rydö bruk, Sandseryd (Långaryd), Hillerstorp (Kävsjö). — *Kronobergs län* Liatorp, Diö (Stenbrohult). — *Kalmar län* Gamleby köp. (Gamleby), Bergkvara m:e (Söderåkra), Vena (Vena), Grönskåra (Fagerhult), Alsterbro (Kråksmåla), Vånevik (Döderhult), Rockneby (Ryssby). — *Blekinge län* Spjutsbygd (Rödeby), Ronneby lk, visst omr., Pukevik (Mörrum). — *Kristianstads län* Båstads köp. (Båstad), Kiviks m:e, Vitemölla m:e (Vitaby), Hästveda m:e (Hästveda), Torekovs s:n, del av. — *Malmöhus län* Arilds m:e (Brunnby), Vikens m:e (Viken), Ödåkra (Fleninge), S. Sallerup (S. Sallerup), V. Klagstorp (V. Klagstorp), Kyrkoköpinge (Kyrkoköpinge), Sjöbo, visst omr. utanför m:et (S. Åsum), Harlösa (Harlösa). — *Hallands län* Veddige (Veddige), Träslöv (Träslöv). — *Göteborgs och Bohus län* Marstrand, Kalvsunds m:e (Öckerö), Gullholmens m:e (Gullholmen), Käringöns m:e (Käringön), Mollösunds m:e (Mollösund), Partille s:n, del av, Tuve (Tuve), Torslanda (Torslanda), Dingle (Svarteborg). — *Skaraborgs län* Järpås m:e (Järpås), Habo (Habo), Gårdsjö (Hova), Gullspång (Amnehärad). — *Värmlands län* Ransäter (Ransäter), Molkom (Nyed). — *Kopparbergs län* Östanfors (Folkärna), Fredriksberg (Säfsnäs). — *Gävleborgs län* Österfärnebo (Österfärnebo), Valbo (Valbo), Jättendal (Jättendal), Gnarp (Gnarp). — *Västernorrlands län* Bredbyns m:e (Anundsjö). — *Jämtlands län* Krångede (Ragunda). — *Västerbottens län* Adak (Malå). — *Norrbottens län* Glommersträsk (Arvidsjaur).

Tab. E. Antal under åren 1926—1935 fullbordade bostadslägenheter och eldstäder i 294 orter, för vilka uppgifter föreligga för samtliga år (s. k. gemensamma orter).

Orter	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1926/35
Antal tillkomna bostadslägenheter.											
Stockholm	6 165	6 935	6 082	5 606	8 690	8 306	8 329	3 847	3 018	5 803	6 278
Göteborg	1 265	1 301	1 997	2 391	2 830	3 516	2 495	2 032	2 989	4 121	2 494
Malmö	529	850	1 159	809	1 520	1 271	768	607	1 544	2 821	1 188
Norrköping	234	257	351	429	414	440	352	170	314	708	367
Hälsingborg	577	569	465	591	718	389	396	465	651	1 094	592
Borås	280	268	381	312	360	162	238	146	168	290	261
Gävle	231	83	84	23	129	120	149	125	211	245	140
Örebro	217	451	542	411	403	285	250	247	408	493	371
Eskilstuna	69	85	138	143	248	249	281	194	348	739	249
Jönköping	116	136	109	192	225	273	156	291	239	286	202
Uppsala	163	112	198	215	289	247	227	209	353	703	272
Linköping	150	145	99	84	154	140	315	348	332	437	220
Västerås	24	36	188	118	126	249	285	136	222	423	181
Karlskrona	43	19	36	60	78	78	51	42	122	200	73
Karlstad	119	114	166	124	130	89	140	134	126	235	138
Lund	164	141	222	171	263	342	178	99	236	443	226
Halmstad	45	40	52	75	148	179	184	144	308	359	153
Kalmar	169	114	169	184	245	157	166	139	196	201	174
Samtl. städer med över 20 000 inv.[1]	10 560	11 656	12 438	11 938	16 970	16 492	14 960	9 375	11 785	19 601	13 579
Övriga orter (276)	3 527	3 234	3 847	4 097	4 666	4 983	4 102	3 820	5 519	7 178	4 496
Samtl. orter	14 087	14 890	16 285	16 035	21 636	21 475	19 062	13 195	17 304	26 779	18 075
Antal tillk. eldstäder.											
Samtl. städer med över 20 000 inv.[1]	31 531	32 372	33 650	32 660	43 778	42 830	38 677	26 216	32 245	52 421	36 638
Övriga orter (276)	11 984	11 205	12 824	13 594	15 611	16 331	13 748	13 721	18 835	24 082	15 193
Samtl. orter	43 515	43 577	46 474	46 254	59 389	59 161	52 425	39 937	51 080	76 503	51 831
Antal per 10 000 inv. tillkomna lägenheter	64	67	73	70	94	92	81	55	73	111	78
eldstäder	199	197	207	203	258	253	222	168	214	317	224
därav i städer med över 20 000 inv.	246	248	253	242	320	306	273	183	226	361	267
därav i övriga orter (276)	133	123	139	146	166	173	145	145	197	250	162

De sista raderna i tab. E återge lägenhets- och eldstadstillskottet per 10 000 invånare. Härav framgår bl. a., att byggnadsverksamheten relativt sett varit betydligt starkare i större orter än i mindre. Mellan särskilda orter förefinnas emellertid härvidlag avsevärda skillnader. Detta framgår av följande tablå, där städer med över 10 000 invånare ordnats i fallande skala efter det genomsnittliga antalet under tiden 1926—1935 årligen tillkomna eldstäder per 10 000 invånare:

[1] Enligt folkmängdsförhållandena den 31 dec. 1934.

Antal under perioden 1926—35 i medeltal per år tillkomna eldstäder per 10 000 invånare.

Stockholm	323	Halmstad	248	Kristinehamn	191	Falun	114
Hälsingborg	312	Lidköping	230	Västerås	177	Visby	113
Göteborg	286	Eskilstuna	213	Sundsvall	166	Härnösand	110
Lund	285	Linköping	209	Norrköping	161	Gävle	104
Kalmar	281	Uddevalla	207	Lidingö	147	Nyköping	101
Uppsala	267	Borås	205	Landskrona	137	Södertälje	98
Malmö	261	Trälleborg	204	Ystad	136	Karlskrona	97
Umeå	259	Jönköping	203	Östersund	135	Västervik	80
Örebro	257	Skövde	202	Mölndal	127	Trollhättan	73
Kristianstad	252	Karlstad	191	Luleå	124	Söderhamn	36

Nettotillskott av hus, lägenheter och rum. Såsom tidigare nämnts, redovisas å de för statistiken över byggnadsverksamheten använda frågeformulären jämväl a v g å n g n a hus, lägenheter och rum. Genom sammanställning av dessa uppgifter med siffrorna för bruttotillskotten erhålles följande bild av bostadsproduktionens n e t t o resultat.

Brutto- och nettotillskott av hus, lägenheter och eldstäder.

	Gemensamma orter				Samtl. orter	Gemensamma orter				Samtl. orter
	1926/35	1933	1934	1935	1935	1926/35	1933	1934	1935	1935
						%	%	%	%	%
Boningshus:										
bruttotillskott	3 586	3 570	4 225	5 087	6 946	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
avgång	222	139	206	338	379	6·2	3·9	4·9	6·6	5·5
nettotillskott	3 364	3 431	4 019	4 749	6 567	93·8	96·1	95·1	93·4	94·5
Bostadslägenheter:										
bruttotillskott	18 075	13 195	17 304	26 779	29 764	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
avgång	1 724	1 053	1 810	2 673	2 761	9·5	8·0	10·5	10·0	9·3
nettotillskott	16 351	12 142	15 494	24 106	27 003	90·5	92·0	89·5	90·0	90·7
Eldstäder:										
bruttotillskott	51 831	39 937	51 080	76 503	87 056	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
avgång	5 283	3 452	6 264	8 951	9 184	10·2	8·6	12·3	11·7	10·5
nettotillskott	46 548	36 485	44 816	67 552	77 872	89·8	91·4	87·7	88·3	89·5

Rivningsverksamheten nådde sin största omfattning under år 1929, då i de »gemensamma» orterna 2 167 lägenheter eller 13·5 % av bruttotillskottet avgingo. Under de följande åren inträdde en minskning i fråga om husrivning. År 1933 bortrevos sålunda 1 053 lägenheter, motsvarande 8·0 % av de tillkomna. År 1934 ökades rivningsverksamheten såväl absolut som relativt, men under år 1935 inträdde, trots den starka ökningen av avgångna lägenheter, en minskning av rivningsverksamheten i förhållande till bruttotillskottet. Om samtliga orter medräknas, bortrevos 2 761 lägenheter (9·3 % av tillskottet) med 9 184 eldstäder (10·5 %). Hela antalet helt eller delvis bortrivna byggnader utgjorde 1 103, därav 819 boningshus, av vilka 379 bortrevos fullständigt.

Bostadslägenheternas storlek. I följande tablå återges de under år 1935 tillkomna lägenheternas fördelning efter storlekstyper.

De tillkomna bostadslägenheternas storleksfördelning inom olika landsdelar och ortsgrupper.

Av de tillkomna bostadslägenheterna voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav i stadssamh. med ... inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5	övr. samh.
enkelkök, enkelrum m. m.	23·6	13·2	10·9	10·0	13·5	14·8	14·6	17·9	15·1	14·0	12·1	7·6	7·6
därav 1 rum med kokvrå	18·0	6·4	1·4	5·1	5·5	2·6	7·5	11·9	7·6	3·9	2·5	1·0	0·6
1 rum och kök	33·2	30·0	15·1	36·8	28·5	18·1	29·6	37·5	34·0	21·5	17·6	14·6	14·0
2 » » »	27·1	28·7	33·9	32·0	30·8	35·2	30·6	27·5	28·3	35·8	34·2	35·3	38·8
3 » » »	9·5	15·9	25·0	12·6	16·3	18·2	14·9	10·6	14·0	17·5	20·5	23·4	21·6
4 » » »	3·6	6·2	8·8	5·0	6·2	7·9	5·8	3·8	4·4	5·4	8·4	11·1	10·9
5 o. fl. rum och kök	3·0	6·0	6·3	3·6	4·7	5·8	4·5	2·7	4·2	5·8	7·2	8·0	7·1

Som synes, ökas de minsta bostadstypernas relativa betydelse med växande ortsstorlek, vilket åtminstone delvis torde förklaras av att de höga hyrorna i de större städerna tvinga efterfrågan att jämförelsevis starkt inrikta sig på småbostäder. Av de olika landsdelarna uppvisar, i likhet med föregående år, Småland och öarna och därnäst norra Sverige den svagaste proportionen lägenheter om 1 rum, 1 rum och kök e. d. Härvid är att märka, att bostadsbeståndet inom sistnämnda landsdel i förhållandevis hög grad domineras av dessa lägenhetskategorier. Södra Sverige, där — i likhet med vad fallet är i Småland och öarna — lägenheter om 2 rum och kök i regel utgöra den största gruppen inom bostadsbeståndet, har under redogörelseåret liksom år 1934 snarast fått ett något större tillskott av lägenheter om 1 rum och kök än av sådana om 2 rum och kök. Under år 1935 synes sålunda, i likhet med de närmast föregående åren, bostadsproduktionen ha medfört en viss tendens till utjämning i fråga om de geografiska olikheterna i bostadsbeståndets fördelning på storlekstyper.[1]

Utvecklingen sedan tidigare år belyses av tab. F, som utvisar, att bostadsproduktionen under redovisningsåret i något större utsträckning än föregående år varit inriktad på lägenheter om 1 rum, 1 rum och kök e. d., medan de större bostadstypernas betydelse något minskats. Dessa förskjutningar torde sammanhänga med det förhållandet, att högkonjunkturen inom bostadsproduktionen särskilt berört hyreshusbygget. Det förtjänar även att framhållas, att bostadsproduktionen under redogörelseåret varit i mindre grad inriktad på de minsta bostadstyperna än vad som svarar mot den andel, som dessa representera inom det förefintliga bostadsbeståndet, inom vilket sålunda en viss förskjutning mot större småläghenheter fortfarande synes äga rum,[2] samtidigt som de större våningarna om 5 eller flera rum och kök torde gå tillbaka i betydelse.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 101 o. f. samt Statens off. utredningar 1935: 2, sid. 40 o. f. och sid. 95 o. f.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 389, där de nyproducerade lägenheternas fördelning på storlekstyper jämförts med motsvarande fördelning inom det totala bostadsbeståndet.

Tab. F. Under åren 1926—1935 i stadssamhällena tillkomna bostadslägenheter och eldstäder fördelade på olika lägenhetskategorier.

Lägenhetskategorier	Gemensamma orter				Samtl. orter	Gemensamma orter				Samtl. orter
	1926/35	1933	1934	1935	1935	1926/35	1933	1934	1935	1935
						%	%	%	%	%
a) Tillk. *bostadslägenheter* med:										
enkelkök, enkelrum m. m.	3 058	1 733	2 409	4 128	4 342	16·9	13·2	13·9	15·4	14·6
1 rum och kök . . .	5 711	4 040	5 306	8 397	8 812	31·6	30·6	30·7	31·4	29·6
2 » » » . . .	5 079	3 885	5 039	7 951	9 097	28·1	29·4	29·1	29·7	30·6
3 » » » . . .	2 246	1 887	2 580	3 777	4 438	12·4	14·3	14·9	14·1	14·9
4 » » » . . .	995	780	1 112	1 382	1 717	5·5	5·9	6·4	5·2	5·8
5 o. fl. rum och kök .	986	870	858	1 144	1 358	5·5	6·6	5·0	4·2	4·5
Tillhopa	**18 075**	**13 195**	**17 304**	**26 779**	**29 764**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**
b) Tillk. *eldstäder* (rum el. kök) i läg. om: [1]										
enkelkök, enkelrum m. m.	3 782	2 151	3 047	5 244	5 506	7·4	5·5	6·0	6·9	6·4
1 rum och kök . . .	11 422	8 080	10 612	16 794	17 624	22·3	20·5	21·0	22·1	20·4
2 » » » . . .	15 237	11 655	15 117	23 853	27 291	29·6	29·6	29·9	31·4	31·6
3 » » » . . .	8 984	7 548	10 320	15 108	17 752	17·5	19·1	20·4	19·9	20·6
4 » » » . . .	4 975	3 900	5 560	6 910	8 585	9·7	9·9	11·0	9·1	10·0
5 o. fl. rum och kök .	6 931	6 087	5 953	8 041	9 489	13·5	15·4	11·7	10·6	11·0
Tillhopa	**51 331**	**39 421**	**50 609**	**75 950**	**86 247**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

I fråga om förhållandena inom viktigare orter må hänvisas till de i tab. G återgivna uppgifterna för var och en av rikets 40 städer med över 10 000 invånare. Här återges bostadstillskottets fördelning på lägenhetskategorier dels under åren 1934 och 1935, dels under hela perioden 1926—1935.

Då det skulle kunna tänkas, att den ovan konstaterade tendensen till ökning av småläghetenheternas andel i bostadsbeståndet i viss mån kan motverkas genom mera omfattande avgång av större våningar av äldre typ, har för redogörelseåret en särskild undersökning verkställts beträffande fördelningen på lägenhetskategorier av avgångna bostäder och nettotillskottet av bostäder. Resultaten av denna undersökning framgå av följande tablå:

Brutto- och nettotillskott inom olika storlekstyper av lägenheter.

År 1935	Antal lägenheter om							Procent						
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök	Tillhopa	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök	Tillhopa
Bruttotillskott .	4 342	8 812	9 097	4 438	1 717	1 358	**29 764**	14·6	29·6	30·6	14·9	5·8	4·5	**100·0**
Avgång	489	758	559	338	188	429	**2 761**	17·7	27·5	20·2	12·2	6·8	15·6	**100·0**
Nettotillskott .	3 853	8 054	8 538	4 100	1 529	929	**27 003**	14·3	29·8	31·6	15·2	5·7	3·4	**100·0**

Som synes, intaga lägenheter om 4 eller flera rum och kök ett avsevärt större utrymme bland avgångna än bland tillkomna lägenheter, vadan också nettotillskottet (9·1 %) av dessa lägenhetstyper blivit relativt mindre än brutto-

[1] Rum, tillbyggda äldre lägenheter, äro här ej inräknade.

Tab. 6. Antal under åren 1926—35 samt 1934 och 1935 tillkomna bostadslägenheter i städer med över 10 000 invånare.

Städer	Åren 1926—35 (årsmedeltal)					År 1934					År 1935				
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	Tillhopa	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	Tillhopa	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	Tillhopa
Stockholm	1 703	2 191	1 339	1 045	**6 278**	582	1 010	766	660	**3 018**	1 368	1 929	1 571	935	**5 803**
Lidingö	2	5	11	19	**37**	1	—	9	24	**34**	3	1	8	28	**40**
Södertälje	8	8	10	16	**42**	28	23	29	19	**99**	12	1	4	11	**28**
Uppsala	57	52	88	75	**272**	75	103	104	71	**353**	215	148	179	161	**703**
Nyköping	9	12	18	7	**46**	22	26	19	5	**72**	22	37	30	14	**103**
Eskilstuna	26	104	75	44	**249**	67	158	97	26	**348**	79	309	205	146	**739**
Linköping	30	76	63	51	**220**	58	139	89	46	**332**	33	188	115	101	**437**
Norrköping	40	166	96	65	**367**	47	135	85	47	**314**	164	336	145	63	**708**
Jönköping	28	53	59	62	**202**	11	63	82	83	**239**	36	67	63	120	**286**
Kalmar	14	34	79	47	**174**	11	53	93	39	**196**	11	58	91	41	**201**
Västervik	4	4	12	10	**30**	—	4	7	15	**26**	12	5	28	27	**72**
Visby	2	2	13	14	**31**	2	4	19	18	**43**	2	6	36	43	**87**
Karlskrona	9	15	17	32	**73**	14	31	30	47	**122**	33	54	49	64	**200**
Kristianstad	10	15	31	43	**99**	13	37	52	30	**132**	22	30	76	26	**154**
Malmö	140	447	382	219	**1 188**	276	719	391	158	**1 544**	266	1 318	792	445	**2 821**
Lund	47	40	66	73	**226**	19	40	65	112	**236**	111	112	136	84	**443**
Landskrona	11	24	45	12	**92**	3	22	46	3	**74**	10	113	116	28	**267**
Hälsingborg	59	182	231	120	**592**	79	249	216	107	**651**	83	526	346	139	**1 094**
Ystad	7	8	17	15	**47**	10	7	24	19	**60**	1	6	15	14	**36**
Trelleborg	8	21	32	24	**85**	4	31	29	28	**92**	9	35	67	53	**164**
Halmstad	18	13	42	80	**153**	56	20	56	176	**308**	68	18	98	175	**359**
Göteborg	174	1 129	706	485	**2 494**	238	1 412	710	629	**2 989**	646	1 531	1 136	808	**4 121**
Mölndal	2	23	33	15	**73**	—	8	11	19	**38**	—	9	35	29	**73**
Uddevalla	4	28	36	28	**96**	3	27	42	24	**96**	1	60	45	40	**146**
Borås	60	47	73	81	**261**	28	27	71	42	**168**	21	67	142	60	**290**
Trollhättan	3	6	14	11	**34**	—	10	19	18	**47**	—	31	50	23	**104**
Lidköping	11	15	26	19	**71**	33	17	56	43	**149**	20	42	72	58	**192**
Skövde	6	11	20	24	**61**	9	11	29	27	**76**	26	18	39	25	**108**
Karlstad	15	36	54	33	**138**	5	28	55	38	**126**	9	71	74	81	**235**
Kristinehamn	9	20	25	22	**76**	8	26	39	40	**113**	65	21	40	47	**173**
Örebro	84	117	102	68	**371**	161	59	73	115	**408**	116	158	121	98	**493**
Västerås	23	60	48	50	**181**	12	78	78	54	**222**	29	164	108	122	**423**
Falun	8	5	12	18	**43**	14	2	16	34	**66**	22	23	47	48	**140**
Gävle	19	50	36	35	**140**	26	75	55	55	**211**	28	58	66	93	**245**
Söderhamn	2	3	3	5	**13**	—	1	5	3	**9**	—	—	—	3	**3**
Härnösand	8	5	12	14	**39**	17	8	14	25	**64**	19	7	30	17	**73**
Sundsvall	16	15	30	31	**92**	42	8	16	27	**93**	6	16	18	38	**78**
Östersund	21	6	14	21	**62**	48	17	15	46	**126**	32	14	31	39	**116**
Umeå	12	22	36	21	**91**	21	16	37	26	**100**	23	26	44	48	**141**
Luleå	8	9	12	17	**46**	1	6	12	15	**34**	22	6	14	18	**60**

tillskottet (10·3 %). Å andra sidan äro tvårumslägenheterna betydligt svagare företrädda bland avgångna än bland tillkomna lägenheter, varför lägenheter av denna typ utgöra en något större del (31·6 %) av netto- än av bruttotillskottet (30·6 %). Det synes sålunda framgå, att rivningsverksamheten snarast ytterligare förstärker de förskjutningar i bostadsbeståndets fördelning på lägenheter, som direkt åstadkommas genom nyproduktionen.

Lägenheternas utrustning. Av bostadslägenheternas viktigare fasta tillbehör redovisas i tab. A särskilt b a d- o c h d u s c h r u m m e n. I vilken utsträckning de nytillkomna bostäderna varit försedda med denna bekvämlighet, belyses även genom översikten här nedan, i vilken antalet lägenheter med bad- eller duschrum ställts i relation till hela bostadstillskottet inom olika landsdelar och ortsgrupper:

År 1935	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav stadssamh. med ... inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5	övr. samh.
Tillkomna lägenheter . .	5 803	4 940	2 135	6 267	8 239	2 380	**29 764**	12 745	6 856	2 358	2 295	3 049	2461
Därav med bad-el. duschrum	4 259	2 533	1 053	3 703	4 014	911	**16 473**[1]	8 703	3 909	1 143	1 079	1 164	475
i %	73·4	51·3	49·3	59·1	48·7	38·3	**55·3**	68·3	57·0	48·5	47·0	38·2	19·3

Från år 1924 (23·4 %) t. o. m. år 1930 (59·8 %) har det procentuella antalet lägenheter med bad- eller duschrum undergått en fortgående stegring, men under 1931—1933 gick utvecklingen i motsatt riktning (1933 40·1 %). Detta torde åtminstone delvis sammanhänga med, att i nybyggda bostadshus med småbostäder plägat inrymmas för flera lägenheter gemensamma badrum. Därjämte har de mindre orternas och egnahemsbyggnadsverksamhetens relativt ökade betydelse för bostadsproduktionen medverkat till förskjutningen. Under 1934 (46·2 %) och 1935 (55·3 %) har emellertid frekvensen av lägenheter med bad- eller duschrum åter stigit, starkast för Stockholm, där jämförelsetalen för 1934 och 1935 voro resp. 60·7 och 73·4 %.

I fråga om förekomsten av c e n t r a l u p p v ä r m n i n g föreligga uppgifter för 545 av de 554 orter, där bostadsproduktion förekommit under redogörelseåret. Bland de orter, för vilka detaljerade upplysningar saknas, märkes Stockholm, där emellertid praktiskt taget samtliga nytillkomna lägenheter torde vara utrustade med denna bekvämlighet. På denna förutsättning vilar beräkningen av totalsiffrorna i efterföljande tablå:

År 1935	Göteborg	Malmö	Stadssamh. med .... inv. (1000) 20—100	10—20	5—10	under 5	Övriga samhällen	Samtliga orter exkl. Sthlm	inkl. Sthlm
Antal orter, för vilka frågan besvarats .	1	1	14	20	39	242	228	545	**546**
Antal i dyl. orter tillk. boningshus	389	184	1 096	619	760	1 506	1 469	6 023	**6 566**
bostadslägenheter .	4 121	2 821	5 762	2 172	2 099	3 039	2 300	22 314	**28 117**
Därav med centralvärme, %									
boningshus	98·2	98·9	95·4	90·8	95·9	86·1	77·5	88·6	**89·5**
bostadslägenheter .	95·8	99·9	97·7	92·4	96·0	81·0	77·4	92·6	**94·1**

Under redogörelseåret voro $^9/_{10}$ av de nytillkomna boningshusen och över $^9/_{10}$ av lägenheterna utrustade med centralvärme. Även i småsamhällena förekom denna bekvämlighet i det övervägande flertalet nyproducerade lägenheter.

[1] Dessutom ha redovisats 1 917 lägenheter (6·4 %) med gemensamma badrum, därav 976 i Stockholm (16·8 %). I Stockholm tillkommo vidare 156 småstugor med bad i källaren. Åren 1931—1934 utgjorde lägenheter med gemensamma badrum resp. 4·5, 13·3 och 6·1 och 8·1 % av samtliga.

Tab. H. Bostadsproduktionen i stadssamhällena åren 1926—1935 med fördelning efter byggnadsföretagens art.

		Egnahemsbyggen	»Billiga bost.-hus» (Sthlm)[1]	Statliga byggn.-företag	Kommunala byggn.-företag	Koop. bostadsfören.	Stiftelser o. d.	Av arbetsgivare uppf. arb.-bost.	Hyreshus m. m.	Tillhopa
Bostadslägenheter.										
Gemensamma orter	1926/35	3 958	218	98	529	1 869	502	74	10 827	18 075
	1932	3 398	1 405	112	403	2 626	1 356	95	9 667	19 062
	1933	4 044	173	126	505	1 121	216	27	6 983	13 195
	1934	4 652	—	135	764	852	448	39	10 414	17 304
	1935	6 021	—	178	1 026	1 731	551	103	17 169	26 779
Samtliga orter	1935	8 530	—	178	1 123	1 731	557	137	17 508	29 764
Gemensamma orter	1926/35 %	21·9	1·2	0·5	2·9	10·4	2·8	0·4	59·9	100·0
	1932 %	17·8	7·4	0·6	2·1	13·8	7·1	0·5	50·7	100·0
	1933 %	30·6	1·3	1·0	3·8	8·5	1·6	0·3	52·9	100·0
	1934 %	26·9	—	0·8	4·4	4·9	2·6	0·2	60·2	100·0
	1935 %	22·5	—	0·7	3·8	6·5	2·1	0·4	64·0	100·0
Samtliga orter	1935 %	28·6	—	0·6	3·8	5·8	1·9	0·5	58·8	100·0
Eldstäder.										
Samtliga orter	1935 antal	31 859	—	313	2 432	4 238	764	396	47 054	87 056
	1935 %	36·6	—	0·4	2·8	4·9	0·9	0·4	54·0	100·0

Bostadsproduktionens fördelning på olika huvudgrenar. Socialstyrelsens statistik har sedan länge inbegripit en särskild redovisning av sådan »allmännyttig» byggnadsverksamhet, som utan direkt vinstsyfte bedrives av staten, kommuner, bostadsföreningar, stiftelser, industriella företag (för egna arbetare) o. d. Under senare år har man därjämte sökt särskilja egnahemsbyggnadsverksamheten samt den av Stockholms stad under åren 1930—1933 bedrivna produktionen av s. k. billiga bostäder. Sedan dessa grenar av bostadsproduktionen frånskilts, har återstoden ansetts representera den spekulativa hyreshusbyggnadsverksamheten.

En dylik uppdelning av byggnadsverksamheten är emellertid alltid förenad med vanskligheter. Sålunda har man knappast kunnat undvika att bland kooperativa byggnadsföretag medräkna en del, som i verkligheten äro av spekulativ natur. Särredovisningen av egnahemslägenheter har måst utföras på så sätt, att man urskilt alla lägenheter i nybyggda en- och tvåfamiljshus, vilka icke tillhöra staten, kommun, stiftelser etc. Härvid har hänsyn ej kunnat tagas till, att den ena lägenheten i tvåfamiljshus merendels uthyres. Beaktas bör därjämte, att egnahemsvillor ofta byggas på spekulation i och för försäljning. Givet är, att dessa och andra brister i fråga om redovisningen av dylika grupper även återspeglas i sammansättningen av den restgrupp, som skulle motsvara det spekulativa hyreshusbygget.

Det är sålunda endast med reservation, som de i tab. H införda uppgifterna

[1] Oberäknat sådana »billiga bostäder», som ingått i den av bostadsföreningar, stiftelser o. d. bedrivna byggnadsverksamheten.

meddelas. Att döma av dessa siffror skulle emellertid hyreshusbygget under redogörelseåret ha ökats med icke mindre än 64·9 %. Dess andel i den totala bostadsproduktionen utgjorde inom orterna tillsammantagna 58·8 %. Närmast i storleksordning kom egnahemsbyggnadsverksamheten (28·6 % av antalet lägenheter och 36·6 % av antalet eldstäder), som sedan föregående år ökats med 29·4 %, vilket emellertid ej kunnat förhindra, att dess relativa betydelse gått något tillbaka. Den kommunala byggnadsverksamheten har ökats sedan 1934, dock ej i samma omfattning som den bostadskooperativa, vilken mer än fördubblats i omfattning.

Fördelningen på lägenhetskategorier inom bostadsproduktionens olika huvudgrenar återges i följande tablå:

Under år 1935 tillkomna lägenheter och eldstäder	Samtliga läg. resp. eldst.	Därav (i %) läg. o. eldst. tillh. nedanstående lägenhetskategorier: enkelrum o. d.	därav 1 rum m. kokvrå	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
Bostadslägenheter							
bostadsför., stiftelser o. d.[1]	3 726	40·3	17·7	27·6	22·3	6·3	3·5
egnahemsbygge	8 530	4·4	0·2	12·5	36·0	25·2	21·9
hyreshusbygge	17 508	14·1	8·9	38·4	29·7	11·7	6·1
Eldstäder							
bostadsför., stiftelser o. d.[1]	8 143	23·2	8·1	25·2	30·6	11·4	9·6
egnahemsbygge	31 859	1·9	0·1	6·7	28·9	27·0	35·5
hyreshusbygge	46 245	6·5	3·4	29·1	33·7	17·8	12·9

Medan egnahemsbostäderna endast sällan inrymma mindre än 2 rum och kök, bestå hyreslägenheterna till drygt hälften (52·5 %) och de av bostadsföreningar, stiftelser m. fl. uppförda bostäderna till $^2/_3$ (67·9 %) av lägenheter av de minsta typerna (1 rum och kök eller mindre).

Stödåtgärder från det allmännas sida. Den ovan återgivna uppdelningen av bostadsproduktionen efter dess bärare utgår från de olika byggnadsföretagens karaktär. Det bör emellertid observeras, att stat och kommun icke endast själva kunna uppträda som företagare inom bostadsproduktionen utan även i socialpolitiskt syfte på olika sätt befrämja av stiftelser, kooperativa föreningar och enskilda företagare bedriven bostadsproduktion. 1933, 1935 och 1936 års riksdagar ha sålunda anslagit tillhopa 10 miljoner kronor för befrämjande i arbetslöshetsmotverkande syfte av ny- och ombyggnad av bostadshus genom beviljande av s. k. tertiärkredit inom högst 90 % av fastighetsvärdet. Denna verksamhet omhänderhaves av statens byggnadslånebyrå, som under år 1935 beviljade 56 lån för nybyggnad av bostadslägenheter till ett sammanlagt belopp av 1 408 900 kr., vilka lån avsågo 56 bostadshus med 919 lägenheter och 2 499 eldstäder. För ändring och modernisering av äldre bostadshus beviljades 67 lån om sammanlagt 1 562 975 kr., vilka ombyggnadsarbeten beräknades resultera i en ökning av antalet lägenheter med 113 och av antalet eldstäder med 153. — 1935 och 1936 års riksdagar ha vidare anslagit sammanlagt 25 miljoner kronor för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer. Statens byggnadslånebyrå beviljade i sådant syfte år 1935 lån

[1] Inkl. statliga och kommunala lägenheter samt bostäder i arbetsgivarhus.

om sammanlagt 207 360 kr. till Eskilstuna stad för uppförande av 6 hus, innehållande 48 lägenheter och 144 eldstäder.

Vid 1935 års utgång hade ännu inga hus för barnrika familjer färdigställts. Däremot hade under 1934 och 1935 av enskilda byggnadsföretagare och kooperativa bostadsföreningar fullbordats 142 fastigheter, för vilka statens byggnadslånebyrå beviljat krediter ur 1933 års anslag. Närmare uppgifter härom meddelas i följande tablå:

År	Antal orter	Antal bostads-läg.	Därav: koop. företag	Antal eldstäder	Därav: koop. företag	Låne-summa 1 000 kr.	Därav: koop. företag, 1 000 kr.
1934 . . .	32	1 533	685	3 680	1 585	2 174	1 001
1935 . . .	31	1 463	394	3 406	887	2 580	684

Lägenheternas fördelning på storlekstyper framgår av nedanstående tablå:

År	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 el. fl. rum och kök	Samtliga
1934	188	723	499	90	33	1 533
1935	263	723	381	77	19	1 463

2. Den totala husbyggnadsverksamheten i städer och stadsliknande samhällen.

Byggnadsverksamhet för kommersiella och industriella m. fl. ändamål. Medan byggnadsverksamhetsstatistiken tidigare endast avsåg bostadsproduktionen, har man under senare år (fr. o. m. 1925) även utnyttjat meddelade uppgifter rörande nytillkomna lokaler för administrativa, industriella, kommersiella o. d. ändamål. Huvudresultaten av denna bearbetning beträffande de fullbordade byggnadsföretagen återfinnas för år 1935 i tab. I, där i jämförelsesyfte även medtagits siffror för år 1934. Enär emellertid exakta arealuppgifter icke kunnat erhållas från samtliga orter, ha, såsom i tabellens slutrader angives, beräkningarna delvis måst baseras på tämligen osäkra uppskattningar.

Utgår man emellertid från tabellens uppgifter, befinnes, att här ifrågavarande byggnadsverksamhet företett en ökning från c:a 480 000 kvm år 1934 till 640 000 kvm 1935 eller med 33·8 %. Större delen av denna ökning kommer på grupperna skolhus, sjukhus, ålderdomshem o. d. samt fabriks- och verkstadslokaler. Med undantag av kommunikations- och belysningsverk samt kontors-, butiks- och lagerlokaler, som uppvisa en svag nedgång gentemot föregående år, förete även övriga grupper stigande tal.

Byggnadsverksamhetens totala omfattning. Såsom förut nämnts, utgjorde hela antalet bostadsbyggnadsföretag under redogörelseåret 8 348, varav 6 946 avsågo nybyggnad eller hel ombyggnad. För övriga byggnadsföretag voro motsvarande siffror resp. 2 009 och 1 330. Hela antalet under år 1935 full-

Tab. I. Byggnadsverksamhet för kommersiella och industriella m. fl. ändamål i städer och stadsliknande samhällen åren 1935 och 1934.

Slag av byggnadsföretag	År 1935								År 1934
	Stockholm	Samtl. städer med över 100 000 inv.	Städer med 20 000–100 000 inv.	Städer med 10 000–20 000 inv.	Orter med 5 000–10 000 inv.	Orter med under 5 000 inv.	Övriga orter	Samtliga orter	Samtliga orter
Antal orter	1	3	15	22	41	261	287	**629**	594
» byggnadsföretag[1]	60	239	326	264	241	589	350	**2 009**	1 683
» nyuppförda hus[2]	39	151	203	178	156	378	264	**1 330**	1 052
» tillkomna lokaler	1 414	4 119	2 696	1 441	1 334	2 576	1 805	**13 971**	9 577
Beräknad nettogolvyta (i kvm) för nedanstående slag av lokaler:									
Kyrkor o. a. gudstjänstlokaler	—	90	2 082	216	1 151	1 424	390	**5 353**	2 916
Bibliotek, samlingssalar o. d.[3]	1 580	2 656	4 993	4 305	860	1 589	1 460	**15 863**	6 609
Skolhus	16 629	27 409	1 967	8 726	1 134	19 804	7 063	**66 103**	21 057
Sjukhus, ålderdomshem o. d.	5 744	19 434	17 454	1 681	288	2 670	12 397	**53 924**	19 701
Hotell o. restauranger[4]	264	3 003	1 226	214	1 680	4 509	1 999	**12 631**	11 617
Badhus o. idrottslok.[5]	528	1 596	575	—	1 637	2 074	450	**6 332**	4 132
Teatrar, biografer o. d.	—	5 950	1 044	437	2 543	1 294	2 223	**13 491**	7 938
Ämbetslokaler[6] . . .	3 395	5 646	4 884	3 686	5 252	3 044	1 599	**24 111**	8 355
Kommunikations- och belysningsverk[7] . .	2 440	2 720	213	146	—	488	230	**3 797**	4 168
Kontors- och butikslokaler[8]	37 308	81 941	34 766	16 254	20 830	32 002	14 873	**200 666**	203 479
Fabriks- o. verkstadslokaler	26 353	44 234	23 265	16 580	18 600	41 472	19 326	**163 477**	133 032
Garage o. d.	—	3 661	8 504	2 416	2 951	8 156	2 127	**27 815**	22 044
Bensinstationer o. d.	—	—	43	318	637	143	—	**1 141**	998
Kiosker, uthus o. d.[9]	248	738	6 373	4 358	1 966	8 081	3 875	**25 391**	21 835
Ej spec. lokaler . .	10 096	14 691	440	3 373	259	2 177	1 194	**22 134**	12 036
Tillhopa	**104 585**	**213 769**	**107 829**	**62 710**	**59 788**	**128 927**	**69 206**	**642 229**	**479 917**
Därav med uppmätt areal, kvm.	104 585	173 755	70 663	40 828	51 108	106 709	53 696	**496 759**	345 118
Därav med uppskattad areal, kvm.	—	40 014	37 166	21 882	8 680	22 218	15 510	**145 470**	134 799

bordade byggnadsföretag utgjorde sålunda 10 357, varav 8 276 nyuppförda hus.

En närmare uppfattning om byggnadsverksamhetens totala omfattning försvåras därav, att exakta uppgifter om de nybyggda bostadslägenheternas golvyta icke förefinnas. Med stöd av vissa undersökningar synes dock, om trappuppgångar, tamburer, hallar, garderober, badrum o. d. inräknas, den ge-

[1] Härmed avses alla nybyggda och ändrade hus, som övervägande användas för andra än bostadsändamål. — [2] Härmed avses ny- och helt ombyggda hus, som övervägande användas för andra än bostadsändamål. — [3] Inkl. klubblokaler. — [4] Inkl. kaféer o. d. — [5] Exkl. gymnastiksalar tillhörande skolor. — [6] Ämbetsverk, rådhus, tingshus, polisstationer o. d. — [7] Lokaler för post, telegraf, järnvägar, gas- och elektricitetsverk (dock ej därtill hörande fabriker, magasin o. d.), kraftstationer, radiostationer, ångpannehus o. d. — [8] Inkl. lager- och magasinslokaler, men exkl. postkontor o. d. (jfr ovan). — [9] Inkl. ekonomibyggnader för jordbruk.

nomsnittliga golvytan per rum (inkl. kök) eller »eldstad» kunna sättas till c:a 25 kvm. Framhållas må emellertid, att med hänsyn till de för olika orter och lägenhetsgrupper mycket växlande storleksförhållandena de på detta antagande grundade beräkningarna måste meddelas med reservation. Dessutom bör erinras om, att en beräkning, som endast avser golvytan, icke kan ge något allmängiltigt uttryck för bostadsproduktionens och den övriga byggnadsverksamhetens relativa betydelse ur marknadssynpunkt, i det att t. ex. åtgången av arbete och kapital för åstadkommande av en kvm golvyta måste ställa sig väsentligt olika för olika slag av rum och lokaler.

I följande tablå återges den totala byggnadsverksamhetens beräknade utveckling sedan år 1926:

	Gemensamma orter (294)											Samtliga orter
	1926/35 (årsmed.)	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1935
Beräknad total golvyta												
för bostadsändamål	1 000 kvm	1 296	1 088	1 089	1 162	1 156	1 485	1 479	1 311	998	1 277	1 913	2 176
	%	71·7	70·3	72·4	72·8	64·0	65·6	70·9	73·6	76·2	75·0	77·4	77·2
för andra ändamål	1 000 kvm	511	460	415	434	649	779	607	470	312	425	559	642
	%	28·3	29·7	27·6	27·2	36·0	34·4	29·1	26·4	23·8	25·0	22·6	22·8
Tillhopa	1 000 kvm	1 807	1 548	1 504	1 596	1 805	2 264	2 086	1 781	1 310	1 702	2 472	2 818
	%	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Ökningen från 1934 till 1935 i den totala överbyggda golvytan utgjorde 45·2 %. Jämfört med bottenåret 1933 framträder nästan en fördubbling, och även i förhållande till det föregående toppåret 1930 har en viss ökning (9·2 %) ägt rum. Under redogörelseåret minskades den industriella, kommersiella och administrativa byggnadsverksamhetens andel efter golvyta räknat (till 22·8 % i samtliga orter), medan den föregående år uppvisat någon ökning.

3. Beviljade byggnadslov i större städer.

Såsom förut framhållits, avse uppgifterna om beviljade byggnadslov endast städer med över 10 000 inv.[1] Hela antalet beviljade byggnadsföretag i dessa städer uppgick under redogörelseåret till 5 531, varav 3 795 avsågo fullständiga ny- och ombyggnader av boningshus. Antalet alltsedan år 1928 beviljade lägenheter och eldstäder återges i följande tablå, i vilken i jämförelsesyfte även medtagits motsvarande uppgifter för fullbordade byggnadsföretag:

År	Antal bostadsläg. fullb.	bev.	Antal eldstäder fullb.	bev.	År	Antal bostadsläg. fullb.	bev.	Antal eldstäder fullb.	bev.
1928	13 476	13 146	37 007	38 117	1933	10 293	9 316	29 180	26 494
1929	12 938	18 532	36 197	47 957	1934	13 279	19 220	36 922	52 998
1930	18 199	19 159	48 059	51 373	1935 (a)	21 767	23 867	59 158	67 089
1931	18 123	15 911	47 944	42 581	1935 (b)	21 959	24 047	59 748	67 652
1932	16 174	13 765	42 555	38 140					

[1] Antalet dylika städer har under redogörelseåret ökats från 39 till 40 i och med att Lidköping den 1 jan. 1935 passerat 10 000-gränsen. I syfte att möjliggöra full jämförbarhet i tiden anges uppgifterna för år 1935 a) exklusive, b) inklusive Lidköping.

Tab. J. Antal bostadslägenheter och eldstäder i under åren 1934 och 1935 beviljade byggnadsföretag i större städer.

Städer	Bostadsläg. i beviljade byggnadsföretag		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1935)	Eldstäder i beviljade byggnadsföretag		Städer	Bostadsläg. i beviljade byggnadsföretag		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1935)	Eldstäder i beviljade byggnadsföretag	
	1934	1935		1934	1935		1934	1935		1934	1935
Stockholm . .	5 502	6 929	5 700	14 339	18 613	Göteborg . . .	3 162	3 258	2 571	8 732	9 066
Lidingö . . .	44	40	12	232	195	Mölndal . . .	65	91	54	215	337
Södertälje . .	118	169	124	347	480	Uddevalla . .	130	163	115	411	488
Uppsala . . .	524	592	415	1 359	1 794	Borås	426	757	643	1 348	2 146
Nyköping . .	99	109	89	248	308	Trollhättan . .	112	141	108	341	426
Eskilstuna . .	494	719	590	1 236	2 061	Lidköping . .	-	180	119	-	563
Linköping . .	377	566	452	984	1 499	Skövde	107	138	103	340	390
Norrköping .	558	728	664	1 346	1 714	Karlstad . . .	247	331	220	805	1 037
Jönköping . .	381	429	296	1 140	1 274	Kristinehamn .	116	124	67	380	443
Kalmar . . .	242	261	197	582	857	Örebro	573	555	417	1 562	1 480
Västervik . .	74	66	39	249	240	Västerås . . .	343	626	453	1 037	1 805
Visby	97	105	53	372	393	Falun	82	220	166	299	656
Karlskrona .	177	229	154	691	725	Gävle	218	439	310	720	1 320
Kristianstad .	148	199	140	429	620	Söderhamn . .	21	39	23	76	127
Malmö . . .	2 440	2 741	2 393	6 199	7 247	Härnösand . .	58	86	57	184	284
Lund	303	489	378	953	1 400	Sundsvall . .	81	114	63	309	362
Landskrona .	184	288	254	535	791	Östersund . .	66	68	41	225	236
Hälsingborg .	986	1 158	966	2 530	3 265	Umeå	128	172	111	396	565
Ystad	71	45	29	223	159	Luleå	47	105	67	150	349
Trälleborg . .	116	196	147	389	609						
Halmstad . .	303	382	187	1 085	1 328	Samtliga	19 220	24 047	18 987	52 998	67 652

Ökningen år 1935 för beviljade byggnadsföretag är avsevärt svagare (24·2 %) än den samtidiga ökningen för fullbordade byggnadsföretag (63·9 %), vilket ger uttryck åt ett visst avsaktande i bostadsproduktionens tillväxttempo. Antalet beviljade lägenheter och eldstäder var dock väsentligt större än under det hittillsvarande toppåret 1930. Såsom framgår av tab. J, ha alla redovisade städer utom Lidingö, Västervik, Ystad och Örebro medverkat till stegringen.

Den totala byggnadsverksamhetens utvecklingstendenser i de större städerna belyses av följande tablå, som uppgjorts efter i det föregående angivna grunder:

Beräknad total byggnadsverksamhet enl. beviljade byggnadslov	Beräknad golvyta (i kvm) i nybyggnader för: industriella el. kommersiella ändamål[1]	förvaltning, skolväsen, sjukvård o. d.	garage, uthus o. d.	samtliga nu angivna ändamål[2]	bostadsändamål	såväl bostads- som andra ändamål
1930	516 821	38 869	91 807	647 497	1 284 325	**1 931 822**
1931	332 673	24 107	57 122	413 902	1 064 525	**1 478 427**
1932	251 927	31 996	29 144	313 067	953 500	**1 266 567**
1933	106 775	60 724	30 439	197 938	662 350	**860 288**
1934	255 462	78 984	42 075	376 521	1 324 950	**1 701 471**
1935 (a)	326 199	51 938	41 234	419 371	1 677 225	**2 096 596**
1935 (b)	337 587	52 003	42 829	432 419	1 691 300	**2 123 719**

[1] Fabriker, verkstäder, butiker, lagerlokaler, kontor, kommunikations- och belysningsverk, kraftstationer, teatrar, biografer, hotell, restauranger, kaféer o. d. — [2] Inkl. ej specificerade lokaler.

Den totala byggnadsverksamheten i de större städerna, sådan den ter sig enligt beviljade byggnadslov, ökades under redogörelseåret med 23·2 % och översteg därmed 1930 års siffror, som tidigare varit de högsta. Enbart för bostadsproduktionens vidkommande var ökningen 26·6 %, för »övrig» byggnadsverksamhet 11·4 %. Den sistnämnda nådde icke upp till 1930 års nivå.

4. Bostadsproduktionen under år 1935 inom Stockholm jämte förortsområde.

I och för en undersökning angående bostadsproduktionen inom Stockholm med förorter har socialstyrelsen till komplettering av förutnämnda uppgifter från byggnadsnämnder och byggnadsinspektörer även inhämtat uppgifter beträffande sådana områden, där byggnadsverksamheten ej är underkastad offentlig kontroll. Dylika uppgifter ha erhållits från vissa tomtbolag och andra markförsäljare ävensom från villa- och egnahemsägarföreningar samt andra tomtköparrepresentanter eller eljest ortskunniga personer (kommunala förtroendemän, landsfiskaler, fjärdingsmän m. fl.). Undersökningen torde beröra alla samhällen samt egnahems- och villastadsområden av nämnvärd betydelse, belägna på ett avstånd av intill 25 km från Gustav Adolfs torg, d. v. s. praktiskt taget hela det faktiska bostadsområdet för den i huvudstaden arbetande befolkningen. Emellertid ha i statistiken icke medtagits vissa distrikt med uteslutande sommar- eller kolonistugebebyggelse, liksom hänsyn ej heller tagits till byggnadsverksamheten inom de vidsträckta rent landsbygdsartade områden, som alltjämt utbreda sig mellan de mer eller mindre stadslikt bebyggda samhällena.

I tab. K redovisas ortsvis antalet under år 1935 nybyggda boningshus och i dessa förefintliga bostadslägenheter samt eldstäder.[1] Det redovisade bostadstillskottet inom Stockholm med förortsområde uppgick till 1 305 hus, avsedda att bebos året om och inrymmande 6 188 bostadslägenheter med tillhopa 16 826 eldstäder (rum eller kök), varav resp. 1 209 (92·6 %), 2 285 (36·9 %) och 7 737 (46·0 %) kommo på förortsområdet.[2] Av de inom förortsområdet nybyggda lägenheterna kommo nära $^2/_3$ (60·1 %) enbart på de med Stockholms stad inkorporerade områdena (Enskede, Brännkyrka och Bromma). Inom de här belägna kommunala trädgårdsstäderna uppfördes under året 304 bostadshus (inkl. 156 s. k. småstugor), vilket motsvarar 68·0 % av hela bostadstillskottet i de inkorporerade förorterna. I fråga om övriga förorter har byggnadsverksamheten under år 1935 varit mest omfattande i Stuvsta och Tureberg.

[1] Statistiken omfattar samma antal orter (c:a 250) som tidigare. Av utrymmesskäl redovisas likväl ej, såsom tidigare skett, bostadsproduktionen i de med Stockholms stad inkorporerade områdena stadsdelsvis. Även i övrigt ha i tabellen företagits vissa sammanslagningar av smärre orter.

[2] Härvid ha ej medräknats sådana bostadslägenheter, som tillkommit genom om- eller tillbyggnad av redan förefintliga bostadshus eller genom nybyggnad av hus, som övervägande användas för andra ändamål än till bostäder (fabriks- och affärsbyggnader, skolhus etc.). Nämnda här icke redovisade tillskott uppgick år 1935 i egentliga Stockholm till 517 lägenheter (11·7 % av samtliga) med 1 455 eldstäder (13·8 %) samt inom sådana förorter, där byggnadsverksamheten kontrolleras genom byggnadsnämnd eller byggnadsinspektör, till 45 lägenheter (2·0 %) med 312 eldstäder (4·0 %).

Tab. K. Under år 1935 nybyggda boningshus och i dessa förefintliga bostadslägenheter inom Stockholm jämte förortsområde.

Statistiken innefattar icke bostadslägenheter, som tillkommit genom om- eller tillbyggnad av boningshus eller genom nybyggnad av andra hus (industri- och affärsbyggnader, skolhus etc.).

Bebyggelsezoner och orter (socknar)	Antal boningshus avsedda att bebos året om	Därav boningshus			Antal bostadslägenheter om					Tillhopa		Antal lägenheter med bad- eller duschrum	Antal redovisade sommarbostäder om	
		av trä	med 1 lägenhet	med butiks- o. verkstadslok. etc.	t. o. m. 2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum o. kök	bostadslägenheter	eldstäder		högst 2 rum och kök	över 2 rum och kök
A. Egentliga staden	**96**	—	—	**71**	**3 367**	**359**	**123**	**31**	**23**	**3 903**	**9 089**	**3 001**	—	—
B. Förortsområdet	**1 209**	**1 108**	**1 036**	**71**	**1 517**	**375**	**198**	**72**	**123**	**2 285**	**7 737**	**1 340**	**236**	**20**
a) Inom stadens adm. område														
Brännkyrka	100	88	69	8	299	37	14	6	—	**356**	**906**	115	—	—
Enskede	94	87	84	3	88	34	14	2	2	**140**	**464**	56	—	—
Bromma	253	198	191	39	703	67	23	20	64	**877**	**2 819**	768	—	—
Tillhopa	**447**	**373**	**344**	**50**	**1 090**	**138**	**51**	**28**	**66**	**1 373**	**4 189**	**939**	—	—
därav i kommunala trädgårdsstäder	304	255	251	34	656	85	28	20	59	**848**	**2 794**	679	—	—
b) Övr. orter inom 10 km	**293**	**278**	**260**	**11**	**198**	**89**	**49**	**20**	**44**	**400**	**1 591**	**209**	**21**	**9**
Sundbybergs stad	4	2	3	1	40	1	1	—	1	**43**	**107**	12	—	—
Hagalunds m:e (Solna)	1	—	—	1	25	2	—	—	—	**27**	**66**	27	—	—
Råsunda m:e »	9	8	5	1	8	2	2	1	2	**15**	**63**	15	—	—
Solna s:n i övrigt	2	2	2	—	—	—	2	—	—	**2**	**10**	—	—	—
Duvbo m:e (Spånga)	6	5	2	1	16	1	—	1	—	**18**	**51**	8	—	—
Statens områden »	4	4	3	—	2	3	—	—	—	**5**	**17**	—	—	—
Djursholms stad	36	36	36	—	1	3	3	3	26	**36**	**265**	36	—	—
Stocksunds kpg	7	6	7	—	—	—	1	1	5	**7**	**49**	7	—	—
Nora-Klingsta (Danderyd)	29	26	29	2	5	10	10	3	1	**29**	**128**	22	—	—
V. Enebyberg »	9	9	7	1	6	3	1	1	—	**11**	**41**	10	—	—
Lidingö stad	34	32	33	—	8	8	6	7	6	**35**	**174**	31	19	9
Storängen (Nacka)	1	1	1	—	1	—	—	—	—	**1**	**2**	1	—	—
Saltsjö-Duvnäs »	9	8	8	—	3	2	2	—	3	**10**	**49**	6	—	—
Älta-Kolarängen »	8	8	8	—	2	6	—	—	—	**8**	**30**	—	—	—
Nacka s:n i övrigt	25	25	21	—	18	5	5	1	—	**29**	**104**	12	—	—
Stuvsta m:e (Huddinge)	90	88	83	3	51	32	13	1	—	**97**	**335**	22	—	—
Snättringe m:e »	18	17	12	—	10	11	3	1	—	**25**	**95**	—	2	—
Segeltorps m:e »	1	1	—	1	2	—	—	—	—	**2**	**5**	—	—	—
c) Orter inom 10—25 km	**469**	**457**	**432**	**10**	**229**	**148**	**98**	**24**	**13**	**512**	**1 957**	**192**	**215**	**11**
Bromstens m:e (Spånga)	2	2	2	—	—	1	1	—	—	**2**	**9**	2	—	—
Solhems m:e »	14	13	14	2	—	8	5	1	—	**14**	**63**	9	—	—
Flysta m:e »	18	18	13	1	16	5	2	—	—	**23**	**75**	12	—	—
Spånga s:ns västra del	24	24	21	—	9	13	4	1	—	**27**	**101**	11	—	—
Hässelby vsts kpg	9	9	6	—	5	2	4	—	1	**12**	**50**	9	1	—
Skälby m. m. (Järfälla)	11	11	9	—	6	5	2	—	—	**13**	**46**	—	—	—
Barkarby »	1	1	—	—	2	—	—	—	—	**2**	**5**	—	—	—
Jakobsberg »	3	3	3	—	2	—	—	1	—	**3**	**12**	—	—	—
Nyboda »	2	2	1	—	2	—	1	—	—	**3**	**11**	—	—	—
Almarestäket (Sthlms-Näs)	6	6	6	—	4	1	1	—	—	**6**	**20**	—	—	—
Norrvikens m:e (Sollentuna)	7	7	6	—	1	1	4	—	2	**8**	**41**	—	—	—
Tureberg »	106	100	104	5	35	29	35	10	1	**110**	**459**	81	12	—
Kallhälls vst »	1	1	1	—	—	—	1	—	—	**1**	**5**	—	—	—
Kista »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

Tab. K (forts.). **I Stockholm med förortsområde 1935 nybyggda boningshus och bostadsläg.**

Bebyggelsezoner och orter (socknar)	Antal boningshus avsedda att bebos året om	Därav boningshus			Antal bostadslägenheter om					Tillhopa		Antal lägenheter med bad- eller duschrum	Antal redovisade sommarbostäder om	
		av trä	med 1 läg.	med butiks- o. verkstadslok. etc.	t. o. m. 2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum o. kök	bostadsläg.	eldstäder		högst 2 rum och kök	över 2 rum och kök
Gillbo o. Rotebro (Sollentuna)	3	3	3	—	3	—	—	—	—	3	9	—	—	—
Sollentuna s:ns östra del	4	4	4	—	3	1	—	—	—	4	12	—	12	—
Runby (Ed)	4	4	4	—	8	—	—	—	—	8	17	—	—	—
Vilunda (Hammarby)	1	1	—	—	2	—	—	—	—	2	6	—	—	—
Bollstanäs m. m. (Fresta)	3	3	2	—	4	—	—	—	—	4	11	—	—	—
Mörby, Uthamra m. m. (Vallentuna)	4	4	4	—	3	1	—	—	—	4	13	—	—	1
Enebybergs m:e (Danderyd)	1	1	1	—	—	1	—	—	—	1	4	1	—	—
Näsbyområdet (Täby)	31	30	29	—	17	10	2	2	2	33	124	14	—	—
Ellaområdet »	29	29	28	—	14	13	2	1	—	30	106	2	7	—
Viggbyholm »	11	11	9	—	6	6	1	—	—	13	47	4	—	—
Täby m:e »	2	2	2	—	1	—	1	—	—	2	8	—	4	—
Österskär (Österåker)	2	2	1	—	2	—	1	—	—	3	11	—	—	—
Åkersberga m. m. »	5	5	5	—	4	1	—	—	—	5	14	—	—	—
Vaxholms stad	1	—	—	1	—	—	—	—	2	2	14	2	—	—
Björknäsområdet (Bo)	4	4	4	—	2	—	1	1	—	4	16	—	17	—
Bo, Lännersta m. m. »	13	13	11	—	11	3	—	—	1	15	51	—	19	5
Saltsjöbadens kpg	13	12	9	—	7	4	2	2	2	17	75	10	1	3
Kumla, Näsby (Tyresö)	14	14	14	—	3	6	3	2	—	14	60	3	30	1
Lyckeby (Österhaninge)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Söderhagen, Norrby »	8	8	8	—	2	3	3	—	—	8	29	2	4	—
Fullersta m:e (Huddinge)	16	16	15	—	11	3	3	—	—	17	55	—	—	—
Huddinge » »	15	15	14	—	4	7	4	—	1	16	66	9	1	—
Stortorpsområdet »	9	9	9	—	5	2	1	1	—	9	39	—	29	—
Huddinge s:ns västra del	19	19	19	—	3	10	5	1	—	19	82	—	43	—
Tungelsta (Västerhaninge)	4	4	4	—	3	1	—	—	—	4	12	—	—	—
Ribby »	4	4	4	—	3	—	1	—	—	4	12	—	—	—
Tumba m:e (Botkyrka)	4	3	4	—	1	2	1	—	—	4	15	4	—	—
Tullinge »	20	20	19	—	12	3	5	1	—	21	75	12	9	—
Botkyrka s:n i övrigt	6	6	5	—	3	2	1	—	1	7	28	3	—	—
Uttran (Grödinge)	3	2	3	—	1	1	1	—	—	3	12	1	—	—
Sandbäcks egna hem »	1	1	1	—	1	—	—	—	—	1	3	1	—	—
Rönninge m:e (Salem)	6	6	6	—	5	1	—	—	—	6	17	—	—	—
Vilhelmsdal »	1	1	1	1	—	1	—	—	—	1	4	—	—	—
Ekerö s:n	4	4	4	—	3	1	—	—	—	4	13	—	25	—
Sthlm med förortsområde	**1 305**	**1 108**	**1 086**	**142**	**4 884**	**734**	**321**	**103**	**146**	**6 188**	**16 826**	**4 341**	**236**	**20**

Anm.: Från följande områden ha inga nybyggda boningshus redovisats:
Inom 10 km: Nya Huvudsta m:e, Stora Alby, Lilla Alby m:e, Övre Frösunda, Järva krog (Solna), Karlberg, Tomteboda (Solna), Kevinge, Karlsro (Danderyd), Nacka stsh, Trollebo, Svindersvik, Ektorp, Skuruhall, Kungsvik (Nacka).
Inom 10—25 km: Johannelund, Kälvesta, Tensta hage (Spånga), Björkeby, Barsbro (Järfälla), Kärrdal, Kastellgården, Sjöberg, Rösjön (Sollentuna), Väsby (Hammarby), Bastuholmen, Åkerby, Ensta, Löttinge egna hem, Skarpäng, Valla (Täby), Ormsta m. m. (Vallentuna), Margretelund, Söra, Bergsätra, Lervik, Täljö, Svinninge, Överby (Österåker), Gundersberg, Mensätra, Eriksvik, Velamsund, Insjön, Riset (Bo), Mörtnäs, Lagnö, Koviksudd, Aspevik, Räknäs, Stockängen (Gustavsberg), Gudö (Österhaninge), Mörtvik, Myrängen, Fornborgen, Vistaberg, Backen, Haga, Fittja, Hörningsnäs m:e (Huddinge), Vretarna, Skäcklinge, Broängen (Botkyrka), Norrbyvret (Grödinge), Kungshatt (Lovö).

Tab. L. Bostadsproduktionen inom Stockholm med förortsområde åren 1926—1935.

År	Boningshus		Bostadslägenheter						Eldstäder	
						Därav[1]				
	Sthlm m. förorts-omr.	Enbart förorts-omr.	Sthlm m. förorts-omr.	Enbart egentl. Sthlm	Enbart förorts-omr.	inom Sthlm	övr. inom 10 km	inom 10—25 km	Sthlm m. förorts-omr.	Enbart förorts-omr.
Antal										
1926	1 732	1 585	7 261	4 811	2 450	1 093	640	717	20 716	8 036
1927	1 233	1 058	7 176	5 607	1 569	837	407	325	19 297	5 625
1928	1 285	1 152	6 804	4 941	1 863	1 052	529	282	17 335	6 208
1929	906	770	6 330	4 767	1 563	689	601	273	15 650	5 257
1930	1 302	1 118	9 234	7 341	1 893	960	641	292	21 796	6 636
1931	1 503	1 332	9 269	6 761	2 508	1 250	871	387	23 091	8 090
1932	1 471	1 322	9 034	6 837	2 197	1 247	516	434	22 810	7 671
1933	1 691	1 646	4 580	2 478	2 102	1 262	334	506	14 578	8 892
1934	1 256	1 217	3 583	1 915	1 668	770	377	521	10 704	6 330
1935	1 305	1 209	6 188	3 903	2 285	1 373	400	512	16 826	7 737
Procent										
1926	100·0	91·5	100·0	66·3	33·7	44·6	26·1	29·3	100·0	38·8
1927	100·0	85·8	100·0	78·1	21·9	53·4	25·9	20·7	100·0	29·1
1928	100·0	89·6	100·0	72·6	27·4	56·5	28·4	15·1	100·0	35·8
1929	100·0	85·0	100·0	75·3	24·7	44·0	38·5	17·5	100·0	33·6
1930	100·0	85·9	100·0	79·5	20·5	50·7	33·9	15·4	100·0	30·4
1931	100·0	88·6	100·0	72·9	27·1	49·8	34·8	15·4	100·0	35·0
1932	100·0	89·9	100·0	75·7	24·3	56·8	23·5	19·7	100·0	33·6
1933	100·0	97·3	100·0	54·1	45·9	60·0	15·9	24·1	100·0	61·0
1934	100·0	96·9	100·0	53·4	46·6	46·2	22·6	31·2	100·0	59·1
1935	100·0	92·6	100·0	63·1	36·9	60·1	17·5	22·4	100·0	46·0
Bostadsprod. pr 10000 inv.[2]										
1926	23	80	129	126	137	176	106	81	366	467
1927	17	56	130	144	88	130	49	38	346	330
1928	19	64	121	124	113	157	91	23	295	341
1929	12	37	111	118	89	99	106	21	269	303
1930	19	63	161	177	114	133	121	35	375	401
1931	20	66	154	158	140	168	151	24	376	448
1932	18	62	146	157	116	160	81	47	361	401
1933	20	74	68	57	100	155	36	48	209	433
1934	14	50	52	44	74	92	42	76	146	280
1935	14	48	95	88	113	162	58	55	249	369

Ur tab. K kan jämväl erhållas ett flertal andra uppgifter av intresse ur byggnadsteknisk och allmänt social synpunkt. Det framgår exempelvis, att lägenheterna i förortsområdet i allmänhet äro större än i egentliga Stockholm men däremot i mindre omfattning försedda med bad- eller duschrum.

I tab. L belyses bostadsproduktionens utveckling inom Stockholm med förortsområde sedan år 1926. I den inre staden kulminerade bostadsproduktionen år 1930 och gick därefter tillbaka för att under år 1934 nedgå till föga mer än en fjärdedel av toppårets produktionsresultat. För år 1935 har emellertid redovisats en fördubbling gentemot föregående år. Inom förortsområdet, där

[1] Procenttalen äro i detta fall beräknade på totalsiffran för förortsområdet. — [2] Avser endast städer, köpingar och municipalsamhällen.

Tab. M. Inom Stockholms förortsområde under åren 1926—1935 tillkomna boningshus fördelade efter byggherrens yrke m. m.

Bebyggelsezoner m. m.	Antal nybyggda bon.-hus m. uppgift om byggherrens yrke	Därav (i %) boningshus, vilkas byggherrar uppgivits vara							
		arbetare	därav byggnadsarb.	tjänstemän	näringsidkare	därav byggmäst.	pensionärer m. fl.	bolag, föreningar etc.	därav koop. bostadsför.
År 1935									
a) inom 10 km	410	42·4	10·0	25·1	28·1	22·7	—	4·4	—
inom Sthlms adm. omr.	275	44·4	10·5	23·6	28·4	25·5	—	3·6	—
Brännkyrka	23	30·4	13·0	13·0	30·4	26·2	—	26·2	—
Enskede	76	67·1	7·9	17·1	14·5	9·2	—	1·3	—
Bromma	176	36·4	11·9	27·8	34·1	32·4	—	1·7	—
utom Sthlms adm. omr.	135	38·5	8·9	28·2	27·4	17·0	—	5·9	—
b) inom 10—25 km . . .	328	66·8	21·0	14·6	16·2	8·8	0·3	2·1	—
Tillhopa	**738**	**53·2**	**14·9**	**20·5**	**22·8**	**16·5**	**0·1**	**3·4**	—
År 1934	845	54·8	21·1	21·1	21·9	14·1	0·1	2·1	0·1
» 1933	1 290	60·1	25·4	18·8	19·1	12·9	—	2·0	0·2
» 1932	919	53·3	16·3	18·4	25·1	17·1	—	3·2	1·2
» 1931	972	51·9	18·7	13·8	31·6	24·1	—	2·7	0·3
» 1930	766	38·3	9·4	17·5	43·7	37·2	—	0·5	—
» 1929	503	38·2	8·7	16·3	43·5	36·6	0·2	1·8	—
» 1928	779	52·4	15·1	15·7	28·4	20·8	2·6	0·9	—
» 1927	712	42·8	18·3	19·0	28·7	18·4	3·6	5·9	—
» 1926	1 158	48·9	19·6	12·2	19·0	10·2	8·4	11·5	2·3

bostadsproduktionen under senare år företett avsevärt mindre variationer än i den inre staden, var också uppgången år 1935 mindre markerad (37·0 %). Förortsområdets andel av det totala bostadstillskottet inom »Stor-Stockholm», som åren 1933 och 1934 uppvisat en kraftig stegring, minskades följaktligen under redogörelseåret (till 36·9 %).

Den sista avdelningen i tab. L belyser bostadsproduktionens intensitet i förhållande till folkmängden, uttryckt genom antalet tillkomna boningshus, bostadslägenheter och eldstäder per 10 000 invånare (i städer, köpingar och municipalsamhällen). Härav framgår, att medan i fråga om antalet nytillkomna lägenheter byggnadsintensiteten före år 1933 var större i den inre staden än i förortsområdet, ha under 1933—1935 i förhållande till folkmängden avsevärt flera lägenheter tillkommit i förorterna, ehuru skillnaden mellan de båda områdena i detta avseende under redogörelseåret blivit mindre utpräglad.

Med hänsyn till att bostadsproduktionen inom förortsområdet till övervägande del utgöres av egnahemsbyggnadsverksamhet, torde intresse kunna påräknas för de i tab. M sammanställda uppgifterna om vilka som uppburit denna byggnadsverksamhet. Man finner bl. a., att under år 1933 antalet självbyggande byggnadsarbetare ökades tämligen starkt i samband med konflikten i byggnadsfacket. Sedan konflikten upphört under år 1934, framträder en minskning av detta antal, som för 1935 är mycket utpräglad.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till 34 571. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		Oktober	47 045	Mars	53 162
Maj	61 177	November	54 167	April	46 628
Juni	51 157	December	57 965	Maj	34 571
Juli	42 582	1936:			
Augusti	41 723	Januari	61 400		
September	41 190	Februari	58 127		

Vid slutet av juni månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till omkring 25 500. Under juni har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med c:a 26 %.

Yrkesfördelningen och minskningen under maj 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Minskn.		Antal hjälpsökande	Minskn.
Jordbruk	524	— 475	Kraft- o. värmeproduktion	155	— 63
Skogshushållning	1 231	— 627	Sjöfart o. fiske	602	— 344
Malmbrytning	793	— 177	Kontorsarbete	325	— 77
Metall- o. maskinind.	2 082	— 683	Butiks- o. lagerarbete	1 074	— 295
Jord- och stenindustri	3 409	— 824	Hotell- o. restaurangrörelse	213	— 92
Trävaruindustri	3 860	— 1 945	Landtransport	1 548	— 653
Pappers- o. grafisk industri	909	— 251	Allmän tjänst o. fria yrken	298	— 88
Livsmedelsindustri	647	— 275	Husligt arbete	52	— 19
Textil- o. beklädnadsindustri	310	— 91	Tillfällighets- o. diversearbete	10 832	— 2 843
Läder-, hår- o. gummivaruind.	491	— 89	Ungdom utan särskild utbildn.	1 218	— 336
Kemisk-teknisk industri	446	— 64			
Byggnadsverksamhet	3 552	— 1 746	Summa	34 571	— 12 057

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %
Stockholms stad	3 419	0·6	3 172	92·8	Göteb. o. Boh. län	3 099	1·5	2 615	84·4
Stockholms län	971	0·4	599	61·7	Älvsborgs »	697	0·2	358	51·4
Uppsala »	454	0·3	300	66·1	Skaraborgs »	383	0·2	265	69·2
Södermanl. »	212	0·1	83	39·2	Värmlands »	1 691	0·6	1 058	62·6
Östergötlands »	550	0·2	463	84·2	Örebro »	848	0·4	583	68·8
Jönköpings »	584	0·2	415	71·1	Västmanlands »	141	0·1	93	66·0
Kronobergs »	348	0·2	235	67·5	Kopparbergs »	1 349	0·5	783	58·0
Kalmar »	969	0·4	663	68·4	Gävleborgs »	2 076	0·7	1 374	66·2
Gotlands »	50	0·1	37	74·0	Västernorrl. »	5 292	1·9	4 033	76·2
Blekinge »	1 433	1·0	1 051	73·3	Jämtlands »	394	0·3	142	36·0
Kristianstads »	225	0·1	135	60·0	Västerbottens »	938	0·4	441	47·0
Malmöhus »	2 427	0·5	2 117	87·2	Norrbottens »	3 328	1·6	1 746	52·5
Hallands »	487	0·3	382	78·4					
Göteborgs stad	2 206	0·9	1 759	79·7	Summa	34 571	0·6	24 902	72·0

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1]10 578	Ungdomshjälp	reservarbete	293	Understöd	statligt 2 901
	statskommun.	5 655		arbetsläger	452		kommunalt 2 566
	kommunalt	2 164		kurser	293		Summa 24 902

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under maj till 3·6 miljoner kronor och under årets fem första månader till 19·3 miljoner kronor.

Arbetskraft till betfälten i Skåne. Arbetet å sockerbetsfälten är uppdelat i två huvudperioder, dels vårarbetet, som omfattar hackning och gallring, dels höstarbetet, som utgöres av upptagningen av sockerbetorna. Vårarbetet tager i regel sin början i mitten av maj och bedrives därefter i ökad takt för att i stort sett vara avslutat vid midsommartid. Upptagningen av betorna sker under september och oktober månader. Då vårarbetet på betfälten sammanfaller med den allmänna forcering inom arbetslivet, som alltid inträffar vid denna tid av året, brukar det stundom möta vissa svårigheter att med önskvärd snabbhet få behovet av arbetskraft tillgodosett. På grund av arbetets regelbundet återkommande natur förefinnas emellertid i många fall överenskommelser mellan arbetsgivare och sådana arbetare, som vanligen taga betarbete, att arbetarna vid betsäsongens *början ånyo skola inställa sig hos sin förutvarande arbetsgivare.* Av ålder bruka nämligen ett stort antal arbetare och arbeterskor inom de betodlande distrikten men även i utanför liggande trakter, speciellt i Småland, taga arbete å betfälten. Några svårigheter att i erforderlig utsträckning uppbringa den önskade arbetskraften kunna knappast sägas ha varit för handen sedan åren 1915 och 1916, då bl. a. till följd av den s. k. galizierimportens upphörande och den starkt ökade allmänna arbetstillgången brist på betarbetare gjorde sig gällande. Denna brist kunde emellertid avhjälpas genom extraordinära åtgärder från de offentliga arbetsförmedlingarnas sida för uppbringande av arbetskraft från andra delar av landet. Under åren därefter ha dels på grund av tidvis minskning i betarealen, dels på grund av förefintligt överskott av arbetskraft på arbetsmarknaden i övrigt några svårigheter knappast varit för handen, då det gällt att tillgodose arbetskraftsbehovet. Först under senaste år ha till följd av den starka nedgången i arbetslösheten och den stigande konkurrensen om arbetskraft mellan olika näringar vissa bekymmer förelegat att uppbringa erforderligt antal betarbetare. Situationen tillspetsades innevarande vår, och farhågor gjorde sig till och med gällande, att man skulle bliva helt utan arbetskraft inom stora delar av betdistrikten. Man övervägde till och med att införskriva arbetskraft från Finland, ehuruväl någon tillgång på arbetare, vana vid betskötsel, där knappast var för handen.

I detta läge höllos överläggningar mellan representanter för socialstyrelsen och betodlareföreningarna rörande erforderliga åtgärder för uppbringande av arbetskraft inom landet för betdistriktens räkning. Det överenskoms, att betodlarna skulle till de offentliga arbetsförmedlingarna anmäla sitt sammanlagda behov av betfolk, varefter en av dessa arbetsförmedlingar, nämligen kontoret i Malmö, skulle tjänstgöra såsom förmedlingscentral för verksamheten. Socialstyrelsen meddelade i cirkulär till samtliga kontor och ombud inom landet direktiv rörande samarbetet mellan arbetsförmedlingarna i denna angelägenhet.

Rörande resultatet av de av socialstyrelsen och arbetsförmedlingarna vidtagna åtgärderna kan följande meddelas. Vid inventering av platstillgången visade det sig, att 2 330 lediga platser funnos tillgängliga vid betodlingen. Genom åtgärder dels från de lokala kontorens sida, dels genom samverkan mellan arbetsförmedlingsorganen inom olika delar av landet lyckades man tillsätta icke mindre än 2 100 av de ovannämnda lediganmälda

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 10 966. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

platserna, vilket måste anses såsom mycket tillfredsställande. Det ringa antalet icke tillsatta platser förefanns vid sådana gårdar, där man genom bl. a. omläggning av arbetsperioderna vid gården lyckades utan att behöva anlita särskilt lejd arbetskraft slutföra betarbetet. Icke i något fall är det känt, att betfält fingo upplöjas på grund av brist på arbetskraft. Till belysning av den samverkan, som ägde rum mellan arbetsförmedlingarna, meddelas här siffror för antalet betarbetsplatser, som blivit tillsatta genom förmedling av arbetskraft från kontor i olika län.

Malmöhus	952	Örebro	18
Kristianstads	684	Västmanlands	3
Blekinge	182	Stockholms	4
Kronobergs	171	Uppsala	24
Jönköpings	4	Gävleborgs	15
Älvsborgs	21	Västerbottens	5
Göteborgs o. Bohus	7	Norrbottens	3
Värmlands	7	Summa	2 100

Som framgår av ovanstående tablå har behovet av arbetskraft vid betfälten i Skåne i första hand blivit fyllt med arbetssökande inom landskapet, men arbetsförmedlingarna ha därutöver lyckats placera en del sökande från andra delar av landet, t. o. m. från Norrland.

Ovannämnda redogörelse avser i första hand förhållandena vid betfälten i Skåne. Sockerbetsodling förekommer emellertid i viss utsträckning även i Västergötland, Östergötland och på Gotland, och även i dessa delar av landet förelåg temporär brist på betfolk, vilken dock kunde tillgodoses genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Handbok för den offentliga arbetsförmedlingen. Socialstyrelsen har låtit utarbeta och trycka en Handbok för den offentliga arbetsförmedlingen. I handboken lämnas i första hand en översikt över den offentliga arbetsförmedlingens arbetssätt och expeditionssystem. I anslutning härtill meddelas de särskilda instruktioner, som gälla för arbetsförmedlingen i dess förhållande till arbetslöshetsförsäkringen och den allmänna arbetslöshetshjälpen. Med stöd bl. a. av de under förarbetena till lagstiftningen om den offentliga arbetsförmedlingen gjorda uttalandena har styrelsen kommenterat lagen om offentlig arbetsförmedling och kungörelsen angående handläggning av frågor om statsbidrag till densamma. I handboken avtryckas samtliga gällande arbetsförmedlingsförfattningar samt andra författningsbestämmelser, som beröra den offentliga arbetsförmedlingen, ävensom normalreglemente för arbetsförmedlingsanstalterna. Därjämte ha såsom bilagor intagits adress- och telefonförteckning över kontoren samt arbetsförmedlingens yrkesförteckning.

Handboken tillställes kostnadsfritt samtliga organ för den offentliga arbetsförmedlingen genom huvudkontorens försorg. I övrigt finnes handboken tillgänglig i boklådorna genom Nordiska Bokhandelns försorg till ett pris av kr. 1: 50 för bundet exemplar.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	76	18 803	15 318	854	4·5	769	18 385	1 182	6·4
Bleck- o. plåtslagareförb. .	45	2 336	—	248	10·6	—	2 346	636	27·1
Bokbindareförbundet . . .	36	5 808	3 874	379	6·5	221	5 816	425	7·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	104	6 220	1 464	337	5·4	92	6 367	468	7·4
Byggnadsträarbetareförb. .	217	23 420	—	3 932	16·8	—	23 590	6 394	27·1
De förenade förbunden . .	49	7 445	2 373	635	8·5	209	7 882	694	8·8
Elektriska arbetareförb. . .	53	4 558	—	444	9·7	—	5 050	717	14·2
Gjutareförbundet	102	6 515	1	264	4·1	—	7 283	411	5·6
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	385	46 153	6 195	8 536	18·5	1 392	46 220	11 530	24·9
Byggnadsind.-arb. . . .	93	13 989	289	3 682	26·3	126	13 736	5 180	37·7
Byggnadsämnesind.-arb.	146	10 326	250	1 285	12·4	50	10 332	2 477	24·0
Glasbruksarb.	36	3 370	98	464	13·8	25	3 617	517	14·3
Sockerfabriksarb. . . .	16	3 283	523	893	27·2	330	3 056	832	27·2
Tändsticksarb.	5	1 607	628	316	19·7	72	1 611	330	20·5
Övriga arb.	89	13 578	4 407	1 896	14·0	789	13 868	2 194	15·8
Gruvindustriarbetareförb. .	34	4 963	29	458	9·2	—	5 792	640	11·0
Handelsarbetareförb. . . .	240	27 201	9 414	2 245	8·3	461	27 158	2 089	7·7
Kommunalarbetareförb. . .	207	31 778	6 782	651	2·0	142	32 834	1 461	4·4
Litografförbundet	17	2 274	133	65	2·9	5	2 257	78	3·5
Livsmedelsarbetareförb. . .	132	22 194	6 404	2 769	12·5	654	22 325	3 181	14·2
Metallindustriarb.-förb. . .	243	120 814	5 855	7 840	6·5	389	120 040	9 425	7·9
Järnbruksarbetare . . .	57	27 250	85	966	3·5	5	26 699	1 042	3·9
Verkstadsarbetare . . .	186	93 564	5 770	6 874	7·3	384	93 341	8 383	9·0
Murareförbundet	80	7 419	—	382	5·1	—	7 303	1 113	15·2
Målareförbundet	149	10 606	1	1 267	11·9	—	10 993	2 943	26·8
Pappersindustriarb.-förb. .	139	31 080	1 288	2 816	9·1	199	32 048	3 741	11·7
Sadelm.- o. tapetseraref. .	39	1 897	319	158	8·3	29	2 071	252	12·2
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	46	9 716	3 782	1 258	12·9	507	9 729	1 339	13·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	266	13 295	1	6 496	48·9	—	13 856	8 707	62·8
Stenindustriarbetareförb. .	126	7 216	—	2 179	30·2	—	7 594	2 314	30·5
Sågverksindustriarb.-förb. .	214	21 064	9	4 898	23·2	1	21 445	9 136	42·6
Textilarbetareförbundet . .	110	32 914	19 804	1 644	5·0	980	32 801	1 648	5·0
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 440	1 832	115	4·7	105	2 440	119	4·9
Transportarbetareförb. . .	118	15 898	74	2 369	14·9	35	16 026	2 858	17·8
Träindustriarbetareförb. . .	163	12 378	202	1 075	8·7	10	12 341	1 461	11·8
Tunnbinderiarbetareförb. .	12	161	—	35	21·7	—	163	48	29·4
Typografförbundet	104	10 115	506	504	5·0	73	10 082	620	6·1
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	144	9 453	—	2 367	25·0	—	9 751	3 064	31·4
Summa	3 660	516 134	85 720	57 214	11·1	6 273	521 988	78 694	15·1
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 394	502 839	85 719	50 719	10·1	6 273	508 132	69 987	13·8

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj månad uppgivits till inalles 309 024, vilket i genomsnitt motsvarar 5·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1936: III.)

Olycksfall vid golvöppningar, ställningar, gallerier o. d.

38. Vid ett *husbyggnadsföretag* voro arbetarna A., B. och C. sysselsatta på en *ställning utvändigt*, c:a 4·3 m över markytan. Byggnadsträarbetaren A. höll på med drivning av en fönsterkarm vid byggnadens mitt. Murarna B. och C. reveterade byggnadens utsida och hade börjat arbetet vid vardera gaveln. De sistnämnda hade var sin bruksbalja samt nödig mängd reveteringstegel upplagd på ställningen. Efter hand som arbetet med reveteringen fortskred, närmade sig de båda murarna den plats, där A. uppehöll sig. Då de hunnit dit och alltså samtliga tre arbetare jämte de båda bruksbaljorna samt återstoden av reveteringsteglet samlats på en relativt liten del av ställningen, *brast* plötsligt den under dem belägna *ställningsbommen*. Därigenom *rasade ställningen*, och de tre arbetarna jämte på ställningen befintliga redskap och material följde med i raset till marken. Alla tre arbetarna skadades allvarligt.

Fig. 10. Skyddsbild nr 14 utgiven av Föreningen för arbetarskydd.

Den brustna ställningsbommen var utförd av 2″ × 4″ furuplank och mätte c:a 160 cm mellan fästena. Belastningen på ställningen vid olyckstillfället har bedömts till inemot 600 kg. Då avstånden mellan ställningsspirorna icke voro större än c:a 3·5 m, har givetvis denna belastning till icke ringa del varit fördelad på de närmast intill den brustna bommen belägna bommarna. Den brustna bommen borde därför varit av tillräckliga dimensioner för att uppbära den återstående delen av belastningen. Det visade sig emellertid vid undersökningen, att virket i densamma var synnerligen snabbvuxet och till följd därav ganska löst. Dessutom förekom tvärträ och kvistbildning i så hög grad och så väl synligt, att det borde ha uppmärksammats vid uppförandet av ställningen.

Olycksfallet ger en erinran om nödvändigheten av att noggrann uppmärksamhet iakttages vid val av material till byggnadsställningar. (I: 59)

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

39. I avsikt att befordra en kokpanna vägande 5·5 ton upp i en *fabriksbyggnads* tredje våning skulle en av grova träbjälkar sammanfogad *hjälpställning* i två etapper *resas intill byggnadens ena sida.* Denna ställning hade en längd av c:a 15 m, en bredd av 4 m samt uppgavs väga ungefär 2 ton.

I första etappen verkställdes resningen med hjälp av *lyftkran.* Härför anbringades i punkt A (se fig. 11 a) om vardera ställningsbenet en kätting. Kättingarna lades båda om en krok B tillhörande lyftkranen (se fig. 11 b), varefter ställningen höjdes till ungefär det läge, som visas å fig. 11 a, motsvarande gränsen för kranens lyfthöjd.

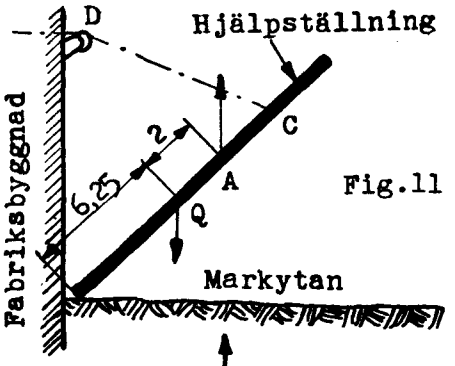

Fig. 11 a.

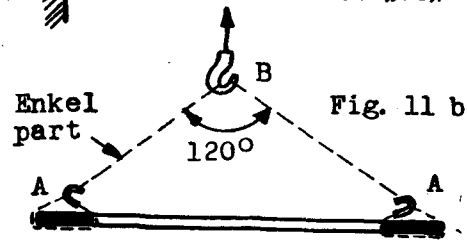

Fig. 11 b.

Fig. 11.

Nästa etapp i resningen var, att en i punkt C angjord kätting skulle förbindas med en över trissan D löpande kätting och ställningen därefter dragas upp mot väggen. För att sammanfoga nämnda kättingar togo sig tre arbetare, F., L. och H., med hjälp av en stege upp på ställningen. Något sammanfogande hann emellertid ej ske, enär den *ena av kättingarna* i lyftkranens krok *brast* och motsvarande sida av hjälpställningen sackade undan, varvid de tre arbetarna föllo ned från c:a 8 meters höjd. Genom den ökade belastningen å den *andra kättingen brast* även denna, och *ställningen föll till marken* nästan samtidigt med arbetarna. F. och L. skadades mycket svårt och F. avled senare på grund av skadorna. H. kom däremot förhållandevis lindrigt undan.

Vid undersökning efter olycksfallet framgick följande. Då ställningens vikt kan anses placerad i tyngdpunkten Q, blir under lyftningen vid 120° vinkel mellan kättingarna belastningen å vardera kättingen c:a 1 500 kg, d. v. s. mer än dubbelt den enligt socialstyrelsens anvisningar tillåtna (kättinglänkarnas grovlek 10 mm). På en brusten kättinglänk, vilken troligen tillhört den del av kättingen, om vilken lyftkroken var lagd, kunde vid svetsningsstället iakttagas en brottanvisning.

Olycksfallet erinrar om nödvändigheten av att alltid välja kättingar med sådan bärighet, att de erbjuda betryggande säkerhet vid ifrågavarande belastningsfall, och att kättingarna underkastas regelbundet återkommande besiktningar. (II: 74)

40. Vid ett *vägbygge* skulle lagbasen E. tillsammans med tvenne arbetare medelst en *stubbrytare* uppdraga en c:a 10 cm tjock *asprot.* Stubben låg utanför vägkanten, och roten sträckte sig in under den nylagda vägbanan. Stubbrytaren uppställdes längs vägkanten med den ena stöttan i vägen och den andra utanför densamma, under det stativet (spelsträvorna) placerades på en fastare biväg.

Då den kätting, som slagits runt roten, visade benägenhet att glida, gick E. in under stubbrytaren och slog med en yxa på kättingen för att få denna att »bita», allt under det de båda andra fortsatte att sakta dra i vevarna. Plötsligt *gav underlaget* för den stötta, som stod i den nyanlagda lösa vägen, *vika,* med påföljd att *stubbrytaren föll* över E., som därvid skadades så svårt, att han avled efter två dagar.

Orsaken till olycksfallet synes ha varit, att arbetarna ej beaktat, att dragningen i roten kom från sidan om stubbrytaren, och att den stötta, som närmast skulle upptaga detta tryck, placerats i den lösa, nyanlagda vägen. Hade i stället stubbrytaren placerats så, att dragningen kommit mellan de två stöttorna, torde denna icke ramlat, även om båda dessa sjunkit något i den lösa vägbanan.

Det inträffade belyser vikten av att största uppmärksamhet ägnas uppställning av stubbrytare. (II: 75)

Olycksfall vid kar, bassänger o. d.

41. W. höll på med *rengöring av lösareavdelningen i sodahuset* vid en *sulfatfabrik*. Sodaresterna från golv och väggar brukade kärras fram till någon sodalösare och skottas ned genom öppningen i lösaren.

W. tippade kärran i öppningen på en lösare. *Kärran gick över, och ena kärrskalmen fastnade i W:s ena blusärm. W. tog överbalansen och föll ned i lösaren,* i vilken temperaturen var c:a 90°, och brändes till döds.

Med anledning av det inträffade har arbetsledningen anordnat en gallerlucka under den nu befintliga täta luckan. Gallerluckan låses, och nycklarna förvaras på förmanskontoret. (IV: 7)

Olycksfall vid motorer.

42. Lantbrukare R., hans son och en lejd arbetare skulle *såga ved* i en tillfälligt uppställd motorsåg. Vid *igångsättningen* av tillhörande *12 hkr råoljemotor,* som var försedd med friktionskoppling på drivremskivan, råkade R. halka på den ojämna, nedisade marken och föll invid motorn, som under tiden börjat komma i gång. I fallet *kom* R. med vänstra *armen* ofrivilligt *i beröring med den utskjutande styrspindeln för ratten till friktionskopplingen.* På änden av styrspindeln fanns en stoppring, som var fastsatt medelst en *utstående skallskruv.* Denna skruv *fångade ärmlinningen* på R:s skinntröja, med påföljd att armen vreds runt och han slungades i marken.

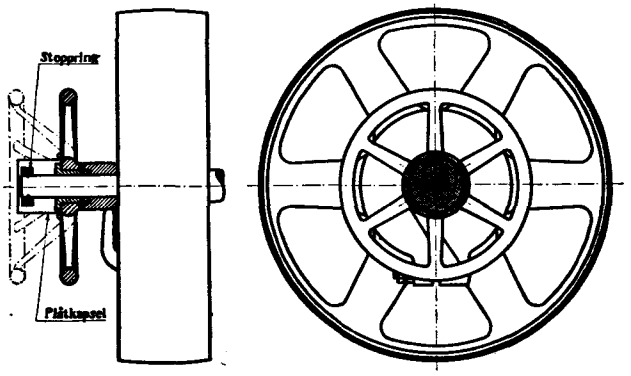

Fig. 12.

Sonen, som skötte motorn och åsåg hela händelseförloppet, stannade omedelbart densamma. R. hade erhållit en svårartad armskada samt skador i huvudet och avled efter en kort tid.

Orsakerna till olycksfallet måste tillskrivas den rådande halkan och den förkastliga åtgärden att insätta en skallskruv som ersättning för en förkommen spårskruv vid fastsättningen av stoppringen. Den utskjutande, oskyddade styrspindeln får redan den anses som otillfredsställande ur säkerhetssynpunkt.

Anvisning lämnades arbetsgivaren att förse styrspindeln med en plåtkapsel, som fastsättes å ratten till friktionskopplingen (se fig. 12).

Önskvärt vore, att motortillverkarna ändrade formen på ratten på det sätt, att kransen framdrages något utanför spindeländan (se prickstreckat utförande å fig. 12). Härigenom kommer ratten att skydda spindeln, om kapseln av någon orsak måst borttagas. (VII: 8)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Textilmaskiner.

43. I ett *ullspinneri* sysselsattes arbeterskan H. med att *sköta* den s. k. *förskrubben till ett kardverk. En morgon* kort efter arbetets igångsättande upptäckte H., att den från maskinen utgående, färdigkardade ullen var söndertrasad i ena kanten, troligen på grund av att något avfall från *materialet fastnat* på kanten av en under maskinen anbragt plåt, belägen på 7 à 8 mm avstånd från cylinderns kardläder (se fig. 13).

Utan att stanna maskinen lade sig H. på knä vid sidan av denna och försökte genom att sträcka högra handen in genom ett hål i maskinstativet *avlägsna* det på plåtkanten c:a 10 cm från kardcylinderns ände *fastsittande* avfallet. Hon fick därvid sträcka in armen ända till axeln. Under försöket att taga bort avfallet råkade emellertid H. komma i beröring med det på cylindern anbragta kardlädret, varvid *handen drogs in mellan cylindern och plåten.* Tvenne arbetskamrater, som befunno sig i lokalen, skyndade på H:s rop om hjälp genast fram till maskinen i fråga och stoppade denna genom att slå ifrån remdriften. Genom att även »hålla igen» på cylinderns remskivor försökte de få maskinen att stanna fortast möjligt. En tid av c:a 20 sekunder torde emellertid ha åtgått härför. Först sedan cylindern vridits tillbaka ett stycke, kunde H:s hand lösgöras. Handen skadades så svårt, att amputation av fingrarna måste företagas.

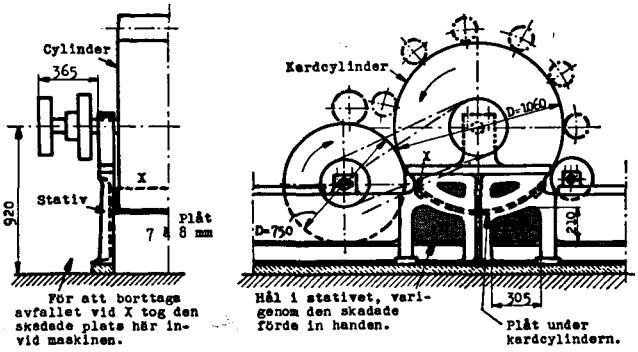

Fig. 13.

Från arbetsledningens sida har icke genom anslag e. d. förbud utfärdats mot ifrågavarande tillvägagångssätt, men muntligt har framhållits, att avfall i form av ludd, ullsuddar, ulltappar o. d. i maskinen icke på några villkor får borttagas, utan att denna först stoppas. Vid borttagandet av avfallet användes vanligen en mindre träkratta, som föres in under maskinen och drages fram och tillbaka på plåtkanten. För att icke skada maskinen får detta dock icke ske, förrän maskinen stoppats. Till arbetarna i karderiet utgår för övrigt timavlöning och ej ackord, varför någon anledning att icke stanna maskinen vid ifrågavarande tillfällen ej förefinnes. Platsen, där avfallet fastnat vid olyckstillfället, är mycket svåråtkomlig, och någon avskärmning av denna kan knappast komma i fråga, enär erforderligt rensningsarbete under maskinen härigenom skulle förhindras.

Vid av yrkesinspektionen verkställd undersökning på platsen lämnades anvisning om uppsättande i karderiet av tydliga anslag med förbud mot borttagande av materialavfall i kardmaskin, rengöring, tillsyn m. m. av denna, utan att maskinen i fråga dessförinnan stoppas, varjämte skriftlig order av liknande innehåll skall mot kvitto om mottagande därav tillställas samtliga i karderiet sysselsatta arbetare. (VIII o: 6)

Tröskverk.

44. *Å en lantgård* pågick arbete vid ett *ambulerande tröskverk.* För att se efter om elevatoranordningen fungerade tillfredsställande, gick verkskötaren upp på tröskverkets matarbord. Framkommen till huven över elevatorn råkade han *halka* på kanten till matargropen och *föll* tvärs *över nedmatningsöppningen* till tröskcylindern. Härvid kom vänstra *armen ned i cylindern* och avslets ovanför armbågen.

Tröskverket var försett med sedvanliga skydd. *Förbindningarna mellan överfallsluckan och sidoskärmarna* vid nedmatningsöppningen voro dock *borttagna*. *Överfallsluckan* var därför *icke inställd i avsett läge* med lutning framåt mot mataren utan bakåtfälld. Sidoskärmarna voro dock i det närmaste inställda i vertikalläge. Därest skydden varit inställda i rätt läge, hade olycksfallet troligen icke blivit så svårt, ty skötaren hade då med överkroppen fallit över luckkanten och hade knappast kunnat få ned armen i tröskcylindern.

Till tröskverkets ägare har lämnats anvisning att låta iståndsätta överfallsluckan och sidoskärmarna i ursprungligt skick ävensom att tillse, att de bibehållas och utnyttjas.

(VIII t: 46)

Centrifuger.

45. I en *tvättinrättning* användes för urvattning av kläder en *centrifug* av äldre modell. Den cylindriska trumman var gjord av kopparplåt och bandad. *Trummans botten* utgjordes av en *gjutjärnsplatta*, vars centrum utbildats till nav för axeln. Plattans tjocklek var 10 mm, trummans diameter 600 mm och centrifugens varvantal var c:a 350 v/min.

Under användning började centrifugen plötsligt gå ojämnt och hårt. Centrifugen stoppades därför. När en första undersökning visade, att *trumman* hade *lossnat*, togs centrifugen isär för närmare undersökning. Därvid visade sig, att den *gjutna plattan spruckit runt om navet*. Sprickan anslöt sig till fyra nitar, med vilka en täckplåt till gjutjärnsplattan var fäst. Brottytorna visade delvis gammalt brott.

Fallet är ett nytt exempel på gjutjärnets olämplighet till konstruktionsdelar, som äro utsatta för stor påkänning och särskilt påkänning av böjningskaraktär. Det kan anses såsom en olump, att trumman icke kastades ut ur manteln till överhängande fara för personalen i tvättinrättningen. (VIII v: 2)

Axlar.

46. I en *maltfabrik* hade W. uppmärksammats på att *drivremmen* till en *putsmaskin* för säden *glidit av*, varför han begivit sig ned i underliggande våning för remmens påläggning. C:a 5 minuter därefter hördes upprepade slag, varför maskineriet omedelbart stoppades. Man fann W. hängande lodrätt med bröstet mot axelledningen och kläderna fastsnodda om axeln intill drivskivan för putsmaskinen. W. frigjordes omedelbart, men var redan död.

Orsaken till olycksfallet har sannolikt berott på att W. försökt *lägga på remmen*, under det *maskineriet* var *i gång*. Axelledningen, som gjorde 160 varv per minut, låg 1·82 m över golvet och var försedd med en remskiva av 44 cm:s diameter. W. fick därför sträcka sig på tå och har därvid kommit i omedelbar närhet av axeln, med påföljd att en *utskjutande krysskil fattat tag i kläderna*.

Skydd för nämnda axelledning saknades vid olyckstillfället men har nu anordnats. Dessutom har anslag uppsatts i alla våningar samt i maskinrummet med förbud att under det maskineriet är i gång av- eller pålägga remmar. (VIII z: 30)

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

47. *Ombyggnader* i en större *fabrik* medförde, att en del *elektriska ledningar* samtidigt måste *omläggas*. Dessa arbeten, som således voro beroende av byggnadsarbetena, måste ofta provisoriskt läggas så, att de olika avdelningarna under tiden hade tillgång till elektriskt ljus. Den förefintliga elektriska strömmen var 50-periodig växelström med en spänning av 220/127 volt (således 220 volt för kraft och 127 volt för belysning). Vid ett tillfälle skulle en takbalk förstärkas, men dessförinnan måste de på balken i förblyade rör monterade ledningarna borttagas. Härtill var elektriska montören L. beordrad, och han använde sig vid arbetet av en tillräcklig och lämplig trappstege av trä. På balken satt en s. k.

korsningsdosa, till vilken tre rör med ledningar voro ankopplade, därav ett för från gruppcentralen inkommande ledning samt två för utgående ledningar till tvenne olika lokaler i fabriken. Innan L. började sitt arbete, hade propparna för denna grupp i centralen sprungit upprepade gånger, varvid de båda avdelningarna varit utan ljus och kraft, varför det var av nöden, att arbetet blev snabbt utfört.

Då L. började arbetet, saknade såväl det rum, där L. arbetade, som bredvidliggande avdelning ljus, varav L. drog den slutsatsen, att propparna för ledningen åter sprungit i centralen och att ledningen således var spänningslös. L:s första arbete blev att avkoppla den ovannämnda dosan, varvid han först utan att känna något kapade de utgående ledningarna. För att sedan avskilja även den inkommande ledningen lossade L. dosan från balken och drog isär dosan från ledningsröret så långt, att han med en tång, s. k. avbitare, skulle komma åt att *kapa ledningstrådarna*. Därvid fattade han med vänstra handen om röret, medan han med tången i höger hand ville klippa ena ledningstråden. Då tången kom i beröring med tråden, fick L. *ström genom kroppen*, varvid följde kramp, så att han varken kunde släppa röret eller klippa ledningen. Ej heller vågade han kasta sig dryga 3 m från stegens topp ned på cementgolvet. Vid hans rop på hjälp blev strömmen av en tillskyndande arbetare på L:s anvisning bruten vid ställverket i en annan del av byggnaden. Vid strömavbrottet blev L. lös, varvid vänstra handen var avdomnad med brännskador å pek- och långfingrar.

En efterföljande undersökning gav vid handen, att endast den ena av gruppledningens 10 amp. proppar sprungit, medan den andra fortfarande var hel. Detta var orsaken till att ljuset slocknat på arbetsplatsen och i bredvidliggande rum, som voro ankopplade till den av den sprungna proppen brutna fasen. Då L. ville klippa av den andra fastråden, inkopplades han från denna fas till jord genom greppet kring det jordade ledningsröret och torde således ha fått endast 127 volt genom kroppen. Hade han icke stått säkert på stegen, kan man förmoda, att olyckan genom L:s nedstörtande kunnat få betydligt allvarligare följder.

Olycksfallet utgör en bekräftelse på växelströmmens risker även vid så låg spänning som 127 volt, risker, som i synnerhet av elektriska montörer, trots upprepade olycksfall och tillbud, alltjämt underskattas. Hade L. vid gruppcentralen förvissat sig om att ledningen verkligen varit spänningslös, hade detta olycksfall givetvis aldrig behövt ske.

(IX: 65)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

48. I ett c:a 10 m högt *sandschakt, varifrån fyllning transporterades* i tippvagnar, fanns någon meter under krönet ett 1—2 m tjockt lager av hårt sammanpressad, ytterst fin sand. Sammanhållningen i detta lager var så stor, att detsamma ibland måste undermineras avsevärt, innan ett ras kunde framkallas. För att *få ned sandmassorna* till tippvagnarna i schaktets botten använde arbetarna *pikar* i form av spadar med 4—4½ m långa skaft. Pikningen försiggick så, att två arbetare pikade snett uppåt mot varandra för att framkalla mindre ras emellan sig. Vid olyckstillfället var A. tillsammans med en arbetskamrat sysselsatt med sådan pikning, varvid en c:a 2½ tons *sandklump* av ovannämnda hårda lager *lossnade rakt över* den plats, där *A.* stod, således något vid sidan om det ställe, där pikningen för ögonblicket försiggick. A. hann ej springa undan utan *fick klumpen över sig*, med påföljd att ena bäckenbenet bröts.

Flera mindre olycksfall och olyckstillbud ha tidigare inträffat i samma schakt, på grund av att avsiktligt framkallade ras fått annan riktning eller större proportioner än avsett, varför arbetet har varit synnerligen riskabelt. Pikning uppifrån schaktets krön har försökts men har visat sig vara ineffektiv.

Enda sättet att undvika riskerna synes vara att lösgöra jordmassorna medelst sprängning. Varje arbetslag har därför efter yrkesinspektionens föreskrifter fått viss mängd dynamit per månad för detta ändamål. Borrhålen göras c:a 2 m djupa och placeras på schaktets krön, 2 à 3 m från kanten. Sprängning på detta sätt har visat sig synnerligen

effektiv. Slänten får en naturlig lutning, och sedan denna arbetsmetod började tillämpas, har intet olycksfall eller allvarligt tillbud till sådant inträffat i schaktet. (X: 87)

49. Tillsammans med arbetsgivaren och fyra arbetskamrater var arbetaren E. sysselsatt med *brunnsgrävning*. Arbetet hade fortskridit så långt, att det erforderliga djupet ungefär 6 m uppnåtts och tegelsättning hade medhunnits till en höjd av ungefär 6 dm, då *ett ras inträffade*. *Brunnens diameter* var c:a 2·5 m.

Raset inträffade, när arbetsgivaren, arbetaren E. och en av dennes arbetskamrater utförde sättningen av tegelmuren nere i brunnen. En större *jordmassa lossnade* c:a 0·5 m under markytan och från ena sidan av brunnen, så att markytan underminerades c:a 1 m. Den nedstörtande *jordmassan föll på arbetaren* E:s rygg och slog ned honom mot tegelmuren. E:s bröst klämdes mot denna, och han avled omedelbart. Arbetsgivaren J. och den andra arbetaren hunno pressa sig in mot brunnens motsatta sida och blevo endast höljda med jord till något över knäna.

Vid undersökning konstaterades, att det kvarvarande jordlagret bestod av fast lera, men att den nedrasade jorden bestod av grusblandad lera, och att genom det parti av brunnen, som rasade, hade funnits ett gammalt rördike.

Under brunnsgrävningen hade tidigare smärre ras inträffat, vid vilka man ej fäst avseende, och under natten efter dagen för olycksfallet inträffade ytterligare ras.

Tidigare vid grävningen av brunnen lära arbetarna utan att göra någon framställning till arbetsgivaren om stämpling sinsemellan talat om, att risk kunde föreligga och att man nog borde stämpla, helst som man kunde vänta regn. Enligt en av arbetarna hade arbetsgivaren tidigare på dagen vid påpekande från samme arbetare, att de borde stämpla, förklarat, att detta skulle hindra arbetet och att det vore onödigt, enär själva grävningsarbetet skulle vara färdigt om ett par timmar.

Vid yrkesinspektörens besök å platsen dagen efter hade stämpling vidtagits. (X: 88)

Olycksfall genom explosion av sprängämnen, gaser o. d.

50. L. och hans arbetskamrat hade för att *bryta upp* en *kolpall* borrat ett hål genom denna ungefär 1·8 m djupt och i dess botten placerat en sprängladdning på 80 gr dynamit. Ett annat hål hade borrats vid sidan av det nämnda, men blott hälften så djupt, och i detta hade placerats en sprängladdning på 60 gr dynamit. Avsikten med denna skjutning var, att *först det mindre skottet skulle explodera och riva ut kolen till halva djupet* och därefter bottenladdningen. För att vid skjutningen icke behöva avlägsna sig så långt hade arbetarna ställt en vagn, som de antogo skulle vara tillräckligt skydd mot kringflygande kolstycken, knappa 7 m från kolpallen. Skotten hade antänts, och de båda arbetarna hade avlägsnat sig 16 m från kolpallen i den raka gången. En detonation hördes, och ögonblicket därefter inträffade en ny explosion alldeles framför L., som stod vänd mot brottet. Tydligen hade det djupast liggande *skottet* först gått av och slungat ut den mindre laddningen, vilken kastats över vagnen och rakt mot den punkt, där L. befann sig, samt *exploderat i luften framför L.*, vilken lyckligtvis slapp undan med relativt ofarliga skador.

Hela tillvägagångssättet är förbjudet av arbetsledningen, men i många fall tyckas arbetarna benägna att taga vilka risker som helst, och förmännen kunna icke alltid övervaka, att förordningar efterföljas. (XI: 54)

Olycksfall vid flottning.

51. Med hjälp av en *speleka* skulle en bom föras över en älv. Ekans stäv var fäst vid en *moring*, vars *sänksten* — storlek c:a 1 m³ — kommit att ligga i en brant sluttning på älvens botten. Under spelningen kom den *tunga stenen på glid* utför bottensluttningen, varvid *ekan drogs med ned i djupet*. Samtliga fyra ombordvarande hoppade då i vattnet.

Tvenne uppnådde simmande den närbelägna stranden, sedan de lyckats få av sig sina höga gummistövlar. Av de två övriga, som icke voro simkunniga, upptogs den ene av en roddbåt, medan den andre, en flottningsarbetare, omedelbart försvann under vattenytan.

Vid överläggning med vederbörande flottningschef med anledning av det inträffade olycksfallet meddelade denne, att flottningsföreningen numera alltid låter undersöka, att sänkstenarna komma att utläggas på någorlunda plan botten. (XVIII: 8)

Fig. 14. Skyddsbild, skogs- och flottningsarbete nr 4, utgiven av Föreningen för Arbetarskydd.

52. En flottningsarbetare, som var sysselsatt med *slussning av virke* genom en *flottningsdamm*, stod på en gångbom 2—3 m från dammöppningen. Härvid synes han av någon anledning ha *halkat* — sannolikt beroende därpå att *gångbommen* blivit *hal* eller isbelagd genom nattkölden — och *fallit i vattnet*, varefter han omedelbart av den starka strömmen drogs in i flottningsrännan, där han omkom.

Olycksfall av detta slag, som då och då inträffa, torde kunna förebyggas därigenom, att flottarna vid dylikt arbete på gångbommarna använda halkskydd (broddar) av den typ, som framgår av vidstående skyddsbild. I skrivelse till arbetsgivaren har därför framhållits, att varje flottarlag bör utrustas med sådana broddar.

(XVIII: 9)

Övriga olycksfall.

53. För *tillsyn och smörjning av en lastbil* hade en bilreparatör H. medelst en s. k. *billyftare höjt fordonet* 1·2 m *från golvet*. Härvid kom kardankåpan ej att vila exakt i det flyttbara stället, som var placerat mellan de två balkarna å lyftaren, med påföljd att *bilens bakre del lutade över åt ena sidan*. H. steg då upp på bilens ena fotsteg och försökte medelst *gungning få densamma i rätt läge*. I samma ögonblick *föll bilen* med ena sidan mot golvet, varvid H. kom mellan förarhytten och golvet och fick huvudet krossat.

Den förolyckade hade varnats för att på detta riskabla sätt söka ändra bilens läge i lyftaren men hade ej brytt sig om några förmaningar, enär han tidigare hade lyckats utföra manövern utan missöde och därför ansåg, att någon risk ej förelåg.

Olycksfallet ger en allvarlig erinran om nödvändigheten av *noggrann försiktighet* vid handhavandet av tunga föremål, som med hjälp av domkrafter eller andra lyftanordningar höjts från golv- eller markyta, samt ger en påminnelse om vikten av att följa givna föreskrifter. (L: 27)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under juni 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	12 859	7 237	5 349	178	Hallands län . .	839	432	202	194
Stockholms län .	2 236	2 194	1 019	102	Göteborgs stad .	8 086	4 189	3 219	193
Uppsala län . . .	1 314	834	443	158	Göteborgs o. Boh. l.	3 740	895	636	418
Södermanlands län	762	805	457	95	Älvsborgs län . .	1 000	524	332	191
Östergötlands län	1 462	1 175	732	124	Skaraborgs län .	903	736	356	123
Norrköping . . .	994	409	278	243	Värmlands län . .	2 003	1 027	638	195
Jönköpings län .	1 366	670	342	204	Örebro län	3 285	1 403	534	234
Kronobergs län .	463	342	171	135	Västmanlands län	805	934	539	86
Norra Kalmar län	357	130	104	275	Kopparbergs län .	1 459	834	424	175
Södra Kalmar län	1 172	492	320	238	Gävleborgs län . .	2 953	823	625	359
Gotlands län . . .	272	276	153	99	Västernorrlands l.	5 707	924	670	618
Blekinge län . . .	1 862	932	508	200	Jämtlands län . .	861	676	541	127
Kristianstads län .	1 137	1 595	773	71	Västerbottens län	1 192	469	283	254
Malmöh. l.: Malmö	4 587	1 939	1 377	237	Norrbottens län .	3 516	1 072	1 033	328
Hälsingborg . .	1 586	775	669	205	Tillsammans	**71 555**	**36 828**	**23 902**	**194**
Länet i övrigt .	2 777	2 085	1 175	133					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	5 465	7 514	4 322	227	1 419	229	5 561	5 692	8 933	4 551	64
därav jordbruk .	3 716	6 165	3 328	227	1 419	229	3 835	3 943	7 584	3 557	52
skogshush.	1 749	1 349	994	—	—	—	1 726	1 749	1 349	994	130
Industri o. hantverk	22 716	2 907	2 610	2 635	714	470	24 796	25 351	3 621	3 080	700
Sjöfart och fiske .	5 543	2 377	2 294	342	265	200	5 751	5 885	2 642	2 494	223
Handel o. samfärdsel	7 400	3 038	2 613	3 176	5 914	3 335	9 836	10 576	8 952	5 948	118
Husligt arbete . .	79	17	14	7 435	10 608	5 795	5 128	7 514	10 625	5 809	71
Diversearbete . . .	12 154	2 049	2 016	5	6	4	11 642	12 159	2 055	2 020	592
Ungd. ut. särsk. utb.	2 978	—	—	1 400	—	—	4 205	4 378	—	—	—
Summa	**56 335**	**17 902**	**13 869**	**15 220**	**18 926**	**10 033**	**66 919**	**71 555**	**36 828**	**23 902**	**194**
Därav under 18 år	3 643	2 631	2 033	2 477	2 516	1 465	5 916	6 120	5 147	3 498	119
Summa maj 1936	70 041	19 709	15 518	16 642	20 875	11 616	81 360	86 683	40 584	27 134	214
» juni 1935	74 057	14 828	11 884	13 536	16 052	9 239	83 485	87 593	30 880	21 123	284
» » 1934	88 130	13 560	12 030	12 738	13 059	7 866	97 688	100 868	26 619	19 896	379
» » 1933	113 655	11 414	10 662	14 415	11 220	7 797	124 884	128 070	22 634	18 459	566

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 3 140 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 560 platser, varav 447 manliga och 113 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 367 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	Lp.	T.p	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	56 335	17902	13869	3 716	6165	3328	1749	1349	994	607	66	66	3 446	578	496
1	Stockholms stad .	8 320	2 116	1 837	10	15	13	2	—	—	3	—	—	910	233	194
2	Stockholms län .	1 779	1 143	741	488	910	556	13	6	3	2	—	—	133	19	13
3	Uppsala län . . .	944	454	303	211	306	173	14	3	3	1	—	—	84	3	1
4	Södermanlands län	479	385	261	147	244	131	—	—	—	—	—	—	67	20	20
5	Östergötlands län	1 059	664	463	328	468	282	7	6	2	—	—	—	78	12	12
6	Norrköping . . .	848	271	191	86	133	76	—	—	—	—	—	—	56	5	5
7	Jönköpings län .	1 005	255	183	59	110	50	—	—	—	—	—	—	49	8	7
8	Kronobergs län .	378	154	102	70	111	61	—	—	—	—	—	—	4	1	1
9	Kalmar län . . .	1 337	356	275	125	162	89	1	2	2	—	—	—	140	2	1
10	Gotlands län . .	172	117	78	42	83	47	—	—	—	—	—	—	2	—	—
11	Blekinge län . .	1 551	360	265	76	146	62	5	—	—	1	—	—	66	5	4
12	Kristianstads län	854	924	543	396	710	351	1	—	—	—	—	—	20	9	6
13	Malmöh. l.: Malmö	2 995	635	506	62	160	112	—	—	—	—	—	—	233	44	40
14	Hälsingborg . .	1 273	490	464	57	96	85	—	—	—	—	—	—	69	14	14
15	Länet i övrigt .	2 355	1 385	932	304	795	373	—	—	—	—	—	—	170	36	28
16	Hallands län . .	676	216	114	64	141	48	—	—	—	—	—	—	55	1	1
17	Göteborgs stad . .	6 447	2 236	2 060	98	112	77	1	—	—	—	—	—	603	65	61
18	Göteb. o. Boh. län	3 514	552	484	81	146	91	4	4	4	1	—	—	70	12	12
19	Älvsborgs län . .	839	302	252	67	87	46	—	—	—	—	—	—	75	7	7
20	Skaraborgs län .	712	315	219	120	216	125	—	—	—	1	—	—	77	28	27
21	Värmlands län .	1 824	602	494	95	133	58	251	214	189	—	—	—	63	8	8
22	Örebro län . . .	2 247	555	256	66	322	99	16	47	8	76	1	1	75	14	7
23	Västmanlands län	469	481	298	113	287	126	4	19	3	16	—	—	33	14	12
24	Kopparbergs län .	1 241	471	274	65	75	47	29	218	74	148	9	9	77	8	7
25	Gävleborgs län .	2 734	498	474	183	43	33	325	192	179	2	—	—	107	1	1
26	Västernorrlands l.	5 309	490	458	154	53	42	401	164	143	—	—	—	71	3	3
27	Jämtlands län . .	605	387	286	66	44	31	112	246	164	—	—	—	12	4	2
28	Västerbottens län	992	154	129	25	23	10	125	57	49	—	—	—	24	2	2
29	Norrbottens län .	3 377	934	927	58	34	34	438	171	171	356	56	56	23	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	15 220	18926	10063	227	1419	229	—	—	—	—	—	—	56	28	21
1	Stockholms stad .	4 539	5 121	3 512	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	17	11
2	Stockholms län .	457	1 051	278	14	58	14	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala län . . .	370	380	140	7	37	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	283	420	196	24	74	16	—	—	—	—	—	—	—	1	1
5	Östergötlands län	403	511	269	14	56	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping . . .	146	138	87	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	361	415	159	6	40	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län .	85	188	69	6	30	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	192	266	149	2	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	100	159	75	3	25	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	311	572	243	5	84	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	283	671	230	27	131	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	1 592	1 304	871	6	50	6	—	—	—	—	—	—	7	—	—
14	Hälsingborg . .	313	285	205	7	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	422	700	243	21	138	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	163	216	88	1	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	1 639	1 953	1 159	2	6	1	—	—	—	—	—	—	1	10	9
18	Göteb. o. Boh. län	226	343	152	2	20	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län . .	161	222	80	—	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	191	421	137	7	68	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	179	425	144	14	76	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	1 038	848	278	12	136	21	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	336	453	241	19	100	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län .	218	363	150	5	44	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	219	325	151	6	51	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	398	434	212	8	75	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	256	289	255	5	25	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	200	315	154	3	34	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	139	138	106	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaru-industri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedels-industri			Textil- och beklädnads-industri			Läder-, hår- o. gummi-industri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
3 178	**239**	**207**	**3831**	**282**	**256**	**731**	**32**	**28**	**1042**	**98**	**78**	**479**	**16**	**12**	**2 928**	**48**	**41**	**519**	**6**	**5**	
26	2	—	167	40	36	91	14	10	162	10	10	59	2	2	191	13	13	26	2	2	1
39	18	18	46	4	1	56	3	3	25	1	1	5	1	1	13	—	—	1	—	—	2
7	—	—	142	23	21	6	—	—	17	2	2	9	—	—	91	1	1	—	—	—	3
1	—	—	16	3	2	2	1	1	12	1	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	4
4	1	1	38	13	12	3	—	—	10	1	1	8	—	—	44	1	—	—	—	—	5
2	—	—	14	1	1	33	—	—	16	—	—	50	4	1	27	—	—	2	—	—	6
5	5	3	173	15	14	7	—	—	22	7	7	31	2	2	161	1	1	80	1	—	7
57	1	1	12	4	2	6	—	—	3	1	1	—	—	—	11	1	1	—	—	—	8
71	2	2	89	5	5	1	—	—	50	2	2	4	—	—	7	1	1	9	—	—	9
3	2	2	1	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10
398	5	5	22	2	2	1	—	—	21	2	2	3	—	—	14	—	—	1	—	—	11
31	11	8	26	4	4	—	—	—	13	5	3	2	—	—	14	1	—	—	—	—	12
29	13	13	70	3	2	12	—	—	83	—	—	36	—	—	270	3	1	97	—	—	13
3	1	1	15	1	1	3	—	—	27	1	1	8	—	—	54	—	—	2	—	—	14
173	61	61	23	2	2	12	—	—	195	13	12	14	—	—	179	7	7	33	—	—	15
75	1	1	17	—	—	—	2	2	19	—	—	15	—	—	86	—	—	—	—	—	16
29	3	3	312	22	17	79	4	4	114	19	14	80	2	1	164	9	6	35	3	3	17
2 024	63	63	39	1	1	10	—	—	50	3	2	85	—	—	37	1	1	64	—	—	18
12	15	10	20	3	3	6	2	2	13	4	4	23	5	5	16	2	2	81	—	—	19
2	2	2	17	9	9	—	—	—	12	8	6	2	—	—	22	1	1	80	—	—	20
97	1	1	134	11	11	34	—	—	18	2	2	10	—	—	30	—	—	—	—	—	21
6	9	9	27	8	8	9	—	—	12	7	—	6	—	—	1 330	2	2	2	—	—	22
3	—	—	10	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	23
11	22	2	88	11	9	12	—	—	6	—	—	2	—	—	6	4	4	—	—	—	24
14	1	1	394	5	5	19	—	—	36	1	1	17	—	—	18	—	—	1	—	—	25
47	—	—	1257	19	19	317	6	6	65	4	4	3	—	—	67	—	—	5	—	—	26
4	—	—	15	1	—	22	—	—	9	3	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	27
2	—	—	261	4	1	1	—	—	8	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	28
3	—	—	386	68	68	9	—	—	17	—	—	—	—	—	59	—	—	—	—	—	29
1	—	—	**7**	**6**	**6**	**73**	**71**	**59**	**180**	**272**	**169**	**899**	**316**	**200**	**1 393**	**13**	**8**	**25**	**8**	**7**	
—	—	—	3	—	—	42	45	33	55	100	85	148	141	84	87	3	1	13	7	6	1
—	—	—	—	—	—	2	—	—	11	11	5	4	5	3	4	—	—	2	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	129	1	1	67	—	—	—	—	—	3
—	—	—	2	—	—	3	4	4	1	2	2	16	15	15	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	10	8	34	4	1	13	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	3	1	21	3	2	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	2	16	1	1	106	—	—	2	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	6	3	2	—	—	—	—	—	11
1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	2	3	3	1	1	—	—	—	—	—	12
—	—	—	2	—	—	14	9	9	26	14	9	154	62	39	234	8	7	5	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	2	8	6	5	19	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	24	5	2	64	2	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	—	1	—	51	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	5	5	10	10	10	50	61	30	212	59	40	54	—	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4	25	4	3	6	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	10	2	—	—	—	2	—	—	1	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	8	3	30	—	—	673	—	—	1	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	3	5	—	—	6	—	—	—	1	1	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**5 684**	**1429**	**1308**	**271**	**113**	**113**	**5 543**	**2377**	**2294**	**751**	**223**	**189**	**2 435**	**388**	**369**
1	Stockholms stad .	1 624	217	169	68	16	16	528	320	289	326	102	90	1 080	237	231
2	Stockholms län .	179	26	19	7	—	—	47	11	10	11	3	3	55	5	2
3	Uppsala län . . .	58	10	9	4	—	—	10	—	—	7	1	—	22	5	4
4	Södermanlands län	14	10	8	2	3	3	42	25	25	4	—	—	10	—	—
5	Östergötlands län	97	42	40	2	—	—	17	13	13	13	1	1	22	5	5
6	Norrköping . . .	120	7	7	12	—	—	85	54	48	5	1	—	54	3	2
7	Jönköpings län .	43	48	43	8	3	3	5	1	1	16	7	7	29	2	2
8	Kronobergs län .	21	1	1	2	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—
9	Kalmar län . . .	58	11	5	2	—	—	352	112	112	2	—	—	30	—	—
10	Gotlands län . .	7	3	3	4	1	1	51	13	13	—	—	—	2	1	1
11	Blekinge län . .	38	15	7	8	—	—	270	89	89	7	—	—	16	—	—
12	Kristianstads län	90	62	57	3	—	—	24	11	11	4	—	—	40	6	6
13	Malmöh. l.: Malmö	424	30	28	33	12	12	248	107	99	76	20	16	176	11	10
14	Hälsingborg . .	82	37	37	4	—	—	508	303	289	6	4	4	33	2	2
15	Länet i övrigt .	62	53	41	32	56	56	294	150	150	5	2	1	86	1	1
16	Hallands län . .	81	1	1	2	—	—	59	29	27	4	—	—	29	2	2
17	Göteborgs stad .	391	85	77	11	17	17	2 017	788	777	186	73	60	493	83	80
18	Göteb. o. Boh. län	203	71	70	2	—	—	124	50	47	5	1	1	33	8	7
19	Älvsborgs län . .	84	38	37	6	1	1	8	—	—	1	—	—	17	1	1
20	Skaraborgs län .	21	6	4	1	—	—	5	3	3	5	1	1	14	2	2
21	Värmlands län .	375	71	71	5	—	—	49	45	45	9	—	—	28	1	1
22	Örebro län . . .	52	43	39	5	—	—	9	—	—	9	2	—	18	3	—
23	Västmanlands län	26	53	49	4	—	—	14	13	13	4	2	2	7	—	—
24	Kopparbergs län .	70	15	15	2	1	1	2	—	—	6	2	2	6	1	1
25	Gävleborgs län .	174	17	17	13	—	—	235	80	80	10	—	—	40	—	—
26	Västernorrlands l.	801	123	123	21	1	1	329	69	69	12	—	—	51	3	3
27	Jämtlands län . .	65	31	31	2	—	—	2	—	—	4	—	—	14	1	1
28	Västerbottens län	46	14	11	1	—	—	85	20	20	2	—	—	5	2	2
29	Norrbottens län .	378	289	289	5	2	2	123	71	64	10	1	1	23	3	3
	Kvinnl. avdeln. .	**1**	—	—	—	—	—	**342**	**265**	**200**	**237**	**152**	**97**	**524**	**519**	**304**
1	Stockholms stad .	1	—	—	—	—	—	225	169	145	91	96	55	187	208	102
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	—	4	—	13	2	2	8	15	5
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	5	1
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	8	6	3
6	*Norrköping* . . .	—	—	—	—	—	—	1	4	3	2	—	—	—	3	—
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	13	10
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	1	1	1	—	—
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	5	3	3	—	—	—	5	2	2
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	1	—	8	10	8
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	7	3	—
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	8	4	4	53	11	10	111	87	66
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	4	2	2	1	4	3	4	14	12
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	6	5	4
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	70	58	28	46	23	16	108	105	60
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	2	1	6	13	8
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	1	—	—
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	1	—
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	1	1	7	7	5
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	7	1	1	15	16	12
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	10	8	8	—	—	—	21	2	2
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	4	1	1
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	3	1	1

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Reserv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
3 241	**2 029**	**1 703**	**404**	**198**	**164**	**569**	**205**	**188**	**79**	**17**	**14**	**12 154**	**2 049**	**2 016**	**2 978**	**3 140**	
1 187	600	487	188	39	31	261	88	78	50	3	3	696	163	163	665	465	1
171	46	33	14	16	12	16	4	4	7	2	2	410	68	60	61	15	2
30	34	28	3	2	2	8	—	—	—	1	—	168	63	59	52	207	3
29	26	20	2	3	3	3	1	—	—	1	1	107	47	47	15	27	4
62	51	49	5	—	—	1	2	1	3	—	—	211	48	44	106	12	5
100	45	35	2	5	3	5	—	—	—	—	—	131	13	13	48	1	6
65	14	13	8	4	4	4	4	4	1	4	3	226	19	19	13	38	7
9	6	6	2	1	1	—	—	—	1	1	1	175	26	26	—	10	8
41	30	29	7	1	1	4	—	—	—	—	—	312	26	26	32	10	9
18	9	7	4	3	2	1	—	—	—	—	—	34	1	1	—	2	10
92	42	40	7	2	2	34	—	—	1	—	—	440	52	52	30	17	11
25	9	6	1	2	2	8	—	—	—	—	—	143	94	89	13	—	12
231	167	109	14	8	8	14	1	1	5	1	—	687	55	55	195	166	13
110	25	24	5	2	2	13	—	—	1	—	—	201	4	4	72	27	14
63	88	80	5	3	2	11	4	4	—	1	1	478	113	113	216	345	15
34	14	10	3	8	5	4	—	—	—	—	—	110	17	17	19	—	16
377	559	479	66	49	44	83	79	76	6	—	—	940	264	264	362	370	17
81	63	60	12	15	12	15	10	10	—	—	—	453	104	103	121	142	18
37	9	8	5	1	1	7	8	6	—	—	—	324	119	119	37	12	19
44	11	11	7	3	3	14	—	—	1	—	—	242	25	25	25	8	20
46	26	25	3	2	2	6	1	1	1	—	—	514	87	80	56	61	21
38	29	21	8	4	4	8	1	1	—	1	1	450	62	56	25	30	22
28	52	52	—	1	1	2	—	—	—	—	—	144	40	40	50	—	23
39	18	16	7	3	3	—	—	—	—	—	—	525	84	84	140	62	24
63	11	11	5	2	2	16	—	—	—	—	—	971	145	144	91	198	25
105	8	8	9	4	4	6	1	1	1	—	—	1 362	32	32	225	587	26
30	13	13	6	10	8	5	—	—	1	1	1	192	33	33	40	—	27
29	13	13	2	—	—	—	—	—	—	1	1	327	18	21	42	33	28
57	11	11	4	—	—	20	1	1	—	—	—	1 181	227	227	227	295	29
135	**671**	**400**	**1 846**	**3 633**	**2 047**	**434**	**939**	**487**	**7 435**	**10608**	**5795**	**5**	**6**	**4**	**1 400**	**—**	
39	324	190	704	1 019	738	189	339	175	2 270	2 653	1887	—	—	—	441	—	1
5	7	7	47	182	51	19	77	18	264	690	173	—	—	—	63	—	2
—	10	9	16	73	22	5	28	11	111	217	89	5	4	2	26	—	3
—	4	4	23	43	23	8	11	10	169	265	120	—	—	—	34	—	4
2	6	6	23	84	48	7	19	14	234	324	174	—	—	—	62	—	5
—	2	1	12	27	14	1	4	—	90	90	64	—	—	—	16	—	6
1	3	1	23	92	44	6	11	6	171	248	90	—	—	—	26	—	7
1	1	1	12	31	11	1	3	1	61	123	50	—	—	—	—	—	8
2	5	5	23	36	26	4	17	7	136	190	108	—	—	—	16	—	9
8	5	5	21	31	17	—	2	—	58	91	46	—	—	—	—	—	10
13	11	8	44	94	50	7	11	5	189	353	154	—	—	—	33	—	11
4	2	1	59	199	64	4	7	2	155	316	130	—	—	—	17	—	12
1	102	54	63	171	108	18	21	15	687	765	544	—	—	—	203	—	13
3	16	10	19	63	36	2	8	7	170	159	121	—	—	—	75	—	14
7	25	23	30	138	41	5	16	6	159	368	149	—	—	—	92	—	15
9	7	7	14	67	22	—	1	1	70	122	55	—	—	—	14	—	16
22	102	39	167	338	165	63	165	104	691	1 011	652	—	—	—	142	—	17
1	5	3	47	104	52	4	14	9	109	175	64	—	—	—	21	—	18
—	—	—	14	46	19	6	19	7	85	148	51	—	—	—	—	—	19
1	—	—	10	51	11	6	33	10	128	256	104	—	—	—	28	—	20
2	1	1	17	52	25	6	20	9	133	271	95	—	—	—	5	—	21
4	14	9	36	113	44	12	35	10	234	531	184	—	—	—	22	—	22
5	9	8	25	81	53	1	17	14	217	224	134	—	—	—	37	—	23
2	2	2	48	88	42	9	18	11	152	210	88	—	—	—	—	—	24
2	5	5	45	61	36	7	6	4	126	199	100	—	2	2	27	—	25
1	1	1	71	84	63	20	15	11	254	243	117	—	—	—	—	—	26
—	—	—	168	171	167	12	13	13	67	76	63	—	—	—	—	—	27
—	2	—	45	67	34	10	5	4	134	201	109	—	—	—	—	—	28
—	—	—	20	27	21	2	4	3	111	89	80	—	—	—	—	—	29

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935								1936				
	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	[1] 13·8	10·1
Ansökn. per 100 lediga platser .	303	284	277	255	244	284	434	442	370	319	261	249	214
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·71	·	·	3·73	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	·	104·2	·	·	104·6	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	23·4	20·3	18·1	18·8	18·8	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	[1] 18·4	14·4	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	·	96	·	·	100	·	·	97	·	·	94	·	·
Danmark. Arbetslöshet, i % .	14·4	12·6	12·6	13·7	14·9	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	[1] 18·9	12·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	69	63	63	68	72	81	100	140	131	140	126	93	66
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	120	122	123	123	125	126	123	122	114	110	[2] 55	121	132
Finland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	13	6	4	5	6	10	15	18	20	21	19	13	8
Ansökn. per 100 lediga platser .	235	206	204	214	212	288	343	362	320	277	277	233	170
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	·	·	107·2	·	·	101·8	·	·	97·7	·	·	98·7	·
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	15·5	15·4	15·3	14·9	15·0	14·6	14·6	14·2	16·3	15·4	14·4	13·8	13·0
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 114	2 068	2 045	2 022	2 032	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	108·7	109·1	109·3	109·8	110·0	110·1	110·6	111·3	108·6	110·0	111·6	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	125	130	[2] 82	[2] 83	[2] 83	124	129	133	145	142	123	117	109
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	34·0	32·9	33·9	34·5	35·4	35·2	36·6	40·7	42·6	[1] 43·3	37·7	35·8	34·6
Arbetslöshetsdagar, i %	29·6	28·9	29·4	29·8	30·7	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	29·4	27·0	27·0	26·6	26·8	25·1	26·2	29·2	29·7	29·8	26·1	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	2 019	1 877	1 754	1 706	1 714	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	992	947	889	866	861	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·4	16·5	16·6	16·7	16·6	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	256	238	221	209	205	214	243	285	317	322	299	267	242
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	14·6	13·7	13·5	14·2	14·6	16·1	18·6	23·7	25·8	[1] 25·5	[1] 22·3	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	79	·	·	81	·	·	81	·	·	82	·	·
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	·	80	·	·	80	·	·	78	·	·	78	·	·
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	435	410	384	381	377	378	404	433	469	490	470	449	430
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	466	433	416	416	408	419	458	481	519	529	509	491	465
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	755	638	638	628	609	—	—	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 358	856	752	592	593	977	1 717	2 007	2 316	1 865	1 791	1 274	587
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	133·9	132·2	126·9	128·1	127·8	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	3 266	1 812	2 077	1 595	1 819	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	18·0	15·6	13·2	11·8	11·1	11·3	13·4	18·4	[1] 21·0	[1] 21·9	21·3	18·2	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	16·0	14·3	13·6	13·3	12·9	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	666	606	567	558	573	601	679	794	850	860	798	[1] 719	634
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	20	19	19	19	17	16	16	19	19	19	19	18	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	380	339	372	342	359	314	329	356	354	382	307	310	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	12	11	11	9	9	9	11	17	22	23	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	13	11	11	12	13	11	12	19	28	34	31	26	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	37	36	34	30	30	35	43	51	49	53	51	42	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	15·9	15·4	15·1	14·2	13·0	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	97·6	99·5	101·1	102·7	106·1	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	81·1	79·6	79·5	81·8	83·5	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	—
Arbetslöshet, i %	18·3	18·5	19·4	18·4	17·9	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	[1] 16·2	[1] 15·1	14·0
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	17·8	·	·	15·9	·	·	13·7	·	.	13·4	·	·
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	38	39	41	43	42	40	36	36	35	32	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1936.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundvalen av prisuppgifter från 49 ombudsorter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan kvartalsskiftet mars—april 1936 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 554—555) och tabellen över kreaturspriser i vissa större städer (sid. 560) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått på samma nivå som vid förra kvartalsskiftet, 22 öre per liter för oskummad och 7 öre för separerad vara. Endast å en ombudsort, Ludvika, har priset å oskummad mjölk undergått förändring och höjts från 21 till 22 öre per liter. *Smörnoteringarna* ha i stort sett varit oförändrade, varemot priserna å *ost* förete en mindre stegringstendens både i detalj och parti.

Färska ägg utvisa den för säsongen vanliga prisutvecklingen med de billigaste priserna under maj. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·63, 1·46 och 1·59 kr. per tjog mot 2·16 kr. i mars. Priset för juni månad ligger c:a 12 % högre än för ett år sedan, vilket delvis torde bero på de statliga stödåtgärderna.

Medelpriset å *potatis*, som i mars utgjorde 47 öre per 5 liter, steg i maj till 48 öre, vilket kvarstod oförändrat vid kvartalets slut. I juni månad förra året var medelnoteringen 45 öre.

Mjölnoteringarna ha icke undergått någon förändring under kvartalet och stå på samma nivå som ett år tidigare. *Brödpriserna* förete endast en del obetydliga fluktuationer såväl under den gångna kvartalsperioden som i förhållande till prisnivån i juni 1935.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom sedan juni månad förra året inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Mars 1936—juni 1936				Juni 1935—juni 1936			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+0·5	+ 8·7	+1·4	−4·4	+13·9	+18·2	+ 6·1	−6·5
Kött: partihandelspris	+1·0	+10·3	+5·3	−7·5	+12·5	+18·3	+ 8·6	−1·0
detaljhandelspris	−0·7	+ 0·9	+4·7	−1·0	+10·0	+ 9·6	+ 6·1	+6·7

Som synes ha de under kvartalet inträffade prisförskjutningarna i stort sett icke haft större betydelse. En jämförelse med prisnivån i juni 1935 ger vid handen, att köttpriserna genomgående stigit både i parti- och detaljhandeln, ävensom priserna å slaktdjur utom svin, som sjunkit med c:a 7 %. Fläskpriserna i parti utvisa en svag sänkningstendens, varemot detaljpriset stigit med i genomsnitt c:a 7 %.

Beträffande *färsk fisk* har prissänkning ägt rum för alla noterade sorter med undantag för färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast å enstaka orter och då i regeln till tämligen höga priser, ävensom för torsk. *Salt islandssill*, som länge hållit sig högt i pris till följd av fjolårets dåliga fångst, har under sista kvartalet sjunkit från 89 till 82 öre per kg mot 52 öre för ett år sedan.

Kaffepriserna ha i stort sett icke undergått någon förändring sedan förra kvartalsskiftet, och medelpriset å rostad santosblandning kvarstår oförändrat vid 2·85 kr. per kg. Ett år tidigare stod medelnoteringen i 2·88 kr.

De noterade olika slagen av *frukt* och *grönsaker* ha säsongmässigt undergått en del förskjutningar i uppåtgående riktning. Apelsiner ha sålunda stigit i pris med i medeltal 20 öre per dussin, bananer och äpplen med resp. 17 och 14 öre per kg samt vitkål med 7 öre per kg.

Vad slutligen *bränsle och lyse* beträffar ha priserna å kol och elektrisk

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1931—juni 1936.
Indextal (1931 = 100).

År	Mejeriprod. o. ägg (7 varuslag)	Mjöl (3 varuslag)	Bröd (8 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (7 varuslag)	Rotsaker, frukt o. grönsaker (6 varuslag)	Specerier (7 varuslag)	Maltdrycker o. tobak (3 varuslag)	Samtliga livsmedel	Bränsle o. lyse (9 varuslag)	Livsmedel, bränsle och lyse[1]
1931	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1932	93	93	99	90	87	106	109	101	97	95	97
1933	92	92	97	85	84	89	108	104	93	90	93
1934	98	90	95	85	85	87	109	105	95	89	94
1935	100	96	95	102	90	96	107	104	100	90	99
1935 2:a kv. . .	99	97	95	97	83	98	106	104	98	90	97
3:e kv. . .	101	97	95	108	92	102	106	104	101	90	100
4:e kv. . .	101	97	95	111	101	92	106	104	102	90	101
1936 1:a kv. . .	103	97	95	111	101	96	105	104	103	91	101
2:a kv. . .	103	97	95	111	98	105	106	104	104	91	102
1936 mars . . .	105	97	95	111	101	100	106	104	104	91	102
april . . .	103	97	95	111	102	102	106	104	104	91	102
maj	103	97	95	111	95	106	106	105	103	91	102
juni . . .	104	97	95	111	96	108	106	104	104	91	102

[1] Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 326. Livsmedelsposten har kompletterats på sätt som angivits i samma årg. sid. 320.

ström för belysningsändamål undergått smärre förskjutningar i nedåtgående riktning, vilket medfört sänkning av indextalet för denna post från 140 till 139 mot 137 för ett år sedan.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1931 till och med juni 1936, meddelas i tabellen å föregående sida en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1931 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72 samt efterföljande serie av indextal för livsmedel, bränsle och lyse, som beräknats på liknande sätt som indextalen för samtliga levnadskostnader.

	Juli	Årsmedeltal								1935				1936		
	1914	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	april	maj	juni
Indextal	100	154	150	140	131	127	123	124	130	127	128	132	133	135	135	134	135

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under andra kvartalet 1936 med 1931 års prisnivå, befinnes det, att bränsle och lyse sjunkit med 9 enheter, bröd och mjöl med resp. 5 och 3 enheter samt fisk med 2 enheter. Kött visar däremot uppgång med 11 enheter, specerier samt rotsaker och frukt med resp. 6 och 5 enheter, maltdrycker och tobak med 4 och mejeriprodukter med 3 enheter.

Bostads- och skatteposterna ha vid detta tillfälle icke varit föremål för omräkning.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 och årg. 1922, sid. 155 samt årg. 1932, sid. 321.

Den nu slutförda undersökningen visar, att detaljprisnivån varit oförändrad sedan förra kvartalsskiftet. Det särskilda indextalet kvarstår alltså vid 169; motsvarande tal för ett år sedan var 167.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att en mindre höjning ägt rum, huvudsakligen beroende på något högre priser å en del husgerådsartiklar. Det särskilda indextalet för posten »övriga utgifter» steg sålunda från 172 till 173 mot 174 ett år tidigare.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 548 angivna indextalen, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter» samt åsyftar närmast att belysa förhållandena inom städer och stadsliknande samhällen.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex 1914—1936.

		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	100
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	139
1917	maj	174	108	190	170	109	130	152
	sept.	180	112	240	210	109	150	166
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	192
	1 april	229	112	280	270	114	185	206
	1 juli	258	112	286	285	114	195	219
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	242
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	267
	1 april	327	120	367	320	160	215	265
	1 juli	318	120	326	310	160	210	257
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	257
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	259
	1 april	287	130	333	370	290	230	265
	1 juli	287	130	372	390	290	235	270
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	281
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	271
	1 april	247	155	316	295	372	235	249
	1 juli	231	155	264	270	372	225	236
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	231
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	216
	1 april	184	163	196	225	264	200	195
	1 juli	178	163	188	210	264	195	190
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	190
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	183
	1 april	164	163	188	199	211	188	177
	1 juli	158	163	185	196	211	188	174
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	177
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	176
	1 april	160	178	183	192	173	185	173
1924	1 juli	155	178	182	192	173	183	171
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	174
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	178
	1 april	171	186	179	192	162	182	177
	1 juli	168	186	177	191	162	181	176
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	175
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	174
	1 april	158	188	170	188	185	179	173
	1 juli	156	188	168	187	185	180	172
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	171
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	171
	1 april	149	198	180	181	184	179	170
	1 juli	148	198	176	180	184	179	169
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	172
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	171
	1 april	152	199	166	184	183	179	171
	1 juli	156	199	164	185	183	179	173
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	172
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	170
	1 april	151	200	165	185	187	178	171
	1 juli	148	200	161	184	187	178	169
	1 okt.	150	200	160	183	183	178	170
1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178	167
	1 april	140	205	160	181	176	178	165
	1 juli	138	205	159	180	176	178	164
	1 okt.	137	205	156	178	176	176	163
1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177	161
	1 april	130	206	155	175	173	177	160
	1 juli	127	206	153	173	173	176	158
	1 okt.	128	206	150	170	173	175	158
1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175	157

1931 = 100

1932	1 april	97	100	97	97	99	100	98
	1 juli	96	100	95	97	99	101	98
	1 okt.	97	100	94	96	98	100	98
1933	1 jan.	95	100	92	95	98	100	97
	1 april	92	98	91	94	108	99	96
	1 juli	93	98	90	93	108	99	96
	1 okt.	95	98	89	94	109	99	97
1934	1 jan.	93	98	88	94	109	99	96
	1 april	93	98	89	95	110	99	96
	1 juli	95	98	88	95	110	99	97
	1 okt.	96	98	89	96	109	99	98
1935	1 jan.	96	98	89	97	109	99	97
	1 april	97	96	90	96	103	98	97
	1 juli	100	96	90	96	103	98	98
	1 okt.	101	96	90	96	103	98	99
1936	1 jan.	102	96	90	97	103	98	99
	1 april	104	95	91	97	98	98	99
	1 juli	104	95	91	97	98	98	99

Juli 1914 = 100

1932	1 april	125	206	149	168	172	177	157
	1 juli	124	206	146	168	172	177	156
	1 okt.	125	206	144	167	171	177	156
1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176	154
	1 april	119	202	139	163	187	175	153
	1 juli	120	202	138	162	187	175	153
	1 okt.	123	202	136	163	189	175	154
1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174	153
	1 april	120	202	136	165	191	174	153
	1 juli	123	201	136	166	191	174	155
	1 okt.	125	201	136	167	189	174	155
1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174	155
	1 april	126	198	137	167	178	174	155
	1 juli	129	198	137	167	178	174	156
	1 okt.	131	198	138	167	179	173	157
1936	1 jan.	132	198	138	168	179	173	158
	1 april	134	196	140	169	170	172	158
	1 juli	134	196	139	169	170	173	158

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar avser prisläget omkring den 1 juli 1936 och hänför sig närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. och 1931 av omkring 3 500 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna indexserie hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 318.

Resultatet av indexräkningen redovisas i tabellen å föregående sida.

Utgår man till en början från medelprisnivån år 1931 = 100, finner man för de två senaste kvartalsskiftena jämförelsetalet 99. Anknytes vidare denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, befinnes likaledes, att indextalet vid senaste kvartalsskifte är oförändrat sedan det närmast föregående, nämligen 158.

Beträffande de särskilda i beräkningarna ingående sex huvudposterna ha som tidigare nämnts indextalen endast för två undergått förändringar, nämligen för posten bränsle och lyse, vars indextal sjunkit med 1 enhet, och för posten »övriga utgifter», som visar uppgång med 1 enhet.

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											Finansdepartementets partiprisindex
	samtl. levnadskostnader	livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Läderavaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
» 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
» 1928	173	157	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
» 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
» 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
» 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
» 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
» 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
» 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
mars/apr. 1935	155	127	115	111	118	116	112	118	106	118	98	129	96	108
juni/juli »	156	130	116	113	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112
sept./okt. »	157	132	115	111	120	114	113	116	101	124	98	128	102	111
dec./jan. 1936	158	133	118	116	124	116	116	120	103	126	105	133	111	113
mars/apr. »	158	135	118	115	123	117	115	121	104	124	105	137	109	113
apr./maj »	·	135	118	114	123	118	115	121	104	123	104	138	107	113
maj/juni »	·	134	118	113	123	118	116	120	104	121	105	138	106	113
juni/juli »	158	135	118	113	123	118	116	120	104	123	109	138	106	114

belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Absoluta tal:													
Endast måltider kr. . .	8·98	9·47	17·47	17·12	17·06	16·89	16·73	16·37	16·08	15·40	15·08	15·06	15·45
Måltider o. husrum » . .	12·21	12·55	24·58	24·10	24·35	24·23	24·09	23·48	22·65	22·21	21·93	21·69	22·03
Indextal:													
Endast måltider	*100*	*105*	*195*	*191*	*190*	*188*	*186*	*182*	*179*	*171*	*168*	*168*	*172*
Måltider o. husrum	*100*	*103*	*201*	*197*	*199*	*198*	*197*	*192*	*186*	*182*	*180*	*178*	*180*

Inackorderingspriserna ha, som man finner, stigit något sedan föregående år och ligga nu i genomsnitt för endast måltider 72 % och för måltider och husrum 80 % högre än 1913.

En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i tabellen å föregående sida.

Riksbankens konsumtionsprisindex.

Prisutvecklingen under det sista halvåret för de olika konsumtionsgrupper, som ingå i riksbankens konsumtionsprisindex, framgår av tabellen å sid. 553, som utgör en fortsättning av den i januarihäftet (sid. 55) intagna tabellen.

I kommentaren till sistnämnda tabell angavs, att detaljprisnivån nådde ett bottenläge vid slutet av år 1933 och därefter varit föremål för en relativt jämn återhämtning fram till slutet av år 1935. Frågan om denna prisstegring skulle komma att fortgå i samma tempo (ungefär 1·2 % per år) under år 1936 kan nu besvaras nekande. Från dec. 1935 till juni 1936 har generalindextalet höjts från 101·0 till 101·5, men denna uppgång är nästan uteslutande av säsongmässig art och avsevärt mindre än den stegring på 1·2 %, som ägde rum under motsvarande tid för ett år sedan. Om man bortser från säsongrörelserna, har alltså den genomsnittliga detaljprisnivån legat mycket stabil under det sista halvåret.

Generalindextalets uppgång under åren 1934 och 1935 orsakades huvudsakligen av prisstegringar för vissa jordbruksprodukter, särskilt mjölk och smör, kött och fläsk. Dessa prisstegringar torde delvis få tillskrivas de statliga stödåtgärderna för jordbruket och delvis de cykliska rörelserna inom fläskproduktionen. Då de statliga stödåtgärderna för närvarande synas vara inriktade mera på en stabilisering än på en höjning av prisläget för jordbruksprodukter och då dessutom fläskpriscykeln kan antagas ha vänt nedåt från det toppläge, som uppnåddes i november 1935, framstår det såsom fullt naturligt, att generalindextalets uppgång under det sista halvåret avstannat eller åtminstone retarderats. På övriga områden ha detaljpriserna nämligen varit anmärkningsvärt stabila.

Riksbankens konsumtionsprisindex juni 1935—juni 1936 (sept. 1931 = 100).

	1935							1936						Förändring i %	
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juni 1935–juni 1936	dec. 1935–juni 1936
Födo- och njutningsämnen	*106·9*	*107·7*	*106·7*	*105·4*	*106·0*	*107·1*	*107·4*	*107·4*	*107·4*	*108·0*	*107·9*	*108·2*	*108·7*	+ *1·7*	+ *1·2*
Mjölk, smör, ost, margarin	104·5	103·5	103·4	102·7	102·9	103·7	103·8	103·8	103·7	103·6	103·6	103·6	103·9	— 0·6	+ 0·1
Kött	96·6	99·8	100·4	102·3	102·5	101·9	103·4	104·2	104·0	103·6	104·2	103·7	104·3	+ 8·0	+ 0·9
Fläsk	117·7	120·6	119·4	122·9	125·5	127·3	124·7	124·9	122·7	123·6	124·6	123·5	123·0	+ 4·5	— 1·4
Ägg, fisk	89·9	93·2	102·8	102·8	111·5	112·1	110·3	106·9	109·1	106·4	98·3	91·5	96·0	+ 6·8	— 13·0
Potatis, mjöl, bröd m. m.	93·5	93·8	89·4	95·7	96·0	95·9	96·6	97·6	97·5	98·0	98·0	98·9	99·1	+ 6·0	+ 2·6
Trädgårdsprodukter	122·5	130·4	113·9	75·0	73·5	84·6	93·5	97·6	105·6	115·2	120·2	136·6	139·8	+ 14·1	+ 49·5
Specerier, kolonialvaror	106·2	106·2	106·2	104·2	103·6	103·6	102·1	100·6	99·0	101·0	101·5	102·4	102·6	— 3·4	+ 0·5
Drycker, tobak m. m.	118·0	118·0	118·0	118·4	118·4	118·4	118·4	117·4	117·4	117·4	117·4	117·4	117·4	— 0·5	— 0·8
Bränsle och lyse	*93·7*	*94·0*	*94·1*	*95·1*	*95·2*	*95·5*	*96·0*	*96·8*	*96·4*	*96·3*	*96·2*	*96·1*	*95·5*	+ *1·9*	— *0·5*
Beklädnad	*97·5*	*97·5*	*97·6*	*97·4*	*97·2*	*97·3*	*97·5*	*97·5*	*97·7*	*97·9*	*98·1*	*98·1*	*98·2*	+ *0·7*	+ *0·7*
Kläder	101·0	100·8	101·0	100·5	100·4	100·4	100·4	100·4	100·5	100·6	100·8	100·8	100·7	— *0·3*	+ *0·3*
Skodon	89·2	89·7	89·7	90·2	89·8	89·9	90·4	90·6	90·9	91·4	91·5	91·6	92·1	+ 3·3	+ 1·9
Inventarier	*98·2*	*98·3*	*98·2*	*98·0*	*97·9*	*97·5*	*97·4*	*97·3*	*97·3*	*97·3*	*97·4*	*97·3*	*97·4*	— *0·8*	± 0
Möbler och husgeråd	95·7	95·7	95·7	95·5	95·4	95·4	95·4	95·3	95·4	95·3	95·5	95·4	95·4	— 0·3	± 0
Övriga inventarier	103·0	103·0	102·9	102·7	102·7	101·3	100·9	101·0	101·3	100·9	100·9	100·9	100·9	— 2·0	± 0
Bostad	*(96·3)*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*95·4*	--	—	— *0·9*	— *0·9*
Övriga utgifter	*98·2*	*98·1*	*98·0*	*96·9*	*97·0*	*97·0*	*97·0*	*97·2*	*97·2*	*97·1*	*97·1*	*97·2*	*97·1*	— *1·1*	+ *0·1*
Tvätt, hygien	97·7	97·3	96·9	97·2	97·7	97·6	97·6	98·0	97·6	97·1	97·1	97·5	97·5	— 0·2	— 0·1
Böcker, nöjen, resor	98·7	98·7	98·7	96·9	96·9	96·9	97·0	97·0	97·0	97·0	97·0	97·0	97·0	— 1·7	± 0
Offentliga tjänster	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	96·8	97·3	97·3	97·3	97·3	97·3	97·3	+ 0·5	+ 0·5
Generalindex	**101·0**	**101·3**	**100·9**	**100·3**	**100·5**	**100·8**	**101·0**	**101·0**	**101·1**	**101·3**	**101·2**	**101·3**	**101·5**	+ **0·5**	+ **0·5**
Generalindex efter eliminering av säsongrörelser	100·3	100·7	100·5	100·3	100·6	100·7	100·7	100·8	100·8	101·0	100·8	100·8	100·8	+ 0·5	+ 0·1

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1920	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
1	Mjölk: oskummad	l	14	15	44	21	22	22	21	21	20	20	21	21
2	separerad	»	6	6	19	8	8	8	8	8	7	7	7	7
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	657	339	351	339	284	255	235	244	276	268
4	mat- (lands-)	»	213	218	651	306	322	305	265	240	220	224	253	253
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	162	524	236	237	231	195	190	175	147	170	177
6	halvfet, » »	»	121	119	374	171	172	167	144	141	131	109	125	129
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	135	144	376	148	140	133	138	129	125	127	141	135
8	Ägg, svenska, färska	tjog	159	171	578	232	241	241	211	193	170	161	168	184
9	Potatis: gammal	5 l	28	30	60	51	64	47	42	44	44	36	36	43
10	»	hl	.	.	963	783	1061	734	640	679	677	519	519	640
11	färsk, svensk	5 l	46	80	191	158	143	104	82	124	78	77	62	92
12	Gula ärter, svenska	kg	31	35	69	57	62	54	36	32	31	33	42	48
13	Bruna bönor, holländska	»	48	49	130	58	84	87	52	43	47	48	53	62
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	33	91	48	45	43	41	39	36	36	35	38
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	23	56	31	32	29	25	24	24	24	23	24
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	73	43	43	39	35	35	33	32	31	33
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	42	101	47	51	46	38	36	39	32	34	35
18	ris-, burma- el. svenska prima	»	41	41	176	53	54	54	52	46	43	42	41	40
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	111	73	75	71	66	64	62	61	59	59
20	hårt, knäckebröd	»	.	.	139	95	97	95	89	88	87	85	84	82
21	sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	65	65	64	62	61	60	58	58	58
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	31	71	48	48	48	46	46	47	46	45	45
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	254	154	153	150	145	141	138	136	134	132
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	46	128	77	77	76	75	75	74	72	71	72
25	billigaste sort » » mjölk	»	60	61	145	94	94	93	90	89	88	86	84	85
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	.	.	.	.	.	.	.	.	101	100	98	97
27	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	197	190	189	189	181	163	148	156	179
28	soppkött	»	100	95	333	164	158	156	155	150	131	114	121	143
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	493	240	238	239	238	225	206	188	198	217
30	spädkalv	»	72	70	274	144	140	144	145	138	126	114	117	129
31	Fårkött, färskt, stek	»	133	130	431	225	225	230	231	218	201	187	192	205
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	.	.	.	.	.	.	.	.	159	142	147	172
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	449	191	205	226	210	147	141	142	136	177
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	470	199	210	232	217	153	147	148	141	182
35	» amerikanskt (ryggfläsk)[1]	»	.	.	364	228	213	228	227	195	177	174	158	170
36	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	124	122	127	127	121	115	109	107	110
37	gädda	»	108	110	312	185	179	191	190	182	171	157	152	153
38	sill	»	34	35	102	67	66	68	70	68	63	61	62	62
39	strömming	»	38	39	106	69	66	67	67	68	62	59	57	57
40	torsk	»	55	57	139	95	92	100	100	97	92	89	87	89
41	rödspotta (spätta)	»	79	81	219	151	152	157	155	154	150	148	143	145
42	kolja	»	.	.	152	118	117	126	124	124	122	116	113	116
43	Salt sill, prima islands-	»	45	45	120	66	57	61	68	56	38	40	49	62
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	156	96	95	96	96	85	73	68	63	66
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	.	.	.	.	.	.	.	.	322	313	301	291
46	Socker, bit-	»	67	65	168	72	64	54	45	42	47	47	46	46
47	Salt, matsalt	»	.	10	31	19	18	17	17	16	16	16	16	15
48	Äpplen, ät-	»	.	.	.	.	.	.	.	.	127	105	97	101
49	*Apelsiner, medelstora*	*dussin*	.	.	.	.	.	.	.	.	138	115	111	115
50	Bananer, prima	kg	.	.	.	.	.	.	.	.	164	166	161	160
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	.	.	.	.	.	.	.	.	108	107	106	101
52	Vitkål, svensk	»	.	.	.	.	.	.	.	.	30	23	24	24
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	.	.	.	.	.	.	.	.	22	24	24	24
54	Svagdricka	l	6	6	16	15	15	15	16	16	16	16	16	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	.	.	.	.	.	.	.	.	36	35	35	35
56	*Fotogen, Water White*	l	20	21	60	31	29	29	29	24	23	24	22	20
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	.	.	.	.	.	.	.	.	17	17	17	17
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	740	2895	1330	1300	1260	1220	1165	1070	945	920	945
59	barr-, »	»	575	595	2310	1010	980	945	920	890	820	725	715	730
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	411	2069	794	718	703	688	651	633	620	613	614
61	hushålls-(fyrkol), prima, »	»	234	242	1664	383	331	340	323	300	292	288	287	291
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	.	.	.	.	.	.	.	.	445	434	437	452
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	.	.	.	.	.	.	.	.	427	419	421	436

[1] Uppgifterna avse sidfläsk t. o. m. januari 1935.

Juni 1935	Juli 1935	Aug. 1935	Sept. 1935	Okt. 1935	Nov. 1935	Dec. 1935	Jan. 1936	Febr. 1936	Mars 1936	April 1936	Maj 1936	Juni 1936	Höjn. eller sänkn. i % juni 1914—juni 1936	Höjn. eller sänkn. i % juni 1935—juni 1936	
21	21	21	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	+ 57·1	+ 4·8	1
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0	2
276	265	259	259	259	260	260	259	259	258	259	259	258	+ 14·2	— 6·5	3
257	250	246	247	249	251	252	251	249	247	247	247	246	+ 20·0	— 4·3	4
174	175	174	176	180	188	191	192	191	190	191	191	191	+ 18·6	+ 9·8	5
127	128	127	128	131	137	140	141	143	142	142	144	146	+ 22·7	+ 15·0	6
133	133	133	131	131	131	131	130	130	130	130	130	130	— 5·8	— 2·3	7
142	149	185	189	238	264	246	219	224	216	163	146	159	+ 21·4	+ 12·0	8
45	44	42	46	44	44	44	44	45	47	47	48	48	+ 65·5	+ 6·7	9
675	705	591	693	668	667	671	681	701	726	738	745	733	·	+ 8·6	10
—	124	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
52	52	51	43	42	42	42	42	42	42	42	42	42	+ 40·0	— 19·2	12
61	61	61	62	65	67	67	66	65	63	62	61	61	+ 32·6	0·0	13
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	+ 22·6	0·0	14
24	25	25	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	+ 14·3	0·0	15
33	33	33	33	32	33	33	33	33	33	33	33	33	+ 26·9	0·0	16
35	35	35	35	35	36	36	37	37	36	36	36	36	0·0	+ 2·9	17
40	40	40	40	40	40	41	41	41	41	41	41	41	+ 5·1	+ 2·5	18
59	59	59	59	59	60	60	59	59	59	59	60	60	+ 46·3	+ 1·7	19
82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	·	0·0	20
58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	+ 52·6	0·0	21
45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	+ 45·2	0·0	22
131	132	132	132	131	132	132	132	132	132	132	131	131	+ 74·7	0·0	23
72	72	73	73	73	73	73	73	72	72	72	72	72	+ 67·4	0·0	24
84	85	85	85	85	86	86	86	86	86	86	86	86	+ 43·3	+ 2·4	25
97	97	98	97	97	99	98	97	97	97	97	97	97	·	0·0	26
177	184	188	190	192	193	191	192	193	192	192	192	192	+ 60·0	+ 8·5	27
139	144	147	151	154	156	155	157	157	157	156	156	155	+ 59·8	+ 11·5	28
218	222	224	224	223	223	224	231	232	230	230	231	234	+ 77·3	+ 7·3	29
126	128	131	133	136	137	142	144	142	141	141	140	141	+ 98·6	+ 11·9	30
212	219	219	213	206	203	203	207	210	215	221	224	225	+ 63·0	+ 6·1	31
167	178	184	187	189	190	188	189	189	188	188	188	187	·	+ 12·0	32
180	192	189	193	199	203	196	197	194	194	195	194	192	+ 50·0	+ 6·7	33
185	198	193	197	202	206	201	202	198	199	199	198	197	+ 45·9	+ 6·5	34
163	165	167	169	178	193	195	196	196	195	195	189	189	·	+ 16·6	35
97	103	108	112	114	116	114	117	120	123	121	98	95	+ 31·9	— 2·1	36
141	153	158	158	160	161	161	166	169	170	162	136	144	+ 33·3	+ 2·1	37
63	67	66	69	63	64	64	59	56	55	61	61	67	+ 103·0	+ 6·3	38
56	58	58	63	63	60	56	58	60	61	60	54	56	+ 55·6	0·0	39
87	90	89	94	95	90	89	90	90	88	90	87	89	+ 61·8	+ 2·3	40
140	145	144	148	149	150	148	153	154	153	151	145	147	+ 81·5	+ 5·0	41
115	116	114	117	119	117	116	123	119	120	121	116	116	·	+ 0·9	42
52	52	56	72	84	87	87	88	88	89	89	86	82	+ 95·2	+ 57·7	43
64	64	64	66	70	73	74	74	74	74	73	72	72	+ 28·6	+ 12·5	44
288	287	287	287	287	287	287	283	282	285	285	285	285	·	— 1·0	45
46	46	46	46	46	46	46	46	46	47	47	47	47	— 26·6	+ 2·2	46
15	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	·	0·0	47
111	133	131	70	69	82	97	99	97	97	99	106	111	·	0·0	48
123	143	138	121	117	125	107	94	83	89	92	101	109	·	— 11·4	49
169	169	169	169	139	139	139	139	139	140	147	157	157	·	— 7·1	50
102	103	102	101	101	100	92	87	86	85	85	84	84	·	— 17·6	51
26	30	28	24	22	23	23	25	32	40	46	48	47	·	+ 80·8	52
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	·	0·0	53
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	16	15	+ 150·0	0·0	54
35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	34	·	— 2·9	55
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	0·0	0·0	56
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	·	0·0	57
945	945	940	950	950	955	960	965	970	985	985	985	985	+ 34·9	+ 4·2	58
725	730	725	730	730	735	740	740	750	760	760	760	760	+ 29·9	+ 4·8	59
614	613	612	608	609	611	610	608	608	607	606	607	606	+ 54·6	— 1·3	60
292	291	291	289	289	289	290	290	290	292	291	291	291	+ 28·8	— 0·3	61
456	454	450	446	449	450	452	452	452	452	453	453	453	·	— 0·7	62
437	436	434	432	434	435	438	438	438	440	441	441	442	·	+ 1·1	63

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk: oskummad	l	24	23	23	20	21	20	21	19	21
2	separerad	»	9	7	9	7	6	8	8	7	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	254	255	255	255	255	255	255	255	252
4	mat- (lands-)	»	235	247	249	251	250	245	240	246	241
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	191	196	195	198	203	200	215	178	187
6	halvfet, » »	»	151	153	157	152	153	154	163	140	130
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	130	130	129	133	130	130	130	135	130
8	Ägg, svenska, färska	tjog	166	160	156	161	154	145	160	147	154
9	Potatis: gammal	5 l	54	48	48	50	56	52	47	47	47
10	»	hl	893	750	731	809	—	750	866	750	739
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärter, svenska	kg	37	37	34	34	35	39	35	35	35
13	Bruna bönor, holländska	»	58	53	60	66	55	56	61	60	65
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	38	37	38	38	39	37	38	37	38
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	25	22	26	24	26	26	25	26
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	32	32	32	33	32	32	31	32	33
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	39	35	35	36	36	38	36	33	37
18	ris-, burma- el. svenska prima	»	42	42	38	42	43	43	49	41	40
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	60	58	59	57	54	64	57	63	57
20	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	88	86	78	71	77	89	79	88	88
21	sötlimpa eller siktbröd	»	63	66	70	64	65	65	56	47	55
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	51	40	49	46	42	51	44	43	44
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	150	105	143	136	141	118	122	124	129
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	68	67	80	75	62	77	71	63	72
25	billigaste sort » » mjölk	»	113	94	85	84	94	96	94	81	83
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	114	92	86	107	94	92	97	85	89
27	Nötkött, färskt: stek	»	208	188	207	197	200	179	200	182	196
28	soppkött	»	142	158	125	154	159	158	186	171	171
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	250	227	248	229	264	248	258	223	230
30	spädkalv	»	—	151	121	—	—	—	—	143	150
31	Fårkött, färskt, stek	»	247	230	241	—	239	254	250	236	217
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	185	188	198	180	191	169	198	176	199
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	216	208	207	195	195	182	219	176	205
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	210	220	213	197	191	193	218	175	201
35	» amerikanskt (*ryggfläsk*)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	»	99	110	105	90	118	119	81	101	97
37	gädda	»	148	151	150	150	150	156	148	152	158
38	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	85
39	strömming	»	60	55	59	44	63	56	49	57	63
40	torsk	»	129	129	137	133	102	122	106	—	—
41	rödspotta (spätta)	»	150	153	150	158	155	148	180	—	144
42	kolja	»	129	133	133	123	132	125	116	101	105
43	Salt *sill, prima islands-*	»	83	64	78	87	87	71	68	70	66
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	63	68	69	80	73	72	72	70	70
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	306	294	283	299	274	305	306	287	283
46	Socker, bit-	»	44	45	46	45	45	46	46	44	47
47	Salt, matsalt	»	16	15	15	15	14	15	15	15	15
48	Äpplen, ät-	»	99	112	107	112	102	112	113	93	111
49	Apelsiner, medelstora	dussin	100	115	97	101	114	115	121	105	99
50	Bananer, prima	kg	150	150	150	160	160	155	150	155	160
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	87	84	88	95	80	82	89	76	79
52	Vitkål, svensk	»	60	—	45	—	—	—	—	—	60
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	22	23	25	22	22	27	25	23	22
54	Svagdricka	l	25	18	18	15	15	20	25	15	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	25	35	23	38	30	34	36	33	39
56	Fotogen, Water White	l	20	20	18	18	18	19	18	19	20
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	16	15	—	19
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1240	1100	960	900	1000	870	930	920	905
59	barr-, » »	»	855	725	665	650	815	670	770	665	675
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	575	633	640	650	585	600	550	543	544
61	hushålls- (fyrkol), prima,	»	280	312	308	300	260	325	275	275	319
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	463	450	496	545	441	517	453	458	430
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	420	425	479	540	455	450	430	469	430

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Halmstad	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
18	18	22	18	22	22	22	21	21	21	20	20	20	20	23	20	1
5	8	8	5	5	7	6	7	7	6	6	5	8	7	10	5	2
245	245	250	245	250	247	250	250	250	250	250	250	254	263	259	260	3
232	240	238	235	241	240	—	—	—	—	—	—	243	248	254	252	4
192	195	194	190	210	218	181	191	182	178	171	190	194	189	189	185	5
133	—	—	153	160	160	—	—	125	—	—	145	143	130	137	—	6
130	130	130	128	130	130	130	130	130	130	130	130	130	136	129	130	7
134	125	137	141	135	137	150	161	154	155	149	135	142	154	159	144	8
40	50	50	42	50	46	50	42	43	44	42	45	47	50	51	48	9
595	700	700	714	571	780	567	595	583	594	664	475	767	900	787	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
45	45	39	37	40	40	47	45	43	43	46	40	47	47	40	43	12
70	65	59	60	65	62	56	65	63	65	62	60	55	56	50	65	13
37	37	36	37	39	40	37	38	38	38	39	38	38	38	39	39	14
23	26	22	23	23	25	22	25	26	23	24	23	24	24	25	25	15
32	35	30	32	33	34	31	33	33	32	33	33	32	32	34	33	16
35	35	32	35	38	38	37	35	34	36	39	35	37	39	36	37	17
47	45	40	40	40	38	48	49	46	45	42	38	43	35	40	39	18
62	65	63	58	65	64	62	65	64	63	62	65	63	63	68	67	19
80	80	87	87	89	95	90	97	95	87	78	95	86	80	86	83	20
42	50	49	48	54	49	41	41	43	44	55	40	49	55	70	58	21
35	40	35	41	43	38	30	32	34	34	41	32	43	45	53	50	22
140	140	91	118	110	114	128	140	139	116	106	130	122	100	132	133	23
63	55	62	85	79	78	—	82	—	—	—	65	—	63	93	82	24
65	70	73	73	90	82	83	86	80	80	71	78	78	78	107	83	25
83	90	75	72	111	106	93	91	96	94	96	88	89	80	114	115	26
190	190	173	170	164	188	178	221	220	210	223	196	174	177	210	185	27
168	145	143	159	142	168	134	168	173	171	188	160	153	147	159	154	28
220	230	227	220	193	240	214	280	231	240	253	197	206	183	252	233	29
135	141	140	125	—	150	134	150	145	149	150	140	139	—	134	130	30
215	220	188	235	209	234	233	220	225	230	250	209	212	202	255	211	31
200	180	180	193	171	186	179	200	200	200	200	169	175	175	188	178	32
201	200	177	191	193	186	177	180	180	180	180	160	191	176	217	200	33
203	205	177	190	193	188	185	210	210	205	199	196	208	190	218	200	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
94	103	100	60	122	82	138	113	110	—	—	94	113	—	110	—	36
149	144	147	134	155	138	155	160	160	160	178	162	160	125	164	113	37
50	53	—	—	—	—	69	85	69	67	75	—	69	59	61	65	38
61	50	56	44	49	60	59	69	—	—	64	55	72	60	76	—	39
85	85	55	80	107	38	49	50	55	50	50	45	50	33	49	43	40
140	140	—	—	155	100	131	164	134	125	138	140	142	115	159	117	41
106	130	100	—	—	—	141	146	142	—	—	138	127	99	84	76	42
78	90	75	77	79	84	87	94	83	90	74	80	97	90	94	68	43
—	—	68	—	75	—	60	—	—	—	—	—	—	68	75	—	44
280	275	280	280	279	306	270	278	279	283	274	280	286	270	278	275	45
45	47	45	45	49	46	43	44	44	45	46	45	45	45	45	45	46
15	20	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	47
123	120	99	125	121	118	98	105	113	98	117	122	111	105	109	109	48
127	85	96	125	122	118	92	105	121	123	108	125	114	112	101	86	49
160	140	160	160	160	155	135	150	150	155	155	155	145	155	150	150	50
80	90	74	90	100	87	94	80	77	85	84	90	82	78	89	81	51
—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	52
22	22	25	22	27	24	25	23	24	25	24	24	26	22	25	22	53
15	16	15	12	13	15	12	12	12	12	12	10	12	10	15	15	54
31	44	37	42	44	40	24	36	36	38	30	32	35	37	25	36	55
20	23	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	19	21	20	19	56
—	—	20	16	19	17	16	15	15	17	13	16	—	—	12	—	57
750	800	765	800	1200	865	1100	1595	1200	1300	1300	1300	1030	1000	1495	1250	58
540	600	500	650	750	600	900	1470	1000	1135	1200	1100	835	750	1095	1000	59
613	550	675	575	713	700	575	580	558	600	550	615	625	500	554	448	60
313	300	275	240	300	300	225	245	250	248	249	234	250	215	244	209	61
453	480	333	481	402	366	380	440	433	400	400	375	420	400	418	362	62
443	400	356	461	400	366	380	370	413	390	392	366	400	360	394	331	63

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk: oskummad	l	20	24	17	18	23	22	22	21	22
2	separerad	»	10	8	7	5	8	6	7	8	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	260	262	260	260	255	260	255	250	255
4	mat- (lands-)	»	247	246	240	250	246	232	220	239	248
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	185	184	184	184	205	186	200	193	172
6	halvfet, » »	»	—	—	120	140	170	120	—	139	—
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	130	130	134	130	130	130	130	130	135
8	Ägg, svenska, färska	tjog	140	154	139	130	157	181	152	152	172
9	Potatis: gammal	5 l	58	45	47	50	53	42	55	43	50
10	»	hl	900	621	875	485	859	742	750	760	870
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärter, svenska	kg	50	44	46	44	49	45	44	35	43
13	Bruna bönor, holländska	»	60	61	60	59	63	64	65	55	55
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	38	37	38	38	39	39	38	37	37
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	25	23	22	25	23	24	23	25	24
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	33	31	31	31	33	33	33	33	31
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	35	36	35	36	39	40	36	35	36
18	ris-, burma-el. svenska prima	»	48	40	40	45	37	41	40	32	43
19	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	63	67	62	61	57	62	54	57	55
20	hårt knäckebröd	»	91	85	85	80	86	81	90	76	82
21	sötlimpa eller siktbröd	»	59	72	71	66	67	57	68	54	56
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	46	52	50	44	52	40	54	45	42
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	120	151	121	140	147	160	147	125	130
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	64	73	59	70	75	67	62	76	60
25	billigaste sort » » mjölk	»	77	91	71	79	97	77	84	100	69
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	85	120	80	82	91	80	104	100	98
27	Nötkött, färskt: stek	»	175	189	190	200	192	194	193	200	195
28	soppkött	»	146	169	163	160	159	153	157	155	137
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	215	215	233	220	218	220	237	240	248
30	spädkalv	»	150	150	140	120	125	—	143	125	—
31	Fårkött, färskt, stek	»	240	176	225	220	247	230	—	250	245
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	175	179	180	200	185	180	200	200	190
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	210	191	207	200	198	197	200	200	191
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	220	179	204	200	198	197	200	200	190
35	» amerikanskt (ryggfläsk)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	»	81	104	82	99	100	113	98	95	98
37	gädda	»	125	160	125	148	139	148	132	143	139
38	sill	»	73	76	60	—	—	—	60	60	—
39	strömming	»	74	73	70	54	62	60	75	50	54
40	torsk	»	—	64	74	—	102	110	107	—	114
41	rödspotta (spätta)	»	150	140	142	—	148	150	—	147	154
42	kolja	»	106	90	121	94	107	110	140	115	126
43	Salt sill, prima islands-	»	99	60	80	80	81	88	90	70	84
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	80	78	70	70	80	80	55	80	77
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	288	274	278	288	295	300	278	280	276
46	Socker, bit-	»	44	47	45	47	50	48	48	45	46
47	Salt, matsalt	»	15	15	20	15	15	17	15	15	15
48	Äpplen, ät-	»	111	108	103	105	118	106	120	98	109
49	Apelsiner, medelstora	dussin	103	87	96	108	125	111	120	100	118
50	Bananer, prima	kg	155	155	160	160	160	160	160	160	160
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	80	73	90	75	80	83	84	70	84
52	Vitkål, svensk	»	—	—	23	—	—	—	—	—	—
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	28	25	22	22	25	22	22	22	22
54	Svagdricka	l	15	15	14	14	14	13	15	15	13
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	39	39	27	34	34
56	Fotogen, Water White	l	20	18	19	20	21	20	21	19	18
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	19	—	20	—	—	16	18
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1025	1150	1015	835	950	850	900	935	1050
59	barr-, » »	»	725	895	750	585	750	650	650	765	800
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	500	520	550	600	550	500	625	517	625
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	250	275	290	280	300	—	325	300	300
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	393	407	478	451	460	460	500	415	502
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	404	376	419	477	465	460	500	378	441

Falun	Ludvika	Avesta	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall: staden	Sundsvall: sågv.-distr.	Kramfors	Östersund	Umeå	Vilhelmina	Luleå	Malmberget o. Gällivare	Kiruna	Samtliga orter	
22	22	22	22	23	22	25	24	25	25	22	23	20	26	25	**22**	1
—	—	6	6	10	5	10	10	—	8	10	10	7	—	—	**7**	2
265	261	260	267	262	263	272	269	266	275	250	285	279	270	290	**258**	3
247	243	258	257	255	260	256	258	250	250	235	236	260	250	278	**246**	4
189	175	190	220	170	190	194	188	196	200	180	190	188	180	190	**191**	5
147	140	160	170	—	158	134	137	160	153	130	144	140	—	—	**146**	6
130	130	130	127	130	130	131	131	130	130	130	128	130	130	128	**130**	7
176	180	174	179	165	184	184	183	180	180	184	178	181	182	183	**159**	8
40	47	42	30	45	46	52	47	44	54	55	—	53	61	63	**48**	9
709	777	735	429	561	714	857	729	—	914	964	667	900	875	—	**733**	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
38	35	39	43	39	38	44	45	40	40	40	43	59	40	46	**42**	12
54	58	61	63	59	60	58	57	62	63	74	63	60	64	70	**61**	13
39	38	38	39	40	40	39	40	40	39	40	38	39	40	42	**38**	14
24	23	24	23	24	24	24	24	25	25	25	25	25	25	27	**24**	15
32	32	33	33	34	33	33	33	34	34	34	33	35	34	37	**33**	16
35	33	38	35	34	38	38	38	41	36	38	36	35	40	40	**36**	17
39	35	35	39	49	33	45	40	40	46	31	37	40	30	50	**41**	18
54	52	54	56	53	56	57	58	56	59	60	56	60	55	60	**60**	19
74	72	70	65	70	79	71	70	75	81	78	75	80	72	85	**82**	20
60	60	58	56	61	56	63	63	58	71	68	70	60	75	70	**58**	21
43	45	—	—	48	55	50	—	—	53	54	60	50	49	—	**45**	22
117	125	141	152	150	128	133	127	120	148	150	125	163	139	125	**131**	23
80	71	60	77	86	65	84	82	70	79	82	75	77	74	72	**72**	24
95	—	—	—	94	87	90	89	105	101	—	—	—	—	—	**86**	25
107	113	84	111	101	98	102	100	103	90	118	120	120	91	100	**97**	26
200	220	201	185	202	201	195	182	180	184	183	180	190	165	195	**192**	27
171	158	166	160	144	137	149	141	150	150	140	155	159	125	145	**155**	28
248	245	225	219	239	239	249	230	238	275	250	—	250	256	235	**234**	29
160	—	125	—	152	153	150	137	150	138	148	160	139	115	138	**141**	30
—	220	228	225	234	231	245	221	200	205	250	180	205	—	175	**225**	31
190	180	180	180	199	200	198	194	182	220	198	170	189	165	185	**187**	32
199	180	188	190	194	196	195	188	182	181	196	200	180	180	180	**192**	33
197	180	187	185	198	200	195	187	200	197	200	170	180	180	190	**197**	34
—	—	—	200	—	210	190	188	192	172	—	187	200	171	176	**189**	35
97	81	101	100	60	60	100	89	113	105	50	100	53	51	67	**95**	36
150	148	156	159	153	141	169	147	153	133	106	100	125	91	100	**144**	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**67**	38
57	43	53	51	44	36	39	34	46	39	50	—	56	55	60	**56**	39
125	125	126	100	100	125	125	—	100	107	—	—	75	—	—	**89**	40
175	167	151	148	150	150	175	—	150	161	—	—	150	—	—	**147**	41
125	125	125	100	125	125	125	—	—	100	—	—	75	—	—	**116**	42
80	78	90	90	70	68	93	91	83	88	60	93	98	100	110	**82**	43
60	65	92	—	—	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**72**	44
287	290	278	277	288	290	282	276	280	288	272	288	298	280	300	**285**	45
45	46	47	49	46	48	47	49	51	49	50	50	48	49	53	**47**	46
15	14	15	15	15	15	18	16	15	15	15	18	15	15	15	**15**	47
96	103	110	115	103	110	132	118	130	107	110	108	128	99	120	**111**	48
97	113	85	103	97	115	130	115	100	114	108	88	129	140	128	**109**	49
160	160	160	165	160	160	158	159	165	165	165	170	165	175	175	**157**	50
79	78	88	80	90	85	97	88	84	72	80	85	80	80	90	**84**	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	45	**47**	52
23	23	23	23	23	23	22	23	26	22	24	28	25	28	28	**24**	53
11	15	15	15	15	13	18	18	20	18	16	19	20	20	20	**15**	54
29	39	35	40	39	35	40	40	33	10	34	55	35	28	28	**34**	55
19	18	20	21	18	19	20	19	25	27	22	23	25	17	30	**20**	56
18	—	—	—	18	—	20	—	—	18	—	—	—	—	—	**17**	57
900	785	850	850	850	775	850	715	785	1030	850	700	850	1000	1100	**985**	58
700	500	650	600	730	700	700	500	685	670	700	550	750	800	800	**760**	59
625	650	600	650	600	650	700	—	750	775	625	—	600	—	900	**606**	60
325	—	350	350	285	300	350	—	450	375	325	—	325	—	—	**291**	61
500	458	550	521	478	510	450	—	438	633	491	—	473	—	—	**453**	62
500	420	500	485	531	534	450	—	423	647	490	—	453	660	—	**442**	63

Kreaturs- och köttpriser för Stockholm, Linköping, Norrköping, Malmö och Göteborg 1913 samt 1932—juni 1936.

Kreatурspriser[1] (öre per kg levande vikt).	1913	1932	1933	1934	1935	Juni 1935	Jan. 1936	Febr. 1936	Mars 1936	April 1936	Maj 1936	Juni 1936
Kor:												
Extra prima	61	43	40	51	63	58	67	66	65	64	65	65
Kl. 1	55	38	35	46	57	53	60	60	58	58	59	59
» 2	50	32	29	39	48	44	50	49	48	48	49	49
» 3	41	23	21	30	38	35	38	37	36	36	37	37
Kvigor (o. stutar):												
Extra prima	66	51	47	57	69	64	74	74	70	72	73	73
Kl. 1	60	45	42	52	63	60	69	69	67	67	68	68
» 2	50	37	34	43	52	47	56	55	54	55	55	55
Tjurar:												
Extra prima	65	41	38	52	64	61	66	65	64	64	64	64
Kl. 1	62	36	35	48	61	57	62	60	59	59	59	60
» 2	58	34	32	45	57	53	60	58	57	57	57	57
» 3	50	31	28	40	50	47	53	52	51	50	50	51
Oxar:												
Extra prima	63	43	40	50	62	58	67	67	66	66	66	66
Kl. 1	57	39	36	46	58	54	63	62	61	62	62	62
» 2	48	29	26	36	44	39	47	47	46	46	46	47
Kalvar:												
Sötmjölks-	70	63	58	67	75	75	92	90	84	87	89	92
Skummjölks-	57	42	39	47	55	54	68	66	61	64	64	66
Får:												
Yngre	58	61	54	53	58	64	61	67	69	72	71	70
Äldre, feta	53	35	33	35	39	43	43	47	49	50	50	49
Svin:												
Slakterisvin	82	61	59	56	83	92	95	87	90	90	85	87
Rena, större	81	57	56	54	82	91	93	87	90	90	84	86
Suggor	68	35	34	31	57	57	71	67	69	69	59	58
Köttpriser[2] (öre per kg hel kropp).												
Ox-, kvig- och kokött:												
Kl. 1	·	80	74	91	109	102	116	116	114	115	115	115
» 2	·	64	59	77	94	87	101	100	97	97	98	99
» 3	·	44	41	60	77	71	77	75	74	75	77	79
Tjurkött:												
Kl. 1	·	68	64	83	103	95	109	108	106	105	105	106
» 2	·	57	53	72	92	85	100	99	97	96	95	96
Gödkalvkött:												
Sötmjölkskalvar Kl. 1	·	109	102	115	123	123	141	137	129	134	138	142
» 2	·	97	85	100	113	112	135	131	120	125	129	133
Skummjölkskalv. » 1	·	74	68	84	94	93	113	110	102	107	108	111
Lamm	·	140	133	138	—	—	—	—	—	—	—	—
Får: fullt feta	·	117	107	110	118	128	122	129	132	139	139	139
Svin (slakterifläsk):												
Kl. 1 (50— 75 kg)	·	86	84	80	114	125	129	116	122	122	114	117
» 2 (75—100 »)	·	83	80	76	111	124	128	118	122	122	115	117
Suggor, feta	·	51	50	46	80	79	97	92	95	95	84	83
» mindre feta	·	42	40	36	68	67	83	80	84	85	75	73

[1] För 1913 föreligga inga uppgifter från Linköping och Norrköping. För vissa varuslag saknas uppgifter tillfälligtvis eller under längre perioder för en eller flera av orterna. — [2] Fr. o. m. april 1935 saknas noteringar för Stockholm.

Litteraturöversikt.

(Juni 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

CONDLIFFE, J. B. Befolkningsförskjutningar och internationell handel. Index 1936, nr 6.

DICH, J. S. En Vurdering af Marx's Værditeoretiske Lære om den absolutte Jordrente. Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 3.

FREDRIKSSON, N. Maskinen och människan. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1936, nr 4.

HECKSCHER, E. F. Forskydninger mellem Samfundsklasserne i Efterkrigstiden. Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 3.

HICKS, J. R. Mr Keynes' theory of employment. The economic journal juni 1936.

HJELT, ESTER. Psykotekniken och möjligheterna för dess användning i samhället. Social tidskrift 1936, nr 5.

MAN, H. DE. Der Sozialismus im Kampfe mit der Krise. (Föredrag.) Soziale Revue 1935, nr 6/7.

RICE, W. G., & CHALMERS, W. E. Improvement of labor conditions on ships by international action. Monthly labor review maj 1936.

SÖDERLUND, G. Ingenjören och samhället. Teknisk tidskrift 1936, nr 22.

Sverige.

FAGERDAHL, H. Arbetarförhållanden vid ett gammalt norrländskt järnbruk. Metallarbetaren 1936, nr 22.

LANGENFELT, G. Svenska arbetarförhållanden på 1700-talet. [Anm. av] Axel Strindberg: »Arbetare och radikaler i 1700-talets Sverige». Fackföreningsrörelsen 1936, nr 22.

NORDIN, J. A. Trivsel och arbetsglädje. Lokomotivmännens tidning 1936, nr 11.

SETTERGREN, G. Industriell samarbetspolitik. Finanstidningen 1936, nr 13.

ÅBERG, A. Det hantverkspolitiska programmet. Sv. hantverkstidning 1936, nr 11.

Hur långt har socialiseringen hunnit? Sunt förnuft 1936, nr 5.

Monopolism, socialisering, rationalisering och småföretag. Väg- och vattenbyggaren 1936, nr 2.

Svenska folkets inkomster. Sunt förnuft 1936, nr 5.

Amerikas förenta stater.

BROWER, F. B. Wage executions for debt: Characteristics of debts and debtors. Conference board service letter 1936, nr 5.

FALKNER, R. P. Personal incomes. Conference board bulletin 1936, nr 6.

JOHNSON, ETHEL M. Interstate compacts on labour legislation in the United States. International labour review juni 1936.

Belgien.

BRAUNTHAL, A. The new economic policy in Belgium. International labour review juni 1936.

Danmark.

C[ARELL]. Arbetsförhållanden vid jordbruket i Danmark. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 5.

Italien.

SPIVAC, J. L. Fascistisk socialpolitik. Ett samtal mellan en amerikansk journalist och en italiensk »arbetarledare». Fackföreningsrörelsen 1936, nr 24.

Norge.

DAHL, F. Industrien og folkeforsörgelsen. Arbejdsgiveren 1936, nr 12.

SUNDT-OHLSEN, E. Velferdsforanstaltninger i norske bedrifter. IV. Aktieselskabet Sydvaranger. Socialt arbeid 1936, nr 5.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHWARZ, S. Den russiske Rationaliseringspolitik. Arbejderen 1 juni 1936.

Jordbrukssocialiseringens frukter. Industria 1936, nr 12.

»Stalinokrati» kontra marxism. Industria 1936, nr 13.

Storbritannien.

FEAVEARYEAR, A. E. Capital accumulation and unemployment. The economic journal juni 1936.

SJÖHAGEN, A. Sociala studier i England. Kommunalarbetaren 1936, nr 5.

Profit-sharing and co-partnership in 1935. The Ministry of labour gazette 1936, nr 6.

Tjeckoslovakien.

HAAN, H. v. Rationalisation in a Czechoslovak glass work: The Mühlig union in Teplitz-Schönau. International labour review juni 1936.

Tyskland.

DIECKMANN, W. Das Arbeitsproblem in der Wehrwirtschaft. Der deutsche Volkswirt 29 maj 1936.
REINECKE, W. Die vorläufige Reichsarbeitsdienstversorgung. Soziale Praxis 1936, nr 23.
Der Arbeitsvertragsschutz für Hausgehilfen. Soziale Praxis 1936, nr 22.
Handwerk im Aufbau. Soziale Praxis 1936, nr 26.

Arbetarskydd.

Sverige.

Arbetarskydd och rationalisering. Verkstäderna 1936, nr 6.
Metallarbetarna böra skyddas mot blyförgiftning. Redogörelse till socialstyrelsen om hur man mest effektivt hindrar dylik förgiftning. Metallarbetaren 1936, nr 22.
Vägarbetsolyckor, vägarbeten och vägarbetsledning. Väg- och vattenbyggaren 1936, nr 2.

Norge.

DAHL, K. F. Den nye lov om arbeidervern. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1936, nr 6.

Tyskland.

DU BOIS, H. Grundzüge des Arbeitsschutzes gegen Gefährdung durch Röntgenstrahlen. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 17.
ENGEL. Die Kreislaufkrankheiten in Volksleben und Beruf. Soziale Praxis 1936, nr 23.
FRITZ. Schutz freistehender Tanks für brennbare Flüssigkeiten gegen Feuers- und Explosionsgefahren und gegen Verluste durch Verdunstung unter besonderer Berücksichtigung der Verwendung schwimmender Dächer. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 17.
THEISSEN. Ein Beitrag zur Beurteilung der Explosionsgefährlichkeit von Spritzlackierbetrieben. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 17.

Arbetslön och arbetstid.

ANSTRIN, H. Jordbrukslöner och världskonjunktur. Industria 1936, nr 13.
CASPARSSON, R. Textilindustrin och 40-timmarsveckan. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 25.
CRONER, F. De bankanställdas löneförhållanden. Bankvärlden 1936, nr 6.
PALM, E. Bestämning av »utvald tid» vid tidsstudier. Affärsekonomi 1936, nr 9.
VANNER, A. 40-timmarsveckan. Tiden 1936, nr 6.
Lantarbetarnas semester regleras ej internationellt. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 5.
Les loisirs ouvriers (dopolavoro) problème social international. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1936, nr 2.

Sverige.

KALDERÉN, R. Detaljhandelns arbetsförhållanden. Finanstidningen 1936, nr 16.
Forsbergs mervärde. [Arbetslöneförhållanden vid verkstäderna.] Metallarbetaren 1936, nr 23.
Regeringens förslag till allmänt familjepensionsreglemente. Tidskrift för den centrala statsförvaltningens tjänstemän 1936, nr 4.
En riskabel arbetstidsreform. Industria 1936, nr 13.
Sjöarbetstid och fartygsbemanning. Handelsminister Ekman tillkallar två sakkunniga för frågor rörande den internationella regleringen och förslag till 1937 års riksdag. Svensk flagg 1936, nr 24.
Stutapelle och verkstadsindustrin. [Ackordssättningen inom verkstadsindustrien.] Metallarbetaren 1936, nr 22.
Tempouppdelningen vid tidsstudier. Verkstäderna 1936, nr 6.
Utredningar och utredare. Finanstidningen 1936, nr 15.

Amerikas förenta stater.

PERRIS, N. M. The sphere of salary and wage incentives under present operating conditions. Conference board service letter 1936, nr 5.
Departures from N. R. A. standards by manufacturing industries. Monthly labor review maj 1936.

Jugoslavien.

ROOS, H. E. Südslawische Arbeits-Lohnverhältnisse. Soziale Praxis 1936, nr 24.

Storbritannien.

Wage settlement and reorganization plans in the british coal industry. Monthly labor review april 1936.

Tyskland.

KALCKBRENNER, O. Die Einführung des Urlaubsmarkensystems im Baugewerbe durch die sechzehnte Durchführungsverordnung zum Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 16.
SITZLER. Die Lösung der Urlaubsfrage im Baugewerbe. Soziale Praxis 1936, nr 23.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

ROBINSON, J. Disguised unemployment. The economic journal juni 1936.
Har arbetaren en fiende i maskinen? Bokbinderiarbetaren 1936, nr 6.

Sverige.

ALM, ULLA. Folkskollärarinnornas försörjningsplikter. Hertha 1936, nr 6.
ANDERSSON, WALTER. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 3.
GILLE, G. Musikerimporten. Landets egna resurser överflödiggör numera behovet av främmande musiker hit. Musikern 1936, nr 12.

HELGE, N. Betfolk och bönder. Tiden 1936, nr 6.

HOLMSTEDT, G. Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna under år 1935. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 23.

HUSS, G. Några erinringar från svensk arbetslöshetspolitik. Sv. skogsvårdsföreningens tidskrift 1936, nr 2.

JOSEPHY, B. Arbeitsbeschaffungspolitik in Schweden. Soziale Praxis 1936, nr 25.

LINDER, RUTH. Arbetslösheten bland småskollärarinnorna. Skolöverstyrelsens utredning fortsätter på olika fronter. Sv. lärartidning 1936, nr 24.

PALMÆR, MARGIT. Varför inte kvinnliga murare eller konduktörer? Morgonbris 1936, nr 6.

ROSBERG, A. A. K.-systemet måste avskaffas. Väg- och vattenbyggaren 1936, nr 2.

STREYFFERT, TH. Skogsbruket och folkförsörjningen. Sv. skogsvårdsföreningens tidskrift 1936, nr 2.

S[YLWAN], CHR. Rationaliseringens sociala verkningar skola undersökas. Industritidningen Norden 1936, nr 24.

Arbetslöshetsförsäkringen. Förbundskamraten 1936, nr 2.

Arbetslöshetsförsäkringen debatterades ivrigt på förbundskongressen. Signalen 1936, nr 26.

Murarebrist. Byggnadsindustrin 1936, nr 8.

Omodärna metoder. [Import av utländsk arbetskraft.] Lantarbetaren 1936, nr 24.

Reflexioner kring »bristen på arbetskraft» till jordbruket. Lantarbetaren 1936, nr 23.

Skall »Pyramidbyggandet» fortsätta? [Arbetslöshetspolitiken.] Industria 1936, nr 12.

Självhjälp eller understöd? Sunt förnuft 1936, nr 5.

De äldre arbetslösa tjänstemännens ställning i samhället. Industritjänstemannen 1936, nr 6.

Amerikas förenta stater.

BOWDEN, W. Employment, earnings, production, and prices, 1932 to january 1936. Monthly labor review april 1936.

Activities of National youth administration. Monthly labor review april 1936.

Effect of 40-hour week on employment in the postal service. Monthly labor review maj 1936.

Roosevelts arbetslösbetshjälp i verkligheten. Industria 1936, nr 13.

Schweiz.

Murareöverflöd i Schweiz. Byggnadsindustrin 1936, nr 8.

Storbritannien.

Unemployed boys and girls. Special analysis for March, 1936, and previous dates. The Ministry of labour gazette 1936, nr 6.

Tjeckoslovakien.

SLAPÁK, K. Die Arbeitsgemeinschaften der arbeitslosen Jugend. Soziale Revue 1935, nr 6/7.

Tyskland.

FLÜGGE. Die Verwendung der Arbeitsbeschaffungsmittel. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 15.

Befolkningsfrågan.

RIEMER, S. Äktenskapets framtid. [Anm. av] E. Westermarck: The future of marriage in Western civilisation. Hertha 1936, nr 6.

Sverige.

LOBERG, K. W. Steriliseringslagen och dess tillämpning. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 3.

SV. FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET. Befolkningskommissionens betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. (Yttrande.) Tidskrift för fattigvård 1936, nr 3.

SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Centralstyrelsens yttrande över befolkningskommissionens betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. Sv. läkartidningen 1936, nr 22.

Socialstyrelsens utlåtande angående befolkningskommissionens förslag angående moderskapspenning och mödrahjälp m. m. Sv. sjukkassetidning 1936, nr 5—6.

Norge.

BERNER, J. H. Lov om adgang til sterilisering av 1 juni 1934. Socialt arbeid 1936, nr 5.

EVANG, K. Befolkningsspörsmålet. [Anm. av] Alva og Gunnar Myrdal: Krisen i befolkningsspörsmålet. [Landsorganisasjonens] Meddelelsesblad 1936, nr 6.

Tyskland.

BUDZINSKI. Ist der Runderlass des Reichs- und Preussischen Ministers des Innern vom 6. 6. 1935 über die Kosten der Unfruchtbarmachung mit dem Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses vereinbar? Soziale Praxis 1936, nr 22.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BRING, E. Den fortsatta verksamheten för främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Hushållningssällskapens tidskrift 1936, nr 4.

WÆRN-BUGGE, INGEBORG. Billiga bostäder för barnrika familjer. Hem i Sverige 1936, nr 3.

WALLNER, O. Vägarbetarnas bostadsförhållanden i skogs- och ödebygder. Vägen 1936, nr 12.

Diskussionsaftnar i Stockholms fastighetsägareförening. En uttömmande debatt om hyreslag, ledighetsprocent, efterfrågan m. m. Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 11.

Den sydsvenska distriktsorganisationens styrelseberättelse. [Med polemik mot bostadssociala utredningen.] Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 12.

Tyskland.

KNOLL & SCHMIDT, H. Wohnungs- und Siedlungspolitik im dritten Reich. Der deutsche Volkswirt 5 juni 1936.

ROPP, W. v. D. Entwicklung der Bergarbeiterwohnverhältnisse im mitteldeutschen Braunkohlenbergbau seit Kriegsende. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 16.

SEILER, R. Freud und Leid der Bausparkassen. Soziale Praxis 1936, nr 24.
Tysk bostadsproduktion just nu. Märklig förskjutning inom finansieringen från offentligt till privat initiativ. Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 12.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

FREDRIKSSON, K. R. Psykologisk-pedagogiska institutets första kurs för utbildning av lärare och vårdare för psykopatiska och svårfostrade barn. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 3.
GYLLENSWÄRD, C. Kort översikt över den svenska samhälleliga barnavårdens uppgifter och medel. Hygiea 1936, nr 10.
LINDE, E. Lekplatsfrågan. Hyresgästen 1936, nr 11.
WERNÉRUS, A. Om förebyggande åtgärder särskilt med avseende på ungdom i åldern 18—21 år. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 3.

Föreningsväsen.

Sverige.

Lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 6.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

CASTENFORS, J. Provinsialläkarens hygieniska inspektionsresor. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 25.
CLASON, S. Öppen och sluten mödravård. Sunt förnuft 1936, nr 5.
HELLSTRÖM, N. Några erinringar med anledning av centralstyrelsens yttrande över statens sjukvårdskommittés förslag till ordnad folktandvård. Sv. läkartidningen 1936, nr 26.
ST[ÉENHOFF], G. Motarbetandet av tuberkulosens spridning i skolorna m. m. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 3.
SVERIGES LÄKARFÖRBUND. Centralstyrelsens yttrande över statens sjukvårdskommittés förslag till ordnad folktandvård. Sv. läkartidningen 1936, nr 22.
Folktandvårdsförslaget under bordet. Den verkliga sakkunskapen underkänner helt den föreslagna nyorganisationen. Sunt förnuft 1936, nr 5.
I folktandvårdsfrågan. (Yttranden.) Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 3.
Staten övertar landstingens kostnader för kustsanatorier, vanföreanstalter, Welanderhem samt beviljar bidrag till vårdhem för sinnessjuka. Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 3.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

Jordpolitiken vid årets riksdag. Trävaruindustrien 1936, nr 11.

Tyskland.

BELLINGER. Die neuen Kleinsiedlungsbestimmungen. Soziale Praxis 1936, nr 26.
— Neuordnung der Kleinsiedlung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 15—16.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. Marxismens livlösa värdelära. [Anm. av] S. Oljelund: »Arbetarna och företaget». Industria 1936, nr 12.
HANSSON, SIGFRID. Förenings- och förhandlingsrätten. (Anförande i riksdagen.) Fackföreningsrörelsen 1936, nr 26.
RYDBERG, H. Tjänstemän och kollektivavtal. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 23.
WOXSTRÖM, G. De anställda och kollektivavtalet. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 23.
Förenings- och förhandlingsrätt. Kommunalarbetaren 1936, nr 5.
Förenings- och förhandlingsrätt. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 5.
Förenings- och förhandlingsrätten debatterad. Sv. järnvägstidningen 1936, nr 17.

Amerikas förenta stater.

MAYO, E. Grupp-psykologi — en ny faktor inom rationell arbetsledning. Affärsekonomi 1936, nr 9.

Danmark.

HÖGSGAARD, D. Danske Tjenestemannsforhold. Forhandlingsretten i Danmark. Statstjenestemannen 1936, nr 10—11.

Frankrike.

B[RUNIU]S, A. Den dansande revolten. [Strejkrörelsen i Frankrike.] Industria 1936, nr 13.
SCHWARZ, S. Det strejkande Frankrike. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 25.
— Strejkrörelsen i Frankrike. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 26.

Kooperation.

Kooperationens plats i socialistsamhället. Sv. bageritidskrift 1936, nr 5.

Nederländerna.

The Dutch consumers' movement. Review of international cooperation 1936, nr 6.

Storbritannien.

CASSAU, T. O. Konsumtionsföreningarna och filialföretagen i Storbritannien. Kooperatören 1936, nr 11.

Upplysning — utbildning. En tioårsplan för kooperativ upplysning i England. Kooperatören 1936, nr 11.

Tyskland.

Den tyska konsumentkooperationens senaste utveckling. Kooperatören 1936, nr 11.

Levnadskostnader.

Sverige.

GÖRANSSON, HILMA. Gemensamma skogsarbetarehushåll. Sunt förnuft 1936, nr 5.
HOFSTEN, E. v. Statistiska kontorets levnadskostnadsutredning. Vår stad 1936, nr 6.
NYSTRÖM, B. Hur leva våra bönder och småbrukare? Landtmannen 1936, nr 23.
ÅKERMAN-JOHANSSON, BRITA. Det moderna hushållets organisationsproblem. [Anm. av] I. Wærn-Bugge o. K. Göransson Ljungman: Bostad och hushållsorganisation. Hertha 1936, nr 6.
Levnadskostnaderna i Stockholm. Befattningshavaren 1936, nr 4.

Amerikas förenta stater.

WILLIAMS, F. M. Food consumption at different economic levels. Monthly labor review april 1936.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

STEUER. Die Landarbeitslehre in Schlesien. Ein Beitrag für den ständischen Aufbau auf dem Lande. Soziale Praxis 1936, nr 25.
De yngsta affärsmedhjälparnas utbildningsproblem. Köpmannen 1936, nr 23.

Sverige.

GRANATH, A. Stenhuggare blir filare. Yrkesskola bör vara verklig arbetsplats. Frihet 1936, nr 12.
ÖLJER, HJ. Lärlingsutbildningen. Tidskrift för motor- och automobilverkstäderna 1936, nr 5.
Murarlärlingsfrågan. Byggnadsvärlden 1936, nr 25.

Nykterhetsfrågan.

BERNHARD, C. G., & GOLDBERG, L. Alkoholomsättningen vid kronisk alkoholism. Tirfing 1936, nr 2—3.
LILJESTRÖM, J. Är männens högre alkoholfrekvens genetiskt betingad? Tirfing 1936, nr 3.

Sverige.

GULLBERG, K. G. Internerade alkoholister från Göteborg: En studie rörande orsakerna till alkoholism. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 4.
PETRÉN, A. De nya lagförslagen om revision av bötesstraffet. Tirfing 1936, nr 3.
— Riksdagens beslut ifråga om nykterhetsanslagen. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 4.
RINGENSON, S. Överläggningsämnen vid nykterhetsnämndskonferenserna under år 1935. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 4.
ÅMAN, A. Anslag av landsting till nykterhetsnämndssammanslutning. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 4.
Svenska bryggareföreningens yttrande över maltdryckskommitténs betänkande. Sv. bryggareföreningens månadsblad 1936, nr 6.

Amerikas förenta stater.

Henry Ford som nykterhetsagitator. Motorföraren 1936, nr 6.

Finland.

HARMAJA, L. Alkoholfrågan och den högre levnadsstandarden. Med särskild hänsyn till finska förhållanden. Tirfing 1936, nr 3.
SANTESSON, C. G. Sprit och bilkörning. Vad är det som bör straffas? Frihet och ansvar 1936, nr 3.

Socialförsäkring.

Sverige.

BERGLUND, F. Arbetslöshet efter sjukdom. Sunt förnuft 1936, nr 5.
ELLIOT, H. Pensionsförsäkringen i Sverige. (Föredrag.) Social tidskrift 1936, nr 6.

Danmark.

BACKER, K. H. De bidragydende Sygekassemedlemmer. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1936, nr 5.
— Mere om de bidragydende Sygekassemedlemmer. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1936, nr 6.
BACKER, K. H., & FRIDERICIA, H. J. Om Sygekassernes Kontingentberegning. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1936, nr 6.
SLETTEN, K. A. Folkeforsikringslovens virkninger i Danmark. Sykeforsikringsbladet 1936, nr 5—6.

Finland.

ELLIOT, H. Förslag till lag om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Finland. Pensionsförsäkringen 1936, nr 5.
KOMMUNALA CENTRALBYRÅN I FINLAND. Förslaget till moderskapsförsäkring. (Yttrande.) Finsk kommunaltidskrift 1936, nr 3.

Frankrike.

HELLER. Die französische Sozialversicherung nach den Gesetzen vom 28./30. Okt. 1935. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 18.

Italien.

BUFFA, A. La prévoyance mutualiste pour les maladies dans l'agriculture en Italie. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1936, nr 2.

Norge.

DEBES, I. De første forslag fra sociallovkomitéen. I. Hjelp til blinde og vanføre. Socialt arbeid 1936, nr 5.

ELLIOT, H. Norskt lagförslag om hjälp till blinda och svårt vanföra. Pensionsförsäkringen 1936, nr 5.

Storbritannien.

Expenditures for social-welfare services in Great Britain, 1900 to 1934. Monthly labor review april 1936.

Tyskland.

OSTHOLD, P. Neuregelung des Unfallheilverfahrens. Der deutsche Volkswirt 26 juni 1936.

Ungern.

PAP, G. Entwicklung der Sozialversicherung in Ungarn 1932—35. Rivista le assicurazioni sociali. Suppl. 1936, nr 2.

Ut- och invandring.

Sverige.

GYLLENRAM, R. Kurze Darstellung der schwedischen Auswandererbewegung. Archiv für Wanderungswesen 1935/36, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Civil service commission.
Annual report. 52 (1934/35). Wash. 1935.
— Employees' compensation commission.
Annual report. 19 (1934/35). Wasb. 1936.

BOMBAY. The Labour office.
Report on an enquiry into working class family budgets in Bombay city. Bombay 1935.

DANMARK. Dansk Arbejdsgiverforening.
Beretning. 1935/36. Khvn 1936.
— Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.
[Beretning.] Regnskabsaaret 1935. Khvn 1936.
— Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1936.
Bd 99: H. 3. Ansættelserne til Indkomst- og Formueskatten for Skatteaaret 1935/36. Afd. 1. Hovedoversigt.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1936.
6. Befolkningsstatistik.
82. Befolkningsrörelsen åren 1933—34. Tabellbilagor.
26 A. Olycksfallsstatistik.
Olycksfallen i arbetet. Ny ser. 6 (1932).

HANDBOOK, Industrial, to Great Britain. 4th ed. Lond. 1936.

HANDBÖCKER, Kommunala. Sthlm 1936.
1. Kommunalkalender.
Stockholms kommunalkalender. Årg. 30 (1936). Utarb. av Stockholms stads statistiska kontor.
2. Författningssamling.
Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny ser. Årg. 27 (1935). Utg. av Stockholms stads statistiska kontor.

HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hfors 1936.
1. Hälso- och sjukvård. 19 (1934). D. 1.

HÅKANSSON, O. Industriella anläggningars skadeståndsskyldighet i grannskapsförhållanden. Sthlm 1936. (Sveriges industriförbund.)

INGENIÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN.
Meddelande. Sthlm 1936.
108. Enhetlig terminologi för arbetsstudietekniken.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Annuaire international des organisations coopératives. Éd. 9. Genève 1936.
Studies and reports. Geneva 1936.
Ser. B. (Social and economic conditions.)
23. Workers' nutrition and social policy.

INTERNATIONELLA JORDBRUKSINSTITUTET.
Annuaire international de statistique agricole. 1934/35. Rome 1936.

JENSEN, HANS. Dansk Jordpolitik 1757—1919. Del 1. Udviklingen af Statsregulering og Bondebeskyttelse indtil 1810. Khvn 1936. (Skrifter udg. af Institutet for Historie og Samfundsökonomi. 3.)

KÖPENHAMN. Köbenhavns Magistrat.
Forsörgelsesvæsenet i Köbenhavn 1934/35. Khvn 1936.

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.
Commerce extérieur et transit de la Lettonie. 1935. Riga 1936.
État de l'agriculture en Lettonie. Éd. 10 (1935). Riga 1936.

NATIONERNAS FÖRBUND.
Double taxation and fiscal evasion. Collection of international agreements and internal legal provisions for the prevention of double taxation and fiscal evasion. Vol. 6. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. A. 10.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Statistiek der werkstakingen en uitsluitingen gedurende het jaar 1935. 's-Gravenh. 1936.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1936.
86. Norges handel 1935.
87. Fagskolestatistikk 1929/30—1934/35.
— Rikstrygdeverket.
Årsberetning. 39 (1935). Oslo 1936.

ORMESTAD, M. Syketrygden i 25 år. Forberedelse og virksomhet 1885—1911—1921—1936. Utg. av Syketrygdens landsforening. Halden 1936.

SCHWEIZ. Schweizerischer Verein von Dampfkessel-Besitzern.
Jahresbericht. 67 (1935). Einsiedeln 1936.

SELGE, A. *Med murslev och brukback.* Hälsingbergs murarefackförening 1856—1936. Hälsingborg 1936.

SJÄLVSTYRELSEN, Den kommunala. Ett radiosamtal. Sthlm 1936.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1936.
51. *Söderlund G.* Socialiseringens vägar och smygvägar. Föredrag.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Lotsverket år 1935. Av K. lotsstyrelsen.
Rättsväsen.
Brottsligheten år 1933. Av Statistiska centralbyrån.
Sjöfart. Berättelse för år 1934 av Kommerskollegium.

STORBRITANNIEN. Ministry of labour.
Report. 1935. Lond. 1936.
— Royal economic society.
Memorandum. Issued by arrangement with the London and Cambridge economic service. Lond. 1936.
59. Report on current economic conditions, June, 1936.
60. *Pigou, A. C., & Clark, C.* The economic position of Great Britain.

SVENSKA FLOTTLEDSFÖRBUNDET.
Årsbok 10. Sthlm 1936.

SVENSKA RÖDA KORSET.
rsberättelse. Avg. till allmänna årsmötet 1936. Sthlm 1936.

SYDAFRIKA.
Department of mines. The miners' phthisis board.
Report. 1934/35. Pretoria 1936.
— The South African institute for medical research.
Annual report. 1934. Johannesburg 1935.

TJECKOSLOVAKIEN. Office de statistique.
Annuaire statistique de la république Tchécoslovaque. Prague 1936.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
22. Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning verkställd av Kommerskollegium. [Avg. d. 20 mars 1936.] (H.)
23. Betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas m. m. Avg. d. 29 dec. 1935 av 1930 års lapputredning. (S.)
24. Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning. [Avg. d. 21 dec. 1935.] (Ju.)
25. Betänkande med förslag till lag angående *ändring i vissa delar* av lagen d. 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. Avg. av 1935 års sparbankssakkunniga d. 9 juni 1936. (Fi.)

WEHNER, F. *Erfolgreiche Wahrung des Arbeitsfriedens* durch den Treuhänder der Arbeit. Weimar 1936. (Schriften des Instituts für Arbeitsrecht an der Universität Leipzig. 36.)

WISTRAND, L. Kollektivavtalslagen och arbetsdomstolen. En populär kurs i svensk arbetsrätt. Sthlm 1936.

VORTRÄGE, Kieler, gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität. Jena 1936.
42. *Lipinski, E.* Deflation als Mittel der Konjunkturpolitik in Polen.

ÅBO. Åbo akademi.
Acta. Mathematica et physica. 9. Åbo 1936.

ÅRSBOK för Sveriges landsting 1936. Utg. av Svenska landstingsförbundets byrå. Sthlm 1936.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1936 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
299.	K. kung. med vissa bestämmelser ang. förbättringsbidrag och nybyggnadslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden	5 juni
315.	K. förordn. ang. befäl å svenska handelsfartyg m. m. (befälsförordning)	12 »
320.	Lag om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter	26 »
322.	K. förordn. om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)	26 »
326.	Lag ang. ändrad lydelse av 68—70 §§ lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar	26 »

Nr		Daterad
333.	Lantarbetstidslag	26 juni
353.	K. kung. om lån till vissa egnahemsägare i Göteborgs och Bohus län	26 »
373.	Lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit	26 »
383.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	26 »
384.	Lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar	26 »
398.	K. kung. ang. vissa ändringar i kung. den 15 juni 1935 (nr 397) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen	26 »

Arbetsmarknaden under juli månad 1936.

Arbetsmarknaden kännetecknades även under juli månad av stor livaktighet, och läget undergick för männens del en fortsatt förbättring, under det att beträffande kvinnorna efter vanligheten under högsommaren konstaterades någon avmattning i efterfrågan på arbetskraft inom vissa yrkesområden. Medelantalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingarna i riket var under juli månad detsamma som under juni (194). För kunniga yrkesarbetare inom flertalet industrigrenar ökades arbetstillgången i förhållande till föregående månad, medan arbetstillfällena för grov- och diversearbetare reducerats avsevärt. Arbetslöshetssiffrorna ha under juli fortsatt att falla och voro de lägsta i arbetslöshetsstatistiken sedan 1930. Antalet till arbetslöshetskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa var vid utgången av juli c:a 21 000 mot 25 863 en månad tidigare och 42 582 vid samma tid i fjol. Den av fackföreningarna rapporterade arbetslösheten utgjorde vid utgången av juni månad 9·1 % mot 10·2 % en månad tidigare och 11·3 % vid motsvarande tid i fjol.

Vid *jordbruket* var arbetstillgången alltjämt mycket god. På sina håll var dock efterfrågan på arbetskraft något mindre än föregående månad. Bristen på ladugårdsskötare, yngre ogifta drängar och landsjungfrur var överallt lika aktuell som tidigare, och många av de lediganmälda platserna ha till följd härav icke kunnat besättas. Den pågående höskörden har givit skörde- och tillfällighetsarbetare rikliga arbetstillfällen. Dessa ha i allmänhet varit livligt efterfrågade av de arbetssökande, varför behovet av sådan arbetskraft på de flesta håll helt kunnat fyllas. Inom *skogsbruket* ha de pågående sommarhuggningarna av kol- och pappersved i Värmland, Dalarna och Norrland i år varit större än vanligt. Efterfrågan på skogsarbetare har därför varit synnerligen livlig och icke alltid kunnat tillgodoses.

De *industriella yrkena* uppvisade nästan genomgående förbättring och ökad sysselsättning i jämförelse med föregående månad. Speciellt inom *metall- och maskinindustrien* rapporterades en ökad tillgång på arbetstillfällen för yrkeskunnig arbetskraft såsom maskinarbetare, elektromekaniker och metallarbetare. I fråga om fullgoda yrkesarbetare rådde brist i samma utsträckning som förut. Även verkstadsynglingar rönte god efterfrågan. Inom *trävaruindustrien* var tillgången på platser för möbel- och finsnickare fortfarande god. Inom *byggnadsyrkena* märktes en rätt kraftig minskning av antalet arbetsansökningar, på grund av att ytterligare en del yrkesmän absorberats av den livliga byggnadsverksamheten. Platstillgången har ökats, och särskilt ha murare, målare och träarbetare haft goda arbetsmöjligheter. Bristen på murare var fortfarande ganska utpräglad. Inom *textil- och beklädnadsindustrien* noterades ett minskat behov av kapp- och klädsömmerskor, men ökad efterfrågan på linnesömmerskor, tvätt- och strykningsarbeterskor. Inom *skoindustrien* har arbetstillgången avsevärt förbättrats efter midsommar.

Läget inom *sjöfarten* var i stort detsamma som föregående månad. Arbets-

marknaden för maskinbefäl, däcks- och maskinmanskap var sålunda relativt god. För sjöfarande kvinnlig personal voro arbetstillfällena goda för kokerskor, städerskor, köksbiträden och mässflickor. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 3 785 påmönstringar och 3 538 avmönstringar. Motsvarande julisiffror 1935 voro 3 626 och 3 108.

Efterfrågan på *kontorspersonal* avsåg fortfarande huvudsakligen yngre arbetskraft, medan den äldre endast undantagsvis efterfrågades för mera tillfälliga uppdrag. I fråga om den kvinnliga kontorspersonalen har efterfrågan varit livligare än under juni, och brist förefunnits beträffande maskinskriverskor och språkkunniga stenografer.

Inom *hotell- och restaurangfacket* var som vanligt vid denna tid på året efterfrågan på kokerskor, kallskänkor, diskerskor och annan kökspersonal flerstädes större än tillgången.

Behovet av arbetskraft inom det *husliga området* har visserligen nedgått sedan föregående månad, men som vanligt rådde stor brist på kunniga hembiträden.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	483	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	*194*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	*72*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	*229*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1	12·2
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·8*	*10·2*	*9·1*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetstillgången under andra kvartalet 1936

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgången m. m. inom olika yrken och näringsgrenar under andra kvartalet år 1936 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, huvudsakligen grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar.

För andra kvartalet ha besvarade formulär inkommit från 2 392 arbetsgivare med 348 322 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1936, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 624 arbetsgivare med 109 619 arbetare (32 %),

såsom *oförändrad* av 1 562 arbetsgivare med 216 345 arbetare (62 %),

såsom *sämre* av 206 arbetsgivare med 22 358 arbetare (6 %).

Av de redovisade arbetarna ha 75 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan 18 % haft medelgod och 7 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror närmast föregående kvartal voro resp. 70, 21 och 9 samt för andra kvartalet 1935 resp. 68, 23 och 9.

Arbetstillgångens växlingar under senare år framgå av efterföljande tablå, i vilken mycket god arbetstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång.

Kvartal	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
I	*2·91*	*3·01*	*3·04*	*3·22*	*3·25*	*3·26*	*2·51*	*2·46*	*2·30*	*3·24*	*3·51*	*3·71*
II	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47	3·22	2·66	2·39	2·69	3·55	3·71	3·82
III	3·07	3·06	3·24	3·33	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·63	3·73	
IV	3·08	3·07	3·21	3·28	3·43	2·77	2·65	2·38	3·08	3·59	3·76	
Medeltal	3·04	3·06	3·19	3·31	3·42	3·05	2·61	2·41	2·75	3·50	3·68	

Under det gångna kvartalet steg konjunktursiffran från 3·71 för första kvartalet till 3·82 för det andra. Den förbättring inom näringslivet, som kvartalets konjunktursiffra antyder, har varit en följd av den vid denna årstid sedvanliga säsongökningen i arbetstillgången, accentuerad av en fortsatt konjunkturell uppgång för flera av våra exportindustrier. Den industriella produktionen har nu i själva verket på de flesta håll väsentligt överskridit den senaste högkonjunkturens nivå. Avsättningsförhållandena på hemmamarknaden ha befunnit sig i fortsatt stegring och voro under rapportkvartalet i allmänhet synnerligen goda. Marknadsläget för våra stapelindustrier har endast i mindre utsträckning rönt återverkningar av åtstramningen på en del utländska marknader och i flertalet fall alltfort förbättrats. Utrikeshandeln har i fråga om exporten visat betydligt gynnsammare siffror för första halvåret 1936 än

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytn. o. metallind.												
1	Malmgruvor	28	7 536	4	621	14	3 879	6	476	1	1 512	3	1 048
2	Malmförädlingsverk	44	28 747	5	3 206	29	23 808	7	1 573	1	1	2	159
3	Järn- och stålmanufaktur	98	13 214	24	2 732	48	8 251	16	1 826	9	365	1	40
4	Mekaniska verkstäder	287	50 519	77	16 233	166	30 490	39	3 402	5	394	—	—
5	Skeppsvarv	18	8 781	3	615	10	7 416	3	669	1	51	1	30
6	Elektromekanisk industri	25	10 805	5	5 226	13	3 041	5	2 105	2	433	—	—
7	Annan metallindustri	65	6 667	13	1 956	38	3 035	8	1 226	4	175	2	275
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	6	966	—	—	5	825	1	141	—	—	—	—
9	Torvindustri	20	712	7	335	9	295	4	82	—	—	—	—
10	Stenbrott o. -huggerier	38	4 228	3	260	13	1 122	7	287	5	1 360	10	1 199
11	Kakel- o. porslinsind.	12	3 444	1	127	8	3 210	3	107	—	—	—	—
12	Tegelbruk	71	4 500	11	1 216	50	2 793	10	491	—	—	—	—
13	Glasbruk	27	3 182	4	995	10	969	9	876	2	236	2	106
14	Cementfabriker, kalkbruk	34	5 649	6	544	22	4 631	6	474	—	—	—	—
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	179	21 165	14	1 467	105	13 540	39	4 524	14	1 360	7	274
16	Snickeri- o. möbelfabr.	158	8 150	34	2 180	92	4 202	25	1 416	5	286	2	66
17	Annan trävarufabrikation	21	1 220	3	111	10	845	3	156	4	88	1	20
	Pappers- o. grafisk ind.												
18	Trämassefabriker	66	16 244	6	1 782	39	9 371	17	4 638	3	428	1	25
19	Pappersbruk	46	12 228	5	1 724	20	5 063	16	4 536	4	540	1	365
20	Bokbinderier m. m.	48	3 275	4	379	25	2 066	17	713	1	11	1	106
21	Boktryckerier o. graf. anst.	110	7 532	17	1 390	68	4 933	25	1 209	—	—	—	—
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	25	1 292	—	—	8	249	17	1 043	—	—	—	—
23	Bagerier	41	2 790	1	10	19	1 642	16	928	3	147	2	63
24	Sockerindustri	22	2 811	1	59	12	1 622	4	531	3	484	2	115
25	Choklad- o. konfektfabr.	26	2 996	—	—	17	1 751	7	686	2	559	—	—
26	Bryggerier och bränn erier	62	3 712	1	32	46	3 196	14	482	1	2	—	—
27	Tobaksfabriker	9	2 313	1	172	5	1 905	3	236	—	—	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	65	4 322	4	419	37	2 542	17	1 151	6	197	1	13
	Textil- o. beklädnadsind.												
29	Bomullsindustri	45	17 055	4	1 440	20	6 684	20	8 795	1	136	—	—
30	Jute- och linneindustri	9	2 735	—	—	4	1 300	4	922	1	513	—	—
31	Ylleindustri	53	11 354	7	2 383	31	7 203	8	947	6	779	1	42
32	Trikåfabriker	43	7 075	4	210	25	5 797	8	680	6	388	—	—
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	102	14 789	12	1 787	70	11 111	11	934	9	957	—	—
34	Annan hithör. industri	68	4 615	3	181	39	2 610	19	1 445	7	379	—	—
	Läder-, hår- o. gummiind.												
35	Garverier o. läderfabriker	19	1 816	1	23	7	710	4	371	5	305	2	407
36	Skofabriker	61	6 873	2	166	18	2 137	24	2 804	14	1 087	3	679
37	Gummivarufabriker	7	5 877	1	319	4	4 853	2	705	—	—	—	—
38	Annan hithör. industri	35	1 955	5	400	14	948	9	409	5	179	2	19
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	28	2 193	1	373	14	1 034	10	704	3	82	—	—
40	Konstgödningsfabriker	5	472	—	—	3	287	2	185	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	2 532	—	—	—	—	—	—	8	2 532	—	—
42	Annan hithör. industri	39	4 130	3	413	22	2 466	12	1 093	2	158	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	98	5 171	16	1 120	55	2 903	18	809	8	334	1	5
44	**Kraftv. o. kommunala v.**	44	8 149	6	523	19	2 544	15	3 827	1	88	3	1 167
45	**Handel och varulager**	45	4 607	2	65	29	3 521	10	868	3	149	1	4
46	**Land- och sjötransport**	32	7 924	2	729	21	4 791	8	2 354	1	50	—	—
47	*Summa* 2:a kv. 1936	2 392	348 322	323	53 923	1333	207591	528	63 886	156	16 745	52	6 227
48	» 1:a » »	2 420	323 260	193	37 001	1176	188484	687	69 568	274	21 952	90	6 255
49	» 4:e » 1935	2 389	318 918	254	47 833	1172	179145	633	65 374	238	20 804	92	5 762
50	» 3:e » »	2 412	331 518	353	50 977	1181	174732	646	77 258	168	22 819	64	5 732
51	» 2:a » »	2 383	324 722	305	47 326	1179	172825	672	74 960	158	23 885	69	5 726

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktursiffror			Sysselsättningsindex		
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		2 kv. 1936	1 kv. 1936	2 kv. 1935	2 kv. 1936	1 kv. 1936	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.						
13	4 779	15	2 757	—	—	1	1 354	18	2 362	9	3 820	3·20	3·20	3·08	84·3	77·0	1
13	5 543	29	22 063	2	1 141	2	3 439	33	15 369	9	9 939	4·04	4·06	3·98	128·7	125·6	2
28	3 481	60	9 264	10	469	12	2 419	73	8 201	13	2 594	4·00	3·79	4·20	129·5	126·8	3
105	20 254	171	29 395	11	870	60	15165	211	32 178	16	3 176	4·24	4·08	4·05	120·0	116·7	4
4	2 163	12	5 640	2	978	4	4 537	13	4 224	1	20	3·97	4·02	3·61	112·8	110·4	5
7	8 026	13	1 432	5	1 347	4	6 854	20	3 920	1	31	4·21	4·08	4·14	125·0	119·8	6
13	1 147	43	4 464	9	1 056	7	572	53	5 421	5	674	3·98	3·75	4·30	125·5	122·4	7
1	180	5	786	—	—	—	—	3	510	3	456	3·85	3·83	3·08	67·0	69·2	8
7	294	13	418	—	—	6	219	14	493	—	—	4·36	3·17	3·68	176·1	51·3	9
10	1 770	22	2 240	6	218	2	158	24	2 576	12	1 494	2·50	2·19	3·26	64·7	50·6	10
2	1 207	10	2 237	—	—	—	—	9	2 361	3	1 083	4·01	4·10	3·66	133·5	130·3	11
15	1 562	55	2 914	1	24	2	151	50	2 593	19	1 756	4·16	3·58	4·09	132·3	82·2	12
6	749	16	2 016	5	417	1	208	19	2 134	7	840	3·79	3·51	3·65	89·8	87·9	13
13	1 055	20	4 567	1	27	1	130	26	5 033	7	486	4·01	3·75	3·95	134·8	110·4	14
41	5 251	124	14 373	14	1 541	9	678	137	15 681	33	4 811	3·69	3·12	3·70	88·3	67·9	15
54	3 812	91	3 823	13	515	20	1 331	130	5 829	8	990	4·00	3·57	3·83	108·7	103·8	16
3	336	14	811	4	73	—	—	19	1 158	2	62	3·77	3·20	3·69	115·5	96·0	17
23	5 926	38	8 991	5	1 327	—	—	43	10 396	23	5 848	3·77	3·59	3·57	100·6	93·1	18
11	2 097	34	10 071	1	60	—	—	29	5 937	17	6 291	3·59	3·55	3·61	104·9	101·5	19
13	1 098	31	1 994	4	183	3	273	40	2 697	5	305	3·79	3·67	3·69	98·0	88·6	20
34	2 479	71	4 878	5	175	16	1 313	90	6 006	4	213	4·02	4·01	3·88	107·3	106·4	21
2	80	22	1 193	1	19	—	—	15	579	10	713	3·19	3·12	3·16	97·1	98·4	22
9	628	29	1 794	3	368	1	50	29	2 165	11	575	3·50	3·35	3·47	127·5	114·4	23
6	930	11	1 260	5	621	1	53	16	2 459	5	299	3·36	3·60	3·34	96·6	103·2	24
3	282	20	1 888	3	826	—	—	24	2 812	2	184	3·40	3·65	3·93	102·7	111·8	25
15	1 522	45	2 071	2	119	1	38	49	2 859	12	815	3·88	3·48	3·71	99·7	88·0	26
2	1 270	7	1 043	—	—	—	—	8	2 141	1	172	3·97	3·34	3·49	87·5	86·5	27
9	1 305	49	2 763	7	254	2	161	43	2 440	20	1 721	3·73	3·46	3·53	96·3	95·0	28
14	7 031	26	9 099	5	925	3	225	37	16 123	5	707	3·55	3·75	3·05	112·5	113·6	29
—	—	5	1 424	4	1 311	—	—	6	1 739	3	996	3·29	3·65	4·22	93·4	94·1	30
14	4 017	32	6 695	7	642	6	3 210	43	7 188	4	956	3·98	3·70	3·83	124·8	131·0	31
5	442	33	6 223	5	410	4	582	37	6 327	2	166	3·82	3·88	3·72	119·0	118·0	32
27	2 727	67	11 237	8	825	16	1 840	79	12 281	7	668	3·93	4·06	3·91	108·5	112·3	33
13	773	48	3 309	7	533	10	831	53	3 166	5	618	3·56	3·49	3·48	102·0	103·4	34
4	253	11	1 006	4	557	—	—	14	1 254	5	562	2·80	3·20	3·07	103·3	102·1	35
7	480	39	4 441	15	1 952	—	—	57	5 965	4	908	3·00	3·24	3·21	104·5	106·3	36
2	3 522	4	2 258	1	97	—	—	5	4 624	2	1 253	3·93	3·87	2·85	110·7	111·7	37
10	603	19	1 022	6	330	2	168	27	1 620	6	167	3·78	3·61	3·76	113·0	116·3	38
3	544	19	1 429	6	220	—	—	20	1 601	8	592	3·77	3·52	3·76	120·0	114·5	39
—	—	5	472	—	—	—	—	3	272	2	200	3·61	3·96	3·53	96·2	103·8	40
—	—	8	2 532	—	—	—	—	—	—	8	2 532	2·00	2·00	2·00	46·5	46·9	41
8	1 268	30	2 734	1	128	1	284	26	1 668	12	2 178	3·76	3·65	3·78	117·4	111·7	42
21	1 490	66	3 123	11	558	20	1 533	71	3 230	7	408	3·93	3·53	4·12	96·5	77·0	43
14	2 480	28	4 619	2	1 050	1	200	25	2 640	18	5 309	3·14	2·99	2·95	120·5	106·7	44
7	1 324	35	3 181	3	102	—	—	39	4 329	6	278	3·76	3·63	3·62	119·5	121·9	45
13	3 439	17	4 395	2	90	—	—	24	5 961	8	1 963	3·78	3·48	3·43	99·0	94·8	46
624	109619	1562	216 845	206	22 858	218	47971	1804	230 522	370	69 829	3·82	—	—	109·2	—	47
602	105707	1547	192 389	271	25 164	123	34474	1716	199 951	581	88 835	3·71	—	—	104·5	—	48
715	119067	1444	173 456	230	26 395	99	32262	1716	199 463	574	87 193	3·76	—	—	104·4	—	49
822	133563	1376	168 707	214	29 248	190	36114	1719	206 387	503	89 017	3·73	—	—	104·6	—	50
864	134588	1314	156 128	205	34 006	159	26768	1711	206 615	513	91 339	3·71	—	—	104·2	—	51

sedan senaste högkonjunkturen. Importöverskottet har befunnit sig i sjunkande och har reducerats i förhållande till samma tid i fjol. Läget på arbetsmarknaden har ytterligare förbättrats, och arbetslösheten har nått sin lägsta nivå sedan 1930.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1936			1:a kvartalet 1936			2:a kvartalet 1935		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning . . .	64	80	80	90	115	189	118	144	144
Övriga näringsgrenar	236	262	327	326	382	410	335	357	394
**Samtliga »	194	214	249	261	319	370	284	308	321

Det förbättrade läget på arbetsmarknaden kommer tydligt till synes även i dessa siffror i form av en nedgång i antalet ansökningar på 100 lediga platser. Detta gäller såväl jordbruksnäringen som de industriella och kommersiella yrkena. För jordbrukets vidkommande ökades under april behovet av arbetskraft för sommarhalvåret, varför platstillgången för körkunniga drängar och ladugårdsskötare, såväl gifta som ogifta, under denna månad visade kraftig ökning i landets södra och mellersta delar och den tidigare bristen på sådan personal skärptes. Även de följande månaderna var efterfrågan på personal av olika slag till jordbruket synnerligen livlig. För sockerbetsodlingen tedde sig situationen under april och början av maj ganska mörk med hänsyn till svårigheterna att erhålla betskötare i erforderligt antal, men genom organiserat samarbete mellan arbetsförmedlingarna i de olika länen torde behovet ha blivit tillgodosett. Härtill kom, att i de sydligare landskapen behovet av extra arbetskraft för den mot slutet av kvartalet påbörjade höskörden gjorde sig starkt gällande. Inom skogsbruket har i vissa trakter, bl. a. i Kopparbergs och Jämtlands län, rått brist på kolvedshuggare. Beträffande de industriella yrkena var efterfrågan på kunniga yrkesmän inom olika branscher synnerligen livlig, och brist rådde liksom tidigare på sådan arbetskraft i vissa specialfack inom metall- och maskinindustrien, beklädnadsindustri, byggnadsverksamhet etc.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 572—573 angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet ävensom jämförelsetal för närmast föregående kvartal och för andra kvartalet år 1935. Sammanföras de i tabellen återgivna siffrorna för vissa större industrigrupper, erhållas följande konjunktursiffror:

	Konjunktursiffror				
	2:a kvart. 1936	1:a kvart. 1936	4:e kvart. 1935	3:e kvart. 1935	2:a kvart. 1935
Malmbrytning och metallindustri	4·07	3·96	3·96	3·98	3·98
Jord- och stenindustri	3·73	3·45	3·47	3·60	3·70
Trävaruindustri	3·77	3·28	3·54	3·55	3·73
Pappers- och grafisk industri	3·76	3·67	3·76	3·62	3·65
Livsmedelsindustri	3·62	3·47	3·66	3·65	3·57
Textil- och beklädnadsindustri	3·75	3·81	3·85	3·70	3·59
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·40	3·50	3·42	3·49	3·13
Kemisk-teknisk industri	3·28	3·14	3·36	3·42	3·30

Gruppen malmbrytning och metallindustri uppvisade en stegring av sin förut höga konjunktursiffra. Inom gruppen dominerade den goda arbetstillgången inom den *mekaniska verkstadsindustrien*, där läget tedde sig gynnsammare än vid någon tidpunkt sedan krisen. Produktionen har hållit sig på en mycket hög nivå, och utförseln har i värde varit större än vid samma tid under de fyra närmast föregående åren. Övertidsarbete har på sina håll förekommit, och bristen på yrkeskunnig arbetskraft har i en hel del fall varit mycket kännbar. För *malmgruvorna* var konjunktursiffran densamma som under föregående kvartal, men läget har här avsevärt förbättrats sedan samma tid i fjol. Vid de norrländska malmfälten var dock arbetstiden alltjämt inskränkt till 4 dagar i veckan. Järnmalmsexporten, som förut legat på en hög nivå, har ytterligare stegrats. För *järnverkens* vidkommande var arbetstillgången fortfarande god. Den kraftiga inhemska konsumtionen av järn och stål visade stegring, speciellt inom varvsindustrien. Även inom verkstads- och byggnadsindustrien gjorde sig en ökad förbrukning gällande. På exportmarknaden för handelsjärn uppges orderstocken ha varit ganska god och priserna relativt fasta. Inom *järn- och stålmanufaktur* har marknaden stimulerats av den säsongmässiga uppgången i byggnadsverksamheten. Den *elektromekaniska industrien* kännetecknades likaledes av ökad livaktighet, och ställningen här synes vara lika god som inom den egentliga verkstadsindustrien.

Bland jord- och stenindustriens olika grupper uppvisade *torvindustrien* sedvanlig säsongförbättring, gynnad av goda väderleksförhållanden. Detsamma gällde *tegelbruk*, där efterfrågan på byggnadstegel var livlig, samt *cementfabriker och kalkbruk*, vilkas avsättning likaledes gynnades av den livliga byggnadsverksamheten. Även vid *stenbrott och stenhuggerier* undergick läget en genomsnittlig förbättring sedan föregående kvartal, även om gatstensindustrien alltjämt arbetade under mycket tryckta förhållanden.

Inom trävaruindustrien ökades arbetstillgången avsevärt inom samtliga grupper. På trävarumarknaden rådde en livlig efterfrågan, särskilt från Storbritannien, och *sågverken* ha i allmänhet sålt en mycket stor del av sin produktion. Försäljningarna den 1 juli uppgingo till c:a 625 000 stds mot c:a 500 000 stds vid samma tid i fjol, och av årsproduktionen återstod att sälja blott omkring 200 000 stds. Prisläget har dessutom visat en tendens till fortsatt förbättring. Till trävarumarknadens ökade fasthet har givetvis den i höstas mellan företagsorganisationerna i åtta europeiska länder ingångna exportregleringen i hög grad bidragit, ytterligare accentuerad av den på grund av vinterns svåra drivningsförhållanden framkallade knappa timmertillgången. Till följd av den rikliga ordertillgången ha ett flertal sågverk arbetat i dubbla skift och ökat sina arbetsstyrkor. För *snickerier och möbelfabriker* ökades sysselsättningen avsevärt, och arbetstillgången rapporterades såsom god. Vid en del företag har övertidsarbete förekommit och från några har förmälts om svårigheter att få yrkeskunniga arbetare.

Inom pappers- och grafisk industri märktes särskilt en fortsatt förbättring av marknadsläget och ökad arbetstillgång inom *trämasseindu-*

strien. Den beräknade produktionen för året av sulfat och sulfit var vid halvårsskiftet praktiskt taget såld, och för 1937 samt även för 1938 ha ganska stora försäljningar gjorts. Det allmänna prisläget har undergått någon förbättring. Vid *pappersbruken* undergick det genomsnittliga läget ingen förändring av betydelse under kvartalet. Ordertillgången har varit i stort sett normal för årstiden, och utförseln av papper har endast obetydligt ökat. Tidningspappers- och pappexporten har varit något svagare. I *bokbinderierna* har arbetstillgången ökats och likaså i *tapetfabrikerna. Boktryckerierna* rapporterade oförändrat god arbetstillgång. Vid en del tryckerier har övertidsarbete förekommit, och ett flertal företag anmälde brist på kvalificerad arbetskraft, främst maskinsättare.

Inom livsmedelsindustrien ökades sysselsättningen för *bagerier, bryggerier och bränn*erier samt gruppen *annan livsmedelsindustri,* omfattande mejerier, margarin- och konservfabriker m. m. Den kraftigaste uppgången från nästföregående kvartal noterades för *tobaksfabrikerna,* som uppvisade den högsta konjunktursiffran inom gruppen. För *choklad- och konfektfabriker* däremot minskades arbetstillgången efter påskkvartalet, och en del permitteringar och driftsinskränkningar ha företagits.

Inom textil- och beklädnadsindustrien uppvisade *yllefabrikerna* efter en uppgång under kvartalet den gynnsammaste konjunktursiffran inom gruppen. På en del håll ha emellertid driftsinskränkningar förekommit. *Bomullsindustriens* ställning har väsentligt förbättrats sedan föregående år, och sysselsättningen har varit god. En del bomullsspinnerier ha kört spindlarna i dubbla skift, och övertidsarbete har förekommit här och där. Inom *skrädderi- och konfektionsbranschen* har under högsäsongen övertidsarbete förekommit i stor utsträckning, och en brist på yrkesarbetare har i en del fall gjort sig gällande. Detsamma har varit fallet vid *strå- och filthattsfabrikerna.*

Inom läder-, hår- och gummivaruindustrien har en minskning av arbetstillgången ägt rum, särskilt märkbar vid *garverierna,* som klagade över utländsk dumping och höjda införseltullar i England. *Skofabrikerna* rapporterade en ytterligare nedgång under kvartalet, varför många fabriker arbetat med förkortad arbetstid eller företagit permitteringar.

Inom kemisk-tekniska industrien märktes en förbättring av arbetstillgången inom *ljus-, tvål- och oljefabrikerna.* Sedan vårarbetet vid jordbruket avslutats, har *konstgödningsfabrikernas* avsättning försämrats, och arbetstillgången har till följd härav minskats.

Av övriga näringsgrenar visade byggnadsverksamheten såsom alltid under denna årstid en ökad livaktighet, och sysselsättningen har varit god för yrkesmän inom branschen. Tillgången på arbetskraft har varit riklig beträffande grovarbetare och tillräcklig beträffande träarbetare, medan på ett flertal håll brist på murare varit rådande.

Sedan 1932 har socialstyrelsen på grundval av uppgifterna om arbetarantalet vid de i denna statistik medtagna företagen uträknat en *sysselsättningsindex*[1].

[1] Den av socialstyrelsen här beräknade sysselsättningsindexen angiver antalet under rapportkvartalet sysselsatta arbetare i procent av det antal arbetare som, vad samma företag beträffar, voro i medeltal anställda under femårsperioden 1926—1930. Jfr Soc. Medd. årg. 1932, sid. 364 o. f. och 764 o. f.

Vid den nu verkställda beräkningen ha kunnat medtagas 1 274 företag, vilka sysselsatt tillsammans 248 671 arbetare, motsvarande 71 % av hela det i kvartalsredogörelsen redovisade arbetarantalet. Sysselsättningsindex för 1936 års andra kvartal har blivit 109·2 mot 104·5 ett kvartal tidigare och 104·2 för andra kvartalet 1935. Vid de av denna statistik berörda företagen, vilka samtliga varit i verksamhet och avgivit rapporter sedan 1926 (eller dessförinnan), var sysselsättningen sålunda nu större än i genomsnitt för åren 1926—1930.

För ytterligare belysning av sysselsättningsförhållandena ha fr. o. m. 1935 införskaffats uppgifter å *utbetald lönesumma* under första avlöningsperioden i varje kvartals sista månad. Med användande av dessa uppgifter ha uträknats *löneindextal*, vilka tillsvidare givits rörlig basperiod. Härvid ha summerats de lönebelopp, som utbetalats av identiskt samma företag under de två kvartal, som jämföras med varandra, och angivits lönesummans storlek under en period i förhållande till den närmast föregående. Indextalen utgöra alltså en s. k. kedjeindex och avse att visa förändringarna i utbetald lönesumma från det ena kvartalet till det andra.[1] I nedanstående tablå återgivas de på detta sätt framräknade indextalen dels för samtliga redovisade företag och dels för vissa huvudgrupper.

Löneindex (föregående kvartal = 100)	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- och stenind.	Trävaruind.	Pappers- o. graf. ind.	Livsmedelsind.	Textil- o. beklädn.-ind.	Läder-, hår- o. gummivaruind.	Kem.-tekn. ind.	Byggnadsverksamh.	Kraftv. o. kommunala verk	Handel o. varulager	Land- o. sjötransport	Samtliga
1935: 2:a kv.	102·4	121·9	138·8	106·1	98·5	99·0	91·4	97·5	123·4	109·7	101·4	92·6	**104·7**
3:e kv.	107·5	101·9	100·3	101·8	110·4	105·5	115·7	110·0	143·1	109·0	98·5	96·7	**106·4**
4:e kv.	102·2	92·7	89·8	101·9	114·1	101·8	99·2	99·4	67·6	91·1	95·6	104·0	**100·3**
1936: 1:a kv.	98·9	95·6	86·6	95·6	78·3	102·7	98·0	100·5	91·0	101·1	92·5	94·8	**96·3**
2:a kv.	102·5	127·7	141·6	114·2	101·0	91·6	89·5	98·6	118·2	116·8	101·8	114·1	**106·3**

I undersökningen ingå för de båda senaste kvartalen 2 176 företag med över 300 000 arbetare. Av tablån framgår, att den lönesumma, som utbetalats av dessa företag, ökats med 6·3 % från första kvartalet till andra kvartalet 1936, vilket således utvisar gynnsammare konjunkturer och ökad arbetsvolym. Samtliga huvudgrupper med undantag av textil- och beklädnadsindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri samt kemisk-teknisk industri redovisa en uppgång i den utbetalda lönesumman sedan närmast föregående kvartal. Särskilt stor är ökningen beträffande trävaruindustrien samt jord- och stenindustrien med icke mindre än 41·6 resp. 27·7 %.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 742 o. f.

Sociala frågor vid 1936 års riksdag.[1]

1. Arbetarfrågor i allmänhet.

Arbetslöshetens bekämpande. Till bedrivande av statliga och statskommunala reservarbeten anvisade 1935 års riksdag 32 milj. kronor. Å denna post anvisade innevarande års riksdag i enlighet med av Kungl. Maj:t framställt förslag (prop. 19) ytterligare ett belopp av 11 milj. kronor till förstärkning av det för budgetåret 1935/1936 anvisade reservationsanslaget till statliga och statskommunala reservarbeten. I nämnda proposition framhölls, att av 1935 års riksdag gjorda uttalanden angående den avvägning mellan statliga och statskommunala reservarbeten, som kunde påkallas av arbetslöshetssituationen och utvecklingen på arbetsmarknaden, föranlett att åt de väsentligen dyrare statliga arbetena givits ett större utrymme än av departementschefen i prop. nr 232 till samma riksdag förutsatts.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 265 till årets riksdag, vari lämnades en utförlig redogörelse för arbetslöshetssituationens förändringar i olika avseenden, anfördes, att krisens utveckling fortskridit så, att arbetslöshetsläget i allmänhet numera icke vore ägnat att väcka någon större oro. Emellertid funnes i Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län alltjämt en mycket allvarlig arbetslöshet, varjämte arbetslösheten i storstäderna samt på vissa spridda orter i landet borde beaktas. Kungl. Maj:t påkallade därför riksdagens medverkan till fortsättande av det allmännas åtgärder till lindrande av arbetslösheten under i stort sett samma former som under budgetåret 1935/1936. Departementschefen beräknade därvid de under det nya budgetåret genomsnittligt hos arbetslöshetskommissionen anmälda till 25 000, varjämte han uppskattade antalet arbetare, som skulle sysselsättas i genom statens medverkan anordnade arbeten å den öppna marknaden till cirka 30 000. Riksdagen anslöt sig till den principiella uppfattning i fråga om arbetslöshetspolitikens koncentration till särskilt utsatta områden, som av departementschefen angivits, varvid emellertid förutsattes, att särskilda uppslag i avseende härå, som framförts i ett flertal motioner, vunne beaktande liksom även de i motionerna framförda uppslagen angående vissa planerade arbetslöshetsundersökningar.

Av de äskanden om anslag för åtgärder, som kunna anses bidraga till arbetslöshetens lindrande, vilka framlades i propositioner till riksdagen (prop. 265, 266 m. fl.), må här nämnas yrkanden om anslag med 3 milj. kronor till statliga och kommunala beredskapsarbeten, 7 milj. kronor till främjande av bostadsbyggande på landsbygden, 15·65 milj. kronor till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, 3 milj. kronor till bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen och 4·4 milj. kronor till arbetarsmåbrukslånefonden. Därjämte yrkades till reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. 19 milj. kronor samt till arbetslöshetskommissionens centrala administrationskostnader 1 milj. kronor. Beträffande främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt beträffande reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. höjdes anslagsbeloppen av riksdagen till 7·5 respektive 22 milj. kronor. Till lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen anvisade riksdagen 2 milj. kronor, således 1 milj. kronor mindre än Kungl. Maj:t föreslagit. Kungl. Maj:ts övriga ovan nämnda framställningar biföllos av riksdagen oförändrade. I en särskild pro-

[1] Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: bf bondeförbundet; fp folkpartiet; h riksdagshögern; hv högervilde; k kommunisterna; ng nationella gruppen; s socialdemokratiska gruppen; sp socialistiska partiet.

position (nr 20) hemställde Kungl. Maj:t om riksdagens medgivande, att till lindrande av arbetslösheten bland stenarbetarna av de under budgetåret 1935/1936 inflytande automobilskattemedlen finge under samma budgetår användas högst 2 milj. kronor till inköp av gatsten för statens räkning. I två i anslutning till denna proposition avgivna likalydande motioner av herr Th. Nilsson (s) m. fl. i första kammaren (I: 69) och herr J. W. Mårtensson (s) m. fl. i andra kammaren (II: 173) föreslogs beviljande av 4 milj. kronor till inköp av gatsten för statens räkning enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t föreslagits, och att av detta belopp 2 milj. kronor skulle utgå av de under budgetåret 1935/1936 inflytande automobilskattemedlen och 2 milj. kronor av de under budgetåret 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen. Riksdagen medgav användande för ändamålet av 3 milj. kronor att utgå med 2 milj. respektive 1 milj. kronor från de under budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen. I den senare framlagda propositionen (nr 265) angående anslag till beredskapsarbeten m. m. föreslog Kungl. Maj:t, som funnit ytterligare medel böra anvisas för ändamålet, riksdagen att anvisa ett särskilt anslag å 2 milj. kronor till inköp av gatsten för statens räkning för budgetåret 1936/1937. Detta förslag vann riksdagens bifall. — Med bifall till därom av Kungl. Maj:t framlagt förslag föreskrev vidare riksdagen, att till anslaget för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. skulle överföras uppkommande reservationer å de för budgetåret 1935/1936 anvisade reservationsanslagen till statliga och statskommunala reservarbeten samt till kontantunderstödsverksamhet m. m. Kungl. Maj:ts förslag, att kapitalbehållningen å den av arbetslöshetskommissionen förvaltade s. k. väglånefonden, 2 milj. kronor, finge tagas i anspråk för bestridande av kostnader för hjälpverksamheten under budgetåret, föranledde icke någon erinran från riksdagens sida. Nya anslag till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet ifrågasattes icke för det nya budgetåret.

I fråga om arbetslöshetshjälpens omfattning uttalade riksdagen (skr. nr 356), att departementschefens beräkning av det antal arbetslösa, som kan förväntas erhålla hjälp genom arbetslöshetskommissionen under budgetåret 1936/1937, till i genomsnitt 14 000 icke föranledde någon erinran från riksdagens sida. I fråga om arbetslöshetshjälpens fördelning mellan olika hjälpformer utginge riksdagen från att arbetslöshetskommissionen toge under övervägande, huruvida någon jämkning i förhållandet mellan dessa hjälpformer påkallades av det förändrade arbetslöshetsläget. För att möjliggöra en så smidig anpassning som möjligt ansåg sig riksdagen — under hänvisning till riksdagens tidigare uttalanden rörande företräde för arbetslinjen — böra beräkna anslaget till reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. något högre än Kungl. Maj:t.

I särskild proposition (nr 38) föreslogs riksdagen godkänna ett av arbetslöshetskommissionen enligt uppdrag utarbetat förslag till ändrade grunder för utgående av ortstillägg till reservarbetare. Förslaget innebar, att ett extra ortstillägg finge utgå, då den hemmavarande familjen bestode av hustru och barn eller, i fråga om änkling, av barn, vid hänvisning från kommun med en utgående reservarbetslön av högst 5 kronor 20 öre till fast förläggning vid reservarbetsplats med samma reservarbetslön som hänvisningskommunen eller lägre. Statsutskottet avstyrkte bifall till propositionen och avstyrkte samtidigt en av herr J. W. Mårtensson (s) m. fl. i andra kammaren väckt motion (II: 627) om extra ortstilläggs utgående i fler fall och med högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit. Mot detta utskottets förslag avgavs reservation till förmån för Kungl. Maj:ts proposition av samtliga närvarande socialdemokrater. Riksdagen godkände den av Kungl. Maj:t föreslagna förändringen och uttalade därvid, att den funne förändringen ägnad att bidraga till avhjälpande av den olägenhet, att inkomsterna vid reservarbeten mångenstädes icke vore tillräckliga för att sätta familjeförsörjarna i stånd att lämna familjerna i hemorten verksamt stöd.

Ett flertal motioner väcktes i riksdagen angående ändringar i de för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvållad arbetslöshet gällande bestämmelser. I anledning av likalydande motioner av herr Bagge (h) m. fl. i första kammaren (I: 435) och av herr Skoglund (h) (II: 838) i andra kammaren, uttalade riksdagen, att de synpunkter, som i motionerna anförts rörande speciella fortbildningskurser för arbetslösa äldre privattjänstemän, borde ägnas vederbörlig uppmärksamhet, varför riksdagen icke hade något att erinra emot att möjligheten att bereda dylik utbildning åt dessa hjälpbehövande försöksvis prövades. — I anledning av motion i andra kammaren (II: 835) av herrar J. W. Mårtensson (s) och E. Frankenberg (s) medgav riksdagen, att åtgärder vidtogos i syfte att änklingar, som måste anställa hushållerska eller anlita någon äldre dotter för sina minderåriga barns och hemmets vård, måtte bliva jämställda med gifta familjeförsörjare i fråga om kontantunderstödsverksamhet och erhållande av ortstillägg. — I motion i andra kammaren (II: 840) hemställde herr I. Pettersson (bf) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att av arbetslöshetsmedel anvisa erforderligt belopp till flyttnings- och utbildningsbidrag för arbetslösa, som önska övergå till jordbruksarbete i södra och mellersta Sverige. Riksdagen ansåg sig icke böra medgiva den i motionen föreslagna medelsdispositionen men uttalade, att det syntes riksdagen möjligt att bl. a. genom en smidig anpassning av arbetsförmedlingsverksamheten uppnå det med motionen åsyftade resultatet. — Herr J. Weijne (s) yrkade i motion i andra kammaren (II: 841), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att bereda reservarbetare, vilken är familjeförsörjare, möjlighet att på statsverkets bekostnad, t. ex. en gång var tredje månad, besöka hemorten. Mot statsutskottets utlåtande i ärendet uttalade riksdagen, att den icke hade något att erinra mot vidtagande av åtgärder i motionens syfte.

I samband med arbetslöshetspolitiken må även nämnas, att riksdagen i anledning av vissa motioner, nämligen två likalydande av herr Th. Nilsson (s) m. fl. i första och herr J. W. Mårtensson (s) m. fl. i andra kammaren (I: 70 och II: 172), två likalydande av herr G. Bagge (h) m. fl. i första och herr M. Skoglund (h) m. fl. i andra kammaren (I: 181 och II: 411) samt en av herrar E. Lithander (h) och O. Osberg (fp) i andra kammaren (II: 417), beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande erforderliga åtgärder i anledning av *den svenska gatstensindustriens* nuvarande svårigheter med särskilt beaktande av möjligheterna att främja såväl exporten av gatsten som den ökade användningen av sådan sten inom landet. I sin i ärendet avlåtna skrivelse erinrade riksdagen om de omfattande arbetslöshetsåtgärder — däribland avsevärda direkta statsinköp av gatsten — som under de gångna åren påkallats av stenindustriens betryckta läge, och uttalade, att, även om stenindustriens framtid främst måste byggas på dess egen förmåga att hävda sig i konkurrensen på såväl export- som importmarknaden, man dock ej kan bortse från behovet av statlig hjälp för att övervinna de onormala hinder, vilka genom importförbud, valutarestriktioner och andra dylika utländska åtgärder rests för exporten.

I enlighet med av Kungl. Maj:t framställd proposition (nr 193) beslöt riksdagen vidtagandet av åtgärder för *Kalix träindustriaktiebolags likvidation och verksamhetens övertagande av domänverket,* vilket beslut ävenledes i detta sammanhang torde böra omnämnas. Driften vid Kalixföretagets anläggningar kommer härefter att äga rum under samma ledning som verksamheten vid domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbottens län. Beslutet innebär ett förnyat ingripande från statsmakternas sida i anledning av den nära nog ständiga arbetslöshet inom Norrbottens län, vilken redan upprepade gånger och senast år 1934 har föranlett beviljandet av statsunderstöd åt Kalixbolaget. Genom utredningar, som gjorts efter 1934 års riksdagsbeslut i ärendet, har material åvägabragts för bedömandet av frågan om det lämpligaste sättet att på längre sikt trygga driften vid Kalixanläggningarna, och de överväganden, som härpå grundades, utmynnade

i Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition. I en av herr V. Tham (h) m. fl. i första kammaren framlagd motion (I: 326) upptogs ett förut av Kungl. Maj:ts utredningsman i ärendet alternativt framställt förslag, enligt vilket ett särskilt bolag med staten som största intressent skulle bildas för övertagandet av Kalixverken ävensom av domänstyrelsens sågverksanläggningar i Norrbotten, men detta förslag till frågans lösning vann icke riksdagens bifall.

Arbetstidsfrågor. Kungl. Maj:t framlade för årets riksdag en proposition (nr 230) med förslag till *lantarbetstidslag*. Förslaget, som utgjorde en överarbetning av den s. k. lantarbetstidsutredningens förslag med ledning av de däröver från olika myndigheter och korporationer avgivna yttranden,[1] hänvisades till andra lagutskottet och blev där på åtskilliga punkter föremål för anmärkningar. Med de ändringar, som av utskottet föreslagits, blev sedermera lagförslaget bifallet av riksdagen. Därvid beaktades i viss mån även yrkanden, som framförts i en motion av herr Löfvander (bf) m. fl. i första kammaren (I: 418) och en därmed likalydande motion av herr Jeppsson (fp) m. fl. i andra kammaren (II: 797) samt i motioner av herr Magnusson i Skövde (h) och av herr Wallén (bf) m. fl. i andra kammaren (II: 798 och II: 800). Lagen skulle enligt Kungl. Maj:ts proposition ha omfattat alla jordbruksföretag, vilka i regel använda minst tre arbetare, samt alla trädgårdsodlingsföretag, vilka i regel använda minst en arbetare. I enlighet med riksdagens beslut inskränkes emellertid lagens tillämpningsområde i fråga om såväl jordbruket som trädgårdsodlingen till sådana företag, som i regel använda flera än fyra arbetare. Vidare beslöt riksdagen att från lagens tillämpningsområde undantaga alla arbetare, som uteslutande eller huvudsakligen användas till arbete med djurskötsel; enligt Kungl. Maj:ts förslag hade dessa inbegripits i lagen. Likaså göres i lagen undantag för ackordsarbete; enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle sådant undantag endast ha gällt beträffande arbetare, som icke äro fast anställda i rörelsen. Såsom av Kungl. Maj:t föreslagits, blev, inom lagens tillämpningsområde, nettoarbetstiden per dygn enligt riksdagens beslut begränsad till 10 timmar. Beträffande veckoarbetstidens längd innebär emellertid riksdagsbeslutet avvikelser från propositionen. Nettoarbetstiden per vecka inom jordbruket begränsas sålunda till 46 timmar under månaderna december—februari, till 51 timmar under mars, oktober och november samt till 56 timmar under tiden april—september (enligt Kungl. Maj:ts förslag resp. 41, 46 och 54 timmar). För högst tolv veckor under den sist angivna tidsperioden får dessutom arbetsgivaren rätt att utsträcka den ordinarie veckoarbetstiden till 58 timmar. Beträffande trädgårdsodlingen begränsas arbetstiden för två veckor i följd till 106 timmar utom beträffande tiden april—september, då den får utsträckas till 112 timmar för två veckor i följd, förutsatt att den under året i övrigt begränsas till 100 timmar för två veckor i följd. Lagen innehåller ytterligare bl. a. bestämmelser, som ge viss rätt att överflytta arbetstid från mindre lämplig till mera lämplig årstid, ävensom bestämmelser om möjligheter till dispens även i andra fall i fråga om den i lagen bestämda ordinarie arbetstiden. Även dessa bestämmelser förete skiljaktigheter med Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag.

Under kapitlet »internationell arbetslagstiftning» lämnas i det följande en redogörelse för ett vid årets riksdag förelagt ärende rörande arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk.

Förenings- och förhandlingsrätt. Kungl. Maj:t framlade i proposition till årets riksdag (nr 240) ett förslag till *lag om förenings- och förhandlingsrätt m. m.* Förslaget utgjorde resultatet av en överarbetning, som inom socialdepartementet verkställts beträffande ett av kommittén angående privatanställda framlagt förslag,

[1] Socialstyrelsens yttrande, Soc. Medd. årg. 1936, sid. 13.

med ledning av däröver avgivna yttranden.[1] Kungl. Maj:ts förslag innefattade ett lagfästande av föreningsrätten i egentlig mening, d. v. s. rätten att tillhöra en förening, och stadgade skadeståndsplikt vid kränkning av denna rätt, men lämnade däremot åsido frågan om organisationstvång; detta i motsats till kommitténs förslaget, som upptog även skydd mot organisationstvång. Därjämte fastslogs principen om rätt och skyldighet för parterna på arbetsmarknaden att träda i förhandling med varandra rörande kollektiv reglering av anställningsvillkoren ävensom rörande förhållandet i övrigt dem emellan. Lagens bestämmelser skulle som regel icke kunna sättas ur kraft genom kollektivavtal utan bli av tvingande natur; även på denna punkt skilde sig Kungl. Maj:ts proposition från kommitténs förslaget. Propositionen innehöll ytterligare dels förslag till ändring av medlingslagen, avseende att möjliggöra ingripande från förlikningsmännens sida till förhandlingsrättens realiserande med befogenhet att genom vitesbestämmelser förmå part att fullgöra sin skyldighet att träda i förhandling; dels också förslag till ändring av lagen om arbetsdomstol, i så måtto som det skulle ankomma på arbetsdomstolen att upptaga mål, avseende tillämpning av ovannämnda vitesbestämmelser samt av de föreningsrättsliga bestämmelserna. Andra lagutskottet, till vilket ärendet hänvisades, fann, liksom kommittén angående privatanställda och Kungl. Maj:t, tiden nu vara inne att lagfästa vissa regler på det förevarande området men hade, delvis i anslutning till motionsvis inom riksdagen framförda krav, åtskilliga ändringar att tillstyrka beträffande Kungl. Maj:ts förslag. Inom bägge kamrarna hade representanter för folkpartiet och högern — herrar Hamrin och Bagge i första och herrar Andersson i Rasjön och Skoglund i andra kammaren — framfört gruppmotioner (I: 428 och I: 429 samt, därmed likalydande, II: 820 och II: 823), i vilka yrkats, att bestämmelser om skydd mot organisationstvång skulle införas i lagen. Andra lagutskottet hänvisade i denna fråga till uttalanden, som av utskottet gjordes vid 1935 års riksdag, i samband med spörsmålet om lagstiftning mot vissa ekonomiska stridsåtgärder, och hemställde nu, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära en utredning av hela den omfattande och på många håll ingripande frågan om en laglig reglering av föreningsrättsspörsmålen. Utskottet ansåg i överensstämmelse härmed, att de särskilda bestämmelser till lagligt skydd för föreningsrätten, som innefattades i Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, borde utgå och endast ett allmänt stadgande där kvarstå av innebörd, att föreningsrätten skall lämnas okränkt. På förhandlingsrättens område tillstyrkte utskottet i huvudsak ett i högerpartiets gruppmotion framställt förslag till lagregler med avseende på ett särskilt förhandlingsförfarande under opartisk ledning för vissa fall, vilket förslag grundade sig på ett av kommittén angående privatanställda framfört men i Kungl. Maj:ts proposition icke upptaget förslag. Ett i såväl folkpartiets som högerns motioner framburet krav, att ordet »kollektiv» skulle strykas i den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen om rätten till förhandling »rörande kollektiv reglering av anställningsvillkoren», upptogs ävenledes i andra lagutskottets förslag. Slutligen är att nämna, att andra lagutskottet, i överensstämmelse med ett i gruppmotioner från högerpartiet framställt krav, ansåg lagens tillämpningsområde böra tillsvidare begränsas till att avse enskild tjänst; i Kungl. Maj:ts förslag undantogos från lagens tillämpning endast sådana i allmän tjänst anställda, som äro underkastade ämbetsmannaansvar. Emellertid förordade utskottet, att en utredning verkställdes i frågan om lagfästande av förhandlingsrätten för de skilda kategorier av arbetstagare, vilka anställas i allmän tjänst genom privaträttsliga avtal. Till utlåtandet var fogad en av utskottets socialdemokratiska ledamöter avgiven reservation, där Kungl. Maj:ts förslag tillstyrktes med ett par ändringar: dels borttogs sålunda även här bestämningen »kollektiv» i stadgandet om rätten till förhandling rörande anställningsvillkoren,

[1] Socialstyrelsens yttrande, Soc. Medd. årg. 1936, sid. 214.

och dels gavs åt en i kapitlet om föreningsrätten införd s. k. förmansklausul en ny lydelse i överensstämmelse med en av herr Sigfrid Hansson (s) i första kammaren väckt motion (I: 421). Vid ärendets behandling i kamrarna godkändes utskottets utlåtande oförändrat av första kammaren. Andra kammaren biföll utskottets förslag till särskilda stadganden om förhandlingsförfarande för vissa fall men godkände i övrigt Kungl. Maj:ts lagförslag med endast de i den socialdemokratiska utskottsreservationen förordade ändringarna. I vad utskottets hemställan avsåg begäran om en allmän utredning av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning bifölls detta yrkande även av andra kammaren. Ett förslag till sammanjämkning av kamrarnas beslut i de stycken, där dessa voro skiljaktiga, utarbetades därefter av andra lagutskottet och blev av bägge kamrarna bifallet. Riksdagens i enlighet med detta sammanjämkningsförslag fattade beslut innebär bland annat, att de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna i fråga om lagens tillämpningsområde skola gälla. Med avseende på föreningsrätten upptages i lagen, jämte den av andra lagutskottet föreslagna allmänna bestämmelsen, dels ett av herr Sigfrid Hansson under debatten i första kammaren framställt förslag till stadgande, innebärande, att avtalsbestämmelser, som inskränka föreningsrätten, bli ogiltiga, och dels en s. k. förmansklausul i huvudsaklig överensstämmelse med utskottsreservanternas förslag. Skadeståndsplikt vid kränkning av föreningsrätt blev också i lagen fastslagen.

Avtalslagstiftning m. m. Kommittén angående privatanställda hade i mars 1935 avgivit betänkande med *förslag till lag om arbetsavtal,* och över detta förslag avgåvos under hösten 1935 yttranden av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar.[1] Ärendet har därefter varit beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vid årets riksdag väcktes i ämnet ett antal motioner, däribland två inbördes likalydande av herr Hamrin (fp) m. fl. i första kammaren och herr Andersson i Rasjön (fp) m. fl. i andra kammaren (I: 212 och II: 474) samt två andra inbördes likalydande motioner av herr Bagge (h) m. fl. i första och herr Anderson i Norrköping (h) m. fl. i andra kammaren (I: 256 och II: 588), i vilka yrkades, att riksdagen ville för sin del fatta beslut om en lagstiftning om arbetsavtal. I anledning av dessa motioner hemställde riksdagen hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta fortsätta och avsluta utredningen rörande frågan om lagstiftning om arbetsavtal samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I de bägge första av de nämnda motionerna, ävensom i en särskild motion av herr Bagge i första kammaren och en därmed likalydande av herr Anderson i Norrköping i andra kammaren (I: 257 och II: 589) framfördes i samband med ovan berörda spörsmål även frågan om *pensionering av i enskild tjänst anställda.* Riksdagen hemställde i anledning av dessa motioner hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunna vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst.

Arbetarskydd. I en till riksdagen avlåten proposition (nr 205) föreslog Kungl. Maj:t en ändrad lydelse av 14 § 3 mom. i lagen om arbetarskydd, där förbud stadgas mot *arbete av minderårig under viss tid på dygnet,* eller närmare bestämt mellan kl. 10 em. och kl. 5 fm. Kungl. Maj:ts förslag innebar, att denna tid utsträcktes till tiden mellan kl. 7 em. och kl. 6 fm. beträffande sådana minderåriga, vilka användas till industri-, byggnads- eller transportarbete (med undantag för distribution av varor eller uträttande av bud eller ärenden). Detta förslag hade ursprungligen föranletts av en framställning från svenska textilarbetareförbundet, över vilken socialstyrelsen på sin tid avgav yttrande.[2] Socialstyrelsen erhöll se-

[1] Socialstyrelsens yttrande, Soc. Medd. årg. 1935, sid. 830.
[2] Soc. Medd. årg. 1935, sid. 182.

dermera i uppdrag att verkställa utredning i frågan och framlade därpå ett förslag av samma innebörd som det av Kungl. Maj:t nu i propositionen framförda, dock med den skillnaden, att det angivna förbudet att sysselsätta minderårig under tiden mellan kl. 7 em. och kl. 6 fm. begränsades till minderåriga under 16 år. Andra lagutskottet, till vilket Kungl. Maj:ts proposition remitterades, ansåg sig icke kunna förorda denna i oförändrat skick utan endast med en modifikation i överensstämmelse med socialstyrelsens ovan nämnda förslag. Inbegripandet av minderåriga i 16- och 17-årsåldrarna under bestämmelsen skulle enligt utskottets mening alltför mycket minska dessa minderårigas möjligheter att erhålla sysselsättning. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets hemställan i ärendet.

I anledning av en inom andra kammaren av herr Ericsson i Sörsjön (s) m. fl. väckt motion (II: 186) beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning angående möjligheten att åstadkomma en *förbättring av skogsarbetarnas härbärgen under avverkningstiden* samt om framläggandet av det förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda. Andra lagutskottet förklarade i sitt av riksdagen följda utlåtande i ärendet, att sådana åtgärder till förstärkning av skogs- och flottningsinspektionen, som av socialstyrelsen i en skrivelse till Kungl. Maj:t ha föreslagits, icke här kunde anses tillräckliga, utan att det borde övervägas, om icke föreskrifter utöver de befintliga böra lämnas angående härbärgenas beskaffenhet.

Utlänningskontrollen. Med tillmötesgående i viss begränsad mån av krav, som framställts dels i inbördes likalydande motioner av herr Bagge (h) m. fl. i första och herr Skoglund (h) m. fl. i andra kammaren (I: 32 och II: 114), dels i en motion av herr Jacobsson (ng) m. fl. i andra kammaren (II: 603), beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående tekniska förbättringar av kontrollen över inresande utlänningar, varvid dock bör tillses, att kontrollen så anordnas, att den ej försvårar samfärdseln mellan de nordiska länderna för deras medborgare. De åtgärder, som i anledning av riksdagens i ämnet gjorda hemställan år 1934 hade vidtagits i syfte att skärpa utlänningskontrollen, voro icke enligt riksdagens mening här tillfyllest.

Internationell arbetarlagstiftning. I en till riksdagen avlåten proposition (nr 15) anhöll Kungl. Maj:t om yttrande beträffande ett antal av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1935 vid dess nittonde sammanträde fattade beslut. De ifrågavarande besluten utgöras av förslag till fem konventioner och en rekommendation, nämligen konventioner angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag, angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935), angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan, angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring och angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk samt en rekommendation med avseende på ungdomsarbetslösheten.[1] Vad beträffar förslaget till konvention angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor anfördes i Kungl. Maj:ts proposition, att gällande bestämmelser i svensk rätt äro strängare än konventionsförslagets, och att därför från svensk sida inga hinder kunde anses föreligga för tillstyrkande av dess ratifikation. Riksdagen anslöt sig vid ärendets behandling till denna Kungl. Maj:ts uppfattning. Den föreslagna konventionen i fråga om begränsning av arbetstiden i kolgruvor innebär revision av den konvention i detta ämne, som antogs av internationella arbetsorganisationens konferens år 1931, och vilken har ratificerats endast av Spanien. Sveriges riksdag

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1936, sid. 134.

av år 1932 var i princip av den uppfattningen, att vårt land borde biträda ifrågavarande konvention, men ansåg, att med dess ratifikation borde anstå, till dess åtminstone någon av de kolproducerande länder, vilkas produktion vore av större betydelse för Sveriges kolimport, hade ratificerat densamma. Enligt Kungl. Maj:ts mening förelåge från svensk sida ingen anledning till något annat ståndpunktstagande beträffande den nu reviderade konventionen än med avseende på 1931 års konvention och borde alltså Sverige i princip uttala sin anslutning till konventionsförslaget. Även denna uppfattning godkändes av riksdagen. Konventionsförslaget beträffande förkortning av arbetstiden till fyrtio timmar i veckan har karaktären av ett principuttalande; principens tillämpning på olika slag av sysselsättningar är avsedd att ske genom specialkonventioner. I Kungl. Maj:ts proposition framhölls, att ratifikation av den föreliggande konventionen endast innebär ett gillande av principuttalandet från den ratificerande statens sida men icke berövar denna dess fria prövningsrätt i fråga om blivande specialkonventioner, och med hänsyn härtill ansåg sig Kungl. Maj:t kunna förorda ratifikation av konventionen. Häremot anfördes erinringar av andra lagutskottet, till vilket propositionen av riksdagen hänvisats. En stat, som ansluter sig till en principkonvention, har därigenom, ansåg utskottet, om än icke formellt så dock i realiteten uttalat en avsikt att eftersträva, att konventionens principer skola komma till praktisk tillämpning inom det egna landet. Ratificeringen av en konvention om 40 timmars arbetsvecka skulle enligt utskottets mening heller knappast stå i överensstämmelse med den omständigheten, att vårt land ännu icke ansett sig kunna ratificera 1919 års förslag till konvention om 48 timmars arbetsvecka, med hänsyn till de skiljaktigheter, som i åtskilliga hänseenden bestå mellan denna konvention och svensk arbetarlagstiftning. Utskottet erinrade även om, att 1935 års konventionsförslag också innehåller den långt gående bestämmelsen, att genomförandet av den kortare arbetstiden skall ske på sådant sätt, att arbetarnas levnadsstandard icke därmed försämras; någon motsvarande bestämmelse inrycktes icke i konventionen om 48-timmarsveckan. Utredning om de följder i ekonomiskt avseende, som skulle uppkomma för olika slag av rörelse, därest 40 timmars arbetsvecka infördes i det svenska näringslivet, föreligger icke. Ett godkännande av konventionen om 40 timmars arbetsvecka skulle ej heller stå i god överensstämmelse med den lagliga reglering av arbetstiden efter helt andra grunder, som ifrågasatts för den inom jordbruket sysselsatta delen av befolkningen. (Jfr det ovan omförmälda, riksdagen förelagda förslaget till lantarbetstidslag.) På i huvudsak dessa grunder ansåg utskottet, att riksdagen borde som sin mening uttala, att ratifikation av föreliggande konvention icke bör äga rum. Riksdagen följde utskottet härutinnan.[1] Vad beträffar förslaget till konvention angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring, kunde enligt Kungl. Maj:ts mening ratifikation här icke för närvarande förordas, på grund av att anslutning till denna konvention skulle kräva en betydande förändring av den svenska obligatoriska folkpensioneringen och denna helt nyligen varit föremål för revision. Denna Kungl. Maj:ts uppfattning blev även riksdagens. Riksdagen delade ock Kungl. Maj:ts mening, att ratifikation av konventionen angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk nu ej bör äga rum, då frågan om den inverkan, en tillämpning av konventionen skulle utöva på den svenska buteljglasindustrien, kräver en närmare utredning. Riksdagen ansåg slutligen i likhet med Kungl. Maj:t, att det icke är erforderligt att för närvarande påkalla några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen angående ungdomsarbetslösheten.

Beträffande ett å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934

[1] Jfr här det utlåtande i denna fråga, som avgivits av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, Soc. Medd. årg. 1936, sid. 265.

vid dess adertonde sammanträde antaget förslag till ny *konvention angående ersättning för yrkessjukdomar*, förordade Kungl. Maj:t vid årets riksdag ratificering av densamma och framlade samtidigt förslag till ändring av gällande svensk lagstiftning (prop. 209). Riksdagen anslöt sig, i samband med sitt beslut i sistnämnda fråga (jfr sid. 588), till Kungl. Maj:ts uppfattning beträffande den nämnda konventionen.

Ett likaledes å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934 antaget förslag till konvention beträffande *arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk* hade, i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, av 1935 års riksdag icke ansetts böra ratificeras; Kungl. Maj:t uppdrog emellertid åt socialstyrelsen att inkomma med utredning och förslag rörande de nya eller ändrade författningsbestämmelser, som kunde bli erforderliga, därest Sverige anslöte sig till konventionen i fråga. Socialstyrelsen inkom därefter i slutet av förra året med förslag till lag angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk. Sedan vissa myndigheter och korporationer yttrat sig om detta förslag, undergick det inom socialdepartementet en överarbetning, varefter Kungl. Maj:t till 1936 års riksdag avlät en proposition (nr 35) med dels förslag till lagstiftning om arbetstiden vid automatiska fönsterglasbruk, innebärande densammas reglering till i genomsnitt 42 timmar i veckan, och dels i samband därmed en hemställan om riksdagens yttrande i fråga om det å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934 antagna förslaget till internationell konvention i ämnet. Enligt Kungl. Maj:ts mening borde en svensk ratifikation av konventionsförslaget göras beroende av huruvida konventionen ratificeras av de mera betydande fönsterglasproducerande länderna inom arbetsorganisationen; med hänsyn härtill innehöll Kungl. Maj:ts förslag till svensk lagstiftning också ett stadgande, enligt vilket denna icke skall träda i kraft förrän å dag, som Konungen bestämmer. Andra lagutskottet, till vilket ärendet remitterats, ansåg emellertid icke, att önskvärdheten av en svensk anslutning till en internationell reglering på ifrågavarande område kunde motivera en speciallagstiftning för fönsterglasbruken sådan som den av Kungl. Maj:t föreslagna; det borde först undersökas, om icke motsvarande arbetstidsförkortning skäligen borde stadgas för andra arbetare; t. ex. de vid järnbruken sysselsatta, vilka arbeta under lika svåra förhållanden. Riksdagen följde utskottets utlåtande i denna fråga och beslöt i enlighet med dess hemställan att dels avslå Kungl. Maj:ts lagförslag och dels uttala, att enligt riksdagens mening förslaget till konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk icke bör ratificeras.

2. Socialförsäkring.

Arbetslöshetsförsäkringen. Efter därom av socialstyrelsen gjord framställning framlade Kungl. Maj:t i prop. nr 84 förslag till *vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor*. De i propositionen framställda ändringsförslagen blevo med undantag för en punkt tillstyrkta av andra lagutskottet. Båda kamrarna biföllo utskottets hemställan utom i den nyss avsedda punkten, i vilken kamrarna fattade skiljaktiga beslut. Andra lagutskottet framlade härefter förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut, vilket förslag blev av båda kamrarna bifallet. De beslutade ändringarna innefattas i förordningen den 22 maj 1936 (nr 151) angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor. Ändringarna, vilka trädde i kraft den 1 juli 1936, innebära i korthet följande.

Statslösa personer, som kunna uppvisa av ministern för utrikes ärendena utfärdat identitetscertifikat, ha tillerkänts rätt att ingå såsom medlemmar i erkänd arbetslöshetskassa.

Det allmänna avgiftsvillkoret har ändrats på följande sätt. Understödsrätt kan icke uppkomma, förrän medlem till kassan erlagt minst 52 veckoavgifter, vilka av-

gifter kunna vara erlagda under huru lång tid som helst. För samtliga medlemmar i kassan och alltså oberoende av om vederbörande tidigare uppburit understöd från kassan eller ej skall vidare gälla, att understödsrätt föreligger, om medlemmen under de närmast före arbetslöshetens inträdande förflutna 12 månaderna erlagt minst 26 veckoavgifter. Avbrott i en understödsperiod genom en arbetsanställning om högst 18 dagar skall hädanefter ej medföra, att avgiftsvillkoret skall nyprövas efter arbetets upphörande. Detta gäller, vare sig det kortvariga arbetet är av tillfällig natur eller utgör en arbetsperiod i organiserat korttidsarbete.

Vid utmätandet av den tidsperiod, inom vilken det föreskrivna antalet avgifter skall vara erlagt, skall man, liksom enligt tidigare bestämmelser, bortse från sjukdomstid, som varit orsaken till den sista arbetsanställningens avbrytande eller inträffat under tiden efter dennas upphörande. Därutöver gäller numera, att sjukdomstid, som infaller under de närmast före arbetslöshetens inträdande förflutna 12 månaderna, må borträknas vid prövningen av avgiftsvillkoret, därest sjukdomstiden i enlighet med de närmare bestämmelser, som tillsynsmyndigheten äger utfärda, blivit styrkt genom intyg av legitimerad läkare. Vidare gäller, att man vid prövningen av avgiftsvillkoret skall bortse från tid för värnpliktstjänstgöring även i det fall, att en arbetsanställning ligger mellan sådan tjänstgöring och tidpunkten för arbetslöshetens början. Slutligen har beträffande prövningen av avgiftsvillkoret föreskrivits, att man skall bortse från den tid intill högst sex veckor före och högst sex veckor efter barnsbörd, som medlem av sådan anledning avhållit sig från förvärvsarbete.

Bestämmelserna angående understödsrätt efter övergång från klass med lägre daghjälp till klass med högre daghjälp ha ändrats därhän, att understödsrätt enligt bestämmelserna i den nya klassen icke föreligger, förrän medlemmen i denna klass i stadgad ordning erlagt minst 20 veckoavgifter. På enahanda sätt skall prövningen av understödsrätten ske i de fall, då medlemmen övergått från klass med begränsade försäkringsförmåner till klass med större sådana förmåner. I förordningen har därjämte, i anslutning till vad som redan tidigare tillämpats, införts en uttrycklig bestämmelse, att vid övergång till klass med lägre daghjälp eller mera begränsade förmåner bestämmelserna i sådan klass omedelbart skola tillämpas å medlemmen.

Bestämmelserna om karensberäkning efter avbrott i understödstiden ha ändrats därhän, att ny karenstid ej behöver krävas i de fall, då understödstiden avbrytes genom en arbetsanställning om högst 18 dagars längd, utan att någon skillnad göres mellan arbete av tillfällig natur eller arbetsperiod i organiserat korttidsarbete. Ny karenstid behöver ej heller genomgås, då avbrott i understödstiden sker på grund av barnsbörd och detta oberoende av huru lång tid som avbrottet varat.

De nya bestämmelserna om att man vid prövning av avgiftsvillkoret må bortse från den tid under de närmast före arbetslöshetens inträdande förflutna 12 månaderna, som medlem fullgjort värnpliktstjänstgöring eller i enlighet med givna föreskrifter styrkt sig ha varit sjuk eller intill högst sex veckor före och högst sex veckor efter barnsbörd avhållit sig från förvärvsarbete, ha föranlett viss ändring av bestämmelserna om den längsta tid, under vilken medlem må uppbära understöd. I de fall, då man vid prövning av avgiftsvillkoret skall bortse från viss tid under de senast förflutna 12 månaderna, skola sålunda de 52 veckor, inom vilka den längsta understödstiden utmätes, förlängas med samma tid, som borträknats vid avgiftsvillkorets prövning.

Andra socialförsäkringsfrågor. I en proposition till årets riksdag (nr 209) framställde Kungl. Maj:t förslag till *revision av 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar*. Förslaget var i det väsentliga grundat på ett av socialstyrelsen,

riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen gemensamt avgivet förslag, vid vilket i enlighet med Kungl. Maj:ts till ämbetsverken givna uppdrag i första rummet det nya internationella konventionsförslaget i ämnet samt en av landsorganisationen gjord hemställan hade beaktats.[1] — Kungl. Maj:ts proposition innebar sådan utvidgning av gällande lags tillämpningsområde, att därunder jämväl skulle komma att falla *dels* yrkessjukdom, framkallad genom inverkan av bensol eller dess homologer eller deras nitro- eller aminoderivat, halogenderivat av kolväten av den alifatiska serien, koloxid, cyan eller cyanförening, klor, hypoklorit eller klorkalk, kloramin, nitrösa gaser, kromsyra eller förening därav, andra radioaktiva ämnen än radium, *dels* i vissa fall smittosam sjukdom, därest sjukdomen förorsakats av den försäkrades arbete, *dels ock*, under samma förutsättning, primär hudkräfta (cancer). Förslaget vann i dessa delar riksdagens bifall. En av herr Hagman (s) i första kammaren i detta sammanhang väckt motion (I: 341) om upptagandet även av ämnet terpentin i förteckningen över ämnen, som kunde medföra yrkessjukdomar, avslogs; andra lagutskottet uttalade emellertid i sitt utlåtande i ärendet en förhoppning om snart slutförande av den genom socialstyrelsens försorg igångsatta utredningen rörande förekomsten av yrkesskador på grund av användning av terpentin samt rörande beskaffenheten av olika terpentinsorter. Kungl. Maj:ts förslag innehöll i övrigt bl. a. en bestämmelse, enligt vilken den tid, inom vilken arbetaren för att kunna erhålla ersättning skall ha varit utsatt för farlig inverkan, i fråga om yrkessjukdom genom stendamm (silikos) utsträckes från ett till tio år före sjukdomens yppande. Även härutinnan vann förslaget riksdagens bifall. Däremot kunde riksdagen icke biträda Kungl. Maj:ts även framställda förslag, att en sådan bestämmelse i lagen skulle givas retroaktiv verkan; det erinrades i detta sammanhang om, att en retroaktiv lagbestämmelse i förevarande hänseende torde få inverkan på försäkringspremierna för ifrågavarande yrkessjukdom. Riksdagen begärde i stället, att för de fall, då arbetare, som drabbats av yrkessjukdom genom stendamm, enligt lagen icke får rätt till ersättning, Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder med syfte att bereda dem lika stor ersättning i anledning av yrkessjukdomen, som skulle ha utgått, därest lagen för dem varit tillämplig.

I anledning av från 1934 års riksdag gjord framställning hade Kungl. Maj:t låtit verkställa utredning rörande *ändringar i 1916 års olycksfallsförsäkringslag* dels i fråga om utvidgning av begreppet olycksfall och dels beträffande förhållandet mellan sådana förmåner, som utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen, och understöd, som till följd av olycksfall i arbete utgå i annan ordning.[2] Förslag till de lagändringar, vartill utredningen i fråga givit anledning, framlades av Kungl. Maj:t i en proposition (nr 218) till innevarande års riksdag. Förslaget bifölls av riksdagen. Den nya lag, som sålunda beslutats, inbegriper under olycksfall i arbete även vissa fall, i vilka den av arbetet härflytande skadeverkningen gjort sig gällande under en mera utsträckt tid än som hittills av praxis medgivits för att lagen skulle äga tillämpning. Vidare avse de nya bestämmelserna särskilt att förhindra, att från ersättning enligt lagen må avdragas andra förmåner än sådana, som verkligen kunna sägas utgöra understöd på grund av olycksfallet.

Den vid 1935 års riksdag beslutade reformeringen av den allmänna pensionsförsäkringen, i det väsentliga baserande sig på Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, hade skilt sig från detta förslag därutinnan, att folkpensionerna skola utgå enligt samma regler i hela riket, under det att Kungl. Maj:ts förslag innebar en *differentiering av pensionerna efter levnadskostnaderna på skilda orter*. Riksdagen ställde sig avvisande mot förslaget i detta hänseende dels på grund av kostnadsskäl och dels i betraktande av vissa med en sådan dyrortsgruppering förenade svårigheter, för vilkas undanröjande mera ingående utredningar ansågos erforderliga.

[1] Soc. Medd. årg. 1935, sid. 534.
[2] Soc. Medd. årg. 1934, sid. 528.

Med anledning härav tillkallade Kungl. Maj:t i juni 1935 sex sakkunniga för förnyad utredning av frågan om differentiering efter dyrorter av tilläggspensioner, och dessa sakkunniga inkommo i slutet av året med utredning och förslag, varöver sedermera ett flertal myndigheter och organisationer fingo avgiva yttranden. I huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag lät Kungl. Maj:t utarbeta och för innevarande års riksdag framlägga ett förslag om införande av dyrortsgraderade folkpensioner (prop. 182). Enligt detta nya förslag skulle merutgifterna för staten komma att begränsas till omkring 10 miljoner kr. om året under ett antal år framåt, mot ungefär det dubbla beloppet enligt förra årets proposition i ämnet. Sammansatta stats- och andra lagutskottet, till vilket ärendet remitterats, fann emellertid alltför stora vanskligheter alltjämt möta genomförandet av dyrortsgrupperingen och avstyrkte Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen följde utskottets mening i denna fråga och avslog sålunda propositionen.

Riksdagen beslöt, i anledning av en av herr O. Wangson (s) i första kammaren framlagd motion (I: 287) att hos Kungl. Maj:t hemställa om utarbetandet av ett cirkulär, innehållande råd och anvisningar, huru utredning bör verkställas för att vinna klarhet i fråga om *förutsättningarna för erhållande av blindhetsersättning*. Vid tillämpningen av 1934 års förordning angående blindhetsersättning[1] har det visat sig, att i vissa fall praktiska svårigheter ha gjort sig gällande vid bedömandet av nämnda förutsättningar.

3. Fattigvård och barnavård.

Med utgångspunkt från de s. k. organisationssakkunnigas förslag beträffande anordnandet av ett understödsregister i samband med den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation framställde Kungl. Maj:t för riksdagen (prop. 3) ett förslag till lag om *socialregister*. Enligt förslaget skall i varje kommun genom fattigvårdsstyrelsen eller annat organ, som kommunen därtill utser, föras ett register över hjälpverksamheten i dess olika former inom kommunen. Härvid följde Kungl. Maj:t emellertid icke organisationssakkunniga i dessas förslag om inrättandet av en social nämnd, vilken bl. a. skulle ha till uppgift att ombesörja förandet av ovannämnda register.[2] Kungl. Maj:ts proposition bifölls av riksdagen i enlighet med andra lagutskottets utlåtande i ärendet. Utskottets ordförande, herr K. G. Westman (bf), jämte dess ledamot herr Johanson i Hallagården (bf) hade, i anledning av motioner av den sistnämnde i andra kammaren och av herr Egnell (bf) i första kammaren (II: 220 och I: 74), avgivit reservation mot utlåtandet och hemställt, att tvånget att föra socialregister skulle bortfalla för kommuner med mindre än 1 000 invånare.

På grundvalen av särskilda sakkunnigas förslag förelade Kungl. Maj:t riksdagen en proposition (nr 219) angående *omläggning av skyddshemsverksamheten*. Med hänsyn till det behov av en genomförd differentiering av skyddshemmens klientel, som har yppat sig, föreslogs där bl. a. inrättandet av särskilda »skolhem» för de skolpliktiga barnen samt särskilda »yrkeshem» för de äldre gossar och särskilda »hemskolor» för de äldre flickor, vilkas omhändertagande ägt rum före 18-årsåldern. Psykiskt abnorma elever av alla åldrar skulle sammanföras i särskilda hem. Riksdagen anslöt sig till dessa nya riktlinjer för skyddshemmens organisation ävensom till den i propositionen hävdade principen, att staten övertager det ekonomiska huvudansvaret för skyddshemsverksamheten. Beträffande förslagens praktiska utformning gjordes från riksdagens sida vissa erinringar, delvis med anslutning till motionsvis framställda önskemål. Riksdagen godtog däremot helt de riktlinjer, som i propositionen i övrigt uppdrogos för tillsynen över skyddshemmen, för intagningsförfarandet samt för vård utom skyddshem av för

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1934, sid. 529.

[2] Socialstyrelsens yttrande över organisationssakkunnigas förslag, Soc. Medd. årg. 1935, sid. 608.

skyddsuppfostran omhändertagna. I sistnämnda hänseende ville dock det sammansatta stats- och andra lagutskott, vars utlåtande i ärendet följdes, i anslutning till betänkligheter, som i motion av herr Gustafson i Kasenberg (h) i andra kammaren (II: 715) uttalats mot utackordering av skyddshemselever uti enskilda hem, betona anordningens karaktär av försök och vikten av att nödig försiktighet iakttages vid användandet av denna uppfostringsform.

På förslag av Kungl. Maj:t (prop. 221) beslutades av riksdagen några *smärre ändringar av fattigvårds- och barnavårdslagarna*, vilka dels hade sammanhang med den nyssnämnda omorganisationen av skyddshemsorganisationen, dels åsyftade att möjliggöra viss omorganisation av arbetshemsinstitutionen och dels avsågo att möjliggöra eftergift i undantagsfall från föreskriften om viss respittid vid ansökning om gottgörelse av statsmedel för fattigvård eller barnavård.

Vid antagandet av lagen om *ungdomsfängelse* vid 1935 års riksdag förutsattes, att åtgärder måste vidtagas för ordnande av det platsbehov, som efter lagens ikraftträdande — vilket äger rum den dag Kungl. Maj:t därom förordnar — kommer att göra sig gällande för förvaring av dem, vilka ådömts ungdomsfängelse. Vid innevarande års riksdag hemställde Kungl. Maj:t (prop. 129) om beviljandet av medel för inrättande vid kronoegendomen Skenäs gård av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse; kvinnor, som dömts till sådant fängelse, skulle tillsvidare interneras å någon redan existerande anstalt. Propositionen bifölls av riksdagen.

I motioner av herr O. Wangson (s) i första kammaren (I: 288) och av herr Spångberg (sp) m. fl. i andra kammaren (II: 348) hade framställts vissa förslag om *ändringar i fattigvårdslagen*. Dessa förslag åsyftade bl. a. dels att ge rätt till fattigvård även för arbetsföra personer, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande, och dels att råda bot på den hittillsvarande styvmoderliga behandlingen av sådana hjälpbehövande, som vistas i en kommun och ha hemortsrätt i en annan. I anledning av de i dessa ämnen väckta motionerna beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla: 1) dels, att Kungl. Maj:t måtte snarast fullfölja de av 1933 års riksdag begärda utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården ävensom rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningarna kunna föranleda; 2) dels också, att utredning verkställes angående möjligheten av att antingen genom ändringar i kungörelsen den 30 juni 1934 beträffande statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet eller genom andra föreskrifter undanröja eller väsentligen mildra de olägenheter, som vid tillämpningen i kommunerna av det nuvarande systemet för hjälp åt arbetslösa visat sig uppstå för sådana arbetslösa, som där icke äga hemortsrätt.

I anledning av vissa i andra kammaren väckta motioner, nämligen två av fru Nordgren (s) m. fl. samt en av herr Nyblom (bf) (II: 188 och II: 350 samt II: 370), beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande möjligheten och lämpligheten att vidtaga dels sådan *ändring i fattigvårdslagen*, att anspråk på ersättning av barn för fattigvård, som lämnats deras föräldrar, icke må bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket, och dels sådana *ändringar i fattigvårds- och barnavårdslagarna*, att anspråk på ersättning av make för vård, som lämnats den andra makens barn, likaledes icke må bifallas, då synnerliga skäl tala däremot.

4. Nykterhetsfrågor.

Såsom *bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* föreslog Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln riksdagen att bevilja ett reservationsanslag på 298 500 kr. Föregående

års riksdag hade för samma ändamål beviljat 301 200 kr. Kungl. Maj:ts förslag till årets riksdag innebar sänkningar på vissa poster och höjningar på andra. Enligt förslaget skulle bl. a. de förut utgående anslagsmedlen till rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen upphöra och denna sammanslutnings verksamhet överflyttas till centralförbundet för nykterhetsundervisning. Med bifall till krav, som framställts dels i två likalydande motioner av herr A. Bärg (s) m. fl. i första kammaren och av herrar A. Olsson i Gävle (s) och E. Hage (s) i andra kammaren (I: 139 och II: 326), dels i två andra inbördes likalydande motioner av herr J. Bergman (fp) m. fl. i första och herr C. O. Johanson i Huskvarna (fp) m. fl. i andra kammaren (I: 138 och II: 305) vägrade emellertid riksdagen att godkänna Kungl. Maj:ts på denna punkt föreslagna förändring och beviljade samma anslag som föregående år till den nämnda rikskommitténs verksamhet. Även i övrigt vidtog riksdagen på statsutskottets hemställan vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag; bl. a. höjdes anslagsposten till föreläsnings- och instruktionsverksamhet från begärda 115 000 till 125 000 kr. I allt beviljade riksdagen ett anslag av 319 000 kr. i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 298 500 kr.

Beträffande det under femte huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till *främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.*, vilket anslag under budgetåret 1935/1936 utgick med 93 000 kr., föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen en ökning för det följande budgetåret med 30 000 kr. till 123 000 kr. Häri ingick en höjning av anslaget till direkta understöd åt nykterhetsnämnder från 67 000 kr. till 90 000 kr. *Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen.*

5. Jord- och egnahemsfrågor.

Vid årets riksdag framkommo ett antal motioner om *ändringar i arrendelagstiftningen m. m.*, sålunda bl. a. en av herr Lindhagen (s) i första kammaren (I: 8), en av herr Verner Andersson (bf) i första och en därmed i det väsentliga likalydande av herr Pettersson i Dahl (bf) m. fl. i andra kammaren (I: 285 och II: 486) samt en av herr Falk (s) i andra kammaren (II: 187). I ett flertal fall lämnades de i motionerna framställda yrkandena utan avseende, men i några fall föranledde de positiva beslut från riksdagens sida. Riksdagen beslöt sålunda att hos Kungl. Maj:t anhålla: 1) om utredning rörande lämpligheten att införa den bestämmelsen, att, därest jord enligt sociala arrendelagstiftningens stadganden utarrenderas av bolag och med dem likställda jordägare under femton år eller av fideikommissinnehavare under tio år, avtal om förlängning skall ingås på en minimitid av fem år, därest ej undantag genom dispens meddelas; 2) om utredning, huruvida icke allmänna arrendelagens bestämmelser i viss ökad utsträckning — såsom beträffande arrendators rätt att utföra vissa arbeten m. m. — skulle kunna givas tvingande natur, i betraktande av att den rådande avtalsfriheten på förevarande områden i stor utsträckning har missbrukats till nackdel för arrendatorn; 3) om verkställandet av en omprövning rörande lämpligheten av att i allmänna arrendelagen uttryckligen angives, att däri intagna synebestämmelser äro av tvingande natur; 4) om utredning angående utvidgad tillämpning av kungörelsen om kostnadsfri arrenderådgivning för vissa arrendatorer; 5) om utredning angående införandet av bestämmelser om medling, eventuellt av obligatorisk karaktär, vid meningsskiljaktigheter mellan jordägare och arrendator, vilken önskar ingå förnyat arrendekontrakt.

I anledning av krav, som framställts i en motion av herr Tjällgren (bf) i första kammaren och i en därmed likalydande motion av herrar Strindlund (bf) och Persson i Trången (bf) i andra kammaren (I: 159 och II: 366) samt i en motion av herr Nordström i Torsby (s) m. fl. i andra kammaren (II: 481), beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt ändring bör ske i fråga om *bestämmelserna i de sociala arrendelagarna rörande minimi-*

arealen för de jordbruk, som falla under lagarna, ävensom huru nämnda bestämmelser lämpligen böra utformas med hänsyn till olika ägoslag, som ingå i jordbruksenheten.

Med bifall till en av Kungl. Maj:t (prop. 46) gjord framställning beviljade riksdagen ett anslag av 800 000 kr. till *jordanskaffningsverksamhet i Västerbottens och Norrbottens län,* i fråga om vilka landsdelar befolkningens snabba tillväxt och försörjningssvårigheter ha givit skäl för en ökning av antalet jordbruk ävensom för komplettering på lämpligt sätt av ofullständiga jordbruk.

6. Bostadsfrågor.

Av den i det föregående lämnade redogörelsen för den av statsmakterna bedrivna hjälpverksamheten till arbetslöshetens förhindrande har framgått, att vissa av de åtgärder, som i detta sammanhang av riksdagen beslutats, även varit ägnade att tillgodose bostadssociala behov. Dessa åtgärder må här åter något närmare beröras. Till *lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen* hade, som nämnt, Kungl. Maj:t begärt ett anslag av 3 milj. kr., varav 2 milj. kr. av riksdagen beviljades. Detta anslag är avsett till fullföljandet av tidigare bedriven låneverksamhet, dock efter något begränsat program, såtillvida som fonden i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag nu skall få anlitas endast för ombyggnadslån. I fråga om nybyggnader ha icke längre här tillräckliga skäl ansetts föreligga för ett fortsättande av den statliga låneverksamheten. För fortsatt *främjande av bostadsbyggande på landsbygden* hade Kungl. Maj:t ävenledes begärt ett anslag, vilket här sattes till samma belopp som det förra året beviljade anslaget, nämligen 7 milj. kr., varav 5 milj. kr. avsåge förbättringsbidrag och 2 milj. kr. nybyggnadslån. I några i andra kammaren väckta motioner (II: 79, 135 och 402) framställdes krav på höjning av anslaget till förbättringsbidrag. Med tillmötesgående i någon mån av dessa krav beviljade riksdagen 5·5 milj. kr. till förbättringsbidrag och 2 milj. kr. till nybyggnadslån. Såsom kapitalökning för den genom riksdagens beslut år 1935 inrättade särskilda *lånefonden för lantarbetarbostäder* anvisade årets riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning 300 000 kr. Den genom 1935 års riksdags beslut inledda verksamheten för *främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* har, efter de erfarenheter som gjorts, av såväl riksdagen som Kungl. Maj:t befunnits böra utan tvekan fortsättas. Riksdagen beviljade sålunda av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen begärda belopp av 15 milj. kr. till lånefonden och 650 000 kr. till familjebidrag för sådant ändamål. Med anslutning till ett uttalande från statens byggnadslånebyrå betonade riksdagen, i likhet med Kungl. Maj:t, önskvärdheten av att egnahemsbildning för de familjer, varom här är fråga, underlättades.

I anledning av en av herr Ström (sp) m. fl. i andra kammaren väckt motion (II: 11) beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande lämpligheten av att, utan att avvakta slutförandet av arbetet med revisionen av övriga lagbestämmelser, avsedda att ingå i den nya jordabalken, företaga arbetet med en *revision av hyreslagstiftningen.* Nu gällande hyreslagstiftning har i stort sett bestått i oförändrat skick sedan år 1907.

Med bifall i huvudsak till av Kungl. Maj:t framställd proposition (nr 207) fattade riksdagen beslut om *ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan,* i riktning av mera tydliga, konkreta och delvis skärpta *bostadsbestämmelser* för såväl stad som landsbygd. — Vid det närmast föregående årets riksdag beslöts en ändring av hälsovårdsstadgan, innebärande bl. a. att särskild hälsovårdsnämnd skulle tillsättas för hälsovårdsområde med mer än 3 000 invånare. Denna ändring avsåg att åstadkomma en effektivisering av hälsovårdsorganisationen på landet, främst i syfte att få till stånd en bättre efterlevnad av hälsovårdsstadgans bostadsbe-

stämmelser. Någon ändring av själva bostadsbestämmelserna ifrågasattes då icke, enär det hade befunnits lämpligt att låta med denna fråga anstå, till dess den i ett sammanhang kunde behandlas såväl för städernas del som för landsbygden. Denna förutsättning var vid årets riksdag uppnådd. Kungl. Maj:ts proposition i ämnet byggde, i vad den avsåg stad, på ett av bostadssociala utredningen den 14 september 1935 avgivet betänkande[1] samt, i vad den angick landet, på det förslag, som framlagts av bostadsutredningen för landsbygden i dess den 15 december 1933[2] avlämnade betänkande; även synpunkter, som framkommit vid av myndigheter och sammanslutningar avgivna yttranden över dessa betänkanden, hade emellertid i propositionen i viss utsträckning beaktats. De ändringar, som riksdagen vid sitt nu fattade beslut i ärendet vidtog i Kungl. Maj:ts förslag, avsågo endast smärre jämkningar och kompletterande uttalanden. I likhet med Kungl. Maj:t fann riksdagen det vara ändamålsenligt, att i själva hälsovårdsstadgan intogos blott mera allmängiltiga bestämmelser, avsedda att kompletteras med i detalj gående råd och anvisningar från medicinalstyrelsen. I samband med denna fråga beslöt även riksdagen att godkänna vissa av Kungl. Maj:t i samma proposition föreslagna ändringar i grunderna för statsbidrag till distriktsvården.

Sedan den s. k. bostadsutredningen för landsbygden den 15 augusti 1935 avgivit förslag till lag angående *skydd mot vräkning vid arbetskonflikter* och ett flertal myndigheter och sammanslutningar yttrat sig om förslaget,[3] fann sig Kungl. Maj:t på grundval av detta förslag kunna utarbeta och för innevarande års riksdag framlägga en proposition (nr 134) med förslag till lagstiftning i ämnet. Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen, med ett par av andra lagutskottet tillstyrkta förändringar, antaget. Enligt den sålunda beslutade lagen skall arbetsgivares vräkningsansökan mot arbetstagare, vilken innehar lägenhet på grund av sin arbetsanställning, och som deltager i strejk eller är föremål för lockout, icke bifallas, förrän tre månader förflutit efter det att arbetstagaren i anledning av konflikten upphörde med arbetet. Denna allmänna regel skall dock för vissa, i lagen stadgade fall icke äga giltighet. Den tillämpas sålunda bl. a. icke för det fall, att lägenheten erfordras till bostad åt annan arbetstagare, med vilken överenskommelse angående arbete vid arbetsgivarens av konflikten berörda företag träffats för den tid, konflikten varar, eller för bestämd tid, ej understigande tre månader. Riksdagens beslut avvek i denna punkt från Kungl. Maj:ts förslag, vilket här i stället innehöll en annan, mindre vittgående bestämmelse om undantag från stadgandet om vräkningsskydd. Den beslutade bestämmelsen hade emellertid ingått i bostadsutredningens förslag och därifrån upptagits och framförts i en motion av herr Österström (fp) m. fl. i andra kammaren (II: 650). Ytterligare en av lagens undantagsbestämmelser innebär en ändring av Kungl. Maj:ts förslag, nämligen ett stadgande av innehåll, att den allmänna regeln icke blir tillämplig, då arbetstagaren efter konfliktens inträde genom uppenbar vanvård eller annorledes grovt åsidosatt honom såsom innehavare av lägenheten åvilande förpliktelse »eller ock stört ordningen på arbetsplatsen». De sist anförda orden i denna bestämmelse funnos icke i Kungl. Maj:ts proposition; de tillkommo i enlighet med ett förslag, som ävenledes framförts i den ovan nämnda motionen.

7. Sociala frågor i övrigt.

Familjepension för statsanställda. Kungl. Maj:t framlade för årets riksdag (prop. 201) förslag till reglementen angående familjepension för efterlevande till befattningshavare och till arbetare i statens tjänst; i samband därmed underställdes riksdagen även förslag angående överenskommelser med civilstatens och tele-

[1] Soc. Medd. årg. 1935, sid. 744; socialstyrelsens yttrande däröver årg. 1936, sid. 201.
[2] Soc. Medd. årg. 1934, sid. 212.
[3] Socialstyrelsens yttrande, Soc. Medd. årg. 1936, sid. 27.

grafverkets änke- och pupillkassor (prop. 245) samt med statens järnvägars änke- och pupillkassa (prop. 258) om övertagande av dessa kassors rörelse. Förslagen inneburo sålunda, att staten övertager den nu huvudsakligen av enskilda kassor omhänderhavda familjepensioneringen för ordinarie befattningshavare och samtidigt genomför en liknande pensionering för de icke-ordinarie befattningshavarna och arbetarna i statens tjänst. Ett hinder för familjepensionsfrågans lösning beträffande sistnämnda två grupper hade undanröjts, då den ifrågavarande personalens tjänstepensionering ordnades genom beslut av 1934 och 1935 års riksdagar, samtidigt som den ordinarie personalens tjänstepensionering reformerades. Genom den likformighet, som härigenom på tjänstepensionsområdet vunnits, accentuerades önskemålet om ernående av en motsvarande likformighet på familjepensionsområdet. I fråga om den ordinarie personalen har det länge framstått som en olägenhet, att i följd av de skiftande grunderna för statsbidragen och de skiftande förhållandena i olika kassor befattningshavare med samma lön varit berättigade till mycket olika familjepensionsförmåner. Riksdagen fann sig kunna godkänna de nu framlagda förslagens allmänna utgångspunkter och principer men vidtog, på förslag av bankoutskottet, vissa jämkningar på enskilda punkter. Den ålder, intill vilken arvsberättigade barn till den avlidne befattningshavaren eller arbetaren skola äga åtnjuta familjepension, hade sålunda av Kungl. Maj:t föreslagits till 21 år, intill vilken ålder flertalet familjepensionskassor redan beviljade barnpension, men i enlighet med riksdagens beslut sänktes denna ålder till 19 år (likväl med hänsynstagande till särskilda förhållanden under övergångstiden). Kungl. Maj:t hade vidare förordat en bestämmelse, enligt vilken pensionsrätt ej tillkommer make, om äktenskapet ingåtts efter det att befattningshavaren, resp. arbetaren, uppnått en levnadsålder av 65 år. Denna gränsålder ändrades av riksdagen till 60 år (med särskild undantagsbestämmelse för övergångstiden). I en av Kungl. Maj:ts proposition föranledd motion (II: 676) av herr Lundqvist (h) framställdes bl. a. förslag om att pensionsrätt skall tillerkännas även utomäktenskapligt men icke arvsberättigat barn, där underhållsplikt enligt lag åligger fadern. I anledning av denna motion beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i sådant hänseende.

Befolkningsfrågan. Till den vid föregående års riksdag beslutade och därefter igångsatta *folkräkningen* begärde Kungl. Maj:t i proposition (nr 175) till årets riksdag ytterligare anslag till ett sammanlagt belopp av 741 500 kr. Riksdagen anvisade de begärda anslagen men uttalade därvid, att den förutsätter, att utgifterna för folkräkningen i möjligaste mån begränsas.

Billigare biljettkostnader för sjömän. I en till riksdagen avlåten proposition (nr 195) framlade Kungl. Maj:t resultatet av en utav en hemställan från 1931 års riksdag föranledd utredning, ävensom ett på denna grundat förslag om beviljandet av ett belopp av 50 000 kronor till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall.[1] Prisnedsättningen skall ifrågakomma icke endast vid järnvägsresor inom riket utan även vid resor mellan fastlandet och Gotland. Riksdagen biföll förslaget. I riksdagens i ärendet avlåtna skrivelse uttalades, att de säregna förhållanden, som äro rådande för sjöfolk, torde utgöra en garanti mot att beslutet skall kunna åberopas till stöd för krav på liknande förmåner för andra yrkesgrupper.

Övriga frågor. Riksdagen anvisade på Kungl. Maj:ts begäran (prop. 215) ett belopp av 60 000 kr. till *fortlöpande konjunkturundersökningar*. I Kungl. Maj:ts proposition hade föreslagits, att verksamheten i fråga skulle försöksvis anförtros

[1] J fr Soc. Medd. årg. 1931, sid. 643.

åt vissa sakkunniga i nära samarbete med en nämnd, representerande olika myndigheter och enskilda näringsorganisationer. Riksdagen hade intet att erinra mot en sålunda anordnad organisation men betonade angelägenheten att kostnaderna i möjligaste mån begränsas.

I anledning av två likalydande motioner, som väckts av herrar Stendahl (h) och Nylander (h) i första och herr Hagberg i Malmö (h) m. fl. i andra kammaren (I: 155 och II: 346), beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande en ur enhetliga synpunkter planlagd, *utvidgad livsmedelslagstiftning*.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1936.

Fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återgives i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under andra kvartalet 1936, tillhopa 7 212, av vilka 7 073 begåtts av män och 139 av kvinnor.

Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, dels för tiden fr. o. m. 1929 framgår av nedanstående tablå:

	Medeltal per kvartal under år								2 kv.	1 kv.	2 kv.
	1913	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1935	1936	1936
Antal förseelser	14 727	7 375	7 759	7 526	7 369	7 394	7 781	7 783	7 715	6 804[1]	7 212[2]
Per 100 000 inv.	262	121	127	122	120	119	125	125	124	109	115

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhållna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och instämmas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för andra kvartalet 1936, tyder densamma på en viss ökning i fyllerifrekvensen gentemot närmast föregående kvartal. Då uppgifterna för redogörelsekvartalet ännu ej äro alldeles fullständiga, torde denna stegring vara större än vad de här anförda siffrorna synas ge vid handen. Av enahanda skäl torde nedgången i jämförelse med andra kvartalet 1935 vara mindre, än vad siffrorna utvisa.

Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfälldes under 1936 års andra kvartal, begingos 139 eller 1·9 % av kvinnor, därav, såsom tab. A utvisar, 96 i Stockholm, 27 i Göteborg, 15 i övriga städer och 1 å landsbygden. — Ta-

[1] Siffran korrigerad med hänsyn till 199 efterredovisade fall. — [2] Preliminär siffra.

	Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
						med mot-bok		*utan* mot-bok	Summa	därav födda		Summa	därav födda	
		apr.	maj	juni	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			före 1911	1911 eller senare		före 1911	1911 eller senare
	Stockholms stad	459	391	334	1 184	62	373	653	1 088	981	107	96	91	5
Östra Sverige	Södertälje	10	4	9	23	—	5	18	23	21	2	—	—	—
	Lidingö	1	1	1	3	—	—	3	3	3	—	—	—	—
	Uppsala	34	43	47	124	1	45	78	124	90	34	—	—	—
	Västerås	16	25	21	62	—	9	53	62	42	20	—	—	—
	Nyköping	7	3	12	22	1	4	17	22	17	5	—	—	—
	Eskilstuna	25	27	42	94	—	19	75	94	79	15	—	—	—
	Linköping	27	20	9	56	—	14	42	56	45	11	—	—	—
	Norrköping	27	37	36	100	—	17	80	97	78	19	3	—	3
	Övriga städer	72	78	88	238	2	42	194	238	197	41	—	—	—
	Landsbygden	83	72	48	203	1	49	152	202	127	75	1	—	1
Smål. m. m.	Jönköping	13	10	33	56	—	12	44	56	44	12	—	—	—
	Kalmar	27	23	30	80	1	9	68	78	62	16	2	2	—
	Västervik	5	8	5	18	1	5	12	18	17	1	—	—	—
	Visby	10	8	15	33	1	4	28	33	24	9	—	—	—
	Övriga städer	89	71	46	206	2	36	168	206	159	47	—	—	—
	Landsbygden	45	67	37	149	2	23	124	[1] 149	90	57	—	—	—
Södra Sverige	Karlskrona	28	13	25	66	1	11	54	66	53	13	—	—	—
	Kristianstad	12	18	5	35	1	9	25	35	31	4	—	—	—
	Malmö	93	69	38	200	8	42	150	200	175	25	—	—	—
	Lund	13	33	13	59	1	8	50	59	44	15	—	—	—
	Landskrona	29	22	19	70	2	11	57	70	54	16	—	—	—
	Hälsingborg	24	49	62	135	7	28	96	131	112	19	4	4	—
	Ystad	4	5	3	12	—	1	11	12	10	2	—	—	—
	Trälleborg	8	8	4	20	—	2	18	20	15	5	—	—	—
	Övriga städer	36	36	48	120	3	21	96	120	100	20	—	—	—
	Landsbygden	49	59	48	156	1	53	102	156	102	54	—	—	—
Västra Sverige	Halmstad	7	10	18	35	2	7	25	34	26	8	1	—	1
	Göteborg	289	329	299	917	22	201	667	890	730	160	27	12	15
	Mölndal	5	6	4	15	—	5	10	15	10	5	—	—	—
	Uddevalla	14	8	18	40	—	7	33	40	32	8	—	—	—
	Trollhättan	7	21	20	48	—	8	40	48	41	7	—	—	—
	Borås	22	29	40	91	3	29	59	91	67	24	—	—	—
	Lidköping	6	8	12	26	—	13	13	26	23	3	—	—	—
	Skövde	15	19	15	49	—	9	40	49	38	11	—	—	—
	Karlstad	43	38	69	150	2	24	124	150	110	40	—	—	—
	Kristinehamn	15	17	19	51	—	4	47	51	44	7	—	—	—
	Örebro	19	12	34	65	1	7	57	65	51	14	—	—	—
	Övriga städer	162	102	116	380	5	78	297	380	304	76	—	—	—
	Landsbygden	195	170	105	470	3	106	361	470	262	208	—	—	—
Norra Sverige	Falun	6	9	20	35	—	8	27	35	30	5	—	—	—
	Gävle	55	34	37	126	2	16	107	125	110	15	1	—	1
	Söderhamn	18	8	16	42	—	5	37	42	36	6	—	—	—
	Härnösand	12	20	12	44	2	7	35	44	39	5	—	—	—
	Sundsvall	49	69	43	161	—	21	137	158	134	24	3	3	—
	Östersund	12	14	6	32	—	2	30	32	26	6	—	—	—
	Umeå	3	7	—	10	—	2	8	10	9	1	—	—	—
	Luleå	2	7	18	27	—	3	24	27	19	8	—	—	—
	Övriga städer	94	56	100	250	—	47	202	249	183	66	1	—	1
	Landsbygden	183	291	150	624	—	114	510	624	414	210	—	—	—
	Hela riket (städerna)	1 924	1 825	1 861	5 610	133	1 230	4 109	5 472	4 515	957	138	112	26
	Hela riket (landsb.)	555	659	388	1 602	7	345	1 249	[1] 1 601	995	604	1	—	1
	Summa	2 479	2 484	2 249	7 212	140	1 575	5 358	[1] 7 073	5 510	1 561	139	112	27

[1] Därav 2 med okänd ålder.

bellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning förseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen satts mellan personer födda före 1911, resp. 1911 eller senare. Av hela antalet under första och andra kvartalen 1936 sakfällda fyllerister tillhörde 1 589 eller 23·4 %, resp. 1 588 eller 22·0 % den yngre åldersgruppen. Motsvarande relativtal i genomsnitt för åren 1930—1935 utgjorde resp. 25·5, 24·4, 23·7, 23·6, 23·5 och 22·7 %.

På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning. Av samtliga manliga fyllerister voro 5 358 personer eller 75·8 % utan motbok, sålunda ungefär samma proportion som närmast föregående kvartal (76·6 %). Av de kvinnliga fylleristerna uppgivas 2 ha innehaft motbok. Dessa siffror giva även en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshanteringens inverkan på nykterhetstillståndet.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1934—1936 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1934—1936.

Månad	Stockholms tulldistrikt						Samtliga tulldistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, liter		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936	1934	1935	1936	1934	1935	1936
januari	64	38	34	3 008	2 569	2 124	117	75	80	8 045	[1]60 642	5 812
februari	58	22	21	1 891	2 916	894	83	58	52	1 982	2 987	1 044
mars	77	25	36	228	53	290	111	64	67	357	160	328
april	31	41	43	800	218	65	56	68	83	826	256	140
maj	50	37	19	298	505	36	88	74	55	340	626	168
juni	80	79	30	150	282	193	121	114	70	232	396	295
juli	91	71		1 228	95		130	112		4 787	162	
augusti	94	72		88	592		151	142		318	788	
september	49	32		3 071	111		88	64		3 937	144	
oktober	75	47		3 434	821		132	92		6 571	891	
november	65	45		298	1 838		99	86		396	1 941	
december	79	62		2 373	2 459		112	117		2 424	2 539	
Hela året	813	571		16 867	12 459		1 288	1 066		30 215	71 582	

Antalet beslagsmål under andra kvartalet 1936 (208) var sålunda avsevärt mindre än under motsvarande period 1935 (256); den beslagtagna kvantiteten företedde en nedgång till mindre än hälften.

[1] Härav komma nära 50 000 liter på ett enda beslag.

Bostadsproduktionen i vissa större städer under andra kvartalet 1936.

Materialets omfattning. I syfte att erhålla snabbare kännedom om växlingarna i bostadsproduktionens omfattning, än som på grundval av årsstatistiken varit möjligt, har socialstyrelsen fr. o. m. år 1934 kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade byggnadsföretag samt om antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder (boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 inv.[1] I det följande återges de uppgifter, som inkommit för andra kvartalet 1936, varjämte uppgifter för första kvartalet och för år 1935 anföras för möjliggörande av jämförelser.

Det bör understrykas, att kvartalsstatistiken icke avser den totala byggnadsverksamheten, enär den ej inbegriper produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål och ej heller vissa statliga bostadsbyggnader. Den återspeglar vidare endast den arbetsåtgång, som erfordras för nyproduktion av bostäder, vilket är värt att uppmärksamma med hänsyn till att byggnadsindustrien till ingalunda obetydlig del är inriktad på sådana ändrings-, reparations- och moderniseringsarbeten, vilka icke taga sig uttryck i direkt ökning av bostadsbeståndet.

Fullbordade och beviljade lägenheter och eldstäder. I tab. A återges antalet lägenheter och eldstäder i under 1935 samt första halvåret 1936 fullbordade och beviljade byggnadsföretag.

Det befinnes, att antalet lägenheter och eldstäder i under redogörelseperioden fullbordade — d. v. s. i regel slutavsynade[2] — byggnadsföretag i förhållande till andra kvartalet 1935 ökats med 16·1, resp. 26·2 %. Byggnadsloven ha gentemot andra kvartalet 1935 ökats med 4·6 %, räknat efter antalet lägenheter, och med 1·8 % räknat efter antalet eldstäder.

Byggnadsloven förete för Stockholms vidkommande ökning efter antalet lägenheter räknat, men någon minskning efter antalet eldstäder. I Göteborg har registrerats en avsevärd ökning av antalet eldstäder i beviljade byggnadsföretag. Norrköping, Örebro, Jönköping och Uppsala förete stegring av byggnadsloven, räknat såväl efter antalet lägenheter som efter eldstäder, under det Hälsingborg, Borås och Västerås visa tillbakagång. — Ökningen i fråga om fullbordade byggnadsföretag hänför sig väsentligen till Stockholm, Malmö, Hälsingborg, Borås och Linköping, under det för Göteborg, Gävle och Västerås registrerats ett minskat antal fullbordade lägenheter och eldstäder.

Gentemot första kvartalet 1936 företer antalet fullbordade lägenheter och eldstäder en betydande minskning, vilken dock närmast är av säsongmässig na-

[1] Av städerna med över 30 000 inv. har Eskilstuna icke kunnat lämna några kvartalsuppgifter.
[2] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och eldstäder i under år 1965 och första halvåret 1936 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa större städer.

	Antal bostadslägenheter						Antal eldstäder (rum och kök)					
	år 1935				år 1936		år 1935				år 1936	
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fullbordade byggnadsföretag.												
Stockholm . . .	312	974	758	3 642	1 301	1 026	912	2 406	2 208	9 031	2 484	2 853
Göteborg	1 001	107	2 784	229	990	45	2 830	260	7 085	789	2 897	142
Malmö	920	10	1 707	184	833	51	2 322	43	4 369	588	1 991	153
Norrköping . . .	158	28	472	50	217	28	366	81	1 045	142	484	82
Hälsingborg . . .	248	12	830	4	77	155	596	42	2 150	19	199	399
Borås	46	20	114	110	58	53	166	62	348	303	198	133
Gävle	24	25	146	50	18	8	65	74	480	184	46	16
Örebro	6	15	258	214	—	8	26	35	640	602	—	16
Jönköping [1] . . .	64	—	222	—	49	—	197	—	718	—	199	—
Uppsala [2] . . .	—	—	—	703	—	—	—	—	—	1 932	—	—
Linköping [3] . . .	20	20	36	361	16	68	64	52	95	1 003	36	194
Västerås	20	38	358	7	227	8	55	127	1 076	26	622	29
Tillhopa	**2 819**	**1 249**	**7 685**	**5 554**	**3 786**	**1 450**	**7 599**	**3 182**	**20 214**	**14 619**	**10 156**	**4 017**
Beviljade byggnadsföretag.												
Stockholm . . .	2 656	2 015	770	1 427	1 683	2 268	6 538	5 957	2 248	3 693	4 078	5 939
Göteborg	947	1 202	444	665	1 175	1 206	2 462	3 459	1 336	1 809	3 056	3 856
Malmö	1 238	381	594	528	815	311	3 266	1 031	1 474	1 476	2 141	958
Norrköping . . .	309	144	141	134	352	191	676	369	339	330	827	509
Hälsingborg . . .	329	210	403	216	399	156	880	579	1 044	762	1 055	454
Borås	163	227	112	255	181	179	530	679	301	636	439	438
Gävle	115	78	85	161	56	74	335	280	257	448	129	256
Örebro	186	33	104	232	141	109	485	130	269	596	361	300
Jönköping [1] . . .	168	71	82	108	151	99	489	271	228	286	444	363
Uppsala [2]	409	71	44	68	424	142	1 189	226	133	246	1 235	377
Linköping [3] . . .	195	111	50	210	184	114	535	325	150	489	539	302
Västerås	85	250	169	122	268	166	246	755	433	371	768	557
Tillhopa	**6 800**	**4 793**	**2 998**	**4 126**	**5 829**	**5 015**	**17 631**	**14 061**	**8 212**	**11 142**	**15 072**	**14 309**

tur. Bostadsproduktionen inriktas ju i huvudsak på färdigställande av lägenheter till 1 oktober, och detta förhållande kommer till synes däruti, att antalet lägenheter (5 015) och eldstäder (14 309) i under andra kvartalet beviljade byggnadsföretag var flerdubbelt så stort som motsvarande siffror för under samma tid fullbordade byggnadsföretag.

I följande tablå återges huvudsiffrorna för första halvåret 1936 i jämförelse med motsvarande siffror för första halvåret 1935:

Första halvåret	Lägenheter		Eldstäder	
	fullb.	bevilj.	fullb.	bevilj.
1935	4 068	11 593	10 781	31 692
1936	5 236	10 844	14 173	29 381

[1] I Jönköping har antagits ny byggnadsordning, enligt vilken inflyttning ej får ske i byggnad, som ej underkastats slutbesiktning. I följd härav ha under år 1935 och 1936 det stora flertalet slutbesiktningar förlagts till första och tredje kvartalen, och de fåtaliga slutbesiktningar, som företagits under andra och fjärde kvartalen, redovisas först under därpå följande kvartal. — [2] Samtliga slutbesiktningar i Uppsala verkställas under fjärde kvartalet. Uppgifterna för de fullbordade byggnadsföretagen ge därför ingen som helst föreställning om hur byggnadsverksamheten fördelar sig över året. — [3] I fråga om Linköping ha de 189 av de såsom fullbordade under år 1935 redovisade lägenheterna väl tagits i bruk under året men däremot icke slutavsynats före årets utgång. Antalet eldstäder i dessa lägenheter utgjorde 520.

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1/4 1935—1/7 1936 under byggnad varande bostadslägenheter och eldstäder i vissa större städer.

Orter	Lägenheter						Eldstäder (rum och kök)					
	1/4 1935	1/7 1935	1/10 1935	1/1 1936	1/4 1936	1/7 1936	1/4 1935	1/7 1935	1/10 1935	1/1 1936	1/4 1936	1/7 1936
Stockholm .	5 527	5 451	1 638	2 942	4 074	4 715	14 221	14 215	4 602	7 599	10 261	12 212
Göteborg . .	2 131	2 980	717	1 139	1 642	2 666	5 403	7 904	2 232	3 409	4 538	7 979
Malmö . .	1 851	1 953	923	1 387	1 420	1 510	5 059	5 344	2 309	3 683	3 886	4 227
Norrköping .	454	549	194	433	432	611	993	1 210	460	1 073	1 134	1 538
Hälsingborg	805	864	269	606	911	863	2 061	2 234	686	1 671	2 407	2 361
Borås . . .	148	152	123	150	117	165	438	412	349	431	511	446
Gävle . . .	248	294	232	343	381	[1] 473	795	995	768	1 012	1 115	[1] 1 340
Örebro . . .	460	477	263	255	419	521	1 129	1 230	751	637	1 108	1 382
Jönköping .	226	253	166	165	278	334	730	868	549	422	772	981
Uppsala . .	668	695	38	437	693	[2] 828	1 785	1 890	150	1 408	2 055	[2] 2 390
Linköping .	338	411	370	192	351	482	956	1 198	1 064	522	947	1 270
Västerås . .	240	452	262	371	413	568	700	1 328	592	920	1 066	1 586
Tillhopa	**13 096**	**14 531**	**5 195**	**8 420**	**11 131**	**13 736**	**34 270**	**38 828**	**14 512**	**22 787**	**29 800**	**37 712**

Bostadsproduktionen stod sålunda på en högre nivå i år än i fjol i fråga om fullbordade bostadslägenheter, men däremot något lägre i fråga om beviljade byggnadslov.

Under byggnad varande lägenheter och eldstäder. Belysande för bostadsproduktionens omfattning äro även de uppgifter angående antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder, som lämnas i tab. B. Antalet 1 juli 1936 under byggnad varande lägenheter och eldstäder företer en säsongmässig stegring gentemot 1 april. I jämförelse med 1 juli 1935 konstateras en nedgång (med 5·5 %, räknat efter antalet lägenheter, och 2·9 % efter antalet eldstäder), vilken dock är väsentligt mindre än minskningen mellan 1 april 1935 och 1 april 1936 (15·0 %, resp. 13·0). Nedgången 1935—1936 berör egentligen Stockholm och Malmö, under det nästan samtliga övriga städer förete stigande tal.

Följande sammanfattningssiffror för redovisade 12 städer återge utvecklingen sedan början av år 1934:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				eldstäder (rum och kök)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1934	2 703	6 011	8 340	4 991	7 482	15 577	22 327	14 308
1935	8 652	13 096	14 531	5 195	23 235	34 270	38 828	14 512
1936	8 420	11 131	13 736	—	22 787	29 800	37 712	—

Uppgifterna ge vid handen, att bostadsproduktionen i år företett något mindre livaktighet än i fjol, men att den alltjämt befinner sig på mycket hög nivå.

[1] Siffrorna per 1/7 1936 äro något för höga, enär i beräkningen medtagits några villabyggnader, som blivit villkorligt godkända för inflyttning.
[2] Preliminära siffror.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Förslag till ny organisation av socialstyrelsen. Den 9 januari 1935 tillkallade statsrådet och chefen för socialdepartementet särskild sakkunnig för att inom departementet biträda med utredning rörande socialstyrelsens organisation. Den 30 juni 1936 överlämnade den sakkunnige betänkande i ärendet (statens off. utredningar 1936: 29). Sakkunnig har varit landshövdingen i Östergötlands län Karl Tiselius, och som sekreterare har tjänstgjort numera förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Torsten Wolff.

Beträffande socialstyrelsens verksamhetsområde och styrelsens indelning i byråer föreslås bland annat, att arbetarskyddsärendena skulle övertagas av riksförsäkringsanstalten och till sjukkassebyrån hörande ärenden av pensionsstyrelsen. Däremot skulle statens inspektion för fattigvård och barnavård ävensom skyddshemsinspektionen överflyttas från socialdepartementet till socialstyrelsen, där en ny byrå för ärenden rörande fattigvård och barnavård m. m. skulle inrättas.

Socialstyrelsens byrå för sociala frågor i allmänhet föreslås skola upphöra och dess göromål uppdelas å styrelsens övriga byråer, varvid ärendena rörande alkoholistvården skulle överflyttas till den inom styrelsen nyinrättade byrån för fattigvård och barnavård m. m. Ärendena rörande främlingskontroll ävensom övriga ärenden rörande in- och utvandring skulle överflyttas till byrån för arbetslöshetsförsäkring och arbetsförmedling, varjämte till sistnämnda byrå skulle förläggas den s. k. förlikningsmannaexpeditionen.

Ifrågavarande förslag har remitterats till följande myndigheter och organisationer med föreläggande att inkomma med yttrande till den 1 oktober 1936, nämligen: socialstyrelsen, arbetsrådet, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, statskontoret, statistiska centralbyrån, kontrollstyrelsen, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, statens inspektör för fattigvård och barnavård, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet, landsorganisationen i Sverige, svenska arbetsgivareföreningen, svenska sjukkasseförbundet, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, Daco och centralförbundet för socialt arbete.

— Arbetslön och arbetstid —

Reglering av arbetsförhållanden i upphandlingskontrakt vid leveranser till de federala myndigheterna i Förenta staterna. De förslag, som hittills diskuterats om nya generella bestämmelser angående federal reglering av industrien i syfte att ersätta det upphävda codesystemet, ha ej lett till något resultat. Erfarenheterna från tillämpningen av National Industrial Recovery Act voro ej ägnade att gynna en upprepning av den vittgående kontroll, som infördes genom coderna i ett exceptionellt läge. Den ekonomiska återhämtningen har medfört, att planhushållningstendenserna ej längre ha samma förgrundsställning inom amerikansk politik som tidigare.

Den del av codesystemet, som berörde arbetsförhållandena inom industrien och alltså direkt sammanhängde med regeringens sociala program, har emellertid oförändrad aktualitet.

Den av högsta domstolen i maj innevarande år upphävda lagen den 30 augusti 1935 om reglering av kolindustrien betecknade ett försök att inom denna särskilda industrigren förnya codernas bestämmelser om arbetsförhållandena i samband med en viss reglering av produktion och priser. Förslag framfördes om en reviderad lagstiftning i ämnet men föranledde ej något beslut före kongressens ajournering.

Däremot återupptog kongressen efter stark påtryckning av de progressiva representanterna i senaten och representanternas hus frågan om viss reglering av arbetsförhållanden i upphandlingskontrakt vid leveranser till de federala myndigheterna.

Vid förra årets kongress framlades ett lagförslag (Walshbillen), som gick ut på att

fastställa vissa fordringar beträffande minimilöner och begränsning av arbetstiden i samband med offentliga upphandlingar. Förslaget antogs av senaten i augusti 1935 men upptogs ej till omröstning i representanternas hus. Ett reviderat lagförslag i ämnet framfördes innevarande år i kongressen och antogs med en del rätt genomgripande ändringar av huset den 19 juni omedelbart före kongressens ajournering, varefter senaten biträdde husets beslut. Lagen undertecknades av presidenten den 30 juni 1936.

Enligt den nya lagen skola vid offentliga upphandlingar till belopp överstigande 10 000 dollars bestämmelser införas i leveranskontrakten om skyldighet för tillverkaren att iakttaga av regeringen angivna fordringar beträffande begränsning av arbetstiden och utbetalning av gällande minimilöner för arbetarna. Vidare skola tillverkarna förbinda sig att ej anlita manliga arbetare under 16 år eller kvinnliga arbetare under 18 år. De skola också iakttaga av regeringen godkända föreskrifter för undvikande av olycksfall i arbete och hälsovådliga arbetsförhållanden.

Byggnadsarbeten beröras ej av lagens bestämmelser. Det har ansetts att erforderliga garantier härvidlag redan skapats genom en lag av den 3 mars 1931 (Bacon Davis Act).

Föreskrifterna gälla endast de tillverkare, som träffat kontrakt med regeringen om allmänna arbeten, och ej leverantörer i andra hand till dessa tillverkare, bortsett från bestämmelserna om skydd mot olycksfall i arbete och hälsovådliga arbetsförhållanden, som äga denna mer vidsträckta tillämpning.

Redan på grund av de offentliga upphandlingarnas nuvarande omfattning måste lagen tillmätas en avsevärd betydelse. Det är sannolikt att denna betydelse kommer att ytterligare vidgas genom återverkningarna av de för offentliga upphandlingar fastställda minimifordringarna ej endast för de kontraherande företagens hela produktion utan även på de företag, som ej leverera till regeringen, men likväl i viss utsträckning väntas följa den för sådana leveranser fastställda standarden ifråga om arbetstid och minimilöner.

En viktig begränsning i lagens bestämmelser är att de ej skola gälla varor som köpas i öppna marknaden. Om denna term kommer att tolkas så att den endast avser för distribution omedelbart tillgängliga varor, blir lagens effektivitet ej allvarligt äventyrad. Om den däremot kommer att tolkas så att bestämmelserna endast avse leverans av varor, som särskilt tillverkas för de federala myndigheterna, kan lagen lätt bliva illusorisk. Det är sannolikt att förtydligande regler härom bliva nödvändiga.

I fråga om de sannolika verkningarna av lagens genomförande hänvisas till att en i december förra året slutförd undersökning beträffande arbetsförhållandena inom industrien efter codernas upphävande gav vid handen, att 60 procent av de företag, som verkställde leveranser för offentliga upphandlingar, bibehållit den i coderna fastställda begränsningen av arbetstiden, medan 37 procent ökat antalet arbetstimmar. Utredningen visade också, att 52 procent av dessa företag bibehållit tidigare minimilöner, medan 42 procent sänkt lönerna.

Den nya lagstiftningen skall ej upphäva tidigare fastställda regler beträffande offentliga upphandlingar. (Svenska beskickningen i Washington.)

Lag om semester i Belgien. Parlamentet i Belgien har antagit en lag om semester med bibehållen avlöning. I lagen uppräknas de yrken, för vilka lagen gäller. Undantagna från lagen äro de företag, i vilka blott medlemmar av samma familj äro sysselsatta och som stå under ledning av fadern, modern eller förmyndaren ävensom företag, som sysselsätta mindre än 10 personer. Dock kan genom kungl. beslut lagen utsträckas att gälla företag med minst fem personer.

De anställda äga att efter ett års anställning hos samma arbetsgivare erhålla minst sex dagars årlig semester med bibehållen avlöning. Särskilda bestämmelser kunna utfärdas för säsongyrkena. Konungen äger att på regeringens hemställan utfärda föreskrift om obligatorisk tillämpning av de beslut, som fattats av de utav arbetsgivare och arbetare sammansatta industrikommissionerna rörande längre semester än sex dagar, annan fördelning av semester, semester under andra villkor än ovannämnda, samt även lagens tillämpning på yrken utöver de uppräknade.

Rätt till semester kvarstår även om överenskommelse i annan riktning träffats. Det är förbjudet för anställd att avstå från ledigheten. Innan regeringen fattar beslut uti ovanberörda avseenden, skall den inhämta utlåtande av vederbörande myndigheter och sammanslutningar. (Svenska beskickningen i Bryssel.)

Lag om 40-timmars arbetsvecka i Belgien. Det belgiska parlamentet har antagit en lag om 40-timmars arbetsvecka. Enligt lagen kan konungen på regeringens hemställan föreskriva, att arbetet skall progressivt nedsättas till 40 timmar i veckan uti industrier eller industrigrenar där arbetet är hälsovådligt, farligt eller särskilt mödosamt. Regeringen skall dessförinnan inhämta utlåtande från vederbörande myndigheter och sammanslutningar. Konungen äger på regeringens hemställan inom alla produktionsgrenar utfärda föreskrift om obligatorisk tillämpning av den minskning i den effektiva arbetstiden, som godkänts av vederbörande av arbetsgivare och arbetare sammansatta kommissioner. Av regeringen tillsatta tjänstemän skola övervaka lagens tillämpning. Överträdelser av lagen straffas med böter från 26 till 2 000 frs. eller fängelse från en vecka till en månad.

I motiveringen till lagförslaget framhölls, att i de yrken, som kunna betecknas som farliga, antalet olyckor ökas i den mån arbetstidens längd tröttar arbetarna. Det vore även önskligt, att arbetarna fingo sin andel i de förmåner, som den tekniska utvecklingen skänker. Regeringen hyste därjämte den fasta övertygelsen, att lagens ikraftträdande kommer att minska arbetslösheten. Den skulle vaka över, att lagen icke måtte skada de för landets ekonomi så betydelsefulla exportindustrierna ävensom att en minskning av produktionen icke måtte äga rum, som skulle få en förhöjning av levnadskostnaderna till följd. (Svenska beskickningen i Bryssel.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

De erkända arbetslöshetskassorna. En av lantarbetarna i Sverige bildad arbetslöshetskassa har den 31 juli 1936 av socialstyrelsen antagits till erkänd arbetslöshetskassa. Kassan, som har sitt säte i Stockholm, omfattar vid starten något mer än 500 medlemmar.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till 25 863. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		Oktober	47 045	Februari	58 127
Juni	51 157	November	54 167	Mars	53 162
Juli	42 582	December	57 965	April	46 628
Augusti	41 723	1936:		Maj	34 571
September	41 190	Januari	61 400	Juni	25 863

Vid slutet av juli månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till omkring 21 000. Under juli har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med c:a 19 %.

Yrkesfördelningen och minskningen under juni 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Minskn.		Antal hjälpsökande	Minskn.
Jordbruk	282	— 242	Kraft- o. värmeproduktion	122	— 33
Skogshushållning	640	— 591	Sjöfart o. fiske	430	— 172
Malmbrytning	579	— 214	Kontorsarbete	213	— 112
Metall- o. maskinind.	1 657	— 425	Butiks- o. lagerarbete	828	— 246
Jord- och stenindustri	2 943	— 466	Hotell- o. restaurangrörelse	148	— 65
Trävaruindustri	3 107	— 753	Landtransport	1 159	— 389
Pappers- o. grafisk industri	621	— 288	Allmän tjänst o. fria yrken	205	— 93
Livsmedelsindustri	478	— 169	Husligt arbete	41	— 11
Textil- o. beklädnadsindustri	241	— 69	Tillfällighets- o. diversearbete	8 292	— 2 540
Läder-, hår- o. gummivaruind.	366	— 125	Ungdom utan särskild utbildn.	755	— 463
Kemisk-teknisk industri	375	— 71			
Byggnadsverksamhet	2 381	— 1 171	Summa	**25 863**	— **8 708**

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %		Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %
Stockholms stad	2 588	0·5	2 413	93·2	Göteb. o. Boh. län	2 808	1·3	2 447	87·1
Stockholms län	717	0·3	442	61·6	Älvsborgs »	465	0·1	239	51·4
Uppsala »	394	0·3	232	58·9	Skaraborgs »	320	0·1	224	70·0
Södermanl. »	130	0·1	53	40·8	Värmlands »	1 167	0·4	809	69·3
Östergötlands »	374	0·1	352	94·1	Örebro »	579	0·3	442	76·3
Jönköpings »	491	0·2	341	69·5	Västmanlands »	52	0·0	33	63·5
Kronobergs »	264	0·2	180	68·2	Kopparbergs »	967	0·4	699	72·3
Kalmar »	798	0·3	515	64·5	Gävleborgs »	1 518	0·5	1 119	73·7
Gotlands »	45	0·1	29	64·4	Västernorrl. »	3 996	1·4	3 409	85·3
Blekinge »	1 106	0·3	920	83·2	Jämtlands »	238	0·2	136	57·1
Kristianstads »	140	0·1	75	53·6	Västerbottens »	581	0·3	344	59·2
Malmöhus »	1 924	0·4	1 631	84·8	Norrbottens »	2 078	1·0	1 414	68·0
Hallands »	416	0·3	349	83·9					
Göteborgs stad	1 707	0·7	1 424	83·4	Summa	25 863	0·4	20 271	78·4

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1]10 453	Ungdomshjälp	reservarbete	229	Understöd	statligt 465
	statskommun.	4 940		arbetsläger	320		kommunalt 1 828
	kommunalt	1 929		kurser	107		Summa 20 271

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juni till 5·0 miljoner kronor och under årets sex första månader till 23·3 miljoner kronor.

Ny undersökning av arbetslöshetsklientelet. Kungl. Maj:t har uppdragit åt statens arbetslöshetskommission att verkställa undersökning av arbetslöshetsklientelet den 31 juli 1936 efter i stort sett samma grunder som vid 1935 års undersökning.[2] I samband med denna undersökning skall dessutom beträffande vissa kommuner, som nu förete eller tidigare företett mera avsevärd arbetslöshet, företagas en specialundersökning av klientelet. I dessa kommuner skall undersökningen avse samtliga de personer, som ingå i den allmänna undersökningen.

Tilläggsanslag till nödhjälpsarbeten i Förenta staterna. Förhandlingarna i kongressen om det av presidenten äskade tilläggsanslaget till nödhjälpsarbeten slutfördes först dagarna innan kongressen ajournerades. I representanternas hus blev frågan avgjord den 11 maj, men senatens beslut, som följde den 1 juni, var starkt avvikande från husets. Det var ej anslagets belopp, som vållade de huvudsakliga meningsskiljaktigheterna, utan frågan om direktiven för dess användning. Republikanska förslag om att nödhjälpsmedlen skulle utbetalas direkt till delstaterna och disponeras av dem avvisades med stor majoritet i senaten, sedan bl. a. senator Borah hävdat uppfattningen, att den federala regeringen hade ojämförligt större förutsättningar än de lokala myndigheterna att rationellt planlägga och genomföra nödhjälpsarbeten i stor skala. Representanternas hus önskade ställa anvisade medel direkt till förfogande för chefen för Works Progress Administration. Senaten genomdrev vid sammanjämkningsförhandlingar, att medlen i stället skulle disponeras av presidenten, och därmed markerades de mycket utbredda farhågorna för att nödhjälpsprogrammet skulle erhålla en mer varaktig prägel, om Works Progress Administration fick fria händer. I fråga om själva nödhjälpsorganisationen blir detta ej liktydigt med någon ändring, ty presidenten kommer att anlita Works Progress Administration för de fortsatta nödhjälpsarbetenas genomförande, bortsett från ett belopp, som skall tilldelas Rural Resettlement Administration. Det synes emellertid vara obestridligt, att presidentens beslutanderätt rörande medlens disponerande ger honom möjligheter att förebygga en nödhjälpspolitik, som skulle försvåra återgången till normal sysselsättning inom näringslivet.

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 11 257. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete. — [2] Jfr Soc. Medd. årg. 1936, sid. 365 o. f.

Kongressen lämnade vidare vissa direktiv för tilläggsanslagets fördelning på olika kategorier av arbeten. Den vägrade att lämna bemyndigande för fullföljande av ett par livligt omstridda projekt, som redan påbörjats med anlitande av tidigare anslag för nödhjälpsarbeten, nämligen ett stort kanalbygge genom Florida mellan Atlanten och Mexikanska golfen samt en kraftanläggning i Maine för utvinning av elektrisk energi ur tidvattnet. Bägge dessa projekt hade igångsatts med presidentens godkännande. Kongressen ansåg, att dess bevillningsrätt skulle bliva illusorisk, om anslag för nödhjälpsarbeten kunde användas till projekt, vilkas slutförande måste komma att nödvändiggöra nya anslag under en följd av år i fortsättningen. Den begränsade därför användningen av tilläggsanslaget för nödhjälpsarbeten till sådana projekt, som kunde slutföras utan nya anslag från kongressen.

I sitt budskap till kongressen i mars detta år hade presidenten begärt ett nödhjälpsanslag på 1 500 miljoner. Kongressen beviljade 1 425 miljoner för ändamålet och fattade i samband därmed beslut om ett par andra utgiftsposter, som uppförts redan i januaribudgeten, bland annat berörande allmänna arbeten under Public Works Administration, arbetsläger för ungdom under Civilian Conservation Corps och utgifter för socialförsäkringen under kommande budgetår enligt 1935 års Social Security Act. Lagen i ämnet undertecknades av presidenten den 22 juni 1936.

Vid fördelningen av de 1 425 miljoner, som beviljats för direkta nödhjälpsarbeten, har presidenten att följa kongressens direktiv om beloppets fördelning på olika huvudkategorier av arbeten. Direktiven ge en belysning av nödhjälpsprogrammets allmänna uppläggning. De avse bl. a. vägarbeten (413 miljoner), dränerings- och ledningsarbeten (171 miljoner), offentliga byggnader (156 miljoner), parkanläggningar etc. (156 miljoner) och flodreglering (128 miljoner). Ett belopp av 85 miljoner skall särskilt reserveras för kontorsutbildad personal, samma belopp för kvinnliga arbetsprojekt och 71 miljoner för hjälpverksamhet bland ungdom. För nödhjälpslån och understöd till jordbrukare genom Rural Resettlement Administration avsättas 85 miljoner.

De nu beviljade medlen beräknas bereda fortsatta arbetstillfällen för 2·3 miljoner arbetslösa.

De genom samma lag godkända anslagen för en del i januari-budgeten förutsedda ändamål innefatta bl. a. bemyndigande för Public Works Administration att finansiera långfristiga allmänna arbeten intill ett belopp av 300 miljoner med medel från återbetalningar å tidigare lån.

För kostnader i samband med genomförandet av den förra året antagna sociallagstiftningen anvisades 458 miljoner.

För skogsvårds- och markarbeten genom Civilian Conservation Corps anslogos 308 miljoner, vilket var 75 miljoner mer än vad presidenten äskat. Dessa arbeten, som huvudsakligen lämna sysselsättning åt arbetslös ungdom under viss medverkan av militärt befäl, anses ha slagit mycket väl ut.

Kongressens beslut innebär ej någon höjning av tidigare budgetberäkningar.

(Svenska beskickningen i Washington.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1936. De nyligen publicerade officiella uppgifterna angående läget å den tyska arbetsmarknaden under juni månad utvisa en fortsatt kraftig förbättring. Antalet arbetslösa minskades sålunda med ytterligare 176 000 och uppgick vid månadens utgång till 1 315 000. Den starka minskningen av arbetslösheten torde i så mån vara särskilt anmärkningsvärd som någon dylik minskning vanligen icke brukar inträffa under denna kalendermånad. Behovet av arbetskraft inom utomhusyrkena blev under de föregående månaderna i allt väsentligt tillgodosett och inom lantbruket torde ytterligare nyanställning icke vara att förvänta förrän i samband med skörden. Den nu inträdda nedgången i arbetslösheten faller också nästan uteslutande på inomhusyrkena, i främsta rummet byggnadsindustrien och byggnadsmaterialindustrien. Vidare ha nyanställningar förekommit inom metallindustrien, kommunikationsväsendet samt närings- och njutningsmedelsindustrierna. Däremot har arbetslösheten inom beklädnadsindustrien undergått en säsongmässig ökning.

Sammanlagt 959 170 arbetare eller 128 767 färre än vid närmast föregående månadsskifte erhöllo den 30 juni understöd. Härav voro 163 762 helt understödda, under det att krisunderstöd utbetalades till 580 492 och välfärdsunderstöd till 214 916.

(Svenska beskickningen i Berlin.)

— Levnadskostnader —

Prisnivån i Schweiz. Trots de under de senaste åren gjorda bemödanden att nedbringa den i förhållande till världsmarknadspriserna och prisutvecklingen i andra länder osedvanligt höga prisnivån i Schweiz, synas hittintills mera påtagliga resultat i detta hänseende dock icke ha uppnåtts. Såsom utgörande den mest iögonfallande orsaken till den schweiziska lågkonjunkturen — såväl i vad angår exportindustriernas betryckta läge och turisttrafikens minskade omfattning som den för inhemska marknaden arbetande industriens kännbara svårigheter — har prisproblemet helt naturligt kommit att stå i förgrunden vid diskussionen om »Schweiz' väg ur krisen». Schweiziska förbundsrådet har under dylika förhållanden även haft sin särskilda uppmärksamhet riktad på denna fråga, såsom bl. a. framgår av den betydande plats, som i förbundsrådets olika till kamrarna avgivna rapporter rörande vidtagna näringspolitiska åtgärder mot utlandet beretts redogörelserna om prisutvecklingen i Schweiz.

Då den schweiziska prisnivån under senare tid visat otvetydiga tecken till stegring, har frågan emellertid erhållit förnyad aktualitet. Ehuru i övriga länder en motsvarande utveckling i större eller mindre grad kunnat påvisas till följd av råvarupriserna allmänna stegring, har likväl i Schweiz denna tendens till stigande prisnivå varit desto mer anmärkningsvärd, som den står i direkt strid med den från officiellt håll deklarerade deflationspolitiken. Schweiz' officiella grosshandelsprisindex, som i januari 1933 uppgick till 91 (basår: 1914) för att i mars 1935 sjunka till sin lägsta nivå av 86, har sedan sistnämnda månad uppvisat en kontinuerlig stegring till 92 under juni 1936. Levnadskostnadsindex har — såsom i regel brukar vara fallet — blott i mindre utsträckning uppvisat samma tendens; prisnivån utgjorde i januari 1933 sålunda 133 (basår: 1914) med successiv sänkning till 126 i maj 1935 för att därefter i november sistnämnda år uppgå till 130, en nivå som därefter bibehållits.

Bland de många faktorer, vilka förorsakat det nuvarande läget av stigande prisnivå, torde särskilt kunna framhållas verkningarna av de i Schweiz vidtagna importbegränsande åtgärderna. Den knapphet, som å de härvidlag ifrågakommande varorna uppkommit, har helt naturligt haft en prisstegrande inverkan, och allteftersom importkontingenteringen givits större effektivitet och längre tid hunnit tillämpas, har denna utveckling ytterligare understrukits.

I sina bemödanden att nedbringa den allmänna prisnivån har därför även schweiziska förbundsrådet sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på prisutvecklingen för kontingenterade varor. Redan samtidigt med kontingenteringssystemets införande tillsattes sålunda en priskontrollmyndighet (»le service de contrôle des prix») med uppgift att kontrollera marginalen mellan importvarornas världsmarknadspris och schweiziska försäljningspris. Rörande denna myndighets verksamhet har förbundsrådet regelbundet lämnat officiell redogörelse i de ovannämnda rapporterna till förbundsförsamlingen. Vid sin junisession innevarande år ha kamrarna emellertid ansett påkallat — bl. a. med hänsyn till den senaste tidens prisstegring — att dels lagfästa förbundsrådets redan förut utövade verksamhet i ifrågavarande hänseende, dels ock väsentligen utsträcka dess befogenheter härvidlag, i vilket syfte förbundsförsamlingen den 20 nästlidne juni antagit en lag rörande kontroll av varupriserna. I lagen stadgas, att priserna å de varor, vilka beröras av de i kraft av förordningen den 14 oktober 1933 angående ekonomiska åtgärder mot utlandet införda restriktionerna, d. v. s. *kontingenterade* varor, äro underkastade statlig övervakning samt att denna övervakning kan av förbundsrådet utsträckas till att även omfatta de varor, vilkas fria prisbildning antingen inskränkts genom *andra statliga skydds- eller hjälpåtgärder* eller helt upphört eller otillbörligen inskränkts genom *sammanslutningar eller kartellavtal.* Denna kontroll skall enligt lagens ordalydelse ha till uppgift att förhindra en för de inhemska producenterna, försäljarna och — i synnerhet — konsumenterna »orättvis» prisbildning. I detta syfte har förbundsrådet jämväl bemyndigats att

i fall av behov fastställa prisföreskrifter och vidtaga erforderliga åtgärder för dessa föreskrifters verkställighet.

I anslutning till ovannämnda lag har förbundsrådet den 29 nästlidne juni utfärdat en tillämpningsförordning, enligt vilken folkhushållningsdepartementet förklaras som kompetent myndighet i vad angår uppställandet av prisföreskrifter samt den under sagda departement ställda priskontrollmyndigheten behörig för prisövervakningen och prisföreskrifternas tillämpning. För detta ändamål ha synnerligen vittgående, i förordningen närmare angivna befogenheter tillerkänts sistnämnda myndighet. Därjämte föreskrives, att en rådgivande priskontrollkommission skall tillsättas. Vid överträdelser av utfärdade föreskrifter kan folkhushållningsdepartementet bl. a. upphäva privata prisöverenskommelser eller avtal eller för en tid av högst tre år frånkänna vederbörande importör anspråk på kontingenttilldelning.

Förordningen har i dagarna erhållit sin första tillämpning genom tvenne av folkhushållningsdepartementet utfärdade kungörelser avseende prisövervakning beträffande automobilringar och -slangar, samt ost i askar. Motiveringen till ifrågavarande kungörelser har i båda fallen utgjort vissa av vederbörande sammanslutningar eller större företag under senare tid vidtagna »oberättigade» prisförhöjningar. I kungörelserna föreskrives därför, att de vid viss tidpunkt — den 1 mars, resp. 15 januari 1936 — gällande priserna å de ifrågavarande varorna tills vidare icke få överskridas.

Det torde ännu icke vara möjligt att uttala sig om förutsättningarna för förbundsrådet att genom det nu givna bemyndigandet kunna vidtaga sådana åtgärder, att i Schweiz en verklig anpassning till världsmarknadens prisnivå kan komma till stånd. Ehuru otvivelaktigen innebärande långt gående ingrepp i det privata näringslivet, torde de nu utfärdade bestämmelserna emellertid kunna sägas utgöra en naturlig konsekvens av förut vidtagna statliga skyddsåtgärder, vilka av vederbörande importörer stundom kunnat utnyttjas till förmån för privata särintressen på ett sätt, som schweiziska myndigheter ingalunda haft för avsikt att möjliggöra. (Svenska beskickningen i Bern.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1936. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1936 till 79 personer, varav 39 män och 40 kvinnor. Samtliga emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg). Över Danmark och Norge har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Summa
April	4	1	1	18	**24**
Maj	3	4	4	27	**38**
Juni	3	1	—	13	**17**
2 kv. 1936	**10**	**6**	**5**	**58**	**79**
2 » 1935	10	3	1	59	**73**

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från svensk hamn (Göteborg) befordrats till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 95, varav 48 män och 47 kvinnor. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Finland	Estland	Litauen	England	Island	Summa
April	12	—	8	—	—	—	2	**22**
Maj	12	10	11	9	12	1	—	**55**
Juni	8	1	3	3	3	—	—	**18**
Summa	**32**	**11**	**22**	**12**	**15**	**1**	**2**	**95**

I ovanstående siffror ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till Oslo eller annan utländsk hamn.

Yrkesinspektionens verksamhet under 2:a kvartalet 1936.

	Förrättnings- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktn. av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktn. av: kokkare o. d.	Intyg över besiktn. av hissar och kranar	Lämnade efterg:ifter	Framställn. enl. 38 el. 39 § arb.-skyddsl.	Åtal: Anmälda	Åtal: Verkställda	Åtal: Fällande domar	Anmälningar om olycksfall i arbete	Därav olycksfall med dödlig utgång	Anmäln. om yrkessjukd.	Antal under kvartalet besökta arbetsställen	Därav för första gången under året besökta: arbetsställen	Därav för första gången under året besökta: med summa arbetare
Yrkesinspektionen																
I distriktet . .	257	67	119	6	319	25	—	—	—	—	3 069	2	—	695	571	12 743
II » . .	127	93	192	—	245	15	—	2	2	6	3 935	6	3	657	654	7 692
III » . .	97	284	239	2	161	29	1	3	2	1	1 942	5	—	601	597	4 464
IV » . .	107	195	297	15	103	31	—	5	1	1	1 975	6	—	853	806	6 107
V » . .	232	179	140	10	136	124	—	—	—	1	3 263	12	2	1 177	1 129	8 707
VI » . .	157	97	122	31	266	46	—	3	3	2	4 093	18	2	1 223	1 216	10 641
VII » . .	80	168	143	13	149	17	—	2	—	2	2 421	10	—	482	474	6 467
VIII » . .	160	226	94	—	68	20	—	—	—	—	3 721	13	1	653	653	6 797
IX » . .	115	273	57	—	126	24	—	2	1	2	3 480	22	1	754	746	9 330
Summa	1 332	1582	[1] 1 403	[2] 77	1 573	331	1	17	9	15	[3] 27 899	[3] 94	9	7 095	6 846	72 948
Yrkesinspektrisen o. assistenter	164	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	322	17 355
Bergmästarna																
Norra distriktet . .	17	6	—	—	1	—	—	—	—	—	94	2	2	23	23	170
Gävle-Dala distrikt	29	—	—	—	1	—	—	—	—	—	174	—	—	40	40	2 083
Östra distriktet . .	7	—	—	—	9	—	—	—	—	—	203	—	—	9	9	245
Västra » . .	29	5	—	—	29	—	—	—	—	—	275	1	—	66	66	1 807
Södra » . .	15	2	—	—	9	—	—	—	—	—	197	—	—	35	35	892
Summa	97	13	—	—	49	—	—	—	—	—	943	3	2	173	173	5 197
Sprängämnesinspektören . . .	45	146	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 18	—	—	36	36	1 016
Elektriska inspektörerna																
Norra distriktet . .	46	71	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Östra » . .	26	18	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	18	18	—
Västra » . .	19	29	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—
Södra » . .	28	44	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	53	53	—
Summa	119	162	—	—	—	—	—	—	—	—	[5] 25	[5] 2	—	71	71	—
Järnvägsinspektörerna																
Statens järnvägar säkerhetstjänsten	23	16	—	—	—	—	—	—	—	—	} 394	2	—	74	74	1 080
maskintjänsten .	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—				23	23	—
Ensk. järnvägar	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272	2	—	40	40	615
Summa	91	18	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 666	[4] 4	—	137	137	1 695
Skogs- och flottledsinspektören	42	297	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 3 784	[4] 7	—	27	27	626
														*59	*59	*678

[1] Härav större besiktning i 359 fall. — [2] Härav större besiktning i 26 fall. — [3] Av dessa olycksfall ha 23 035, därav 62 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [4] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna. — [5] Av dessa olycksfall, som inräknats i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna, ha 5, därav 1 med dödlig utgång, inträffat inom inspektörens för statens elektrifierade järnvägar tillsynsområde. — * Avser inspekterade härbärgen resp. antal arbetare, som kunna inkvarteras i dessa.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under juli 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	11 877	6 286	4 812	189	Hallands län . .	866	378	183	229
Stockholms län .	1 820	1 710	817	106	Göteborgs stad .	7 405	3 882	3 013	191
Uppsala län . . .	1 204	653	413	184	Göteborgs o. Boh. l.	3 416	767	544	445
Södermanlands län	788	839	466	94	Älvsborgs län . .	777	404	198	192
Östergötlands län	1 314	1 017	600	129	Skaraborgs län .	910	729	415	125
Norrköping . . .	1 099	419	309	262	Värmlands län . .	1 807	959	483	188
Jönköpings län .	1 421	663	364	214	Örebro län	3 058	1 266	512	242
Kronobergs län .	388	246	107	158	Västmanlands län	743	828	469	90
Norra Kalmar län	370	228	169	162	Kopparbergs län .	1 287	768	411	168
Södra Kalmar län	1 186	443	340	268	Gävleborgs län . .	2 445	764	539	320
Gotlands län . . .	257	291	172	88	Västernorrlands l.	4 545	814	570	558
Blekinge län . . .	1 720	881	482	195	Jämtlands län . .	723	404	318	179
Kristianstads län .	1 165	1 411	717	83	Västerbottens län	943	487	242	194
Malmöh. l.: Malmö	4 068	1 861	1 253	219	Norrbottens län .	2 575	1 041	1 003	247
Hälsingborg . .	1 640	744	595	220					
Länet i övrigt .	2 689	2 050	1 175	131	Tillsammans	**64 506**	**33 233**	**21 691**	**194**

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	4 982	6 154	3 525	277	1 183	221	5 103	5 259	7 337	3 746	72
därav jordbruk .	4 058	5 356	3 069	277	1 183	221	4 188	4 335	6 539	3 290	66
skogshush.	924	798	456	—	—	—	915	924	798	456	116
Industri o. hantverk	20 151	3 244	2 851	2 434	851	592	22 097	22 585	4 095	3 443	552
Sjöfart och fiske .	5 268	2 265	2 162	287	254	187	5 468	5 555	2 519	2 349	221
Handel o. samfärdsel	6 773	3 312	2 940	3 205	4 760	2 798	9 242	9 978	8 072	5 738	124
Husligt arbete . .	73	16	10	7 333	9 807	5 039	5 277	7 406	9 823	5 049	75
Diversearbete . . .	10 532	1 385	1 364	6	2	2	10 028	10 538	1 387	1 366	760
Ungd. ut. särsk. utb.	2 006	—	—	1 179	—	—	3 055	3 185	—	—	—
Summa	**49 785**	**16 376**	**12 852**	**14 721**	**16 857**	**8 839**	**60 270**	**64 506**	**33 233**	**21 691**	**194**
Därav under 18 år	2 914	2 226	1 717	2 308	2 080	1 251	5 050	5 222	4 306	2 968	121
Summa juni 1936	56 335	17 902	13 869	15 220	18 926	10 033	66 919	71 555	36 828	23 902	194
» juli 1935	67 642	14 953	12 582	14 230	14 568	8 208	77 906	81 872	29 521	20 790	277
» » 1934	76 166	13 179	11 798	11 599	11 075	6 622	84 540	87 765	24 254	18 420	362
» » 1933	109 118	9 873	9 181	13 560	9 739	6 490	120 217	122 678	19 612	15 671	626

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 1 463 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 383 platser, varav 303 manliga och 80 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 253 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	Lp.	T.p	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	**49 785**	**16376**	**12852**	**4 058**	**5356**	**3069**	**924**	**798**	**456**	**509**	**37**	**37**	**3 388**	**797**	**673**
1	Stockholms stad .	**7 489**	**2 154**	**1 815**	14	10	9	2	—	—	3	—	—	939	334	272
2	Stockholms län .	**1 413**	**757**	**535**	385	576	390	10	5	4	3	—	—	134	24	15
3	Uppsala län . . .	**856**	**369**	**293**	203	269	208	16	1	1	—	—	—	90	7	6
4	Södermanlands län	**505**	**427**	**267**	165	267	130	—	—	—	—	—	—	63	12	12
5	Östergötlands län	**930**	**589**	**383**	308	352	189	3	—	—	—	—	—	84	22	21
6	Norrköping . . .	**927**	**273**	**228**	122	103	77	2	6	6	—	—	—	50	3	3
7	Jönköpings län .	**1 010**	**299**	**223**	69	102	50	—	1	1	—	—	—	46	11	6
8	Kronobergs län .	**327**	**103**	**63**	34	69	29	—	—	—	—	—	—	9	3	3
9	Kalmar län . . .	**1 359**	**430**	**364**	116	130	68	1	—	—	—	—	—	158	8	8
10	Gotlands län . .	**157**	**117**	**88**	44	60	36	—	—	—	—	—	—	4	1	1
11	Blekinge län . .	**1 398**	**330**	**230**	77	125	37	2	—	—	—	—	—	59	4	4
12	Kristianstads län	**854**	**749**	**487**	459	570	347	—	—	—	—	—	—	27	16	5
13	Malmöh. l.: Malmö	**2 496**	**521**	**433**	94	60	38	—	—	—	—	—	—	210	53	47
14	Hälsingborg . .	**1 371**	**490**	**459**	87	65	51	—	—	—	—	—	—	68	22	22
15	Länet i övrigt .	**2 328**	**1 481**	**971**	534	909	425	—	—	—	—	—	—	148	24	12
16	Hallands län . .	**680**	**167**	**90**	69	107	35	—	—	—	—	—	—	65	1	1
17	Göteborgs stad . .	**5 823**	**2 154**	**2 006**	98	149	101	1	—	—	—	—	—	587	158	154
18	Göteb. o. Boh. län	**3 241**	**510**	**438**	97	101	63	1	—	—	1	—	—	66	1	1
19	Älvsborgs län . .	**659**	**179**	**134**	50	79	40	—	—	—	—	—	—	81	11	11
20	Skaraborgs län .	**703**	**349**	**274**	147	211	143	5	5	5	1	—	—	61	12	11
21	Värmlands län .	**1 647**	**464**	**350**	156	163	86	125	67	36	1	—	—	69	15	11
22	Örebro län . . .	**2 059**	**476**	**257**	67	291	117	14	42	10	72	—	—	64	13	9
23	Västmanlands län	**381**	**388**	**229**	118	251	111	7	8	1	4	—	—	33	6	3
24	Kopparbergs län .	**1 021**	**392**	**242**	70	84	68	30	190	63	132	10	10	74	12	12
25	Gävleborgs län .	**2 158**	**456**	**387**	111	41	34	162	131	74	—	—	—	80	5	5
26	Västernorrlands l.	**4 169**	**411**	**370**	113	43	38	148	83	49	—	—	—	70	10	10
27	Jämtlands län . .	**619**	**267**	**216**	103	52	45	69	140	98	—	—	—	14	2	1
28	Västerbottens län	**759**	**159**	**118**	28	32	22	22	28	20	—	—	—	19	3	3
29	Norrbottens län .	**2 446**	**915**	**902**	120	85	82	304	91	88	292	27	27	16	4	4
	Kvinnl. avdeln. .	**14 721**	**16857**	**8 839**	**277**	**1183**	**221**	—	—	—	—	—	—	**65**	**37**	**29**
1	Stockholms stad .	**4 388**	**4 132**	**2 997**	7	5	5	—	—	—	—	—	—	45	26	18
2	Stockholms län .	**407**	**953**	**282**	13	57	17	—	—	—	—	—	—	3	—	—
3	Uppsala län . . .	**348**	**284**	**120**	17	36	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	**283**	**412**	**199**	22	78	19	—	—	—	—	—	—	—	4	4
5	Östergötlands län	**384**	**428**	**217**	10	37	8	—	—	—	—	—	—	7	—	—
6	Norrköping . . .	**172**	**146**	**81**	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	**411**	**364**	**141**	—	19	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län .	**61**	**143**	**44**	5	40	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	**197**	**241**	**145**	2	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	**100**	**174**	**84**	3	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	**322**	**551**	**252**	6	72	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	**311**	**662**	**230**	33	115	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	**1 572**	**1 340**	**820**	12	29	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—
14	Hälsingborg . .	**269**	**254**	**136**	5	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	**361**	**569**	**204**	34	130	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	**186**	**211**	**93**	6	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	**1 582**	**1 728**	**1 007**	5	12	4	—	—	—	—	—	—	5	7	7
18	Göteb. o. Boh. län	**175**	**257**	**106**	3	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län . .	**118**	**225**	**64**	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	**207**	**380**	**141**	8	48	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	**160**	**495**	**133**	7	73	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	**999**	**790**	**255**	16	84	15	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	**362**	**440**	**240**	20	71	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län .	**266**	**376**	**169**	7	35	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	**287**	**308**	**152**	14	31	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	**376**	**403**	**200**	11	69	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	**104**	**137**	**102**	4	17	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	**184**	**328**	**124**	4	36	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	**129**	**126**	**101**	3	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
2 940	**220**	**194**	**3260**	**293**	**207**	**644**	**31**	**24**	**833**	**103**	**89**	**604**	**40**	**35**	**2 759**	**83**	**76**	**474**	**20**	**18**	
25	1	—	158	35	27	78	12	7	123	12	11	94	7	6	179	15	15	22	7	5	1
13	—	—	45	5	5	29	2	2	21	3	—	7	—	—	16	—	—	—	1	1	2
7	—	—	102	11	10	6	—	—	16	2	1	16	—	—	94	1	1	—	1	1	3
3	10	8	25	9	7	—	—	—	12	—	—	8	1	1	4	2	2	—	—	—	4
2	—	—	41	55	18	2	—	—	12	1	1	7	—	—	41	1	1	—	—	—	5
5	—	—	19	11	9	29	—	—	17	1	1	54	1	1	24	1	1	3	—	—	6
6	13	12	215	26	22	4	—	—	23	7	5	34	2	2	194	4	4	64	—	—	7
68	5	5	8	2	2	1	—	—	4	3	3	2	—	—	8	—	—	—	—	—	8
82	6	6	105	4	4	2	—	—	39	—	—	9	—	—	7	—	—	13	—	—	9
1	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
351	4	4	17	3	—	—	—	—	16	1	1	5	—	—	13	—	—	1	—	—	11
29	22	20	25	4	2	—	—	—	8	5	4	3	—	—	20	1	—	—	1	1	12
14	2	2	45	7	4	5	—	—	65	5	3	58	—	—	167	4	3	62	—	—	13
4	—	—	14	—	—	3	3	3	23	1	1	12	—	—	51	2	2	1	—	—	14
212	58	58	12	7	5	9	—	—	161	6	6	37	2	1	153	1	1	23	—	—	15
77	2	2	14	—	—	1	—	—	18	—	—	18	1	1	85	1	1	—	—	—	16
28	5	5	235	27	25	74	10	8	76	7	6	74	10	8	172	11	10	28	5	5	17
1 845	74	57	41	7	4	11	3	3	38	2	1	72	—	—	39	5	4	77	3	3	18
9	—	—	16	2	—	9	—	—	10	1	1	33	12	12	21	1	1	81	—	—	19
6	1	1	18	5	4	—	—	—	25	33	32	9	1	—	18	—	—	93	2	2	20
83	—	—	112	13	13	40	—	—	19	—	—	17	2	2	29	2	2	—	—	—	21
6	8	5	15	1	1	5	—	—	13	3	3	11	—	—	1 279	6	5	2	—	—	22
1	—	—	9	1	1	—	—	—	3	—	—	3	—	—	10	5	5	—	—	—	23
10	—	—	62	2	2	15	—	—	7	2	2	1	—	—	6	2	2	—	—	—	24
6	—	—	349	3	2	17	—	—	17	1	1	15	1	1	11	5	3	1	—	—	25
38	8	8	1065	19	19	274	1	1	36	—	—	1	—	—	59	12	12	2	—	—	26
6	1	1	20	2	2	22	—	—	11	3	3	2	—	—	3	—	—	—	—	—	27
1	—	—	232	14	1	2	—	—	4	—	—	2	—	—	6	—	—	1	—	—	28
2	—	—	240	18	18	6	—	—	13	1	1	—	—	—	50	1	1	—	—	—	29
3	—	—	**8**	**9**	**7**	**72**	**93**	**85**	**191**	**278**	**170**	**917**	**367**	**246**	**1 155**	**37**	**26**	**23**	**30**	**29**	
—	—	—	2	—	—	33	46	40	59	110	101	180	144	87	81	17	11	12	8	7	1
—	—	—	—	—	—	1	7	7	10	3	—	1	4	2	4	—	—	2	13	13	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	75	—	—	54	—	—	—	—	—	3
—	—	—	6	8	6	—	1	1	3	1	1	12	9	9	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	1	3	3	3	3	1	31	2	2	14	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	1	28	5	2	1	—	—	—	1	1	6
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	4	—	56	10	9	111	—	—	2	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	3	—	4	1	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	4	1	5	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	2	4	1	1	1	—	—	—	—	—	12
2	—	—	—	1	1	22	18	18	25	15	2	176	84	69	114	9	8	4	6	6	13
—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	5	1	11	9	7	16	1	—	—	—	—	14
1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	1	30	3	1	54	6	3	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	40	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	13	17	15	50	67	42	179	55	29	62	—	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	19	2	2	3	1	1	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	27	14	14	4	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	2	4	—	—	2	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	4	54	3	1	579	2	2	2	2	2	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	1	14	2	—	2	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	1	4	8	8	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	3	4	—	—	6	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**4 509**	**1597**	**1476**	**231**	**23**	**22**	**5 268**	**2265**	**2162**	**672**	**170**	**141**	**2 331**	**427**	**398**
1	Stockholms stad .	1 433	264	221	59	4	3	484	238	223	338	92	68	1 040	237	217
2	Stockholms län .	133	28	22	8	1	1	32	12	12	5	1	1	53	4	4
3	Uppsala län . . .	36	7	5	5	—	—	12	1	—	3	—	—	26	1	1
4	Södermanlands län	13	19	5	1	—	—	42	27	27	2	—	—	11	1	1
5	Östergötlands län	94	35	34	4	1	1	15	11	11	8	3	3	30	5	5
6	Norrköping . . .	107	6	5	9	—	—	141	92	87	5	1	1	59	1	—
7	Jönköpings län .	28	42	33	11	1	1	2	—	—	13	—	—	27	4	4
8	Kronobergs län .	17	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	3	1	1
9	Kalmar län . . .	63	39	38	4	—	—	332	106	106	2	—	—	31	—	—
10	Gotlands län . .	4	1	1	1	—	—	52	34	33	1	1	1	2	1	1
11	Blekinge län . .	39	5	4	8	—	—	189	81	77	3	—	—	17	—	—
12	Kristianstads län	49	29	20	4	—	—	22	6	6	—	—	—	28	3	3
13	Malmöh. l.: Malmö	267	24	20	22	2	2	218	114	88	51	16	15	167	10	9
14	Hälsingborg . .	81	25	24	5	—	—	559	273	259	7	—	—	34	2	2
15	Länet i övrigt .	74	93	91	17	6	6	190	66	63	6	3	3	72	29	29
16	Hallands län . .	83	5	5	2	—	—	48	27	25	4	—	—	30	—	—
17	Göteborgs stad .	270	101	91	12	1	1	2 034	719	704	156	39	36	439	108	103
18	Göteb. o. Boh. län	160	75	72	1	—	—	128	78	73	3	4	4	31	6	6
19	Älvsborgs län . .	41	15	13	5	—	—	8	—	—	2	—	—	26	—	—
20	Skaraborgs län .	14	17	17	3	—	—	4	2	2	7	3	2	14	7	7
21	Värmlands län .	370	72	71	8	—	—	51	39	39	10	1	1	37	1	1
22	Örebro län . . .	34	37	36	4	3	3	8	—	—	9	1	1	25	—	—
23	Västmanlands län	24	31	24	2	—	—	10	15	15	—	—	—	2	—	—
24	Kopparbergs län .	37	14	14	3	—	—	2	—	—	3	1	1	7	1	1
25	Gävleborgs län .	114	33	33	8	—	—	266	125	124	9	—	—	33	1	1
26	Västernorrlands l.	592	49	49	18	—	—	285	122	121	12	1	1	48	2	2
27	Jämtlands län . .	82	10	10	1	—	—	1	1	1	4	1	1	6	—	—
28	Västerbottens län	30	12	9	1	—	—	69	29	26	3	1	1	11	2	—
29	Norrbottens län .	220	509	509	3	4	4	63	47	40	5	1	1	22	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	—	—	—	—	—	—	**287**	**254**	**187**	**285**	**242**	**183**	**539**	**346**	**208**
1	Stockholms stad .	—	—	—	—	—	—	181	148	120	114	153	121	178	129	75
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	12	18	5
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	4	2
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	2	1
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	8	10	8
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	5	—	—
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	2	1	1
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	6	2	2	—	1	1	3	1	1
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	4	3	3	1	—	—	1	1	1
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	1	1	—	4	2	1	7	5	3
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	5	4
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	4	1	1	67	19	17	134	51	45
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	5	4	4	—	3	2	5	3	3
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	1	1	9	3	3
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	69	75	42	71	45	24	107	85	44
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	4	5	4	1
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	1	—
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	5	1	—
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	—	6	5	—	—	—	2	3	1
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	1	3	4	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4	9	6	4
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	1	1
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	2	1	1
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	6	2	2	2	1	1	14	3	2
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	2	1	—	—	—	2	2	—
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Reserv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
2 970	**2 041**	**1 779**	**330**	**155**	**113**	**470**	**519**	**509**	**73**	**16**	**10**	**10 532**	**1 385**	**1 364**	**2 006**	**1 463**	
1 051	490	350	156	19	10	211	305	302	44	3	—	658	69	69	378	256	1
144	30	20	7	4	3	10	1	—	4	3	2	325	57	53	29	10	2
47	29	23	5	3	2	7	—	—	—	—	—	109	36	34	56	127	3
29	31	26	2	—	—	2	2	2	—	1	1	111	45	45	12	38	4
62	40	37	4	2	2	4	26	25	2	2	2	153	33	33	54	2	5
90	37	29	2	1	1	4	—	—	—	—	—	144	9	7	41	—	6
56	44	43	6	6	5	2	25	24	1	—	—	203	11	11	6	33	7
6	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	162	18	18	—	20	8
38	103	100	6	1	1	3	—	—	—	—	—	328	33	33	20	—	9
11	7	6	2	3	1	1	—	—	—	—	—	30	6	6	—	2	10
92	40	38	8	3	2	42	2	2	1	4	3	431	58	58	27	1	11
35	11	7	3	5	3	5	—	—	—	—	—	127	76	69	10	—	12
187	140	123	15	12	8	8	4	3	5	—	—	670	68	68	166	35	13
107	84	82	1	2	2	12	8	8	1	—	—	243	3	3	58	8	14
76	65	61	7	6	5	13	64	63	—	—	—	514	142	142	70	259	15
32	10	7	3	3	3	4	—	—	—	—	—	112	10	10	15	16	16
362	594	556	47	43	28	59	25	24	5	2	1	789	140	140	277	108	17
80	100	98	12	12	11	10	4	3	1	—	—	406	35	35	121	68	18
31	6	4	2	1	1	2	—	—	—	—	—	223	51	51	9	53	19
45	16	14	6	7	7	18	13	13	1	—	—	181	14	14	27	5	20
44	30	29	3	2	2	5	33	33	—	—	—	428	24	24	40	46	21
43	24	22	3	3	2	6	1	1	—	—	—	357	43	42	22	13	22
16	31	30	2	2	1	2	1	1	—	—	—	109	37	37	26	—	23
33	17	15	—	1	1	—	—	—	1	1	1	406	55	50	122	7	24
64	12	11	4	1	1	15	—	—	—	—	—	809	97	97	67	63	25
85	12	12	10	4	3	4	1	1	2	—	—	1 159	44	44	148	178	26
41	15	15	7	7	6	5	1	1	2	—	—	196	32	32	24	—	27
23	17	15	4	—	—	1	—	—	3	—	—	248	21	21	49	6	28
40	4	4	2	2	2	15	3	3	—	—	—	901	118	118	132	109	29
165	**410**	**254**	**1 749**	**3 104**	**1 824**	**467**	**658**	**329**	**7 333**	**9 807**	**5039**	**6**	**2**	**2**	**1 179**	—	
52	200	114	745	831	691	211	197	104	2 169	2 118	1503	—	—	—	319	—	1
5	4	2	36	161	65	10	53	19	256	632	151	—	—	—	51	—	2
1	4	1	17	51	14	7	17	2	128	166	87	6	1	1	37	—	3
1	5	5	26	46	31	2	2	1	161	256	121	—	—	—	44	—	4
1	3	2	28	64	39	5	12	7	223	292	146	—	—	—	50	—	5
1	3	3	7	25	12	2	2	2	111	97	57	—	—	—	15	—	6
2	2	2	29	66	34	15	8	5	177	252	87	—	—	—	12	—	7
—	—	—	5	17	5	3	3	1	48	83	33	—	—	—	—	—	8
5	6	5	23	36	27	6	4	1	135	164	102	—	—	—	15	—	9
6	1	1	15	26	16	3	5	1	67	119	60	—	—	—	—	—	10
14	12	8	48	92	47	6	5	3	201	357	185	—	—	—	25	—	11
3	1	—	57	134	51	9	9	4	176	392	143	—	—	—	14	—	12
1	42	33	83	239	99	23	45	23	723	781	497	—	—	—	179	—	13
2	13	11	29	61	32	1	4	2	149	139	71	—	—	—	44	—	14
12	16	13	26	100	39	7	5	1	152	299	118	—	—	—	29	—	15
1	3	2	16	36	21	3	3	2	94	142	60	—	—	—	24	—	16
23	60	24	125	352	167	50	102	66	667	851	543	—	—	—	155	—	17
—	—	—	29	91	40	3	14	5	81	129	52	—	—	—	27	—	18
2	1	1	20	34	11	7	20	6	50	148	32	—	—	—	—	—	19
1	—	—	15	46	20	6	20	10	149	252	96	—	—	—	10	—	20
1	3	3	23	52	26	5	21	5	108	335	86	—	1	1	11	—	21
6	6	5	28	109	42	16	31	13	256	535	170	—	—	—	34	—	22
9	11	7	33	74	49	12	9	6	215	258	151	—	—	—	44	—	23
3	1	1	59	82	47	12	17	9	179	239	103	—	—	—	—	—	24
5	6	5	46	57	40	6	13	9	166	189	79	—	—	—	35	—	25
6	5	5	71	81	61	22	14	8	231	223	108	—	—	—	—	—	26
—	—	—	51	62	51	1	3	1	48	55	45	—	—	—	—	—	27
2	2	1	39	52	27	14	19	12	114	213	77	—	—	—	1	—	28
—	—	—	20	27	20	—	1	1	99	91	76	—	—	—	4	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	84	19 066	15 454	**1 327**	**7·0**	1 176	18 803	854	4·5
Bleck- o. plåtslagareförb. .	44	2 345	—	**138**	**5·9**	—	2 344	250	10·7
Bokbindareförbundet . . .	41	5 917	3 931	**410**	**6·9**	231	5 808	379	6·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	101	6 117	1 459	**269**	**4·4**	76	6 220	337	5·4
Byggnadsträarbetareförb. .	212	22 520	—	**4 440**	**19·7**	—	23 941	4 017	16·8
De förenade förbunden . .	48	7 501	2 450	**671**	**8·9**	302	7 580	635	8·4
Elektriska arbetareförb. . .	59	4 881	—	**316**	**6·5**	—	4 706	452	9·6
Gjutareförbundet	95	5 943	2	**307**	**5·2**	1	6 590	277	4·2
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	377	45 538	5 635	**7 220**	**15·9**	1 146	46 513	8 652	18·6
Byggnadsind.-arb. . . .	94	14 517	339	**3 376**	**23·3**	92	14 012	3 705	26·4
Byggnadsämnesind.-arb.	144	10 209	245	**960**	**9·4**	34	10 326	1 285	12·4
Glasbruksarb.	35	3 328	97	**410**	**12·3**	15	3 596	521	14·5
Sockerfabriksarb. . . .	14	2 704	458	**545**	**20·2**	275	3 283	893	27·2
Tändsticksarb.	5	1 596	623	**323**	**20·2**	73	1 607	316	19·7
Övriga arb.	85	13 184	3 873	**1 606**	**12·2**	657	13 689	1 932	14·1
Gruvindustriarbetareförb. .	36	5 296	37	**440**	**8·3**	—	5 784	556	9·6
Handelsarbetareförb. . . .	240	27 237	9 425	**2 187**	**8·0**	419	27 201	2 245	8·3
Kommunalarbetareförb. . .	229	32 573	7 104	**712**	**2·2**	265	32 463	695	2·1
Litografförbundet	17	2 273	132	**52**	**2·3**	3	2 274	65	2·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	22 405	6 674	**2 256**	**10·1**	537	22 348	2 779	12·4
Metallindustriarb.-förb. . .	242	119 340	5 780	**6 364**	**5·3**	347	120 814	7 840	6·5
Järnbruksarbetare . . .	57	27 326	85	**682**	**2·5**	15	27 250	966	3·5
Verkstadsarbetare . . .	185	92 014	5 695	**5 682**	**6·2**	332	93 564	6 874	7·3
Murareförbundet	70	7 488	—	**323**	**4·3**	—	7 458	399	5·3
Målareförbundet	141	9 296	1	**655**	**7·0**	—	10 722	1 282	12·0
Pappersindustriarb.-förb. .	138	30 834	1 283	**2 452**	**8·0**	185	32 317	3 108	9·6
Sadelm.- o. tapetseraref. .	41	2 114	355	**207**	**9·8**	25	1 897	158	8·3
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	44	9 657	3 769	**1 911**	**19·8**	779	9 716	1 258	12·9
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	254	12 758	1	**6 259**	**49·1**	—	13 783	6 716	48·7
Stenindustriarbetareförb. .	121	6 753	—	**2 032**	**30·1**	—	7 420	2 239	30·2
Sågverksindustriarb.-förb. .	201	19 721	10	**3 110**	**15·8**	1	21 297	5 062	23·8
Textilarbetareförbundet . .	109	32 781	19 712	**1 609**	**4·9**	949	32 914	1 644	5·0
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 426	1 880	**97**	**4·0**	88	2 440	115	4·7
Transportarbetareförb. . .	115	15 904	212	**2 215**	**13·9**	35	15 898	2 369	14·9
Träindustriarbetareförb. . .	157	11 689	213	**1 190**	**10·2**	16	12 378	1 075	8·7
Typografförbundet	104	10 115	536	**375**	**3·7**	72	10 115	504	5·0
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	135	9 117	—	**2 126**	**23·3**	—	9 914	2 567	25·9
Summa	**3 594**	**509 605**	**86 055**	**51 670**	**10·1**	**6 653**	**521 658**	**58 529**	**11·2**
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	**3 340**	**496 847**	**86 054**	**45 411**	**9·1**	**6 653**	**507 875**	**51 813**	**10·2**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni månad uppgivits till inalles 233 523, vilket i genomsnitt motsvarar 4·5 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935							1936					
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	13·8	[1] 10·2	9·1
Ansökn. per 100 lediga platser .	284	277	255	244	284	434	442	370	319	261	249	214	194
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·71	·	·	3·73	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·	3·82
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	104·2	·	·	104·6	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·	109·2
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	20·3	18·1	18·8	18·8	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	18·4	14·4	12·1	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	96	·	·	100	·	·	97	·	·	94	·	·	—
Danmark. Arbetslöshet, i % .	12·6	12·6	13·7	14·9	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	18·9	12·8	11·2
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	63	63	68	72	81	100	140	131	140	126	93	66	58
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	122	123	123	125	126	123	122	114	110	[2] 55	121	132	133
Finland. Arbetslösa	6 205	5 732	4 684	5 786	9 739	14 841	17 778	19 912	20 591	18 665	13 326	8 182	2 409
Ansökn. per 100 lediga platser .	206	204	214	212	288	343	362	320	277	277	233	170	157
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	·	107·2	·	·	101·8	·	·	97·7	·	·	98·7	·	·
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	15·4	15·3	14·9	15·0	14·6	14·6	14·2	16·3	15·4	14·4	13·8	13·0	13·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 068	2 045	2 022	2 032	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768	1 766
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	109·1	109·3	109·8	110·0	110·1	110·6	111·3	108·6	110·0	111·6	112·5	113·7	113·7
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	130	[2] 82	[2] 83	[2] 83	124	129	133	145	142	123	117	109	70
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	32·9	33·9	34·5	35·4	35·2	36·6	40·7	42·6	[1] 41·2	[1] 38·5	35·8	34·6	34·2
Arbetslöshetsdagar, i %	28·9	29·4	29·8	30·7	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	32·5	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	27·0	27·0	26·6	26·8	25·1	26·2	29·2	29·7	29·8	26·1	24·3	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	1 877	1 754	1 706	1 714	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491	1 315
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	947	889	866	861	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828	732
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·5	16·6	16·7	16·6	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5	17·7
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	238	221	209	205	214	243	285	317	322	299	267	242	231
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	13·7	13·5	14·2	14·6	16·1	18·6	23·7	25·8	25·5	22·3	18·9	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	79	·	·	81	·	·	81	·	·	82	·	·	—
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	80	·	·	80	·	·	78	·	·	78	·	·	—
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	410	384	381	377	378	404	433	469	490	470	449	430	419
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	433	416	416	408	419	458	481	519	529	509	491	465	459
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	638	638	628	609	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	856	752	592	593	977	1 717	2 007	2 316	1 865	1 791	1 274	[1] 582	365
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	132·2	126·9	128·1	127·8	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 812	2 077	1 595	1 819	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840	1 074
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	15·6	13·2	11·8	11·1	11·3	13·4	18·4	21·0	[1] 21·5	[1] 20·5	[1] 17·6	14·8	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	14·3	13·6	13·3	12·9	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	14·6	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	606	567	558	573	601	679	794	850	860	798	719	[1] 637	566
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	19	19	19	17	16	16	19	19	19	19	18	18	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	339	372	342	359	314	329	356	354	382	307	310	295	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	11	11	9	9	9	11	17	22	23	19	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	11	11	12	13	11	12	19	28	34	31	26	17	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	36	34	30	30	35	43	51	49	53	51	42	36	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	15·4	15·1	14·2	13·0	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	14·8	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	99·5	101·1	102·7	106·1	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	102·0	104·6
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	79·6	79·5	81·8	83·5	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	85·8	—
Arbetslöshet, i %	18·5	19·4	18·4	17·9	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	16·2	15·1	[1] 13·7	12·8
Australien. Arbetslöshet, i % .	17·8	·	·	15·9	·	·	13·7	·	·	13·4	·	·	—
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	39	41	43	42	40	36	36	35	32	32	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1936. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Under juli ha flera varuslag varit underkastade mindre prisförskjutningar i uppåt- eller nedåtgående riktning, vilka dock i stort sett motvägt varandra.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—juli 1936 och 1931—juli 1936. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med juli 1936 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal								1936			
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1:a kv.	2:a kv.	juni	juli
juli 1914 . .	100	154	150	140	131	127	123	124	130	134	135	135	135
år 1931 . .	-	-	-	-	100	97	93	94	99	101	102	102	103

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under juli varit oförändrad. Det må noga observeras, att ovan angivna indextal endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1936, 158 med juli 1914 som utgångspunkt och 99 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 550).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	maj 1936			juni 1936				juli 1936			
	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25
Rörlig basperiod: (föreg. vecka = 100)	100·10	100·02	100·06	100·07	100·00	100·04	100·04	99·97	100·01	99·94	100·08
Fast basperiod: (sept. 1931 = 100)	101·3	101·3	101·4	101·4	101·4	101·5	101·5	101·5	101·5	101·4	101·5

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1935	Juli 1935	Maj 1936	Juni 1936	Juli[1] 1936	Höjn. el. sänkn. i % juli 1914—juli 1936	Höjn. el. sänkn. i % juli 1935—juli 1936
Mjölk: oskummad	l	14	47	21	21	22	22	22	+ 46·7	+ 4·8
separerad	»	6	23	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	268	265	259	258	258	+ 10·7	— 2·6
mat- (lands-)	»	218	727	253	250	247	246	246	+ 17·1	— 1·6
Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	177	175	191	190	188	+ 16·8	+ 7·4
halvfet, » »	»	121	500	129	128	144	146	146	+ 22·7	+ 14·1
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	135	133	130	130	130	— 5·8	— 2·3
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	184	149	146	159	167	+ 21·9	+ 12·1
Potatis: gammal	5 l	28	71	43	44	48	48	46	+ 43·8	+ 4·5
»	hl	·	1271	640	705	745	733	689	·	— 2·3
färsk, svensk	5 l	46	102	92	124	—	—	118	+ 14·6	— 4·8
Gula ärter, svenska	kg	31	78	48	52	42	42	42	+ 40·0	— 19·2
Bruna bönor, holländska	»	48	214	62	61	61	61	60	+ 30·4	— 1·6
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	38	38	38	38	38	+ 22·6	0·0
råg-, sämm. el. toppat, svenskt	»	22	56	24	25	24	24	24	+ 14·3	— 4·0
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	33	33	33	33	33	+ 22·2	0·0
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	35	35	36	36	37	+ 2·8	+ 5·7
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	40	40	41	41	41	+ 5·1	+ 2·5
Rågbröd: hårt { grovt spisbröd	»	41	96	59	59	60	60	60	+ 46·3	+ 1·7
{ knäckebröd	»	·	·	82	82	82	82	82	·	0·0
sötlimpa eller siktbröd	»	88	96	58	58	58	58	58	+ 52·6	0·0
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	45	45	45	45	45	+ 45·2	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	132	132	131	131	131	+ 74·7	— 0·8
mjukt matbröd, { bakat med vatten	»	43	116	72	72	72	72	72	+ 63·6	0·0
billigaste sort { » » mjölk	»	60	167	85	85	86	86	86	+ 45·8	+ 1·2
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	97	97	97	97	97	·	0·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	179	184	192	192	195	+ 65·3	+ 6·0
soppkött	»	100	490	143	144	156	155	156	+ 60·8	+ 8·3
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	217	222	231	234	235	+ 79·4	+ 5·9
spädkalv	»	72	312	129	128	140	141	141	+ 104·3	+ 10·2
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	205	219	224	225	226	+ 66·2	+ 3·2
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	172	178	188	187	189	·	+ 6·2
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	177	192	194	192	194	+ 51·6	+ 1·0
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	182	198	198	197	199	+ 47·4	+ 0·5
» amerikanskt (ryggfläsk)	»	·	·	170	165	189	189	185	·	+ 12·1
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	110	103	98	95	106	+ 41·3	+ 2·9
gädda	»	108	333	153	153	136	144	161	+ 42·5	+ 5·2
sill	»	34	110	62	67	61	67	69	+ 81·6	+ 3·0
strömming	»	38	114	57	58	54	56	59	+ 59·5	+ 1·7
torsk	»	55	160	89	90	87	89	91	+ 65·5	+ 1·1
rödspotta (spätta)	»	79	244	145	145	145	147	149	+ 86·3	+ 2·8
kolja	»	·	·	116	116	116	116	117	·	+ 0·9
Salt sill, prima islands-	»	45	148	62	52	86	82	79	+ 83·7	+ 51·9
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	66	64	72	72	72	+ 26·3	+ 12·5
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	291	287	285	285	284	·	— 1·0
Socker, bit-	»	67	133	46	46	47	47	47	— 26·6	+ 2·2
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	101	133	106	111	112	·	— 15·8
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	115	143	101	109	124	·	— 13·3
Bananer, prima	kg	·	·	160	169	157	158	159	·	— 5·9
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	101	103	84	84	84	·	— 18·4
Vitkål, svensk	»	·	·	24	30	48	47	42	·	+ 40·0
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	15	15	16	15	15	+ 150·0	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	35	35	35	34	34	·	— 2·9
Fotogen, Water White	l	20	71	20	20	20	20	20	0·0	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	945	945	985	985	985	+ 34·9	+ 4·2
barr-, » »	»	575	1895	730	730	760	760	760	+ 29·9	+ 4·1
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	·	614	613	607	606	606	+ 54·6	— 1·1
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	234	·	291	291	291	291	292	+ 27·5	+ 0·3
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	452	454	453	453	454	·	0·0
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	·	436	436	441	442	441	·	+ 1·1

[1] Preliminära siffror.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1929	148	200	161	184	187	178	156	175	147	159	—	195	154	196	185	197	211	179
» 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	—	195	142	200	179	179	200	176
» 1931	127	206	153	173	173	176	137	173	140	143	—	189	125	203	169	157	177	173
» 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	—	188	122	205	168	163	152	179
» 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	—	187	128	209	171	175	173	182
» 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	—	188	134	210	178	191	199	183
» 1935	129	198	137	167	178	174	143	166	134	143	—	188	147	216	174	192	214	183
sept./okt. »	131	198	138	167	179	173	145	166	135	145	—	189	145	216	174	193	214	181
dec./jan. 1936	132	198	138	168	179	173	147	166	135	145	—	189	146	225	178	194	214	181
mars/apr. »	134	196	140	169	170	172	148	166	135	145	—	189	146	225	178	195	214	181
juni/juli »	134	196	139	169	170	173	—	—	—	—	—	—	146	225	179	196	227	182

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat förkrigsår) = 100	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Nya Zeeland
juni/juli 1929	169	164	173	1192	161	153	556	867	169	161	544	170	156	132	160
» 1930	164	161	165	1189	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
» 1931	158	151	154	1003	147	138	589	789	153	150	488	150	137	123	145
» 1932	156	149	154	985	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	.
» 1933	153	147	160	967	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
» 1934	155	148	166	948	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
» 1935	156	150	173	965	143	123	490	649	126	127	430	140	123	116	133
juli/aug. »	.	151	.	978	143	124	.	654	.	128	430	.	123	116	133
aug./sept. »	.	152	.	994	143	125	.	662	.	128	433	.	124	115	133
sept./okt. »	157	152	172	992	145	123	469	670	136	129	434	141	124	115	134
okt./nov. »	.	153	.	1004	147	123	.	684	.	129	.	.	126	115	136
nov./dec. »	.	153	.	1003	147	123	.	689	.	130	.	.	126	115	136
dec./jan. 1936	158	153	173	996	147	123	478	684	137	130	.	142	127	115	135
jan./febr. »	.	153	.	978	147	124	.	685	.	130	.	.	126	116	134
febr./mars »	.	154	.	982	146	124	.	683	.	130	.	.	126	116	134
mars/april »	158	155	173	981	144	124	486	683	—	130	.	141	125	116	134
april/maj »	.	155	.	971	144	124	.	677	.	130	.	.	125	116	135
maj/juni »	.	—	.	965	144	124	.	674	.	130	.	.	125	116	135
juni/juli »	158	—	174	966	146	125	—	677	—	—	.	—	—	—	136

Litteraturöversikt.

(Juli 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

Bonvoisin, M. G. Le rôle social du chef d'entreprise. Le musée social 1936, *nr* 6.

Casparson, R. Internationella arbetskonferensens 20:e sammanträde. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 28.

Cassel, G. Guldvärdets framtid. Skandinaviska kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1936, nr 3.

Lavergne, B. Socialisme d'État et socialisme coopératif. Revue des études coopératives 1936, nr 59.

Zeuthen, F. Socialpolitik som Fagomraade. Socialt Tidsskrift 1936, nr 5.

Sverige.

Fredriksson, Karl. Socialiseringsfrågan vid två partikongresser. Tiden 1936, nr 7.

Källström, V. Näringslivet och den offentliga statistiken. Industria 1936, nr 15.

Pallin, H. N. Trafiksäkerhetens sociala huvudfråga. Vägen 1936, nr 15.

Åsbrink, P. Finnes plats för smådriften? Kooperatören 1936, nr 12.

Amerikas förenta stater.

Hammarén, B. Trafiken och näringslivet. Amerikanska erfarenheter. Vägen 1936, nr 15.

Amerika inför systemskifte? Finanstidningen 1936, nr 17.

Danmark.

Albertsen, V. Planhushållningen i belysning av den danska näringspolitiken efter år 1932. Svenskt affärsliv 1936, nr 14/15.

Warming, J. Broer, Bilveje og Beskæftigelse. Socialt Tidsskrift 1936, nr 6.

Finland.

Förhållandena bland de affärsanställda år 1935. Social tidskrift 1936, nr 7.

Nederländerna.

Methorst, H. V., & Lentz, J. L. Die Volksregistrierung und das neue in den Niederlanden eingeführte einheitliche System. Allg. statistisches Archiv B. 26, s. 59.

Norge.

Gottschalk, H. En produktiv Kriseplan — Norges Jern-Plan. Socialt Tidsskrift 1936, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

Kvasnik, V. Stachanov-rörelsen i Ryssland. Gruvindustri-arbetaren 1936, *nr* 6.

Markus, B. L. The Stachanov movement and the increased productivity of labour in the U. S. S. R. International labour review juli 1936.

Tyskland.

Maier, A. K. Rückblick auf die wirtschafts- und sozialpolitischen Massnahmen des Landes Bayern in den Jahren 1933 bis 1935. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 19.

Meyer, F. Gebürtigkeitsstatistik und Meldestatistik. Über die Hauptmethoden zur statistischen Erfassung der Binnenwanderungen. Allg. statistisches Archiv B. 26, s. 40.

»Tredje rikets» juridiska bakgrund. Fackföreningsrörelsen 1936, *nr* 30.

Den tyska detaljhandelns senare utveckling. Kooperatören 1936, nr 13.

Zur Kennzeichnung konjunktureller und inflationistischer Preisbewegungen. Vierteljahrsh. zur Konjunkturforschung 1936/37, nr 1.

Arbetarskydd.

Ljunggren, G. Bestämning av dammpartiklar i luft. Teknisk tidskrift 1936, nr 28.

Sverige.

Eggert, E. Yrkesrisk och arbetarskydd inom sjömansyrket. (Föredrag.) Arbetarskyddet 1936, nr 5/6.

Ett giv akt för kommunalarbetare som gå i kasunarbete. Kommunalarbetaren 1936, nr 7.

Om yrkesåkommor och olycksfall inom servitöryrket. Sv. hotell-revy 1936, nr 7.

Den sjukvårdande verksamheten vid fabriker. Omfattande undersökning av yrkesinspektrisen. Tobaksarbetaren 1936, nr 7.

Stor risk för olycksfall vid stubbrytning. Kommunalarbetaren 1936, nr 6.

Stora olycksfallsrisker vid explosionsmotorer inom lantbruket. Yrkesinspektör påtalar förhållandena hos socialstyrelsen. Lantarbetaren 1936, nr 30.

Tyskland.

BANIK, E. Neuere gefahrlose Verfahren zum Füllen von Zellstoffkochern. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 21.

KOCH. Ermittlung von Tageslicht-Beleuchtungsstärken. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 21.

MARTENS, H. A. Selbstschutz des Arbeiters bei Arbeiten an nicht sichtbarer Stelle. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 21.

SAUERTEIG, H. Unfallsichere Arbeitskleidung im Sinne der neuen Unfallverhütungsvorschriften. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 21.

Entwicklungsrichtungen im psychologischen und technischen Unfallschutz. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1936, nr 28.

Gesundheitsführung in den Betrieben. Soziale Praxis 1936, nr 30.

Arbetslön och arbetstid.

BERNHARD, G. 40-timmarsveckan. Svensk typograftidning 1936, nr 30.

DORMANN. Der Weltkongress für Freizeit und Erholung in Hamburg vom 23. bis 30. Juli 1936. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 20.

GECK, L. H. AD. Freizeitgestaltung in ausserdeutschen Ländern. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 20.

OSTHOLD, P. Die Vierzigstundenwoche. Der deutsche Volkswirt 10 juli 1936.

WENNBERG, S. 40-timmarsveckan på marsch. Industritidningen Norden 1936, nr 31.

Freizeitgestaltung im Ausland. Soziale Praxis 1936, nr 30.

Om 40 Timers Arbejdsugen. Arbejdsgiveren (Danmark) 1936, nr 15.

Sverige.

BONDESON, O. Permanent arbetstidsförkortning med lönekompensation. Svensk trafiktidning 1936, nr 30.

S[EVERIN], F. 40-timmarsveckan på nytt aktuell. Den socialdemokratiska regeringens hållning till Genèvekonventionerna. Signalen 1936, nr 31.

Ackordsproblemet inom den mekaniska verkstadsindustrin. Gjutaren 1936, nr 4.

Jordbrukets arbetarfrågor inför 1936 års riksdag. Föredrag vid länsföreningarnas årsstämmor. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 7.

Amerikas förenta stater.

MARTIN, R. F. Income from manufacturing, 1929—35. Conference board bulletin 1936, nr 7.

Finland.

Arbetstillgången och arbetslönerna i flottningsarbete åren 1933—1935. Social tidskrift 1936, nr 7.

Frankrike.

B[RUNIU]s, A. Socialpolitikens paradox i franska aktstycken. *Industria 1936, nr 14.*

La réglementation du travail de nuit dans la boulangerie en France. Revue du travail 1936, nr 4.

Tyskland.

GECK, L. H. AD. Die Entwicklung der Freizeitbewegung. Soziale Praxis 1936, nr 30.

KALCKBRENNER, O. Die Durchführung des Urlaubsmarkensystems im Baugewerbe. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 19.

NEITZEL. Zur Neuregelung der Arbeitszeit in Bäckereien und Konditoreien. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 21.

REITZEL. Die Freizeitgestaltung in Deutschland. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 20.

RICHTER, L. Entgeltschutz der Heimarbeit. Soziale Praxis 1936, nr 29.

Lönudviklingen i Tyskland. Tidsskrift for Industri 1936, nr 13.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

COLE, G. D. H. Mr Keynes Teori om Arbejdslöshedens Aarsager. Socialt Tidsskrift 1936, nr 5.

Sverige.

B[RUNIU]s, A. »Medhåll» och »mothåll» i Genève. Direktör Butlers stora A. [Svenska statens arbetslöshetspolitik.] Industria 1936, nr 14.

HESSLEB, T. Den statliga och kommunala hjälpverksamheten för arbetslösa åren 1914—1935. Sv. stadsförbundets tidskrift 1936, nr 4.

KOCK, KARIN. Männen och kvinnornas andel i arbetstillfällena. Industritjänstemannen 1936, nr 7.

MONTGOMERY, A. Arbetslöshetspolitik och konjunkturutveckling i Sverige och Finland. Ekonomisk tidskrift 1936, nr 2.

S[EVERIN], F. Arbetslöshetskassa inom [järnvägsmanna]förbundet. Signalen 1936, nr 27.

»Arbetslöshetsöarna.» Skogsindustriarbetaren 1936, nr 12.

Hur blir det, om [Svenska järnvägsmanna]förbundet får en statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring? Signalen 1936, nr 31.

Metallindustrins paradoxala läge. God förräntning och hög produktion — men ändå arbetsbrist. Metallarbetaren 1936, nr 24—25.

Skogsbygdens arbets- och försörjningsproblem. Trävaruindustrien 1936, nr 14.

Amerikas förenta stater.

La main-d'œuvre féminine aux Etats-Unis. Revue du travail 1936, nr 4.

Storbritannien.

Unemployment assistance board: First annual report. The Ministry of labour gazette 1936, nr 7.

Tyskland.

STEPHAN, W. Der Arbeitseinsatz bei öffentlichen Bauarbeiten. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 19.

Befolkningsfrågan.

Danmark.

SKALTS, VERA. Mödrehjælpens Arbejde i Svangerforsorgens Tjeneste. Socialt Tidsskrift 1936, nr 5.

Soc. rådsrepublikernas union.

Ingen anledning till ändrade signaler. [Abortfrågan i Ryssland.] Tidevarvet 1936, nr 27.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BRING, E. Familjesociala synpunkter vid bostadsförbättringsverksamhetens bedrivande. Hushållningssällskapens tidskrift 1936, nr 5.

HUSS, R. Bostadsbestämmelserna i hälsovårdsstadgan. (Föredrag.) Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 13.

Norge.

Ny politisk hyreslagstiftning i Norge. Hyresregleringen uppväckes från de döda. Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 14.

Soc. rådsrepublikernas union.

TÆSLER, V. Bostadsbyggandet i Sovjetunionen. Byggmästaren 1936, nr 18.

Tyskland.

FISCHER-DIESKAU. Grundsätze der Wohnbaufinanzierung. Der deutsche Volkswirt 3 & 17 juli 1936.

KAESTNER, F. Probleme und Begriffe der nächsten Reichswohnungszählung. Allg. statistisches Archiv B. 26, s. 12.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

Hemortsrätt och hemsändning. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1936, nr 7.

Föreningsväsen.

LINDLEY, CH. Då internationella transportarbetarfederationen bildades. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 29.

Londonkongressen. [Internationella fackföreningsfrågor.] Metallarbetaren 1936, nr 28.

Sverige.

GYLLIN, Y. De unga och fackorganisationerna. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 29.

Hälso- och sjukvård.

Storbritannien.

Hälsoföda åt alla! Uppseendeväckande iakttagelser vid undersökningar av de engelska hälsovårdsmyndigheterna. Morgonbris 1936, nr 7.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

SMÅLANDS OCH BLEKINGE HANDELSKAMMARE. Betänkande av sociala jordutredningen. (Yttrande.) Smålands och Blekinge handelskammares årsskrift 1936, nr 1/2.

Workers' small holdings a successful social experiment in Sweden. The anglo-swedish review juli 1936.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

B[OGREN], S. Konsekvenser av den nya förenings- och förhandlingsrättslagen. Från svenska bruk 1936, nr 7.

B[ROOM]é, R. Per aspera ad astra. [Förenings- och förhandlingsrättslagen.] Arbetsledaren 1936, nr 12.

B[RUNIU]s, A. Elva dialoger om arbetsdomstolen. [Anm. av] Lode Wistrand: Kollektivavtalslagen och arbetsdomstolen. En populär kurs i svensk arbetsrätt. Industria 1936, nr 15.

LINDSTRÖM, R. Förenings- och förhandlingsrätt. Handelsarbetaren 1936, nr 7.

P[ETERSSON], G[UNNAR]. En efterlängtad lag. [Förenings- och förhandlingsrätt.] Industritjänstemannen 1936, nr 7.

Arbetsfredens problem. Frisören 1936, nr 7.

Förenings- och förhandlingsrätten. Svensk tidskrift 1936, nr 7.

Kommunalarbetarna och industriförbunden. Kommunalarbetaren 1936, nr 6.

Danmark.

Dansk reflexion. [Om avtalsförhandlingar o. s. v.] Metallarbetaren 1936, nr 26.

Norge.

Anciennitet. Hvad betyr dette ord og hvordan fortolkes det? Statstjenestemannen 1936, nr 13.

Tyskland.

SITZLER. Das Arbeitsverhältnis. Gedanken über die Auswirkung weltanschaulicher Wandlungen im Arbeitsrecht. Soziale Praxis 1936, nr 29.

Von der Tarifordnung zur Betriebsordnung. Soziale Praxis 1936, nr 29.

Kooperation.

SCHÄR, A. Die Lagerwirtschaft in genossenschaftlichen Betrieben. Mit besonderer Berücksichtigung der statistischen Grundlagen. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 29.

La ristourne est-elle un élément indispensable de l'organisation coopérative de consommation? Revue du travail 1936, nr 4.

Sverige.

STOLPE, H. Ett värn för ekonomisk demokrati. Översikt över K. F:s kongress. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 27.

Danmark.

FRANK, P. Smaabruget og Kooperationen i Danmark. Kooperatören 1936, nr 12.

Kanada.

FAY, C. R. Une régie coopérative d'électricité au Canada. Revue des études coopératives 1936, nr 59.

Levnadskostnader.

Sverige.

En ny produktionsindex. Affärsvärlden 1936, nr 29.

Frankrike.

Commissions d'études relatives au coût de la vie. Bulletin de la statistique générale de la France 2 kv. 1936.

Storbritannien.

BOWLEY, A. L. The new survey of London life and labour. Effect of modifying the poverty line. Journal of the royal statistical society 1936, nr 2.

MACROSTY, H. W. Memorial on earnings and cost of living. Journal of the royal statistical society 1936, nr 2.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Sverige.

Yrkesutbildningens svårigheter. Verkstäderna 1936, nr 7.

Storbritannien.

Engelska yrkesarbetarproblem. Metallarbetaren 1936, nr 25.

Nykterhetsfrågan.

BANDEL, R. Alcohol consumption and alcoholism in connection with race, profession, age and season. Forschungen zur Alkoholfrage 1936, nr 3.

GABRIEL. Richtlinien zur Behandlung von Trunksüchtigen. Forschungen zur Alkoholfrage 1936, nr 3.

Sverige.

DAVIDSON, D. Den skatterättsliga innebörden av vissa sammanhang av ekonomisk art. [Spritbeskattningen m. m.] Ekonomisk tidskrift 1936, nr 2.

NEUMAN, I. Fullständigare registrering av för fylleri sakfällda och andra alkoholmissbrukare. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 7.

SJÖBERG, K. Erkända alkoholistanstalten Björknäs. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 5.

SMÅLANDS OCH BLEKINGE HANDELSKAMMARE. Betänkande av 1934 års maltdryckskommitté. (Yttrande.) Smålands och Blekinge handelskammares årsskrift 1936, nr 1/2.

THULIN, E. Behandlingen av återfallsfylleristerna. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 6.

Fyllerilagstiftningen farsartad? Tidskrift för systembolagen 1936, nr 6.

Revision av maltdrycksförordningen. Landskommunernas tidskrift 1936, nr 7.

Italien.

Noch einmal der Wein und die Alkoholpsychosen in Italien. Forschungen zur Alkoholfrage 1936, nr 3.

Socialförsäkring.

Sverige.

SIDVALL, S. Olycksfallsförsäkringslagens ersättningsområde utvidgas. Arbetarskyddet 1936, nr 5/6.

ULNE, J. Om sjukhusvård och avdrag å sjukpenning för sådan vård. Arbetarskyddet 1936, nr 5/6.

Olycksfallen bland måleriarbetarna. En rad intressanta ersättningsmål. Målarnas facktidning 1936, nr 7.

Olycksfallen och försäkringslagen. Signalen 1936, nr 28.

Amerikas förenta stater.

SCHLEEF, CAROLINE. Den sociala säkerhetslagen. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 28—29.

Frankrike.

Influence de la crise sur certains aspects du droit ouvrier. Revue du travail 1936, nr 4.

Norge.

NORGES INDUSTRIFORBUND. Alderstrygden og industribedriftenes pensjonsordninger. (Yttrande.) Norges industri 1936, nr 13.

Schweiz.

Die Revision des Kranken- und Unfallversicherungs-Gesetzes. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 28.

Soc. rådsrepublikernas union.

MELCHIOR, O. Invaliders Beskæftigelse i Sovjet-Unionen. Socialt Tidsskrift 1936, nr 5.

Tyskland.

ENGEL, H. Erziehungsarbeit in der deutschen Sozialversicherung. Die Reichsversicherung 1936, nr 6.

LAUTERBACH. Die Neuregelung der Beziehungen zwischen den Trägern der Krankenversicherung und Unfallversicherung. Die Reichsversicherung 1936, nr 6.

25 Jahre Reichsversicherungsordnung. Soziale Praxis 1936, nr 28.

Neuregelung der Beziehungen zwischen den Trägern der Kranken- und der Unfallversicherung. Soziale Praxis 1936, nr 30.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Women's bureau.
Bulletin. Wash. 1935.
130. *Pidgeon, Mary Elizabeth.* Employed women under N. R. A. codes.

CANADA. Department of trade and commerce. Dominion bureau of statistics.
Prices and price indexes 1913—34. Ottawa 1936.

DANMARK. Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1936.
Bd 100: H. 3. Landbrugsarealet, Hösten og Kreaturholdet i 1935.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Nationernas förbund. Internationella arbetsorganisationen. 10. Arbetskonferensens 19:e sammanträde m. m. (1935). Sthlm 1936.

DÄNEMARK 1936. Von dem Kgl. dänischen Ministerium des Äussern und dem Staatlichen statistischen Departement hrsg. Kopenhagen 1936.

HANDBOK för den offentliga arbetsförmedlingen. Utg. av K. socialstyrelsen. Sthlm 1936.

HANDBUCH, Konjunkturstatistisches 1936. Hrsg.: *E. Wagemann.* Berl. 1935. (Institut für Konjunkturforschung.)

HANDBÖCKER, Kommunala. Sthlm 1936.
3. Författningshandbok.
Kommunal författningshandbok för Stockholm. 5. Av Stockholms stad förvaltade donationsfonder. 1936. Utg. av Stockholms stads statistiska kontor.

HECHSCHER, E. F. Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa. Del 1. Före frihetstiden. Bok 2. Hushållningen under internationell påverkan 1600—1720. Sthlm 1936.

IAKTTAGELSER rörande de internationella ekonomiska förhållandenas nuvarande tillstånd. Rapport avgiven av N. F:s ekonomiska kommitté. Övers. från engelska och franska texter av G. Böös. Sthlm 1936. (Sveriges industriförbund.)

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Year-book of labour statistics. 1 (1935/36). Geneva 1936.

ITALIEN. Istituto nazionale fascista della previdenza sociale.
Die Tätigkeit des faschistischen Nationalinstituts für soziale Fürsorge. Rom 1935.

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.
Localités rurales habitées. (D'après le matériel du recensement de la population en 1935.) Riga 1936.
4e recensement de la population en Lettonie en 1935. 1. Riga 1936.

NATIONERNAS FÖRBUND. Service d'études économiques. — Economic intelligence service.
Annuaire statistique de la Société des nations 1935/36. — Statistical year-book ... Genève 1936. (Publ. 1936: 2. A. 8.)

— The mixed committee on the problem of nutrition.
The problem of nutrition. Interim report. Vol. 1. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. B. 3.)

NEDERLÄNDERNA. Centraal bureau voor de statistiek.
Jaarcijfers voor Nederland 1935. 's-Gravenh. 1936.

NERMAN, T. Järnbärarna. En arbetarkårs historia. Sthlm 1936.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1936.
89. Norges postverk 1935.
90. Industriarbeidertrygden. Ulykkestrygden for industriarbeidere m. v. 1933.
91. Fengselstyrets årbok 1926—30.

— Det Kgl. selskap for Norges vel.
Undersökelser over jordbrukets driftsforhold. Regnskapsresultater fra norske gårdsbruk. 27. Regnskapsåret 24 (1934/35). Halden 1936.

— Statens pensjonskasse, Den norske enkekasse og Pensjonskassen for statens Tjenestemenn.
Årsberetning for 1935. Oslo 1936.

OSLO. Oslo trygdekasse.
1911 — 3. juli — 1936. 25 års beretning. Oslo 1936.

PALESTINA. Office of statistics.
Census of Palestine 1931. Vol. 1—2. Alexandria 1933.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1935.
69. Bundessubventionen und gesetzliche Anteile 1934.

SOCIALSTYRELSEN, K.
Årsberättelse. 1933; 1934. [Sthlm 1936. Stencil.]
STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Folkmängden och dess förändringar.
Befolkningsrörelsen år 1933. Av Statistiska centralbyrån.
Folkmängden inom administrativa områden den 31 dec. 1935. Av Statistiska centralbyrån.
Finanser.
Accispliktiga näringar (tillverkning av bränn-vin och maltdrycker m. m.) år 1934/35. Av K. kontrollstyrelsen.
Jordbruk med binäringar.
Fiske år 1934. Av Statistiska centralbyrån.
Jordbruk och boskapsskötsel år 1933. Av Statistiska centralbyrån.
STORBRITANNIEN. Industrial health research board.
Annual report. 16 (1935/36). Lond. 1936.
Report. Lond. 1936.
75. Sickness absence and labour wastage. By *May Smith, Margaret A. Leiper & Major Greenwood.*
76. The warmth factor in comfort at work. A physiological study of heating and ventilation. By *T. Bedford.*
SVENSKA KOMMUNALARBETAREFÖRBUNDET.
Statistiska löneuppgifter år 1935. Sthlm 1936.
SVENSKA POSTMANNAFÖRBUNDET 1886—1936. Minesskrift utg. med anledning av förbundets 50-åriga tillvaro. Sthlm 1936.
SVENSKA SKYDDSFÖRBUNDET.
Redogörelse för år 1935 jämte översikt över till förbundet anslutna föreningar och deras verksamhet under år 1935. Sthlm 1936.
TYSKLAND. Statistisches Reichsamt.
Die Krankenversicherung 1934 mit vorläufigen Ergebnissen für das Jahr 1935. Berl. 1936. (*Statistik des Deutschen Reichs.* Bd 484.)
UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
22. Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning verkställd av Kommerskollegium. [Avg. d. 20 mars 1936.] (H.)
23. Betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas m. m. Avg. d. 29 dec. 1935 av 1930 års lapputredning. (S.)
24. Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning. [Avg. d. 21 dec. 1935.] (Ju.)
25. Betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen d. 29 juni 1923 (nr 286) *om sparbanker m. m.* Avg. av 1935 års sparbankssakkunniga d. 9 juni 1936. (Fi.)
26. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen angående avstyckning m. m. Avg. d. 12 juni 1936. (Jo.)
27. Angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. Huvudbetänkande avg. [d. 3 juli 1936] av sakkunniga för elektriska kontrollväsendet. (H.)
28. *Schalling, E.* Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. Rättshistorisk utredning. (E.)
29. Betänkande om socialstyrelsens organisation. Avg. [d. 30 juni 1936]. (S.)
30. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. Avg. d. 27 juni 1936. (Jo.)
31. Betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. Avg. [d. 28 april 1936] av 1932 års seminariesakkunniga. (E.)
32. Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914—1935. Redogörelse utarbetad inom Socialdepartementet. [Avg. i maj 1936.] (S.)

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 juli—10 aug. 1936 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
464.	K. kung. om ändrad lydelse i vissa delar av kung. den 30 juni 1934 (nr 434) ang. statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet	30 juni

Arbetsmarknaden under augusti månad 1936.

Arbetsmarknadssiffrorna för augusti månad gåvo ett förnyat vittnesbörd om den gynnsamma utveckling, som sedan länge varit rådande på skilda områden av vårt näringsliv. Sålunda sjönk genomsnittssiffran för antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen i riket från 194 i juli till 175 i augusti; i jämförelse med siffran 255 i augusti 1935 framstår den förbättrade situationen under innevarande år ännu mera markerad. Inom arbetsförmedlingen redovisades för månaden en stegring i platstillgången med 15 %, under det att ökningen av antalet sökande endast uppgick till 2 %. I främsta rummet var det den ökade efterfrågan på arbetskraft inom grupperna jordbruk och husligt arbete, som bidragit till relationstalets förbättring. Arbetslöshetssiffrorna ha ytterligare sjunkit, och antalet till arbetslöshetskommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa vid slutet av augusti torde komma att något understiga siffran vid månadens början, som var 21 510. Ett år tidigare uppgick den till det dubbla. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av juli utgjorde 7·9 % mot 9·3 % en månad tidigare och 9·9 % vid motsvarande tidpunkt i fjol. Man får gå tillbaka ända till 1929 för att finna en så låg julisiffra som den nu föreliggande, något som i sin mån synes bekräfta den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden.

Vid *jordbruket* beredde bärgningen av skörden och den begynnande tröskningen arbetstillfällen i viss utsträckning, ehuru efterfrågan på skördearbetare nu var mindre än vanligt vid denna årstid, beroende på den tjänliga väderleken som möjliggjorde sådant utnyttjande av den ordinarie arbetskraften, att behovet av tillfällig hjälp på flertalet orter var relativt ringa. På en del platser, särskilt i Skåne, var emellertid efterfrågan på dylik arbetskraft synnerligen livlig och översteg tillgången. Anmälningar från såväl arbetsgivare som arbetssökande beträffande fasta platser till stundande höstflyttning ha i år ingått ovanligt tidigt, och många uppgörelser ha redan träffats. Största efterfrågan gällde som vanligt gifta ladugårdskarlar med hustrur eller andra familjemedlemmar, villiga att deltaga i mjölkning och annat ladugårdsarbete, och brist torde komma att föreligga å dylik personal, när det nya tjänsteåret börjar. Inom *skogsbruket* kunde kolveds- och massavedshuggare för Norrlands behov ej anskaffas i tillräckligt antal.

Inom flertalet grenar av *industri och hantverk* rådde fortfarande god arbetstillgång, och brist var för handen å fullt kunniga yrkesmän såväl inom *metall- och maskinindustrien* som *trävaruindustrien*. *Byggnadsverksamheten* krävde arbetskraft i ökad omfattning; särskilt murare och målare hade goda arbetsmöjligheter, och på vissa håll kunde behovet av arbetskraft ej fyllas. Den förbättring av arbetstillgången inom *skoindustrien*, som tidigare konstaterats, har fortsatt och utökats under augusti, och ansökningssiffrorna ha sjunkit avsevärt sedan föregående månad.

Omsättningen av *sjöfolk* var för årstiden synnerligen livlig, även om förmedlingsresultatet ej nådde samma höjd som i juli. Mest efterfrågade voro de

yngre årsklasserna. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 3 352 påmönstringar och 3 412 avmönstringar. Motsvarande augustisiffror 1935 voro 3 031 och 3 044.

Inom *kontors- och affärsbranschen* har den förändringen skett sedan föregående månad, att platstillgången reducerats för kontorspersonalen, sedan behovet av semestervikarier avtagit, under det att affärsbiträden rönt livligare efterfrågan. Särskilt var detta förhållandet beträffande den kvinnliga avdelningen. Den *yngre* arbetskraften var alltjämt lika eftersökt, och det var icke möjligt att uppbringa det önskade antalet springpojkar och springflickor.

Den goda sommarsäsongen för *restaurangerna* medförde fortfarande riklig arbetstillgång för hithörande arbetstagargrupper, framför allt diskerskor och köksor.

Som vanligt under augusti stegrades efterfrågan å arbetskraft inom det *husliga området* till följd av familjernas återvändande från semester- och landsvistelse. Även ledes ha examinerade barnsköterskor till privatfamiljer efterfrågats i ökad omfattning.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	483	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	*194*	*175*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	*72*	*76*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	*229*	*210*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1	12·2
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·8*	*10·2*	*9·3*	*7·9*	—	—	—	—	—	—

Undersökning av arbetslöshetens inverkan på skogsarbetarnas levnadsförhållanden.

1. Skogsarbetarnas ekonomiska och sociala läge.

Undersökningens tillkomst och omfattning. Vid socialstyrelsens hushållskostnadsundersökning för lant- och skogsarbetare, för vilken en preliminär redogörelse lämnats i denna tidskrift (årg. 1935, sid. 361 o. f.), har ett antal hushållsböcker för familjeförsörjare, som under bokföringsåret drabbats av arbetslöshet, underkastats särskild bearbetning, i likhet med ett antal hushållsböcker från arbetslösa familjer i städer och industriorter (se Soc. Medd. årg. 1936, sid. 338 o. f.). De bland lant- och skogsarbetarhushåll utvalda hushållsböckerna härrörde från 67 arbetarfamiljer på landsbygden i Norrland, Dalarna och Värmland, vilka övervägande livnärde sig av skogsarbete. I syfte att komplettera detta material och giva en bredare bakgrund för undersökningen ha därjämte anlitats andra källor, varom mera i det följande.

Skogsarbetarnas antal och inkomstförhållanden. Enligt en av arbetslöshetsutredningen verkställd beräkning skulle antalet inom skogsbruket i Värmland, Dalarna och Norrland vintertid sysselsatta arbetare år 1930 ha uppgått till i genomsnitt c:a 190 000[1], men detta arbetskraftbehov varierar högst betydligt med maximum i februari och minimum i september. Skogsbrukets mest arbetsfyllda tid är vintermånaderna. Drivningsarbetet kan börja i november eller december, men plägar ej taga full fart förrän efter trettondagshelgen. Avverkningssäsongens längd beräknas i normala fall uppgå till c:a 17 veckor eller 4 månader. Efter avverkningsarbetets slut inträder en period med relativt ringa arbetstillgång, tills flottningsarbetet kan igångsättas. Förutom utstämpling, drivning och flottning erbjuder skogshanteringen även andra arbetstillfällen, särskilt skogsvårdande arbete, såsom gallring och röjning, dikning och skogsodling. Därjämte kunna skogsarbetare liksom andra på landsbygden boende grovarbetare påräkna arbetstillfällen vid vägarbete, jordbruk, husbyggen o. d.

Ser man på vad hushållsböckerna förtälja angående hur här redovisade arbetare utnyttjat nu berörda arbetstillfällen, må nämnas, att hushållsbokföringen i flertalet fall påbörjades i slutet av november eller början av december 1932. Under vintern 1932—1933 försenades emellertid virkesutdrivningen i Norrland av snöbrist m. m. och kunde på allvar igångsättas först i slutet av januari, på grund av den rådande ekonomiska krisen i mindre omfattning än föregående år. Följden blev en arbetslöshet bland skogsarbetarna, överstigan-

[1] Arbetslöshetsutredningens betänkande 1, Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 257. Det anförda arbetarantalet avser även avverkningen av husbehovsvirke och annat arbete utfört av skogsägaren på egen mark.

de den normala, och åtskilliga uttalanden i hushållsböckerna vittna också härom.

Från Norrbottens län skriver sålunda en skogsarbetare, att han i början av året ej kunde få skogsarbete på grund av inskränkta avverkningar, men sedan varit sysselsatt med flottningsarbete i 6 veckor och de sista 4 veckorna på året med skogsarbete; resten av året hade han erhållit dels kontantunderstöd och dels »kommunalhjälp». En värmlänning framhåller också, att det under bokföringsåret rått »stor arbetslöshet, som inverkat på mina inkomster och utgifter, så att de blivit ganska små». En småbrukare från Kopparbergs län har antecknat, att »på grund av arbetslöshet ha inkomsterna ej varit mer än cirka $^3/_4$ av den vanliga årsinkomsten». Från Västerbottens län skrives: »På grund av det låga priset på trävaror under vintern 1932—1933 inskränktes skogsarbetena i mycket hög grad. Jag måste därför skaffa mig annat arbete, såsom vägarbete och annat diversearbete».

Rörande skogsarbetarnas arbetsförtjänster meddelas årligen uppgifter sedan längre tid tillbaka i denna tidskrift.[1] Dessutom ha nyligen såsom ett led i den inom styrelsen pågående undersökningen rörande skogsbygdens arbets- och försörjningsproblem publicerats vissa preliminära resultat rörande skogsarbetarnas arbetsperioder och kontantinkomster.[2] Man torde kunna räkna sig till, att i Värmland, Dalarna och Norrland normalförtjänsten under en arbetssäsong (17 veckor) utgjorde c:a 487 kr. 1932—33, medan den för 1933—34 ökades till c:a 520 kr. och för 1934—35 till c:a 556 kr., men nedgick för 1935—36 till c:a 542 kr., allt för huggare. Körare förtjänade närmare dubbelt så mycket för sig och hästen.

Utom förtjänsterna vid timmerdrivning fanns dock, som ovan nämnts, andra förtjänstmöjligheter. Hur de under år 1933 tillvaratagits av de i undersökningen ingående 62 skogsarbetarhushållen (5 reservarbetare ha ej medtagits), varav 31 hade egen eller arrenderad brukningsdel, medan 31 voro utan jord, framgår av nedanstående tablå:

Kontant arbetsförtjänst i medeltal per år och hushåll år 1933		Skogsarbete	Flottning	Jordbruksarbete	Vägarbete	Byggnads- o. snickeriarbete	Arvoden o. provisioner m. m.	Annat arbete	Tillhopa
Skogsarbetare utan jord	kr.	753·0	121·3	5·8	92·9	13·6	22·0	41·7	1 049·8
	%	71·7	11·6	0·5	8·8	1·3	2·1	4·0	100·0
Skogsarbetare med jord	kr.	660·6	30·4	47·9	19·6	54·2	14·2	21·0	847·9
	%	77·9	3·6	5·6	2·3	6·4	1·7	2·5	100·0

Den kontanta arbetsförtjänsten under 1933 uppgick för redovisade skogsarbetare utan jord till 1 050 kr. och för arbetare med småbruk till 848 kr., varav omkring $^3/_4$ härrörde från skogsavverkning o. d. Därnäst kom för de jordlösa skogsarbetarna flottnings- och vägarbete, medan småbrukarna i större utsträckning varit sysselsatta med jordbruks- och byggnadsarbete.

[1] Soc. Medd. årg. 1936, sid. 256.
[2] Soc. Medd. årg. 1935, sid. 809.

Skogsarbetet utföres på ackord och avlöningen utbetalas ej alltid regelmässigt per vecka utan med längre mellantider. Familjeförsörjaren nödgas därför ej sällan att för nödvändiga hushållsutgifter anlita kredit hos handlare o. d. Enligt anvisningarna i hushållsboken skulle på kredit inköpta varor införas i hushållsboken vid betalningen. Av detta skäl har det ej varit möjligt att exakt avgöra, vilken omfattning konsumtionskrediten haft bland de undersökta skogsarbetarhushållen, men kreditköp ha uppenbarligen förekommit i flertalet hushåll.

Social härkomst och familjesammansättning. Större delen av den inom det norrländska skogsbruket använda arbetskraften rekryteras från hemmansägare, arrendatorer och arbetare på landsbygden, vilkas anställning därvid i allmänhet är av tillfällig natur. Blott en mindre del av arbetskraften utgör en fast skogsarbetarkår. Då här talas om skogsarbetare, må framhållas, att dessa merendels ej ha skogsarbete till uteslutande näringsfång, utan jämväl bedriva lönearbete av annat slag samt, i den mån de besitta egen brukningsdel, jämväl syssla med förekommande arbeten å denna.

Tab. 1. De undersökta skogsarbetarhushållens sammansättning.

	Skogsarbetare utan jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete			Skogsarbetare med jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete		
		0—13 veckor	14—26 veckor	27—52 veckor		0—13 veckor	14—26 veckor	27—52 veckor
Antal hushåll	36	20	9	7	31	12	9	10
» familjemedlemmar	142	79	35	28	175	53	65	57
» inackorderade	1	—	1	—	2	2	—	—
» tjänare	1	1	—	—	1	1	—	—
Hushållstyper:								
Småhushåll (2 vuxna utan barn)	1	—	1	—	—	—	—	—
Medelstora hushåll utan barn (3—4 vuxna utan barn)	—	—	—	—	2	1	1	—
Medelstora hushåll med barn (2 vuxna med 1—2 barn)	23	14	4	5	6	3	1	2
Större hushåll med 0—2 barn (3—4 vuxna med 1—2 barn)	2	1	—	1	5	3	—	2
Större hushåll med 3 el. fl. barn	8	5	2	1	10	1	5	4
Övriga hushåll (med inackord. el. spisgäster)	2	—	2	—	8	4	2	2
Familjemedlemmar fördelade efter kön och ålder:								
Barn under 15 år — gossar	32	17	8	7	47	13	18	16
Barn under 15 år — flickor	33	21	6	6	36	7	15	14
Vuxna — män	39	21	10	8	47	16	18	13
Vuxna — kvinnor	38	20	11	7	45	17	14	14
Antal familjemedlemmar i medeltal per hushåll	3·9	3·9	3·9	4·0	5·6	4·4	7·2	5·7
Antal konsumtionsenheter i medeltal per hushåll	2·9	2·8	3·1	2·8	4·3	3·6	5·4	4·2
Familjeförsörjarens medelålder, år	33·0	33·0	34·4	31·0	40·4	37·1	45·0	40·3

I tab. 1 lämnas en översikt över de redovisade familjernas sammansättning, och därjämte har efter den tid, familjeförsörjaren varit utan lönearbete under året, skett en fördelning i tre grupper, av vilka den första omfattar hushåll

med mera »normal» sysselsättning (högst 3 månader utan lönearbete), medan den andra haft 4—6 månaders och den tredje över 6 månaders arbetslöshet i här använd bemärkelse. Av de jordlösa skogsarbetarna kommo resp. 20, 9 och 7 och av skogsarbetare med småbruk resp. 12, 9 och 10 familjer på dessa tre grupper.

Vad beträffar åldersförhållandena utgjorde medelåldern för skogsarbetare utan jord 33·0 år och för arbetare med småbruk 40·4 år. Dessa senare hade också större hushåll eller i medeltal 5·6 familjemedlemmar mot 3·9 för de förra; omräknade i konsumtionsenheter efter den s. k. amerikanska skalan motsvarade dessa tal resp. 4·3 och 2·9. Särskilt småbrukarfamiljerna uppvisade dock, såsom även synes av tabellen, väsentliga inbördes olikheter i fråga om familjernas storlek och sammansättning.

Bostadsförhållanden och levnadsstandard. Av skogsarbetarna utan jord hyrde halva antalet eller 18 sin bostad, medan 11 hade eget hus och 7 hade lägenhet fritt upplåten av arbetsgivaren e. d. Av småbrukarna ägde 15 sitt hem, medan 16 bebodde bostad i samband med arrende av jordbruk.

Bland skogsarbetare utan jord var ett rum och kök den vanligaste bostadstypen, nämligen 23 bostäder, medan 8 lägenheter bestodo av endast ett rum med kokspis; blott 4 tvårumslägenheter och 1 trerumslägenhet funnos bland dessa familjer. Bland småbrukarna var också den vanligaste lägenhetstypen ett rum och kök, som beboddes av 16 familjer, medan 12 innehade tvårums- och 2 trerumslägenheter. Här nedan återgivas några sammanfattande siffror över bostadsutrymmet i de undersökta lägenheterna:

	Medeltal per lägenhet:				Medeltal per eldstad (rum eller kök):	
	Antal rum	Golvyta (kvm)	Rumshöjd (m)	Luftrymd (kbm)	Golvyta (kvm)	Luftrymd (kbm)
Skogsarbetare utan jord . . .	1·94	34·7	2·5	86·0	17·9	44·4
» med » . . .	2·48	45·7	2·5	114·7	18·4	46·2

Bostadsutrymmena voro alltså genomgående större för skogsarbetare med brukningsdel än för övriga skogsarbetare. Även beträffande bekvämligheter voro småbrukarnas bostäder något bättre utrustade. — Endast i 5 lägenheter var vattenledning införd, medan hushållen i allmänhet voro hänvisade till mer eller mindre avlägset belägna brunnar (i ett fall på ända till 350 m avstånd). Tre hushåll hade ej tillgång till brunn utan hämtade dricksvatten i en närbelägen sjö eller bäck.

Att de undersökta skogsarbetarhushållens bostadsstandard merendels var låg framgår också av flera uttalanden i hushållsböckerna, vari ofta såsom önskemål framhålles bättre och trevligare bostadsförhållanden. Å andra sidan betonas också svårigheterna med de små inkomsterna att av egna medel bekosta nödiga förbättringar av bostaden. En instruktör skriver sålunda, att ve-

derbörande hushållsbokförare önskade hjälp med 100 kr. för brädfodring utvändigt av boningshuset.[1]

Av de 36 jordlösa skogsarbetarna hade 17 eller nära hälften trädgårdstäppa med en genomsnittlig areal av ungefär 200 kvm. Skörden utgjordes i flertalet fall enbart av potatis och dessutom i mindre utsträckning av morötter, kålrötter och rödbetor. Såsom var att vänta, hade endast få av dessa arbetare husdjur, nämligen ko i 5, gris i 4 och höns i 3 fall.

För de 31 småbrukarna varierade åkerarealen från lägst 0·40 till högst 4·00 ha och utgjorde i genomsnitt 1·63 ha. Av samtliga 31 brukningsdelar hade 21 därjämte slåtteräng och 14 skogs- och hagmark, vilkas genomsnittsareal uppgivits till resp. 3·53 och 6·75 ha.

På samtliga brukningsdelar skördades potatis och hö (uppskattat till i genomsnitt c:a 1 700 resp. 7 100 kg). På 23 brukningsdelar hade skördats korn (i medeltal c:a 600 kg) och på 10 råg (medelskörd c:a 400 kg). Av andra rotfrukter än potatis skördades på 19 brukningsdelar i medeltal något över 100 kg, huvudsakligen rovor och kålrötter, men även något morötter och rödbetor.

Samtliga småbrukare hade kor till ett antal växlande mellan 1—4, i vanliga fall 2—3. Endast 7 hade häst, vilket tyder på, att endast dessa arbetat som körare i skogsbruket.

För skogsarbetare med småbruk spelade naturahushållningen en betydande ekonomisk roll. Värdet av de från egen odling eller kreatursháll erhållna förnödenheter, som förbrukats i småbrukarhushållen, uppgick till mellan 51 och 59 % av totala matvarukonsumtionen (efter kostnad). I fråga om skogsarbetare utan jord härrörde endast 12 % av livsmedelskonsumtionen från den egna produktionen, huvudsakligen potatis och andra rotfrukter samt bär.

Frågan om skogsarbetarnas kosthåll såväl under arbete i skogarna som i hemmen har under senare tider ägnats uppmärksamhet även från statsmyndigheternas sida. Näringsproblemet i övre Norrland har varit föremål för en omfattande undersökning.[2] Denna utvisar bl. a., att man i jordbruksbygderna i stor utsträckning livnär sig på en enformig »mjölk-mjöldiet», medan skogsarbetarna synas ha en väsentligt kraftigare kost, där fläsk dominerar. I fråga om skogsarbetarnas proviantering- och matlagningsförhållanden under vistelsen i skogarna har verkställts en socialhygienisk utredning av socialstyrelsen och medicinalstyrelsen.[3] Av denna framgår, att kosten visserligen är kraftig, men maten skäligen enformig och ofta illa lagad, bortsett från de fåtaliga kojlag, där den individuella matlagningen utbytts mot kooperativ, ombesörjd av särskilt anställd »kocka».

Rörande skogsarbetarnas mathållning i skogarna innehålla hushållsböckerna knappast några upplysningar, men flera hushållsbokförare ha efter uppmaning i hushållsboken insänt matsedlar över den sedvanliga kosten i hemmet under en vecka på våren och en på hösten. Måltiderna äro vanligen tre,

[1] Undersökningen avsåg året 1933, alltså samma år som riksdagen fattade sitt första beslut om statsunderstöd för bostadsförbättring på landsbygden och upprättande av arbetarsmåbruk.

[2] En socialhygienisk undersökning i Västerbottens och Norrbottens län, utförd med stöd av Kungl. medicinalstyrelsen under åren 1929—1931. Lund 1934. Jfr Soc. Medd. årg. 1934, sid. 598.

[3] Soc. Medd. årg. 1934, sid. 121. Statens offentl. utredn. 1933: 38.

frukost, middag och kvällsmål, vartill kommer kaffe merendels två, men ofta tre eller fyra gånger dagligen. På många håll synes kosten vara föga omväxlande. En skogsarbetare (Västernorrlands län) skriver, att familjen merendels äter till frukost margarin och bröd samt sill (eller annan fisk) med potatis, till middag smörgås, soppa eller välling eller kött samt på kvällen smörgås och gröt. En annan bokförare (från Jämtland) meddelar, att frukosten består i de flesta fall av vetemjölspannkakor och lingonmos och mjölk samt smörgås; till middag ätes kött eller sill med potatis samt kräm och mjölk eller köttsoppa och smörgås; kvällsmålet utgöres av »grovgröt» och mjölk samt smörgås. Han framhåller också, att under skogsarbetet matordningen blir olika, beroende på om arbetet är förlagt så, att man måste bo i skogshärbärge, eller om det är så nära, att man kan bo hemma. — Enligt en från Västerbottens län insänd matsedel förtäres till frukost på våren alla dagar salt strömming, bröd med margarin och potatis; på hösten utbytes saltströmmingen mot annan hemsaltad fisk. Kvällsmålet bestod av gröt och mjölk under hela året. Middagsmålet var mera omväxlande, såsom synes här nedan:

	Veckan 7/5—13/5 1933:	Veckan 24/9—30/9 1933:
Söndag	bräckt korv, potatis, blåbärssoppa	köttbullar, potatis, blåbärssoppa
Måndag	fläsk och palt, bröd	fläsk och palt, bröd
Tisdag	havrevälling och smörgåsar	bräckt korv och potatis
Onsdag	pannkaka med lingonsylt	pannkaka med lingonsylt
Torsdag	fläsk med bruna bönor	havrevälling, färsk fisk, smörgåsar
Fredag	havrevälling, smörgåsar	palt med sylt och mjölk
Lördag	paltbröd, sylt och mjölk	pannkaka, margarin

Större omväxling företer följande matsedel från Västerbottens län, avseende middagsmålet:

	På våren.	På hösten.
Söndag	pannkaka, fruktsoppa	kött, potatis, blandad frukt
Måndag	ärter och fläsk, bröd	fläsk och bönor, bröd
Tisdag	risgrynsvälling, smörgås	kött, soppa, blandad frukt
Onsdag	blodpudding, fläsk	pudding, fläsk, mjölk
Torsdag	bruna bönor, stekt kött	pannkaka, frukt, mjölk
Fredag	köttsoppa, bröd	fläsk, potatis, dricka
Lördag	kokt bröd m. smör o. mjölk	kroppkakor med fläsk

Till frukost förekom på våren bröd och mjölk med sill och potatis, som på hösten utbyttes mot stekt strömming och potatis. Kvällsmålet bestod under våren de flesta dagarna av kaffe med smörgås eller också av sill med potatis och smörgås. På hösten förtärdes på kvällen tre dagar i veckan kakao med smörgås, två dagar kaffe med smörgås och två dagar bröd, mjölk och strömming.

2. Verkningar av långvarigare brist på lönearbete på vissa skogsarbetarhushåll.

A. Årsbudgeter.

Inkomsterna. I tab. 2 meddelas uppgifter angående inkomsternas storlek för skogsarbetare med och utan brukningsdel, vilka varit utan lönearbete kortare eller längre tid. För att åstadkomma direkt jämförbarhet mellan hushålls-

Tab. 2. Medelinkomst per år och normalhushåll för vissa skogsarbetarhushåll, med särskiljande av sådana där mannen varit utan lönearbete längre tid.

	Skogsarbetare utan jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete						Skogsarbetare med jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete			
		0–13 veckor	därav		14–52 veckor	därav			0–13 veckor	14–52 veckor	därav	
			vanligt lönearbete	även reservarbete		14–26 veckor	27–52 veckor				14–26 veckor	27–52 veckor
Antal undersökta hushåll . .	36	20	15	5	16	9	7	31	12	19	9	10
Antal kons.-enh. per hushåll .	2·9	2·8	2·9	2·3	3·0	3·1	2·8	4·3	3·6	4·8	5·4	4·2
Kronor per år.												
Mannens kontanta arbetsförtjänst (huvud- o. biinkomst)	1082·7	1204·1	1513·6	51·5	944·4	1015·9	842·1	642·5	1037·0	463·1	443·8	485·6
Inkomst av reservarbete . . .	219·2	359·7	11·2	1657·5	59·2	57·8	61·1	60·1	22·6	77·2	97·4	53·5
» » försålda produkter	12·0	1·5	1·0	3·4	28·5	9·8	55·4	140·0	274·1	79·0	87·9	68·6
» » självprod. prod., förbrukade i hush.	49·7	42·8	42·8	44·8	57·6	65·7	46·1	475·8	588·5	424·6	377·0	480·1
Hustruns inkomst	52·9	30·7	32·7	23·1	78·3	81·3	74·1	11·1	11·6	10·9	18·4	2·2
Barnens bidrag	33·8	56·5	71·6	—	7·9	11·8	2·4	92·0	53·8	109·3	177·0	30·2
Inkomst av inack. o. uthyrn. .	16·8	—	—	—	36·0	26·1	50·0	21·5	38·3	13·9	23·9	2·3
Sjukhjälp o. olycksfallsersättn.	19·5	18·6	10·4	49·4	20·4	34·7	—	31·0	20·7	35·6	7·3	68·7
Understöd från fackförening .	6·5	4·4	5·6	—	8·9	—	21·4	5·9	5·1	6·2	11·6	—
Arbetslöshetsunderstöd m. m.	56·1	24·3	12·5	68·5	92·3	—	224·3	21·0	4·9	28·4	24·6	32·9
Gåvor (kontant och in natura)	30·8	31·6	22·9	64·1	29·8	21·5	41·6	20·7	9·0	26·1	21·9	30·9
Räntor och återbäring	7·0	11·9	15·0	—	1·6	2·1	0·4	6·3	10·6	3·0	5·5	—
Egen bostad	60·3	65·0	71·8	39·8	54·9	60·6	46·7	128·6	160·3	114·1	110·2	118·7
Förmåner in natura	27·3	30·5	17·7	78·2	23·6	26·5	19·6	3·1	—	4·6	5·2	3·9
Inkomst av bärplockning, fiske, jakt, vedinsamling o. d. . .	66·1	72·1	71·2	75·6	54·7	59·2	48·2	30·2	31·3	29·7	16·0	45·7
Övriga inkomster	5·0	5·8	7·3	—	3·9	6·9	—	7·8	20·8	3·2	3·1	3·4
Bruttoinkomst	1745·7	1959·5	1906·8	2155·9	1502·0	1479·9	1533·4	1697·6	2288·6	1428·9	1480·8	1426·7
Avgår driftskostnad	86·1	84·4	99·1	29·8	88·0	73·4	108·9	305·0	481·2	224·9	218·2	232·8
Nettoinkomst	1659·6	1875·1	1807·7	2126·1	1414·0	1406·5	1424·5	1392·6	1807·4	1204·0	1212·6	1193·9
Bruttoink.:s proc. fördelning.												
Mannens kontanta arbetsförtjänst (huvud- o. biinkomst)	62·0	61·5	79·4	2·4	62·9	68·6	54·9	37·9	45·3	32·4	31·0	34·0
Inkomst av reservarbete . . .	12·6	18·4	0·6	76·9	3·9	3·9	4·0	3·5	1·0	5·4	6·8	3·7
» » försålda produkter	0·7	0·1	0·1	0·1	1·9	0·7	3·6	8·2	12·0	5·5	6·1	4·8
» » självprod. prod., förbrukade i hush.	2·8	2·2	2·2	2·1	3·8	4·4	3·0	28·0	25·7	29·7	26·4	33·7
Hustruns inkomst	3·0	1·6	1·7	1·1	5·1	5·5	4·8	0·7	0·5	0·8	1·3	0·2
Barnens bidrag	1·9	2·9	3·8	—	0·5	0·8	0·2	5·4	2·4	7·6	12·4	2·1
Inkomst av inack. o. uthyrn. .	1·0	—	—	—	2·4	1·8	3·3	1·3	1·6	1·0	1·7	0·2
Sjukhjälp o. olycksfallsersättn.	1·1	1·0	0·5	2·3	1·4	2·3	—	1·8	0·9	2·5	0·5	4·8
Understöd från fackförening .	0·4	0·2	0·3	—	0·6	—	1·4	0·3	0·2	0·4	0·8	—
Arbetslöshetsunderstöd m. m.	3·2	1·2	0·7	3·2	6·1	—	14·6	1·2	0·2	2·0	1·7	2·3
Gåvor (kontant och in natura)	1·8	1·6	1·2	3·0	2·0	1·5	2·7	1·2	0·4	1·8	1·5	2·2
Räntor och återbäring	0·4	0·6	0·8	—	0·1	0·1	0·0	0·4	0·5	0·2	0·4	—
Egen bostad	3·5	3·3	3·8	1·8	3·7	4·1	3·1	7·6	7·0	8·0	7·7	8·3
Förmåner in natura	1·6	1·5	0·9	3·6	1·6	1·8	1·3	0·2	—	0·3	0·4	0·3
Inkomst av bärplockning, fiske, jakt, vedinsamling o. d. . .	3·7	3·7	3·7	3·5	3·7	4·0	3·1	1·8	1·4	2·2	1·1	3·2
Övriga inkomster	0·3	0·2	0·3	—	0·3	0·5	—	0·5	0·9	0·2	0·2	0·2

budgeterna ha dessa omräknats till att avse ett normalhushåll, omfattande 3·3 konsumtionsenheter och närmast motsvarande en familj bestående av man, hustru och 2 à 3 barn.

Den totala nettoinkomsten för de jordlösa skogsarbetarhushållen uppgick till i medeltal 1 660 kr. För 15 hushåll, där familjeförsörjaren varit utan lönearbete i högst 3 månader, belöpte sig inkomsten till 1 808 kr. (exkl. reservarbete jfr nedan). För dem, som varit utan lönearbete längre tid, sjönk totalinkomsten till 1 407 à 1 425 kr. För småbrukargruppen, där genomsnittsinkomsten beräknats till 1 393 kr., blevo sistnämnda inkomstbelopp resp. 1 807 samt 1 213 à 1 194 kr. Då inkomsten i detta befolkningsskikt under mera normala förhållanden är tämligen likformig, kan den längre arbetslösheten anses ha åstadkommit, att totalinkomsten minskats med resp. en femtedel och en tredjedel.

Inkomsternas fördelning på olika inkomstkällor rönte stark inverkan av tillgången på förtjänstarbete. Vad först de jordlösa skogsarbetarna beträffar, sjönk mannens kontanta arbetsförtjänst från nära fyra femtedelar eller 79·4 % av totalinkomsten bland familjer med högst 3 månaders arbetslöshet till 68·6 % vid 4—6 månaders arbetslöshet och uppgick ej till mera än 54·9 % av bruttoinkomsten vid över 6 månaders arbetslöshet. I fråga om småbrukarna minskades hushållsföreståndarens kontanta arbetsförtjänst från 45·3 % till c:a en tredjedel av totalinkomsten för dem, som varit utan lönearbete mer än 3 månader. — I tabellen ha även upptagits 5 skogsarbetare, vilka varit sysselsatta med reservarbete mer än 9 månader av året. Dessas inkomst av reservarbete utgjorde 76·9 % av totalinkomsten. Beträffande dessa arbetare må påpekas, att deras faktiska inkomst av reservarbete varierade mellan 975 och 1 396 kr., och att vid omräkningen till normalhushåll dessa familjer, som i genomsnitt hade endast 2·3 konsumtionsenheter, kommo upp till en väsentligt högre inkomstnivå. — Bland övriga inkomstposter av större betydelse ökade, såsom var att vänta, för de jordlösa skogsarbetarnas vidkommande mannens inkomster av reservarbete och av kontant arbetslöshetsunderstöd, när arbetslösheten varade längre. Även hustruns inkomst visade ökning från i genomsnitt 32·7 till 78·3 kr., liksom inkomsten av sjukhjälp och olycksfallsersättning (från 10·4 till 20·4 kr.), understöd från fackförening (från 5·6 till 8·9 kr.) samt gåvor (från 22·9 till 29·8 kr.).

Småbrukarna voro å sin sida hänvisade att i ökad utsträckning taga i anspråk sina egna jordbruksprodukter, vilkas relativa andel av totalinkomsten ökade från 25·7 till 29·7 %, medan inkomsten av försålda produkter sjönk från 12·0 till 5·5 %. Även för småbrukare visade inkomsten av reservarbete och kontantunderstöd ökning med tilltagande arbetslöshet. Bland andra poster ökades även barnens bidrag (från 53·8 till 109·3 kr.) samt gåvor (från 9·0 till 26·1 kr.).

Utgifterna. Den i det föregående konstaterade inkomstminskningen vid långvarigare brist på lönearbete har givetvis även inverkat på utgiftsbudgeten och

Tab. 8. Medelutgifter per år och normalhushåll för vissa skogsarbetarhushåll, med särskiljande av sådana där mannen varit utan lönearbete längre tid.

A. Kronor per år	Skogsarbetare utan jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete				Skogsarbetare med jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete			
		0—13 veckor	14—52 veckor	därav 14—26 veckor	därav 27—52 veckor		0—13 veckor	14—52 veckor	därav 14—26 veckor	därav 27—52 veckor
Föda- o. njutningsämnen	893·5	963·8	812·8	764·8	882·8	850·8	935·4	809·6	763·7	865·5
Matvaror	819·8	895·0	733·7	698·8	784·5	798·7	878·3	759·8	724·4	803·5
därav in natura	97·5	106·2	87·4	101·5	65·2	450·0	515·5	418·0	371·8	475·0
animaliska matvaror:	434·4	479·1	383·1	360·6	415·7	463·8	522·5	435·2	405·7	471·7
kött	48·7	54·6	41·9	41·0	43·1	38·0	53·5	30·5	31·9	28·7
fläsk	43·7	48·3	38·2	28·3	52·9	58·5	66·4	54·7	61·5	46·4
korv	24·0	32·1	14·6	15·0	14·2	11·9	12·8	11·5	12·0	10·9
fisk	20·5	19·8	21·4	19·9	23·5	18·4	21·0	17·2	15·5	19·2
färdigl. mat och konserver	8·4	9·0	7·8	8·6	6·5	4·5	6·5	3·5	4·6	2·2
mjölk och grädde	151·1	165·4	134·7	125·9	147·5	185·1	214·2	170·9	121·8	231·4
smör	39·1	40·3	37·8	43·0	30·2	102·4	105·9	100·7	102·7	98·3
margarin	52·8	58·9	45·8	40·6	53·3	17·2	11·7	19·9	25·9	12·4
fett och flott	2·0	3·0	0·9	0·7	1·2	1·5	2·2	1·2	0·4	2·2
ost	21·4	21·4	21·5	17·8	26·6	13·2	12·4	13·5	16·9	9·5
ägg	22·7	26·3	18·5	19·8	16·7	13·1	15·9	11·6	12·5	10·5
vegetabiliska matvaror:	383·7	414·0	349·2	336·8	367·1	333·2	353·2	323·5	317·1	331·4
bröd	41·8	46·5	36·4	31·2	44·0	17·5	16·0	18·2	16·3	20·5
mjöl	117·3	119·7	114·6	116·4	111·9	131·5	136·3	129·2	125·4	134·0
gryn och flingor	13·5	15·1	11·6	9·8	14·3	12·3	16·1	10·4	11·7	8·9
ärter och bruna bönor	2·5	2·4	2·6	2·2	3·3	2·1	2·1	2·2	2·5	1·8
potatis	28·5	31·3	25·3	22·9	28·7	30·8	31·2	30·5	26·3	35·7
färska grönsaker	3·1	3·1	3·1	1·9	4·8	1·3	2·3	1·0	1·2	0·7
konserv. »	0·0	0·1	—	—	—	0·1	0·1	0·0	—	0·1
rotfrukter	3·6	3·0	4·2	1·2	8·4	3·2	3·5	2·9	3·8	1·7
färsk frukt och bär	22·1	30·3	12·8	16·5	7·4	12·0	13·5	11·2	14·0	7·7
konserv. frukt och bär	11·9	13·6	9·9	9·0	11·2	5·2	6·1	4·8	4·4	5·2
socker	59·5	63·6	54·9	49·1	63·4	47·1	53·2	44·2	43·4	45·1
sirap	4·9	5·2	4·5	5·7	2·8	3·9	4·2	3·8	5·6	1·7
karameller	5·7	7·5	3·7	3·8	3·5	3·3	5·1	2·4	3·0	1·8
kaffe	54·4	55·1	53·7	54·4	52·8	51·2	49·1	52·3	48·0	57·5
te och kakao	3·7	4·3	2·9	3·3	2·3	1·7	2·1	1·6	1·3	1·9
salt och andra kryddor	11·2	13·2	9·0	9·4	8·3	10·0	12·3	8·8	10·2	7·1
övriga livsmedel	1·7	1·9	1·4	1·4	1·7	1·7	2·6	1·1	1·6	0·4
Dryckesvaror	13·0	15·7	9·8	7·5	13·2	15·2	26·2	10·0	9·1	10·7
spritdrycker	5·9	8·4	3·1	2·9	3·4	11·3	19·2	7·6	5·5	9·8
vin	0·2	0·3	—	—	—	—	—	—	—	—
öl och pilsnerdricka	0·5	0·7	0·2	0·4	0·1	0·5	1·5	0·1	0·1	0·1
svagdricka och läskedrycker	6·4	6·3	6·5	4·2	9·7	3·4	5·5	2·3	3·5	0·8
Tobak	28·3	24·9	32·2	28·5	37·5	23·1	20·9	24·1	26·1	22·0
Förtäring utom hemmet	31·5	27·2	36·4	30·0	45·8	13·2	9·1	15·2	3·6	28·9
Andra födo- och njutn.-ämn.	0·9	1·0	0·7	—	1·8	0·6	0·9	0·5	0·5	0·4
Bostad	130·7	135·1	125·7	127·3	123·4	128·6	155·2	116·1	113·0	119·6
Bränsle och lyse	104·6	107·9	100·9	107·5	91·5	82·4	103·7	72·3	63·8	82·2
Kläder	153·6	191·5	109·8	111·5	107·3	114·4	160·0	93·4	93·3	93·5
Skodon	66·6	73·4	58·8	55·4	63·5	52·7	64·3	47·4	51·7	42·9
Skatter (inkl. allm. pens.-avg.)	43·2	51·8	33·3	40·1	23·8	35·9	62·3	28·7	22·7	24·8
Inventarier	79·3	99·6	55·9	60·4	49·6	34·8	46·3	29·5	37·5	21·2
Fack- och yrkesföreningar	11·0	19·7	3·8	1·5	6·9	11·0	15·8	10·4	13·2	7·5
Sjuk- o. begravn.-kassa	14·9	19·7	9·4	16·2	—	12·0	17·0	9·7	6·9	12·7
Liv- o. olycksfallsförsäkring	39·6	56·5	20·1	23·3	15·6	25·7	41·8	18·2	21·1	15·5
Brand- o. övrig försäkring	3·6	2·0	2·3	3·5	0·7	3·5	1·9	2·7	4·5	0·9
Tidningar, böcker o. d.	24·5	28·0	20·4	18·0	23·9	20·9	23·6	19·8	22·5	16·9
Tvätt, rengör.-medel o. d.	25·2	30·3	19·2	19·1	19·2	17·3	26·9	13·1	12·6	13·3
Sjukvård	29·3	40·3	16·4	15·8	17·2	28·3	31·6	26·8	15·5	38·7
Förströelser	9·4	13·2	5·0	6·0	3·6	7·5	9·4	6·7	9·0	4·0
Resor	18·8	20·1	17·3	18·7	15·6	15·5	18·0	14·2	15·2	13·2
Övriga utgifter	32·5	35·9	28·3	20·6	38·9	21·8	31·1	17·5	12·7	22·6
Samtliga utgifter	**1 690·3**	**1 888·8**	**1 439·4**	**1 409·7**	**1 483·5**	**1 468·1**	**1 744·3**	**1 331·1**	**1 278·9**	**1 395·0**

Tab. 8 (forts.). Medelutgifter per år och normalhushåll för vissa skogsarbetarhushåll, med särskiljande av sådana där mannen varit utan lönearbete längre tid.

B. Procentuell fördelning	Skogsarbetare utan jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete				Skogsarbetare med jord	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete			
		0—13 veckor	14—52 veckor	därav 14—26 veckor	därav 27—52 veckor		0—13 veckor	14—52 veckor	därav 14—26 veckor	därav 27—52 veckor
Födo- o. njutningsämnen	53·2	51·0	56·5	54·3	59·5	58·1	53·6	61·2	59·7	62·0
Matvaror	48·8	47·5	51·1	49·6	52·9	54·6	50·3	57·6	56·6	57·5
därav in natura	5·8	5·6	6·1	7·2	4·5	30·7	29·6	31·7	29·1	34·1
animaliska matvaror:	25·9	25·4	26·7	25·6	28·0	31·7	30·0	33·0	31·7	33·8
kött	2·9	2·9	2·9	2·9	2·9	2·6	3·1	2·3	2·5	1·9
fläsk	2·6	2·6	2·7	2·0	3·6	4·0	3·8	4·1	4·8	3·3
korv	1·4	1·7	1·0	1·1	1·0	0·8	0·7	0·8	0·9	0·8
fisk	1·2	1·0	1·5	1·4	1·6	1·3	1·2	1·3	1·2	1·4
färdigl. mat o. konserver	0·5	0·5	0·5	0·6	0·4	0·3	0·4	0·3	0·4	0·2
mjölk och grädde	9·0	8·8	9·4	8·9	9·9	12·6	12·3	13·0	9·5	16·6
smör	2·3	2·0	2·6	3·1	2·0	7·0	6·1	7·7	8·0	7·0
margarin	3·2	3·1	3·2	2·9	3·5	1·2	0·7	1·5	2·0	0·9
fett och flott	0·2	0·2	0·1	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	0·2
ost	1·3	1·2	1·5	1·3	1·8	0·9	0·7	1·0	1·3	0·7
ägg	1·3	1·4	1·3	1·4	1·2	0·9	0·9	0·9	1·1	0·8
vegetabiliska matvaror:	22·8	22·0	24·3	23·9	24·8	22·8	20·2	24·5	24·8	23·7
bröd	2·5	2·5	2·5	2·2	3·0	1·2	0·9	1·4	1·3	1·5
mjöl	7·0	6·3	8·0	8·3	7·5	9·0	7·8	9·8	9·8	9·6
gryn och flingor	0·8	0·8	0·8	0·7	1·0	0·8	0·9	0·8	0·9	0·6
ärter och bruna bönor	0·2	0·1	0·2	0·2	0·2	0·2	0·1	0·2	0·2	0·1
potatis	1·7	1·7	1·8	1·6	1·9	2·1	1·8	2·3	2·1	2·6
färska grönsaker	0·2	0·2	0·2	0·1	0·3	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1
konserv. »	0·0	0·0	—	—	—	0·0	0·0	0·0	—	0·0
rotfrukter	0·2	0·2	0·3	0·1	0·6	0·2	0·2	0·2	0·3	0·1
färsk frukt och bär	1·3	1·6	0·9	1·2	0·5	0·8	0·8	0·8	1·1	0·5
konserv. frukt och bär	0·7	0·7	0·7	0·6	0·8	0·4	0·3	0·4	0·3	0·4
socker	3·5	3·4	3·8	3·5	4·3	3·2	3·0	3·3	3·4	3·2
sirap	0·3	0·3	0·3	0·4	0·2	0·3	0·2	0·3	0·4	0·1
karameller	0·3	0·4	0·3	0·3	0·2	0·2	0·3	0·2	0·2	0·1
kaffe	3·2	2·9	3·7	3·9	3·5	3·5	2·9	4·0	3·8	4·2
te och kakao	0·2	0·2	0·2	0·2	0·2	0·1	0·2	0·0	0·1	0·1
salt och andra kryddor	0·7	0·7	0·6	0·6	0·6	0·7	0·7	0·7	0·8	0·5
övriga livsmedel	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0
Dryckesvaror	0·8	0·7	0·7	0·5	0·9	1·0	1·5	0·7	0·7	0·8
spritdrycker	0·4	0·4	0·2	0·2	0·2	0·8	1·1	0·5	0·4	0·7
vin	0·0	0·0	—	—	—	—	—	—	—	—
öl o. pilsnerdricka	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·0	0·0	0·0
svagdricka o. läskedrycker	0·4	0·3	0·5	0·3	0·7	0·2	0·3	0·2	0·3	0·1
Tobak	1·7	1·3	2·2	2·0	2·5	1·6	1·2	1·7	2·1	1·6
Förtäring utom hemmet	1·8	1·4	2·5	2·2	3·1	0·9	0·5	1·2	0·3	2·1
Andra födo- och njutn.-ämn.	0·1	0·1	0·0	—	0·1	0·0	0·1	0·0	0·0	0·0
Bostad	7·8	7·2	8·9	9·0	8·3	8·8	8·9	8·8	8·8	8·6
Bränsle och lyse	6·2	5·7	7·2	7·6	6·2	5·6	5·9	5·6	5·0	5·9
Kläder	9·1	10·1	7·5	7·9	7·2	7·8	9·2	6·8	7·3	6·7
Skodon	4·0	3·9	4·0	3·9	4·3	3·6	3·7	3·5	4·1	3·1
Skatter (inkl. allm. pens.-avg.)	2·6	2·7	2·3	2·8	1·6	2·5	3·6	1·8	1·8	1·8
Inventarier	4·7	5·3	3·8	4·3	3·3	2·4	2·7	2·2	2·9	1·5
Fack- o. yrkesföreningar	0·7	1·1	0·3	0·1	0·5	0·8	0·9	0·8	1·0	0·5
Sjuk- o. begravn.-kassa	0·9	1·1	0·6	1·2	—	0·8	1·0	0·7	0·5	0·9
Liv- o. olycksfallsförsäkring	2·4	2·9	1·4	1·7	1·2	1·8	2·4	1·3	1·6	1·1
Brand- o. övrig försäkring	0·2	0·1	0·2	0·2	0·0	0·2	0·1	0·2	0·4	0·1
Tidningar, böcker o. d.	1·4	1·4	1·4	1·2	1·6	1·4	1·3	1·4	1·8	1·2
Tvätt, rengör.-medel o. d.	1·5	1·6	1·3	1·3	1·3	1·2	1·5	0·9	1·0	1·0
Sjukvård	1·7	2·2	1·2	1·2	1·2	1·9	1·8	2·0	1·2	2·8
Förströelser	0·6	0·7	0·3	0·4	0·2	0·5	0·5	0·5	0·7	0·3
Resor	1·1	1·1	1·2	1·3	1·0	1·1	1·1	1·0	1·2	0·9
Övriga utgifter	1·9	1·9	1·9	1·6	2·6	1·5	1·8	1·3	1·0	1·6
Samtliga utgifter	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

dess sammansättning. I tab. 3 lämnas en översikt över utgifternas fördelning på skilda poster vid kortare och längre tids arbetslöshet.

Totalutgifterna minskades i fråga om de jordlösa skogsarbetarna (medelutgift per år 1 680 kr.) från 1 889 till 1 439 kr. vid långvarigare arbetslöshet och för småbrukarna (medelutgift 1 463 kr.) från 1 744 till 1 331 kr. eller med resp. 23·8 och 23·7 %.

Längre tids brist på lönearbete medförde, att en större andel av inkomsterna måste tagas i anspråk för tillfredsställandet av existensbehoven. För de jordlösa skogsarbetarna med högst 3 månaders arbetslöshet upptogo utgifterna för födo- och njutningsämnen 51·0 % av totalutgifterna mot 56·5 % vid längre tids arbetslöshet. Beträffande småbrukarna voro motsvarande siffror 53·6 och 61·2 %. För dem av de båda skogsarbetarkategorierna, som varit utan lönearbete över ett halvt år, uppgick livsmedelsprocenten till resp. 59·5 och 62·0 %. Medan utgiftsprocenten för matvaror visar stigande tendens vid tilltagande arbetslöshet, sjönk den relativa andelen av utgifterna för dryckesvaror. Å andra sidan höllo sig utgifterna för tobaksvaror skäligen konstanta. För de jordlösa skogsarbetarna stego utgifterna för bostad samt bränsle och lyse från tillsammans 12·9 till 16·1 % vid längre arbetslöshet än 3 månader. Beträffande småbrukarna höllo sig dessa utgifter relativt taget på ungefär samma nivå, resp. 14·8 och 14·4 %. Tillsammantagna utgjorde utgifterna för födo- och njutningsämnen, bostad samt bränsle och lyse för de jordlösa skogsarbetarna 63·9 % vid högst 3 månaders och 72·6 % vid längre tids arbetslöshet. För småbrukarna voro motsvarande siffror resp. 68·4 och 75·6 %.

I fråga om beklädnadskontot visade utgifterna för kläder väsentliga inskränkningar vid ökad arbetslöshet, och utgiftsprocenten sjönk från 10·1 till 7·5 % för skogsarbetare utan jord och från 9·2 till 6·8 % för småbrukare. Utgiftsprocenten för skodon höll sig däremot på ungefär samma höjd.

Beträffande skatter visade utgiftsprocenten, såsom var att vänta, stark tendens att sjunka vid längre tids arbetslöshet liksom också inventariekontot. Även fackförenings- och sjukkasseavgifter samt livförsäkringspremier minskades avsevärt. Detta var även fallet, om ock icke i fullt så stor utsträckning, med utgifter för kroppsvård, tvätt- och rengöringsmedel samt de även vid mera normal arbetslöshet skäligen obetydliga utgifterna för förströelser. Beträffande tidningar och böcker var utgiftsprocenten ungefär densamma vid kortare och långvarigare arbetslöshet.

Materialets jämförelsevis ringa omfattning har icke medgivit dess ytterligare uppdelning på olika välståndsgrupper med hänsyn tagen jämväl till arbetslöshetens kortare och längre varaktighet. I fråga om skogsarbetare utan jord i den talrikaste inkomstgruppen (inkomst per år och konsumtionsenhet av högst c:a 500 kr., från vilken grupp 20 hushållsböcker föreligga), har det synts lämpligt att verkställa en dylik gruppering av materialet. En översikt över inkomster och utgifter i medeltal per hushåll samt utgiftsbudgetens huvudsakliga sammansättning meddelas i tab. 4.

Överhuvudtaget synas de här meddelade uppgifterna bekräfta de i det föregående konstaterade iakttagelserna rörande inverkan av arbetslöshet, långva-

Tab. 4. Inkomster och utgifter per år och hushåll för vissa skogsarbetare utan jord (med en inkomst per år och konsumtionsenhet av högst c:a 500 kr.).

	Antal		Nettoink. (kr.)	Utgifter (kr.)	Överskott (+) el. brist (−) (kr.)
	Hushåll	kons.-enhet (medeltal)			
Skogsarbetare utan jord	20	3·1	1 293·4	1 284·0	+ 9·4
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 0—13 veckor	7	2·9	1 327·5	1 304·9	+ 22·6
14—52 » därav 14—26 »	13	3·2	1 275·1	1 272·7	+ 2·4
27—52 »	8	3·3	1 334·6	1 337·4	− 2·8
	5	3·1	1 179·8	1 169·8	+ 10·5

	Procentuell fördelning av utgifter för								
	födo- o. njutningsämnen	därav			bostad	bränsle o. lyse	kläder	skodon	övriga utgifter
		matvaror	dryckesvaror	tobak					
Skogsarbetare utan jord	57·0	54·3	0·5	1·9	8·6	6·8	8·0	4·2	15·4
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 0—13 veckor	55·0	52·6	0·6	1·7	8·0	6·1	8·9	4·4	17·6
14—52 » därav 14—26 »	58·1	55·3	0·5	2·1	8·9	7·2	7·4	4·2	14·2
27—52 »	55·5	52·5	0·5	2·2	9·5	7·4	7·5	3·8	16·3
	63·1	60·5	0·4	2·0	7·8	6·7	7·2	4·8	10·4

rigare än den inom yrket normala, på utgiftsbudgetens sammansättning (för familjer inom samma välståndsgrad).

De inskränkningar i levnadsstandarden, som familjerna varit nödsakade att vidtaga vid längre tids arbetslöshet, ha sålunda i främsta rummet gått ut över utgifterna för kläder, vidare för dryckesvaror — i synnerhet spritdrycker — ävensom skatter, förenings- och försäkringsavgifter samt på det hela taget över utgifter för kulturella och liknande ändamål. Å andra sidan ha de arbetslösa familjerna i möjligaste mån sökt bibehålla sin livsmedelsstandard. Detta har dock icke alltid låtit sig göra, utan inknappningar även i fråga om livsmedelsposten ha i många fall visat sig nödvändiga, vilket framgår av åtskilliga uttalanden i hushållsböckerna. En skogsarbetare i Norrbotten, som varit utan arbete under mer än halva året och under en del av denna tid åtnjutit fattigvårdsunderstöd, framhåller, att inga nya kläder under året kunnat inköpas, varför familjen måst slita på gamla kläder, liksom även den dagliga förbrukningen av livsmedel under året varit mycket knapp. En småbrukare från Kopparbergs län skriver, att inköp av kläder hade under året i det mesta möjliga måst indragas. Det är för övrigt påfallande ofta, som uttalanden göras angående inknappningar av beklädnadskontot vid långvarigare arbetslöshet. I ett uttalande av en skogsarbetare från Västerbotten heter det: »Med de små och begränsade inkomsterna är det svårt att skaffa nödiga skor och kläder för familjens behov». Och i ett annat av en småbrukare från Jämt-

lands län: »Hela förtjänsten åtgår till mat, enär familjen är så stor, varför det blir nödtorftigt med kläder.»

Vad angår balansen mellan hushållens inkomster och utgifter under bokföringsåret, må framhållas, att hushållsböckernas uppgifter ej kunna belysa förskjutningen i förmögenhetsställning — något som särskilt är av betydelse vid innehav av eget hem eller jordbruk — utan blott överskott eller brist i det löpande årets bokföring. Det framgår emellertid, att i familjer, där mannen varit utan lönearbete under minst ett halvår, hade under bokföringsåret utgifterna överstigit inkomsterna med ett belopp, som för skogsarbetare utan jord uppgick till i medeltal 39 kr. eller 3·2 % av inkomsten och för småbrukarna till resp. 208 kr. och 13·4 %. Av de senare hushållen uppvisade fyra femtedelar en genomsnittlig brist (i medeltal 295 kr.) och endast en femtedel överskott (i medeltal 142 kr.). I de fall, där arbetslösheten varat kortare tid, var bokföringsårets resultat betydligt gynnsammare. Den uppkomna bristen hade till största delen täckts genom upptagna lån (konsumtionskredit o. d.) och endast i ett fåtal fall genom uttagningar av medel innestående å bank e. d. I de hushåll, där familjeförsörjaren varit utan lönearbete under mer än 6 månader, hade av de upptagna kontanta lånen återbetalats c:a 43 %.

Konsumerade kvantiteter av viktigare varuslag. I tab. 5 lämnas en översikt över skogsarbetarhushållens kvantitativa förbrukning av viktigare varuslag per normalhushåll under räkenskapsåret. Kvantitetssiffrorna för de båda skogsarbetarkategorierna förete, såsom synes av tabellen, i flera avseenden ganska betydande skiljaktigheter beträffande en del varuslag. Fläskförbrukningen var sålunda avsevärt större för småbrukarna, medan totalkonsumtionen av kött och fläsk var ungefär densamma för båda grupperna. Detta senare var även fallet med fiskkonsumtionen. Småbrukarna hade i allmänhet mindre förbrukning av oskummad mjölk, medan å andra sidan skummjölken visade betydligt högre konsumtionssiffror. Detta sammanhänger med att smörförbrukningen i småbrukarhushållen var 2 à 3 gånger högre än för de jordlösa skogsarbetarna, vilka å sin sida uppvisade högre kvantitetssiffror för margarin. Småbrukarna hade även större förbrukning av rågmjöl och kornmjöl, medan vetemjölskvantiteterna voro ungefärligen lika. Däremot var konsumtionen av bröd, särskilt av hårt rågbröd, avsevärt högre för skogsarbetare utan jord, vilka även hade något högre förbrukningssiffror för socker. Kaffekonsumtionen uppvisade nästan exakt samma kvantiteter för de båda skogsarbetarkategorierna.

Beträffande olikheter mellan förbrukningen i hushåll, där familjeförsörjaren varit utan lönearbete kortare, resp. längre tid, må i fråga om skogsarbetare utan jord nämnas, att särskilt förbrukningen av kött och fläsk, oskummad mjölk, margarin, ägg, vetemjöl och rågsiktmjöl, hårt rågbröd och socker visade minskning vid långvarigare arbetslöshet. Å andra sidan hade konsumtionen av fisk, skummjölk, kornmjöl, mjukt rågbröd, kålrötter m. m. ökats, medan smör, potatis och kaffe uppvisade ungefär lika stor förbrukning.

I fråga om hushåll med småbruk nedgick totala förbrukningen av kött

Tab. 5. Konsumerade kvantiteter av viktigare

		Skogsarbetare utan jord s:a	därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete			
			0—13 veckor s:a	14—52 veckor s:a	därav 14—26 veckor s:a	därav 27—52 veckor s:a
Matvaror.						
Kött och fläsk	kg	108·8	125·6	89·5	81·8	100·7
därav färskt nötkött	»	20·8	24·0	17·1	15·0	20·2
» kalvkött	»	9·6	9·0	10·3	12·7	6·9
malet kött	»	12·4	14·5	9·9	10·2	9·6
färskt fårkött	»	1·3	1·1	1·6	2·7	—
fläsk (färskt, salt)	»	33·3	35·3	31·6	22·4	43·3
korv	»	22·4	29·9	13·7	14·0	13·1
Fisk	»	40·4	38·1	43·1	40·8	46·4
därav färsk fisk	»	16·7	13·1	20·6	22·4	17·9
salt fisk	»	23·7	25·0	22·5	18·4	28·5
därav salt sill	»	15·6	16·5	14·6	13·4	16·3
salt strömming	»	4·9	5·2	4·7	1·8	8·8
Oskummad mjölk	l	747·5	822·0	662·1	499·1	899·6
Separerad och handsk. mjölk	»	308·3	210·0	421·1	555·3	225·6
Smör	kg	19·2	19·8	19·1	21·5	14·1
Margarin	»	45·1	50·2	39·3	34·8	45·8
Ost	»	19·4	19·7	19·1	14·2	26·2
Ägg	st	316·1	359·3	273·5	306·3	208·8
Mjöl	kg	341·5	350·3	331·3	334·3	326·9
därav vetemjöl	»	193·7	204·1	181·7	182·6	180·5
rågmjöl	»	34·1	37·6	30·1	46·1	6·7
rågsiktmjöl	»	88·5	92·6	83·8	78·3	91·7
kornmjöl	»	18·3	8·6	29·3	21·1	41·3
Gryn och flingor	»	33·3	36·9	29·1	21·7	40·0
därav havregryn	»	19·7	22·8	16·0	9·8	25·0
korngryn	»	2·5	3·8	1·1	1·2	1·0
risgryn	»	9·7	8·6	11·0	9·5	13·1
Bröd	»	63·0	65·9	59·6	48·7	75·4
därav hårt rågbröd	»	34·9	46·9	28·7	25·1	34·0
mjukt grovbröd	»	20·4	11·6	22·9	13·3	36·8
vetebröd, skorpor o. d.	»	7·7	7·4	8·0	10·8	4·6
Potatis	»	438·5	441·6	435·0	385·5	507·1
Rotfrukter och grönsaker	»	31·4	28·3	35·2	13·7	66·5
Frukt och bär	»	74·7	94·7	51·7	64·5	33·2
Socker	»	132·1	142·1	120·7	106·5	141·4
Sirap	»	9·0	10·1	7·8	9·6	4·9
Kaffe	»	19·9	19·9	19·8	20·0	19·5
Dryckesvaror och tobak.						
Spritdrycker	l	1·2	1·8	0·6	0·6	0·6
Vin	fl	0·0	0·1	—	—	—
Öl och pilsnerdricka	l	1·7	2·4	0·8	1·3	0·2
Svagdricka	»	39·0	39·8	38·0	22·7	60·1
Läskedrycker	fl	1·2	1·5	0·8	1·0	0·7
Snus	kg	4·0	2·7	5·6	6·2	4·7

och fläsk, smör, ägg, vetemjöl och rågmjöl, havregryn och risgryn samt socker vid långvarigare arbetslöshet, medan margarin, kornmjöl och mjukt rågbröd företedde högre konsumtionssiffror. Beträffande mjölk, ost, rågsiktmjöl, hårt rågbröd, potatis och kaffe föreligger icke någon mera markerad skillnad

varuslag i medeltal per år och normalhushåll.

Skogsarbetare med jord		därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete							
		0—13 veckor		14—52 veckor		därav			
						14—26 veckor		27—52 veckor	
S:a	därav natura	s:a	därav natura	s:a	därav natura	s:a	därav natura	s:a	därav natura
108·3	78·1	129·5	94·0	97·9	70·4	106·5	74·5	87·3	65·4
18·2	12·8	15·6	9·0	19·5	14·7	21·8	14·5	16·7	14·9
15·7	14·6	27·2	24·4	10·1	9·8	10·5	10·4	9·6	9·0
4·3	—	7·4	—	2·8	—	2·2	—	3·6	—
1·6	1·5	2·2	2·2	0·7	0·7	1·4	1·3	—	—
52·8	44·1	57·6	49·9	50·4	41·2	56·6	45·8	42·7	35·6
10·8	2·3	11·4	2·6	10·5	2·2	11·2	1·9	9·6	2·5
40·5	11·7	41·9	14·3	39·8	10·3	32·5	5·7	48·9	16·1
16·1	11·7	17·2	14·3	15·6	10·3	8·9	5·7	23·9	16·1
24·4	—	24·7	—	24·2	—	23·6	—	25·0	—
15·4	—	15·6	—	15·3	—	14·6	—	16·2	—
7·4	—	6·8	—	7·7	—	8·3	—	7·0	—
663·2	658·8	681·3	676·5	654·4	650·2	465·3	458·5	887·6	886·6
1 094·2	1 087·9	1 213·9	1 213·9	1 035·9	1·026·4	1 090·1	1 078·4	969·1	962·3
51·0	49·9	53·2	51·7	50·0	49·0	51·3	50·1	48·3	47·6
14·6	—	9·9	—	16·8	—	22·0	—	10·5	—
11·6	2·2	10·3	1·1	12·3	2·8	15·8	8·0	7·9	3·8
221·4	194·6	282·1	264·9	191·8	160·4	199·8	175·7	182·1	141·5
435·9	117·6	458·3	137·3	425·0	107·9	406·7	109·2	447·5	106·4
182·6	2·8	193·6	8·5	177·2	—	144·4	—	217·6	—
113·7	55·4	149·2	83·3	96·4	41·7	110·9	60·4	78·6	18·7
72·0	3·9	70·8	11·8	72·7	—	87·2	—	54·8	—
61·0	53·2	34·8	26·6	74·2	66·2	57·9	48·7	94·1	87·7
31·1	—	39·0	—	27·3	—	31·1	—	22·7	—
16·4	—	19·2	—	15·1	—	14·6	—	15·6	—
2·5	—	0·4	—	3·5	—	6·0	—	0·5	—
11·3	—	17·8	—	8·1	—	9·6	—	6·2	—
26·8	—	23·9	—	28·2	—	24·3	—	33·0	—
19·2	—	20·1	—	18·8	—	14·8	—	23·7	—
5·5	—	2·3	—	7·1	—	7·3	—	6·8	—
2·1	—	1·5	—	2·3	—	2·2	—	2·5	—
512·6	505·6	502·4	501·2	517·6	507·6	454·7	438·3	595·1	593·1
26·1	18·5	33·4	26·1	22·5	14·7	28·1	19·7	15·6	8·6
57·6	45·6	66·7	51·0	53·1	42·9	68·0	56·3	34·7	26·4
105·3	0·1	119·8	—	98·1	0·1	96·3	—	100·5	0·2
7·3	—	7·4	—	7·3	—	10·9	—	2·8	—
19·0	—	18·3	—	19·4	—	17·5	—	21·7	—
2·3	—	4·0	—	1·5	—	1·1	—	2·0	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2·1	—	5·7	—	0·4	—	0·4	—	0·3	—
20·9	—	35·3	—	13·9	—	22·0	—	4·1	—
1·4	—	2·1	—	1·1	—	1·3	—	0·8	—
3·7	—	2·7	—	4·2	—	3·9	—	4·5	—

i förbrukningen. Bland njutningsämnen nedgick den visserligen i och för sig låga spritkonsumtionen till ungefär $^1/_3$ vid långvarigare arbetslöshet, medan snus hade högre förbrukningssiffror för bägge skogsarbetarkategorierna.

I efterföljande översikt redovisas kostens näringsvärde i antalet bruttokalorier per dag och konsumtionsenhet.

Tab. 6. Kostens beräknade näringsvärde.

	Antal hushåll	Antal bruttokalorier per dag och konsumtionsenhet			Kalorimängdens fördelning i % på	
		animaliska livsmedel	vegetabiliska livsmedel	tillhopa	animaliska livsmedel	vegetabiliska livsmedel
Skogsarbetare utan jord	36	1 360	2 160	3 520	38·6	61·4
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 0—13 veckor	20	1 480	2 270	3 750	39·5	60·5
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 14—52 »	16	1 260	2 080	3 340	37·7	62·3
därav: 14—26 »	9	1 130	1 920	3 050	37·0	63·0
därav: 27—52 »	7	1 400	2 240	3 640	38·5	61·5
Skogsarbetare med jord	31	1 560	2 260	3 820	40·8	59·2
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 0—13 veckor	12	1 680	2 400	4 080	41·2	58·8
därav hushåll, där mannen varit utan lönearbete: 14—52 »	19	1 520	2 210	3 730	40·8	59·2
därav: 14—26 »	9	1 480	2 110	3 590	41·2	58·8
därav: 27—52 »	10	1 560	2 310	3 870	40·3	59·7

I fråga om skogsarbetare utan jord minskades den totala näringstillförseln i de hushåll, där mannen gått arbetslös över 3 månader, med i genomsnitt 10·9 %, men uppgick likväl till 3 340 bruttokalorier per dag och konsumtionsenhet. För småbrukarhushållen voro motsvarande tal 8·6 % och 3 730 bruttokalorier. I genomsnitt var alltså näringsvärdet för skogsarbetare utan jord c:a 7·9 % lägre än för småbrukarhushåll och detta såväl i normala fall som vid längre arbetslöshet.

B. Veckobudgeter.

Materialets omfattning och bearbetning. Årsbudgeterna möjliggöra ej direkt jämförelse mellan levnadsförhållandena under de tider, då lönearbete funnits, och sådana, då så ej varit förhållandet. I syfte att mera direkt belysa dessa förhållanden ha 25 hushållsböcker, av vilka 9 förts av småbrukare, gjorts till föremål för särskild bearbetning i syfte att utröna de förändringar inkomster och utgifter samt livsmedelsförbrukning inom samma hushåll undergått under de tider familjeförsörjaren saknat lönearbete i jämförelse med de tider han varit sysselsatt. De 52 veckorna i varje hushållsbok ha därvid uppdelats i längre sammanhängande perioder, omfattande dels mera normala arbetsveckor och dels sådana, där mannen helt eller i större utsträckning varit utan lönearbete. Därvid har emellertid hänsyn ej tagits till enstaka arbetslöshetsveckor inom en längre arbetsperiod, ej heller till någon enstaka arbetsvecka, då flera arbetslöshetsveckor gått före eller följt efter. Inkomster och utgifter samt förbrukning under de olika arbets- resp. arbetslöshetsperioderna ha summerats och veckomedeltal uträknats för resp. perioder och för hela året. På grundval av dessa uppgifter ha sedan sammandragstabeller, avseende dels skogsarbetare utan jord och

dels sådana med brukningsdel, uppgjorts och veckomedeltal på samma sätt beräknats.

I fråga om skogsarbetare utan jord bestodo de i specialundersökningen ingående 16 hushållen i 11 fall av man, hustru och ett eller två barn, medan flertalet småbrukarhushåll eller 6 av de 9 utgjordes av större familjer med 3 eller flera barn. Antalet konsumtionsenheter var också i medeltal betydligt större för de senare familjerna eller 4·3 mot 2·7 för skogsarbetare utan jord. Familjeförsörjarens medelålder var för de senare 32 och för de förra 36 år.

Av de jordlösa skogsarbetarna hade 12 förhyrd bostad (eller sådan som upplåtits såsom ersättning för arbete) och 4 voro innehavare av eget hus. Av småbrukarna hade 5 eget hem och 4 innehade bostad i samband med arrende. Halva antalet jordlösa skogsarbetarhushåll bebodde lägenheter om ett rum och kök, och för 5 hushåll bestod bostaden av endast ett rum eller kök, medan 2 hushåll hade lägenhet om två rum och kök samt 1 en trerumslägenhet. Av småbrukarfamiljerna bebodde 5 lägenheter om ett rum och kök och 4 om två rum och kök.

Inkomster och utgifter. I tab. 7 och 8 meddelas översikt över inkomster och utgifter i medeltal per hushåll och vecka under de perioder mannen saknat

Tab. 7. Inkomster i medeltal per vecka och hushåll under arbets- och arbetslöshetsperioder.

	Skogsarbetare *utan* jord under			Skogsarbetare *med* jord under			Skogsarbetare *utan* jord under			Skogsarbetare *med* jord under		
	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året
							%	%	%	%	%	%
Antal veckor	512	320	832	253	215	468	61·5	38·5	100·0	54·1	45·9	100·0
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.						
Mannens kontanta arbetsförtjänst (huvud- o. biinkomst)	23·8	5·4	16·9	19·4	3·7	12·2	78·0	33·2	67·0	44·3	12·7	32·9
Inkomst av reservarbete	1·4	—	0·9	3·7	0·2	2·1	4·4	—	3·3	8·6	0·6	5·7
» » försålda produkter	0·2	0·8	0·5	2·0	1·4	1·7	0·7	5·2	1·8	4·7	4·7	4·7
» » av självprod. prod., förbrukade i hush.	0·9	1·1	1·0	11·2	12·8	12·0	3·1	6·7	4·0	25·7	43·9	32·3
Hustruns inkomst	0·9	1·4	1·1	0·3	0·4	0·3	3·0	8·3	4·3	0·6	1·3	0·9
Barnens bidrag	0·2	0·1	0·1	—	0·0	0·0	0·5	0·6	0·5	—	0·1	0·0
Inkomst av inack. och uthyrn.	0·6	0·6	0·6	0·4	0·2	0·3	2·1	3·7	2·5	0·8	0·8	0·8
Sjukhjälp o. olycksfallsersättn.	0·3	—	0·2	0·6	3·4	1·9	0·9	—	0·7	1·4	11·6	5·1
Understöd från fackförening	—	1·4	0·5	—	—	—	—	8·3	2·0	—	—	—
Arbetslöshetsunderstöd m. m.	0·1	2·7	1·1	0·6	2·0	1·2	0·2	16·4	4·2	1·3	7·0	3·4
Gåvor (kontant och in natura)	0·3	0·7	0·5	0·5	1·0	0·7	1·1	4·1	1·8	1·2	3·3	1·9
Räntor och återbäring	0·1	0·0	0·0	0·2	—	0·1	0·2	0·1	0·2	0·5	—	0·3
Egen bostad	0·6	0·9	0·7	3·3	3·2	3·3	2·0	5·2	2·8	7·4	11·2	8·7
Förmåner in natura	0·4	0·2	0·3	0·1	0·1	0·1	1·2	1·5	1·3	0·2	0·4	0·3
Inkomst av bärplockning, fiske, jakt, vedinsamling o. d.	0·8	1·0	0·8	1·1	0·7	0·9	2·5	6·0	3·4	2·6	2·4	2·5
Övriga inkomster	0·0	0·1	0·1	0·3	—	0·2	0·1	0·7	0·2	0·7	—	0·5
Bruttoinkomst	30·6	16·4	25·3	43·7	29·1	37·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Avgår driftskostnad	1·6	1·3	1·5	7·4	4·6	6·1						
Nettoinkomst	29·0	15·1	23·8	36·3	24·5	30·9						

Tab. 8. Utgifter i medeltal per vecka och hushåll under arbets- och arbetslöshetsperioder.

	Skogsarbetare *utan* jord under			Skogsarbetare *med* jord under			Skogsarbetare *utan* jord under			Skogsarbetare *med* jord under		
	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	%	%	%	%	%	%
Födo- o. njutningsämnen	13·9	11·8	13·1	21·4	21·2	21·3	51·6	61·0	54·4	58·9	62·2	60·4
Matvaror	12·3	11·0	11·8	19·7	20·4	20·0	45·4	56·9	48·9	54·2	59·9	56·7
därav in natura	1·3	1·6	1·4	10·8	12·3	11·5	5·0	8·4	6·0	29·8	36·0	32·6
animaliska matvaror:	6·6	5·8	6·3	11·1	12·1	11·5	24·5	30·0	26·2	30·5	35·4	32·7
kött	0·8	0·5	0·7	0·7	0·7	0·7	2·9	2·7	2·9	1·9	2·1	2·0
fläsk	0·7	0·7	0·7	1·2	1·3	1·3	2·6	3·7	2·9	3·4	3·9	3·6
korv	0·3	0·2	0·3	0·2	0·3	0·3	1·2	1·2	1·2	0·6	1·0	0·8
fisk	0·3	0·4	0·3	0·5	0·4	0·4	1·1	1·8	1·3	1·2	1·0	1·1
färdigl. mat och konserver	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·4	0·5	0·5	0·4	0·2	0·3
mjölk och grädde	2·3	2·2	2·2	5·1	6·2	5·6	8·4	11·3	9·3	14·0	18·2	15·8
smör	1·0	0·6	0·9	2·2	2·2	2·1	3·6	3·3	3·5	5·9	6·3	6·1
margarin	0·5	0·7	0·6	0·6	0·4	0·5	2·0	3·4	2·4	1·6	1·2	1·4
fett och flott	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1
ost	0·3	0·2	0·2	0·3	0·2	0·2	1·0	1·0	1·0	0·8	0·4	0·7
ägg	0·3	0·2	0·3	0·2	0·3	0·3	1·2	1·0	1·1	0·6	1·0	0·8
vegetabiliska matvaror:	5·6	5·2	5·5	8·6	8·3	8·5	20·8	26·8	22·6	23·6	24·4	23·9
bröd	0·6	0·4	0·5	0·8	0·5	0·7	2·0	2·0	2·0	2·2	1·4	1·9
mjöl	1·8	1·8	1·8	3·4	3·4	3·4	6·9	9·3	7·7	9·3	10·0	9·6
gryn och flingor	0·2	0·2	0·2	0·2	0·3	0·3	0·7	0·9	0·8	0·7	0·9	0·8
ärter och bruna bönor	0·0	0·0	0·0	0·1	0·0	0·1	0·1	0·2	0·1	0·2	0·2	0·2
potatis	0·4	0·4	0·4	0·8	0·9	0·9	1·6	2·3	1·8	2·3	2·5	2·4
färska grönsaker	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	0·0	0·2	0·2	0·2	0·2	0·0	0·1
rotfrukter	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	0·0	0·3	0·3	0·3	0·2	0·2	0·2
färsk frukt och bär	0·2	0·2	0·2	0·2	0·2	0·2	0·7	0·8	0·8	0·4	0·6	0·5
konserv. » » »	0·1	0·1	0·1	0·1	0·2	0·1	0·6	0·8	0·6	0·3	0·5	0·4
socker	0·8	0·8	0·8	1·1	1·1	1·1	3·1	4·5	3·5	3·0	3·1	3·0
sirap	0·1	0·1	0·1	0·0	0·0	0·0	0·3	0·3	0·3	0·1	0·1	0·1
karameller	0·1	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·3	0·3	0·3	0·1	0·2	0·2
kaffe	0·8	0·8	0·8	1·4	1·3	1·4	3·2	4·0	3·4	3·8	3·9	3·8
te och kakao	0·1	0·1	0·1	0·0	0·1	0·0	0·2	0·2	0·2	0·1	0·1	0·1
salt och andra kryddor	0·2	0·1	0·2	0·2	0·2	0·2	0·6	0·7	0·6	0·7	0·7	0·6
övriga livsmedel	0·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1	0·1
Dryckesvaror	0·3	0·2	0·2	0·3	0·3	0·3	1·2	0·7	1·0	0·8	0·8	0·8
spritdrycker	0·2	0·1	0·1	0·2	0·3	0·2	0·7	0·2	0·5	0·6	0·8	0·7
vin	0·0	0·0	0·0	—	—	—	0·0	0·0	0·0	—	—	—
öl o. pilsnerdricka	0·0	0·0	0·0	0·0	—	0·0	0·0	0·1	0·0	0·0	—	0·0
svagdricka o. läskedrycker	0·1	0·1	0·1	0·1	0·0	0·1	0·5	0·4	0·5	0·2	0·0	0·1
Tobak	0·4	0·5	0·5	0·5	0·4	0·5	1·6	2·5	1·8	1·5	1·3	1·4
Förtäring utom hemmet	0·9	0·1	0·6	0·9	0·1	0·5	3·3	0·7	2·6	2·4	0·1	1·5
Andra födo- o. njutn.-ämn.	0·0	0·0	0·0	—	0·0	0·0	0·1	0·2	0·1	—	0·1	0·0
Bostad	2·2	1·8	2·1	3·2	3·3	3·3	8·1	9·2	8·4	8·9	9·6	9·3
Bränsle och lyse	1·6	1·5	1·6	2·1	1·9	2·0	6·0	8·6	6·6	5·9	5·5	5·7
Kläder	2·2	1·3	1·9	2·7	2·3	2·5	8·3	7·0	7·9	7·4	6·9	7·1
Skodon	1·1	0·5	0·9	1·4	1·1	1·3	4·1	2·8	3·7	3·9	3·1	3·5
Skatter (inkl. allm. pens.-avg.)	1·1	0·2	0·7	0·8	0·3	0·6	4·0	0·8	3·1	2·2	0·9	1·6
Inventarier	1·6	0·5	1·2	0·8	0·5	0·7	5·9	2·6	4·9	2·2	1·5	1·9
Fack- och yrkesföreningar	0·2	0·1	0·2	0·4	0·1	0·2	0·7	0·3	0·6	1·0	0·3	0·7
Sjuk- o. begravn.-kassa	0·2	0·1	0·2	0·3	0·3	0·3	0·8	0·7	0·7	0·9	0·8	0·9
Liv- o. olycksfallsförsäkring	0·8	0·1	0·5	0·5	0·3	0·4	2·8	0·7	2·2	1·3	1·1	1·2
Brand- o. övrig försäkring	0·1	—	0·0	0·1	0·0	0·0	0·2	—	0·1	0·2	0·0	0·1
Tidningar, böcker o. d.	0·3	0·4	0·3	0·3	0·3	0·3	1·2	1·9	1·5	0·8	0·8	0·8
Tvätt, rengör.-medel o. d.	0·3	0·3	0·3	0·3	0·3	0·3	1·2	1·5	1·2	0·9	0·9	0·9
Sjukvård	0·4	0·2	0·3	0·6	1·6	1·0	1·5	1·0	1·4	1·7	4·6	3·0
Förströelser	0·1	0·0	0·1	0·1	0·1	0·1	0·4	0·2	0·4	0·3	0·3	0·3
Resor	0·3	0·2	0·3	0·4	0·2	0·3	1·2	0·9	1·1	1·0	0·7	0·9
Övriga utgifter	0·6	0·3	0·4	0·9	0·2	0·7	2·0	1·4	1·8	2·5	0·8	1·7
Summa utgifter	27·0	19·3	24·1	36·3	34·0	35·3	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Tab. 9. Konsumerade kvantiteter i medeltal per vecka och konsumtionsenhet.

		Skogsarbetare utan jord under			Skogsarbetare med jord under					
					arbetsperioder		arbetslöshetsperioder		hela året	
		arbetsperioder s:a	arbetslöshetsperioder s:a	hela året s:a	s:a	därav natura	s:a	därav natura	s:a	därav natura
Matvaror.										
Kött och fläsk	kg	0·65	0·53	0·60	0·51	0·31	0·56	0·41	0·53	0·36
därav färskt nötkött	»	0·09	0·06	0·08	0·10	0·09	0·09	0·05	0·09	0·07
» kalvkött	»	0·10	0·05	0·08	0·05	0·04	0·07	0·07	0·06	0·05
» malet kött	»	0·08	0·06	0·08	0·03	—	0·02	—	0·03	—
fläsk (färskt, salt och rökt)	»	0·20	0·23	0·21	0·26	0·18	0·29	0·24	0·27	0·21
korv	»	0·12	0·08	0·10	0·05	—	0·07	0·03	0·06	0·02
Fisk	»	0·20	0·26	0·23	0·26	0·09	0·24	0·08	0·24	0·08
därav färsk fisk	»	0·10	0·13	0·12	0·12	0·09	0·11	0·08	0·11	0·08
salt fisk	»	0·10	0·13	0·11	0·14	—	0·13	—	0·13	—
» sill	»	0·07	0·09	0·07	0·09	—	0·08	—	0·08	—
» strömming	»	0·01	0·02	0·02	0·04	—	0·04	—	0·04	—
Oskummad mjölk	l	4·15	4·60	4·31	5·14	5·13	5·24	5·24	5·17	5·17
Separerad o. handsk. mjölk	»	2·32	1·92	2·16	5·19	5·12	5·49	5·49	5·32	5·27
Smör	kg	0·18	0·12	0·16	0·25	0·24	0·25	0·24	0·25	0·24
Margarin	»	0·17	0·21	0·18	0·12	—	0·08	—	0·10	—
Ost	»	0·08	0·06	0·03	0·06	—	0·03	0·00	0·04	0·00
Ägg	st	1·81	0·96	1·49	0·85	0·65	1·42	1·36	1·11	0·98
Mjöl	kg	2·03	2·02	2·03	2·66	1·01	2·55	0·81	2·61	0·92
därav vetemjöl	»	1·19	1·19	1·19	1·05	—	1·07	—	1·06	—
rågmjöl	»	0·31	0·15	0·25	0·40	0·17	0·57	0·32	0·48	0·24
rågsiktmjöl	»	0·36	0·47	0·40	0·35	—	0·40	—	0·37	—
kornmjöl	»	0·17	0·21	0·19	0·86	0·84	0·51	0·49	0·70	0·68
Gryn och flingor	»	0·18	0·15	0·17	0·15	—	0·17	—	0·16	—
därav havregryn	»	0·11	0·08	0·10	0·10	—	0·12	—	0·11	—
korngryn	»	—	0·00	0·00	0·01	—	0·00	—	0·01	—
risgryn	»	0·07	0·07	0·07	0·04	—	0·05	—	0·04	—
Bröd	»	0·32	0·23	0·29	0·30	—	0·18	—	0·23	—
därav hårt rågbröd	»	0·17	0·14	0·16	0·23	—	0·13	—	0·18	—
mjukt grovbröd	»	0·10	0·05	0·08	0·05	—	0·03	—	0·04	—
vetebröd, skorpor o. d.	»	0·05	0·04	0·05	0·02	—	0·02	—	0·01	—
Potatis	»	2·63	2·77	2·67	3·59	3·57	3·44	3·44	3·51	3·50
Rotfrukter o. grönsaker	»	0·23	0·19	0·22	0·18	0·10	0·10	0·06	0·14	0·08
Frukt och bär	»	0·29	0·25	0·28	0·19	0·15	0·23	0·17	0·21	0·16
Socker	»	0·70	0·73	0·71	0·58	0·00	0·55	—	0·57	0·00
Sirap	»	0·04	0·03	0·04	0·02	—	0·02	—	0·02	—
Kaffe	»	0·12	0·11	0·11	0·12	—	0·12	—	0·12	—
Dryckesvaror och tobak.										
Spritdrycker	l	0·01	0·00	0·01	0·01	—	0·01	—	0·01	—
Vin	fl	0·00	0·00	0·00	—	—	—	—	—	—
Öl och pilsnerdricka	»	0·00	0·03	0·01	0·01	—	—	—	0·00	—
Svagdricka	l	0·32	0·18	0·27	0·10	—	0·01	—	0·06	—
Läskedrycker	fl	0·00	0·00	0·00	—	—	0·00	—	0·00	—
Snus	kg	0·02	0·02	0·02	0·01	—	0·02	—	0·01	—

lönearbete, respektive haft sådant arbete. För skogsarbetare utan jord, vilkas genomsnittliga veckoinkomst för hela året utgjorde 23·8 kr., minskades densamma från 29·0 kr. under arbetsveckorna till 15·1 kr. under arbetslöshetsperioderna eller med 47·9 %. För skogsarbetarna med småbruk voro motsvarande siffror resp. 30·9, 36·3 och 24·5 kr. samt 32·5 %. Den kraftigaste minskningen föll givetvis på mannens kontanta arbetsförtjänst, som för skogsarbetare utan jord nedgick från 23·8 till 5·4 kr. och för småbrukarna från 19·4 till 3·7 kr. Av de övriga inkomstposterna voro för de jordlösa skogsarbetarna fattigvårds- och arbetslöshetsunderstöd av den största betydelsen under arbetslöshetstiden, medan småbrukarna då hade sina naturaprodukter såsom sin viktigaste inkomstkälla.

Veckoutgifterna belöpte sig i medeltal för hela året för de jordlösa skogsarbetarna till 24·1 och för småbrukarna till 35·3 kr. Under arbets- resp. arbetslöshetsperioderna voro utgifterna per vecka för de båda skogsarbetarkategorierna resp. 27·0 och 19·3 samt 36·3 och 34·0 kr. Skogsarbetarna utan jord hade sålunda under arbetslöshetens inverkan nödgats sänka sin utgiftsstandard med icke mindre än 28·5 %, medan motsvarande siffra för arbetarna med småbruk endast utgjorde 6·3 %.

I genomsnitt per vecka och år utvisade här redovisade hushåll brist under bokföringsåret, vilken för skogsarbetare utan jord uppgick till 1·3 och för småbrukarna till 14·2 % av inkomsten. Flertalet eller 9 av de förra hushållen uppvisade överskott, medan detta endast var fallet beträffande 2 av de 9 småbrukarhushållen. Under arbetsperioderna uppstod ett genomsnittligt överskott för de jordlösa skogsarbetarna på 6·9 % av inkomsten, under det att budgeten för småbrukarna balanserade tämligen jämnt. Under de veckor, då lönearbete saknats, uppkom däremot en betydande brist, vilken för de båda skogsarbetargrupperna i genomsnitt utgjorde resp. 27·8 och 38·8 % av inkomsten. Endast ett hushåll av vardera gruppen kunde under dessa veckor uppvisa överskott.

I fråga om utgiftsfördelningen under arbets- resp. arbetslöshetsperioderna utvisade veckobudgeterna i stort sett samma tendenser, som i det föregående konstaterats beträffande årsbudgeterna. Utgiftsprocenten för livsmedel steg sålunda avsevärt, i synnerhet för de jordlösa skogsarbetarna, medan de nödtvungna inskränkningarna måst vidtagas särskilt i fråga om utgifterna för kläder, inventarier, förenings- och försäkringsavgifter samt skatter.

Konsumerade kvantiteter i medeltal per vecka och konsumtionsenhet redovisas i tab. 9. Bland mera anmärkningsvärda fakta må här påpekas ökningen av mjölkförbrukningen för båda skogsarbetargrupperna under de veckor lönearbete saknats. Det må dock erinras om, att denna tid i regel infaller under sommarhalvåret, då såväl produktionen som konsumtionen av mjölk vanligen är störst.

I fråga om kostens näringsvärde meddelas en översikt i tab. 10. Därav framgår, att kostens näringsvärde var för hela året 17·1 % högre för småbrukarna än för de jordlösa skogsarbetarna. Vid brist på lönearbete synas de senare ha minskat näringstillförseln med i medeltal 5·9 %, medan skillnaden för småbrukarna var obetydlig.

Tab. 10. Kostens näringsvärde i medeltal per dag och konsumtionsenhet.

	Bruttokalorier per dag och konsumtionsenhet för					
	skogsarbetare utan jord under			skogsarbetare med jord under		
	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året	arbetsperioder	arbetslöshetsperioder	hela året
Animaliska livsmedel . . . . kalorier	1 240	1 180	1 220	1 540	1 570	1 550
%	36·5	36·9	36·5	38·8	40·7	39·6
Vegetabiliska » . . . . kalorier	2 160	2 020	2 120	2 430	2 290	2 360
%	63·5	63·1	63·5	61·2	59·3	60·4
Tillhopa kalorier	**3 400**	**3 200**	**3 340**	**3 970**	**3 860**	**3 910**
%	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

3. Sammanfattning och slutsatser.

Undersökningen ger vid handen, att det här är fråga om en arbetargrupp, som även under normala förhållanden befinner sig på en låg inkomst- och levnadsstandard. Åtskilliga uttalanden i hushållsböckerna ge också uttryck åt denna uppfattning. Från Norrbottens län heter det sålunda, att skogsarbetarna, som stå lågt på samhällsskalan och tillhöra de lägst avlönade arbetarna, få utföra det tyngsta arbetet på den enklaste kost, varför det vore önskvärt, för att icke säga nödvändigt, att något gjordes för förbättring av deras levnadsförhållanden. Från Västernorrlands län framhålles såsom önskemål »jämnt arbete året runt samt en dagspenning av minst 6 kr.» Önskvärdheten av mera regelbundet arbete och säkrare inkomst betonas från flera håll.

Årsutgifterna i medeltal per normalhushåll för sådana skogsarbetare utan jord slutade på en summa av 1 680 kr. och utgjorde för skogsarbetare med jord 1 463 kr. Till jämförelse må nämnas, att enligt de preliminära resultaten av socialstyrelsens hushållskostnadsundersökning på landsbygden[1] uppgingo motsvarande utgifter för samtliga lantarbetargrupper i Norra Sverige (Kopparbergs län och Norrland) till 1 761 kr. samt belöpte sig för samtliga i undersökningen ingående skogsarbetare utan jord till 1 709 och för sådana med småbruk till 1 618 kr.

Med sin karaktär av utpräglat säsongyrke måste skogsarbetarna i regel räkna med några månaders arbetslöshet. Vid längre tids brist på lönearbete blir följden en viss nedpressning av den tidigare låga levnadsstandarden, som i första hand går ut över utgifterna för kläder och skodon, inventarier, skatter, förenings- och försäkringsavgifter samt kulturella och liknande ändamål. Livsmedelsstandarden söker man dock i det längsta upprätthålla. I detta hänseende befinna sig innehavarna av småbruk i ett betydligt gynnsammare läge än de jordlösa skogsarbetarna. Från de senares sida framhäves också ofta i hus-

[1] Soc. Medd. årg. 1935, sid. 361.

hållsböckerna önskemålet att erhålla ett eget småbruk. En skogsarbetare från Västerbottens län framhåller sålunda, att hans ställning såsom skogsarbetare skulle betydligt ljusna, om han kunde komma i åtnjutande av ett lån för inköp av ett arbetarsmåbruk, vilket skulle bidraga att höja den låga levnadsstandard, som han och hans likar måste finna sig i under dessa arbetslöshetstider. I ett uttalande i samma fråga från en skogsarbetare i Jämtlands län heter det: »Ett medel mot den för skogsarbetaren årligen återkommande arbetslösheten vore, om han finge jord att arbeta på den tid han är utan arbete, vilket blir ganska långa tider varje år, då skogsarbete endast är av säsongartad natur. Jord åt skogsarbetarna bör bli ett nationellt intresse. Detta är icke blott min önskan, utan det har diskuterats både i kamratkretsar och inom organisationer och jämt kommer det fram, att om man hade en jordbit att hålla på med, skulle man åtminstone ha något för sig den tid ej annat göra finnes och därmed något förbättra sin ekonomiska ställning. Må det bli jord åt skogsarbetarna!»

I detta sammanhang må erinras om den, efter initiativ av sociala jordutredningen, genom beslut av 1933 års riksdag inrättade arbetarsmåbruksverksamheten, som sedermera nått betydande omfattning. Denna åsyftar att bereda företrädesvis skogsarbetare samt med dessa beträffande arbetsförhållanden och utkomstmöjligheter likställda arbetare ökad förmåga till självförsörjning genom förvärv av jord i och för nybildning av ett småbruk, avsett att drivas vid sidan av förtjänstarbetet. Det synes sålunda, som om genom denna verksamhet ett bland de jordlösa skogsarbetarna allmänt utbrett önskemål i viss utsträckning förverkligats.

Olycksfall i arbete år 1933.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1933 uppgick antalet under redogörelseåret inträffade olycksfall i arbete, som enligt kungl. kungörelsen den 9 november 1928 anmälts till riksförsäkringsanstalten, till 116 841, av vilka 43 919 omfattas av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. I jämförelse med år 1932 utvisar antalet anmälda olycksfall i arbete en ökning av 1·3 %.

I redogörelsen ingår icke det statistiska material, som härleder sig från tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1930. Materialet i fråga har nämligen på grund av sin ringa omfattning icke ansetts ännu böra offentliggöras.

Av olycksfallen inträffade 83 003 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 22 075 hos mindre arbetsgivare och 11 763 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och ha på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. ej utförts för dessa grupper.

Beträffande de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen lämnas i *tab. 1* en fördelning på olika yrkesgrenar m. m. och i *tab. 2* en sammanställning av olycksfallens orsaker. I båda tabellerna ha vid sidan av 1933 års siffror anförts motsvarande jämförelsetal för sexårsperioden 1923—28, hämtade ur det av riksförsäkringsanstalten tidigare publicerade sammandraget av olycksfallsstatistiken för denna period (se årg. 1933, sid. 628). I tab. 2 har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare.*[1] Tabellen giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken och utvisar därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1933 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, ha under de gjorda förutsättningarna beträffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av 6·628 dagar per årsarbetare eller omkring 6·4 miljoner arbetsdagar. Av denna förlorade arbetstid ha 21·8 % föranletts av sjukdom, 43·8 % av invaliditet och 34·4 % av den skadades död.

Som exempel på mera dominerande olycksfallsorsaker må följande nämnas. Inom metallindustrien äro arbetsmaskinerna den mest framträdande olycksfallsorsaken med 1·56 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Liknande är förhållandet för gruppen malmförädling, inom vilken grupp 1·74 förlorade arbetsdagar per årsarbetare komma på arbetsmaskinernas konto. För träindustrien är motsvarande siffra 5·94 eller mer än tredjedelen av hela den för-

[1] Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) år 1933, fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda olycksfall		Antal anmälda invaliditetsfall		Antal anmälda dödsfall		Antal olycksfall per 100 årsarbetare år 1933			Antal olycksfall per 100 årsarbetare 1923—28			Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare		Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall	
		Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	1933	1923–28	1933	1923–28
Malmbrytning, anrikning och rostning	102	4 558	134	956	5	20	1	6	—	21·0	3·7	20·5	15·1	1·9	14·9	21·71	23·39	106	157
Malmförädling	66	19 983	256	4 299	10	49	1	7	—	21·5	3·9	21·3	18·1	2·9	17·9	10·17	11·05	48	62
Metallindustri	2 725	74 958	5 160	12 985	250	145	2	21	—	17·3	4·8	16·5	15·5	4·4	14·9	6·67	7·64	40	51
Sten-, kol- och torvindustri	1 551	22 296	1 798	3 830	89	82	—	12	—	17·2	4·9	16·3	15·9	2·6	15·2	11·76	12·59	72	83
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel	12 887	100 951	18 123	13 873	608	303	20	61	—	13·7	3·4	12·2	7·6	1·8	6·6	10·49	9·41	86	142
Träindustri	3 567	37 570	896	6 024	28	199	—	24	—	16·0	3·1	15·7	12·0	2·7	11·8	15·49	14·88	98	126
Pappers- och grafisk industri	1 068	47 336	9 714	4 595	279	110	4	5	2	9·7	2·9	8·5	8·9	2·0	7·8	5·98	8·79	70	112
Närings- och njutningsämnesindustri	3 410	29 556	16 213	2 981	789	48	7	6	—	10·1	4·9	8·2	6·8	3·2	5·5	4·37	5·19	53	94
Textil- och beklädnadsindustri	1 559	23 166	39 871	1 306	1 050	24	15	5	1	5·6	2·6	3·7	2·9	1·2	1·8	2·24	2·39	60	131
Läder-, gummi- och hårindustri	720	12 570	7 899	1 051	174	24	1	2	—	8·4	2·2	6·0	4·2	1·1	3·1	3·67	2·36	61	76
Kemisk-teknisk industri	287	8 183	2 677	979	139	24	3	2	—	12·0	5·2	10·3	9·8	6·4	8·9	6·96	8·43	68	94
Byggnadsverksamhet	6 229	61 138	697	9 619	32	252	1	32	—	15·7	4·6	15·6	9·7	2·6	9·6	13·33	13·75	85	143
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	624	10 628	258	918	7	28	—	5	—	8·6	2·7	8·5	6·1	1·1	6·0	9·28	9·66	109	161
Handel och varulager	15 081	111 569	60 559	4 474	972	85	14	18	2	4·0	1·6	3·2	2·9	0·8	2·2	2·31	2 27	73	105
Sjöfart och fiske	1 800	22 550	1 098	3 433	65	101	5	55	3	15·2	5·9	14·8	11·2	3·8	10·9	30·03	29·69	203	273
Samfärdsel (utom sjöfart)	1 012	33 861	2 200	2 502	40	28	1	12	1	7·4	1·8	7·0	5·9	1·4	5·6	5·46	6·36	77	113
Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse m. m.	4 219	35 321	42 074	569	343	22	20	4	—	1·6	0·8	1·2	0·6	0·4	0·5	1·58	1·30	134	261
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp)	5 413	22 174	4 151	686	79	23	10	3	—	3·1	1·9	2·9	1·1	0 2	0·7	3·41	1·60	117	216
Hushåll, hotell- och restaurangrörelse m. m.	4 396	13 190	60 743	814	2 045	17	37	—	6	6·2	3·4	3·9	2·6	1·3	1·6	2·31	2·43	60	152
Diverse företag och yrken	903	2 312	1 587	75	30	4	2	—	—	3·2	1·9	2·7	3·3	1·0	2·5	3·01	3·40	112	133
Tillsammans 1933	**67 619**	**693 870**	**276 108**	**75 969**	**7 034**	**1 588**	**144**	**280**	**15**	**10·9**	**2·5**	**8·6**	**8·4**	**1·3**	**6·6**	**6·63**	**7·54**	**77**	**114**
» 1932	66 546	703 274	276 675	78 240	6 787	1 799	124	248	15	11·1	2·5	8·7	·	·	·	6·72	·	77	·
» 1931	65 972	749 251	275 432	86 427	6 398	1 771	120	301	10	11·5	2·3	9·1	·	·	·	6·84	·	75	·
» 1930	62 164	786 289	274 728	97 647	6 362	2 092	163	399	12	12·4	2·3	9·8	·	·	·	8·20	·	84	·
» 1929	59 178	770 800	262 788	89 154	5 270	2 153	146	364	7	11·6	2·0	9·1	·	·	·	8·15	·	89	·
» 1928	57 498	732 366	252 159	70 149	3 743	1 978	112	326	19	9·6	1·5	7·5	·	·	·	7·72	·	103	·

Tab. 2. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker	Antal olycksfall			Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare							
						på grund av						Summa	
						sjukdom		invaliditet		död			
	Inalles	per 100 årsarbetare											
	1933	1933	1923/28	1933	1923/28	1933	1923/28	1933	1923/28	1933	1923/28	1933	1923/28
Motorer	173	0·018	0·014	147	161	0·003	0·004	0·007	0·013	0·016	0·005	0·026	0·022
Transmissioner	258	0·027	0·046	393	346	0·007	0·015	0·044	0·078	0·054	0·067	0·105	0·160
Arbetsmaskiner	12 390	1·277	1·128	60	90	0·174	0·186	0·504	0·717	0·085	0·116	0·763	1·019
Handverktyg och enklare redskap	14 342	1·479	1·200	41	59	0·170	0·172	0·380	0·479	0·054	0·054	0·604	0·705
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	2 093	0·216	0·177	140	203	0·051	0·052	0·148	0·170	0·108	0·187	0·302	0·359
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor,													
med animal drivkraft	5 587	0·576	0·328	91	152	0·125	0·096	0·228	0·234	0·170	0·169	0·523	0·499
med mekanisk eller elektrisk drivkraft	1 791	0·185	0·094	244	268	0·052	0·030	0·159	0·077	0·239	0·146	0·450	0·253
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 889	0·195	0·222	133	183	0·041	0·054	0·072	0·126	0·147	0·227	0·260	0·407
Transportledningar	490	0·050	0·047	155	198	0·014	0·013	0·042	0·049	0·023	0·031	0·079	0·093
Sjöfart	197	0·020	0·021	1 125	1 676	0·005	0·006	0·007	0·031	0·217	0·317	0·229	0·354
Luftfart	1	0·000	0·000	0	198	—	0·000	—	0·000	—	—	—	0·000
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	163	0·017	0·015	58	153	0·002	0·002	—	0·005	0·008	0·015	0·010	0·022
Elektrisk ström	105	0·011	0·010	857	1 188	0·003	0·003	0·013	0·016	0·077	0·099	0·093	0·118
Explosion av sprängämnen	160	0·016	0·015	950	1 054	0·006	0·006	0·078	0·080	0·077	0·069	0·156	0·155
Giftiga och frätande ämnen	691	0·071	0·048	82	74	0·007	0·006	0·020	0·021	0·031	0·008	0·058	0·035
Eldfarliga och heta ämnen samt intensivt ljus och strålande värme	2 451	0·253	0·207	51	83	0·035	0·036	0·016	0·042	0·077	0·094	0·128	0·172
Rök, gaser, komprimerad luft	51	0·005	0·003	469	1 099	0·001	0·000	0·001	0·001	0·023	0·033	0·025	0·034
Halkning och fall	8 054	0·830	0·653	100	134	0·201	0·188	0·411	0·440	0·217	0·248	0·829	0·876
Nedfallande föremål	3 607	0·372	0·338	66	88	0·074	0·077	0·108	0·127	0·062	0·093	0·244	0·297
Sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	1 893	0·195	0·173	220	315	0·062	0·063	0·190	0·240	0·178	0·242	0·430	0·545
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	15 010	1·547	1·108	44	54	0·267	0·221	0·292	0·285	0·124	0·095	0·683	0·601
Föremål, på vilka den skadade trampat	1 118	0·115	0·066	28	37	0·012	0·009	0·013	0·006	0·008	0·010	0·033	0·025
Slag, stöt eller bett av djur (inkl. olycksfall under ridning)	1 152	0·119	0·073	61	137	0·022	0·020	0·035	0·048	0·015	0·031	0·072	0·099
Övriga orsaker	9 337	0·963	0·646	55	106	0·111	0·104	0·144	0·203	0·271	0·379	0·526	0·686
Samtliga orsaker 1933	**83 003**	8·557	**6·632**	**77**	**114**	**1·445**	**1·363**	**2·902**	**3·488**	**2·281**	**2·685**	**6·628**	**7·536**
» » 1932	85 027	8·677	·	77	·	1·502	·	3·207	·	2·013	·	6·722	·
» » 1931	92 825	9·059	·	75	·	1·580	·	2·982	·	2·276	·	6·838	·
» » 1930	104 009	9·803	·	84	·	1·799	·	3·492	·	2·905	·	8·196	·
» » 1929	94 424	9·186	·	89	·	1·737	·	3·724	·	2·692	·	8·153	·
» » 1928	73 892	7·505	·	103	·	1·499	·	3·597	·	2·628	·	7·724	·

lorade arbetstiden inom gruppen. Handverktyg och enklare redskap göra sig särskilt gällande inom stenindustrien med 2·45, inom jordbruk och skogsbruk med 1·67 och inom byggnadsverksamheten med 2·33 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Hissar, kranar och andra lyftverktyg ha inom sjöfartsgruppen förorsakat en tidsförlust av 5·62 arbetsdagar. Inom denna grupp komma därjämte 9·13 förlorade arbetsdagar på sjöfartsolycksfallen samt 4·21 på halkning och fall. För gruppen samfärdsel utom sjöfart kommer mer än en fjärdedel av tidsförlusten på vagnar, tillhörande spårbanor. De elektriska olycksfallen ha inom kraft-, belysnings- och vattenverken medfört en förlorad arbetstid av 1·24 dagar. Bland olycksfallsorsakerna inom gruvindustrien framträda särskilt sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras med 5·78 samt vagnar, tillhörande spårbanor med 4·34 förlorade arbetsdagar per årsarbetare.

Arbetstidsförlusten per årsarbetare har minskats något mot föregående år, medan däremot antalet *förlorade arbetsdagar per olycksfall* är oförändrat (77).

Olycksfall inom sjömansyrket år 1935.

I likhet med föregående år har av sjöfartsavdelningen inom socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden verkställts undersökning av de under år 1935 inträffade olycksfall, som drabbat ombord å svenska handelsfartyg anställda sjömän. Denna undersökning, för vilken en kortfattad redogörelse lämnas här nedan, är grundad på till styrelsen inkomna meddelanden i form av dels anmälningar om olycksfall i arbete från yrkesinspektörerna (1 783), dels rapporter om sjöolycka jämte protokoll vid sjöförklaringar och sjöförhör från kommerskollegium (112), dels slutligen diverse handlingar från utrikesdepartementet (25). Samtliga olycksfall uppgå, sedan dubbelrapporterade fall avräknats, till 1 824, varav 75 med dödlig utgång. Motsvarande siffror närmast föregående år voro 1 657 resp. 75, vadan en ökning med c:a 10 procent är att anteckna för samtliga olycksfall, under det att antalet dödsfall förblivit oförändrat. Ökningen torde delvis vara att tillskriva den livligare sjöfarten under 1935 i jämförelse med 1934. Sålunda uppgingo månadsmedeltalen för antalet upplagda fartyg och deras sammanlagda bruttodräktighet i ton till 102 000 resp. 150 000 under det sistnämnda, mot endast 61 000 resp. 94 000 under det förstnämnda året, vilket innebär att det aktiva bemanningsbeståndet varit mellan 500 och 600 man större under 1935 än under 1934.

Av de sjömän, som under redogörelseåret drabbats av olycksfall, voro 49 utländska undersåtar (1934: 47). Sju av dessa ljöto döden.

På grund av ådragna skador i samband med de redovisade olycksfallen blevo 657 sjömän skilda från sina anställningar ombord, därav 147 i utländska hamnar (1934: 487 resp. 115).

Olycksfall inom sjömansyrket fördelade efter orsaker.

Orsaker	Samtliga olycksfall			Procent			Olycksfall med dödlig utgång		
	1935	1934	1926/35 [1]	1935	1934	1926/35 [1]	1935	1934	1926/35 [1]
Fartygs förlisning i öppen sjö	3	—	5·2	0·1	—	0·3	3	—	4·7
» strandning eller grundstötning	16	3	6·8	0·9	0·2	0·5	11	—	3·4
» kollision	23	6	9·3	1·3	0·4	0·6	23	2	6·0
» försvinnande med man och allt	—	34	7·1	—	2·1	0·5	—	34	7·1
» kantring	—	—	1·6	—	—	0·1	—	—	1·5
Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom o. d.)	4	5	8·0	0·2	0·3	0·5	—	1	0·9
» överbord från däck	9	10	12·7	0·5	0·6	0·9	6	7	8·6
» å däck	164	131	125·1	9·0	7·9	8·4	—	1	0·3
» genom luckor ned i lastrum, kolboxar o. d.	42	27	35·2	2·3	1·6	2·4	2	5	2·3
» vid vistelse i lastrum, kolboxar, tankar o. d.	43	45	46·8	2·3	2·7	3·1	—	—	0·1
Nedfallande föremål	44	32	33·1	2·4	1·9	2·2	—	—	0·4
Brottsjöar	60	54	45·7	3·3	3·2	3·1	4	1	2·1
Arbete på fartygs utsida	6	3	4·9	0·3	0·2	0·3	—	1	0·6
» under segelmanöver	8	6	7·6	0·4	0·4	0·5	2	—	1·6
Styranordningar (för hand)	9	8	10·0	0·5	0·5	0·7	—	—	—
Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	142	132	129·3	7·8	8·0	8·7	—	4	2·1
Bärgningsredskap (livbåtar o. d.)	10	10	8·9	0·5	0·6	0·6	—	—	0·4
Luckor och skärstockar	127	85	80·2	7·0	5·1	5·4	1	1	0·3
Ställningar, landgångar, lejdare o. d.	162	144	112·0	8·9	8·7	7·5	2	1	0·7
Fartygs framdrivningsmaskineri	73	61	68·7	4·0	3·7	4·6	—	—	0·5
» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	29	38	29·4	1·6	2·3	2·0	—	—	0·2
Ångpannor och andra högtryckskärl	19	20	21·2	1·0	1·2	1·4	—	—	—
Eldning, kollämpning o. d.	79	94	72·2	4·3	5·7	4·9	—	—	0·3
Askhissning	27	29	24·5	1·5	1·7	1·6	—	—	—
Handverktyg	96	100	98·9	5·3	6·0	6·6	—	—	—
Rosthackning	73	64	38·4	4·0	3·9	2·6	—	—	—
Eldsvåda	3	1	4·2	0·1	0·1	0·3	—	—	0·4
Explosion (utom av ångpannor o. d.)	15	10	13·8	0·8	0·6	0·9	4	—	1·3
Förgiftning (av kolos o. d.)	7	1	3·6	0·4	0·1	0·2	2	—	1·1
Skållning av hett vatten, ånga o. d.	49	53	41·2	2·7	3·2	2·8	—	—	—
Yrkessjukdomar	—	2	2·0	—	0·1	0·1	—	—	0·2
Försvinnande från fartyg	1	—	1·9	0·1	—	0·1	1	—	1·9
» under vistelse i land	1	—	0·9	0·1	—	0·1	1	—	0·5
Olycksfall » » »	47	45	40·3	2·6	2·7	2·7	5	6	7·3
Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	22	31	30·9	1·2	1·9	2·1	6	9	9·7
Lastning och lossning	222	192	174·0	12·2	11·5	11·7	2	2	1·7
Andra orsaker	[2] 189	[2] 181	134·1	10·4	10·9	9·0	—	—	1·0
Summa	1 824	1 657	1 489·7	100·0	100·0	100·0	75	75	69·2

Olycksfallen voro fördelade med 1 796 å 848 maskindrivna fartyg och 28 å 25 segelfartyg och pråmar. Samtliga 75 olycksfall med dödlig utgång inträffade å 40 maskindrivna fartyg.

Av samtliga olycksfall ägde 66·9 % rum under fartygs uppehåll i hamn och 33·1 % till sjöss, medan motsvarande fördelning av dödsfallen var 33·3 % resp. 66·7 %.

[1] Årsmedeltal.
[2] Därav 65 (53 år 1934) vid arbete med till- och nedriggning samt klargöring.

Antalet olycksfall i samband med egentliga sjöolyckor (tabellens fem första rubriker) uppvisade någon minskning från föregående år, utgörande 2·3 % av samtliga olycksfall mot 2·7 % för 1934. För tioårsperioden 1926—1935 var motsvarande relationstal 2 %. I procent av dödsfallen uppgingo hithörande olycksfall till 49 % för 1935, 48 % för 1934 och 33 % för 1926—1935.

Medeltalet olycksfall per månad var 152 med en maximifrekvens av 202 under november och en minimifrekvens av 86 under mars månad; motsvarande dödsfallssiffror voro resp. 6, 29 (nov.) och 0 (april).

Olycksfallens procentuella fördelning på olika bemanningsspecialiteter framgår av följande uppställning:

	Olycksfall		Dödsfall	
	1935	1934	1935	1934
Befälhavare	5·8	6·6	8·0	8·0
Styrmän	8·6	9·2	8·0	13·3
Telegrafister	0·1	0·1	—	—
Maskinister	7·9	8·0	8·0	12·0
Däcksmanskap	39·3	38·1	30·7	36·0
Maskinmanskap	25·8	25·3	30·7	22·7
Köksper-sonal manlig	8·7	8·8	13·3	8·0
Köksper-sonal kvinnlig	3·8	3·9	1·3	—
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0

Olycksfallens fördelning efter orsaker framgår av omstående tabell, där för jämförelses skull medtagits såväl motsvarande siffror för 1934 som medeltalen för tioårsperioden 1926—1935.

Det inbördes förhållandet mellan olycksfallens antal och svårhetsgrad under 1935 har för de flesta olycksfallsorsakerna icke undergått någon nämnvärd förskjutning i jämförelse med vare sig närmast föregående år eller tioårsperioden 1926—1935. Ett par undantag förtjäna måhända dock att påpekas. Sålunda uppvisade dödsfallen i samband med egentliga sjöolyckor under 1935 en ej obetydlig stegring i förhållande till årsmedeltalet för åren 1926—1935, nämligen med c:a 60 %, i det att desamma i det förra fallet utgjorde c:a 50 % och i det senare endast c:a 33 % av samtliga olycksfall med dödlig utgång. Förhållandet var ungefär detsamma för år 1934. Å andra sidan förete de under tabellrubrikerna »olycksfall under vistelse i land» och »vid förflyttning till eller från fartyg» upptagna dödsfallen en avgjord nedgång med c:a 35 % i jämförelse med årsmedeltalet för 1926—1935.

Förslag till lag om behandling av förbrytare hemfallna åt alkoholmissbruk.

Socialstyrelsens utlåtande.

Genom beslut den 20 januari 1936 anbefalldes socialstyrelsen avgiva utlåtande över ett av sakkunniga inom justitiedepartementet den 31 december 1935 avgivet betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk med mera (Statens off. utr. 1936: 4). Med anledning härav anförde styrelsen följande.

Styrelsen får till en början hänvisa till sitt utlåtande den 14 mars 1934 över förslag till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare samt — i viss mån — även till sitt utlåtande den 20 december 1935 över ifrågasatta författningsändringar angående förvandling av bötesstraff med mera. Den principiella uppfattning, som därvid kommit till uttryck, finner sig styrelsen icke böra frånträda.

Det synes styrelsen sålunda riktigt och önskvärt, att man i fråga om skadliga samhällsföreteelser, vilka få anses hava sitt upphov i hemfallenhet åt alkoholmissbruk, så långt möjligt är försöker undanröja dessa genom att söka komma till rätta med själva roten till det onda, nämligen alkoholmissbruket hos individen.

Sedan cirka två decennier har alkoholistlagstiftningen härvid anvisat de vägar, på vilka samhällsmakten har att söka nå ett sådant mål. Metoderna — om än i det stora hela desamma under hela perioden — hava oavlåtligt förbättrats, allt efter vunnen erfarenhet, såväl i praktisk tillämpning som i de nya positiva stadganden, vilka genomfördes vid 1931 års lagrevision. Enligt styrelsens mening äga vi nu en på fast erfarenhet grundad uppfattning, att hittills beträdda vägar varit framkomliga och lämpliga; i mån av fortsatt och ytterligare vidgad erfarenhet bör denna utnyttjas i den praktiska lagtillämpningen och — såvitt erfordras — i ytterligare förbättring av lagstiftningen. Styrelsen har emellertid vid flera tillfällen funnit anledning understryka önskvärdheten av att man vid det fortgående reformarbetet framgår med varsamhet samt låter den praktiska erfarenheten visa vägen och icke i oträngt mål skrider till ändringar i lagstiftningen; denna bör med hänsyn härtill vara av beskaffenhet, att den ej lägger för snäva band på den fria utvecklingen i tillämpningen, vilken kan befinnas önskvärd på ett dylikt område, där synnerlig hänsyn städse måste tagas till mänskliga egenskaper och individuella företeelser. Ändring i nu berörda hänseende av lagstiftningen synes böra ifrågakomma först då, när uppställda regler ej befinnas ändamålsenliga eller ock lägga hinder i vägen för eller icke medgiva behandlingsmetoder, som anses mera lämpliga än de nuvarande.

Vad angår indikationerna för samhällets inskridande enligt lagstiftningen hava dessa under den gångna tjugoårsperioden något vidgats, och styrelsen har ingen erinran mot att man fortsätter på denna väg, under förbehåll dock dels att man även i sådant hänseende framgår med varsamhet och dels — såsom styrelsen tidigare velat understryka — fasthåller vid indikationernas sociala karaktär.

Det nu föreliggande betänkandet söker — i likhet med det tidigare förslaget till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap — genom behandling mot alkoholism komma till rätta med ytterligare en

samhällsföreteelse, nämligen brottsligheten, i den mån denna kan anses hava sin rot i alkoholmissbruk. Det lärer icke behöva närmare utvecklas, hurusom samhället därmed skulle beträda nya vägar med avseende å brottslingars behandling.

Det lärer ej ankomma på styrelsen att bedöma frågan ur straffrättslig synpunkt, närmast i vad rör straffets allmänpreventiva syfte och verkningar, en fråga som ju ligger utanför styrelsens ämbets- och kompetensområde. Utan att vilja förbise eller söka förringa vikten av vad ur sådana synpunkter kan andragas i ämnet samt under nogsamt beaktande av de betydande svårigheter, som måste möta varje försök att överbygga den klyfta, som skiljer straffet och den ur övervägande vård- och skyddssynpunkt utformade behandlingen av alkoholister, vill styrelsen dock, väsentligen med ledning av sin erfarenhet från alkoholistvården, uttala sin principiella anslutning till själva grundtanken. Härvid måste dock ett bestämt förbehåll göras, nämligen att alkoholistvården i sin nuvarande utformning på intet sätt får menligt påverkas av de eventuella nya lagstiftningsåtgärderna. Den organiserade alkoholistvården i dess nuvarande gestalt fyller enligt styrelsens mening redan nu så viktiga, självständiga funktioner i samhällslivet och är till sin betydelse på ett så påtagligt och lovande sätt stadd på oavlåtlig frammarsch, att varje lagstiftningsåtgärd, som kunde befaras hota eller hämma denna utveckling, skulle ingiva betänklighet.

Härvid kan styrelsen ej underlåta framhålla, att anledning till betänklighet i sådant hänseende redan nu icke helt saknas. Det råder nämligen knappast tvivel därom, att alkoholistvården i stigande omfattning nödgas taga befattning med samhällsföreteelser, som rätteligen borde hänföras under ett annat lagstiftningsområde; styrelsen syftar här på lösdriveriet i alla dess växlande former och vill, i anslutning till sina tidigare utlåtanden i sådant hänseende, till nyes understryka önskvärdheten av en reformerad, modern lösdrivarlagstiftning, en verklig vanartslag eller dylikt. Låt vara, att det lösdrivarklientel, som omhändertages enligt alkoholistlagen, till fullo lärer motsvara de i denna lagstiftning angivna indikationerna och att behandlingssättet, i vad angår vården å de båda slutna statliga alkoholistanstalterna å Svartsjö och i Landskrona, i praktiken lärer föga skilja sig från det behandlingssätt, som lösdrivarlagen anvisar, så måste det dock anses mindre ändamålsenligt att i större omfattning, än ofrånkomligt är, belasta en speciellt på alkoholmissbrukets motverkande inriktad vårdverksamhet med ett klientel, som ofta befinner sig i ett avancerat stadium av allmän förkommenhet och socialt förfall.

Å andra sidan möter ju i och för sig intet hinder för att det anstaltssystem, som står till den organiserade alkoholistvårdens förfogande, för vård jämlikt alkoholistlagen mottager personer, som begått brott. En inom styrelsen upprättad promemoria visar också, att så skett i icke ringa omfattning och att bland detta klientel återfinnas icke så få individer, vilka kunna betecknas såsom vaneförbrytare. I viss utsträckning är detta klientel identiskt med det ovan berörda, vilket enligt styrelsens uppfattning lämpligen bort behandlas jämlikt en reformerad lösdrivarlagstiftning och som i praktiken ofta måste hänvisas till de slutna statsanstalterna (Svartsjö och Landskrona). Emellertid finnas även å de öppna alkoholistanstalterna personer, som begått brott men som väl låta sig omhändertagas där och förhålla sig väl samt visa sig mottagliga för vården. I vårdverksamheten göres icke någon åtskillnad mellan dylika personer och andra intagna och de sticka i det dagliga livet på anstalterna på intet sätt av mot det övriga klientelet.

I det föreliggande förslaget har man sökt lösa de svårigheter, som inställa sig inför frågan att i lämpliga fall bereda alkoholbrottslingar vård till motverkande av alkoholism, på så sätt, att det straff, som ådömes brottslingen, på förordnande av domstolen förvandlas enligt särskild lagstiftning till en vårdbehandling å för ändamålet inrättat alkoholistfängelse.

Mot indikationerna för inskridande enligt den föreslagna lagstiftningen har styrelsen intet att erinra. Vad beträffar de spörsmål, som inställa sig vid förnyat brott, vid sammanräkning av straffsatser för olika brott och så vidare — allt frågor av närmast tekniskt-straffrättslig natur — kan styrelsen likaledes, utan att dock ingå i detaljbehandling av reglerna härutinnan, ansluta sig till förslaget. Styrelsen har dock ej kunnat undgå intrycket, att de föreslagna reglerna i denna del äro ganska svåra att överblicka och ej synas rimma alldeles väl med de fria och böjliga grundsatser, som böra reglera en vårdverksamhet med rent personlig syftning. Därest en förenkling härutinnan kunde genomföras, finge den hälsas med tillfredsställelse.

Lagförslaget hämtar väsentligen sina förebilder från ungdomsfängelselagen. Det må gärna medgivas, att åtskilliga sakliga paralleller härvid erbjuda sig. Icke desto mindre föreligger en väsentlig olikhet. Genom lagen om ungdomsfängelse skapades något principiellt nytt. På det föreliggande vårdområdet åter finnes redan en prövad lagstiftning med likartat syfte som den föreslagna lagen, nämligen alkoholistlagen. Enligt styrelsens mening hade det varit riktigare att i det nya lagstiftningsarbetet slå en brygga över till alkoholistlagen och att, med erforderliga utvidgningar, låta denna i huvudsak reglera det nya förfarandet gent emot alkoholbrottslingar.

Frånvaron av en fast anknytning mellan den föreslagna nya lagen och alkoholistlagen går igen i hela förslaget på ett sätt, som enligt styrelsens mening ingiver betänklighet.

Att börja med märkes sålunda, att intagning å alkoholistfängelse klart angivits vara en form av straff. Erinras må i sådant hänseende bland annat, att man principiellt ej velat släppa tanken på viss minsta tid av frihetsförlust, låt vara att undantag härutinnan kan medgivas. På samma gång har man emellertid sökt giva verkställigheten av dylikt straff karaktären av vård, nämligen till motverkande av alkoholmissbruket. Det kan ifrågasättas, om ett dylikt haltande mellan två olika principer medgiver ett rationellt avvägt slutresultat.

Enligt förslaget har sålunda domstolen, om lagstiftningen befinnes tillämplig, icke annat val än att döma till alkoholistfängelse. Styrelsen har vid flera tillfällen framhållit, att inom den hittillsvarande organiserade alkoholistvården frihetsberövandet genom intagning å alkoholistanstalt så långt ifrån är något för vården konstitutivt, att detsamma tvärtom principiellt är att anse såsom en yttersta nödfallsåtgärd, låt vara att denna i praktiken nog så ofta är ofrånkomlig. Här åter göres frihetsberövandet till det primära. Det må gärna medgivas, att en alkoholbrottsling ganska ofta torde befinna sig i ett tillstånd, där dylikt frihetsberövande är ofrånkomligt men — ur ren vårdsynpunkt sett — behöver så ingalunda vara fallet. Uppenbart är, att straffsidan — enkannerligen straffets allmänpreventiva betydelse — och icke vårdsynpunkten här helt fått vara avgörande för förslagets utformning. Det tillämpas en princip, som — ur vårdsynpunkt — strider mot erfarenhetens vittnesbörd; erfarenheten från alkoholistlagens tillämpning visar nämligen, att just de förebyggande åtgärderna ofta kunna vara de lämpligaste. Alkoholisten finner sig plötsligt ställd inför en situation, som han inser vara allvarlig men på samma gång av beskaffenhet, att den lämnar honom tillfälle att genom anspänning av egen vilja rycka upp sig och därmed också undgå fortsatta påföljder av än allvarligare natur. De utomordentligt viktiga psykologiska hjälpmedel, som alkoholistlagen här anvisar, avstår man ifrån i den föreslagna lagen.

Styrelsen är för övrigt icke alldeles övertygad därom, att icke en dylik anordning kan utöva just en allmänpreventiv verkan av betydande intensitet, jämväl om frågan bedömes ur straffsynpunkt. En förebyggande åtgärd kan dock, där den negligeras, fullföljas med frihetsberövande för mycket lång tid, i vissa fall ända till fyra år. Denna elasticitet torde i många fall psykologiskt påverka individens vilja starkare än till tiden fixerade terminer för frihetsförlust.

Permissionsinstitutet spelar en mycket starkt framträdande roll i den nuvarande vårdverksamheten, något som de sakkunniga också vidgå. Det har likväl ej upptagits i lagförslaget.

I alkoholistlagen har man beaktat, hur betydelsefullt det är för en alkoholmissbrukare att åter infogas i den öppna arbetsmarknaden, där en tryggad utkomst genom arbete ofta är det bästa medlet att ge ryggrad åt en karaktärssvag alkoholist; såväl permissionsinstitutet som möjligheten till temporärt kvarhållande å anstalt — t. ex. under lågsäsong — av en intagen äro i alkoholistlagen uttryck för överväganden i sådan riktning. Bestämmelser, som kunde medgiva liknande anordningar, saknas också i lagförslaget.

Överhuvudtaget anser styrelsen, med utgångspunkt från vad i det föregående anförts, att de regler, som alkoholistlagen angiver till ledning för åtgärder till en alkoholists återförande till ett nyktert och ordentligt liv — såsom varande de bästa, som man hittilldags lyckats utfinna — samt och synnerligen böra tillämpas jämväl i vad angår alkoholbrottslingar. I den mån bättre regler utfinnas, bör man icke avstå vare sig från att låta dem inflyta i alkoholistlagen eller från att göra dem tillämpliga för vården av alkoholbrottslingar.

Detta innebär enligt styrelsens mening att, vad vårdverksamheten angår, alkoholistlagen bör göras tillämplig å alkoholbrottslingarna.

Vad anstaltsvården och anstaltssystemet beträffar förutsätter förslaget anordnandet av alkoholistfängelser. Styrelsen föreställer sig, att man, åtminstone till en början, finge åtnöjas med ett enda sådant fängelse för män; ett för kvinnor avsett alkoholistfängelse kunde väl icke heller undvaras, även om någon redan befintlig institution kunde fylla denna uppgift. Styrelsen anser sig emellertid här kunna bortse från frågan, i vad den avser kvinnor.

Inom ett fängelse för män skulle sammanföras alkoholbrottslingar av de mest skilda typer, från alkoholister med förhållandevis ringa kriminell belastning till socialt djupt förkomna vanebrottslingar. En sådan blandning av klientelet ger näppeligen en lämplig miljö för en vård, åsyftande att moraliskt påverka individen i fråga om alkoholvanor.

För närvarande finnas följande alkoholistanstalter för män, nämligen den slutna statliga anstalten å Svartsjö, den öppna statsanstalten å Venngarn, de erkända öppna anstalterna Björknäs (med Östfora), Älvgården, Holma, Lerjeholm (med Västkusthemmet) och Åsbro, varjämte tre enskilda anstalter, nämligen Härnö, Kurön och Mälargården i viss utsträckning jämväl stå den organiserade alkoholistvården till tjänst.

Vissa anstalter äga en klar särprägel; så är fallet med statsanstalterna, enkannerligen Svartsjöanstalten. Men även de övriga äga, var för sig, en viss särprägel, hänförande sig till storlek, belägenhet, utrustning samt — i viss mån — klientelets faktiska sammansättning.

Placeringen av de intagna å de olika, erkända anstalterna sker visserligen främst med hänsyn tagen till belägenheten i landets olika delar. Men man söker tillika i görligaste mån, till fromma för vården, bevara och utnyttja de olika anstalternas särdrag i syfte att ge vården en personlig, individuell prägel.

Framhållas må vidare, att man med Venngarnsanstalten och — i sista hand — Svartsjöanstalten i bakgrunden söker bevara den största möjliga personliga frihet åt klientelet. Styrelsen kan med stöd av åtskilliga iakttagelser konstatera, att denna strävan att vädja till de intagnas självdisciplin värdesättes av klientelet och hos detta stärker känslan av självansvar.

Den differentiering av klientelet, som det nuvarande anstaltssystemet medgiver och vartill ytterligare möjligheter torde yppa sig, i den mån systemet utbygges i erforderlig omfattning, får anses som en utomordentligt viktig sida av anstaltsvården. Dessa möjligheter skulle man gå förlustig beträffande vården å alkoholistfängelse, så framt icke dylika fängelser — parallellt med alkoholistanstalterna — anordnas

till ett likartat system, något som av ekonomiska skäl näppeligen torde kunna inom överskådlig tid realiseras.

Snarare skulle det bli så, att man finge åtnöjas med kanske ett eller högst ett par alkoholistfängelser av ungefär likartad, sluten karaktär som Svartsjöanstalten. Å detta eller dessa alkoholistfängelser komme sedan att sammanföras det mest mångskiftande klientel, från sådana personer, vilka av hemfallenhet åt alkoholmissbruk begått förhållandevis obetydliga brott och som med lätthet skulle kunna vårdas å en öppen alkoholistanstalt, till sådana djupt förkomna, asociala individer, vilka för närvarande hänvisas till Svartsjöanstalten.

Hela anordningen skulle ur vårdsynpunkt te sig irrationell och olämplig. Långt mera ändamålsenligt och naturligt skulle det vara, att det anstaltssystem, som för närvarande står till alkoholistvårdens förfogande, finge anlitas jämväl för det nya klientelet, alkoholbrottslingarna, och att detta system därvid finge utbyggas i riktning mot än mera ökad differentiering, något som redan nu är påkallat och som den ifrågasatta lagutvidgningen ytterligare kunde föranleda.

Vad angår såväl begreppet som själva namnet »alkoholistfängelse» finner styrelsen detta olyckligt; det skulle i den allmänna uppfattningen med säkerhet giva anledning till förväxling med »alkoholistanstalt» och kasta en skugga av kriminalitet över alkoholistvården, som skulle skänka ny näring åt oriktiga föreställningar om denna vårdverksamhets karaktär, vilka nu äro på väg att försvinna.

För handhavande av den centrala tillsynen över alkoholistfängelser skulle inrättas en särskild nämnd med ungefär likartade befogenheter som dem, vilka nu tillkomma socialstyrelsen i egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården. Under erinran, att styrelsen vid handläggningen av dylika ärenden har tillgång till dels en lagfaren ledamot och dels en psykiatriskt utbildad expert i ledamots ställning, anser styrelsen inrättandet av en ny sådan nämnd, för vars ledamöter ett klart konstituerat tjänstemannaansvar ej vore förhanden, icke vara behövligt eller välbetänkt; enligt socialstyrelsens mening kunde och borde uppgifterna ifråga förläggas till samma myndighet, som har att utöva uppsikten över alkoholistvården.

Socialstyrelsen hade i sitt utlåtande den 14 mars 1934 framkastat tanken, huruvida man ej — till förverkligande av de önskemål, som i remissförslaget åsyftas, nämligen att bereda alkoholbrottslingar alkoholistvård — kunde slå en brygga mellan straff och alkoholistvård på så sätt, att man inom jurisdiktionen i dylika fall använde sig av ett förfarande, som — bortsett från åtskilliga sakliga, inre olikheter — till det yttre liknade förfarandet vid villkorlig straffdom. Styrelsen förbiser ej, att genomförandet av denna tanke sannolikt skulle vara förknippat med en hel del svårigheter, som tarvade utredning, men den skulle dock erbjuda den väsentliga fördelen, att man kunde nå det avsedda syftet med bevarande av alkoholistvården vid vad nu är. Tanken har ej upptagits till övervägande i remitterade betänkandet och styrelsen har ej känt sig övertygad, vare sig att den är ogenomförbar eller att de grundsatser, på vilka remitterade förslaget bygger, erbjuda en bättre lösning och överhuvudtaget en antaglig lösning.

Nämnas må, att enligt styrelsens skisserade förslag domstolen skulle förklara alkoholbrottslingen saker till brott och därmed skilja sig från målet, varefter det skulle ankomma på länsstyrelsen att i vanlig ordning — låt vara på en ny indikation i alkoholistlagen — besluta om åtgärder mot denne. Skulle emellertid vid närmare prövning en sådan anordning befinnas icke lämpligen vara genomförbar, läte det givetvis tänka sig att genom ändring i alkoholistlagen göra domstol behörig att i dylika mål besluta jämväl i vårdfrågan.

Slutligen får styrelsen på nytt bringa i erinran det trängande behovet av ytterligare vårdplatser för den organiserade alkoholistvården, enkannerligen vad angår sådana platser å öppna anstalter för män, ett behov som visat oavlåtlig stegring och som skulle ytterligare ökas, därest en lagstiftning i här avhandlade syfte

bragtes till genomförande. Härjämte må erinras om de lagförslag rörande anstaltsvård åt vissa fyllerister, varöver styrelsen avgav utlåtande den 20 december 1935; ett genomförande av jämväl den sålunda ifrågasatta lagstiftningen skulle bidraga att öka platsbehovet. Styrelsen anser en allsidig utredning av alkoholistanstaltssystemets fortsatta utbyggande vara av trängande behov påkallad.

Under åberopande av det anförda får socialstyrelsen — med avstyrkande av att remitterade lagförslaget lägges till grund för lagstiftning — hemställa om ny utredning i ämnet.

Kortare meddelanden.

— Arbetslön och arbetstid —

Ny lag om butiksstängning å söndagar i England. Den 1 maj 1937 träder en ny lag i kraft i England angående tiden för bedrivande av handel i butiker å söndagar.

Den nya lagen föreskriver såsom huvudregel, att butiker skola vara stängda å söndagar men medgiver åtskilliga undantag. Sålunda skall försäljning av bl. a. vissa slag av livsmedel, spritdrycker, blommor, apoteksvaror, motordelar, tobaksvaror, tidningar, fotografier, sportartiklar, kreatursfoder m. m. vara tillåten, liksom även den verksamhet, som bedrives i postkontor och av begravningsentreprenörer.

Försäljning av bagerivaror, fisk och specerier å söndagar skall förbliva tillåten intill nio månader efter lagens ikraftträdande men må därefter endast ske efter särskilt tillstånd av kommunalmyndigheterna å vederbörande ort. De kommunala myndigheterna ha vidare erhållit viss befogenhet att begränsa rätten att försälja livsmedel för konsumtion utanför försäljningsstället samt att å badorter medgiva utsträckt rätt att driva handel under ett visst antal söndagar om året.

Kommunalmyndighet ålägges att på förhand kungöra sin avsikt att utfärda lokala föreskrifter om butiksstängning och att fastställa en viss tid, inom vilken erinringar mot de föreslagna bestämmelserna må framställas från allmänhetens sida. Därest myndigheten finner det ändamålsenligt att bestämmelserna införas och, dessutom, är övertygad om att desamma gillas av minst två tredjedelar av de butiksinnehavare, som därav beröras, må de utfärdas.

Särskilda föreskrifter givas beträffande butiker, som innehavas av personer tillhörande den judiska religionen, samt i fråga om butiker i vissa delar av London, där handel traditionellt plägat bedrivas å söndagar.

Butiksbiträden, som arbeta å söndagar, erhålla rätt till viss ledighet å andra veckodagar.

Med vissa undantag skola lagens bestämmelser även gälla andra ställen än butiker, där detaljhandel bedrives på samma sätt som i butiker.

(Svenska beskickningen i London.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

De erkända arbetslöshetskassorna. En av de inom herr- och damfrisöryrket sysselsatta arbetarna bildad arbetslöshetskassa har den 27 augusti 1936 av socialstyrelsen antagits till erkänd arbetslöshetskassa från och med den 1 oktober 1936. Kassan, som har sitt säte i Stockholm, omfattar omkring 1 900 medlemmar.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 21 510. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		November	54 167	Mars	53 162
Juli	42 582	December	57 965	April	46 628
Augusti	41 723	1936:		Maj	34 571
September	41 190	Januari	61 400	Juni	25 863
Oktober	47 045	Februari	58 127	Juli	21 510

Vid slutet av augusti månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till omkring 21 000. Under augusti har sålunda antalet hjälpsökande nedgått med c:a 2·4 %.

Yrkesfördelningen och minskningen under juli 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Minskn.		Antal hjälpsökande	Minskn.
Jordbruk	198	— 84	Kraft- o. värmeproduktion	113	— 9
Skogshushållning	296	— 344	Sjöfart o. fiske	340	— 90
Malmbrytning	480	— 99	Kontorsarbete	185	— 28
Metall- o. maskinindustri	1 384	— 273	Butiks- o. lagerarbete	747	— 81
Jord- och stenindustri	2 651	— 292	Hotell- o. restaurangrörelse	124	— 24
Trävaruindustri	2 575	— 532	Landtransport	993	— 166
Pappers- o. grafisk industri	596	— 25	Allmän tjänst o. fria yrken	180	— 25
Livsmedelsindustri	403	— 75	Husligt arbete	34	— 7
Textil- o. beklädnadsindustri	221	— 20	Tillfällighets- o. diversearbete	6 953	— 1 339
Läder-, hår- o. gummivaruind.	324	— 42	Ungdom utan särskild utbildn.	643	— 112
Kemisk-teknisk industri	359	— 16			
Byggnadsverksamhet	1 711	— 670	Summa	21 510	— 4 353

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	2 153	0·4	1 972	91·6	Göteb. o. Boh. län	2 480	1·2	2 190	88·3
Stockholms län	586	0·2	350	59·7	Älvsborgs »	381	0·1	192	50·4
Uppsala »	275	0·2	190	69·1	Skaraborgs »	260	0·1	188	72·3
Södermanl. »	105	0·1	61	58·1	Värmlands »	1 121	0·4	753	67·2
Östergötlands »	283	0·1	266	94·0	Örebro »	507	0·2	349	68·8
Jönköpings »	392	0·2	285	72·7	Västmanlands »	43	0·0	20	46·5
Kronobergs »	246	0·2	170	69·1	Kopparbergs »	730	0·3	586	80·3
Kalmar »	680	0·3	411	60·4	Gävleborgs »	1 164	0·4	971	83·4
Gotlands »	39	0·1	19	48·7	Västernorrl. »	3 199	1·1	2 840	88·8
Blekinge »	1 009	0·7	762	75·5	Jämtlands »	169	0·1	105	62·1
Kristianstads »	76	0·0	56	73·7	Västerbottens »	490	0·2	354	72·2
Malmöhus »	1 829	0·4	1 541	84·3	Norrbottens »	1 461	0·7	1 241	84·9
Hallands »	409	0·3	318	77·8					
Göteborgs stad	1 423	0·6	1 149	80·7	Summa	21 510	0·3	17 339	80·6

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1] 9 299	Ungdomshjälp	reservarbete	205	Understöd	statligt —
	statskommun.	4 223		arbetsläger	261		kommunalt 1 569
	kommunalt	1 734		kurser	48		Summa 17 339

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under juli till 3·1 miljoner kronor och under årets sju första månader till 26·4 miljoner kronor.

Lag om kredit åt vissa företag i Frankrike. Den nuvarande regeringen har som bekant vid utformandet av sitt ekonomiska program angivit som ett av sina främsta syftemål att åstadkomma förbättrade konjunkturer och ett allmänt ekonomiskt uppsving i landet. Genom att öka arbetslönerna, igångsätta allmänna arbeten, stabilisera jordbrukets pris-

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 10 101. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

nivå m. fl. liknande åtgärder hoppas man kunna lägga grunden till en ekonomisk expansion, som i sin tur skall medföra stärkt köpkraft jämte höjd levnadsstandard hos de arbetande klasserna.

Enligt regeringens uppfattning ha de finansiella svårigheter, med vilka ett större antal franska affärs- och industriföretag för närvarande kämpa, sina förnämsta orsaker dels i den av bankerna under de senaste åren förda restriktiva kreditpolitiken, dels i den alltjämt rådande höga räntenivån. Dessa svårigheter ha emellertid ytterligare stegrats till följd av de nyligen påbjudna förhöjningarna av arbetslönerna jämte övriga vidtagna förbättringar av arbetarnas löne- och anställningsförhållanden (40 timmars arbetsvecka samt rätt till årlig semester med bibehållen lön), vilka ingå som ett led i regeringens sociala politik. Den ökade belastning den nya sociallagstiftningen pålagt näringslivet torde för ett mycket stort antal företags vidkommande ha inneburit en påfrestning, hotande deras ekonomiska bärkraft.

Redan under den debatt i deputeradekammaren, som föregick antagandet av regeringens proposition om införandet av 40 timmars arbetsvecka, ställde konseljpresidenten i utsikt vidtagandet av vissa åtgärder till åvägabringandet av lättnader för näringslivet under den övergångsperiod, som måste förflyta, innan företagen till följd av de förbättrade konjunkturer, som regeringens allmänna ekonomiska politik enligt dess egen mening skulle komma att föra med sig, fått ökade inkomster och därigenom blivit i stånd att kompensera de sociala merkostnaderna ävensom stärka sin likviditet. Bland dessa åtgärder intogo skapandet av gynnsammare kreditbetingelser och befrämjandet av exporten en framskjuten plats. Vid nämnda tillfälle gjorde M. Blum bl. a. gällande, att det stora flertalet företagare numera icke utan statligt ingripande kunde tillräckligt snabbt och i erforderlig utsträckning erhålla de extra krediter (crédits supplémentaires), som deras bankförbindelser »under normala förhållanden» ställde till förfogande.

I enlighet med vad som sålunda förebådats förelade regeringen nästlidne juli månad parlamentet en serie lagförslag, vilka samtliga avsågo att lämna handeln och industrien ävensom exporten tillfälligt stöd under den övergångsperiod, då ifrågavarande »charges sociales» kunde anses särskilt betungande för företagens ekonomi. Bland dessa förslag märkas i främsta rummet en proposition avseende beredande av kreditlättnader åt industriella och kommersiella företag. Sistnämnda proposition har i dagarna med endast smärre ändringar antagits av de bägge kamrarna.

Företag, som till följd av de under juni månad 1936 utfärdade sociallagarna råkat i likviditetssvårigheter (difficultés de trésorerie) och vilka före tillkomsten av dessa lagar kunde betraktas såsom fullt solventa, under vissa angivna förutsättningar erhålla särskilda krediter. Att märka är att lagen tillerkänner icke blott kommersiella och industriella företag utan även jordbruksföretag rätt till åtnjutande av ifrågavarande slag av krediter.

Förenämnda krediter må icke beviljas till ett belopp överstigande de merkostnader respektive företag få vidkännas under andra halvåret 1936 till följd av ovan omförmälda lagar. I intet fall må emellertid krediterna överstiga 12 % av det belopp, som av respektive företag utbetalas i arbetslöner under perioden 1 juli 1935—30 juni 1936. I detta sammanhang må framhållas, att enligt regeringens uppskattning de nyligen vidtagna löneförhöjningarna jämte lagen om rätt till årlig semester med bibehållen lön kunna anses medföra en genomsnittlig stegring av arbetslönerna med c:a 24 % per år beräknat.

Ansökningar om erhållande av krediter skola ställas till särskilda, vid Banque de France's avdelningskontor fungerande departementala lånekommittéer. Kreditansökningar överstigande 100 000 francs må endast handläggas av en central lånekommitté, vars uppgift för övrigt är att koordinera de departementala kommittéernas verksamhet ävensom att i högre instans avgöra vissa tvistiga låneärenden. Godkända ansökningar remitteras till respektive folkbanker (de s. k. banques populaires, upprättade jämlikt bestämmelserna i lag den 13 mars 1917), vilka bevilja krediter med tre månaders löptid. Förlängning av kredittiden kan medgivas tvenne gånger, varje gång per tre månader. Utställda växlar, reverser etc. påtecknas av låntagaren »à l'ordre des banques populaires». Efter att ha

endosserats av »la Caisse centrale des banques populaires» kunna ifrågavarande förskrivningar diskonteras i Banque de France. Finansministern är bemyndigad att intill ett belopp av 3 500 miljoner francs lämna Banque de France och folkbankerna garanti mot eventuella förluster å ifrågavarande låneoperationer. Räntefoten är fastställd vid samma nivå som gällande diskontosats.

Förutom ovan omförmälda krediter äga *exportörer* komma i åtnjutande av särskilda »avances exceptionelles». Dessa senare krediter, vilka kalkyleras på grundval av värdet av exporterade varor under perioden 1 juli 1935—30 juni 1936, må icke överstiga ett belopp motsvarande för hel- och halvfabrikats vidkommande respektive 3 % och 5 % av de under nämnda period exporterade varornas värde. Export av råvaror kan sålunda icke åberopas för erhållande av dylika krediter. Nyssnämnda procentsatser kunna fördubblas för sådana företags vidkommande, vilkas export efter värde beräknat överstiger 35 % av deras totala affärsomsättning. Vissa angivna kategorier varor, vilka gjorts till föremål för särskilda exportstödjande åtgärder eller vilka redan åtnjuta speciella förmåner i exporthänseende, skola undantagas vid beräkning av värdet av exporterade varor under förenämnda basperiod. För kreditansökningars insändande och beviljande gälla de i artikel 4 och följande intagna föreskrifter.

För att bereda exportörerna ytterligare kreditlättnader stadgas vidare, att finansministern äger medgiva de företag, vilka beviljats ovan omförmälda krediter till exportens befrämjande, en räntegottgörelse (bonification d'intérêt) motsvarande skillnaden mellan den av Banque de France fastställda diskontosatsen och 0·30 %. En statskredit å 6 miljoner francs har ställts till förfogande för bestridande av de extra utgifter statsverket härigenom åsamkas. Slutligen må nämnas, att enligt ett uttalande av ekonomiministern jämväl utländska företag, vilka ha sitt säte i Frankrike, må komma i åtnjutande av de i förevarande lag medgivna kreditförmåner. (Svenska beskickningen i Paris.)

Lag om organiserande av offentliga arbeten i Frankrike. En av de viktigaste punkterna i den franska regeringens socialekonomiska program avser arbetslöshetens bekämpande genom utförandet av offentliga arbeten i stor skala. Vid sidan av arbetslönernas höjande, arbetstidens avkortning och kreditexpansion utgöra de offentliga arbetena en av de väsentliga faktorerna i det nya system, som åsyftar att lyfta Frankrike ur dess nuvarande depression samt att öka välståndet inom arbetarklassen och skapa en rättvisare ekonomisk ordning. De offentliga arbetena skola, enligt regeringens mening, bliva den hävstång, som åter sätter fart i det trögt fungerande ekonomiska maskineriet genom att absorbera skarorna av arbetslösa, stimulera köpkraften och öka den allmänna penning- och varuomsättningen.

Någon genomtänkt och detaljerad plan för arbetenas anordnande föreligger emellertid ännu icke, ej ens i stora och allmänna linjer. Regeringen har i det lagförslag, som framlagts och som med vissa ändringar godkändes av parlamentet omedelbart före sessionens avslutande, begränsat sig till att begära bemyndigande att utarbeta en dylik plan, som inom en kostnadsram av 20 miljarder francs skall realiseras under loppet av tre år från och med det kommande årsskiftet.

Då regeringen emellertid anser det synnerligen angeläget för arbetslöshetens bekämpande att omedelbart och utan att avvakta treårsplanens färdigställande kunna igångsätta offentliga arbeten i stor omfattning, anknyter man till det program, som i augusti förra året fastställdes genom en av Laval-regeringens dekretlagar men vars genomförande avbrutits på grund av bristande anslag. För slutförandet av nämnda program har regeringen genom ifrågavarande lag erhållit bemyndigande att intill utgången av innevarande år engagera sig för kostnader stigande till högst 4 miljarder francs, av vilket belopp dock under samma tid endast 1 miljard får utbetalas. Den erforderliga summan av 4 miljarder skall anskaffas lånevägen. I avvaktan på att dessa lånemedel bliva tillgängliga skall statskassan kunna förskottera intill 500 miljoner francs. Regeringsförslaget lämnar icke någon upplysning om huru de övriga arbetena tillhörande treårsplanen skola finansieras. Av de förklaringar, som lämnats i parlamentet, synes emellertid framgå, att man avser att

upptaga successiva lån och att därvid i största möjliga utsträckning söka intressera det tesaurerade kapitalet genom lokala lån för utförande av arbeten, som särskilt bliva till fördel för visst begränsat område. På detta sätt komme de offentliga arbetena att i dubbel måtto tjäna regeringens syfte att öka penningomsättningen i landet. Enligt vad konseljpresidenten förklarat, vore det emellertid regeringens avsikt att, efter hand som planens utförande framskrider, underställa parlamentet förslag angående sättet för anskaffande av nödiga medel.

Det här i korthet resumerade, av parlamentet godkända programmet överskrider vida de planer för offentliga arbeten, som uppgjorts av föregående regeringar. För jämförelses skull må anföras, att den s. k. Marquet-planen av 1934 avsåg arbeten för ett belopp av c:a 10 miljarder francs, fördelade på en tid av $6^1/_2$ år. Kabinettet Laval fullföljde Marquet-planen samt inriktade sig på dess genomförande i snabbare tempo. Arbetslösheten i landet har emellertid till trots härför stegrats sedan förra året och uppgår för närvarande till c:a 450 000 understödda arbetslösa. Den nuvarande regeringen hoppas emellertid att införandet av 40 timmars-veckan skall medföra engagerandet av flera arbetare i industrien samt att återstoden av de för närvarande arbetslösa skall kunna absorberas genom de offentliga arbetena.

Den nya arbetsplanen, som före årets slut skall föreläggas parlamentet för godkännande, skall upprättas efter en omfattande enquête beträffande det förefintliga behovet i landets alla delar ävensom i kolonierna av anläggningar av allmännyttig natur, såsom vägarbeten, flodregleringar, skolbyggnader, sjukhus, elektrifieringsarbeten etc. Samtidigt som en dylik enquête för utrönande av de lokala behoven igångsättes i landets samtliga kommuner, skall en analog undersökning utföras inom centralförvaltningen med utgångspunkt från de erfarenheter och behov, som där gjort sig gällande. Bland de olika förslag, som på detta sätt framkommit från å ena sidan de lokala, å den andra de centrala förvaltningsorganen och som alltså representera helt skilda utgångspunkter, skall sedermera en utgallring göras, varefter den för hela landet gemensamma definitiva planen skall utformas.

För att möjliggöra ett snabbare genomförande samt även i viss mån för att nedbringa kostnaderna för de offentliga arbetena bemyndigas regeringen att inom loppet av tre månader efter lagförslagets antagande genom dekret modifiera och komplettera gällande lagstiftning rörande expropriation i syfte att förkorta och förenkla proceduren samt att i övrigt vidtaga sådana åtgärder av administrativ och organisatorisk art, som kunna vara ägnade att underlätta förberedandet och utförandet av de planerade arbetena. Regeringens beslut med anledning härav skola emellertid föreläggas parlamentet för ratifikation före årets utgång.

Enligt det ursprungliga regeringsförslaget skulle myndigheterna i vissa fall äga möjlighet att likvidera fastställd expropriationsersättning med statsobligationer till motsvarande belopp enligt dagskurs. Under parlamentsbehandlingen blev denna punkt föremål för ingående kritik, och det framhölls, att en dylik form för likvid i realiteten komme att innebära ett upptagande av tvångslån, vilket ansågs vara ett otillbörligt utökande av statens maktbefogenhet på bekostnad av den enskilda individens rättigheter. Vidare påpekades möjligheten av att större likvider i statsobligationer kunde medföra ökade realisationer och sålunda verka tryckande på obligationsmarknaden. Denna punkt modifierades också av kammaren och ströks sedermera helt av senaten.

I senaten kritiserades även frånvaron av bestämda riktlinjer för arbetsplanens uppgörande. Det funnes anledning befara, att alltför omfattande anspråk skulle resas från alla håll och att arbetena därigenom i för hög grad skulle splittras på en mångfald mindre uppgifter. Med avseende å finansieringen underströks nödvändigheten att taga hänsyn till kapitalmarknadens läge och förmåga att absorbera nya låneemissioner.

Ehuru förvisso starka betänkligheter mot denna stora arbetsplan hysas på många håll såväl i kammaren som i senaten, har något allvarligt motstånd icke rests däremot. Oppositionen har i detta fall liksom beträffande flertalet av regeringens övriga socialekonomiska reformförslag visat en resignerad återhållsamhet men avvaktar otvivelaktigt med starkt misstroende och stora farhågor utvecklingen och frukterna av vad man plägar kalla »l'expériment Blum».

(Svenska beskickningen i Paris.)

— Ut- och invandring —

Ut- och invandring under år 1935. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik ha år 1935 utvandrat 2 454 och invandrat 5 412 personer (mot 2 400 resp. 5 707 år 1934), motsvarande 0·39 (0·39) emigranter och 0·87 (0·92) immigranter per 1 000 inv.

Det absoluta antalet utvandrare är nere vid en siffra, som, frånsett åren 1932, 1933 och 1934, icke underskridits sedan år 1861. Invandringen åter har minskats något och ligger nu på ungefär samma nivå som under åren 1925—1928. I likhet med förhållandet de fem senaste åren blir således slutresultatet av den utrikes omflyttningen ett invandringsöverskott, ehuru mindre än de fyra närmast föregående årens.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm mantalskontoret), och de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 138) efter uppgifter från länsstyrelserna m. fl.

	Män	Kvinnor	Summa
Antal utvandrare			
enligt prästerskapet	381	401	782
» länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter	118	175	293
Överskott enligt prästerskapets redovisning	263	226	489

Motsvarande differens har under den senaste tioårsperioden utgjort:

	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
I absoluta tal	648	440	634	389	476	542	341	517	520	489
I % av prästerskapets siffror	5·9	4·0	5·4	4·2	12·8	46·5	52·7	57·9	57·0	62·5

Skillnaden mellan prästerskapets och länsstyrelsernas uppgifter har som synes på ett anmärkningsvärt sätt ökats under de senaste åren. Förklaringen härtill är huvudsakligen att söka däri, att en stor del av de i prästerskapets uppgifter medtagna utvandrarna under dessa år utgjorts av svensk-amerikaner, vilka längre eller kortare tid vistats i Sverige och här blivit mantalsskrivna, men dock bibehållit sin rätt att återvända till Förenta staterna utan att betraktas som immigranter i den bemärkelse detta ord har i den amerikanska invandringslagstiftningen. Dessa personer, vilka i sina av härvarande amerikanska konsulat viserade pass icke betecknas som immigranter, utan som vanliga resande, redovisas i regel icke heller av de svenska polismyndigheterna som utvandrare och medtagas följaktligen icke i länsstyrelsernas statistik.

Erinras må också, att länsstyrelsernas uppgifter endast avse sådana emigranter, vilka befordrats till främmande världsdel genom förmedling av här i landet verksamma utvandringsagenter och att i dessa uppgifter i regel ej ingå sådana personer, som utvandrat till andra världsdelar än Nordamerika.

Utvandringen har under redogörelseåret i vart och ett av länen betydligt understigit medeltalet för årtiondet 1925—1934 men något, fast obetydligt, överstigit utvandringen under föregående år. De i och för sig högsta utvandringstalen utvisa Stockholms stad och Malmöhus län. — De norrländska länens utvandring, som en tid utgjorde en avsevärd del av rikets emigration och tilldrog sig icke ringa uppmärksamhet, är numera ej av betydenhet. År 1935 utgjorde Norrlands bidrag till utvandringen endast något mer än 7 procent av det hela, d. v. s. långt mindre än Norrlands andel av hela Sveriges folkmängd. *Invandringen* har understigit den för resp. län genomsnittliga för det föregående årtiondet i alla län utom i Stockholms, Södermanlands, Gotlands och Västmanlands län. — Invandringsöverskott förekommer såväl å landsbygden som i städerna samt i alla län.

Till Förenta staterna emigrerade 560 personer. Från samma land kommo 2 457 immigranter, och utgjorde sålunda invandringsöverskottet i detta fall 1 897 personer. Fr. o. m. år 1930 har folkbytet med Förenta staterna givit nettoöverskott för Sverige, något som tidigare förekommit endast en gång, nämligen 1918. Den svenska utvandringen till Kanada har år 1935 endast omfattat 20 personer, en helt ringa siffra, om man jämför den med vad

som ännu för några år sedan var vanligt. Den utgör icke fullt en tiondel av återinflyttningen. — Folkbytet med europeiska länder omfattade 1 672 emigranter och 2 548 immigranter, alltså ett invandringsöverskott av 876 personer.

Emigranternas fördelning efter familjeställning och kön belyses av nedanstående tabell:

Åren	Utvandrarna voro			Antal kvinnor mot 1 000 män bland samtliga utvandrare
	gifta personer och barn %	vuxna ogifta män (inräkn. änklingar) %	vuxna ogifta kvinnor (inräkn. änkor) %	
1891—1900	30·02	35·33	34·65	970
1901—1910	28·32	41·50	30·18	769
1911—1920	31·70	35·15	33·15	965
1921—1930	30·17	45·50	24·33	633
1931	43·82	20·94	35·24	1 505
1932	45·82	21·21	32·97	1 392
1933	47·70	20·52	31·78	1 367
1934	47·58	18·38	34·04	1 542
1935	46·90	17·77	35·33	1 633

Proportionen i det hela mellan könen från ett år till ett annat tager intryck av det förhållandet, att kvinnornas utvandring är konstantare än männens. Under år med stark utvandring är därför kvinnornas antal vanligen lågt, under år med ringa utvandring åter jämförelsevis högt. Såsom tabellen visar svarade under 1890-talet 970 kvinnor mot varje tusental män, d. v. s. nästan lika många kvinnor som män, och 1911—1920 var siffran nära nog lika hög eller 965. Under 1921—1930 inträdde en återgång, i det att antalet kvinnor per tusen män sjönk till 633. Med år 1930 skedde ett omslag, och år 1935 åter är proportionen 1 633 kvinnor mot 1 000 män.

Ut- och invandrarnas fördelning efter yrken belyses av följande relativa tal:[1]

Åren	Utvandrare, %						Invandrare, %				
	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Tjänare	Handel o. samfärdsel	Övriga och okända yrken	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Handel o. samfärdsel	Övriga och okända yrken
1891—1900	23·18	15·16	26·29	21·89	3·41	10·07	22·58	23·01	21·46	5·24	27·71
1901—1910	31·97	25·67	20·97	10·79	6·33	4·27	23·93	31·20	20·96	8·80	15·11
1911—1920	29·44	32·31	8·79	11·58	8·24	9·64	24·65	31·98	9·32	10·73	23·32
1921—1930	33·53	28·50	7·29	8·66	10·98	11·04	21·23	28·12	8·48	12·60	29·57
1931	12·86	27·13	4·85	11·61	15·38	28·17	22·03	32·29	7·90	11·75	26·03
1932	9·54	28·39	4·25	12·61	19·79	25·42	24·46	31·10	8·70	11·64	24·10
1933	8·85	31·86	3·97	12·70	16·92	25·70	22·84	28·28	6·57	13·63	28·68
1934	10·12	27·00	3·75	14·25	18·67	26·21	18·87	29·42	6·48	13·90	31·33
1935	8·64	26·65	3·91	16·26	17·97	26·57	16·85	30·54	5·88	14·06	32·67

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1935 kan framhållas, att utvandringen — liksom redan de närmast föregående åren — minskats ännu mer bland jordbrukarna än inom industrigruppen; måhända är orsaken den, att de möjligheter, som Förenta staterna och Kanada ända in till senaste tider kunnat erbjuda inflyttande jordbruksarbetare, nu blivit ytterligare beskurna. Gruppen tjänare, vilken nästan uteslutande består av kvinnor, är jämförelsevis talrik, såsom den städse plägar vara under år med låg utvandring. Invandrarnas yrkesfördelning avviker föga från den under sista årtiondet vanliga.

[1] För åren 1891—1900 äro i kol. »jordbruk m. m.» även inräknade inhyses- och backstugubjon, och uppgifterna i kol. »handel och samfärdsel» för samma tid avse endast handel och sjöfart. I övrigt ha uppgifterna i tabellen bragts i överensstämmelse med den nu tillämpade yrkesindelningen.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1936: IV.)

Olycksfall vid golvöppningar, ställningar, gallerier o. d.

54. Vid ett *husbygge* användes för *takkonstruktionen* 13·3 m långa *järnbalkar,* som vägde c:a 1 500 kg vardera. Med tillhjälp av block hissades balkarna upp och placerades på en innanför den 7·5 m höga tegelväggen uppbyggd ställning, från vilken balkarna förflyttades av ett antal arbetare mot byggnadens mitt.

Vid en sådan förflyttning hade åtta arbetare placerat sig å ömse sidor av balkens ena ände för att lyfta upp den på en innanför husets gavelvägg belägen ställning. Denna låg 0·3 m högre än den ställning, på vilken balken vilade. Sedan lyftningen verkställts, råkade *balkens* andra *ände i glidning* över tegelmuren. Härvid lyftes även den balkände, vid vilken arbetarna stodo, och detta så snabbt att arbetaren D. ej hann undan utan *träffades av balken* i huvudet. Han kastades ned genom ett hål i ställningen och skadades allvarligt. Arbetaren S., som stod längst ut på yttersidan, stöttes av balken över tegelmuren och störtade till marken men undkom utan svårare skador.

Olycksfallet manar till försiktighet vid förflyttning av tunga föremål.

(I: 60)

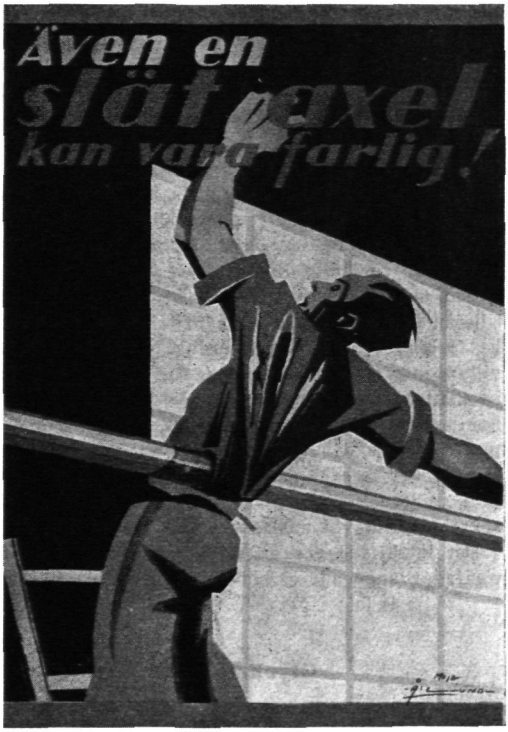

Fig. 15. Skyddsbild nr 17 utgiven av Föreningen för arbetarskydd.

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

55. En *hiss* avsedd för en högsta last av 1 100 kg, inklusive förare, hade tillverkats av arbetsgivaren själv. Hissen var en s. k. transmissionshiss, där lintrummans drivremmar voro försedda med remledare reglerade av en manöverlina, placerad så att den löpte genom hisskorgen och nära ena korggrinden. Hissen hade besiktigats i enlighet med av socialstyrelsen den 15 mars 1926 fastställt formulär. Av intyget framgick ej om fallprov vid full last utförts, ej heller att hissen endast var försedd med en bärlina för såväl korg som motvikt. Först senare kom till yrkesinspektörens kännedom, att hissen var försedd med enkel bärlina, och gjordes då arbetsgivaren uppmärksam på att varuhiss med förare är att betrakta som personhiss och måste uppbäras av minst två linor.

Vid sista hissbesiktningen, som företogs av besiktningsmannen c:a $1^1/_2$ månad före olycksfallet, hade denne icke gjort några anmärkningar mot hissen. En månad senare var dock *bärlinan* i så *bristfälligt skick*, att den enligt reparatören hade bort bytas. Då emellertid endast kort tid (c:a 14 dagar) återstod, tills hissen skulle ändras i överensstämmelse med *yrkesinspektörens anvisningar*, *reparerades den svagaste delen av linan* genom omlindning med isoleringsband och järntråd. Samtidigt gavs order till hissföraren, att en last av högst 400 kg finge medtagas i hissen. Någon ändring av å anslagen i hisskorgen och på schaktdörrarna angivna högsta tillåtna belastningen av 1 100 kg gjordes emellertid icke, ej heller bekantgjordes på annat sätt hissens bristfällighet.

En dag då ordinarie hissföraren permitterats skulle K. och L., vilka icke kände till den tidigare givna ordern beträffande hissens användning, transportera plåt från källarvåningen. De hade kört in en vagn med c:a 670 kg last i hissen, då arbeterskorna R. och B. begärde att bli skjutsade till tredje våningen. De fingo följa med, och hissen fick härigenom en last av sammanlagt ungefär 1 030 kg, sålunda ej överskridande den enligt hissens anslag tillåtna belastningen av 1 100 kg.

Då hisskorgens golv var nästan i jämnhöjd med tredje våningen, *brast hissens bärlina*, och hisskorgen började falla nedåt. *Fånganordningen gick* även *sönder*, och *hisskorgen störtade* c:a 10·5 m till schaktets botten i källarvåningen. De fyra medföljande personerna blevo svårt skadade.

Av besiktningsprotokollen framgår att utbyte av bärlina vidtagits en gång under den tid hissen varit i drift. Den första linan hade använts i något över 3 års tid, då den behövde utbytas. Den andra linan hade gått i nära 6 år, då brottet inträffade, men befann sig också då i ett mycket bristfälligt skick. Materialet i trådarna var genom den långa användningstiden helt utmattat, vilket bevisades av det mycket stora antalet brustna *lintrådar*, *varjämte linan bitvis blivit deformerad genom böjningen över brytskivorna*.

Den undersökning, som gjordes efter olyckshändelsen gav klart vid handen, att linans tillstånd vid »reparationen» varit sådant, att varje användande av hissen omedelbart borde ha förbjudits. Att fånganordningen ej fungerade torde ha berott på att, då linan brast, vilket inträffade då den svagaste (omlindade) delen av linan passerade över brytskivan i schaktets övre ända, brottet icke har skett ögonblickligt, utan att en förlängning av linan har uppstått, innan alla trådarna brustit. Under detta tidsmoment har fånganordningens plattfjäder icke haft kraft nog att övervinna dragningen i den bristande linan. Hisskorgen har således med accelererad hastighet fallit c:a $^1/_2$ m, innan spärrkolvarna slogo in i gejdernas tänder. Den kraftiga stöt, som de av gjutjärn tillverkade styrskorna för spärrkolvarna vid anslaget blevo utsatta för, förorsakade, att dessa brötos sönder.

Det inträffade ger en allvarlig erinran om nödvändigheten av att socialstyrelsens anvisningar angående skydd mot olycksfall vid hissar följas. (II: 76)

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. d.

56. Från ett *stenbrott fraktas gatsten* till lastplatsen medelst smalspårig *järnväg*. När lastning i båt skall äga rum, stannar det nedgående tågsättet på något högre nivå, c:a 200 m från kajen. Vagnarna äro därvid kopplade i sätt om 6 st. i varje, varav de två innersta äro försedda med bromsinrättning samt inställda så, att de ändar, där bromsvevarna äro belägna, stå emot varandra. Bromsaren tager plats på den bakre av dessa bromsvagnar och reglerar med bromsen vagnsättets förflyttning ned till lastbryggan.

I stället för att stoppa hela sättet på en plats, därefter lösa kopplingen och skjuta de bägge hälfterna till resp. lastluckor har man företagit sig att *lösa kopplingen under gång* samt låta den lösgjorda främre hälften av vagnsättet av farten gå fram till beräknad plats, medan den bakre hälften av sättet bromsas till stopp.

Då K. en dag utförde bromsningen, ansåg han antagligen, att främre hälften av tågsättet efter löskopplingen haft för stor fart, varför han ville försöka bromsa detsamma

Han blev därvid stående med den ena foten på främre och den andra på bakre delen av de sig allt mer åtskiljande delarna av vagnsättet. Slutligen blev ställningen ohållbar, och han måste *hoppa ned på spåret*. Högra *foten fastnade* därvid *i en skenväxel*, varvid han föll omkull, bröt benet och *påkördes* bakifrån av den bakre delen av tågsättet, med påföljd att benet avelets.

K., som ej var van vid växling av tågsätt, borde ej använts till detta riskfyllda arbete.

Förbud mot löskoppling av igång varande vagnar har nu utfärdats av arbetsledningen. (III: 70)

57. I ett *valsverk* var ett arbetslag om fyra man sysselsatt med att *förflytta* en mindre *järnvägsvagn*, lastad med rundjärn av 4 m längd och 15 mm diameter (c:a 2 ton). Vagnens lastflak, som på översidan var plåtbeskott, hade en längd av 2·7 m. Genom att stängerna voro oljade, kommo de lätt i glidning.

Vid växling av vagnen försköt sig lasten något. Man tillmätte dock ej detta någon betydelse, och utan att göra något däråt sköto G. och två arbetskamrater fram vagnen till avlastningsplatsen. För att stoppa den tog arbetaren V. en träribba och lade på rälsen framför ett av de främre hjulen. Samtidigt som vagnen stannade, råkade *lasten förskjutas* framåt, med påföljd att *vagnen reste sig* i längdriktningen och blev under några sekunder stående på blott de främre hjulen. G:s arbetskamrater, som uppehöllo sig på vardera sidan om vagnen, kastade sig genast åt sidan och kommo i säkerhet, medan G., som befann sig bakom vagnen, försökte trycka ned den mot spåret. Det lastade järnet kom i glidning å vagnen, och då det med ena änden träffade golvet, trängdes vagnen — vars främre hjulpar stod på rälsen — tillbaka, så att *lasten rasade av flaket*. Då *vagnen* blev fri och *föll ned på spåret, träffades G.* av densamma och erhöll därvid ett hårt slag över bröstet. Därjämte föll han baklänges och slog huvudet i en bakom på samma spår stående tomvagn — troligen mot kanten av lastflaket eller bufferten. G. avled kort efter av inre skador.

Orsaken till olycksfallet synes främst få tillskrivas det enligt uppgift alltid brukliga men olämpliga förfarandet, att med en träribba e. d. stoppa den lastade vagnen. Hade arbetslaget efter den första förskjutningen av lasten lagt denna tillrätta eller hade arbetarna stoppat vagnen genom att »hålla igen» den, är det troligt, att vagnen icke kommit att resa sig på ovan beskrivet sätt. Gent emot vagnens tyngdpunktsläge och hjulavstånd m. m. fanns intet att erinra och någon särskild benägenhet hos vagnen i fråga att »stegra» sig kunde således ej anses föreligga.

Det inträffade utgör en allvarlig erinran om vikten av att alltid snarast möjligt lägga till rätta å vagnar lastat gods, som vid växling, vändning eller av annan orsak förskjutit sig. (III: 71)

Olycksfall vid kar, bassänger o. d.

58. Vid en *cellulosafabrik* hade en läcka uppstått å en *sodalösare*, varför de till lösaren hörande sodaugnarna nedeldades. En och en halv timme efter nedeldningens slut hade murarna, som skulle utföra reparationsarbetet, funnit lösaren vara för varm och låtit införa sval lut i densamma. Tre kvarts timme därefter tillkallades J. för länsning. Då J. satt i gång pumpen, tittade han ned i lösaren under locket, som för tillfället var upplyft, för att se huruvida pumpen tog. Samtidigt har, enligt vad man tror, en vid »löpan» fasthängande varm *»sodagubbe»* släppt och *fallit ned i lösaren*, varvid *het lut stänkte upp*. J. erhöll härvid så svåra brännsår på underarmar, nacke och rygg, att han senare avled av skadorna.

Olycksfallet visar nödvändigheten av att »sodagubbar» bortspettas, innan lock över lösare borttages. (IV: 8)

Olycksfall vid brand.

59. I ett *garage* var chauffören L. sysselsatt med att *rengöra* en *bilmotor*. För att taga bort olja och damm från motorns yttre delar använde han sig av en pensel, doppad i *bensin*. Bredvid sig hade han en plåtburk innehållande c:a $^1/_4$ liter bensin.

Under arbetet råkade L. med den metallbeslagna penseln *kortsluta ackumulatorbatteriet* vid kablarnas anslutningsplint å generatorn, varvid en *gnista uppkom* och antände den bensindränkta borsten. Då L. ryckte till sig plåtburken för att kasta ut densamma, *fattade bensinen eld* och antände L:s kläder. En kamrat lyckades medelst en presenning släcka elden i kläderna, varför skadorna ej blevo svårartade. Även kamraten erhöll några ofarliga brännskador.

Olycksfallet framhåller vådan av att använda bensin som rengöringsmedel, då risk för antändning föreligger. (V: 8)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Smältverk, gjuterier o. d.

60. I ett *stålgjuteri* föres godset efter uppslagningen medelst transportörer fram till *renstrummor*. Dessa äro uppställda i ett schakt under gjuterigolvets nivå. Schaktet är kringgärdat på betryggande sätt.

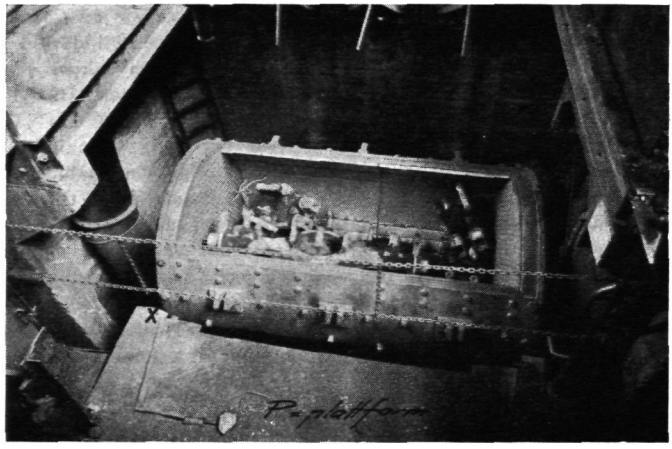

Fig. 16.

Renstrummorna äro på sin cylindriska del försedda med en öppning för laddning och tömning av gods. Då trumman är laddad med c:a 1 ton gods, igensättes öppningen, varefter trumman sättes i rotation. Dess rörelseriktning omkastas för att rensningen skall bliva så god som möjligt. Vid fyllning och urtagning av gods befinna sig arbetarna på plattformen P (se fig. 16), och är trumman givetvis då stillastående.

Att uppehålla sig nere i schaktet, under det trummorna äro i gång, medför stor risk för olycksfall och har av arbetsledningen förbjudits. Varje man, som arbetar vid renstrummorna i en eller annan egenskap (rensare eller reparatör m. m.), har skriftligen fått bekräfta emottagen order härom.

Trots det skriftliga förbudet gick en reparatör A. ned på plattformen P för att vid punkt X på fig. 16 *lägga en plåt tillrätta*, en detalj, som icke fullgjorts i samband med

ett nyss avslutat reparationsarbete å bredvidvarande godstransportör. Under A:s arbete härmed *fångades plåten av* en del utstående delar å *renstrumman,* med påföljd att den slogs upp i vertikalt läge, varvid *reparatören* blev *pressad emot den i gång varande trumman* och blev neddragen emellan denna och plattformen samt dess undervarande plåtdetaljer. Han blev därvid så illa skadad, att han så gott som omedelbart avled.

Orsaken till olycksfallet måste helt tillskrivas arbetaren, som trots förbud gick ned på plattformen, fastän trumman var i gång. Vid tillfället i fråga fanns det ej heller någon som helst tvingande nödvändighet att lägga plåten tillrätta. Stannandet av renstrumman och plåtens tillrättaläggande hade för övrigt blott tagit en tid av högst ett par minuter. Då A. icke arbetade på ackord, fanns heller icke ur ekonomisk synpunkt någon anledning för honom att söka spara in tid.

Olycksfallet påvisar den absoluta nödvändigheten av att givna säkerhetsföreskrifter måste åtlydas.

(VIII a: 8)

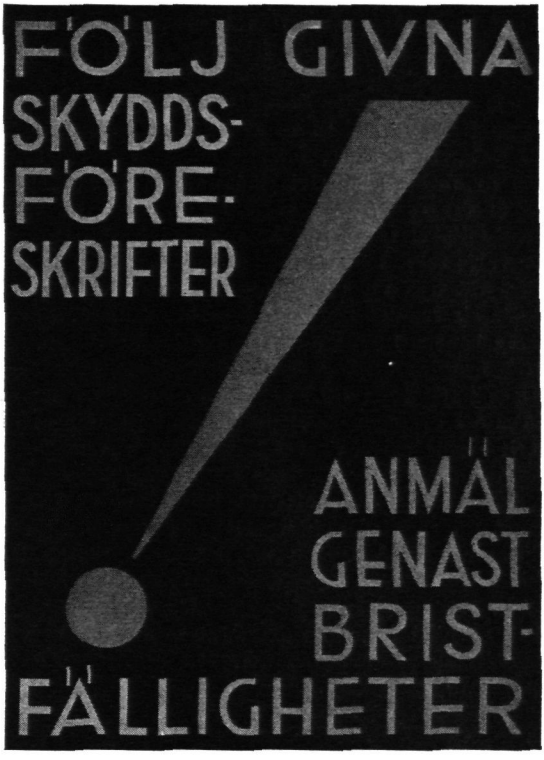

Fig. 17. Skyddsbild nr 2, utgiven av Föreningen för arbetarskydd.

Klyvsågar.

61. En byggmästare J., som utförde smärre *byggnadsarbeten,* hade anskaffat en *klyvsåg* (klingdiameter 420 mm), avsedd att tagas med till arbetsplatserna. Vid ett tillfälle, då J. använde sågen för att klyva en $^3/_4$″ × 3″ *bräda, klämde* denna *fast om klingan.* J. försökte lossa brädan genom att lyfta i den ände, som ej var genomskuren. Därvid *fångades brädan av klingans tänder* och *kastades tillbaka* samt träffade J. på ena kinden, som blev svårt uppriven.

Sågen var ej försedd med vare sig klyvkniv eller överskydd. Om lämpliga sådana funnits och de varit rätt inställda, hade olyckshändelsen med all sannolikhet icke inträffat.

Till byggmästaren lämnades anvisningar om huru effektiva skydd för klyvsågar skola anordnas. För ändamålet lämpliga skyddsbilder ha översänts. (VIII g: 25)

Jordbruksmaskiner.

62. På en större *lantegendom* voro rättaren och två arbetare sysselsatta med att skära hackelseblandning av halm och hö. Den använda *hackelsemaskinen* hade tre knivar och var försedd med såväl utlösningsanordning som backslag för matarvalsarna. Den drevs medelst remtransmission av en explosionsmotor.

Utlösning, respektive tillbakamatning, åstadkommes vid denna typ genom att trycka mot vilken som helst av två på var sin sida om inmatningsrännan anbringade och bekvämt åtkomliga spakar. Dessutom finnes över rännan framför valsarna en med spakarna förbunden plåtskärm, varmed matningen kan utlösas. Om en hand fångas av och

kommer in mellan valsarna, måste armen taga emot skärmen. En förhållandevis liten rörelse på denna är tillräcklig för att lösa ut matarmekanismen, varigenom handen aldrig når fram till knivarna.

Anordningen synes ha fungerat tillfredsställande på de platser, där den varit väl utförd och hållits i någorlunda gott skick. På ovannämnda maskin, som tillverkats under krigsåren, hade spakarna till utlösningsanordningen utförts av så klent plattjärn, att plåtskärmens fastsättning icke blivit tillräckligt hållbar. Skärmen hade på grund härav ej förmått motstå förekommande brytningar och skakningar utan lossnat och fallit bort. Såsom ersättning för denna och för att få anordningen stadigare hade emellertid spakarna förenats medelst en mot inmatningsrännan böjd bygel av järn.

Arbetaren J. sköttе matningen. Den andre arbetaren forslade fram halmen och höet, som av rättaren växelvis lades upp i inmatningsrännan. Höet var förhållandevis kort, varför det var ganska svårt för valsarna att mata fram detsamma. Knivhjulets rotationshastighet torde icke ha understigit 140 varv per minut. Då matningen var 44 mm för varje skär, blev den per sekund = 308 mm.

Då rättaren vid ett tillfälle tog upp ett fång hö, fick han höra ett skrik från J. Han vände sig hastigt mot maskinen och fann J. liggande tvärs över inmatningsrännan med högra handen *indragen mellan maskinens matarvalsar*. Så fort sig göra lät slog rättaren ifrån matningen. Men innan detta skett, hade J:s hand och arm indragits så långt, att armen blivit ända till närheten av armbågen uppskuren i bitar.

Om den ovannämnda skärmen funnits på sin plats och frånslagningsanordningen i övrigt varit i gott skick, är det troligt, att olycksfallet icke inträffat. Men även med de anordningar, som funnos, hade olycksfallet kunnat förebyggas eller åtminstone mildras, om J. haft sinnesnärvaro att stöta till någon av frånslagningsspakarna i stället för att, som han tydligen gjorde, kasta sig framstupa över rännan och söka slita loss handen. En bidragande orsak till olycksfallet har varit, att J. utförde arbetet från fel sida av maskinen.

Till förebyggande av liknande olycksfall lämnades anvisning om att inmatningsrännan skall närmast framför matarvalsarna vara täckt med en minst 40 cm lång huv. (Jämför socialstyrelsens anvisningar nr 17 a angående skydd mot yrkesfara vid bruk av hackelsemaskiner.) (VIII u: 15)

Axlar.

63. Vid en *snickerifabrik* pågick sågning i den till fabriken hörande *stockcirkelsågen*. Av en grov stock hade sågats den första blockytan, och efter kantring hade det andra skäret just ansatts. På grund av stockens grovlek, möjligen också till följd av klämning, saktade sågen, och remmen började slira. För att remmen icke skulle brännas, sprang hjälpsågaren fram och drog remmen av skivan å den drivande axeln.

Sågaren vidtog nu anstalter för att åter lägga på remmen. Han placerade en bock mitt under axeln, som satt på något mer än två meters höjd. Vidare sade han till en pojke, att gå ut i maskinrummet och ge order om maskineriets stoppande. Emellertid väntade sågaren icke, tills detta hunnit göras, utan klättrade upp på bocken och tog tag i remmen för att lägga den på skivan igen.

Härunder kom han att stå intill *axeln*. Ehuruväl denna var *helt slät, fångade* den *kläderna* och drog sågaren med i sin rörelse. När maskineriet hunnit stannas, visade det sig, att skadorna voro av omedelbart dödande slag.

Orsaken till olycksfallet var i första hand, att sågaren, som även var reparatör och smörjare, gick att lägga på remmen under gång och tillika att han gick intill icke skyddad axel. På grund av att denna senare satt på mer än två meters höjd, hade den icke försetts med skydd; det anses att transmission, som sitter på denna höjd, är utom räckhåll. Sågaren måste alltså anses ha begått en icke beräknad oförsiktighet. I snickerilokalen fanns anslag med förbud mot påläggning av rem under gång.

Erfarenheten har gång på gång ådagalagt, att den allvarligaste risken uppträder, då

arbetaren anser att han får lov att gå i transmissionens omedelbara närhet, antingen han därför varit nödgad att avlägsna eller att gå innanför ett skydd eller om han på annat sätt behövt göra några anstalter för att komma intill transmissionen.

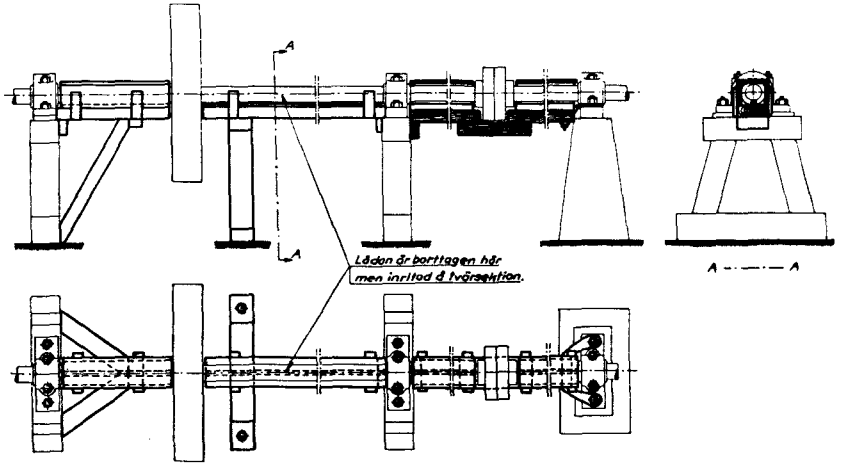

Fig. 18.

Vid här ifrågavarande arbetsställe har arbetsgivaren gått i författning om att göra skydd utefter axeln i överensstämmelse med fig. 18. (VIII z: 31)

Svänghjul, remskivor och remmar.

64. Vid en mindre *motorfabrik* var montören K. sysselsatt med *provning* av en 35 hkr *råoljemotor.* Denna utbromsades medelst remtransmission å en elektrisk generator. Remmen, som drog med den övre parten, var en 205 mm bred, 7 mm tjock gummirem med sex vävinlägg och skarvad med remhakar nr 6. Rem och remskivor voro icke inskyddade på något sätt.

Plötsligt *brast remskarven,* och *remmen slog ut,* varvid den ena remänden träffade K. i huvudet. Han skadades så svårt, att han avled några timmar senare.

Det är sannolikt, att olycksfallet kunnat förhindras, därest lämplig remfångare varit anbringad bakom motorns remskiva. Sådan åtgärd har först efter olycksfallet blivit vidtagen. Arbetsgivaren kommer dessutom i framtiden att använda en sydd och limmad rem, vederbörligen inhägnad med fasta räcken. (VIII å: 36)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

65. Tvenne arbetare voro sysselsatta med *förskrämningsarbete,* varvid A. skötte en förskrämningsmaskin, och B. rakade bort den bildade stybben och mindre bitar. För att utföra det senare arbetet skall en med långt skaft försedd raka användas. Av någon anledning begagnade icke B. denna utan bortskaffade stybben med en skyffel. Enär förskrämningen hade fortskridit så långt, att skyffeln icke räckte fram till stybben längst in, blev han tvungen föra in armarna och en del av överkroppen i öppningen. Ett *ras inträffade,* varvid det *överliggande blocket lossnade* och krossade B:s huvud.

Orsaken till olycksfallet kan helt tillskrivas den omständigheten, att B. icke använde det för arbetet avsedda redskapet, vilket har så långt skaft, att icke ens händerna behöva införas vid arbete i djupa förskrämningsöppningar. (X: 89)

Olycksfall genom explosion av sprängämnen, gaser o. d.

66. Vid ett *vägbygge* utfördes *sprängningsarbeten* av ett lag bestående av bas och ytterligare 4 man. I regel utförde basen alla sprängningar, men mindre dylika — urbränningar — brukade ibland skötas av någon av de andra arbetarna.

Vid ett tillfälle, då basen var borta, skulle urbränning av ett c:a 80 cm djupt hål utföras av arbetaren L. Omkr. 0·4 m från borrhålet stod en öppen ammunitionslåda, innehållande c:a 70 tändhattar och 6 à 7 borenitpatroner. Några av tändhattarna hade befriats från sågspånsfyllningen. L. ställde sig vid borrhålet med en borenitpatron försedd med stubintråd, tändhatt insatt i patronen och tändsticka i vänster hand samt tändsticksask i den högra. Då han skulle tända, förde han asken mot tändstickan, som låg an mot den snett avskurna ändan av stubintråden. Tändsticksasken fattade eld och antände i sin tur stubintråden. Knappt hade detta hänt, förrän en kraftig detonation hördes, som efter några ögonblick åtföljdes av en svagare. Samtliga fyra arbetare slungades till marken. L. erhöll mycket svåra skador. Två av de andra arbetarna skadades ävenledes.

Enligt vad som framkommit synes först *ammunitionslådans innehåll exploderat,* sannolikt orsakat av att en gnista från stubintråden kommit in i en av de på sågspån tömda tändhattarna, som i sin tur antänt borenitpatronerna. Den andra detonationen torde ha härlett sig från den patron, som L. hållit i handen.

Olycksfallet torde få tillskrivas grov vårdslöshet, då tändhattarna borde förvarats i ask med lock och ammunitionslådan även borde haft lock samt placerats på betryggande avstånd från den plats, där sprängningen skulle ske.

Enligt yrkesinspektörens anvisning kommer den ordern att lämnas, att endast därför godkända personer få utföra sprängningar och att till dessa mot kvitto skola utlämnas socialstyrelsens anvisningar nr 3. (XI: 55)

Olycksfall vid skogsavverkning.

67. Tre bröder arbetade med *skogsavverkning.* Medan två av dem voro sysselsatta med *fällning av träd,* höll den tredje A. på att räkna och med krita utmärka stubbar efter träd, som redan fällts. Till följd av rådande *stark blåst föll ett träd åt annat håll än som beräknats,* varvid detsamma slog emot ett närstående träd. Därvid *avbröts* c:a 1 m av *toppen,* vilken träffade A. i huvudet och skadade honom så svårt, att han senare avled.

Till förebyggande av olycksfall av ifrågavarande slag böra skogsarbetarna uppmanas att iakttaga följande.

Fällning bör om möjligt icke äga rum under stark blåst, ty olycksfallsrisken är då avsevärt större än annars, emedan man då icke kan vara säker på att trädet faller i avsedd riktning.

Fällning av större träd bör föregås av högt och tydligt varningsrop i så god tid, att i närheten varande personer hinna sätta sig i säkerhet, innan trädet faller. (XVII: 39)

68. En arbetare N. hade under *skogsarbete* fått en *rispa i pannan* av en trädgren. Påföljande dag hade inflammation förmärkts omkring rispan, varefter *allmän blodförgiftning* uppstod, som trots operation ej kunde hävas.

Under skogsarbete ådragas en mängd småskador, som arbetarna ofta äro benägna att bagatellisera. Då och då inträffar emellertid varbildning och blodförgiftning, vilket visar vikten av att även små sår omedelbart desinficeras och förbindas. Som desinfektionsmedel användes lämpligen 1 % kloraminlösning. Då material för lämnande av första hjälp skall finnas på arbetsplatserna, böra arbetarna uppmanas att i sitt eget intresse utnyttja dessa hjälpmedel, så snart de ådragit sig sårskador. (XVII: 40)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under augusti 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	12 517	7 793	5 461	161	Hallands län . .	815	419	193	195
Stockholms län .	2 241	1 833	865	122	Göteborgs stad .	7 983	4 098	3 312	195
Uppsala län . . .	1 269	907	481	140	Göteborgs o. Boh. l.	3 360	681	441	493
Södermanlands län	1 204	1 184	652	102	Älvsborgs län . .	898	536	248	168
Östergötlands län	2 008	1 639	870	123	Skaraborgs län .	1 213	1 119	545	108
Norrköping . . .	1 067	469	293	228	Värmlands län . .	2 007	1 016	517	198
Jönköpings län .	1 303	802	401	162	Örebro län	1 765	1 342	564	132
Kronobergs län .	477	315	162	151	Västmanlands län	874	901	477	97
Norra Kalmar län	387	237	155	163	Kopparbergs län .	1 267	639	416	198
Södra Kalmar län	1 179	435	289	271	Gävleborgs län . .	2 314	742	499	312
Gotlands län . . .	287	271	148	106	Västernorrlands l.	4 872	1 034	676	471
Blekinge län . . .	1 888	999	475	189	Jämtlands län . .	767	456	338	168
Kristianstads län .	1 240	1 606	793	77	Västerbottens län	1 095	642	376	171
Malmöh. l.: Malmö	4 088	2 160	1 498	189	Norrbottens län .	2 183	448	424	487
Hälsingborg . .	1 682	774	649	217	Tillsammans	**67 083**	**38 298**	**23 898**	**175**
Länet i övrigt .	2 783	2 801	1 680	99					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	7 275	8 706	4 986	409	1 339	258	7 505	7 684	10 045	5 244	76
därav jordbruk .	6 226	7 710	4 313	409	1 339	258	6 461	6 635	9 049	4 571	73
skogshush.	1 049	996	673	—	—	—	1 044	1 049	996	673	105
Industri o. hantverk	18 332	2 508	2 168	1 508	783	529	19 254	19 840	3 291	2 697	603
Sjöfart och fiske .	5 140	1 990	1 900	291	162	124	5 273	5 431	2 152	2 024	252
Handel o. samfärdsel	6 839	3 242	2 537	4 054	4 476	2 818	10 018	10 893	7 718	5 355	141
Husligt arbete . .	76	13	8	9 884	13 948	7 463	6 927	9 960	13 961	7 471	71
Diversearbete . . .	9 963	1 130	1 106	1	1	1	9 426	9 964	1 131	1 107	881
Ungd. ut. särsk. utb.	1 935	—	—	1 326	—	—	3 157	3 261	—	—	—
Summa	**49 560**	**17 589**	**12 705**	**17 473**	**20 709**	**11 193**	**61 560**	**67 083**	**38 298**	**23 898**	**175**
Därav under 18 år	2 951	2 486	1 645	2 749	2 399	1 391	5 505	5 700	4 885	3 036	117
Summa juli 1936	49 785	16 376	12 852	14 721	16 857	8 839	60 270	64 506	33 233	21 691	194
» aug. 1935	66 345	15 038	11 797	16 768	17 568	10 081	78 272	83 113	32 606	21 878	255
» » 1934	74 586	12 861	11 274	15 601	14 297	8 925	86 155	90 187	27 158	20 199	332
» » 1933	114 163	10 974	10 104	17 690	11 804	8 073	128 765	131 853	22 778	18 177	579

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 1 070 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 506 platser, varav 368 manliga och 138 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 286 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	L.p	T.p	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	49 560	17589	12705	6 226	7710	4313	1049	996	673	474	19	19	3 203	642	525
1	Stockholms stad .	7 154	2 087	1 611	9	1	1	2	—	—	3	—	—	884	293	243
2	Stockholms län .	1 731	798	536	719	615	384	13	—	—	5	—	—	119	26	24
3	Uppsala län . . .	912	429	266	282	298	164	9	14	3	—	—	—	84	1	1
4	Södermanlands län	844	631	410	475	519	301	—	—	—	—	—	—	58	15	15
5	Östergötlands län	1 451	984	515	925	838	397	4	—	—	2	—	—	62	29	17
6	Norrköping . . .	860	301	187	162	160	82	1	—	—	—	—	—	51	3	2
7	Jönköpings län .	914	350	218	155	217	99	—	—	—	—	—	—	45	7	7
8	Kronobergs län .	372	120	86	54	79	47	—	—	—	—	—	—	8	—	—
9	Kalmar län . . .	1 290	345	265	127	138	64	4	6	6	—	—	—	171	1	1
10	Gotlands län . .	172	122	70	76	90	50	—	—	—	—	—	—	8	1	—
11	Blekinge län . .	1 472	419	260	134	198	81	4	3	2	—	—	—	63	5	4
12	Kristianstads län	820	881	516	471	723	393	2	—	—	—	—	—	24	10	7
13	Malmöh. l.: Malmö	2 492	736	532	112	289	220	—	—	—	—	—	—	206	55	39
14	Hälsingborg . .	1 378	486	463	84	176	163	—	—	—	—	—	—	51	6	5
15	Länet i övrigt .	2 341	2 086	1 399	701	1694	1040	—	—	—	—	—	—	129	15	9
16	Hallands län . .	677	206	116	106	134	49	1	—	—	—	—	—	60	3	2
17	Göteborgs stad . .	5 855	2 230	2 009	112	107	54	3	—	—	—	—	—	532	83	68
18	Göteb. o. Boh. län	3 124	390	324	113	118	68	2	4	4	1	—	—	81	2	2
19	Älvsborgs län . .	712	231	153	67	92	29	—	—	—	—	—	—	80	5	5
20	Skaraborgs län .	948	611	347	472	524	273	1	—	—	—	—	—	51	15	11
21	Värmlands län .	1 767	408	318	158	109	46	254	85	66	—	—	—	62	5	5
22	Örebro län . . .	1 139	331	212	140	195	99	14	15	6	70	—	—	61	20	17
23	Västmanlands län	424	376	217	154	255	105	4	5	2	2	—	—	36	16	15
24	Kopparbergs län .	976	387	226	47	35	25	67	121	83	111	11	11	78	11	11
25	Gävleborgs län .	1 892	366	277	113	26	18	134	163	84	—	—	—	69	10	10
26	Västernorrlands l.	4 392	574	447	91	34	20	278	307	199	—	—	—	72	—	—
27	Jämtlands län . .	609	222	208	84	18	18	122	167	154	—	—	—	21	1	1
28	Västerbottens län	805	256	191	41	18	13	52	77	35	—	—	—	15	2	2
29	Norrbottens län .	2 037	326	326	42	10	10	78	29	29	280	8	8	22	2	2
	Kvinnl. avdeln. .	17 473	20709	11193	409	1339	258	—	—	—	—	—	—	66	59	48
1	Stockholms stad .	5 363	5 706	3 850	34	1	1	—	—	—	—	—	—	43	43	34
2	Stockholms län .	510	1 035	329	7	36	1	—	—	—	—	—	—	2	1	1
3	Uppsala län . . .	357	473	215	22	38	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	360	553	242	24	79	13	—	—	—	—	—	—	2	—	—
5	Östergötlands län	557	655	355	70	120	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping . . .	207	168	106	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	389	452	183	11	31	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	105	195	76	1	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	276	327	179	23	37	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	115	149	78	5	27	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	416	580	215	3	87	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	420	725	277	43	116	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	1 596	1 424	966	9	50	9	—	—	—	—	—	—	6	3	3
14	Hälsingborg . .	304	288	186	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	442	715	281	44	117	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	138	213	77	2	27	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	2 128	1 868	1 303	2	14	3	—	—	—	—	—	—	10	12	10
18	Göteb. o. Boh. län	236	291	117	9	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län . .	186	305	95	2	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	265	508	198	17	74	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	240	608	199	6	66	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	626	1 011	352	16	101	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	450	525	260	13	81	13	—	—	—	—	—	—	3	—	—
24	Kopparbergs län .	291	352	190	4	24	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	422	376	222	14	22	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	480	460	229	7	54	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	158	234	130	7	58	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	290	386	185	2	30	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	146	122	98	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
2 882	**125**	**114**	**3855**	**197**	**146**	**694**	**47**	**41**	**929**	**71**	**47**	**622**	**34**	**30**	**1 199**	**69**	**56**	**430**	**10**	**9**	
26	3	1	130	50	31	90	21	18	152	4	4	105	5	5	142	27	22	15	—	—	1
18	2	2	52	1	1	32	2	2	19	4	—	6	1	1	17	—	—	—	—	—	2
14	4	4	104	17	17	4	1	1	16	4	2	10	—	—	53	—	—	—	—	—	3
2	—	—	37	10	10	3	1	1	12	1	1	7	1	1	1	—	—	—	4	4	4
4	1	1	27	11	8	1	1	—	11	—	—	7	1	1	12	2	2	—	—	—	5
7	—	—	14	11	6	28	1	1	13	1	—	44	3	3	23	—	—	3	—	—	6
9	6	1	160	16	12	3	1	1	18	5	5	33	4	4	89	3	3	57	—	—	7
71	2	2	27	2	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
94	3	3	107	4	1	3	—	—	45	—	—	12	—	—	6	—	—	10	—	—	9
1	—	—	1	—	—	—	—	—	7	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
356	5	5	32	—	—	—	—	—	19	2	—	4	—	—	11	—	—	—	—	—	11
25	17	14	31	5	3	1	—	—	11	6	4	2	—	—	18	1	1	3	1	1	12
19	—	—	45	6	3	8	1	1	72	—	—	76	2	2	91	5	3	53	—	—	13
5	—	—	12	1	1	4	1	1	31	1	1	12	—	—	58	—	—	1	—	—	14
195	30	30	14	5	5	6	—	—	170	10	10	30	—	—	83	4	4	21	3	3	15
85	1	1	13	4	4	1	—	—	14	3	2	18	—	—	29	—	—	—	—	—	16
26	—	—	229	19	13	98	16	14	87	5	3	77	9	5	115	7	6	30	—	—	17
1 713	35	34	42	1	1	10	1	1	53	11	7	82	—	—	41	11	11	82	—	—	18
8	—	—	38	6	5	7	—	—	10	1	1	30	4	4	19	—	—	82	—	—	19
6	9	9	20	2	—	3	—	—	18	6	4	7	—	—	10	2	—	71	—	—	20
79	—	—	185	3	3	28	—	—	20	1	1	8	2	2	27	—	—	—	2	1	21
7	—	—	18	2	1	9	—	—	20	2	—	12	—	—	280	2	1	—	—	—	22
2	—	—	9	4	4	2	—	—	4	—	—	4	—	—	6	—	—	—	—	—	23
11	—	—	62	3	3	20	—	—	7	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	24
6	—	—	359	3	3	19	—	—	23	—	—	21	1	1	11	3	1	—	—	—	25
35	6	6	1104	7	7	285	—	—	48	—	—	3	—	—	27	—	—	2	—	—	26
5	—	—	9	1	1	22	—	—	9	—	—	2	—	—	6	1	1	—	—	—	27
—	—	—	224	1	1	1	—	—	4	—	—	3	1	1	4	1	1	—	—	—	28
3	1	1	250	2	2	6	—	—	13	—	—	4	—	—	19	—	—	—	—	—	29
6	**1**	**1**	**6**	**1**	**—**	**79**	**100**	**82**	**248**	**219**	**113**	**871**	**322**	**235**	**198**	**69**	**41**	**34**	**12**	**9**	
1	1	1	5	1	—	34	58	43	72	81	63	200	146	91	31	14	9	19	7	4	1
—	—	—	—	—	—	1	5	5	6	3	—	5	—	—	1	—	—	4	2	2	2
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	5	—	14	1	—	12	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—	18	13	13	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	1	1	7	9	2	32	5	5	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	13	6	26	4	1	2	—	—	—	—	—	6
1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	2	37	5	4	27	—	—	3	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	7	3	3	3	3	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	2	8	2	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	10	6	6	1	1	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	1	—	—	21	16	16	27	9	4	177	72	66	34	20	18	3	2	2	13
—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	—	8	—	—	17	2	2	—	—	—	14
3	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	1	34	2	2	3	3	2	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	16
1	—	—	—	—	—	16	16	13	61	19	7	144	44	35	27	4	3	2	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	10	2	2	—	1	1	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	15	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	13	2	6	—	—	1	2	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	4	1	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	9	4	45	6	1	38	6	6	3	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	4	2	13	1	—	2	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	50	8	8	1	—	—	—	1	1	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	1	4	2	2	1	2	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**4 369**	**1243**	**1130**	**225**	**51**	**51**	**5 140**	**1990**	**1900**	**692**	**160**	**104**	**2 238**	**441**	**415**
1	Stockholms stad .	1 299	275	230	49	4	4	468	250	227	340	95	53	1 020	331	316
2	Stockholms län .	142	33	32	3	—	—	35	11	11	9	—	—	34	5	4
3	Uppsala län . . .	54	20	20	4	—	—	6	2	2	6	—	—	22	2	1
4	Södermanlands län	22	12	11	1	—	—	45	20	20	3	—	—	12	1	1
5	Östergötlands län	75	23	23	1	2	2	11	7	7	8	1	1	21	2	2
6	Norrköping . . .	96	4	4	10	—	—	100	59	54	6	—	—	51	1	—
7	Jönköpings län .	27	10	8	11	2	2	2	—	—	6	—	—	20	1	1
8	Kronobergs län .	33	17	17	3	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
9	Kalmar län . . .	34	4	4	6	1	1	301	75	73	3	—	—	29	—	—
10	Gotlands län . .	2	—	—	3	—	—	34	21	13	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län . .	46	17	2	5	—	—	211	73	64	4	—	—	22	2	2
12	Kristianstads län	53	37	23	2	1	1	22	20	19	—	—	—	22	2	2
13	Malmöh. l.: Malmö	276	17	12	30	—	—	234	116	100	69	20	14	195	5	2
14	Hälsingborg . .	79	33	33	2	—	—	574	221	219	9	—	—	45	1	1
15	Länet i övrigt .	69	29	29	20	22	22	213	82	77	4	—	—	79	6	6
16	Hallands län . .	90	8	8	2	—	—	46	14	12	4	—	—	29	—	—
17	Göteborgs stad .	221	58	52	11	14	14	1 920	638	635	149	38	33	379	58	56
18	Göteb. o. Boh. län	179	87	87	2	—	—	91	47	42	2	3	1	27	13	12
19	Älvsborgs län . .	51	48	40	1	—	—	6	—	—	1	1	—	27	—	—
20	Skaraborgs län .	19	13	13	2	—	—	4	1	1	7	—	—	16	4	4
21	Värmlands län .	347	107	103	10	—	—	38	27	27	7	—	—	38	1	1
22	Örebro län . . .	35	7	6	4	1	1	10	—	—	8	1	1	21	—	—
23	Västmanlands län	28	23	21	3	—	—	24	17	16	6	—	—	2	—	—
24	Kopparbergs län .	35	24	24	2	1	1	3	—	—	3	—	—	8	—	—
25	Gävleborgs län .	80	21	21	11	2	2	275	92	92	12	—	—	33	1	1
26	Västernorrlands l.	645	60	55	22	—	—	304	114	114	17	—	—	45	—	—
27	Jämtlands län . .	80	12	11	—	—	—	2	—	—	3	1	1	8	—	—
28	Västerbottens län	61	76	73	1	1	1	82	45	37	1	—	—	12	2	—
29	Norrbottens län .	191	168	168	4	—	—	79	38	38	4	—	—	18	3	3
	Kvinnl. avdeln. .	—	—	—	—	—	—	**291**	**162**	**124**	**299**	**123**	**86**	**697**	**380**	**247**
1	Stockholms stad .	—	—	—	—	—	—	169	89	77	110	80	56	257	176	103
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	13	4	2
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	7	3
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	6	1	1
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	2	—	—
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	4	4	2
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	6	1	1
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	3	2	2	1	—	—	8	1	—
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	2	2
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	13	8	7
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	4	—	—	79	13	13	144	56	51
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	4	2	2	2	3	2	16	12	9
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—	7	6	2
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	82	52	28	71	14	7	132	70	46
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	2	10	7	4
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	1
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—	—	3	9	5
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	6	1	—	4	—	—	6	2	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	14	7	6
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	1	1
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	4	3	3	—	—	—	1	—	—
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	7	5	5	3	2	2	13	—	—
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	14	3	1
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Reserv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
3 020	**2 372**	**1 775**	**380**	**71**	**57**	**509**	**198**	**186**	**76**	**13**	**8**	**9 963**	**1 130**	**106**	**1 935**	**1 070**	
1 018	564	299	181	13	10	221	96	92	46	1	1	631	54	54	323	125	1
135	61	41	7	—	—	14	4	4	6	1	1	309	32	29	37	—	2
41	29	18	4	2	1	6	—	—	1	1	—	133	34	32	59	136	3
39	21	19	4	2	2	11	—	—	1	—	—	98	24	24	13	29	4
82	47	35	3	3	3	4	1	1	1	—	—	150	15	15	40	1	5
89	43	22	4	1	1	5	6	5	—	1	—	120	7	7	33	—	6
49	29	26	6	1	1	2	25	25	1	1	1	207	22	22	14	52	7
8	3	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	160	15	15	—	29	8
36	66	66	7	—	—	2	—	—	—	—	—	283	47	46	10	22	9
13	7	6	1	—	—	3	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	10
87	46	37	9	—	—	36	3	2	3	—	—	390	65	61	36	1	11
34	7	3	2	1	—	3	—	—	—	—	—	87	50	45	7	—	12
185	187	104	17	2	1	11	1	1	2	—	—	670	30	30	121	108	13
121	44	37	2	1	1	13	—	—	1	—	—	240	1	1	34	—	14
72	83	62	6	1	—	12	2	2	—	—	—	489	100	100	28	182	15
38	27	26	2	2	2	2	—	—	—	—	—	113	10	10	24	24	16
434	919	808	74	25	19	69	44	41	7	5	3	873	185	185	409	22	17
75	19	17	2	2	1	10	—	—	—	—	—	399	36	36	117	61	18
30	6	4	2	2	2	2	3	3	1	1	1	237	62	59	13	5	19
37	12	9	5	1	1	17	2	2	—	—	—	156	20	20	26	5	20
46	28	28	3	—	—	4	7	4	—	—	—	416	31	31	37	17	21
46	28	23	6	2	2	5	—	—	—	1	1	361	55	54	12	44	22
15	22	21	—	2	2	4	—	—	—	1	—	82	31	31	37	—	23
31	23	15	4	2	2	5	—	—	—	—	—	382	56	51	96	—	24
62	10	10	6	1	1	11	—	—	—	—	—	599	33	33	48	67	25
97	18	18	11	2	2	13	3	3	3	—	—	1 123	23	23	167	115	26
34	4	4	7	1	1	9	—	—	1	—	—	169	16	16	16	—	27
23	16	11	2	—	—	6	1	1	2	—	—	223	15	15	48	5	28
43	3	3	1	1	1	9	—	—	—	—	—	841	61	61	130	20	29
205	**526**	**256**	**2 160**	**2 767**	**1 853**	**693**	**680**	**376**	**9 884**	**13948**	**7463**	**1**	**1**	**1**	**1 326**	**—**	
83	265	115	914	857	780	287	205	119	2 770	3 682	2354	—	—	—	334	—	1
7	9	8	39	95	35	19	46	21	366	833	253	—	—	—	38	—	2
1	10	7	19	62	28	14	25	8	203	328	161	1	1	1	66	—	3
—	3	2	28	37	27	10	10	10	236	409	175	—	—	—	34	—	4
1	8	7	46	68	46	7	15	11	313	427	216	—	—	—	70	—	5
1	1	—	17	33	18	3	3	2	122	113	79	—	—	—	24	—	6
1	7	3	30	58	29	18	23	15	244	311	123	—	—	—	10	—	7
—	—	—	13	27	13	3	3	2	88	144	60	—	—	—	—	—	8
7	8	8	31	45	29	5	4	4	172	221	113	—	—	—	22	—	9
1	—	—	21	15	12	7	4	1	69	100	59	—	—	—	—	—	10
8	11	4	65	73	40	7	7	4	283	395	160	—	—	—	30	—	11
1	5	1	50	86	32	15	9	3	270	490	198	—	—	—	11	—	12
3	39	18	91	210	107	23	28	9	853	906	650	—	—	—	121	—	13
4	13	7	38	58	41	2	2	1	175	192	122	—	—	—	25	—	14
6	16	3	33	105	61	10	16	8	259	442	176	—	—	—	30	—	15
—	5	3	17	16	8	1	3	1	98	160	62	—	—	—	16	—	16
48	82	37	191	286	164	88	86	54	955	1 169	896	—	—	—	298	—	17
4	4	3	35	43	19	6	25	8	112	188	75	—	—	—	42	—	18
—	—	—	24	36	17	7	23	11	120	225	65	—	—	—	1	—	19
—	3	3	18	45	24	11	15	8	183	353	146	—	—	—	14	—	20
—	2	1	25	60	22	14	27	9	183	437	153	—	—	—	4	—	21
11	16	11	50	107	50	27	25	6	388	737	263	—	—	—	28	—	22
9	16	13	42	54	37	15	13	11	253	348	177	—	—	—	79	—	23
—	—	—	68	61	45	12	10	7	203	255	131	—	—	—	—	—	24
6	2	2	38	47	29	10	16	13	268	274	155	—	—	—	27	—	25
3	1	—	91	85	57	36	9	7	309	296	151	—	—	—	—	—	26
—	—	—	37	28	24	3	6	4	105	140	93	—	—	—	2	—	27
—	—	—	70	51	42	27	16	16	169	282	120	—	—	—	—	—	28
—	—	—	19	19	17	6	6	3	115	91	77	—	—	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	78	18 360	14 895	2 020	11·0	1 715	19 066	1 327	7·0
Bleck- o. plåtslagareförb. .	44	2 367	—	87	3·7	—	2 377	139	5·8
Bokbindareförbundet . . .	37	5 838	3 891	382	6·5	228	5 917	410	6·9
Bryggeriindustriarb.-förb. .	105	6 228	1 465	236	3·8	59	6 117	269	4·4
Byggnadsträarbetareförb. .	212	23 950	—	2 323	9·7	—	23 945	4 724	19·7
De förenade förbunden . .	48	7 791	2 516	619	7·9	285	7 744	684	8·8
Elektriska arbetareförb. . .	60	5 138	—	157	3·1	—	4 881	316	6·5
Gjutareförbundet	104	6 975	1	303	4·3	—	7 259	339	4·7
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	368	43 125	6 171	6 091	14·1	1 079	46 305	7 394	16·0
Byggnadsind.-arb. . . .	90	12 395	336	2 543	20·5	124	14 530	3 384	23·3
Byggnadsämnesind.-arb.	139	10 126	247	749	7·4	49	10 506	1 041	9·9
Glasbruksarb.	35	3 317	94	561	16·9	16	3 554	448	12·6
Sockerfabriksarb. . . .	16	3 156	536	467	14·8	146	2 704	545	20·2
Tändsticksarb.	5	1 582	615	318	20·1	73	1 596	323	20·2
Övriga arb.	83	12 549	4 543	1 453	11·6	671	13 415	1 653	12·3
Gruvindustriarbetareförb. .	37	5 876	37	474	8·1	—	5 296	440	8·3
Handelsarbetareförb. . . .	239	27 145	9 336	2 148	7·9	423	27 237	2 187	8·0
Kommunalarbetareförb. . .	217	33 123	6 839	602	1·8	210	33 202	738	2·2
Litografförbundet	17	2 279	130	43	1·9	4	2 273	52	2·3
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	22 212	6 460	1 833	8·3	406	22 405	2 256	10·1
Metallindustriarb.-förb. . .	241	122 021	5 837	5 840	4·8	309	120 708	6 598	5·5
Järnbruksarbetare . . .	57	28 552	81	775	2·7	4	27 826	682	2·5
Verkstadsarbetare . . .	184	93 469	5 756	5 065	5·4	305	93 382	5 916	6·3
Murareförbundet	75	7 661	—	145	1·9	—	7 622	336	4·4
Målareförbundet	161	11 323	1	243	2·1	—	10 924	744	6·8
Pappersindustriarb.-förb. .	139	30 612	1 329	2 152	7·0	232	31 913	2 634	8·3
Sadelm.- o. tapetseraref. .	40	2 112	347	231	10·9	64	2 133	210	9·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	44	9 630	3 770	1 752	18·2	573	9 657	1 911	19·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	244	12 874	1	6 349	49·3	—	13 548	6 792	50·1
Stenindustriarbetareförb. .	127	7 519	—	1 961	25·7	—	7 139	2 149	30·1
Sågverksindustriarb.-förb. .	210	21 186	10	3 737	17·6	6	21 388	3 322	15·5
Textilarbetareförbundet . .	109	32 708	19 631	1 547	4·7	905	32 781	1 609	4·9
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 435	1 887	84	3·4	76	2 426	97	4·0
Transportarbetareförb. . .	108	14 644	73	1 966	13·4	35	15 983	2 234	14·0
Träindustriarbetareförb. . .	151	11 740	204	872	7·4	13	11 905	1 220	10·2
Typografförbundet	104	10 198	537	349	3·4	70	10 115	375	3·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	135	8 897	—	1 665	18·7	—	9 711	2 355	24·3
Summa	3 593	515 967	85 368	46 181	9·0	6 692	521 977	53 861	10·3
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 349	503 093	85 367	39 832	7·9	6 692	508 429	47 069	9·3

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli månad uppgivits till inalles 222 350, vilket i genomsnitt motsvarar 4·8 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935						1936						
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	13·8	10·2	[1]9·3	7·9
Ansökn. per 100 lediga platser .	277	255	244	284	434	442	370	319	261	249	214	194	194
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·73	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·	3·82	·
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	·	·	104·6	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·	109·2	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	18·1	18·8	18·8	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	18·4	14·4	12·1	10·3	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	·	·	100	·	·	97	·	·	94	·	·	102	·
Danmark. Arbetslöshet, i % .	12·6	13·7	14·9	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	18·9	12·8	11·2	12·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	63	68	72	81	100	140	131	140	126	93	66	58	61
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	123	123	125	126	123	122	114	110	[2]55	121	132	133	133
Finland. Arbetslösa	3 732	4 684	5 786	9 739	14841	17778	19912	20591	18665	13325	8 182	2 409	1 647
Ansökn. per 100 lediga platser .	204	214	212	288	343	362	320	277	277	233	170	157	166
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	107·2	·	·	101·8	·	·	97·7	·	·	98·7	·	·	107·0
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	15·3	14·9	15·0	14·6	14·6	14·2	16·3	15·4	14·4	13·8	13·0	13·1	12·7
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 045	2 022	2 032	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768	1 766	1 717
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	109·3	109·8	110·0	110·1	110·6	111·3	108·6	110·0	111·6	112·5	113·7	113·7	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	[2]82	[2]83	[2]83	124	129	133	145	142	123	117	109	70	69
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	33·9	34·5	35·4	35·2	36·6	40·7	42·6	41·2	38·5	[1]36·2	34·6	34·2	35·4
Arbetslöshetsdagar, i %	29·4	29·8	30·7	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	32·5	31·7	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	27·0	26·6	26·8	25·1	26·2	29·2	29·7	29·8	26·1	24·3	21·9	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	1 754	1 706	1 714	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491	1 315	1 170
Understöddaarbetslösa (i 1 000-tal)	889	866	861	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828	732	651
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·6	16·7	16·6	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5	17·7	17·8
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	221	209	205	214	243	285	317	322	299	267	242	231	221
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	13·5	14·2	14·6	16·1	18·6	23·7	25·8	25·5	22·3	18·9	16·8	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	81	·	·	81	·	·	82	·	·	80	·
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	·	·	80	·	·	78	·	·	78	·	·	79	·
Frankrike. Underst. arbetsl. (1000)	384	381	377	378	404	433	469	490	470	449	430	419	425
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	416	416	408	419	458	481	519	529	509	491	465	459	469
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	638	628	609	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	752	592	593	977	1 717	2 007	2 316	[1]2101	1 791	1 274	582	365	352
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	126·9	128·1	127·8	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	152·5	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	2 077	1 595	1 819	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840	1 074	1 223
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	13·2	11·8	11·1	11·3	13·4	18·4	21·0	21·5	20·5	17·6	14·8	13·5	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	13·6	13·3	12·9	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	14·6	13·2	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	567	558	573	601	679	794	850	860	798	719	637	566	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	19	19	17	16	16	19	19	19	19	18	18	16	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	372	342	359	314	329	356	354	382	307	310	295	307	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	11	9	9	9	11	17	22	23	19	—	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	11	12	13	11	12	19	28	34	31	26	17	14	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	34	30	30	35	43	51	49	53	51	42	36	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	15·1	14·2	13·0	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	14·8	13·8	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	101·1	102·7	106·1	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	102·0	104·6	105·6
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	79·5	81·8	83·5	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	85·8	86·3	—
Arbetslöshet, i %	19·4	18·4	17·9	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	16·2	15·1	13·7	12·8	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	·	15·9	·	·	13·7	·	·	13·4	·	·	12·8	·
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	41	43	42	40	36	36	35	32	32	33	—	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1936. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Några mera nämnvärda prisförändringar under augusti ha knappast förekommit med undantag för priset å salt sill, som sjunkit rätt kraftigt, sedan ny fångst kommit i marknaden, samt priserna å vissa slag av grönsaker och frukt, som likaledes blivit avsevärt billigare.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—augusti 1936 och 1931—augusti 1936. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med augusti 1936 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal								1936			
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1:a kv.	2:a kv.	juli	aug.
juli 1914 . .	100	154	150	140	131	127	123	124	130	134	135	135	134
år 1931 . .	.	.	.	.	100	97	93	94	99	101	102	103	102

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under augusti sjunkit med 1 enhet. Det må noga observeras, att ovan angivna indextal endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1936, 158 med juli 1914 som utgångspunkt och 99 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 550).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	juni 1936		juli 1936				augusti 1936				
	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29
Rörlig basperiod: (föreg. vecka = 100)	100·04	100·04	99·97	100·01	99·94	100·08	99·83	99·96	99·63	99·97	99·93
Fast basperiod: (sept. 1931 = 100)	101·5	101·5	101·5	101·5	101·4	101·5	101·3	101·3	100·9	100·9	100·8

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1935	Aug. 1935	Juni 1936	Juli[1] 1936	Aug.[1] 1936	Höjn. el. sänkn. i % aug. 1913—aug. 1936	Höjn. el. sänkn. i % aug. 1935—aug. 1936
Mjölk: oskummad	l	14	47	21	21	22	22	22	+ 57·1	+ 4·8
separerad	»	6	23	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	268	259	258	258	258	+ 11·7	— 0·4
mat- (lands-)	»	213	727	253	246	246	246	246	+ 16·0	0·0
Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	177	174	190	188	188	+ 13·9	+ 8·0
halvfet, » »	»	121	500	129	127	146	146	146	+ 19·7	+ 15·0
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	135	133	130	130	130	— 5·1	— 2·3
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	184	185	159	167	189	+ 32·2	+ 2·2
Potatis: gammal	5 l	28	71	43	42	48	46	44	+ 51·7	+ 4·8
»	hl	·	1271	640	591	733	689	—	·	—
färsk, svensk	5 l	46	102	92	59	—	118	54	+ 74·2	— 8·5
Gula ärter, svenska	kg	31	78	48	51	42	42	41	+ 32·3	— 19·6
Bruna bönor, holländska	»	48	214	62	61	61	60	61	+ 32·6	0·0
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	38	38	38	38	38	+ 22·6	0·0
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	24	25	24	24	24	+ 9·1	— 4·0
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	33	33	33	33	33	+ 22·2	0·0
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	86	99	85	35	36	37	37	+ 2·8	+ 5·7
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	40	40	41	41	41	0·0	+ 2·5
Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	96	59	59	60	60	60	+ 46·3	+ 1·7
hårt knäckebröd	»	·	·	82	82	82	82	82	·	0·0
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	58	58	58	58	59	+ 55·3	+ 1·7
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	45	45	45	45	45	+ 50·0	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	280	132	132	131	131	131	+ 72·4	— 0·8
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	72	73	72	72	72	+ 71·4	— 1·4
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	85	85	86	86	85	+ 41·7	0·0
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	97	98	97	97	97	·	— 1·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	179	188	192	195	197	+ 57·6	+ 4·8
soppkött	»	100	490	143	147	155	156	158	+ 54·9	+ 7·5
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	217	224	234	235	235	+ 76·7	+ 4·9
spädkalv	»	72	312	129	131	141	141	141	+ 95·8	+ 7·6
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	205	219	225	226	225	+ 64·2	+ 2·7
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	172	184	187	189	191	·	+ 3·8
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	177	189	192	194	195	+ 43·4	+ 3·2
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	182	193	197	199	200	+ 39·9	+ 3·6
» amerikanskt (ryggfläsk)	»	·	·	170	167	189	185	186	·	+ 11·4
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	110	108	95	106	106	+ 43·2	— 1·9
gädda	»	108	333	153	158	144	161	161	+ 43·8	+ 1·9
sill	»	34	110	62	66	67	69	64	+ 68·4	— 3·0
strömming	»	38	114	57	58	56	59	57	+ 54·1	— 1·7
torsk	»	55	160	89	89	89	91	90	+ 66·7	+ 1·1
rödspotta (spätta)	»	79	244	145	144	147	149	149	+ 86·3	+ 3·5
kolja	»	·	·	116	114	116	117	118	·	+ 3·5
Salt sill, prima islands-	»	45	148	62	56	82	79	57	+ 26·7	+ 1·8
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	66	64	72	72	72	+ 33·3	+ 12·5
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	291	287	285	284	284	·	— 1·0
Socker, bit-	»	67	133	46	46	47	47	47	— 29·9	+ 2·2
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	101	131	111	112	98	·	— 25·2
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	115	138	109	124	129	·	— 6·5
Bananer, prima	kg	·	·	160	169	158	159	159	·	— 5·9
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	101	102	84	84	83	·	— 18·6
Vitkål, svensk	»	·	·	24	28	47	42	28	·	0·0
Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	35	35	34	34	34	·	— 2·9
Fotogen, Water White	l	20	71	20	20	20	20	20	— 4·8	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	945	940	985	985	990	+ 38·5	+ 5·3
barr-, » »	»	575	1895	730	725	760	760	765	+ 31·9	+ 5·5
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	·	614	612	606	606	606	+ 51·5	— 1·0
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	284	·	291	291	291	293	295	+ 25·5	+ 1·4
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	452	450	453	454	460	·	+ 2·2
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	·	436	434	442	441	447	·	+ 3·0

[1] Preliminära siffror.

Litteraturöversikt.

(Augusti 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

BRUNIUS, T. Kuriösa välfärdssystem i transoceaniska länder. Industria 1936, nr 16.
NYYSSÖNEN, A. H. Hälsosynpunkter på valet av arbetare. Industritidningen 1936, nr 7.
Förlusttidsstudier när en arbetare sköter flera maskiner. Verkstäderna 1936, nr 8.

Sverige.

BJURLING, O. Konjunkturväxlingarnas utjämning och penningpolitiken. Industria 1936, nr 17.

Amerikas förenta stater.

Industrial-relations policies in the United States. Monthly labor review juli 1936.

Danmark.

Produktionsindeks for Industrien. En Deling i Konsumvareindeks og Produktionsmiddelindeks. Tidsskrift for Industri 1936, nr 15.

Nederländerna.

OLSSON, EJNAR. Tillströmningen till de intellektuella yrkena i Holland. Statsvetenskaplig tidskrift 1936, nr 3.

Soc. rådsrepublikernas union.

Livegna rallare i Ryssland förr och nu. Industria 1936, nr 16.
Ett produktionsråd i Sovjetunionen. Industria 1936, nr 17.
Produktionsvilja och resultat i Sovjetunionen. Industria 1936, nr 18.
Socialistiska arbetsformer inom Sovjetunionen. Industria 1936, nr 16.

Tyskland.

Nationalsocialisterna förlora greppet om tyska näringslivet. Industria 1936, nr 16.
Sociala problem i Tyskland. Industria 1936, nr 18.

Arbetarskydd.

HALLSTRÖM, E. Varför olycksfall? De personliga fysiska olycksfallsfaktorerna. Teknisk tidskrift 1936, nr 32.
HOFFMAN, W. Die Betriebliche Kohlenoxydgefahr. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 23.
MARTENS, H. A. Die Unfallverhütung im Rahmen eines Unternehmens. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 23.
TENGWALL, TH. Den industriella säkerhetstjänstens väsen. Verkstäderna 1936, nr 8.
Personliga defekter anses orsaka 80 procent av olycksfallen. Metallarbetaren 1936, nr 33.

Sverige.

EGGERT, E. Yrkesrisk och arbetarskydd inom sjömansyrket. Nautisk tidskrift 1936, nr 8.
ENGLUND, O. Skogvaktarna och olycksfallsriskerna. Skogvaktaren 1936, nr 8.
PERSSON, KARL. Arbetsplatshygienen. Metallarbetaren 1936, nr 33.
Olycksfallsriskerna inom skogsindustrierna. Skogsindustriarbetaren 1936, nr 15.
Plåtslageriarbetets risker. Bleck- och plåtslagaren 1936, nr 3.

Amerikas förenta stater.

Accident experience in the iron and steel industry, 1933 and 1934. Monthly labor review juni 1936.
Committees for prevention of silicosis in industry. Monthly labor review juni 1936.

Tyskland.

GOLLASCH. Unfallschutz und Unfallbewegung auf dem Werk Dortmund des Dortmund-Hörder-Hütten-Verein, Akt.-Ges., Dortmund, im Jahre 1935. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 23.
MENSLAGE, R. Sicherheitsmassnahmen bei der Verwendung von Schleifkörpern ohne Schutzhauben. Die Berufsgenossenschaft 1936, nr 14.

Arbetslön och arbetstid.

Väveriarbetarlöner i Europa och deras köpkraft. Industria 1936, nr 18.

Sverige.

ANDERSSON, THURE. Sjukvårdspersonalens arbets- och fritidsförhållanden. Kommunalarbetaren 1936, nr 8.

CRONER, F. Tryggandet av de bankanställdas tjänst. Bankvärlden 1936, nr 8.
TORSTENSON, N. W. Arbetstiden vid sjukhusen. Sunt förnuft 1936, nr 6.
Fördjupad lönestatistik för jordbruket. Landtmannen 1936, nr 35.
De privatanställdas löner 1913—1935. Industritjänstemannen 1936, nr 8.
En riskabel arbetstidsreform. Sv. bageritidskrift 1936, nr 7.

Amerikas förenta stater.

FALKNER, R. P. Clerical salaries — a summary. Conference board service letter 1936, nr 7.
Personnel policies in the cotton-textile industry. Monthly labor review juni 1936.

Belgien.

GOLDSCHMIDT, P. Family allowances in Belgium. International labour review aug. 1936.

Finland.

Förhållandena bland de affärsanställda år 1935. Social tidskrift 1936, nr 8.

Schweiz.

ERNST, J. Zur Struktur des Heimarbeitsentgeltes und zu seiner wirtschaftlichen Rolle. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1936, nr 2.

Tyskland.

REHLS, H. Urlaub für Heimarbeiter. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 22.
Die Arbeitszeit des Jugendlichen. Soziale Praxis 1936, nr 31, 33 och 35.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

DROEGE, F. Die Arbeitslosigkeit im Auslande im Jahre 1935 und zu Beginn des Jahres 1936. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 24.
HEINIG, K. The state budget and public works. International labour review aug. 1936.
MANGELS. Arbeitslosigkeit und Gemeinschaft. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 22.

Sverige.

Arbetslöshetskassan inregistrerad. Lantarbetaren 1936, nr 32.
Arbetslöshetsskydd. Bankvärlden 1936, nr 8.

Amerikas förenta stater.

Estimating employment and unemployment. Conference board bulletin 1936, nr 8.
Youth on relief. Monthly labor review juli 1936.

Danmark.

En dansk *undersökning rörande arbetslöshetens* inverkan på hälsotillståndet. Socialmedicinsk tidskrift 1936, nr 7.

Frankrike.

ROSIER, A. Contribution à l'étude du chômage intellectuel. Journal de la Société de statistique de Paris 1936, nr 7/9.

Norge.

Arbeidslöshetstrygd. Norges industri 1936, nr 16.

Storbritannien.

Arbejdslöshedsunderstöttelsen i England. Arbejdsgiveren (Danmark) 1936, nr 16.
Unemployment insurance: question of extension to private garderners. The Ministry of labour gazette 1936, nr 8.

Tyskland.

HILGENFELDT, E. Das Winterhilfswerk in der deutschen Volkswirtschaft. Der deutsche Volkswirt 14 augusti 1936.
STOHTFANG, W. Die Zukunft der unterstützenden Arbeitslosenhilfe. Der deutsche Volkswirt 31 juli 1936.
Arbeitsbuchpflicht allgemein! Soziale Praxis 1936, nr 35.
Zur Neuregelung der unterstützenden Arbeitslosenhilfe. Soziale Praxis 1936, nr 32.

Befolkningsfrågan.

IHLDER, J. Über die Bevölkerungs-Dichte in städtischen Gebieten. Wohnen und Bauen 1936, nr 1.

Sverige.

ANDREEN-SVEDBERG, ANDREA. Bör samhället bära ansvar för barnens välfärd? Husmodersförbundets medlemsblad 1936, nr 7.
QUENSEL, C.-E. Barnantalet i de svenska äktenskapen. Statsvetenskaplig tidskrift 1936, nr 3.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BRING, E. Åtgärder för främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 4.
SWEDLUND, G., & NORDSTRÖM, A. Några synpunkter på frågan om statssubvention och enskild byggnadsverksamhet. (Föredrag.) Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 16.
Vad kan göras för att underlätta arbetsförhållandena i lanthemmet? Sunt förnuft 1936, nr 6.

Amerikas förenta stater.

WOOD, EDITH ELMER. Die Entwicklung des Wohnungswesens in U. S. A. im Jahre 1935. Wohnen und Bauen 1936, nr 1.

Portugal.

ALMEIDA GARRET, DE. Das Problem der Erstellung billiger Häuser in Lissabon. Wohnen und Bauen 1936, nr 1.

Tyskland.

EBEL. Der Mieterschutz. Der deutsche Volkswirt 14 augusti 1936.

TRIBIUS, E. Wohnwirtschaftliche Entwicklungstendenzen. Der deutsche Volkswirt 21 augusti 1936.

Deutsches Wohnungsmietrecht. Mitteilungen des hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archivs 15 juli 1936.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

BYLANDER, Å. Till frågan om ersättningsskyldighet för kostnader, som barnavårdsnämnd haft för ungdom som omhändertagits för skyddsuppfostran jämlikt 22 § d) barnavårdslagen. Ett utslag av K. kammarrätten. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 4.

SÖDERBAUM, A. Den nya skyddshemsorganisationen. Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 4.

WERNÉRUS, A. Om förebyggande åtgärder särskilt med avseende på ungdomen i åldern 18—20 år. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 4.

Socialregistret. Meddelanden från K. socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden 1936, nr 63.

Socialregistrets praktiska utformning. Landskommunernas tidskrift 1936, nr 8.

Finland.

BLOMBERG, A. Synpunkter, vilka böra iakttagas vid tillämpningen av vårdlagarna. Finsk kommunaltidskrift 1936, nr 5.

Hälso- och sjukvård.

HOLMDAHL, D. E. Nyorienteringen inom tuberkuloskampen. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 35.

ODÉN, O. Intryck från några utländska sjukhus med viss hänsyn jämväl till den öppna sjukvården. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 34.

Sverige.

FALK, J. [M. FL.] I folktandvårdsfrågan. Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 4.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

NORDSTRÖM, H. Socialdemokrati och fackföreningsrörelse. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 33.

Positiv och negativ föreningsrätt. Arbetsledaren 1936, nr 14.

Amerikas förenta stater.

Union-management relations in the women's clothing industry, New York industrial area, 1936. Monthly labor review juli 1936.

Frankrike.

SCHWARZ, S. Frankrike på väg mot kollektiv arbetsrätt. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 34.

Franska industriförbundet och strejkerna. Industria 1936, nr 16.

Kooperation.

Internationale Genossenschaftsschule in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 31.

Sverige.

LILJENCRANTS, J. Consumers' cooperatives in Sweden. The American Swedish monthly 1936, nr 8.

Palestina.

GUELFAT, I. A survey of the co-operative movement in Palestine. Review of international cooperation 1936, nr 8.

Levnadskostnader.

STOLPE, H. Arbetarnas näringsförhållanden. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 32.

Rationell diet. Svenska röda korset 1936, nr 7.

Sverige.

BOUVIN, S. Arbetslöshetens inverkan på familjeekonomin. SAP information 1936, nr 14.

Amerikas förenta stater.

STIEBELING, H. K. Nutritive value of diets of families of wage earners and clerical workers in North Atlantic cities, 1934—35. Monthly labor review juli 1936.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Sverige.

Mera om yrkesutbildningen. Metallarbetaren 1936, nr 32.

Yrkesutbildningen. Metallarbetaren 1936, nr 31.

Amerikas förenta stater.

Educational qualifications in the engineering profession. Monthly labor review juni 1936.

Tyskland.

Die Frage der Facharbeiterprüfungen. Soziale Praxis 1936, nr 32.

Wie soll der Arbeiter-Nachwuchs aussehen? Soziale Praxis 1936, nr 35.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

KLACKENBERG, H. Alkoholskatterna i Sverige och deras fördelning på olika inkomstklasser. Tirfing 1936, nr 4.

SANTESSON, C. G. Den olagliga alkoholhandeln i Sverige och dess bekämpande. Frihet och ansvar 1936, nr 4.

ÅMAN, A. Statsunderstöden till nykterhetsnämnderna under år 1936. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 6.

Alkohollagstiftningsarbetet i Sverige. Frihet och ansvar 1936, nr 4.

Danmark.

SCHULTZ, KARIN. Alkoholförbrukningen och spritdrycksbeskattningen i Danmark. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 8.

Finland.

SALMENSAARI, S. S. Alkoholistvården. Social tidskrift 1936, nr 8.

Socialförsäkring.

Några med ålderdoms- och invaliditetsförsäkringens organisation sammanhängande frågor. Arbetareförsäkring 1936, nr 3/4.

Sverige.

SJÖFORS, I. Vissa av årets riksdag beslutade ändringar i olycksfallsförsäkrings- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 4.

WINGBORG, B. De nu gällande pensionstilläggens förhöjning från 1937 års ingång. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 4.

De nya ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen. Assurans 1936, nr 15.

Olycksfallen och dess följdsjukdomar bland restaurangpersonalen. Sv. hotell-revy 1936, nr 8.

Amerikas förenta stater.

LENROOT, KATHARINE F. Social security and the child. Labor information bulletin 1936, nr 6.

Dismissal compensation for railway employees displaced by railroad consolidations. Monthly labor review juni 1936.

Danmark.

Socialreformens förste halvandet Aar. Tidsskrift for Industri 1936, nr 15—16.

Frankrike.

SCHMITT, P. Die Sozialversicherung in Frankreich. Soziale Praxis 1936, nr 32.

Mexiko.

The investment of social insurance funds with special reference to the countries of Latin America. International labour review aug. 1936.

Tyskland.

ENGEL, H. Über die Reform der Sozialversicherung. Soziale Praxis 1936, nr 31.

HARTRODT, G. Die Darstellung »Der Beamte in der Sozialverwaltung» auf der Ausstellung »Deutschland». Reichsarbeitsblatt 1936, nr 22.

OSTHOLD, P. Die Gemeinlast in der Krankenversicherung. Der deutsche Volkswirt 28 augusti 1936.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics.
Bulletin. Wash. 1936.
562. Safety codes for the prevention of dust explosions. Suppl. to bulletin no. 562.

DALGREN, L. Karlskoga historia 1586—1936. Minnesskrift på kommunalfullmäktiges uppdrag och under medverkan av ett flertal författare utg. Karlstad 1936.

DANMARK. Direktoratet for Ulykkesforsikringen.
Beretning. 1934. Khvn 1936.

— Sundhedsstyrelsen.
Dödsaarsagerne i Kongeriget Danmark i Aaret 1935. Khvn 1936.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1936.
7 A. Sparbanksstatistik. 46 (1935).

FRANKRIKE. Ministère du travail.
Conseil supérieur du travail. Session 39, novembre 1935. [Compte rendu.] Paris 1936.

FRANKRIKE. Ministère du travail.
Rapport sur l'application de la loi des assurances sociales. (Statistiques du 1. janv. 1933 au 31. déc. 1934.) Paris 1936.

GENERALTULLSTYRELSEN, K.
Berättelse om tullverkets förvaltning år 1935. Sthlm 1936.

HECKSCHER, E. F. Det privata näringslivet i tvångshushållningens tid. Sthlm 1936. (Föredrag hållna inför Svenska ekonomföreningen. 1.)

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
22nd session, Geneva, 1936.
Partial revision of the minimum age (sea) convention 1920 (no. 7). Geneva 1936.
23rd session, Geneva, 1936.
Questionnaire. Geneva 1936.
1. Safety provisions for workers in the building industry with reference to scaffolding and hoisting machinery.
2. Reduction of hours of work in the textile industry.

INTERNERINGSNÄMNDEN.
Berättelse. 1935. Sthlm 1936.

ISLAND. Hagstofa Íslands. — Bureau de statistique de l'Islande.
Hagskýrslur Íslands. — Statistique de l'Islande. Reykjav. 1935
89. Statistique du commerce en 1934.

LANTBRUKSSTYRELSEN, K.
Berättelse för år 1935. Sthlm 1936.

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.
Rentabilité de l'agriculture en 1932/33—1934/35. Riga 1936.
Statistique des finances et des crédits en 1936. Riga 1936.

NATIONERNAS FÖRBUND.
The problem of nutrition. Vol. 2—3. Geneva 1936.
2. Report on the physiological bases of nutrition. (Publ. 1936: 2. B. 4.)
3. Nutrition in various countries. (Publ. 1936: 2. B. 5.)

— Economic intelligence service.
Money and banking 1935/36. Vol. 1—2. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. A. 7: 1—2.)
1. Monetary review.
2. Commercial banks.

— Organisation for communications and transit.
Documentary material collected regarding national public works. Geneva 1936. (Publ. 1936: 8. 8.)

NORGE. *Chefinspektören for fabrikktilsynet.*
Årsberetninger fra arbeidsrådet og fabrikktilsynet 1935. Oslo 1936.

POLEN. Ministère de l'assistance sociale.
Aperçu sur l'inspection du travail en Pologne en 1934. Varsovie 1935.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1936.
72. Anbaustatistik der Schweiz. 1934.

— Eidgenössisches Volkswirtschaftsdepartement.
Berichte der eidgenössischen Fabrikinspektoren über ihre Amtstätigkeit im Jahre 1935. Aarau 1936.

SELDTE, F. Sozialpolitik im Dritten Reich. Ein Bericht. Berl. 1936.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1936.
52. Resultatet av krisårens statliga finanspolitik.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Folkmängden och dess förändringar.
Dödsorsaker år 1933. Av Statistiska centralbyrån.
Försäkringsväsen.
Registrerade sjukkassor åren 1928—30. Av K. socialstyrelsen.
Hälso- och sjukvård.
Hälso- och sjukvården vid marinen år 1935. Av marinöverläkaren.
Järnvägar.
Statens järnvägar år 1935. Av K. järnvägsstyrelsen.
Postverket år 1935. Av K. generalpoststyrelsen.
Statens vattenfallsverk år 1935. Av K. vattenfallsstyrelsen.
Telefon och telegraf år 1935. Av K. telegrafstyrelsen.

STORBRITANNIEN. Chief inspector of factories and workshops.
Annual report for the year 1935. Lond. 1936.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN.
Kalender 1 juni 1936. Sthlm 1936.

SVENSKA GROV- OCH FABRIKSARBETAREFÖRBUNDET.
Protokoll fört vid Sv. grov- och fabriksarbetareförbundets 16:e kongress ... i Stockholm 25 aug.—1 sept. 1935. Sthlm 1935.

SVENSKA LANTARBETAREFÖRBUNDET.
Protokoll fört vid Svenska lantarbetareförbundets 6:e ordinarie kongress i Stockholm d. 25—28 juni 1936. Sthlm 1936.

SVENSKA SINNESSJUKVÅRDSPERSONALENS FÖRBUND.
Förhandlingar vid förbundets 9:de kongress i Kristinehamn d. 7—11 juli 1936. Lund 1936.

SVENSKA SJÖFOLKSFÖRBUNDET.
Protokoll fört vid Svenska sjöfolksförbundets första kongress 1935. Gbg 1935.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
33. Förslag till vissa ändringar i Kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanelagen. (K.)

VADE-MECUM de l'hygiéniste du travail. Méthodes de recherche et d'analyse. Genève 1936. (Bureau internationale du travail.)

VORTRÄGE, Kieler, gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Jena 1936.
45. *Fentener van Vlissingen, F. H.* Die Auswirkungen staatlicher Massnahmen auf den Welthandel.

ÅRSBOK, Statistisk, för Sverige. Årg. 23 (1936). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1936.

Nytillkommen tidskrift.

FOLKLIG KULTUR. Tidskrift för samverkande bildningsförbunden. Sthlm.

Arbetsmarknaden under september månad 1936.

Antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen i riket sjönk från 175 i augusti till 169 i september. Nedgången, om än obetydlig, innebär ett nytt belägg för de gynnsamma konjunkturförhållanden, som allt fortfarande sätta sin prägel på den svenska arbetsmarknaden. Förmedlingsfrekvensen har i allmänhet kännetecknats av ökad livaktighet, i det att siffrorna för såväl ansökningar som lediga och tillsatta platser lågo högre än en månad tidigare, för de förstnämnda cirka 10 % och i fråga om platserna resp. 15 och 20 %. Relationstalen för september månad 1935 och 1934 voro 244 och 331. Skillnaden är alltså väsentlig och framhäver med önskvärd tydlighet den inträffade förbättringen. En dylik har också registrerats i arbetslöshetskommissionens siffror för antalet hjälpsökande arbetslösa, vilka vid utgången av augusti månad belöpte sig till 20 783, en siffra som torde komma att kvarstå i det närmaste oförändrad i september. Ett år tidigare uppgick den till det dubbla. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av augusti utgjorde 7·9 %, eller samma siffra som den preliminära i juli, och 10·2 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Den interlokala förmedlingsverksamheten, åstadkommen genom samverkan mellan kontor i olika delar av landet, har på senaste tiden erhållit ökad omfattning. Härtill har icke minst bidragit, förutom den av socialstyrelsen veckovis sammanställda riksvakanslistan, det sammandrag av densamma, som varje torsdag utsändes i radio och varigenom aktuella platser snabbt och bekvämt bli bekantgjorda icke blott för de särskilda arbetsförmedlingskontoren utan även för en större allmänhet. På dylikt sätt har ett stort antal platser, särskilt avseende specialutbildade yrkesarbetare inom olika fack, kunnat hastigt besättas, och från de nordliga länen har med framgång överflyttning av arbetskraft inom jordbruket kunnat ske till sådana trakter i mellersta och södra Sverige, där behovet varit särskilt framträdande.

Inom *jordbruket* var som vanligt denna tid förmedlingsverksamheten omfattande. Anmälningar om lediga platser med tillträde 1 november för fast anställda på stat hade ingått i betydligt större utsträckning än i fjol, och brist förelåg å gifta ladugårdsskötare och yngre mjölkningskunniga drängar, under det att tillgången på sökande till kör- och stalldrängsplatser varit god. Sedan skörde- och tröskningsarbetena avslutats, förmärktes en viss avmattning i efterfrågan på tillfällighetsarbetare, och för betupptagningen i södra delarna av landet kunde erforderlig arbetskraft lätt anskaffas. — Flottningsarbetets upphörande för säsongen medförde någon stegring av antalet ansökningar inom gruppen *skogshushållning*, men flertalet sökande torde ha placerats, då det varit gott om arbete med kolveds- och kastvedshuggning. I Kopparbergs län har man måst skaffa arbetskraft från andra håll, bl. a. från Värmland och Gotland. Drivningarna väntas bli synnerligen omfattande under kommande vinter, och på vissa trakter i Jämtland ha avverkningarna redan börjat.

På den *industriella* arbetsmarknaden var det alltjämt svårt att tillgodose behovet av fullt kunniga yrkesmän, särskilt vid *mekaniska verkstäderna*. *Trävaruindustrien* erbjöd goda arbetsmöjligheter åt möbel- och inredningssnickare samt varvstimmermän, och *byggnadsverksamheten* bedrevs med oförändrad intensitet. *Textil- och beklädnadsindustrien* redovisade ökad platstillgång med brist på kunniga kapp- och klädsömmerskor.

Omsättningen på *sjömansförmedlingen* hade på grund av årstiden gått något tillbaka, men efterfrågan på befarna jungmän och lättmatroser var fortfarande livlig. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 874 påmönstringar och 3 128 avmönstringar. Motsvarande septembersiffror 1935 voro 2 433 och 2 799.

Inom *handel och samfärdsel* samt *husligt arbete* voro inga större förändringar att anteckna, dock med det undantaget att omflyttningen på bostadsmarknaden medförde ökade arbetstillfällen för chaufförer, expressarbetare m. fl. ävensom åt en del diversearbetare, varjämte kvinnlig arbetskraft för såväl höstrengöringen som oktoberflyttningen rönte livlig efterfrågan. *Restaurangerna* entledigade som vanligt vid sommarsäsongens slut en del arbetskraft, framför allt kvinnlig serveringspersonal, varigenom antalet ansökningar steg något, men arbetstillgången betecknas dock såsom ovanligt god för årstiden.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	483	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	*194*	*175*	*169*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	*72*	*76*	*85*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	*229*	*210*	*198*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1927	16·8	15·6	14·1	12·8	9·9	9·4	8·8	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·8	13·8	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·8	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·3*	*10·2*	*9·3*	*8·1*	*7·9*	—	—	—	—	—

Levnadssätt och hushållsvanor bland familjer i Stockholm och Göteborg omkring år 1933.

Inledning. I anslutning till de i denna tidskrift tidigare lämnade preliminära redogörelserna[1] för 1932—1933 års hushållskostnadsundersökning i stadssamhällen och industriorter, lämnas i det följande en kortfattad framställning av resultaten från en inom socialstyrelsen företagen bearbetning av hushållsboksmaterialet från Stockholm och Göteborg. Primärmaterialets såväl kvantitativa som kvalitativa beskaffenhet har inom vissa gränser möjliggjort en dylik särbearbetning för rikets två största städer. Med hänsyn till de olikheter både ifråga om inkomststandard och välstånd som beträffande priser och levnadskostnader, vilka föreligga mellan å ena sidan Stockholm och Göteborg och å den andra sidan rikets städer och stadssamhällen i övrigt, kan det vara av intresse att mera ingående lära känna levnadssättet och inkomstanvändningen bland storstädernas befolkning.

Vid materialets bearbetning ha samma principer tillämpats som för hushållskostnadsundersökningen i dess helhet. De i följande tabeller framlagda hushållsbudgeterna avse således en s. k. normalfamilj om 3·3 konsumtionsenheter enligt den amerikanska enhetsskalan — som regel bestående av man, hustru och två à tre barn.

I stockholms- resp. göteborgsmaterialet ingå 31 resp. 8 medelklasshushåll, 37 resp. 42 arbetarhushåll och 71 resp. 23 lägre tjänstemannahushåll. Socialklassernas representation i de bägge städernas material är alltså högst ojämn; särskilt observeras det ringa antalet deltagande medelklasshushåll från Göteborg.

Enär välståndet starkt påverkar inkomstdispositionen, torde en närmare undersökning av materialets sammansättning efter välståndsgrad vara av behovet påkallad. Tablån å nästföljande sida belyser sålunda välståndssituationen för de i materialet representerade hushållen. Välståndet har här som eljest beräknats på familjens totala inkomst ställd i relation till antalet och konsumtionsbehovet hos de familjemedlemmar, som skola dela denna inkomst, samt till penningvärdet på orten.

Samtliga socialklasser tillhöra i stort sett lägre välståndsgrupper i Göteborg än i Stockholm. Medelklasshushållen visa sig, tagna i genomsnitt, något bättre motsvara varandra i de bägge massorna, ehuru göteborgshushållen äro mera spridda på skilda välståndsnivåer. Enligt 1931 års dyrortsgruppering voro levnadskostnaderna i Stockholm ungefär 7 % högre än i Göteborg. Stock-

[1] De preliminära resultaten ha publicerats i Soc. Medd., årg. 1934, sid. 787 och årg. 1935, sid. 185. Se även Stockholms stads statistik, Statistisk Månadsskrift nr 10 1935, där en specialbearbetning av budgetmaterialet från Stockholm publicerats.

	Antal hushåll i välståndsgrupp[1]:								
Stockholm.	2	3	4	5	6	7	8 o. 9	10 o. 11	12 o. däröver
Arbetare	—	4	6	12	8	5	1	1	—
Lägre tjänstemän	1	1	14	19	14	10	10	1	1
Medelklass	—	—	—	2	2	5	10	7	5
Göteborg.									
Arbetare	5	8	13	9	4	1	2	—	—
Lägre tjänstemän	1	5	8	6	3	—	—	—	—
Medelklass	—	—	2	1	—	1	2	—	2

holmsfamiljernas genomsnittsinkomst per normalhushåll (enligt tab. 2) översteg emellertid göteborgsfamiljernas inom medelklassen med 23 %, bland arbetarna med 34 % och bland lägre tjänstemännen med 41 %. Inom samtliga socialklasser hade således stockholmshushållen ett icke obetydligt högre genomsnittligt ekonomiskt välstånd än göteborgshushållen. I avsikt att göra jämförelsen oberoende av arbetarnas och de lägre tjänstemannahushållens genomsnittligt olika välstånd å de båda orterna har därför längst till höger i de följande budgettabellerna särredovisats hushåll, som tillhöra den s. k. mellersta välståndsgruppen (grupperna 4 och 5) och sålunda ha ungefär samma välstånd.

Familjemedlemmarnas antal och ålder inverka på inkomstsidan främst på hustruns möjligheter att förvärva egna inkomster samt på förekomsten av penningbidrag från barnen: ju färre små barn, ju större möjligheter för hustrun att arbeta borta; ju flera vuxna barn, ju större penningbidrag från detta håll. På utgiftssidan inverkar förekomsten av barn i skolåldern, förutom på utgifterna till skolundervisning, särskilt på beklädnadskontot (framför allt skodonskontot). Det säger sig slutligen självt, att hushållningens art blir i åtskilliga avseenden annorlunda i gamla än i unga familjer, varför även en uppgift om hushållsföreståndarnas (männens) ålder äger sitt värde i detta sammanhang. I tab. 1 meddelas det väsentliga i berörda avseenden.

Om såsom minderåriga räknas personer om högst fjorton års ålder, utgör de minderårigas andel av samtliga familjemedlemmar bland stockholms- resp. göteborgshushållen i medelklassen 41 resp. 30 %, i arbetarklassen 40 resp. 40 %, bland de lägre tjänstemännen 37 resp. 39 % och i mellersta välståndsgruppen bland arbetare och lägre tjänstemän tillhopatagna 41 resp. 41 %. Med undantag av medelklassen, som bland stockholmsfamiljerna är relativt barnrik, råder alltså utmärkt överensstämmelse mellan materialet å de bägge orterna i föreliggande avseenden. Dock bör observeras, att av barnen de i skolåldern (7—14 år) äro relativt starkt företrädda bland Göteborgs medelklass- och lägre tjänstemannafamiljer samt bland Stockholms arbetarfamiljer ävensom bland de ur mellersta välståndsgruppen utvalda hushållen från samma stad.

[1] Om prisnivåerna i Stockholm och Göteborg reduceras till medeldyr ort enligt socialstyrelsens dyrortsgruppering av år 1931, komma välståndsgrupperna 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9, 10 och 11 samt 12 och däröver att omfatta familjer, där inkomsten per konsumtionsenhet utgjort respektive 450—700, 700—950, 950—1 200, 1 200—1 450, 1 450—1 700, 1 700—1 950, 1 950—2 450, 2 450—2 950 samt 2 950 kr. och däröver.

Tab. 1. De undersökta hushållens samhällsställning och sammansättning.

Hushållens sammansättning m. m.	Medelklass		Arbetare		Lägre tjänstemän		Arb. o. lägre tjänstemän i den mell. välståndsgruppen	
	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg
Antal hushåll	31	8	37	42	71	23	51	36
Familjemedlemmarna fördelade efter ålder:								
0— 6 år	16	2	17	33	39	10	21	28
7—14 »	30	8	34	37	52	27	56	27
15—18 »	2	3	4	7	9	5	9	4
19 år och däröver	63	20	74	98	143	53	103	76
Tillhopa	**111**	**33**	**129**	**175**	**243**	**95**	**189**	**135**
därav i % minderåriga (under 15 år)	41	30	40	40	37	39	41	41
Hushållsföreståndarens ålder, år	37·5	47·8	38·6	38·4	37·9	40·1	39·8	36·9
Antal kons.-enh. per hushåll [1]	2·99	3·70	2·91	3·27	2·84	3·50	3·15	2·96

Hushållsföreståndarnas ålder överensstämmer tämligen nära i de flesta grupperna, men den väsentligt högre genomsnittsåldern för medelklassen i Göteborg bör observeras.

Inkomster. Om de totala inkomstbeloppen enligt tab. 2 och de olikheter, som ifråga om dem framträda mellan Stockholm och Göteborg, har ovan talats. Relativtalen enligt tab. 3 visa, hurusom mannens huvudinkomst i stort sett spelar samma roll för familjeekonomin på bägge orterna. Bland arbetare och lägre tjänstemän i mellersta välståndsgruppen i Stockholm utgjorde den sålunda 85·0 % av samtliga inkomster och i Göteborg 85·6 %. Endast de i undersökningen ingående medelklasshushållen från Göteborg visa avsevärt lägre procenttal. De förnämsta orsakerna härtill torde vara att söka i den stora vikt mannens biförtjänster och hustruns inkomst erhållit i sist antydda budget. Medelklasshushållen i Göteborg äro emellertid till antalet för få, för att dessa omständigheter skulle kunna tillmätas symptomatisk betydelse för tillståndet på de bägge orterna. Biförtjänsterna komma sålunda så gott som helt på två familjer och hustruns inkomst på huvudsakligen ett enda fall. I övrigt observeras inga mera påtagbara olikheter beträffande biförtjänsterna.

Ifråga om hustruns inkomst märkes bland arbetare och lägre tjänstemän genomgående högre belopp i Stockholm. Antalet inkomstförvärvande hustrur var bland arbetarna i Stockholm 21 av 37 (57 %), av vilka 12 förtjänat mer än 100 kr., men i Göteborg 11 av 42 (26 %), av vilka endast 1 förtjänat mer än 100 kr. Bland lägre tjänstemännen funnos i Stockholm 29 inkomstförvärvande hustrur av 71 (41 %), av vilka 16 förtjänat mer än 100 kr., medan motsvarande antal i Göteborg var 7 av 23 (30 %), resp. 2 med över 100 kr. in-

[1] Familjemedlemmar jämte inackorderade, inneboende, matgäster och tjänare.

Tab. 2. Inkomster och utgifter i medeltal (kr.) per år och normalhushåll.

Hushållsgrupp	Medelklass		Arbetare		Lägre tjänstemän		Arb. o. lägre tjänstemän i den mell. välståndsgruppen	
	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg
Antal undersökta hushåll . .	31	8	37	42	71	23	51	36
Antal kons.-enh. per hushåll .	2·99	3·70	2·91	3·27	2·84	3·50	3·15	2·96
Inkomster.								
Mannens huvudinkomst . . .	7 598·5	5 601·8	4 550·5	3 254·5	4 817·2	3 552·6	4 182·1	3 820·3
» biförtjänster	501·2	760·5	157·2	130·0	182·1	62·7	108·7	106·7
Hustruns inkomst	121·4	394·6	204·3	11·6	201·5	40·8	186·8	22·1
Barnens bidrag	—	43·4	12·9	98·6	12·2	135·2	19·4	84·3
Övriga kontanta inkomster .	424·0	337·5	225·2	430·0	295·1	142·6	206·0	217·0
Förmåner in natura	44·3	23·4	115·4	67·9	146·7	146·4	87·8	128·6
Övriga inkomster in natura .	177·4	75·3	159·7	43·0	172·4	53·4	128·6	85·4
Summa inkomster	8 866·8	7 236·0	5 425·2	4 035·6	5 827·2	4 133·7	4 919·4	4 464·4
Utgifter.								
Föda- och njutningsämnen . .	2 009·8	1 568·2	1 790·2	1 495·8	1 761·0	1 382·9	1 662·4	1 537·0
matvaror	1 449·8	1 330·4	1 360·6	1 245·1	1 402·9	1 178·5	1 327·1	1 278·0
dryckesvaror	221·4	119·9	176·1	118·4	193·0	110·3	171·9	118·3
tobak	106·5	23·6	77·9	48·7	63·7	36·8	61·3	46·6
förtäring utom hemmet . .	232·1	94·3	175·6	83·6	101·4	57·3	102·1	94·1
Bostad	1 743·6	1 065·4	1 010·8	636·2	1 180·3	718·5	937·1	774·0
Bränsle och lyse	261·3	210·5	179·3	159·0	201·0	166·9	165·5	183·0
Beklädnad	974·9	971·5	586·6	450·3	595·2	525·2	534·2	523·3
Skatter	748·4	586·9	363·2	265·1	380·4	265·2	299·7	295·1
Inventarier	345·9	358·9	173·1	166·0	211·6	180·7	142·5	193·3
Förenings- o. försäkringsavg. .	462·0	665·5	296·9	238·6	348·8	255·9	292·6	286·4
Barnens undervisning	165·5	169·6	50·4	17·3	56·3	53·5	71·9	32·9
Tidningar	64·3	48·9	55·5	50·1	57·1	39·2	51·2	46·7
Böcker o. d.	56·4	71·0	20·4	15·0	31·6	27·1	21·8	24·1
Skrivmat., porto, telefon m. m.	127·3	113·4	60·7	32·2	81·1	31·7	67·4	36·1
Tvätt o. strykn. utom hemmet	52·7	30·8	12·3	5·4	12·6	3·5	11·1	3·1
Rengöringsmedel m. m. . . .	45·1	41·9	39·6	33·5	42·5	32·6	36·6	35·6
Kroppsvård	99·3	63·0	49·5	35·0	53·0	39·8	42·3	42·6
Sjukvård	183·7	182·9	86·5	76·1	119·6	91·9	89·3	85·2
Arbetshjälp i hemmet	145·9	164·5	8·1	4·1	23·0	6·0	11·8	4·1
Gåvor	285·9	269·7	135·9	87·3	132·3	76·6	87·4	105·5
Nöjen och förströelser	154·2	76·3	90·9	50·7	91·2	45·9	81·3	53·3
Resor	353·4	193·4	191·5	118·2	211·3	147·2	165·5	148·1
Ränta å lån	35·9	50·0	7·0	2·1	19·4	11·8	13·6	7·4
Utg. för egna fordon	91·0	25·2	44·1	30·9	57·4	19·4	33·0	23·6
Övriga utgifter	170·5	137·5	99·0	74·0	91·6	55·3	80·3	83·2
Summa utgifter	8 577·0	7 065·0	5 351·5	4 042·9	5 758·3	4 176·8	4 898·5	4 523·6

komst. Barnens bidrag var däremot genomgående större bland göteborgshushållen. Till inkomstposterna i övrigt skall endast fogas den anmärkningen, att det jämförelsevis stora beloppet »övriga kontanta inkomster» hos arbetarna i Göteborg huvudsakligen härrör från uthyrning och inackordering samt utfallna sjukförsäkringar.

Sammanfattningsvis torde om inkomstbudgeterna kunna framhållas, att de skilda inkomstslagens betydelse i stort sett är påfallande lika i Stockholm

Tab. 3. Hushållsbudgetens procentuella sammansättning.

Hushållsgrupp	Medelklass		Arbetare		Lägre tjänstemän		Arb. o. lägre tjänstemän i den mell. välståndsgruppen	
	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg
Inkomster.								
Mannens huvudinkomst . . .	85·7	77·4	83·9	80·6	82·7	85·9	85·0	85·6
» biförtjänster	5·6	10·5	2·9	3·2	3·1	1·5	2·2	2·4
Hustruns inkomst	1·4	5·5	3·8	0·3	3·5	1·0	3·8	0·5
Barnens bidrag	—	0·6	0·2	2·4	0·2	3·3	0·4	1·9
Övriga kontanta inkomster . .	4·8	4·7	4·2	10·7	5·1	3·5	4·2	4·8
Förmåner in natura	0·5	0·3	2·1	1·7	2·5	3·5	1·8	2·9
Övriga inkomster in natura .	2·0	1·0	2·9	1·1	2·9	1·3	2·6	1·9
Summa inkomster	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Utgifter.								
Föde- och njutningsämnen . .	23·4	22·1	33·5	37·0	30·6	33·1	34·0	34·0
matvaror	16·9	18·8	25·4	30·8	24·4	28·2	27·1	28·3
dryckesvaror	2·6	1·7	3·3	2·9	3·3	2·6	3·5	2·6
tobak	1·2	0·3	1·5	1·2	1·1	0·9	1·3	1·0
förtäring utom hemmet . .	2·7	1·3	3·3	2·1	1·8	1·4	2·1	2·1
Bostad	20·3	15·1	18·9	15·7	20·5	17·2	19·1	17·1
Bränsle och lyse	3·1	3·0	3·4	3·9	3·5	4·0	3·4	4·0
Beklädnad	11·4	13·8	11·0	11·2	10·3	12·5	10·9	11·6
Skatter	8·7	8·3	6·8	6·6	6·6	6·3	6·1	6·5
Inventarier	4·0	5·1	3·2	4·1	3·7	4·3	2·9	4·3
Förenings- o. försäkringsavg. .	5·4	9·4	5·6	5·9	6·1	6·1	6·0	6·3
Barnens undervisning	1·9	2·4	0·9	0·4	1·0	1·3	1·5	0·7
Tidningar	0·7	0·7	1·0	1·2	1·0	0·9	1·0	1·0
Böcker o. d.	0·7	1·0	0·4	0·4	0·5	0·6	0·4	0·5
Skrivmat., porto, telefon m. m.	1·5	1·6	1·1	0·8	1·4	0·8	1·4	0·8
Tvätt o. strykn. utom hemmet	0·6	0·4	0·2	0·1	0·2	0·1	0·2	0·1
Rengöringsmedel m. m. . . .	0·5	0·6	0·7	0·8	0·7	0·8	0·7	0·8
Kroppsvård	1·2	0·9	0·9	0·9	0·9	1·0	0·9	1·0
Sjukvård	2·2	2·6	1·6	1·9	2·1	2·2	1·8	1·9
Arbetshjälp i hemmet . . .	1·7	2·3	0·2	0·1	0·4	0·1	0·2	0·1
Gåvor	3·3	3·8	2·5	2·2	2·3	1·8	1·8	2·3
Nöjen och förströelser	1·8	1·1	1·7	1·2	1·6	1·1	1·7	1·2
Resor	4·1	2·7	3·6	2·9	3·7	3·6	3·4	3·3
Ränta å lån	0·4	0·7	0·1	0·1	0·3	0·3	0·3	0·2
Utg. för egna fordon	1·1	0·4	0·8	0·8	1·0	0·5	0·7	0·5
Övriga utgifter	2·0	2·0	1·9	1·8	1·6	1·4	1·6	1·8
Summa utgifter	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

och Göteborg, speciellt beträffande mannens huvudinkomst och hans biförtjänster. Den väsentligaste olikheten ligger i omfattningen av hustrurnas förvärvsarbete.

Utgifter. Föde- och njutningsämnen synas i stort sett upptaga lika stor andel av en stockholmsfamiljs som av en göteborgsfamiljs budget. Enligt tab. 3 utgjorde sålunda den s. k. livsmedelsprocenten bland arbetar- och lägre tjänstemannahushåll i mellersta välståndsgruppen å bägge orterna 34·0 %. Ser man till de olika socialklasserna, befinnes visserligen att

stockholmshushållen bland såväl arbetare som lägre tjänstemän givit ut relativt mindre än göteborgshushållen, vilket dock sammanhänger med de förras högre välstånd. (Medelklasshushållen i Göteborg ha visserligen å andra sidan givit ut avsevärt mindre för livsmedel än motsvarande stockholmshushåll i synnerhet i anseende till sitt lägre välstånd. Det ringa antalet observerade fall bjuder dock till försiktighet vid iakttagelsens generaliserande.)

Om således ingen mera markerad skillnad i storleken av livsmedelsprocenterna i Stockholm och Göteborg stått att finna, visar det sig dock, att livsmedelspostens uppbyggnad varit tämligen olika på de bägge orterna. Sålunda observeras, att stockholmshushållen lagt ned en något mindre del av utgifterna på inköp av matvaror än göteborgshushållen. Arbetare och lägre tjänstemän i mellersta välståndsgruppen gåvo sålunda ut 27·1 % i Stockholm och 28·3 % i Göteborg på matvaror. Förbrukningen av njutningsmedel var å andra sidan större i Stockholm, där man för dryckesvaror gav ut i genomsnitt 3·5 % och för tobak 1·3 % mot resp. 2·6 och 1·0 % i Göteborg. Sistnämnda tendens, vilken är genomgående för samtliga socialklasser, torde kunna uppfattas som symptom på en verklig olikhet i levnadsvanorna på de bägge orterna. Förtäring utom hemmet skulle att döma av utgiftsprocenterna för mellersta välståndsgruppen förekomma i ungefär samma utsträckning i Stockholm som i Göteborg. Emellertid uppvisa de stockholmshushåll, som tillhöra mellersta välståndsgruppen relativt låga utgifter för förtäring utom hemmet, vilket framgår av den ovan omnämnda stockholmsmonografien,[1] och till yttermera visso förete siffrorna för de tre socialklasserna i Stockholm så mycket högre belopp både relativt och absolut än motsvarande klasser i Göteborg, att materialet i sin helhet måste anses giva rätt tydligt utslag för olika levnadsvanor i de bägge städerna. Delvis torde denna olikhet bero av stockholmshushållens högre välstånd, enär utgifter för förtäring utom hemmet bruka visa tendens till stegring med ökat välstånd. Hushållsböckerna innehålla uppgifter om huruvida förtäringen utom hemmet varit regelbunden (ofta bestående av lunch eller annan förtäring under paus i arbetet) eller tillfällig, såsom exempelvis mera nöjesbetonade restaurang- eller kafébesök. En undersökning av stockholms- resp. göteborgshushållens utgifter för det ena eller andra slaget av förtäring giver vid handen, att såväl regelbunden som tillfällig förtäring utom hemmet är vanligare i Stockholm än i Göteborg. På bägge orterna gäller för övrigt, att de tillfälliga restaurangbesöken väga över inom medelklassen och de regelbundna bland arbetarna, medan de lägre tjänstemännen ge ut ungefär lika mycket på bägge slagen.

Bostadsutgifterna visa sig, som man kunnat vänta, betydligt högre i Stockholm än i Göteborg. Bland medelklasshushållen i Stockholm upptog sålunda utgiften för bostad 20·3 % av totalutgifterna mot 15·1 % i Göteborg. Bland arbetarhushållen i Stockholm och Göteborg voro siffrorna resp. 18·9 och 15·7 % och bland de lägre tjänstemännen resp. 20·5 och 17·2 %. I bostadsutgifterna ingå icke kostnader för centralvärme och varmvatten, och den större frekvensen centralvärmelägenheter i Stockholm, vilken nedan skall kon-

[1] Not sid. 691.

stateras, kan såtillvida heller icke vara orsaken till de högre bostadsutgifterna. Centralvärmelägenheterna äro emellertid som regel också nyare än övriga och representera även därigenom en högre kvalitet, för vilken hyresgästen får betala. I följande tablå, som belyser stockholms- och göteborgshushållens bostadsutrymmen, upptagas såsom en antydan om bostädernas kvalitet uppgifter om antalet lägenheter med centralvärme och vattenklosett.

		Antal bostäder	Därav med centralvärme	Därav med v. c.	Golvyta per bostad, m²	Golvyta per konsumtionsenhet, m²
Medelklasshushåll	Stockholm	31	24	31	58·1	18·1
	Göteborg	8	4	7	66·3	16·1
Arbetarhushåll	Stockholm	37	27	35	33·7	11·1
	Göteborg	42	18	23	37·2	10·7
Lägre tjänstemannahushåll	Stockholm	71	47	69	41·0	13·6
	Göteborg	23	11	17	39·6	11·2
Arbetar- och lägre tjänstemannahushåll i den mellersta välståndsgruppen	Stockholm	51	27	49	36·9	11·1
	Göteborg	36	18	25	37·2	12·2

De i undersökningen ingående stockholmshushållens bostäder ha genomgående varit *modernare* än *göteborgshushållens*. Av samtliga 139 *stockholms*hushåll bebodde 98 (71 %) lägenheter med centralvärme och 135 (97 %) sådana med vattenklosett; för samtliga 73 göteborgshushåll voro motsvarande tal 33 (45 %) och 47 (64 %). Göteborgsbostäderna voro i allmänhet större än stockholmsbostäderna, men endast i medelklassen kan skillnaden sägas vara av betydenhet. Icke dess mindre antyda siffrorna över bostadsutrymmet per konsumtionsenhet, att göteborgshushållen varit relativt mera trångbodda än stockholmshushållen, men denna omständighet sammanhänger med deras lägre välstånd; förhållandena i mellersta välståndsgruppen antyda, att bland stockholms- och göteborgshushåll med samma välstånd de senare bo något, om också icke mycket, rymligare.

Göteborgshushållens utgifter för bränsle och lyse äro relativt högre än stockholmshushållens. Förhållandet är särskilt markerat i mellersta välståndsgruppen, där olikheterna i välstånd icke kunna förvilla omdömet; icke heller frekvensen av centralvärmelägenheter kan här inverka störande, då den är ungefär lika å bägge orterna. Förklaringen kan i någon mån sökas i olika bränslepriser; sålunda låg gaspriset under bokföringsåret vid 10 öre per m³ i Stockholm mot 12 öre i Göteborg; även vedprisen voro över lag högre i Göteborg än i Stockholm, men detta senare torde ha kompenserats av lägre kol- och kokspriser. En annan del av förklaringen torde ligga i det större behovet av köksbränsle i Göteborg, ty, som nedan skall visas, är matlagningen där, exempelvis genom oftare förekommande bakning, mera värmekrävande än i Stockholm.

Beklädnadskontot uppvisar trots lägre utgiftsbelopp något större relativ betydelse bland göteborgs- än stockholmshushållen. Även var och en

av kontots bägge underavdelningar (kläder och skodon) tager i anspråk en större procentuell andel av totalutgifterna bland göteborgs- än stockholmshushållen. Förhållandet är genomgående för samtliga redovisade hushållsgrupper och skulle alltså innebära, att göteborgarna lägga ned relativt mera på beklädnad än stockholmarna. Orsaken härtill kan icke ligga i beklädnadspriserna, ty de av socialstyrelsen för dess prisindex insamlade uppgifterna om priserna på jämförliga kvaliteter av olika klädesplagg, tyger och skodon å olika orter giva vid handen, att kläd-, tyg- och skopriserna i Göteborg äro icke obetydligt lägre än motsvarande priser i Stockholm.

Skatteutgifterna voro för stockholmshushållen större till sina absoluta belopp i samtliga redovisade hushållsgrupper och i de flesta av dem även relativt till samtliga utgifter. På grund av skatternas progressivitet vid stigande välstånd är det emellertid naturligt, att stockholmshushållen erhålla större skatteutgifter än göteborgshushållen i ifrågavarande hushållsgrupper. Arbetare och lägre tjänstemän i mellersta välståndsgruppen däremot gåvo i Göteborg procentuellt ut mera till skatt än i Stockholm, och snarare detta förhållande får betraktas som signifikativt för skattetrycket på de bägge orterna. I själva verket utgick kommunalskatten som bekant efter högre sats i Göteborg än i Stockholm (kronor 9·81 resp. 8·61 per skattekrona enligt 1932 års beslut).

Tabellernas uppgifter om inventariekontot låta antyda, att göteborgshushållen lägga ned relativt mycket på hemmens inredning. Särskilt starkt framträder detta för hushållen i mellersta välståndsgruppen. Inventarieutgifterna höra till de slag av utgifter, som öka relativt starkt vid höjt välstånd. Kontots underavdelningar upptaga, utom möbler (inberäknat mattor, gardiner och prydnadssaker), bl. a. sängkläder, linne, kökssaker och servis. Göteborgshushållens högre utgifter falla genomgående i första hand på möblerna.

Kontot förenings- och försäkringsavgifter upptager avgifter till alla slags ideella föreningar, även fackföreningar, person- och sakförsäkring, inbegripet pensionsavgifter (utom allmänna pensionsavgiften). De sistnämnda uppgingo till ovanligt högt belopp för medelklasshushållen i Göteborg och voro närmaste orsaken till dessa hushålls genomsnittligt stora utgift på detta konto. Även övriga grupperingar antyda emellertid relativt stora förenings- och försäkringsavgifter för göteborgshushållen, ehuru utan övervikt för något visst slag av föreningar eller försäkringar.

Utgifterna för barnens undervisning sammanhänga främst med antalet barn i skolåldern, och budgeternas uppgifter härom studeras därför lämpligen i samband med tab. 1 ovan. De ojämnheter i hushållsgruppernas utgifter för detta ändamål, som framträda i tabellerna 2 och 3, få då sin rätta belysning. Några symptomatiska skiljaktigheter mellan de båda orterna kunna icke konstateras.

Tidningar köpas i ungefär samma utsträckning i Stockholm som Göteborg. På bägge ställena utgöra de dagliga tidningarna större delen (bland arbetare och lägre tjänstemän i mellersta välståndsgruppen i Stockholm 75 %

och i Göteborg 71 %) av hela utgiftsposten. Däremot ha göteborgshushållen något större utgifter för böcker, men skillnaden (med undantag för de fåtaliga medelklasshushållen) är icke synnerligen stor och kan näppeligen tillmätas avgörande betydelse.

Posten skrivmaterial, porto, telefon intager (med undantag för medelklassen) större plats i stockholmshushållens budget, till en del sammanhängande med dessas högre välstånd. I mellersta välståndsgruppen råder emellertid samma förhållande. Om utgiftsposten uppdelas, finner man, att stockholmshushållens större utgifter helt komma på telefonkontot. Frekvensen hushåll med telefonabonnemang utgjorde nämligen bland stockholms- resp. göteborgshushållen inom medelklassen 87 resp. 75 %, bland arbetarna 49 resp. 24 %, bland de lägre tjänstemännen 63 resp. 22 % och bland arbetare och lägre tjänstemän i mellersta välståndsgruppen 61 resp. 22 %.

Utgifterna för tvätt och strykning utom hemmet voro såväl absolut som relativt större bland stockholmshushållen än göteborgshushållen. Utgifterna för arbetshjälp i hemmet voro i regel större i stockholmshushållen trots mindre hemtvätt, bakning m. m. Det erinras dock om det större antalet bortaarbetande hustrur bland dessa hushåll. Utgifterna för kroppsvård och sjukvård förete inga tydliga olikheter; de senares genomsnittliga storlek beror ju också i hög grad på frekvensen av sjukdomsfall. Bland återstående utgiftsslag observeras de genomgående högre såväl absoluta som relativa belopp, som av stockholmshushållen givits ut på nöjen och förströelser, ävensom på resor och egna fordon. Större delen av utgifterna för förströelser har på bägge orterna gått till biljetter vid föreställningar av något slag. Ävenså utgöra å bägge orterna arbets- och torgresor den mindre delen av resekontot. Stockholmshushållens utgifter äro större än göteborgshushållens för såväl sådana som andra resor.

Konsumerade kvantiteter av viktigare livsmedel. Som av tab. 4 framgår, föreligga vissa lokala olikheter i livsmedelskonsumtionen mellan Stockholm och Göteborg. Till att börja med iakttages en rätt betydande skillnad i köttkonsumtionen. Konsumtionen av de flesta köttsorter är genomgående lägre i Göteborg än i Stockholm med undantag för malet kött. Stockholmarna inköpa också betydligt mera korv och sylta. Det gäller här ett förhållande, som kan tänkas delvis sammanhänga med olika smakriktning, men som med större sannolikhet förklaras som en följd av prisrelationen mellan kött och fisk. En lista över köttpriserna i Stockholm och Göteborg visar sålunda något högre pris för de flesta köttsorter i Göteborg, men med ett markerat undantag — malet kött. Fläskkonsumtionen i dess helhet synes också högre bland stockholmshushållen; göteborgshushållens större inköp av färskt fläsk (delvis för nedsaltning) och stockholmarnas av salt och rökt bör observeras. De tillgängliga siffrorna rörande färdiglagad mat och smörgåsmat visa, att göteborgshushållens inköp av dessa varuslag äro minst lika stora som stockholmarnas. Förbrukningen av all slags färsk saltvattensfisk är mycket större i Göteborg än i Stockholm; priset på

Tab. 4. Konsumerade kvantiteter av viktigare livsmedel i medeltal per år och normalhushåll.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hushållsgrupp	Medelklass		Arbetare		Lägre tjänstemän		Arb. o. lägre tjänstemän i den mell. välståndsgruppen	
	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg
Matvaror.								
Kött och fläsk . . . . . kg	175·9	147·3	197·8	158·5	193·6	151·1	188·0	164·9
färskt nötkött . . . . . »	21·6	12·9	29·0	26·9	26·5	24·5	26·2	25·9
» kalvkött . . . . . »	22·6	23·3	24·0	16·7	26·0	17·0	24·6	18·8
» malet kött . . . . . »	14·6	19·6	16·8	19·0	16·6	18·2	14·6	19·7
» fårkött . . . . . »	5·9	3·0	4·9	1·4	4·5	1·2	4·8	1·2
fågel och vilt . . . . . »	8·3	8·5	5·9	2·1	6·7	4·0	5·2	4·0
salt kött . . . . . »	3·3	0·9	5·4	0·4	4·3	0·2	4·4	0·2
färskt fläsk . . . . . »	22·7	25·4	29·1	29·9	29·7	33·6	30·8	35·1
salt och rökt fläsk . . . . . »	17·4	13·2	19·2	11·8	18·6	8·9	18·8	10·7
korv och sylta . . . . . »	24·7	14·7	33·4	20·6	32·4	18·2	32·5	21·0
inälvor . . . . . »	9·4	9·5	8·1	6·2	8·6	5·9	7·7	7·1
färdigl. mat, smörgåsmat o. kons. »	25·4	16·3	22·0	23·5	19·7	19·4	18·4	21·2
Fisk . . . . . »	72·3	67·0	68·8	76·9	76·8	67·1	67·5	80·4
färsk fisk . . . . . »	*51·4*	*57·3*	*38·4*	*63·7*	*49·8*	*54·8*	*42·4*	*66·8*
sill . . . . . »	1·0	10·8	2·7	12·2	1·9	7·7	2·1	11·0
strömming . . . . . »	21·2	2·1	19·3	0·6	21·6	0·4	18·0	0·6
torsk . . . . . »	4·6	7·3	3·3	7·4	4·6	6·4	4·0	7·5
kolja . . . . . »	2·0	5·9	1·1	9·6	2·5	8·7	1·8	10·9
vitling . . . . . »	2·0	9·8	0·8	8·2	2·1	7·4	1·1	8·5
makrill . . . . . »	1·4	10·4	0·6	14·2	0·9	12·9	0·7	15·1
flundrefisk . . . . . »	2·9	2·6	1·3	5·3	2·4	5·8	1·8	6·7
annan saltvattensfisk . . . . »	2·4	5·9	2·0	5·4	2·7	5·1	2·3	6·0
abborre och gädda . . . . . »	9·3	1·8	4·8	0·3	7·2	0·2	7·3	0·3
annan sötvattensfisk . . . . »	4·6	0·7	2·5	0·5	3·9	0·2	3·0	0·2
salt fisk . . . . . »	*20·9*	*9·7*	*30·4*	*13·2*	*27·0*	*12·3*	*25·4*	*13·6*
sill . . . . . »	13·7	5·9	23·3	7·5	19·3	8·0	18·3	8·4
strömming . . . . . »	0·1	—	0·8	0·1	1·2	0·1	1·4	0·1
annan salt och torkad fisk . »	7·1	3·8	6·3	5·6	6·5	4·2	5·7	5·1
Mjölk och grädde[1] . . . . . lit.	692·4	679·7	759·1	792·0	820·0	759·7	785·6	809·6
oskummad mjölk . . . . . »	560·3	615·3	598·4	723·6	641·3	695·8	630·1	734·5
separerad o. handskummad mjölk[2] »	5·2	0·9	5·9	9·0	19·3	3·5	10·6	3·7
grädde . . . . . »	43·0	21·3	52·4	21·0	55·7	20·6	49·7	24·3
Smör . . . . . kg	45·3	52·7	35·8	36·9	47·3	38·1	44·8	39·2
Margarin . . . . . »	28·1	27·5	38·3	34·5	28·8	29·1	28·9	33·7
Fett och flott . . . . . »	2·0	1·9	2·0	2·1	3·3	2·3	2·5	1·5
Ost . . . . . »	22·2	27·0	20·4	25·0	20·9	21·8	21·3	23·1
Ägg . . . . . st	914	1 255	931	806	972	815	939	887
Mjöl . . . . . kg	96·4	174·0	118·6	192·1	136·1	164·5	129·6	175 2
vetemjöl . . . . . »	86·1	129·2	104·4	146·5	109·3	126·7	109·5	130·6
rågmjöl . . . . . »	1·4	8·5	1·3	6·8	3·2	8·3	3·0	6·4
rågsiktmjöl . . . . . »	5·7	28·2	8·9	31·3	17·7	22·9	12·1	31·6
havremjöl . . . . . »	0·5	1·7	0·1	0·9	0·6	1·1	0·3	1·2
kornmjöl . . . . . »	—	—	—	—	0·0	—	—	—
potatismjöl . . . . . »	2·3	3·2	3·0	4·6	3·4	3·0	3·1	3·8
annat mjöl . . . . . »	1·4	3·2	0·9	2·0	1·9	2·5	1·6	1·6
Gryn och flingor . . . . . »	19·6	32·6	18·0	18·8	21·5	20·5	19·9	18·9
havregryn . . . . . »	14·1	24·7	11·7	13·2	14·6	15·5	13·3	13·1
korngryn . . . . . »	0·2	—	0·4	0·1	0·2	0·2	0·4	0·3

[1] Summa mjölk och grädde har omräknats till oskummad mjölk och härvid har en liter separerad och handskummad mjölk ansetts motsvara 0·6 liter oskummad och en liter grädde 3 liter oskummad mjölk. — [2] Häri ingår även kärnmjölk.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hushållsgrupp	Medelklass		Arbetare		Lägre tjänstemän		Arb. o. lägre tjänstemän i den mell. välståndsgruppen	
	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg	Stockholm	Göteborg
mannagryn . . . . . kg	1·2	1·7	1·4	1·2	1·2	0·9	1·2	0·7
risgryn . . . . . »	3·2	5·3	4·0	3·5	4·5	3·4	4·1	4·2
andra gryn och flingor . . . »	0·9	0·9	0·5	0·8	1·0	0·5	0·9	0·6
Bröd . . . . . »	179·0	113·6	167·3	135·2	146·3	124·6	150·0	132·5
hårt rågbröd . . . . . »	39·6	26·7	37·6	12·7	38·0	18·0	40·2	14·9
mjukt grovbröd . . . . . »	16·5	19·1	15·8	41·3	15·9	32·1	15·3	34·5
sötlimpa . . . . . »	48·3	26·7	52·4	25·0	39·0	23·8	42·9	26·9
matbröd av vete . . . . . »	31·9	19·5	24·1	15·7	23·8	16·2	23·1	16·4
skorpor . . . . . »	7·3	3·7	6·3	8·1	4·1	6·8	3·5	7·3
enklare kaffebröd . . . . . »	20·7	5·3	16·0	15·5	13·4	12·9	12·9	15·0
finare kaffebröd, småbröd m. m. »	19·7	12·6	15·1	16·9	12·1	14·8	12·1	17·5
Potatis . . . . . »	263·2	272·0	330·9	367·1	340·9	336·9	337·3	377·6
Färska grönsaker och rotfrukter »	77·0	77·3	62·8	40·5	68·4	42·9	59·4	43·3
kål (alla slag) . . . . . »	13·6	11·5	9·3	5·9	11·9	6·6	8·4	6·8
lök och gurka . . . . . »	12·1	8·2	10·5	4·8	10·5	6·9	9·1	6·4
tomater . . . . . »	10·2	10·6	8·2	3·8	7·5	5·0	7·4	3·9
morötter . . . . . »	11·0	8·6	10·7	10·9	10·4	9·1	9·8	10·4
kålrötter . . . . . »	4·0	5·2	6·3	2·3	6·0	1·9	5·4	1·7
rödbetor . . . . . »	7·5	6·3	6·7	3·4	8·1	4·3	7·4	3·9
andra färska grönsaker . . . »	12·0	16·6	6·7	3·8	8·5	3·9	7·2	4·4
andra rotfrukter . . . . . »	6·6	10·3	4·4	5·6	5·5	5·2	4·7	5·8
Torkade o. konserverade grönsaker »	6·7	2·9	4·9	2·0	4·7	3·0	3·8	2·9
Torkade ärter . . . . . »	3·2	4·8	5·5	3·3	4·9	3·2	4·7	3·3
Bruna bönor . . . . . »	1·4	1·4	1·9	1·1	1·4	0·9	1·5	1·1
Frukt och bär . . . . . »	180·2	180·4	144·5	134·7	146·6	132·2	138·3	142·8
äpplen och päron . . . . . »	69·0	61·9	57·9	46·8	51·3	47·5	50·7	48·7
apelsiner . . . . . »	45·1	42·6	36·6	32·0	33·4	32·9	34·3	37·6
bananer . . . . . »	9·0	4·6	5·0	5·6	6·8	2·9	4·0	4·9
hjortron . . . . . »	0·0	—	—	0·4	0·0	0·0	—	—
hallon och vinbär . . . . . »	5·9	7·4	6·8	6·6	7·5	7·6	7·1	7·7
övriga svenska bär . . . . . »	22·4	38·6	17·5	27·5	25·9	25·0	21·8	26·4
annan färsk frukt . . . . . »	11·0	9·1	7·8	4·2	7·9	3·6	7·5	5·2
torkad frukt och bär . . . . . »	14·5	14·3	10·8	10·0	11·4	11·0	10·6	10·8
konserverad frukt . . . . . »	3·3	1·9	2·1	1·6	2·4	1·7	2·3	1·5
Specerier								
socker . . . . . »	99·0	130·6	119·4	122·2	113·0	117·4	114·8	123·2
sirap . . . . . »	2·3	5·0	2·6	6·1	3·0	5·1	2·7	5·5
kaffe . . . . . »	14·7	14·9	21·2	17·9	18·4	17·3	18·3	19·2
te . . . . . hg	8·6	20·8	3·4	4·7	5·6	5·2	4·6	3·8
kakao . . . . . kg	1·5	2·3	1·6	1·1	1·2	1·3	1·2	1·2
salt . . . . . »	7·9	8·8	8·2	10·6	9·7	10·8	8·5	10·5
Karameller . . . . . »	12·5	7·9	7·3	6·9	6·2	6·7	6·4	8·9
Dryckesvaror.								
Spritdrycker . . . . . lit.	24·7	14·5	26·6	20·3	28·7	16·8	26·8	18·9
Vin . . . . . »	4·3	1·0	1·9	1·0	1·6	0·8	1·4	0·8
Öl och pilsnerdricka . . . . . »	74·5	20·6	51·4	18·1	54·6	19·5	50·4	16·9
Svagdricka och läskedrycker . . »	80·1	53·7	52·0	46·4	64·1	70·5	45·4	67·1

densamma är också lägre. Däremot är förbrukningen av strömming, abborre och gädda samt annan sötvattensfisk betydligt mindre i Göteborg än i Stockholm. Stockholmshushållens relativt stora konsumtion av salt fisk, framför allt salt sill, är anmärkningsvärd; genom denna salta fisk kommer

den totala fiskkonsumtionen i Stockholm ändock upp till ungefär samma nivå som i Göteborg.

Göteborgshushållen ha en större konsumtion av vissa mejeriprodukter. Man lägger sålunda märke till förbrukningssiffrorna för oskummad mjölk och ost. En del av göteborgshushållens större mjölkinköp får ses i samband med hembakningen. Ostpriserna ligga i Göteborg något lägre än i Stockholm, vilket möjligen äger samband med närheten till det stora produktionsområdet i Västergötland. I siffrorna över äggförbrukningen märkes ingen tydlig tendens, ehuru de övervägande synas peka mot större förbrukning i Stockholm. Äggkonsumtionen är för övrigt starkt välståndsberoende (stigande med högre välstånd). Stockholmshushållens inköpta gräddkvantiteter äro mer än dubbelt så stora som göteborgshushållens, men en undersökning av priset upplyser om, att göteborgarnas grädde i betydligt större utsträckning bestått av tjock sådan. I smör- och margarinförbrukningen märkas inga större skillnader.

Förbrukningssiffrorna för å ena sidan mjöl och å den andra bröd upplysa om, att bakning i hemmen är vanligare i Göteborg än i Stockholm. Göteborgshushållens större mjölförbrukning är sålunda genomgående för alla mjölsorter. Stockholmshushållens inköp av bröd äro i gengäld betydligt större men icke genomgående för alla sorter. Förbrukning av hårt bröd är dubbelt à tredubbelt större i Stockholm än Göteborg. Smaken ifråga om mjukt grovbröd och sötlimpa är helt olika; göteborgshushållen föredraga grovbrödet, stockholmshushållen sötlimpan. De sistnämndas förbrukning av mjukt matbröd av vete är också större. Göteborgshushållen förbruka däremot i regel större mängder skorpor och småbröd.

I förbrukningssiffrorna för gryn och flingor märkas inga symptomatiska olikheter mellan de bägge städerna. Potatisförbrukningen synes större i Göteborg än i Stockholm. Om själva konsumtionen också varit större är däremot ovisst, ty förbrukningens storlek sammanhänger i hög grad med inköps- och lagringsvanorna. Inköp av större poster för vinterförvaring åstadkomma sålunda lagringsförluster, vilkas storlek undandrager sig beräkning. Färska grönsaker och rotfrukter ha genomgående konsumerats mera i stockholmshushållen. Grönsakskonsumtionen äger visserligen starkt samband med välståndet, men då även hushållen i mellersta välståndsgruppen uppvisa samma differens, torde förhållandet kunna anses som symptomatiskt för de båda orterna. Liknande förhållande råder ifråga om torkade och konserverade grönsaker, torkade ärter och bruna bönor.

Frukt- och bärkonsumtionen visar sig ungefär lika betydande å bägge orterna, då varugruppen tages i sin helhet, men uppvisar vissa olikheter i detaljerna. Sålunda förbrukade stockholmshushållen något mer av äpplen och päron samt göteborgshushållen möjligen något mer av apelsiner. (Den sista slutsatsen förefaller egendomlig i belysning av förbrukningssiffrorna för de tre socialklasserna, men ihågkommas bör, att apelsinförbrukningen företer ytterst stark ökning med stigande välstånd.) Göteborgshushållen förbruka vidare

mera hallon, vinbär och andra svenska bär än stockholmshushållen, uppenbarligen därför att syltning i hemmen sker i större utsträckning, medan stockholmshushållen gärna köpa konserverad frukt (sydfrukter på burk, sylt och marmelad). Torkad frukt och bär inköpas i ungefär samma utsträckning å bägge orterna. Bland specerierna märkes göteborgshushållens större konsumtion av socker och sirap, tydligen sammanhängande med bakningen och syltningen i hemmen. Kaffeförbrukningen synes ungefär lika stor på båda orterna. Teförbrukningen inom medelklasshushållen i Göteborg är avsevärt högre än i Stockholm, men det ringa antal fall, varpå göteborgsgenomsnittet grundar sig, inbjuder till försiktighet vid iakttagelsens generaliserande.

Stockholmarnas större utgifter för dryckesvaror konstaterades i föregående avsnitt. I tab. 4 angives, huru konsumtionen fördelar sig på olika drycker. Av siffrorna framgår, att stockholmshushållen i genomsnitt förbrukat mera än göteborgshushållen av såväl spritdrycker och vin som pilsner; endast av svagdricka och läskedrycker synas göteborgshushållen ha inköpt mera. Största skillnaden råder i fråga om pilsner, av vilken stockholmarna förbrukat det tredubbla mot göteborgarna, men även beträffande sprit- och vinkonsumtionen är skillnaden betydande.

Sammanfattning. De typiska dragen i storstadsbefolkningens levnadssätt och konsumtionsvanor framträda särskilt tydligt vid en jämförelse med befolkningens levnadsvanor i övriga av undersökningen berörda samhällen (92 orter). För en dylik jämförelse är det emellertid nödvändigt att eliminera de olikheter i inkomstdisposition och konsumtionsvanor, som förorsakas av materialets olikartade sammansättning efter hushållens grad av ekonomiskt välstånd. Till jämförelse ha därför uttagits arbetar- och lägre tjänstemannahushåll med samma ekonomiska välstånd — hushåll i den mellersta välståndsgruppen. De till jämförelse urvalda hushållen ha således ungefär samma genomsnittliga realinkomst och frågan är nu, huru densamma disponeras i å ena sidan storstäderna och å andra sidan övriga städer och industriorter.

Utgifternas procentuella fördelning på budgetens huvudposter.

	Stockholm	Göteborg	Övriga stadssamh. o. industriorter
Föde- och njutningsämnen	34·0	34·0	35·0
Bostad	19·1	17·1	13·2
Bränsle och lyse	3·4	4·0	4·1
Beklädnad	10·9	11·6	13·0
Skatter	6·1	6·5	6·8
Övriga utgifter	26·5	26·8	27·9
Tillhopa	100·0	100·0	100·0

Som av ovanstående tablå framgår, taga utgifterna för föde- och njutningsämnen i anspråk ungefär lika stor procentuell andel (34 à 35 %) av totalutgifterna i Stockholm och Göteborg som i rikets samhällen i övrigt. Beträffande bostad måste däremot storstadsbefolkningen offra avsevärt mera

Förbrukade kvantiteter av vissa livsmedel bland hushåll i Stockholm och Göteborg samt övriga stadssamhällen och industriorter.[1]

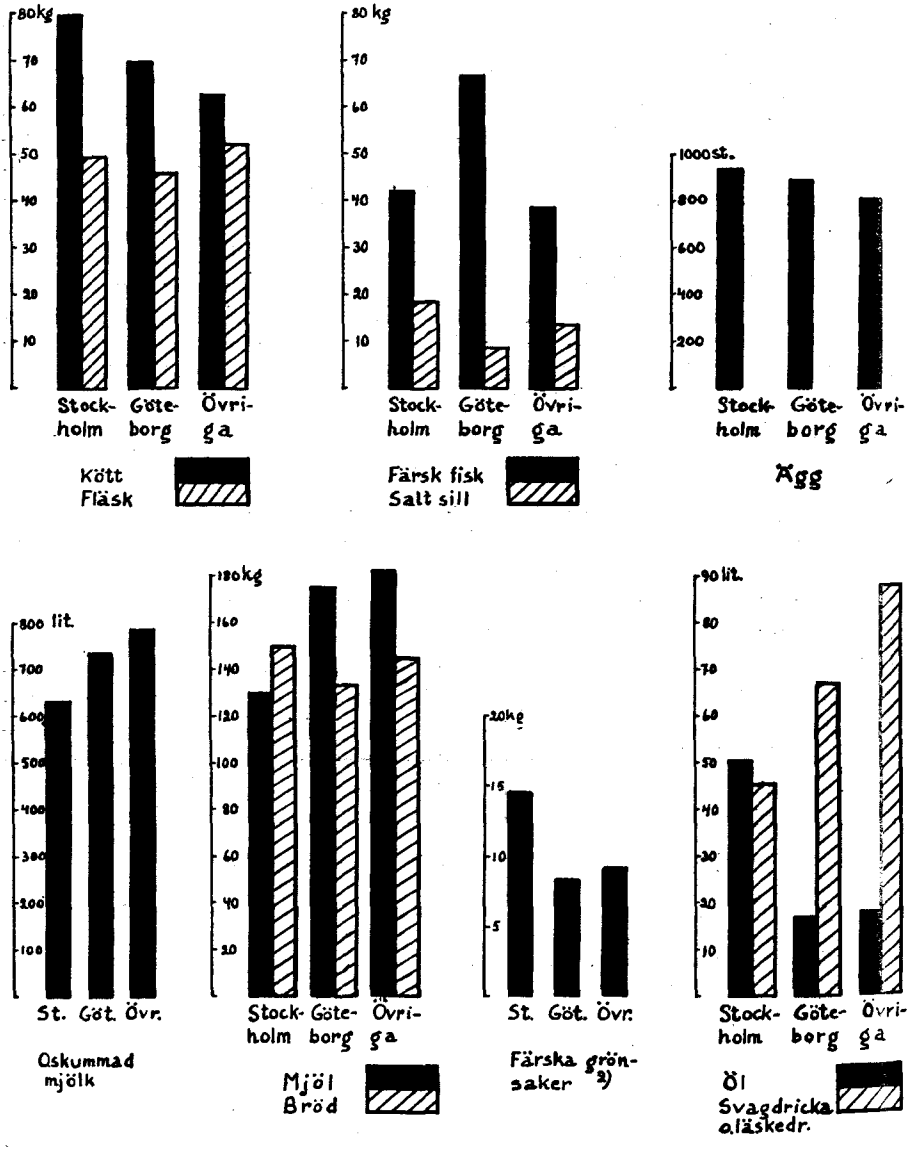

[1] Arbetar- och lägre tjänstemannahushåll i mellersta välståndsgruppen.
[2] Ärter, bönor, spenat, sallad, tomater m. m.

av sina inkomster till följd av de högre hyrorna. Sålunda belöpte sig utgifterna för bostad till 19·1 % av samtliga utgifter i Stockholm och 17·1 % i Göteborg mot 13·2 % å övriga orter. De högre bostadskostnaderna i storstäderna kompenseras i någon mån av lägre skatter. Utgiftsprocenterna för bränsle och lyse, beklädnad samt restposten övriga utgifter äro något lägre i storstäderna än i övriga medelstora och mindre samhällen och orter.

Storstadsbefolkningens förbrukning av kött och fisk är större än vad fallet är i de mindre och medelstora samhällena, vilka senare dock uppvisa en något större fläskkonsumtion. Karakteristiskt för storstadsbefolkningens kostvanor är vidare en relativt stor förbrukning av ägg, frukt och bär, spritdrycker och vin samt lägre konsumtion av mjölk.

Beträffande åtskilliga andra varuslag föreligga däremot de mest betydande olikheterna mellan å ena sidan Stockholm och å den andra övriga orter inklusive Göteborg. Förbrukningen av korv och sylta, färska grönsaker ävensom pilsnerdricka är sålunda avsevärt större i Stockholm än å övriga orter, medan förbrukningen av mjöl och svagdricka (inklusive läskedrycker) är mindre.

Sammanfattningsvis kan således sägas, att levnadssättet och kostvanorna i storstäderna i flera viktiga avseenden uppvisa typiska särdrag. Detta gäller i synnerhet Stockholm, medan däremot Göteborg närmare ansluter sig till rikets stadssamhällen i övrigt.

Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalen 1936.

Vid *malmgruvorna* i Kiruna och Malmberget samt utskeppningshamnen på Svartön träffades den 29 juni nya kollektivavtal, gällande i två år eller till den 1 juli 1938. De förutvarande avtalen i Kiruna och Malmberget prolongerades med smärre justeringar uppåt av lönerna för vissa grupper av arbetare, varjämte för Malmberget bestämdes att arbetstiden skulle utökas från fyra till fem skift per vecka i gruvan och från tre till 4½ skift per vecka i anrikningsverket. Enligt uppgörelsen för Svartön ökades timlönen med 5 öre.

För *kommunala verk och arbeten* kommo nya förhandlingsregler och allmänna bestämmelser till stånd i slutet av februari 1936. Beträffande de lokala löneavtalen, vilka blevo uppsagda i ett stort antal städer, slutfördes förhandlingarna först under andra och i vissa fall under tredje kvartalet. De nya löneavtalen medförde ökning av timlönerna, i allmänhet varierande mellan 3 och 5 öre. Timlönerna för grovarbetare (i öre per timme) äro enligt de under året slutna avtalen:

Boden	124	Jönköping	105
Enköping	102	Karlstad	109
Eskilstuna	109	Katrineholm	109
Falkenberg	100	Kristinehamn	107
Göteborg	120	Köping	104
Halmstad	108	Lidingö	130

Linköping	107	Trollhättan	102
Luleå	123	Trälleborg	110
Lund	110	Umeå	108
Norrtälje	98	Vetlanda	92
Oskarshamn	104	Visby	100
Sala	105	Vänersborg	101
Skövde	98	Västervik	95
Stockholm	131	Västerås	110
Sundsvall	110	Växjö	98
Söderhamn	105	Ystad	107
Tranås	95	Örebro	109

De flesta avtalen fingo ett- eller tvåårig giltighetstid, några (däribland Stockholmsavtalet) tre års giltighet.

Kollektivavtalet vid *statens järnvägars verkstäder och förråd* utlöpte den 1 juli 1934, utan att nytt avtal undertecknades. Det gamla avtalets bestämmelser tillämpades emellertid i fortsättningen. Den 15 juli 1936 träffades efter förhandlingar mellan järnvägsstyrelsen och järnvägsmannaförbundet nytt sådant avtal med giltighetstid till den 1 juli 1937. Avtalet innebar i allt väsentligt en förnyelse av det förutvarande avtalets innehåll. Lönerna äro i så måtto avhängiga av levnadskostnadsindex, att de skola ökas med ett öre, därest indextalet under avtalstiden skulle stiga till 160 eller däröver.

För *statens järnvägars ban- och byggnadsarbetare* kom nytt avtal till stånd i början av juni månad i stället för det till årsskiftet 1935/36 uppsagda avtalet. Genom uppgörelsen ökades timlönerna med tre öre. Avtalet skall gälla till utgången av år 1937. De nya timlönerna äro i öre per timme:

Ortsgrupp	A	B	C	D	E	F	G (utom Stockholm)	Stockholm
	77	83	90	97	104	114	125	130

Till särskilt yrkeskunniga arbetare utgå timlöner, som med 7—14 öre överstiga de ovan angivna. Vid nybyggnaden å linjen Arvidsjaur—Jokkmokk är timlönen 120 öre.

Avtalet för *statens vattenfallsverks timavlönade linjearbetare,* som löper per den 1 april, har förnyats genom uppgörelse i början av juni månad. Timlönerna ökades med tre öre, varjämte en del ändringar vidtogos i de allmänna bestämmelserna till arbetarnas förmån. De nya timlönerna äro i öre per timme:

Ortsgrupp	A	B	C	D	E	F	G
I. Arbetare med viss yrkesvana i linjearbeten ävensom vissa diversearbetare	84	89	94	99	104	111	118
II. Yrkesarbetare, som haft anställning i grupp I 30 månader ävensom förmän	93	98	103	108	113	120	127
III. Arbetare, som självständigt utföra särskilt kvalificerat arbete	100	105	110	115	120	127	134

Avtalet gäller till den 1 april 1938.

Vid de *enskilda järnvägarna* träffades under andra kvartalet nya löneavtal för kontorspersonal, linjepersonal, verkstadsarbetare och banarbetare. Vad angår de två förstnämnda grupperna, blevo förutvarande lönestater och bestämmelser angående dyrtidstillägg prolongerade. Genom vissa ändringar och

tillägg i övrigt har emellertid personalen erhållit förbättrade löneförmåner, särskilt vid de mera bärkraftiga järnvägarna. För sista halvåret 1935 hade provisoriskt överenskommits, att den officiella dyrortsindelningen skulle tillämpas med avseende å flertalet järnvägar. Denna reglering har nu definitivt fastställts att gälla i samtliga träffade löneavtal. Vidare har uppflyttning skett av en del järnvägar i högre bangrupper med åtföljande tillämpning av högre lönestat och för personalen förmånligare grunder i avseende å dyrtidstilläggets beräkning. Vid åtta större järnvägar i högsta bangruppen skall utöver avlöning enligt lönestaterna utgå ett särskilt lönetillägg per år, växlande mellan 56 och 120 kronor vid olika järnvägar och i olika dyrortsgrupper, å vilket tillägg dock icke utgå dyrtids- och dyrortstillägg. Ifrågavarande konjunkturtillägg kan av järnvägsförvaltningarna under vissa villkor uppsägas under avtalstiden, varvid förhandlingar därom skola föras enligt särskilt angivna direktiv. Genom en central överenskommelse i juli 1932 hade personalen vid vissa banor fått vidkännas ett krisavdrag av i regel 5 procent. Berörda avdrag hade under åren 1934 och 1935 vid vissa järnvägar jämkats nedåt eller slopats men kvarstod alltjämt vid ett 20-tal mindre järnvägar. Ytterligare begränsning av sådana krisavdrag har i den nya uppgörelsen ägt rum, varjämte förutsatts årlig prövning, om det ekonomiska läget vid därav berörda järnvägar vore sådant, att avdraget borde stå kvar oförändrat eller minskas. Vad särskilt angår kontorspersonalen, har en ny högre befattning — kontorist — införts, i vilken grupp ett antal kontorsbiträden uppflyttats. Härutöver ha en hel del detaljändringar genomförts. De nya löneavtalen gälla, med något enstaka undantag, i tre år eller till den 1 januari 1939.

Verkstadsarbetarnas löneavtal prolongerades på i huvudsak oförändrade villkor för tiden 1 januari 1936—31 december 1938. För banarbetarna ha träffats nya avtal för samma tid, innebärande i allmänhet förhöjning av timlönerna, å vissa bansträckor en betydande sådan. Timlönerna variera vid olika järnvägar och i olika dyrortsgrupper mellan lägst 65 öre och högst 125 öre. Om man bortser från speciella dyrorter, ligga timlönerna i allmänhet mellan 70 och 80 öre.

Vid uppsägningstidens utgång den 31 juli 1936 uppsades från arbetarsidan avtalen inom *jordbruket*, såväl riksavtalet rörande allmänna bestämmelser som löneavtalen för de särskilda landskapen. Förhandlingar om nya avtal upptogos i september månad men blevo icke definitivt slutförda före kvartalsskiftet, ehuru en preliminär uppgörelse förelåg i slutet av september.

Uppsägning av till årsskiftet 1936/37 uppsägningsbara avtal skedde vid utgången av september månad inom flera viktiga näringsgrenar. Bland de uppsagda avtalen märkas riksavtalen för textilindustrien, småglasindustrien, träförädlingsfabrikerna, garverier och skofabriker. Vidare äro uppsagda avtalen vid Grängesbergs exportfält, gödningsämnesfabrikerna, vin- och spritcentralen och ett antal bryggerier, stuveriarbetet i ett 10-tal hamnar i mellersta och södra Sverige, däribland Stockholm och Göteborg, samt flertalet hamnar i Norrland, handelsträdgårdarna. Tillsammans torde de nu verkställda uppsägningarna beröra omkring 70 000 arbetare.

Kollektivavtal i Sverige år 1935.

Kollektivavtalens utbredning. Efterföljande tabell A utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de i socialstyrelsens statistik redovisade kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid 1934 års utgång, de som sedermera träffades under 1935 års lopp samt de som voro gällande vid samma års slut.

Avtalsbeståndet har under år 1935 ej oväsentligt ökats. Antalet i kraft varande avtal har stigit med omkring 430, antalet berörda arbetsgivare och arbetare med respektive omkring 1 300 och 44 700. Stegringen är, om man ser till det berörda arbetarantalet störst inom grupperna malmbrytning och metallindustri, jord- och stenindustri, trävaruindustri samt allmänna verk och arbeten. Inom några grupper har redovisats minskning, ehuru obetydlig, av arbetarantalet.

Bland mera omfattande avtal, som ingåtts under år 1935, märkas avtal för mekaniska verkstadsindustrien, gat- och kantstensindustrien i Blekinge och Kalmar län, blockstensindustrien i Skåne och södra Småland, butelj- och småglasindustrierna, träförädlingsfabriker, tryckerier, bokbinderier, litografiska och kemigrafiska anstalter, kvarnindustrien, en del kemisk-tekniska fabriker, telegrafverkets linjearbeten, arméns intendenturförråd och truppförbandens matinrättningar, jordbruket, hotell- och restaurangnäringen samt kaférörelser.

Såsom fallet varit föregående år, representera de under år 1935 ingångna avtalen och därav berörda arbetsgivare och arbetare endast ett mindretal av alla de vid årets slut gällande avtalen och de av dessa berörda parterna. Den största delen av det redovisade avtalsbeståndet utgöres av äldre, icke under året förnyade avtal.

Till allra största delen ha dessa äldre avtal dock varit under året uppsägningsbara. Även en del (omkring $^1/_4$) av de nyingångna avtalen blevo på nytt uppsägningsbara. Huvudparten av de uppsägningsbara avtalen blevo utan uppsägning prolongerade på ett år. Så var, beträffande äldre avtal, fallet med bland annat avtalen för norrländska malmgruvorna, stenindustrien på västkusten, skogs- och flottningsarbetet (med smärre undantag), sågverken, pappersmassefabriker och pappersbruk, flertalet bagerier och bryggerier, textilindustrien, konfektionsindustrien, garverier, skofabriker, flertalet vägarbeten och handelsföretag, stuveribranschen, handelsträdgårdarna.

Bland de avtal, som under året ingåtts men åter blivit uppsägningsbara, uppsades ett 40-tal, varibland det stora riksavtalet inom mekaniska verkstadsindustrien. De flesta prolongerades för ett år framåt.

Inom det äldre avtalsbeståndet uppsades under året, utan att uppgörelse om nytt avtal skedde före årets slut, ett betydande antal avtal (omkring 650), berörande över 140 000 arbetare. Bland dessa märktes avtalen för malmgruvor-

Tab. A. Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1934			Antal under år 1935			Antal den 31 dec. 1935		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	308	1 172	98 369	43	402	63 677	333	1 151	114 804
Jord- och stenindustri	270	579	26 586	60	82	6 239	303	664	31 626
Trävaruindustri och skogshantering	752	1 234	84 290	148	312	20 327	813	1 302	92 427
Pappers- och grafisk industri	145	544	45 934	40	334	9 677	168	633	47 724
Livsmedelsindustri	794	2 843	39 818	109	328	5 046	818	2 905	39 679
Textil- och beklädnadsindustri	180	944	61 731	9	12	1 122	176	1 081	64 310
Läder-, hår- och gummivaruindustri	211	2 128	23 085	42	180	6 054	225	2 180	22 113
Kemisk-teknisk industri	109	115	10 033	23	31	1 935	118	125	9 141
Byggnadsverksamhet	978	5 309	79 613	141	620	4 806	1 069	5 695	83 129
Allmänna verk och arbeten m. m.	326	206	43 922	64	25	9 027	362	215	47 960
Handel och varulager	1 098	1 818	18 652	213	275	3 633	1 154	1 866	19 626
Land- och sjötransport	725	3 820	57 398	95	504	4 084	748	4 003	58 533
Jordbruk och fiske	108	1 722	60 052	50	1 284	21 505	118	1 637	59 896
Annan yrkesrörelse	284	3 430	25 217	63	825	14 633	315	3 731	28 465
Summa	**6 288**	**25 864**	**674 700**	**1 100**	**5 214**	**171 765**	**6 720**	**27 188**	**719 433**

na i mellansverige, järnbruken, stenkolsgruvorna och lergodsindustrien i Skåne, byggnadsämnesindustrien, tapetfabrikerna, chokladfabrikerna, sockerfabrikerna, export- och andelsslakterier, skrädderier, tändsticksfabriker, statens järnvägars ban- och byggnadsarbeten, de enskilda järnvägarna och sjöfarten.

Efterföljande tablå visar i siffror, hur de vid slutet av år 1935 gällande avtalen fördela sig på dels nyingångna, dels äldre avtal samt hur vardera gruppen fördelar sig på under året uppsagda, uppsägningsbara men utan uppsägning prolongerade samt icke uppsägningsbara avtal.

	Antal avtal	Antal berörda arbetare
Under året ingångna avtal: under året åter uppsagda	41	63 617
uppsägningsbara men utan uppsägning prolongerade	243	14 823
icke uppsägningsbara	816	93 325
Äldre avtal: under året uppsagda	647	144 217
uppsägningsbara men utan uppsägning prolongerade	4 442	336 496
icke uppsägningsbara	531	66 955

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1934 och 1935 samt antalet inom respektive näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1934).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1934)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1934		31 december 1935	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	145 749	98 369	67·5	114 804	78·8
Jord- och stenindustri	33 987	26 586	78·2	31 626	93·1
Trävaruindustri (utom skogshantering)	62 736	35 305	56·3	36 121	57·6
Pappers- och grafisk industri	54 237	45 934	84·7	47 724	88·0
Livsmedelsindustri	54 249	39 818	73·4	39 679	73·1
Textil- och beklädnadsindustri	77 510	61 731	79·6	64 310	83·0
Läder-, hår- och gummivaruindustri	26 024	23 085	88·7	22 113	85·0
Kemisk-teknisk industri	12 880	10 033	77·9	9 141	71·0

För övriga i tabellen å sid. 709 anförda grupper saknar den officiella industristatistiken uppgifter.

Avtalens parter. Kollektivavtalet förutsätter ovillkorligen, att de avtalsslutande arbetarna äro organiserade i en fackförening eller liknande, tillfällig eller permanent, sammanslutning. Vad beträffar arbetsgivarnas organisation, belyses denna av nedanstående sammanställning, som avser de vid slutet av år 1935 gällande avtalen:

	Antal avtal	Antal berörda arbetare
Organiserade arbetsgivare	1 927	527 505
Icke organiserade arbetsgivare	4 793	191 928
Summa	6 720	719 433

Avtalens omfattning. Giltighetsområde och giltighetstid. Avtalens ålder. De vid slutet av år 1935 gällande 6 720 avtalens fördelning efter antalet berörda företag och efter antalet berörda arbetare utvisas av efterföljande tablå:

Avtal omfattande vartdera	Antal
ett företag	4 817
2—20 företag	1 718
21—100 »	137
över 100 »	48

Avtal omfattande vartdera	Antal
högst 100 arbetare	5 861
101— 1 000 arbetare	767
1 001—10 000 »	86
10 001—50 000 »	5
över 50 000 »	1

Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Under år 1935 ingångna avtal		Vid 1935 års utgång gällande avtal	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	13	91 784	52	248 002
Distriktsavtal	23	23 821	69	76 840
Ortsavtal	185	9 773	1 490	108 391
Avtal för enskilda arbetsplatser	879	46 387	5 109	286 200
Summa	1 100	171 765	6 720	719 433

Riksavtal ha under året ingåtts inom följande näringsgrenar: mekaniska verkstadsindustrien, småglas- och buteljglasindustrierna, träförädlingsfabriker, bokbinderier, grafiska anstalter, tryckerier, kvarnindustrien, telegrafverkets linjearbeten, arméns intendenturförråd och truppförbandens matinrättningar samt hotell- och restaurangnäringen.

Av under året träffade distriktsavtal — sådana avtal, som vartdera omfattar ett flertal arbetsställen inom en näringsgren och ett större område av riket — må nämnas avtalen för gat- och kantstensindustrierna i Blekinge och Kalmar län samt blockstensindustrien och jordbrukets länsavtal.

Ortsavtal, varmed förstås sådana avtal, som omfatta hela eller större delen av en näringsgren på en ort, återfinnas mest inom livsmedelsindustrien, byggnadsverksamheten och åkerirörelsen.

Det stora flertalet avtal avse enskilda arbetsplatser; av dessa beröres dock tillsammans mindre än hälften av det av hela avtalsbeståndet berörda antalet arbetare.

I efterföljande tablå göres en jämförelse beträffande avtalens giltighetsområde vid olika tidpunkter, då hela avtalsbeståndet undersökts i sådant hänseende:

Årsskifte	Antal av kollektivavtal berörda arbetare	Därav, i %, berörda av riksavtal	distriktsavtal	ortsavtal	avtal för enskilda arbetsplatser
1907/08	255 950	16·1	7·5	32·8	43·6
1920/21	437 587	43·6	7·8	12·1	36·5
1926/27	464 503	38·6	9·4	15·8	36·2
1927/28	494 625	37·0	9·5	15·4	38·1
1928/29	512 542	38·5	9·3	14·8	37·4
1929/30	541 403	36·2	6·4	14·7	42·7
1930/31	580 931	38·5	6·6	14·2	40·7
1931/32	618 034	37·4	6·2	16·1	40·3
1932/33	636 138	35·1	10·0	16·0	38·9
1933/34	596 563	36·1	12·1	10·1	41·7
1934/35	674 700	33·5	10·9	16·1	39·5
1935/36	719 433	34·4	10·7	15·1	39·8

Det må anmärkas, att skillnaden mellan avtalsformerna stundom blir mindre väsentlig. I vissa fall ha sålunda för hela industrier träffats nästan likalydande lokal-, orts- eller distriktsavtal, varigenom i stort sett samma arbetsvillkor

genomförts i det hela, ehuru detta förhållande icke kommit till uttryck i något riksavtal.

De under året 1935 träffade avtalens *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning, som även ger upplysning om de under tidigare år träffade avtalen i detta hänseende.

År	Kollektivavtal med giltighetstid				
	t. o. m. 1 år	över 1 t. o. m. 2 år	över 2 t. o. m. 3 år	över 3 år	obestämd
	i % av ingångna kollektivavtal				
1935	62·8	30·8	6·0	0·2	0·2
1934	48·0	21·4	14·3	15·5	0·8
1933	80·2	14·8	2·7	0·1	2·2
1932	82·6	14·1	1·1	—	2·2
1931	63·8	31·6	3·0	0·1	1·5
1930	51·2	39·2	8·4	0·3	0·9
1929	52·2	41·0	4·1	0·1	2·6
1928	62·5	33·1	2·4	—	2·0
1918—1927	82·2	14·5	2·2	0·0	1·1
1908—1917	23·5	25·6	26·4	21·9	2·6

Avtalens giltighetstid fastställdes i de under år 1935 ingångna avtalen i övervägande antalet fall (62·8 %) till högst ett år. Dessa avtal omfattade cirka 115 000 arbetare eller $^2/_3$ av det arbetarantal, som berördes av samtliga under året träffade avtal. Bland avtalen med två års giltighetstid (30·8 %) märkas riksavtalen för buteljglasindustrien, träförädlingsfabrikerna, kvarnindustrien och telegrafverkets linjearbeten. Mer än två års giltighetstid erhöllo bland andra avtalen vid bokbinderier, tryckerier och grafiska anstalter samt hotell och restauranger.

De gällande avtalen äro till avsevärd del äldre än vad de korta avtalsperioderna kunde ge anledning till att förmoda, på den grund att så många avtal år efter år prolongerats. Följande översikt ger en bild av de vid slutet av år 1935 gällande avtalens *ålder:*

Avtalen ingångna år	Antal		Avtalen ingångna år	Antal	
	avtal	berörda arbetare		avtal	berörda arbetare
1920	1	4	1929	251	19 599
1921	2	14	1930	624	28 037
1922	30	686	1931	575	53 286
1923	15	332	1932	983	130 281
1924	54	2 719	1933	1 151	142 445
1925	114	3 867	1934	1 482	136 036
1926	66	9 637	1935	1 100	171 765
1927	100	7 151	Summa	6 720	719 433
1928	172	13 574			

I fråga om vad som kan vara för året anmärkningsvärt beträffande avtalens innehåll, må hänvisas till de i denna tidskrift tidigare publicerade kvartalsöversikterna (Soc. Medd. årg. 1935, sid. 227 och 697, årg. 1936, sid. 251).

Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1936.

Alltsedan år 1929 ha i denna tidskrift publicerats årliga översikter av timförtjänsterna under sommarsäsongen för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.[1] I det följande meddelas vissa huvudresultat av en motsvarande undersökning för år 1936, vilken utförts på grundval av uppgifter, som meddelats av vägstyrelserna (i vissa fall vägentreprenörer) i 366 av rikets 369 vägdistrikt.[2] Liksom vid föregående undersökningstillfälle efterfrågades å det använda formuläret sedvanlig arbetsförtjänst för dels grovarbetare, dels körare (häst och karl) per timme (ev. dag) vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet, som utförts såsom ackordsarbete.

En översikt av löneutvecklingen sedan år 1927 erhålles i följande tablå:

Timförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarbetare[3]	Samtliga vägdistrikt										Därav distrikt med koll.-avtal		distrikt utan koll.-avtal	
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Antal distr. m. uppg.	153	342	344	348	371	372	371	365	369	365[4]	124	131	245	234
Genomsnittlig timförtjänst (kr.):														
vid tidlönsarbete . .	0·68	0·70	0·70	0·72	0·73	0·72	0·72	0·72	0·72	0·73	0·77	0·77	0·69	0·70
vid ackordsarbete .	0·83	0·85	·	0·89	0·87	0·85	0·83	0·84	0·87	0·88	0·93	0·94	0·82	0·84
oavsett löneform[5] . .	·	·	·	0·79	0·79	0·78	0·77	0·77	0·77	0·79	0·83	0·84	0·74	0·76

Lönerna ha alltså företett en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa någon tillbakagång t. o. m. år 1934. Under år 1935 avstannade nedgången och förbyttes för ackordsförtjänsternas vidkommande i uppgång. Under år 1936 inregistreras ökade förtjänster vid såväl tidlöns- som ackordsarbete.

Av ovanstående tablå framgår, att den genomsnittliga timförtjänsten sommaren 1936 skulle varit 0·73 kr. vid tidlönsarbete, 0·88 kr. vid ackordsarbete och 0·79 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform. Variationerna mellan de olika vägdistriktens löner äro emellertid betydande, vilket belyses därigenom, att de lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (vid allt

[1] Senast i Soc. Medd. årg. 1935, sid. 690.

[2] En närmare redogörelse för denna undersökning kommer att lämnas i Lönestatistisk årsbok för 1935.

[3] Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1936 vägts efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

[4] För ett vägdistrikt föreligga endast uppgifter beträffande körarlöner.

[5] Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

arbete oavsett löneform) utgjorde resp. 0·46 och 1·53 kr. Bortser man från de båda fjärdedelar av vägdistrikten, som uppvisa de högsta och de lägsta lönerna, skulle timförtjänsterna för den återstående »mellersta hälften» variera mellan 0·71 och 0·84 kr.

Den genomsnittliga timförtjänsten för körare (häst och karl) uppgick vid tidlönsarbete till 1·11 och vid ackordsarbete till 1·29 kr.

Skillnaderna i löneavseende mellan de olika länen belysas av nedanstående tabell:

Genomsnittliga timförtjänster inom olika län åren 1934—1936 för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare och körare.

Län	Timförtjänst (i öre) för grovarbetare									Timförtjänst (i öre) för häst och karl år 1936	
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			oavsett löneform			vid tidlönsarbete	vid ackordsarbete
	1934	1935	1936	1934	1935	1936	1934	1935	1936		
Stockholms	82	85	88	114	119	113	91	92	94	124	142
Uppsala	72	72	72	80	79	82	74	74	77	113	123
Södermanlands	71	67	70	96	96	94	73	75	76	97	101
Östergötlands	75	72	74	87	91	91	77	77	79	102	116
Jönköpings	75	75	75	84	87	86	77	77	76	99	113
Kronobergs	74	71	73	89	92	90	83	82	82	96	103
Kalmar	65	64	66	76	84	77	68	73	70	100	116
Gotlands	70	70	72	85	85	92	83	81	87	100	150
Blekinge	67	65	66	85	81	82	74	71	71	83	89
Kristianstads	72	71	71	84	85	85	77	77	78	92	100
Malmöhus	72	72	73	83	88	87	74	74	75	118	138
Hallands	72	72	72	81	94	82	73	75	74	110	175
Göteborgs o. Bohus	72	73	72	81	84	89	75	77	77	107	109
Ivsborgs	72	73	73	83	87	90	78	80	80	93	114
Skaraborgs	69	65	68	81	81	83	73	70	74	100	113
Värmlands	73	73	74	84	90	88	77	76	80	105	123
Örebro	70	71	71	87	87	89	75	76	76	99	116
Västmanlands	73	73	74	77	78	84	74	74	76	117	122
Kopparbergs	69	70	70	85	87	89	77	78	80	114	127
Gävleborgs	75	78	74	88	90	92	80	80	83	115	122
Västernorrlands	73	73	75	88	91	93	81	82	85	120	134
Jämtlands	64	66	68	71	76	83	67	72	77	111	134
Västerbottens	67	70	72	77	79	88	72	74	80	137	144
Norrbottens	76	78	81	88	89	93	84	84	89	145	159
Samtl. vägdistrikt	**72**	**72**	**73**	**84**	**87**	**88**	**77**	**77**	**79**	**111**	**129**
därav med avtal	77	77	77	91	93	94	82	83	84	115	139
» utan »	69	69	70	80	82	84	73	74	76	109	126

Av tabellen framgår, att länsmedeltalen förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna för grovarbetare uppvisade under år 1936 Stockholms län (0·94 kr.), medan Kalmar och Blekinge län (0·70 resp. 0·71 kr.) kommo lägst på skalan.

Kooperativ verksamhet i Sverige år 1934.[1]

Under år 1934 infördes i länsstyrelsernas föreningsregister 1 314 föreningar av olika slag, medan 211 officiellt upplöstes, varigenom antalet i registren kvarstående föreningar vid 1934 års utgång kom att uppgå till 18 293. Antalet verkligen existerande registrerade föreningar är emellertid ej obetydligt lägre, då en del föreningar under årens lopp upphört med sin verksamhet utan att göra anmälan till vederbörande myndighet.

I sin utredning rörande kooperativ verksamhet i Sverige år 1934 lämnar socialstyrelsen närmare redogörelse dels för följande tre föreningsgrupper: konsumtionsföreningar, kooperativa matlags- och kaféföreningar samt arbetarproduktionsföreningar, dels för den för ett stort antal av dessa föreningar gemensamma centralorganisationen, kooperativa förbundet. Redogörelsen för sistnämnda organisation förbigås här, då dess verksamhet under 1934 tidigare behandlats i Soc. Medd. (årg. 1935, sid. 452).

De i utredningen medtagna konsumtionsföreningarna utgöras av 796 distributionsföreningar, 22 mjölkföreningar, 17 bageri- och charkuteriföreningar samt 3 andra hithörande föreningar. Under de senaste åren har föreningsantalet något minskat på grund av att mindre föreningar sammanslagits till större enheter.

Vad först *distributionsföreningarna* beträffar, uppgick deras sammanlagda medlemsantal till 567 443. Sedan 1908 eller det första år, för vilket socialstyrelsen äger statistiska uppgifter, har antalet medlemmar mer än sjudubblats. Antager man, att i genomsnitt varje medlem representerar ett hushåll på fyra personer, skulle vid 1934 års slut 36 % av Sveriges befolkning ha tillhört konsumentkooperationens direkta intressesfär. Genomsnittsantalet medlemmar per förening har stigit från 157 år 1908 till 713 år 1934.

Medlemmarnas procentuella fördelning på olika yrkesgrupper åren 1913 (det första år, från vilket mera detaljerade uppgifter härom finnas), 1933 och 1934 framgår av efterföljande sammanställning.

	1913	1933	1934
Jordbrukare	11·9	14·7	14·6
Jordbruksarbetare	4·7	4·1	4·2
Hantverksmästare	7·9	2·4	2·3
Hantverksarbetare		5·9	5·6
Industriarbetare	44·2	28·3	28·6
Övriga arbetare	17·0	14·7	14·7
Högre tjänstemän	9·8	2·7	2·6
Lägre tjänstemän		9·5	9·6

	1913	1933	1934
Andra självständiga näringsidkare	3·4	4·1	4·1
Utövare av fria yrken		2·2	2·4
Utan angivet yrke och övriga		10·5	10·4
Korporationer	1·1	0·9	0·9
Summa	100·0	100·0	100·0

Av tablån framgår, att år 1934 grupperna industriarbetare och »övriga arbetare» utgjorde 43 % samt de fyra arbetargrupperna och de med dem i

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet i den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utarbetade publikationen *Kooperativ verksamhet i Sverige år 1934.*

socialt avseende närmast jämställda lägre tjänstemännen tillsammantagna nära två tredjedelar av samtliga. Vid jämförelse med år 1913 visar det sig emellertid, att gruppen industriarbetare gått tillbaka i relativ betydelse, medan särskilt jordbrukarnas och tjänstemännens andel av medlemsstocken ökats.

De insatsbelopp, vilka föreningarna bestämt för medlemskaps vinnande, varierade ganska avsevärt, och belopp på såväl under 10 kr. som över 100 kr. förekommo. Den vanligaste insatssumman var dock 100 kr., vilket belopp år 1934 föreskrivits inom 74 % av föreningarna.

Antalet försäljningsställen uppgick vid 1934 års utgång till 4 073 (1924: 2 123) eller 5·12 per förening (2·22) och antalet anställda till 13 182 (6 277) eller 16·56 per förening (6·57). På varje försäljningsställe kommo i genomsnitt 139 medlemmar och på varje anställd i medeltal 43 medlemmar. Omsättningen per försäljningsställe utgjorde c:a 94 200 kr. och per anställd 29 100.

Omsättningssummans förändringar i jämförelse med tidigare år framgå av efterföljande sammanställning:

År	Totalsumma		Indextal, omräknat till enhetligt penningvärde	Kronor per förening (tusental)	Kronor per medlem	Kronor per invånare
	Miljoner kronor	Indextal (1924=100)				
1924	235·4	100	100	252	799	38·99
1927	292·6	124	134	311	777	48·07
1930	349·0	148	174	396	755	56·83
1933	356·4	151	203	450	651	57·38
1934	383·3	163	216	490	678	61·50

Omsättningens nominella belopp ökades med 63 % från år 1924 till år 1934, såsom framgår av de bägge första sifferkolumnerna. För att giva en bättre uppfattning om storleken av de förmedlade varumängderna böra emellertid de olika årens försäljningssummor omräknas till ett enhetligt penningvärde, såsom skett i tredje kolumnens indexserie med tillämpning av socialstyrelsens vägda livsmedelsindex. Det befinnes då, att omsättningens reella storlek ökats med 116 % under åren 1924—1934.

Allt efter föreningarnas belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen eller på landsbygden framträda vissa olikheter i deras storlek m. m., vilket belyses av nedanstående tablå:

	Antal föreningar %	Antal medlemmar %	Antal medlemmar per förening	Försäljningssumma			
				Tusental kr.	%	Per förening 1 000 kr.	Per medlem kr.
Städer	15·5	51·3	2 368	190 974	49·8	1 577	656
Köpingar och municipalsamhällen	16·7	17·1	729	63 160	16·5	488	655
Landsbygd	67·8	31·6	332	129 178	33·7	243	725
Summa	100·0	100·0	713	383 312	100·0	490	678

Enligt vad tabellen utvisar, voro nära tre fjärdedelar av föreningarna belägna på landsbygden. Dessa föreningar voro dock i regel betydligt mindre än de övriga såväl med avseende på medlemsantal som försäljningssumma. På grund härav omfattade landsbygdsföreningarna, trots sitt avsevärt större antal, icke mera än 32 % av hela medlemsantalet och 34 % av den sammanlagda omsättningen. Av sist anförda siffror finner man även, att dessa föreningar upptogo en något större andel av omsättningssumman än av hela medlemsantalet. Detta berodde därpå, att försäljningen per medlem var något större i landsbygdsföreningarna än i de övriga, vilket i sin tur sannolikt sammanhänger med dessa föreningars rikligare sortering såväl med avseende på andra hushållsartiklar än livsmedel som på lantbruksförnödenheter.

Föreningarnas ekonomiska ställning under åren 1933 och 1934 belyses genom efterföljande sammandrag av deras balansräkningar:

Sammandrag av föreningarnas balansräkningar.

Aktiva	År 1933		År 1934		Passiva	År 1933		År 1934	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
Bundna tillgångar:					*Eget kapital:*				
Fastigheter . . .	81 365	52·3	85 038	52·4	Insatskapital . .	37 744	24·3	39 526	24·4
Inventarier . . .	4 665	3·0	4 265	2·6	Reservfond . . .	28 842	18·5	31 303	19·3
Insatser i koop. förbundet . . .	15 544	10·0	17 282	10·7	Övriga fonder . .	19 698	12·7	21 618	13·3
Aktier o. insatser i andra företag	847	0·5	1 043	0·7	Summa	**86 284**	**55·5**	**92 447**	**57·0**
Koop. förb:s industrifondsbevis	1 400	0·9	1 348	0·8	*Skulder:*				
Koop. förb:s glödlampsfondsbevis	607	0·4	48	0·0	Lån mot inteckning	24 505	15·8	21 742	13·4
Övriga	473	0·3	565	0·3	Lån mot koop. förb:s produktionsfondsbevis	77	0·1	—	—
Summa	**104901**	**67·4**	**109589**	**67·5**	Övriga lån . . .	3 641	2·3	1 836	1·1
Rörliga tillgångar:					Insättningar i egen sparkassa . . .	13 334	8·6	13 601	8·4
					Överskottsbesparing	2 855	1·8	2 942	1·8
Varulager	30 123	19·4	30 651	18·9	Varuskulder . . .	7 678	4·9	7 341	4·5
Varufordringar . .	2 587	1·7	2 682	1·7	Övriga skulder . .	1 602	1·0	5 537	3·4
Koop. förb:s produktionsfondsbevis	1 887	1·2	398	0·2	Summa	**53 692**	**34·5**	**52 999**	**32·6**
På bank	14 204	9·1	17 179	10·6	Överskott	15 624	10·0	16 864	10·4
Kontant	1 876	1·2	1 802	1·1	Brist	22	0·0	9	0·0
Summa	**50 677**	**32·6**	**52 712**	**32·5**	*Överskott minus brist*	**15 602**	**10·0**	**16 855**	**10·4**
Summa aktiva	**155578**	**100·0**	**162301**	**100·0**	**Summa passiva**	**155578**	**100·0**	**162301**	**100·0**

Utöver vad som framgår av sammandraget må endast nämnas, att varulagret under år 1934 omsattes 11·2 gånger i genomsnitt för samtliga föreningar (för föreningar i städerna 15·3, i köpingar, municipalsamhällen samt på landsbygden 8·7 gånger). Egen sparkassa förekom i 37 föreningar och överskottsbesparing i 251.

Bruttoöverskott redovisade samtliga föreningar. Omkostnaderna utgjorde 11·0 % av omsättningen (därav löner 6·9, avskrivningar 0·7 och övriga omkostnader 3·4 %). Nettoöverskott redovisade 99·7 % av föreningarna (1933: 99·1 %)

och nettoförlust 0·3 (0·9 %). Skillnaden mellan nettoöverskotten och nettoförlusterna uppgick till 4·8 % av föreningarnas försäljningssumma (1933: 4·8 %).

Uppgifterna om överskottets fördelning visa, att 83 % av överskottet utdelades till medlemmar och övriga köpare dels som ränta å insatskapitalet, dels som återbäring i procent av köpta varor. Räntan å insatskapitalet beräknades i flertalet föreningar efter 4·5 eller 5 % och återbäringen efter 2—5 %. De till fonder avsatta beloppen uppgingo till 2·6 milj. kr. eller 15 % av samtliga disponibla medel.

Mjölkföreningarna uppgingo till 22 med sammanlagt 16 958 medlemmar och en omsättningssumma av 4·0 milj. kr.

Den *kooperativa produktionens* utveckling inom såväl de i det föregående berörda föreningsgrupperna som inom den i utredningen även redovisade gruppen arbetarproduktionsföreningar belyses av nedanstående siffror rörande tillverkningens värde (i 1 000 kr.).

	1921	1924	1927	1930	1933	1934
Kooperativa förbundet	—	24 441	46 253	57 800	70 528	80 472
Konsumtionsföreningar	12 144	13 804	21 659	30 675	30 985	33 814
Konsumenternas produktionsföreningar	9 208	5 771	4 970	4 655	5 246	5 756
Arbetarproduktionsföreningar	1 134	4 534	18 548	21 610	17 387	17 232
Summa	**22 486**	**48 550**	**91 430**	**114 740**	**124 146**	**137 274**

Arbetarproduktionsföreningarnas höga tillverkningsvärde under de sista åren beror huvudsakligen på den gynnsamma utvecklingen av de föreningar, som ägna sig åt byggnadsproduktion. Frånser man denna speciella gren, ha de i konsumentintresse grundade föreningarna nått en vida större utveckling i produktionshänseende än arbetarproduktionsföreningarna.

Internationella arbetskonferensens tjugonde sammanträde.

Årets vanliga sammanträde av internationella arbetskonferensen ägde rum i Genève 4—24 juni. I sammanträdet deltogo ombud för 50 stater. Bland dem som uteblevo märktes Italien. Egypten inträdde vid detta sammanträde som medlemsstat. Sammanlagda antalet ombud — regerings- samt arbetsgivar- och arbetardelegater — jämte experter uppgick till 399.

Sverige företrädde på konferenssammanträdet av f. d. byråchefen i socialstyrelsen J. A. E. Molin och f. d. yrkesinspektrisen K. Hesselgren såsom regeringsombud med byråchefen i socialstyrelsen E. V. Gabrielson och docenten vid Stockholms högskola A. H. Johansson såsom experter, verkställande direktören i järnbruksförbundet K. K:son Wistrand såsom arbetsgivarombud med verkställande direktören i svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp K. F. Söderbäck och direktörsassistenten i nämnda förening E. H. Brodén såsom experter samt ordföranden i landsorganisationen J. A. Forslund såsom arbetarombud med ordföranden i svenska byggnadsträarbetareförbundet N. Linde, förbundsordföranden G. Andersson, pressombudsmannen i landsorganisationen R. Casparsson, ordföranden i de anställdas centralorganisation E. Ahlberg och redaktören S. Backlund såsom experter.

Den för sammanträdet fastställda dagordningen har förut i denna tidskrift redovisats.[1] I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för konferensens behandling av de å dagordningen uppställda åtta punkterna.

1. Sättet för rekrytering av arbetskraft under vissa förhållanden, med särskilt avseende på kolonialländer. I denna fråga, som nu förelåg till slutligt avgörande, antogs dels ett förslag till konvention, som avser att fästa vissa betingelser vid rekryteringen och användandet av infödd arbetskraft, och dels en rekommendation till förmån för åtgärder, som åsyfta att så småningom få det ifrågavarande rekryteringssystemet avskaffat och ersatt med ett fritt utbud av arbetskraft.

2. Frågan om arbetarnas semester. Även detta ärende hade vid det närmast föregående sammanträdet varit uppe till en första behandling. Vid det nu hållna sammanträdet antogs av konferensen ett konventionsförslag samt en rekommendation i frågan. Enligt konventionsförslaget skall varje sysselsatt person inom de verksamhetsgrenar, som där särskilt uppräknas, alltså inom industri, byggnadsverksamhet, handel, transport, vid kontor, tidningar, sjukhus, hotell, restauranger o. s. v., efter ett års oavbruten sysselsättning ha rätt till åtminstone 6 dagars semester, eller till minst 12 dagar, om personen i fråga är under 16 år. I rekommendationen framhållas vissa särskilda och

[1] Soc. Medd. årg. 1936, sid. 221.

längre gående önskemål i fråga om semestern. Vidare antog konferensen fyra resolutionsförslag, där en uppmaning riktas till internationella arbetsbyråns styrelse att på något av de närmaste konferenssammanträdenas dagordning uppföra frågan om semester för vissa arbetarkategorier, vilka i konventionen icke ha åsyftats, nämligen tjänstefolk, portvakter, hemarbetare och lantarbetare. För den sistnämnda kategorien angavs detta krav böra tillgodoses »utan dröjsmål».

8. Förkortning av arbetstiden vid allmänna arbeten, bekostade eller understödda av resp. stater. Frågorna om specialkonventioner rörande arbetstiden inom denna verksamhetsgren ävensom inom de följande under punkterna 4—6 upptagna näringsgrenarna förelågo ävenledes till slutligt avgörande vid detta sammanträde. Konferensen beslöt att antaga ett förslag till konvention om 40 timmars arbetsvecka vid allmänna arbeten av nämnda kategori. I konventionens ingress betonas det krav, som i 1935 års allmänna principkonvention ställdes, nämligen att arbetstidsförkortningen skall genomföras utan att arbetarnas levnadsstandard försämras.

4. Förkortning av arbetstiden vid byggnads- och anläggningsverksamhet. För antagandet av ett förslag till konvention om 40 timmars arbetsvecka inom ifrågavarande arbetsområde ernåddes icke vid detta sammanträde erforderlig tvåtredjedels majoritet. Emellertid antog konferensen ett förslag till resolution, innehållande en uppmaning till arbetsbyråns styrelse att undersöka, huruvida det icke vore lämpligt att sammankalla en särskild teknisk konferens, bestående av representanter för såväl arbetare som arbetsgivare jämte ombud från resp. regeringar, med uppgift att uppnå ett samförstånd beträffande arbetstiden inom denna industri.

5. Förkortning av arbetstiden vid järn- och stålverk. Behandlingen av denna fråga fick ett enahanda förlopp. Ett förslag till konvention blev icke antaget, men en resolution fattades, vari arbetsbyråns styrelse anmodades att överväga tanken på en särskild teknisk konferens.

6. Förkortning av arbetstiden vid kolgruvor. Detsamma skedde i fråga om denna industri. Här var ett förslag till konvention angående arbetstidens förkortning till 38 3/4 timmar per vecka föremål för diskussion men erhöll icke nödig majoritet.

7. Förkortning av arbetstiden i textilindustrien. Frågan om en specialkonvention beträffande denna industri förelåg vid sammanträdet i sådant skick, att konferensen hade möjlighet att antingen omedelbart fatta ett avgörande beslut eller låta ärendet undergå förberedande behandling i enlighet med den vedertagna s. k. dubbla diskussionsproceduren. Konferensen bestämde sig för det senare alternativet och beslöt, att frågan skall upptagas till förnyad diskussion vid 1937 års sammanträde, efter det att resp. staters regeringar

fått tillfälle att besvara ett av internationella arbetsbyrån i ämnet utarbetat frågeformulär. Därjämte beslöt konferensen att hos arbetsbyråns styrelse hemställa om sammankallandet av en teknisk konferens med uppgift att undersöka, på vad sätt internationella arbetsorganisationens redan igångsatta aktion för förbättring av förhållandena inom textilindustrien lämpligast borde fullföljas.

8. Arbetarskydd inom byggnadsindustrien vid hissanordningar och byggnadsställningar. Konferensen beslöt att upptaga denna fråga på dagordningen för 1937 års sammanträde och fastställde innehållet av ett frågeformulär, som skall tillställas regeringarna.

Rapporter och resolutioner. Konferensen hade utöver den ovan berörda officiella föredragningslistan även att behandla ett antal rapporter, bland dessa arbetsbyråns direktörs årsrapport, vilken föranledde en lång och intresseväckande socialpolitisk och nationalekonomisk diskussion. Vidare förelåg bl. a. en rapport angående arbetsförmedling för arbetare, som flytta från ett land till ett annat. Konferensen uttalade i en resolution önskemålet, att denna fråga om möjligt måtte upptagas på dagordningen för 1938 års sammanträde. En rapport i frågan om arbetarnas näringsförhållanden föranledde en resolution, vari arbetsbyråns styrelse anmodas att på alla sätt befrämja fortsättandet av byråns studier på detta område samt att undersöka möjligheten av att särskilda delar av problemet upptagas på arbetskonferensens dagordning. I anslutning till en rapport om opieförbrukning bland arbetare beslöt vidare konferensen att anmoda arbetsbyråns styrelse att hos regeringarna i de länder, som här komma i fråga, anbefalla vissa lämpliga motåtgärder.

I övrigt fattade konferensen ett antal resolutioner i skilda ämnen. En av dessa resolutioner innehåller en vädjan till arbetsbyråns styrelse att sammankalla en internationell konferens av experter för studiet av vissa frågor med avseende på sådana yrkessjukdomar, som förorsakas av damm. I två särskilda resolutioner uppmanas arbetsbyråns styrelse att om möjligt upptaga frågan om yrkesinspektionen på dagordningen för 1938 års sammanträde samt frågan om föreningsrätten på dagordningen för något snart följande sammanträde. I en annan resolution, antagen av konferensen, anbefalles studiet av frågan om det möjliga sambandet mellan de tekniska framstegen och arbetslösheten åt arbetsbyråns särskilda uppmärksamhet.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Centralregister över lösdrivare i Finland. Med stöd av § 40 av lagen den 17 januari 1936 har utfärdats en förordning om uppläggande av ett centralregister över lösdrivare i Finland. Registret skall föras av justitieministeriets straffregisterbyrå och uppgifterna angående lösdrivare, som lämnas till detsamma, skola tagas till straffregistret. Uppgift om lösdrivare skall meddelas av landshövding eller av högsta förvaltningsdomstolen, då det förordnats att någon skall för lösdriveri intagas i arbetsanstalt eller undergå tvångsarbete.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

De erkända arbetslöshetskassorna. En av livsmedelsarbetarna bildad arbetslöshetskassa har den 25 september 1936 av socialstyrelsen antagits till erkänd arbetslöshetskassa från och med den 1 januari 1937. Kassan, som har sitt säte i Stockholm, beräknas komma att omfatta omkring 20 000 medlemmar.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 20 783. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		December	57 965	April	46 628
Augusti	41 723	1936:		Maj	34 571
September	41 190	Januari	61 400	Juni	25 863
Oktober	47 045	Februari	58 127	Juli	21 510
November	54 167	Mars	53 162	Augusti	20 783

Vid slutet av september månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till ungefär samma antal som vid slutet av augusti.

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) under augusti 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Minskn. (ökning)		Antal hjälpsökande	Minskn. (ökning)
Jordbruk	187	— 11	Kraft- o. värmeproduktion	92	— 21
Skogshushållning	371	+ 75	Sjöfart o. fiske	349	+ 9
Malmbrytning	470	— 10	Kontorsarbete	200	+ 15
Metall- o. maskinindustri	1 334	— 50	Butiks- o. lagerarbete	722	— 25
Jord- och stenindustri	2 516	— 135	Hotell- o. restaurangrörelse	124	± 0
Trävaruindustri	2 528	— 47	Landtransport	949	— 44
Pappers- o. grafisk industri	579	— 17	Allmän tjänst o. fria yrken	200	+ 20
Livsmedelsindustri	405	+ 2	Husligt arbete	36	+ 2
Textil- o. beklädnadsindustri	198	— 23	Tillfällighets- o. diversearbete	6 647	— 306
Läder-, hår- o. gummivaruind.	311	— 13	Ungdom utan särskild utbildn.	583	— 60
Kemisk-teknisk industri	311	— 48			
Byggnadsverksamhet	1 671	— 40	Summa	20 783	— 727

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälp-sökande	Hjälp-sök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	2 102	0·4	1 854	88·2	Göteb. o. Boh. län	2 407	1·1	1 935	80·4
Stockholms län	535	0·2	317	59·3	Älvsborgs »	355	0·1	163	45·9
Uppsala »	240	0·2	175	72·9	Skaraborgs »	234	0·1	144	61·5
Södermanl. »	137	0·1	65	47·4	Värmlands »	1 055	0·4	603	57·2
Östergötlands »	292	0·1	254	87·0	Örebro »	493	0·2	303	61·5
Jönköpings »	430	0·2	267	62·1	Västmanlands »	41	0·0	11	26·8
Kronobergs »	261	0·2	151	57·9	Kopparbergs »	718	0·3	447	62·3
Kalmar »	702	0·3	388	55·3	Gävleborgs »	1 025	0·4	787	76·8
Gotlands »	35	0·1	25	71·4	Västernorrl. »	3 061	1·1	2 550	83·3
Blekinge »	968	0·7	657	67·9	Jämtlands »	150	0·1	100	66·7
Kristianstads »	61	0·0	46	75·4	Västerbottens »	412	0·2	270	65·5
Malmöhus »	1 681	0·3	1 379	82·0	Norrbottens »	1 548	0·7	1 155	74·6
Hallands »	409	0·3	250	61·1	Summa	20 783	0·3	15 458	74·4
Göteborgs stad	1 431	0·6	1 162	81·2					

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt . . .	[1] 8 184	Ungdomshjälp	reservarbete .	153	Understöd	statligt . . . —
	statskommun. .	3 438		arbetsläger . .	219		kommunalt . . 1 758
	kommunalt . .	1 673		kurser	33		Summa 15 458

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under augusti till 3·6 miljoner kronor och under årets åtta första månader till 30·0 miljoner kronor.

Ny arbetsförmedlingslag i Finland. Arbetsförmedlingsverksamheten reglerades första gången i Finland genom lagen den 2 november 1917, vilken sedermera ersattes genom lagen den 27 mars 1926. Det visade sig emellertid snart, att den arbetsförmedling, som på grundval härav tillkom, var i vissa avseenden bristfällig. Detta framträdde särskilt under de ur arbetslöshetssynpunkt svåra krisåren.

I syfte att undersöka i vad mån och på vad sätt arbetsförmedlingen kunde göras effektivare, tillsattes den 7 juni 1934 en kommitté. Denna avlämnade sitt betänkande den 2 april 1935, och proposition framlades till 1935 års riksdag, vilken med mindre ändringar antog förslaget.

Som en av de främsta orsakerna till arbetsförmedlingens ineffektivitet anfördes, att verksamheten till nackdel för dess egentliga arbetsuppgift att förmedla arbete kom att betungas med uppgifter i samband med arbetslöshetshjälpen, såsom utfärdande och kontrollstämpling av arbetslöshetskorten för hjälpsökande arbetslösa. För att avhjälpa dessa svårigheter komma genom den nya lagen, som träder i kraft den 1 januari 1937, arbetsförmedlingsbyråerna icke att åläggas till arbetslöshetsvården hörande eller andra för arbetsförmedlingen främmande uppgifter, vilka i stället överföras till de vårdnämnder, dit socialvården i landets kommuner med ingången av år 1937 skall koncentreras.

Enligt den nya lagen är kommun skyldig, där så befinnes nödigt, att för arbetsförmedlingen inrätta arbetsförmedlingsbyrå eller tillsätta ett eller flera ombud. Om inrättande av arbetsförmedlingsbyrå och tillsättande av ombud samt om deras indragning beslutar, på initiativ av kommunalfullmäktige eller efter deras hörande, statsrådet. Kommun med betydande skeppsfart skall vid arbetsförmedlingsbyrån inrätta en särskild avdelning för förmedling av arbete åt sjömän eller tillsätta en särskild ombudsman för ändamålet, praktiskt förfaren i sjöfartsangelägenheter. Socialministeriet äger rätt att, där sådant för arbetsförmedlingens ändamålsenliga handhavande befinnes påkallat, efter kommunalfull-

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 9 172. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

mäktiges hörande, fordra, att vid kommunens arbetsförmedlingsbyrå skall inrättas en särskild avdelning för förmedling av arbete och rådgivning vid yrkesval åt ungdom eller förmedling av arbete åt intellektuella eller för arbetsförmedling inom speciella yrkesområden.

För ledning och övervakning av arbetsförmedlingsbyrå skall finnas en arbetsförmedlingsnämnd, till vilken kommunalfullmäktige för tre år i sänder utse ordförande och vice ordförande samt ett jämnt antal ledamöter och lika många suppleanter. Ordförande och vice ordförande skola utses bland för uppdraget lämpliga personer, som ej kunna anses företräda vare sig arbetsgivares eller arbetares intressen. Av ledamöterna och suppleanterna skola hälften företräda arbetsgivare och andra hälften arbetare samt skola så vitt möjligt representera olika yrkesområden. Inrättas vid arbetsförmedlingsbyrå en särskild avdelning för förmedling av arbete åt sjömän eller ungdom, skall arbetsförmedlingsnämnden för den närmaste ledningen och övervakningen av dess verksamhet utse en särskild bestyrelse, varvid såsom ordförande fungerar ordföranden eller vice ordföranden i arbetsförmedlingsnämnden. I fråga om specialförmedling bestämmer socialministeriet, huruvida särskild bestyrelse skall tillsättas. Föreståndare för arbetsförmedlingsbyrå och likaså fast ombud utses av kommunalfullmäktige bland personer, som av socialministeriet godkänts såsom för sysslan lämpliga. Innan val av föreståndare för arbetsförmedlingsbyrå eller av fast arbetsförmedlingsombudsman förrättas, skola samtliga sökandes ansökningshandlingar av stads- eller köpingsstyrelsen eller kommunalnämnden insändas till socialministeriet jämte eget utlåtande beträffande sökandenas lämplighet för befattningen och med angivande vilka tre sökande, som anses för befattningen lämpligast och i vilken ordningsföljd. Efter att hava införskaffat ev. erforderlig ytterligare utredning rörande sökandena avgör socialministeriet, vilka bland dem, som godkännas såsom för befattningen lämpliga.

I lagen finnes uttalad den grundläggande förmedlingsprincipen, att vid arbetsförmedling skall tillses, att arbetsgivaren erhåller bästa möjliga arbetskraft och arbetaren det arbete, för vilket han bäst lämpar sig. Arbetssökande, som anmält sig hos avdelning för specialarbetsförmedling registreras icke å avdelningen med mindre han genom företeende av arbetsintyg eller på annat av avdelningsföreståndaren godkänt sätt utrett, att han innehar tillfredsställande insikt och förfarenhet å arbetsområdet i fråga. Arbetsinställelse till följd av arbetstvist medför icke ändring i arbetsförmedlingens verksamhet, men denna bör införskaffa noggranna uppgifter om tvistens beskaffenhet och omfattning samt därom lämna upplysningar åt arbetssökande.

Vägrar arbetslös arbetssökande utan giltigt skäl att mottaga hans arbetsskicklighet motsvarande arbete till lön, som anses skälig, skall arbetsförmedlingen göra anmälan därom hos vårdnämnden. Vägran att mottaga arbete till arbetsplats, där konflikt råder, föranleder icke sådan anmälan.

Även om arbetsförmedlingen icke får åläggas till arbetslöshetshjälpen hörande eller andra för arbetsförmedlingen främmande uppgifter, tillkommer det dock densamma att för arbetssökande, som är medlem av arbetslöshetskassa, utfärda bevis över arbetslöshet. Likaledes bör arbetsförmedlingen på anhållan av nämnd för arbetslöshets- eller annan social vård meddela, huruvida viss person anmält sig som arbetssökande, under vilken tid han varit upptagen i arbetsförmedlingens förteckningar samt när och vilket arbete, som förmedlats honom.

Ändrade grunder ha stadgats för statsbidrag till täckande av arbetsförmedlingarnas utgifter. Staten deltar i kostnaderna för arbetsförmedlingen genom att ersätta 40 % av kommunens verkliga årsutgifter för arbetsförmedlingsbyrå. Av utgifter för specialarbetsförmedling utgår ersättning från staten dock med 50 % eller, om statsrådet med hänsyn till särskilda omständigheter prövar nödigt, med en ännu större andel. Till kommun, som har arbetsförmedlingsombud, erlägger staten i bidrag 10 mark för varje förmedlad anställning i öppna arbetsmarknaden i egen kommun samt 25 mark för varje förmedling av sådant arbete i annan kommun. Därjämte erhåller i senare fallet den kommun, där arbetsplatsen är belägen, av staten ett bidrag av 10 mark, om kommunens arbetsförmedlingsombud medverkat till förmedlingen. Kommun med sjömansförmedlingsombud erhåller i bidrag av staten 20 mark för varje av denne verkställd sjömansförmedling, då fartyget är

hemmahörande på samma ort och gör regelbundna turer endast från en finsk hamn till en annan, men i annat fall 45 mark.

Den sålunda organiserade arbetsförmedlingen har beräknats åsamka staten en utgift av 1·1—1·3 milj. mark om året. Statsutgifterna för arbetsförmedlingen 1935 uppgingo till 0·5 milj. mark.

Beträffande förenings arbetsförmedling innehåller lagen i huvudsak samma föreskrift som tidigare. Rättigheten att bevilja tillstånd att bedriva arbetsförmedling har dock överflyttats från landshövdingarna till socialministeriet. Därjämte har längsta giltighetstiden för sådant tillstånd höjts från tre till fem år.

Lag om arbetsförmedling i Tjeckoslovakien. Genom en förordning av den 9 juli 1936 angående arbetsförmedling, vilken trädde i kraft den 1 oktober, har en vittgående statlig reglering av arbetsförmedlingen anordnats.

Enligt förordningen skall åtminstone en offentlig arbetsförmedlingsanstalt finnas i varje förvaltningsdistrikt.

Det åligger arbetsgivare att senast inom en dag sedan en anställning blivit ledig härom göra anmälan till vederbörande lokala offentliga arbetsförmedlingsanstalt.

Det fastslås i förordningen, att arbetsförmedlingen skall ske opartiskt och kostnadsfritt och att ingen vare sig arbetsgivare eller arbetstagare må bliva vägrad förmedling.

Vid utval av arbetssökande till en post åligger det anstalt att taga hänsyn till den postens särskilda krav, till arbetstagarens kroppsliga och fackliga egenskaper och hans familje- och personliga förhållanden. Vid val mellan flera i fackligt hänseende likställda skall företräde givas 1) den, som åtnjuter statsunderstöd, 2) den, som har att försörja stor familj, 3) den, som en längre tid varit arbetslös, 4) den, som på den ifrågavarande posten förr varit anställd men på grund av driftsinskränkning avskedats, 5) ungdom och slutligen 6) den, för vilkens företräde särskilt hänsynsvärda omständigheter föreligga.

Även *arbetsgivarna* hava att vid utval av de arbetssökande iakttaga ovannämnda riktlinjer.

Ifråga om de av arbetslöshet särskilt drabbade områden kan regeringen förordningsvägen ålägga arbetsförmedlingsanstalt att hos arbetsgivare, som upprepade gånger uraktlåtit iakttagandet av ovannämnda föreskrifter, själv med lämplig person besätta den lediga posten.

Lockouter och strejker skola inom en dag efter desammas förklarande eller utbrytande anmälas för vederbörande lokala arbetsförmedlingsanstalter. Härom skola de arbetssökande av anstalten uppmärksammas.

Arbetsförmedling, som vid förordningens ikraftträdande utövas av arbetstagares eller arbetsgivares fackorganisationer, andra föreningar eller organisationer av vad slag det vara må få endast fortsätta efter särskilt tillstånd av socialministeriet. Dylikt tillstånd kan förenas med vissa villkor och kan när som helst återkallas. Ansökan om tillstånd skall ingivas inom en månad efter ifrågavarande förordnings ikraftträdande. Socialministeriet kan emellertid på i förordningen närmare angivna villkor, förklara av arbetstagarnas fackorganisationer bedrivna arbetsförmedlingsanstalter för statliga.

Koncession för utövandet av yrkesmässig privat arbetsförmedling kan i framtiden ej utfärdas. Den rätt till privat arbetsförmedling, som vid förordningens ikraftträdande ännu tillkommer någon, kvarstår emellertid men utslocknar med vederbörandes död, utom i de fall, då rätten enligt särskild lag må övergå på efterlämnad änka. Under alla förhållanden kvarstår dock icke rätten mer än 10 år.

Straffbestämmelser finnas för överträdelser av förordningens bestämmelser.

Förordningen, vars rättskraft upphör den 30 september 1939, har från arbetsgivarehåll bemötts med mycken kritik.

(Svenska beskickningen i Prag.)

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	82	19 129	15 543	1 847	9·7	1 402	18 360	2 020	11·0
Bleck- o. plåtslagareförb. .	46	2 401	—	92	3·8	—	2 379	87	3·7
Bokbindareförbundet . . .	37	5 868	3 909	361	6·2	217	5 838	382	6·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	109	6 423	1 504	258	4·0	69	6 228	236	3·8
Byggnadsträarbetareförb. .	207	23 962	—	2 404	10·0	—	24 475	2 370	9·7
De förenade förbunden . .	48	7 760	2 474	588	7·6	209	7 791	619	7·9
Elektriska arbetareförb. . .	54	4 931	—	104	2·1	—	5 138	157	3·1
Gjutareförbundet	104	7 078	1	297	4·2	—	7 082	309	4·4
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	374	45 751	6 053	6 558	14·3	881	45 841	6 886	15·0
Byggnadsind.-arb. . . .	93	14 767	313	3 156	21·4	55	14 741	3 254	22·1
Byggnadsämnesind.-arb.	142	9 655	234	918	9·5	27	10 219	776	7·6
Glasbruksarb.	35	3 321	92	303	9·1	14	3 543	603	17·0
Sockerfabriksarb. . . .	16	3 341	560	214	6·4	39	3 156	467	14·8
Tändsticksarb.	6	1 797	700	350	19·5	83	1 582	318	20·1
Övriga arb.	82	12 870	4 154	1 617	12·6	663	12 600	1 468	11·7
Gruvindustriarbetareförb. .	38	5 896	37	490	8·3	—	5 876	474	8·1
Handelsarbetareförb. . . .	239	27 269	9 347	2 098	7·7	462	27 145	2 148	7·9
Kommunalarbetareförb. . .	221	33 589	6 931	651	1·9	269	33 599	620	1·8
Litografförbundet	17	2 282	129	48	2·1	3	2 279	43	1·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	22 471	6 675	2 089	9·3	521	22 312	1 826	8·2
Metallindustriarb.-förb. . .	242	124 612	5 954	5 803	4·7	293	122 021	5 840	4·8
Järnbruksarbetare . . .	58	28 833	80	817	2·8	—	28 552	775	2·7
Verkstadsarbetare . . .	184	95 779	5 874	4 986	5·2	293	93 469	5 065	5·4
Murareförbundet	74	7 648	—	289	3·8	—	7 668	145	1·9
Målareförbundet	153	11 377	1	108	0·9	—	11 383	262	2·3
Pappersindustriarb.-förb. .	137	30 851	1 299	2 600	8·4	238	31 601	2 306	7·3
Sadelm.- o. tapetseraref. .	43	2 183	356	124	5·7	27	2 131	235	11·0
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	43	9 549	3 758	653	6·8	124	9 630	1 752	18·2
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	228	12 125	1	6 657	54·9	—	13 602	6 802	50·0
Stenindustriarbetareförb. .	122	7 349	1	1 848	25·1	—	7 539	1 950	25·9
Sågverksindustriarb.-förb. .	204	19 905	23	4 486	22·5	2	21 247	3 770	17·7
Textilarbetareförbundet . .	109	32 829	19 670	1 474	4·5	872	32 708	1 547	4·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 457	1 909	95	3·9	84	2 435	84	3·4
Transportarbetareförb. . .	110	15 391	74	1 958	12·7	35	15 631	2 000	12·8
Träindustriarbetareförb. . .	151	11 753	206	866	7·4	11	11 779	885	7·5
Typografförbundet	104	10 198	537	477	4·7	73	10 198	349	3·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	132	9 379	—	1 821	19·4	—	9 010	1 703	19·0
Summa	3 567	522 416	86 392	47 144	9·0	5 792	522 826	47 812	9·1
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 339	510 291	86 391	40 487	7·9	5 792	509 224	41 010	8·1

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti månad uppgivits till inalles 245 636, vilket i genomsnitt motsvarar 5·2 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem

Sveriges offentliga arbetsförmedling under september 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	14 543	9 528	6 866	153	Hallands län . .	1 020	474	254	215
Stockholms län .	2 674	2 465	1 376	108	Göteborgs stad .	8 801	4 972	4 094	177
Uppsala län . . .	1 485	1 127	661	132	Göteborgs o. Boh. l.	3 474	706	523	492
Södermanlands län	1 298	1 337	763	97	Älvsborgs län . .	1 007	510	257	197
Östergötlands län	2 404	2 065	1 195	116	Skaraborgs län .	1 507	1 345	724	112
Norrköping . . .	1 247	607	420	205	Värmlands län . .	2 073	1 077	630	192
Jönköpings län .	1 296	873	450	148	Örebro län	2 044	1 675	684	122
Kronobergs län .	647	440	257	147	Västmanlands län	1 149	1 195	688	96
Norra Kalmar län	393	208	136	189	Kopparbergs län .	1 341	629	427	213
Södra Kalmar län	1 285	502	348	256	Gävleborgs län . .	2 231	742	530	301
Gotlands län . . .	332	297	167	112	Västernorrlands l.	5 272	1 164	753	453
Blekinge län . . .	2 040	1 115	704	183	Jämtlands län . .	912	459	415	199
Kristianstads län .	1 455	1 768	888	82	Västerbottens län	1 210	648	420	187
Malmöh. l.: Malmö	4 669	2 380	1 676	196	Norrbottens län .	2 374	475	442	500
Hälsingborg . .	1 637	716	586	229	Tillsammans	74 695	44 281	28 885	169
Länet i övrigt .	2 875	2 782	1 551	103					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	8 970	9 709	5 700	769	1 797	445	9 489	9 739	11 506	6 145	85
därav jordbruk .	7 832	8 839	5 180	769	1 797	445	8 365	8 601	10 636	5 625	81
skogshush.	1 138	870	520	—	—	—	1 124	1 138	870	520	131
Industri o. hantverk	18 521	2 713	2 334	1 514	976	683	19 307	20 035	3 689	3 017	543
Sjöfart och fiske .	5 065	1 761	1 725	244	135	102	5 151	5 309	1 896	1 827	280
Handel o. samfärdsel	7 673	3 821	3 153	4 988	4 496	2 939	11 333	12 661	8 317	6 092	152
Husligt arbete . .	91	25	20	13 274	17 218	10 166	9 375	13 365	17 243	10 186	78
Diversearbete . . .	10 297	1 626	1 614	—	4	4	9 518	10 297	1 630	1 618	632
Ungd. ut. särsk. utb.	1 861	—	—	1 428	—	—	3 125	3 289	—	—	—
Summa	52 478	19 655	14 546	22 217	24 626	14 339	67 298	74 695	44 281	28 885	169
Därav under 18 år	3 112	2 504	1 701	3 197	2 956	1 704	6 044	6 309	5 460	3 405	116
Summa aug. 1936	49 560	17 589	12 705	17 473	20 709	11 193	61 560	67 033	38 298	23 898	175
» sept. 1935	67 480	16 052	12 696	19 920	19 775	11 893	82 121	87 400	35 827	24 588	244
» » 1934	81 394	13 341	11 681	19 178	17 070	11 349	95 880	100 572	30 411	23 030	331
» » 1933	122 541	10 647	9 789	21 889	14 382	10 553	140 287	144 430	25 029	20 342	577

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 1 176 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 610 platser, varav 398 manliga och 212 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 331 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	52 478	19655	14546	7 832	8839	5180	1138	870	520	450	13	13	3 280	674	573
1	Stockholms stad .	7 897	2 729	2 258	52	—	—	1	—	—	3	—	—	945	335	285
2	Stockholms län .	2 047	1 159	924	947	829	638	19	10	9	1	—	—	113	23	20
3	Uppsala län . . .	1 058	602	414	436	450	287	16	21	8	—	—	—	65	3	2
4	Södermanlands län	821	692	427	473	582	318	2	1	1	—	—	—	60	19	19
5	Östergötlands län	1 637	1 201	749	1 136	1019	602	3	1	1	—	—	—	71	21	14
6	Norrköping . . .	961	332	247	211	212	145	1	4	4	—	—	—	49	2	2
7	Jönköpings län .	862	392	240	182	271	132	1	8	8	—	—	—	40	5	5
8	Kronobergs län .	504	210	159	179	140	90	—	—	—	—	—	—	8	4	4
9	Kalmar län . . .	1 293	305	233	144	149	87	4	1	1	—	—	—	167	6	6
10	Gotlands län . .	180	137	84	76	109	61	4	—	—	—	—	—	3	—	—
11	Blekinge län . .	1 497	495	369	231	262	170	7	—	—	—	—	—	51	6	4
12	Kristianstads län	959	897	549	652	817	487	—	—	—	—	—	—	25	1	1
13	Malmöh. l.: Malmö	2 668	605	428	85	149	114	—	—	—	—	—	—	232	63	47
14	Hälsingborg . .	1 241	375	343	77	65	46	1	—	—	—	—	—	55	2	2
15	Länet i övrigt .	2 374	1 981	1 212	751	1513	782	—	—	—	—	—	—	146	22	15
16	Hallands län . .	796	223	115	173	195	89	—	—	—	—	—	—	64	2	2
17	Göteborgs stad . .	6 174	2 494	2 334	124	119	89	1	—	—	—	—	—	516	74	73
18	Göteb. o. Boh. län	3 157	391	339	115	119	79	2	9	9	1	—	—	82	3	3
19	Älvsborgs län . .	833	226	160	83	97	47	1	—	—	—	—	—	103	9	6
20	Skaraborgs län .	1 083	743	440	580	622	328	1	11	11	—	—	—	70	20	16
21	Värmlands län .	1 730	435	374	171	149	93	220	15	15	—	—	—	51	8	7
22	Örebro län . . .	1 270	554	258	251	401	160	10	33	9	68	1	1	70	9	7
23	Västmanlands län	574	546	323	298	420	212	3	3	—	2	—	—	32	7	4
24	Kopparbergs län .	914	242	186	62	47	33	45	91	60	98	—	—	70	5	5
25	Gävleborgs län .	1 723	339	264	99	36	33	123	146	83	—	—	—	68	13	13
26	Västernorrlands l.	4 584	640	468	89	16	16	411	327	155	—	—	—	67	5	5
27	Jämtlands län . .	614	147	132	89	25	18	66	61	55	—	—	—	18	3	3
28	Västerbottens län	838	235	167	40	11	8	62	83	50	—	2	2	14	4	3
29	Norrbottens län .	2 186	328	320	36	16	16	134	45	41	277	10	10	25	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	22 217	24626	14339	769	1797	445	—	—	—	—	—	—	64	63	41
1	Stockholms stad .	6 646	6 799	4 608	68	1	1	—	—	—	—	—	—	46	37	22
2	Stockholms län .	627	1 306	452	22	50	13	—	—	—	—	—	—	4	9	2
3	Uppsala län . . .	427	525	247	34	63	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	477	645	336	62	140	39	—	—	—	—	—	—	—	2	2
5	Östergötlands län	767	864	446	83	131	66	—	—	—	—	—	—	1	—	—
6	Norrköping . . .	286	275	173	21	20	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	434	481	210	14	46	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	143	230	98	8	28	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	385	405	251	16	41	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	152	160	83	8	35	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	543	620	335	20	88	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	496	871	339	70	136	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	2 001	1 775	1 248	14	42	8	—	—	—	—	—	—	4	10	10
14	Hälsingborg . .	396	341	243	15	15	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	501	801	339	71	180	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	224	251	139	11	39	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	2 627	2 478	1 730	4	2	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5
18	Göteb. o. Boh. län	317	315	184	14	19	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län . .	174	284	97	1	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	421	602	284	28	139	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	343	642	256	28	107	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	774	1 121	426	38	144	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	575	649	365	47	127	22	—	—	—	—	—	—	3	—	—
24	Kopparbergs län .	427	387	241	10	26	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	508	403	266	22	26	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	688	594	285	18	75	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	298	312	283	13	28	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	372	413	253	6	32	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	188	147	122	3	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
2 777	**121**	**111**	**3454**	**217**	**163**	**707**	**34**	**27**	**1055**	**92**	**77**	**533**	**55**	**43**	**906**	**116**	**95**	**428**	**10**	**8**	
18	3	3	129	45	28	97	18	11	217	6	4	97	17	13	103	41	35	19	6	4	1
25	4	4	65	8	7	17	3	3	23	3	2	10	6	2	10	1	1	—	—	—	2
27	3	3	83	2	2	4	—	—	26	8	7	7	—	—	52	1	—	—	—	—	3
1	—	—	15	2	2	4	2	2	15	—	—	4	1	1	1	1	1	—	—	—	4
—	—	—	21	15	6	3	—	—	12	2	2	4	—	—	7	2	—	—	1	1	5
10	—	—	17	19	19	28	—	—	18	—	—	47	1	1	20	—	—	5	—	—	6
7	4	1	148	14	13	3	—	—	19	3	1	22	4	4	32	13	13	60	—	—	7
62	—	—	24	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
70	2	2	126	7	1	—	—	—	46	—	—	3	1	1	6	1	—	9	—	—	9
1	—	—	2	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
325	12	12	27	4	1	1	—	—	29	4	3	4	—	—	11	1	1	—	—	—	11
22	20	15	33	5	1	—	—	—	15	3	2	2	—	—	10	—	—	2	—	—	12
24	—	—	57	10	10	17	—	—	87	2	1	65	1	1	60	2	1	72	—	—	13
6	3	1	9	3	3	2	2	2	32	—	—	8	—	—	40	—	—	1	—	—	14
208	37	37	15	7	3	10	—	—	142	16	16	22	1	—	70	—	—	24	1	1	15
88	1	1	16	—	—	1	—	—	14	1	1	22	—	—	30	1	1	—	—	—	16
23	3	3	232	36	35	100	7	7	106	6	5	61	15	14	62	20	19	23	2	2	17
1 686	27	27	61	1	1	10	1	1	56	18	16	77	1	1	39	10	9	74	—	—	18
12	—	—	33	14	13	17	1	1	12	—	—	29	1	1	19	—	—	71	—	—	19
10	—	—	17	2	2	1	—	—	20	3	3	3	—	—	17	6	5	61	—	—	20
92	—	—	142	2	1	29	—	—	25	2	1	8	1	1	24	1	1	—	—	—	21
12	1	1	19	1	—	9	—	—	26	6	4	10	—	—	234	1	1	3	—	—	22
3	—	—	5	3	1	2	—	—	9	1	1	3	—	—	1	—	—	2	—	—	23
4	—	—	67	—	—	16	—	—	5	—	—	1	—	—	3	2	2	—	—	—	24
4	—	—	337	6	4	18	—	—	24	1	1	17	—	—	10	6	1	—	—	—	25
30	—	—	1190	6	6	281	—	—	48	3	3	3	1	1	12	2	2	2	—	—	26
4	1	1	14	—	—	20	—	—	8	2	2	—	—	—	6	1	—	—	—	—	27
—	—	—	213	4	3	8	—	—	6	1	1	1	3	1	6	3	2	—	—	—	28
3	—	—	337	1	1	9	—	—	12	—	—	3	1	1	20	—	—	—	—	—	29
6	**5**	**4**	**4**	**6**	**5**	**81**	**91**	**82**	**292**	**288**	**185**	**920**	**453**	**312**	**120**	**51**	**36**	**27**	**19**	**18**	
1	1	1	3	3	2	36	56	51	86	63	48	172	197	109	19	24	16	11	14	13	1
—	—	—	—	—	—	3	4	3	11	9	6	8	16	11	—	—	—	4	1	1	2
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	5	3	9	1	1	1	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	18	38	32	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	2	2	5	6	4	29	3	2	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	7	5	37	3	2	1	—	—	—	1	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	2	17	2	2	—	—	—	3	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	1	8	6	5	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	7	5	3	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	10	3	9	1	1	—	—	—	—	—	—	12
3	3	3	1	1	1	15	15	15	43	26	16	269	69	59	21	6	6	7	2	2	13
—	—	—	—	—	—	2	2	1	5	4	3	13	3	2	5	1	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	6	4	21	2	2	1	1	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	3	3	1	—	—	—	1	1	—	—	—	16
2	1	—	—	2	2	20	9	8	65	67	53	137	70	56	14	10	8	2	—	—	17
—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	10	4	20	9	9	1	1	1	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	14	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	19	10	7	1	1	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	3	35	8	1	54	5	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	8	4	15	4	4	1	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	6	56	4	4	—	1	1	—	1	1	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	3	8	3	3	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	1	6	4	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**4 653**	**1367**	**1210**	**278**	**14**	**14**	**5 065**	**1761**	**1725**	**804**	**145**	**119**	**2 431**	**447**	**409**
1	Stockholms stad .	1 338	413	316	72	1	1	418	146	140	415	75	61	1 165	316	295
2	Stockholms län .	131	38	36	6	1	1	43	7	7	8	1	—	48	3	2
3	Uppsala län . . .	51	7	7	2	—	—	11	—	—	10	5	5	18	3	2
4	Södermanlands län	14	7	7	1	—	—	52	21	21	3	—	—	13	—	—
5	Östergötlands län	95	34	31	1	—	—	5	5	5	8	1	1	19	4	3
6	Norrköping . . .	121	10	5	12	—	—	82	24	24	7	—	—	50	1	—
7	Jönköpings län .	25	16	16	7	3	3	4	—	—	6	4	4	15	5	5
8	Kronobergs län .	40	9	8	3	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—
9	Kalmar län . . .	44	10	7	4	1	1	307	54	54	4	1	1	20	1	1
10	Gotlands län . .	2	—	—	2	—	—	34	22	17	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	58	9	8	5	—	—	170	63	63	7	1	1	20	1	1
12	Kristianstads län	32	9	7	1	—	—	26	8	8	1	—	—	21	1	1
13	Malmöh. l.: Malmö	436	20	18	35	—	—	191	66	56	82	9	6	207	19	13
14	Hälsingborg . .	60	3	3	2	—	—	533	228	228	7	2	2	40	1	1
15	Länet i övrigt .	75	48	45	28	2	2	207	69	68	4	1	1	61	10	10
16	Hallands län . .	87	4	3	2	—	—	50	3	3	3	—	—	30	1	1
17	Göteborgs stad .	201	78	73	32	5	5	2 005	677	674	166	35	29	429	57	55
18	Göteb. o. Boh. län	213	68	67	2	—	—	109	54	53	3	1	1	38	7	6
19	Älvsborgs län . .	102	14	7	2	—	—	5	—	—	1	—	—	26	—	—
20	Skaraborgs län .	13	25	24	1	—	—	5	2	2	4	1	1	10	2	2
21	Värmlands län .	347	177	177	8	—	—	38	27	27	9	1	1	31	3	3
22	Örebro län . . .	44	18	8	6	—	—	13	—	—	10	1	1	23	2	1
23	Västmanlands län	18	26	25	2	—	—	22	9	9	4	—	—	5	2	2
24	Kopparbergs län .	34	17	14	—	—	—	4	—	—	6	4	4	6	1	1
25	Gävleborgs län .	79	14	14	13	—	—	239	83	82	11	—	—	30	—	—
26	Västernorrlands l.	630	118	118	24	—	—	326	119	119	8	—	—	48	2	2
27	Jämtlands län . .	130	15	15	1	—	—	2	—	—	6	—	—	16	2	1
28	Västerbottens län	56	45	36	—	—	—	77	33	24	3	2	—	15	3	1
29	Norrbottens län .	177	115	115	4	1	1	87	41	41	5	—	—	25	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	—	—	—	—	—	—	**244**	**135**	**102**	**354**	**129**	**93**	**848**	**468**	**310**
1	Stockholms stad .	—	—	—	—	—	—	140	61	46	135	76	48	325	226	137
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	4	4	12	9	7
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	5	1
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	17	4	3
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	1	7	4	2
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	1	—	11	4	1
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	11	2	2
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	7	1	1
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	9	8	2
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	18	11	7
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	6	2	2	82	11	10	153	77	65
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	4	4	4	2	3	2	22	6	5
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	1	7	8	5
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	69	50	34	85	21	17	162	70	50
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	3	3	3	1	2	2	12	3	3
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	6	4	3
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	1	4	3	1	—	—	3	2	2
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	2	14	3	1
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	11	11	7
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	3	3	3	1	—	—	5	—	—
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	6	3	3	1	—	—	11	—	—
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8	5	2
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Re-serv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
3 124	**2 672**	**2 084**	**528**	**50**	**38**	**786**	**507**	**503**	**91**	**25**	**20**	**10 297**	**1 626**	**1 614**	**1 861**	**1 176**	
1 091	775	533	271	5	4	422	390	388	53	8	8	714	129	129	257	124	1
143	82	53	12	2	2	21	18	17	10	—	—	362	120	120	33	2	2
43	34	29	7	3	3	5	1	1	1	2	1	148	59	57	46	94	3
34	23	22	4	—	—	6	1	1	—	1	1	101	31	31	18	15	4
54	54	41	7	2	2	4	1	1	2	2	2	164	37	37	21	5	5
104	46	35	5	1	—	10	1	1	—	1	1	140	10	10	24	—	6
52	30	23	7	—	—	1	3	3	1	—	-	201	9	9	29	63	7
11	5	5	2	1	1	—	—	—	—	—	—	168	51	51	—	7	8
33	28	28	9	1	1	5	—	—	1	—	—	280	42	42	11	9	9
19	5	5	—	—	—	3	—	—	—	—	—	31	—	—	1	1	10
60	55	30	7	1	1	38	1	1	4	3	3	398	72	70	54	22	11
30	14	9	2	1	—	7	1	1	1	—	—	74	17	17	3	—	12
193	177	76	31	1	—	26	33	32	1	1	1	662	52	52	105	103	13
85	49	38	7	—	—	13	1	1	2	—	—	198	16	16	63	6	14
79	115	94	5	4	2	15	5	5	—	—	—	490	131	131	22	207	15
51	7	6	8	—	—	3	—	—	1	—	—	133	8	8	20	8	16
482	951	874	96	12	12	106	26	26	5	2	—	1 011	369	369	393	28	17
69	26	21	4	—	—	12	3	3	—	—	—	423	43	42	81	80	18
27	13	11	—	—	—	4	1	1	—	—	—	262	76	73	24	3	19
45	12	10	4	2	2	18	1	1	1	2	1	174	32	32	31	9	20
49	22	21	3	1	—	8	4	4	2	—	—	429	22	22	44	50	21
56	39	26	8	1	1	5	4	4	—	—	—	373	36	34	20	20	22
16	38	33	3	1	1	4	—	—	1	2	1	122	34	34	17	4	23
27	14	9	7	5	3	—	—	—	—	—	—	370	56	55	89	5	24
49	10	10	4	—	—	19	—	—	—	—	—	539	24	23	40	66	25
113	18	18	4	1	1	8	2	2	4	—	—	1 091	20	20	195	165	26
34	11	11	6	2	2	7	10	10	—	—	—	161	14	14	26	—	27
25	12	9	4	2	—	2	—	—	1	1	1	235	26	26	70	10	28
50	7	4	1	1	—	14	—	—	—	—	—	843	90	90	124	70	29
225	**678**	**284**	**2 643**	**2 545**	**1 846**	**918**	**676**	**406**	**13274**	**17218**	**10166**	**—**	**4**	**4**	**1 428**	**—**	
89	373	140	1 000	762	704	413	168	121	3 724	4 733	3145	—	4	4	378	—	1
3	12	10	35	69	41	24	48	21	449	1 075	333	—	—	—	45	—	2
2	6	4	35	47	30	17	35	10	253	360	189	—	—	—	67	—	3
1	2	2	22	24	17	12	14	8	332	422	234	—	—	—	27	—	4
1	9	5	44	75	44	16	13	8	493	620	311	—	—	—	75	—	5
1	6	4	35	33	20	1	5	1	158	193	116	—	—	—	20	—	6
1	6	3	51	59	36	21	14	7	300	342	152	—	—	—	7	—	7
1	1	1	17	24	14	8	7	6	107	169	72	—	—	—	—	—	8
3	—	—	27	42	26	10	9	7	285	299	196	—	—	—	15	—	9
8	2	2	11	7	6	6	2	2	109	111	67	—	—	—	—	—	10
6	12	2	49	66	41	11	8	5	387	430	271	—	—	—	52	—	11
—	9	2	73	117	48	10	9	2	287	578	235	—	—	—	15	—	12
1	42	10	131	130	87	40	25	10	1 125	1 314	944	—	—	—	86	—	13
3	16	6	57	60	45	6	13	8	231	214	157	—	—	—	31	—	14
6	17	3	41	81	41	10	12	3	296	491	213	—	—	—	34	—	15
2	7	4	34	26	22	3	1	1	147	171	100	—	—	—	19	—	16
61	110	52	296	244	173	117	96	61	1 234	1 721	1211	—	—	—	353	—	17
3	4	4	37	33	24	12	14	7	166	217	121	—	—	—	40	—	18
1	—	—	27	31	14	9	25	11	113	218	71	—	—	—	—	—	19
1	1	1	24	44	27	19	22	12	304	370	207	—	—	—	23	—	20
2	2	—	27	56	32	14	23	9	262	443	191	—	—	—	1	—	21
10	14	9	87	85	28	38	27	16	465	824	353	—	—	—	20	—	22
8	19	17	54	88	60	16	26	20	343	363	228	—	—	—	73	—	23
1	—	—	68	62	41	14	13	7	330	284	181	—	—	—	—	—	24
3	1	—	67	59	43	13	16	14	292	286	185	—	—	—	40	—	25
6	6	2	111	71	44	37	11	11	483	351	211	—	—	—	—	—	26
—	—	—	90	84	81	5	6	6	190	194	179	—	—	—	—	—	27
1	1	1	71	50	41	11	11	9	263	307	193	—	—	—	—	—	28
—	—	—	22	16	16	5	3	3	146	118	100	—	—	—	7	—	29

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935					1936							
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	13·8	10·2	9·3	[1]8·1	7·9
Ansökn. per 100 lediga platser .	255	244	284	434	442	370	319	261	249	214	194	194	175
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·73	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·	3·82	·	·
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	·	104·6	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·	109·2	·	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	18·8	18·8	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	18·4	14·4	12·1	10·3	10·2	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	·	100	·	·	97	·	·	94	·	·	102	·	·
Danmark. Arbetslöshet, i % .	13·7	14·9	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	18·9	12·8	11·2	[1]12·0	12·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	68	72	81	100	140	131	140	126	93	66	58	61	61
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	123	125	126	123	122	114	110	[2]55	121	132	133	133	134
Finland. Arbetslösa	4 684	5 786	9 739	14841	17778	19912	20591	18665	13323	8 182	2 409	1 647	996
Ansökn. per 100 lediga platser .	214	212	288	343	362	320	277	277	233	170	157	166	161
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	·	·	101·8	·	·	97·7	·	·	98·7	·	·	107·0	·
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	14·9	15·0	14·6	14·6	14·2	16·3	15·4	14·4	13·8	13·0	13·1	12·7	12·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 022	2 032	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768	1 766	1 717	1 678
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	109·8	110·0	110·1	110·6	111·3	108·6	110·0	111·6	112·5	113·7	113·7	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	[2]83	[2]83	124	129	133	145	142	123	117	109	70	69	67
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	34·5	35·4	35·2	36·6	40·7	42·6	41·2	38·5	36·2	[1]35·3	34·2	35·4	—
Arbetslöshetsdagar, i %	29·8	30·7	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	32·5	31·7	31·1	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	26·6	26·8	25·1	26·2	29·2	29·7	29·8	26·1	24·3	21·9	21·9	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	1 706	1 714	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491	1 315	1 170	1 098
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	866	861	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828	732	651	606
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·7	16·6	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5	17·7	17·8	17·9
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	209	205	214	243	285	317	322	299	267	242	231	221	218
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	14·2	14·6	16·1	18·6	23·7	25·8	25·5	22·3	18·9	16·8	15·6	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	81	·	·	81	·	·	82	·	·	80	·	·
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	·	80	·	·	78	·	·	78	·	·	79	·	·
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	381	377	378	404	433	469	490	470	449	430	419	425	417
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	416	408	419	458	481	519	529	509	491	465	459	469	458
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	628	609	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	592	593	977	1 717	2 007	2 316	2 101	1 791	1 274	582	365	352	476
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	128·1	127·8	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	152·5	147·1	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 595	1 819	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840	1 074	1 223	1 128
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	11·8	11·1	11·3	13·4	18·4	21·0	21·5	20·5	17·6	14·8	13·5	—	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	13·3	12·9	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	14·6	13·2	11·8	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	558	573	601	679	794	850	860	798	719	637	566	505	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	19	17	16	16	19	19	19	19	18	18	16	15	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	342	359	314	329	356	354	382	307	310	295	307	303	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	9	9	9	11	17	22	23	19	15	13	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	12	13	11	12	19	28	34	31	26	17	14	11	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	30	30	35	43	51	49	53	51	42	36	30	24	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	14·2	13·0	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	14·8	[1]13·9	12·5	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	102·7	106·1	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	102·0	104·6	105·6	107·1
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	81·8	83·5	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	85·8	86·3	87·7	—
Arbetslöshet, i %	18·4	17·9	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	16·2	15·1	13·7	12·8	12·4	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	15·9	·	·	13·7	·	·	13·4	·	·	12·8	·	·
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	43	42	40	36	36	35	32	32	33	35	39	43	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1936.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundvalen av prisuppgifter från 49 ombudsorter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan kvartalsskiftet juni—juli 1936 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lysevaror. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 740—741) och tabellen över kreaturspriser i vissa större städer (sid. 739) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har även under det nu gångna kvartalet kvarstått vid 22 öre per liter för oskummad vara och har nu stått på samma nivå ända sedan september i fjol, då priset steg med 1 öre per liter till följd av mjölkregleringen. Å en del ombudsorter ha emellertid höjningar skett under tredje kvartalet. Oskummad mjölk har sålunda stigit i pris i Västervik med 2 öre samt i Linköping, Norrköping, Göteborg och Umeå med vardera 1 öre per liter. Detaljpriserna å *smör*, som i stort sett legat fasta sedan slutet av sommaren 1935, voro i genomsnitt oförändrade under juli och augusti i år men började stiga under sista veckan i september till följd av att partipriset höjdes med 15 öre per kg.

Ostpriserna ha under kvartalet sjunkit något både i parti och detalj; septembernoteringarna ligga dock i genomsnitt c:a 10 % över prisnivån för ett år sedan.

Margarinnoteringarna för september utvisade oförändrat prisläge sedan förra kvartalet men ha därefter stigit med 10 öre per kg till följd av en med smörprisregleringen sammanhängande förhöjning av accisen från 20 till 30 öre.

Den för årstiden vanliga prisstegringen å *färska ägg* har kännetecknat äggmarknaden men har likväl i förhållande till vad vanligen brukar vara fallet gått jämförelsevis långsamt. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·67, 1·89 och 2·03 kr. per tjog mot 1·59 kr. i juni och 1·89 kr. i september förra året.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 1·18 kr. per 5 liter och har sedan som vanligt sjunkit mycket kraftigt; sålunda var priset i augusti 54

öre och i september 44 öre per 5 liter; detta pris är 2 öre lägre än vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Detaljnoteringarna å *mjöl*, som varit oförändrade sedan september förra året, ha under kvartalet stigit med vardera 1 öre per kg, och partinoteringarna ha under samma tid höjts med 1·50 kr. per 100 kg för vetemjöl och rågsikt samt med 2·50 kr. för sammalet rågmjöl. Sedan detaljprisrapporterna för september avgivits, ha partinoteringarna ytterligare stigit något. *Brödpriserna* ha varit i det närmaste oförändrade och ligga ungefär på samma nivå som för ett år sedan.

De under den gångna kvartalsperioden ävensom sedan september månad förra året inträffade prisfluktuationerna å *slaktdjur* samt å *kött och fläsk* framgå av följande sammanställning, varvid emellertid direkta jämförelser mellan partipriserna och detaljhandelspriserna böra göras endast med beaktande av att dessa senare gälla vissa särskilda köttkvaliteter.

Genomsnittlig prisförändring i %	Juni 1936—sept. 1936				Sept. 1935—sept. 1936			
	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin	Nötkreatur	Kalvar	Får	Svin
Slaktdjur, levande vikt	+4·8	— 8·0	—7·1	+4·7	+4·2	+10·7	+ 8·3	+2·3
Kött: partihandelspris	+7·1	—10·1	—7·9	+8·2	+1·0	+ 5·5	+13·3	+5·0
detaljhandelspris	+2·5	+ 0·9	—0·4	+3·1	+4·4	+ 6·2	+ 5·2	+2·6

Priserna å slaktdjur visa under det nu gångna kvartalet en mindre uppgång för nötkreatur och svin men nedgång för kalvar och får. Partinoteringarna å *kött* utvisa samtidigt stegring för nötkött och fläsk men prisfall för kalv- och fårkött. Inom detaljhandeln har prisutvecklingen i stort sett gått i samma riktning, ehuru förändringarna varit helt obetydliga. Vid en jämförelse med motsvarande tidpunkt i fjol kan konstateras, att prisnivån genomgående stigit något. Det har därvid visat sig, att uppgången inom detaljhandeln i stort sett icke företer några nämnvärda skillnader mellan olika delar av landet med undantag för Stockholm, där prisstegringen å kalv- och fårkött varit större än för landet i övrigt.

Färsk fisk har under kvartalet undergått en del mindre förskjutningar i övervägande uppåtgående riktning, varemot *salt sill* sjunkit synnerligen kraftigt i pris, sedan den nya fångsten kommit i marknaden. Medelnoteringen härå för september utgjorde i detalj 48 öre per kg mot 82 öre i juni och 72 öre i september förra året.

Kaffepriserna ha endast undergått smärre förändringar sedan förra kvartalsskiftet. Medelpriset å rostad santosblandning utgjorde i september 2·84 kr. per kg mot 2·85 kr. i juni och 2·87 kr. ett år tidigare. Partinoteringarna under kvartalet visa emellertid stigande tendens.

Medelpriset å *bitsocker* sjönk i september från 47 till 46 öre per kg.

Priserna å *frukt* och *grönsaker* utvisa de vid denna årstid sedvanliga förskjutningarna. Äpplen ha sålunda sjunkit i pris med i medeltal 44 öre per kg, bananer med 18 öre och vitkål med 25 öre, varemot apelsiner stigit med 25 öre per dussin sedan juni månad. Septembernoteringarna å äpplen, bananer och vitkål

ligga resp. c:a 4, 15 och 10 % under fjolårets prisnivå, under det att apelsiner äro c:a 10 % dyrare än för ett år sedan, en återverkan av de spanska oroligheterna.

Vad slutligen *bränsle och lyse* beträffar ha ved samt kol och koks undergått smärre prisstegringar, vilket medfört, att indextalet för denna post höjts från 139 till 140 mot 138 ett år tidigare.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1931—september 1936.
Indextal (1931 = 100).

År	Mejeriprod. o. ägg (7 varuslag)	Mjöl (3 varuslag)	Bröd (8 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (7 varuslag)	Rotsaker, frukt o. grönsaker (6 varuslag)	Specerier (7 varuslag)	Maltdrycker o. tobak (3 varuslag)	Samtliga livsmedel	Bränsle o. lyse (9 varuslag)	Livsmedel, bränsle och lyse[1]
1931	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	**100**
1932	93	93	99	90	87	106	109	101	97	95	**97**
1933	92	92	97	85	84	89	108	104	93	90	**93**
1934	98	90	95	85	85	87	109	105	95	89	**94**
1935	100	96	95	102	90	96	107	104	100	90	**99**
1935 3:e kv.	101	97	95	108	92	102	106	104	101	90	**100**
4:e kv.	101	97	95	111	101	92	106	104	102	90	**101**
1936 1:a kv.	103	97	95	111	101	96	105	104	103	91	**101**
2:a kv.	103	97	95	111	98	105	106	104	104	91	**102**
3:e kv.	104	98	95	112	92	98	106	104	103	91	**102**
1936 juni	104	97	95	111	96	108	106	104	104	91	**102**
juli	104	97	95	112	99	106	106	104	104	91	**103**
augusti	104	97	95	112	90	98	106	104	103	91	**102**
september	103	100	95	113	86	89	105	104	102	92	**101**

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från och med 1931 till och med september 1936, meddelas i ovanstående tabell en serie »vägda» indextal, vilka utarbetats med användande av samma kvantitetstal för de särskilda varuslagen som vid uträknandet av levnadskostnadsindex. Beträffande prisutvecklingen för tiden före 1931 hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 72 samt efterföljande serie av indextal för livsmedel, bränsle och lyse, som beräknats på liknande sätt som indextalen för samtliga levnadskostnader.

	Juli	Årsmedeltal								1935				1936			
	1914	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	sept.
Indextal	100	154	150	140	131	127	123	124	130	127	128	132	133	134	135	134	133

Jämför man indextalen för de olika varugrupperna under tredje kvartalet med 1931 års prisnivå, befinnes det, att bränsle och lyse sjunkit med 9 enheter, fisk med 8, bröd med 5 och mjöl samt rotsaker och frukt med vardera 2 enheter. Kött har däremot stigit med 12 enheter, specerier med 6 samt mejeriprodukter och maltdrycker med vardera 4 enheter.

[1] Beträffande grupperingen av de olika varuslagen hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 326. Livsmedelsposten har kompletterats på sätt som angivits i samma årg. sid. 320.

Bostad. Hyresindexen kvarstår vid detta beräkningstillfälle vid 196, enär uppgifter om de förskjutningar i den allmänna hyresnivån, som möjligen inträffat vid övergången till nu påbörjade nya hyresår, ännu icke äro tillgängliga.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 och årg. 1922, sid. 155 samt årg. 1932, sid. 321.

Den nu slutförda undersökningen visar, att detaljprisnivån varit oförändrad sedan förra kvartalsskiftet. Det särskilda indextalet kvarstår alltså vid 169; motsvarande tal för ett år sedan var 167.

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd. årg. 1922, sid. 947). Resultatet av den omräkning, som nu företagits, har icke medfört någon ändring av skatteindextalet, som kvarstår oförändrat vid 170. Landstingsskatterna ha visserligen ganska allmänt sänkts men icke tillräckligt för att åstadkomma någon ändring av skatteindexen.

Övriga utgifter. Beräkningarna grunda sig på dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan förra kvartalet och ej heller sedan motsvarande kvartalsskifte i fjol. Det särskilda indextalet för posten »övriga utgifter» utgjorde sålunda vid resp. undersökningstillfällen 173.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 735 angivna indextalen, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å l i v s m e d e l, b r ä n s l e och l y s e, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade l e v n a d s k o s t n a d s i n d e x förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter» samt åsyftar närmast att belysa förhållandena inom städer och stadsliknande samhällen.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar avser prisläget omkring den 1 oktober 1936 och hänför sig närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. och 1931 av omkring 3 500 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna indexserie hänvisas till Soc. Medd. årg. 1932, sid. 318.

Resultatet av indexräkningen redovisas i tabellen å nästa sida.

Utgår man till en början från medelprisnivån år 1931 = 100, finner man att jämförelsetalet vid senaste kvartalsskifte kvarstår vid 99. Anknytes vi-

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex 1914—1936.

		Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**
1919	1 jan.	333	120	381	350	114	225	**267**
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**
	1 april	149	198	180	181	184	179	**170**
	1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**
	1 april	152	199	166	184	183	179	**171**
	1 juli	156	199	164	185	183	179	**173**
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**
	1 april	151	200	165	185	187	178	**171**
	1 juli	148	200	161	184	187	178	**169**
	1 okt.	150	200	160	183	183	178	**170**
1930	1 jan.	145	200	160	183	183	178	**167**
	1 april	140	205	160	181	176	178	**165**
	1 juli	138	205	159	180	176	178	**164**
	1 okt.	137	205	156	178	176	176	**163**
1931	1 jan.	132	205	155	177	176	177	**161**
	1 april	130	206	155	175	173	177	**160**
	1 juli	127	206	153	173	173	176	**158**
	1 okt.	128	206	150	170	173	175	**158**
1932	1 jan.	127	206	149	169	173	175	**157**

1931 = 100

1932	1 april	97	100	97	97	99	100	**98**
	1 juli	96	100	95	97	99	101	**98**
	1 okt.	97	100	94	96	98	100	**98**
1933	1 jan.	95	100	92	95	98	100	**97**
	1 april	92	98	91	94	108	99	**96**
	1 juli	93	98	90	93	108	99	**96**
	1 okt.	95	98	89	94	109	99	**97**
1934	1 jan.	93	98	88	94	109	99	**96**
	1 april	93	98	89	95	110	99	**96**
	1 juli	95	98	88	95	110	99	**97**
	1 okt.	96	98	89	96	109	99	**98**
1935	1 jan.	96	98	89	97	109	99	**97**
	1 april	97	96	90	96	103	98	**97**
	1 juli	100	96	90	96	103	98	**98**
	1 okt.	101	96	90	96	103	98	**98**
1936	1 jan.	102	96	90	97	103	98	**99**
	1 april	104	95	91	97	98	98	**99**
	1 juli	104	95	91	97	98	98	**99**
	1 okt.	102	95	92	97	98	98	**99**

Juli 1914 = 100

1932	1 april	125	206	149	168	172	177	**157**
	1 juli	124	206	146	168	172	177	**156**
	1 okt.	125	206	144	167	171	177	**156**
1933	1 jan.	123	206	142	166	171	176	**154**
	1 april	119	202	139	163	187	175	**153**
	1 juli	120	202	138	162	187	175	**153**
	1 okt.	123	202	136	163	189	175	**154**
1934	1 jan.	120	202	136	164	189	174	**153**
	1 april	120	202	136	165	191	174	**153**
	1 juli	123	201	136	166	191	174	**155**
	1 okt.	125	201	136	167	189	174	**155**
1935	1 jan.	124	201	137	168	189	174	**155**
	1 april	126	198	137	167	178	174	**155**
	1 juli	129	198	137	167	178	174	**156**
	1 okt.	131	198	138	167	179	173	**157**
1936	1 jan.	132	198	138	168	179	173	**158**
	1 april	134	196	140	169	170	172	**158**
	1 juli	134	196	139	169	170	173	**158**
	1 okt.	132	196	140	169	170	173	**157**

dare denna serie till indexberäkningarna med utgångspunkt från juli 1914, befinnes det, att indextalet sjunkit sedan förra kvartalet med 1 enhet från 158 till 157. Denna nedgång beror på att livsmedelsposten sjunkit med 2 enheter sedan juni månad. Som tidigare nämnts, kvarstå övriga poster oförändrade utom bränsle och lyse, som visar uppgång med 1 enhet.

En jämförelse mellan parti- och minutprisernas utveckling lämnas i efterföljande tabell.

Indextal för levnadskostnader och partipriser i Sverige.

(1914=100)	Socialstyrelsens index för		Kommerskollegii partiprisindex											Finanstidningens partiprisindex
	samtl. levnadskostnader	livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
» 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
» 1928	173	157	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
» 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
» 1930	164	140	123	116	128	123	121	124	108	122	112	140	114	113
» 1931	158	130	110	107	115	109	109	111	104	106	101	119	98	105
» 1932	156	127	108	109	107	108	104	111	107	99	96	119	86	100
» 1933	153	122	106	107	104	107	105	108	105	93	97	119	91	102
» 1934	155	125	114	111	113	115	111	116	106	109	98	133	94	107
» 1935	156	130	116	113	119	115	114	117	106	122	99	130	99	112
sept./okt. »	157	132	115	111	120	114	113	116	101	124	98	128	102	111
dec./jan. 1936	158	133	118	116	124	116	116	120	103	126	105	133	111	113
mars/apr. »	158	135	118	115	123	117	115	121	104	124	105	137	109	113
apr./maj »	·	135	118	114	123	118	115	121	104	123	104	138	107	113
maj/juni »	·	134	118	113	123	118	116	120	104	121	105	138	106	113
juni/juli »	158	135	118	113	123	118	116	120	104	123	109	138	106	114
juli/aug. »	·	135	119	114	124	120	117	121	104	124	108	141	106	115
aug./sept. »	·	134	120	116	125	120	119	122	105	125	109	141	107	115
sept./okt. »	157	133	122	118	127	121	120	123	108	127	110	141	108	118

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	juli 1936		augusti 1936					september 1936			
	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26
Rörlig basperiod: (föreg. vecka = 100)	99·94	100·08	99·88	99·96	99·63	99·97	99·93	99·43	99·99	100·08	100·05
Fast basperiod: (sept. 1931 = 100)	101·4	101·5	101·3	101·3	100·9	100·9	100·8	100·2	100·2	100·3	100·4

Kreaturs- och köttpriser för Stockholm, Linköping, Norrköping, Malmö och Göteborg 1913 samt 1932—september 1936.

Kreatурspriser [1] (öre per kg levande vikt).	1913	1932	1933	1934	1935	Sept 1935	April 1936	Maj 1936	Juni 1936	Juli 1936	Aug. 1936	Sept. 1936
Kor:												
Extra prima	61	43	40	51	63	69	64	65	65	69	71	69
Kl. 1	55	38	35	46	57	62	58	59	59	62	64	62
» 2	50	32	29	39	48	54	48	49	49	53	56	54
» 3	41	23	21	30	38	43	36	37	37	42	46	44
Kvigor (o. stutar):												
Extra prima	66	51	47	57	69	74	72	73	73	76	77	76
Kl. 1	60	45	42	52	63	68	67	68	68	71	72	71
» 2	50	37	34	43	52	57	55	55	55	58	60	58
Tjurar:												
Extra prima	65	41	38	52	64	70	64	64	64	69	72	70
Kl. 1	62	36	35	48	61	67	59	59	60	64	67	67
» 2	58	34	32	45	57	63	57	57	57	61	64	63
» 3	50	31	28	40	50	56	50	50	51	54	56	56
Oxar:												
Extra prima	63	43	40	50	62	68	66	66	66	69	71	69
Kl. 1	57	39	36	46	58	63	62	62	62	65	66	64
» 2	48	29	26	36	44	48	46	46	47	50	51	50
Kalvar:												
Sötmjölks-	70	63	58	67	75	76	87	89	92	84	86	84
Skummjölks-	57	42	39	47	55	55	64	64	66	60	63	62
Får:												
Yngre	58	61	54	53	58	57	72	71	70	70	69	65
Äldre, feta	53	35	33	35	39	38	50	50	49	49	47	45
Svin:												
Slakterisvin	82	61	59	56	83	88	90	85	87	86	82	91
Rena, större	81	57	56	54	82	87	90	84	86	85	81	91
Suggor	68	35	34	31	57	63	69	59	58	56	57	67
Köttpriser [2] (öre per kg hel kropp).												
Ox-, kvig- och kokött:												
Kl. 1	·	80	74	91	109	117	115	115	115	120	122	118
» 2	·	64	59	77	94	103	97	98	99	105	111	106
» 3	·	44	41	60	77	86	75	77	79	87	94	90
Tjurkött:												
Kl. 1	·	68	64	88	103	114	105	105	106	112	116	114
» 2	·	57	53	72	92	103	96	95	96	100	104	102
Gödkalvkött:												
Sötmjölkskalvar Kl. 1	·	109	102	115	123	122	134	138	142	129	132	128
» 2	·	97	85	100	113	113	125	129	133	118	124	120
Skummjölkskalv. » 1	·	74	68	84	94	94	107	108	111	99	103	101
Lamm	·	140	133	138	—	—	—	—	—	—	—	—
Får: fullt feta	·	117	107	110	118	113	139	139	139	139	133	128
Svin (slakterifläsk):												
Kl. 1 (50— 75 kg)	·	86	84	80	114	121	122	114	117	117	111	124
» 2 (75—100 »)	·	83	80	76	111	118	122	115	117	117	112	125
Suggor, feta	·	51	50	46	80	88	95	84	83	81	81	92
» mindre feta	·	42	40	36	68	76	85	75	73	70	70	82

[1] För 1913 föreligga inga uppgifter från Linköping och Norrköping. För vissa varuslag saknas uppgifter tillfälligtvis eller under längre perioder för en eller flera av orterna. — [2] Fr. o. m. april 1935 saknas noteringar för Stockholm.

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1920	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
1	Mjölk: oskummad	l	14	15	44	21	22	22	21	21	20	20	21	21
2	separerad	»	6	6	19	8	8	8	8	8	7	7	7	7
3	Smör: borde- (mejeri-)	kg	236	239	657	339	351	339	284	255	235	244	276	268
4	mat- (lands-)	»	213	218	651	306	322	305	265	240	220	224	253	253
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	162	524	236	237	231	195	190	175	147	170	177
6	halvfet, » »	»	121	119	374	171	172	167	144	141	131	109	125	129
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	135	144	376	148	140	133	138	129	125	127	141	135
8	Ägg, svenska, färska	tjog	159	171	578	232	241	241	211	193	170	161	168	184
9	Potatis: gammal	5 l	28	30	60	51	64	47	42	44	44	36	36	43
10	»	hl	·	·	963	783	1061	734	640	679	677	519	519	640
11	färsk, svensk	5 l	46	80	191	158	143	104	82	124	78	77	62	92
12	Gula ärter, svenska	kg	31	35	69	57	62	54	36	32	31	33	42	48
13	Bruna bönor, holländska	»	48	49	130	58	84	87	52	43	47	48	53	62
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	33	91	48	45	43	41	39	36	36	35	38
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	23	56	31	32	29	25	24	24	24	23	24
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	29	73	43	43	39	35	35	33	32	31	33
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	42	101	47	51	46	38	36	39	32	34	35
18	ris-, burma- el. svenska prima	»	41	41	176	53	54	54	52	46	43	42	41	40
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	111	73	75	71	66	64	62	61	59	59
20	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	·	·	139	95	97	95	89	88	87	85	84	82
21	sötlimpa eller siktbröd	»	38	40	105	65	65	64	62	61	60	58	58	58
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	31	71	48	48	48	46	46	47	46	45	45
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	254	154	153	150	145	141	138	136	134	132
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	46	128	77	77	76	75	75	74	72	71	72
25	billigaste sort » » mjölk	»	60	61	145	94	94	93	90	89	88	86	84	85
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort.	»	·	·	·	·	·	·	·	·	101	100	98	97
27	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	398	197	190	189	189	181	163	148	156	179
28	soppkött	»	100	95	333	164	158	156	155	150	131	114	121	143
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	493	240	238	239	238	225	206	188	198	217
30	spädkalv	»	72	70	274	144	140	144	145	138	126	114	117	129
31	Fårkött, färskt, stek	»	133	130	431	225	225	230	231	218	201	187	192	205
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	·	·	·	·	·	·	159	142	147	172
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	449	191	205	226	210	147	141	142	136	177
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	470	199	210	232	217	153	147	148	141	182
35	» amerikanskt (ryggfläsk)[1]	»	·		364	223	213	228	227	195	177	174	158	170
36	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	191	124	122	127	127	121	115	109	107	110
37	gädda	»	108	110	312	185	179	191	190	182	171	157	152	153
38	sill	»	34	35	102	67	66	68	70	68	63	61	62	62
39	strömming	»	38	39	106	69	66	67	67	68	62	59	57	57
40	torsk	»	55	57	139	95	92	100	100	97	92	89	87	89
41	rödspotta (spätta)	»	79	81	219	151	152	157	155	154	150	148	143	145
42	kolja	»	·	·	152	118	117	126	124	124	122	116	113	116
43	Salt sill, prima islands-	»	45	45	120	66	57	61	68	56	38	40	49	62
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	156	96	95	96	96	85	73	68	63	66
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	·	·	·	·	·	·	322	313	301	291
46	Socker, bit-	»	67	65	168	72	64	54	45	42	47	47	46	46
47	Salt, matsalt	»	·	10	31	19	18	17	17	16	16	16	16	15
48	Äpplen, ät-	»	·	·	·	·	·	·	·	·	127	105	97	101
49	Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	·	·	·	·	·	·	138	115	111	115
50	Bananer, prima	kg	·	·	·	·	·	·	·	·	164	166	161	160
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	·	·	·	·	·	·	108	107	106	101
52	Vitkål, svensk	»	·	·	·	·	·	·	·	·	30	23	24	24
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/8 l	·	·	·	·	·	·	·	·	22	24	24	24
54	Svagdricka	l	6	6	16	15	15	15	16	16	16	16	16	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	·	·	·	·	·	·	36	35	35	35
56	Fotogen, Water White	l	20	21	60	31	29	29	29	24	23	24	22	20
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	·	·	·	·	·	·	17	17	17	17
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	740	2895	1330	1300	1260	1220	1165	1070	945	920	945
59	barr-, » »	»	575	595	2310	1010	980	945	920	890	820	725	715	730
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	411	2069	794	718	708	688	651	633	620	613	614
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	234	242	1664	383	331	340	323	300	292	288	287	291
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	·	·	·	·	·	·	445	434	437	452
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	·	·	·	·	·	·	·	·	427	419	421	436

[1] Uppgifterna avse sidfläsk t. o. m. januari 1935.

Sept. 1935	Okt. 1935	Nov. 1935	Dec. 1935	Jan. 1936	Febr. 1936	Mars 1936	April 1936	Maj 1936	Juni 1936	Juli 1936	Aug. 1936	Sept. 1936	Höjn. eller sänkn. i % sept. 1913—sept. 1936	Höjn. eller sänkn. i % sept. 1935—sept. 1936	
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	+ 57·1	0·0	1
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0	2
259	259	260	260	259	259	258	259	259	258	258	258	260	+ 9·7	+ 0·4	3
247	249	251	252	251	249	247	247	247	246	246	246	247	+ 14·4	0·0	4
176	180	188	191	192	191	190	191	191	190	188	188	187	+ 13·3	+ 6·3	5
128	131	137	140	141	143	142	142	144	146	146	146	146	+ 18·7	+ 14·1	6
131	131	131	131	130	130	130	130	130	130	130	130	130	— 5·8	— 0·8	7
189	238	264	246	219	224	216	163	146	159	167	189	203	+ 31·8	+ 7·4	8
46	44	44	44	44	45	47	47	48	48	46	44	44	+ 63·0	— 4·3	9
693	668	667	671	681	701	726	738	745	733	689	—	673	·	— 2·9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	54	—	—	—	11
43	42	42	42	42	42	42	42	42	42	42	41	42	+ 35·5	— 2·3	12
62	65	67	67	66	65	63	62	61	61	60	61	60	+ 27·7	— 3·2	13
38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	39	+ 25·8	+ 2·6	14
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	25	+ 13·6	+ 4·2	15
33	32	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	34	+ 25·9	+ 3·0	16
35	35	36	36	37	37	36	36	36	36	37	37	37	+ 2·8	+ 5·7	17
40	40	40	41	41	41	41	41	41	41	41	41	42	+ 2·4	+ 5·0	18
59	59	60	60	59	59	59	59	60	60	60	60	60	+ 46·3	+ 1·7	19
82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	·	0·0	20
58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	58	59	59	+ 55·3	+ 1·7	21
45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	+ 50·0	0·0	22
132	131	132	132	132	132	132	132	131	131	131	131	131	+ 74·7	— 0·8	23
73	73	73	73	73	72	72	72	72	72	72	72	72	+ 67·4	— 1·4	24
85	85	86	86	86	86	86	86	86	86	86	85	86	+ 43·3	+ 1·2	25
97	97	99	98	97	97	97	97	97	97	97	97	98	·	+ 1·0	26
190	192	193	191	192	193	192	192	192	192	195	197	198	+ 57·1	+ 4·2	27
151	154	156	155	157	157	157	156	156	155	156	158	158	+ 51·9	+ 4·6	28
224	223	223	224	231	232	230	230	231	234	235	235	235	+ 76·7	+ 4·9	29
133	136	137	142	144	142	141	141	140	141	141	141	143	+ 93·2	+ 7·5	30
213	206	203	203	207	210	215	221	224	225	226	225	224	+ 67·2	+ 5·2	31
187	189	190	188	189	189	188	188	188	187	189	191	193	·	+ 3·2	32
193	199	203	196	197	194	194	195	194	192	194	195	198	+ 43·5	+ 2·6	33
197	202	206	201	202	198	199	199	198	197	199	200	201	+ 39·6	+ 2·0	34
169	178	193	195	196	196	195	195	189	189	185	186	184	·	+ 8·9	35
112	114	116	114	117	120	123	121	98	95	106	106	109	+ 45·3	— 2·7	36
158	160	161	161	166	169	170	162	136	144	161	161	156	+ 41·8	— 1·3	37
69	63	64	64	59	56	55	61	61	67	69	64	62	+ 59·0	— 10·1	38
63	63	60	56	58	60	61	60	54	56	59	57	57	+ 46·2	— 9·5	39
94	95	90	89	90	90	88	90	87	89	91	90	90	+ 63·6	— 4·3	40
148	149	150	148	153	154	153	151	145	147	149	149	149	+ 86·3	+ 0·7	41
117	119	117	116	123	119	120	121	116	116	117	118	116	·	— 0·9	42
72	84	87	87	88	88	89	89	86	82	79	57	48	+ 6·7	— 33·3	43
66	70	73	74	74	74	74	73	72	72	72	72	69	+ 27·8	+ 4·5	44
287	287	287	287	283	282	285	285	285	285	284	284	284	·	— 1·0	45
46	46	46	46	46	46	47	47	47	47	47	47	46	— 31·3	0·0	46
16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	·	— 6·3	47
70	69	82	97	99	97	97	99	106	111	112	98	67	·	— 4·3	48
121	117	125	107	94	83	89	92	101	109	124	129	134	·	+ 10·7	49
169	139	139	139	139	139	140	147	157	158	159	159	140	·	— 17·2	50
101	101	100	92	87	86	85	85	84	84	84	83	84	·	— 16·8	51
24	22	23	23	25	32	40	46	48	47	42	28	22	·	— 8·3	52
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	·	0·0	53
15	15	15	15	15	15	15	15	16	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	54
35	35	35	35	35	35	35	35	35	34	34	34	34	·	— 2·9	55
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	— 4·8	0·0	56
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	·	0·0	57
950	950	955	960	965	970	985	985	985	985	985	990	1010	+ 40·3	+ 6·3	58
730	730	735	740	740	750	760	760	760	760	760	765	775	+ 34·8	+ 6·2	59
608	609	611	610	608	608	607	606	607	606	606	606	607	+ 51·8	— 0·2	60
289	289	289	290	290	290	292	291	291	291	293	295	297	+ 27·5	+ 2·8	61
446	449	450	452	452	452	452	453	453	453	454	460	469	·	+ 5·2	62
432	434	435	438	438	438	440	441	441	442	441	447	454	·	+ 5·1	63

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm	Södertälje	Uppsala	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Motala	Jönköping
1	Mjölk: oskummad	1	24	23	23	20	21	21	22	19	21
2	separerad	»	9	7	9	7	6	8	8	7	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	258	259	255	259	259	259	259	259	254
4	mat- (lands-)	»	239	248	250	255	253	245	244	249	235
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	184	198	194	200	207	196	215	175	191
6	halvfet, » »	»	152	140	153	157	154	154	163	145	132
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	130	130	129	133	130	130	130	135	130
8	Ägg, svenska, färska	tjog	220	210	189	189	192	185	201	186	198
9	Potatis: gammal	5 l	47	47	52	49	50	50	46	49	37
10	»	hl	796	857	764	786	—	611	706	700	—
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärter, svenska	kg	36	36	38	34	35	40	38	34	40
13	Bruna bönor, holländska	»	57	50	59	64	54	55	62	60	65
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	39	39	40	39	40	39	39	38	40
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	23	25	23	27	25	28	26	26	28
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	33	33	33	34	33	34	32	33	35
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	39	35	37	38	37	38	36	34	37
18	ris-, burma- el. svenska prima	»	42	45	37	42	45	45	49	40	40
19	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	60	62	57	57	54	62	55	64	57
20	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	86	89	77	71	76	88	79	89	88
21	sötlimpa eller siktbröd	»	63	66	70	64	65	64	57	55	55
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	51	38	49	46	42	49	45	48	44
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	148	105	141	136	141	122	127	128	129
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	67	67	80	75	62	78	73	64	72
25	billigaste sort » » mjölk	»	113	94	84	84	94	90	98	84	83
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	117	104	85	107	94	95	100	86	89
27	Nötkött, färskt: stek	»	216	191	210	198	217	200	200	183	203
28	soppkött	»	157	159	133	155	175	180	169	172	171
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	232	227	246	222	256	250	246	231	229
30	spädkalv	»	—	153	120	—	—	—	—	160	150
31	Fårkött, färskt, stek	»	225	231	251	247	243	250	249	235	226
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	207	188	203	180	209	179	195	180	199
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	218	216	210	200	208	199	205	175	201
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	218	220	207	200	198	199	210	176	201
35	» amerikanskt (ryggfläsk)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	»	121	111	124	100	124	124	114	100	119
37	gädda	»	161	163	165	150	155	153	144	175	171
38	sill	»	68	70	55	67	77	60	60	64	63
39	strömming	»	65	60	55	51	70	60	50	60	70
40	torsk	»	131	130	144	145	112	121	100	—	—
41	rödspotta (spätta)	»	149	160	150	155	161	151	180	150	142
42	kolja	»	128	125	143	125	132	125	125	102	105
43	Salt sill, prima islands-	»	43	40	40	48	43	40	49	45	40
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	62	70	71	80	72	74	72	64	70
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	306	292	283	299	274	300	305	288	283
46	Socker, bit-	»	44	45	46	45	45	46	46	45	47
47	Salt, matsalt	»	15	15	15	15	14	15	15	15	15
48	Äpplen, ät-	»	70	62	59	68	66	72	68	60	59
49	Apelsiner, medelstora	dussin	94	130	135	140	130	145	148	143	150
50	Bananer, prima	kg	130	130	135	140	140	135	130	135	140
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	88	85	90	95	87	83	88	73	79
52	Vitkål, svensk	»	22	22	23	23	25	26	15	18	26
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	22	23	25	22	22	27	25	23	22
54	Svagdricka	l	25	17	18	15	15	20	25	15	15
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	25	35	23	38	30	34	33	33	39
56	Fotogen, Water White	l	20	20	18	18	18	19	18	19	19
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	10	20	15	19	20	16	14	—	19
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1240	1100	950	900	1000	900	995	965	965
59	barr-, » »	»	855	725	665	650	815	700	785	700	725
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	575	606	600	650	585	650	575	520	575
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	280	325	308	306	260	325	300	285	325
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	480	449	529	545	441	547	485	470	462
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	420	432	477	540	455	439	455	490	476

Värnamo	Växjö	Kalmar	Västervik	Visby	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund	Landskrona	Helsingborg	Ystad	Halmstad	Varberg	Göteborg	Lysekil	
18	18	22	20	22	22	22	21	21	21	20	20	20	20	24	20	1
5	8	8	5	5	7	6	7	7	6	6	5	8	7	10	5	2
245	245	254	249	250	252	254	255	255	254	254	254	259	266	264	264	3
226	239	243	238	240	241	—	—	—	—	—	—	236	249	250	246	4
192	180	197	180	210	213	194	192	179	174	171	181	196	177	192	170	5
133	—	—	160	160	160	—	—	123	—	—	150	143	133	140	—	6
130	130	129	128	130	130	130	130	130	130	130	130	130	136	129	130	7
177	176	183	180	191	179	181	203	192	195	194	196	191	191	208	172	8
50	50	46	37	50	50	40	39	40	48	35	40	37	48	41	48	9
700	750	700	571	571	845	517	528	583	625	564	475	558	800	600	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
45	40	41	38	40	48	47	45	43	48	46	40	47	47	40	43	12
70	64	59	60	65	60	55	59	63	68	60	60	55	54	50	60	13
38	39	36	38	40	40	38	39	39	40	40	39	39	39	40	39	14
24	26	23	23	24	25	22	27	28	25	25	24	25	26	26	25	15
33	35	30	33	34	34	33	34	34	33	34	34	33	34	35	33	16
37	35	34	35	38	38	36	35	34	40	39	35	39	39	37	38	17
47	45	38	40	40	39	48	50	48	49	42	38	43	38	40	39	18
62	65	64	58	65	64	62	65	64	63	63	65	63	62	67	66	19
80	80	87	87	89	95	83	97	95	87	78	95	86	80	85	84	20
47	50	49	48	54	51	41	41	43	43	54	40	49	55	67	58	21
36	40	36	41	43	39	31	32	34	34	40	32	43	45	53	50	22
130	140	91	118	110	116	128	140	138	115	105	130	122	100	133	133	23
63	55	62	85	79	76	—	82	—	—	—	65	—	63	93	82	24
71	70	73	73	90	85	83	86	80	81	70	78	78	78	107	83	25
89	90	76	72	111	101	93	90	95	96	96	88	89	80	110	115	26
198	190	175	178	170	188	195	221	220	214	220	196	180	181	205	188	27
171	145	144	159	149	168	139	168	173	174	187	160	163	154	161	159	28
219	220	225	227	195	241	232	280	237	246	224	211	214	185	233	227	29
139	141	143	114	—	150	137	150	148	148	150	140	140	—	144	128	30
225	211	179	230	190	230	235	250	222	239	242	225	211	202	223	200	31
201	180	180	197	176	193	191	200	200	200	200	169	177	181	192	189	32
200	200	178	190	196	191	187	185	185	189	187	160	195	182	226	200	33
200	204	180	193	196	196	200	220	220	220	199	190	220	196	225	200	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
94	119	100	68	126	80	139	125	110	—	125	109	150	109	127	—	36
150	150	125	150	165	148	160	180	172	175	183	182	180	146	170	—	37
67	56	—	—	—	—	70	86	75	64	59	—	64	43	45	49	38
60	51	53	48	59	39	60	65	—	—	60	54	77	63	84	—	39
83	89	44	60	100	37	54	55	55	55	55	53	51	37	50	49	40
134	140	—	—	160	100	148	158	135	142	137	139	138	121	142	129	41
105	130	100	—	133	—	150	131	142	—	—	138	94	85	72	91	42
40	50	42	47	45	50	57	50	49	38	53	48	47	48	60	48	43
—	—	—	—	60	—	60	—	65	—	—	—	—	63	74	53	44
280	273	280	280	279	304	268	278	279	280	274	280	286	273	278	275	45
45	47	45	45	49	46	44	44	44	44	46	45	45	45	45	45	46
15	20	15	15	16	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	47
67	53	60	45	50	73	75	65	53	50	52	55	71	64	82	69	48
125	150	144	—	146	120	121	150	150	150	150	150	137	150	146	—	49
140	140	140	140	140	135	155	150	130	135	135	135	135	135	130	130	50
80	92	73	85	91	87	82	80	79	88	83	90	82	81	89	78	51
25	25	24	28	15	25	20	15	12	12	9	11	15	24	18	23	52
22	22	25	22	27	24	25	23	24	25	24	24	26	22	25	22	53
15	16	15	12	13	15	12	12	12	12	12	10	12	10	15	15	54
31	44	39	42	39	37	24	36	36	38	30	32	35	37	25	36	55
20	23	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	19	21	20	19	56
—	—	20	16	19	17	16	15	15	17	13	16	—	—	12	—	57
765	800	765	900	1300	1015	1100	1595	1200	1300	1300	1300	1050	1000	1495	1275	58
550	600	510	700	900	600	900	1470	1000	1165	1200	1100	840	800	1095	1000	59
625	550	675	600	713	700	575	580	579	550	550	468	625	500	554	485	60
325	313	275	240	325	300	225	245	250	248	291	234	250	235	254	225	61
466	490	333	506	452	425	400	444	457	430	434	380	440	430	391	429	62
453	440	356	486	417	439	400	373	437	420	424	371	420	390	372	352	63

	Varuslag	Kvantitet	Vänersborg	Borås	Lidköping	Tidaholm	Karlstad	Filipstad	Arvika	Örebro	Västerås
1	Mjölk: oskummad	l	20	24	17	18	23	22	22	21	22
2	separerad	»	10	10	7	5	8	6	7	8	8
3	Smör: bords- (mejeri-)	kg	260	262	260	260	259	260	250	250	259
4	mat- (lands-)	»	238	243	240	250	249	250	220	237	253
5	Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	185	198	184	184	188	184	180	175	159
6	halvfet, » »	»	—	157	120	140	165	145	—	138	—
7	Margarin, växt-, ej smörblandat	»	130	130	134	130	130	130	130	130	135
8	Ägg, svenska, färska	tjog	174	198	184	172	198	209	193	200	206
9	Potatis: gammal	5 l	50	45	40	40	45	42	36	35	49
10	»	hl	775	721	750	525	700	714	688	568	771
11	färsk, svensk	5 l	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gula ärter, svenska	kg	50	45	38	43	45	44	44	38	43
13	Bruna bönor, holländska	»	60	58	60	59	63	63	65	55	55
14	Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	40	37	38	38	40	39	39	38	38
15	råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	26	23	22	25	24	24	24	25	26
16	rågsikt-, svenskt, märket 000	»	35	31	31	31	34	33	34	33	33
17	Gryn: havre-, ångpreparerade	»	38	36	35	39	41	40	38	37	38
18	ris-, burma-el. svenska prima	»	48	41	40	47	36	41	40	33	42
19	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	64	68	62	60	60	62	54	56	56
20	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	91	87	79	83	86	79	90	74	82
21	sötlimpa eller siktbröd	»	64	74	71	66	67	57	68	58	56
22	grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	47	51	50	44	52	40	55	49	42
23	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	123	151	121	140	147	160	146	126	130
24	mjukt matbröd, bakat med vatten	»	63	75	59	70	75	67	62	74	60
25	billigaste sort » » mjölk	»	81	91	71	79	97	77	84	97	69
26	mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	87	126	80	82	91	80	104	102	98
27	Nötkött, färskt: stek	»	175	194	190	187	213	204	200	220	215
28	soppkött	»	146	165	163	160	168	155	154	160	148
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	225	215	233	220	235	216	250	230	239
30	spädkalv	»	150	—	140	130	140	—	148	—	—
31	Fårkött, färskt, stek	»	213	244	242	220	250	219	200	249	241
32	Malet nötkött (köttfärs)	»	175	179	180	200	200	180	200	220	208
33	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	220	200	210	200	201	188	210	200	205
34	salt, svenskt (sidfläsk)	»	220	190	204	200	200	197	210	200	210
35	» amerikanskt (ryggfläsk)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fisk, färsk: abborre	»	100	124	98	100	125	126	99	87	118
37	gädda	»	125	174	128	154	153	170	166	151	157
38	sill	»	61	61	53	60	62	68	60	55	60
39	strömming	»	70	72	68	63	63	64	74	45	60
40	torsk	»	84	67	66	99	102	110	105	—	122
41	rödspotta (spätta)	»	150	139	139	128	153	163	—	150	155
42	kolja	»	100	97	123	93	109	108	138	108	129
43	Salt sill, prima islands-	»	49	44	45	45	51	50	55	44	40
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	79	66	70	70	80	70	55	80	74
45	Kaffe, rostat, santosblandning	»	288	279	278	288	291	289	274	277	276
46	Socker, bit-	»	45	47	45	47	49	48	48	45	46
47	Salt, matsalt	»	15	15	20	15	15	17	15	15	15
48	Äpplen, ät-	»	88	71	60	50	87	60	59	51	63
49	Apelsiner, medelstora	dussin	128	133	125	135	120	75	140	137	130
50	Bananer, prima	kg	135	135	140	140	140	140	140	140	140
51	Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	80	78	90	75	80	83	88	70	84
52	Vitkål, svensk	»	28	23	23	20	23	20	25	18	25
53	Pilsner, klass II, utan glas	1/2 l	28	25	22	22	25	22	22	22	22
54	Svagdricka	l	15	15	14	14	14	13	15	14	13
55	Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	35	33	25	35	39	39	27	31	34
56	Fotogen, Water White	l	20	18	19	18	20	20	21	19	18
57	Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	21	—	19	—	20	—	—	15	18
58	Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	1100	1200	1085	835	950	850	900	1025	1085
59	barr-, » »	»	750	900	750	585	765	650	650	825	835
60	Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	500	496	550	600	565	500	625	525	600
61	hushålls- (fyrkol), prima, »	»	250	293	310	280	315	300	325	325	300
62	Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	423	429	507	477	480	480	500	485	510
63	c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	422	441	469	500	489	480	500	442	445

Falun	Ludvika	Avesta	Mora	Gävle	Söderhamn	Sundsvall: staden	Sundsvall: skgv.-distr.	Kramfors	Östersund	Umeå	Vilhelmina	Luleå	Malmberget o. Gällivare	Kiruna	Samtliga orter	
22	22	22	22	23	22	25	24	25	25	23	23	20	26	25	22	1
—	—	6	6	10	5	10	10	—	8	10	10	7	—	—	7	2
264	260	260	260	261	268	273	269	263	275	260	285	274	270	290	260	3
251	241	256	245	253	260	257	258	258	251	254	235	260	250	274	247	4
182	178	195	200	171	170	194	189	192	200	180	190	179	180	190	187	5
145	138	160	170	—	—	143	137	150	149	130	144	140	—	—	146	6
128	130	130	127	130	130	130	129	132	130	130	128	130	130	128	130	7
224	213	217	211	213	230	238	236	234	236	234	217	245	231	236	203	8
40	35	42	35	40	41	52	45	42	51	41	—	50	53	53	44	9
714	679	—	571	750	643	700	614	600	738	714	533	800	750	—	673	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
41	36	39	43	38	43	42	44	41	40	40	43	41	40	46	42	12
58	58	61	65	58	60	59	57	64	61	74	60	60	64	70	60	13
40	39	39	40	40	40	40	40	40	40	41	39	39	42	43	39	14
24	23	25	25	25	25	25	24	25	26	26	25	25	27	27	25	15
33	33	34	33	34	34	33	33	34	35	35	34	35	36	37	34	16
35	34	36	36	37	39	38	38	41	38	38	36	35	41	42	37	17
40	35	42	40	49	35	37	37	42	45	31	37	40	40	50	42	18
53	52	54	58	53	53	58	58	57	59	60	54	60	50	60	60	19
71	75	70	70	70	79	71	71	76	81	78	75	80	72	85	82	20
60	60	58	56	59	55	63	63	60	71	68	70	60	75	70	59	21
48	45	—	—	50	55	50	—	52	53	54	60	50	49	—	45	22
116	125	141	152	147	130	133	125	118	148	165	125	160	143	125	131	23
80	71	60	77	86	60	84	82	77	79	82	75	77	74	72	72	24
95	—	—	—	94	91	90	88	98	101	—	—	—	—	—	86	25
111	113	84	111	102	114	112	112	93	90	118	120	120	91	100	98	26
198	220	211	193	223	227	194	183	180	184	179	180	200	176	220	198	27
168	158	159	168	153	148	152	141	150	150	140	155	159	129	163	158	28
238	245	229	220	237	252	253	241	250	272	244	—	300	267	235	235	29
158	—	124	—	153	146	154	142	149	141	148	160	140	125	138	143	30
228	220	226	240	229	235	228	215	200	221	200	178	204	189	190	224	31
190	200	180	194	200	200	199	193	181	220	198	170	200	190	210	193	32
198	200	190	191	203	200	197	186	187	191	197	200	211	200	210	198	33
193	200	190	190	205	200	198	186	200	196	200	170	212	184	220	201	34
—	—	—	200	—	180	190	183	193	172	—	180	194	171	179	184	35
123	140	126	125	90	—	125	100	100	102	75	100	53	—	67	109	36
169	194	177	175	162	150	175	150	164	160	150	100	125	100	100	156	37
50	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	38
53	48	55	50	44	40	45	36	40	60	50	—	50	59	60	57	39
125	125	125	100	125	125	125	—	100	109	—	—	75	—	—	90	40
178	175	150	148	200	150	175	—	138	160	—	—	150	—	—	149	41
125	144	125	100	150	125	125	-	100	100	—	—	75	—	—	116	42
48	43	45	55	40	48	60	54	50	59	50	55	71	50	60	48	43
50	65	78	—	—	85	—	—	—	—	—	—	75	—	-	69	44
288	290	280	273	288	285	281	281	275	285	280	288	303	280	299	284	45
45	46	47	49	46	47	47	48	51	49	50	50	48	49	53	46	46
15	14	15	15	15	15	18	16	15	15	15	18	15	15	15	15	47
69	57	68	82	67	74	88	93	88	78	79	73	83	73	67	67	48
120	140	120	125	118	120	136	134	120	135	—	123	154	150	141	134	49
140	140	140	145	140	140	153	151	145	145	145	150	145	155	155	140	50
78	78	88	82	90	80	87	93	89	71	80	85	89	80	90	84	51
19	18	20	23	20	20	34	30	35	27	25	35	24	25	35	22	52
23	23	23	23	23	23	22	23	26	22	24	28	25	28	27	24	53
13	15	15	15	15	14	18	18	20	18	16	19	20	20	20	15	54
29	39	35	40	39	35	40	40	33	25	34	55	35	28	28	34	55
19	18	20	20	19	20	21	20	25	27	22	23	25	21	30	20	56
18	—	—	—	18	—	20	—	—	18	—	—	—	—	—	17	57
900	800	850	850	850	825	950	810	875	1030	850	700	850	1000	1100	1010	58
700	500	650	600	730	700	785	615	700	670	700	550	750	800	800	775	59
638	650	600	650	600	650	700	—	850	763	625	—	675	—	900	607	60
325	—	350	350	300	325	350	—	450	375	325	—	285	—	—	297	61
500	477	550	521	473	542	450	—	391	615	491	—	482	—	—	469	62
500	440	500	485	522	568	409	—	351	612	490	—	462	604	—	454	63

Litteraturöversikt.

(September 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

FRIETSCH, C. O. Medelklass och tjänstemannarörelse. Arbetsledaren 1936, nr 16.
KRISTENSEN, T. Monopol og Konkurrence. Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 4.
MANDELBAUM, K. Neue Literatur zur Planwirtschaft. Zeitschrift für Sozialforschung 1935, nr 1.
VACEK, J. Die Finanzierung öffentlicher Arbeiten. Soziale Revue 1936, nr 5.
Folkvälståndets hemlighet. Industria 1936, nr 20.
Pensjonsforholdene i Norge og Danmark. Statstjenestemannen 1936, nr 17.
Die Wirtschaft der skandinavischen Länder. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 37.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. Jordbrukets kryckor och moderna vapen. Industria 1936, nr 19.
JANSSON, MARTIN. Sveriges pappers- och grafiska industri i den officiella statistikens belysning. Sv. papperstidning 1936. Specialnummer s. 66.
Kring monopoldebatten. Tiden 1936, nr 9.

Amerikas förenta stater.

BEARD, CH. A. The social sciences in the United States. Zeitschrift für Sozialforschung 1935, nr 1.

Frankrike.

B[RUNIU]S, A. Slapphetens regemente vacklar. [Det sociala läget i Frankrike.] Industria 1936, nr 20.
HAMBURGER, E. Die sozialpolitischen Grundsätze der französischen Dekrete von 1935. Soziale Revue 1936, nr 1/2.
SCHALIT, H. Kabinettet Blums ekonomiska åtgärder. Finanstidningen 1936, nr 24.

Soc. rådsrepublikernas union.

LINDSTRÖM, K. Om sparbankerna i socialistiska sovjetrepublikernas union. Sv. sparbanks tidskrift 1936, nr 7.
Moskvaprocessens ekonomiska bakgrund. Är det missnöje bland arbetarna? Industria 1936, nr 19.

Storbritannien.

USSING, A. En engelsk valuta-Enquête. [Currency stabilisation and the pound sterling. Lloyds bank limited.] Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 4.
Mechanization of British industries. Monthly labor review aug. 1936.

Tyskland.

BRAUWEILER, H. Wirtschaftspolitik und Sozialpolitik. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 25.
JACOBY, H. Den tyske Sociallovgivnings Sammenbrud og dets Betydning. Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 4.
Nürnberg und die Sozialpolitik. Der deutsche Volkswirt 18 sept. 1936.
Der Totalitätsanspruch der Deutschen Arbeitsfront. Soziale Praxis 1936, nr 38.

Arbetarskydd.

HALLSTRÖM, E. Varför olycksfall? De personliga psykiska olycksfallsfaktorerna. Teknisk tidskrift 1936, nr 38.

Sverige.

TENGVALL, TH. Ekonomiska synpunkter i samband med säkerhetstjänsten. Verkstäderna 1936, nr 9.
THRYSIN, E. Om skydd mot olycksfall vid sprängningsarbete. Arbetarskyddet 1936, nr 7/8.
VIKLUND, A. Arbetsplatshygienen. Metallarbetaren 1936, nr 35.
Föråldrad yrkesinspektion. Metallarbetaren 1936, nr 36.
Personliga defekter orsaka 80 procent av olycksfallen. Maskiner, redskap och trafikanordningar behärskas dåligt av arbetarna. Lantarbetaren 1936, nr 37.
Den svenska yrkesinspektionen 20 år efter sin tid. Metallarbetaren 1936, nr 38.

Storbritannien.

Respiratory dust disease in the cotton industry. The Ministry of labour gazette 1936, nr 9.

Tyskland.

BÜLTMAN, J. Neuzeitliche Unfallschutzvorrichtungen auf dem Werk Hörde der Dortmund-Hörder Hüttenverein Aktiengesellschaft, Dortmund-Hörde. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 26.

GABRIELSON, E. Sammanfattning av i Tyskland gjorda iakttagelser och rön beträffande förekomsten av silikos och metoder för dess förebyggande. Arbetarskyddet 1936, nr 7/8.

GOSSNER, B. Untersuchung über die Frage nach den bei der Entstehung der Silikose wirksamen mineralischen Stoffen. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 26.

SITZLER. Wege zu wirksamer Gewerbeaufsicht. Soziale Praxis 1936, nr 37.

Arbetslön och arbetstid.

THORELLI, H. Avlöningssystem vid flytande tillverkning. Affärsekonomi 1936, nr 11.

Förslag om internationell reglering av arbetstid och bemanning i fartyg. Maskinbefälsförbundets tidskrift 1936, nr 9.

Sverige.

BJUGGREN, S. E. Överåriga. Sunt förnuft 1936, nr 7.

CLASON, S. Ett aktuellt sjukvårdsproblem. Sjukvårdsarbetets effektivisering — vägen till förkortad arbetstid för sjukhusens personal. Sunt förnuft 1936, nr 7.

NYSTRÖM, B. Löneförhållandena inom jordbruket skola undersökas. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 9.

— Undersökning av löneförhållandena inom jordbruket. Hushållningssällskapens tidskrift 1936, nr 6.

Arbetsanalys. Verkstäderna 1936, nr 9.

Familjepensioner för arbetare i statens tjänst. Signalen 1936, nr 38.

Amerikas förenta stater.

KOUDELKA, J. Die Frage der dreissigstündigen Arbeitswoche in USA. Soziale Revue 1936, nr 3.

PERKINS, FRANCES. Minimum-wage standards must be preserved. Labor information bulletin 1936, nr 7.

STEWART, ESTELLE M. Origin and significance of labor day. Monthly labor review aug. 1936.

Danmark.

KLACKENBERG, G. Sjuksköterska-nunna eller lönarbetare? [Anmälan.] Fackföreningsrörelsen 1936, nr 36.

RASMUSSEN, V. En Lön, Erhvervet kan bære — og andre Problemer. Arbejderen 1 sept. 1936.

Frankrike.

Fransk Haandværks Kaar under Folkefronten. Arbejdsgiveren (Danmark) 1936, nr 18.

Norge.

SKAUG, A. Inntekts- og formuesforhold i Norge. Socialt arbeid 1936, nr 7.

Storbritannien.

Hours of duty of seamen. The Ministry of labour gazette 1936, nr 9.

Shorter workweek for British seamen. Monthly labor review aug. 1936.

Tyskland.

Die Arbeitszeit der Jugendlichen. Soziale Praxis 1936, nr 37.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

NECHAMKIS, J. Die Entwicklung der europäischen Arbeitslosigkeit in Staaten mit freier Währung und in Staaten mit Fester Währungsparität. Soziale Revue 1936, nr 3.

ROSIER, M. A. La notion du chômage dans les professions intellectuelles. Le musée social 1936, nr 8.

VACEK, J. Der Einfluss öffentlicher Arbeiten auf die Beschäftigung. Soziale Revue 1935, nr 10.

Sverige.

BJÖRCK, W. Verkstadsskolorna i kampen mot ungdomsarbetslösheten. S. A. P. information 1936, nr 17.

B[RUNIU]s, A. [Anm. av] Wistrand, K.: Uppsving och arbetslöshetspolitik. Industria 1936, nr 19.

GRANATH, A. Uppsving och arbetslöshet. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 38.

MÖLLER, G. Några randanmärkningar till A. K.-systemet. Tiden 1936, nr 8.

TONNDORF, H. G. Kvinnornas yrkesverksamhet enligt 1930 års folkräkning. Tidevarvet 1936, nr 33.

Arbetslösheten bland fartygsbefälet. Giv de äldre en chans! Nautisk tidskrift 1936, nr 9.

Betarbetarfrågan. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 9.

Daco vill ha skyndsam och allsidig utredning om arbetslösheten bland de anställda. Sv. järnvägstidningen 1936, nr 26.

Konjunkturutjämningen. De ännu pågående beredskapsarbetena visa intet misslyckande. Signalen 1936, nr 36.

Norrbottensindustrien. [Domänverkets övertagande av Kalixindustrien.] Trävaruindustrien 1936, nr 17.

Den sociala sågverksdriften i Norrbotten. Trävaruindustrien 1936, nr 18.

Staden med endast en arbetslös. Sunt förnuft 1936, nr 7.

Danmark.

Den danske Ungdoms Beskæftigelse. Arbejdsgiveren 1936, nr 18.

Finland.

CHRISTIANSSON, K. F. Arbetsmarknadsproblem i Finland. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 37.

Schweiz.

Le service public de placement en Suisse. Revue du travail 1936, nr 7.

Spanien.

ARLANDIS, I. DE. Die Arbeitslosigkeit in Spanien. Weltwirtschaftliches Archiv B. 44, s. 409.

Spaniens arbetslöshet. Industria 1936, nr 20.

Storbritannien.

FORD, P. Family means and personal responsibility. The economic journal sept. 1936.

Er Englands Højkonjunktur holdbar? Tidsskrift for Industri 1936, nr 18.

Tjeckoslovakien.

NECHAMKIS, J. Wie beeinflusst in der Čechoslovakischen Republik die Ausfuhr der einzelnen Warengattungen die Arbeitslosigkeit in den einschlägigen Berufen? Soziale Revue 1936, nr 1/2.

SCHOENBAUM, E. Die Arbeitslosigkeit der Jungen und Alten. Soziale Revue 1936, nr 5.

Exposé des Ministers für soziale Fürsorge Ing. Nečas über die Arbeitslosenfrage, gehalten vor Vertretern der Presse. Soziale Revue 1936, nr 1/2.

Tyskland.

KLABUNDE, H. Unzulänglicher Arbeitseinsatz der Jugendlichen? Soziale Praxis 1936, nr 36.

OSTHOLD, P. Die Neuregelung der Kurzarbeiterunterstützung. Der deutsche Volkswirt 11 sept. 1936.

PAULUS, O. Die Zukunft der Facharbeiterfrage. Der deutsche Volkswirt 18 sept. 1936.

WIEDEMANN, W. Zur neuen Verordnung über Kurzarbeiterunterstützung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 25.

Arbeitseinsatz und Facharbeitermangel. Soziale Praxis 1936, nr 39.

Den industrielle Beskæftigelse i Tyskland. Forøget Oprustning — foröget Konjunktur. Tidsskrift for Industri 1936, nr 18.

Neuregelung der Kurzarbeiterunterstützung. Soziale Praxis 1936, nr 39.

Die Überprüfung der Arbeitslosenkassen. Die Volkswirtschaft 1936, nr 9.

Befolkningsfrågan.

Sverige.

HEUMAN, M. Steriliseringslagstiftningen — det första årets erfarenheter. Sv. juristtidning 1936, nr 6.

Soc. rådsrepublikernas union.

SCHWARZ, S. Den nya sovjetryska befolkningspolitiken. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 38.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

BENGTSON, A. Statsmakterna och lönebostäderna vid jordbruket. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 39.

CASSEL-WOHLIN, MARGIT. De hemarbetande och kvinnorörelsen. Hertha 1936, nr 7.

ERICSON, HJ. Bostadsinredningar. — Bekvämlighet eller inte? Sjömannen 1936, nr 9.

MYRDAL, ALVA. Bostad och barn. Hus och härd 1936, nr 18.

MYRDAL, G. Vår lösen är: Hemmet, familjen! (Föredrag.) Hus och härd 1936, nr 17.

ÅSBRINK, P. Bättre bostäder. Konsumentbladet 1936, nr 40.

Housing legislation in Sweden. Monthly labor review aug. 1936.

Om hyreslagstiftningens revision. Justitieministerns anförande på hyresgästernas sommarting på Skansen. Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 18.

Amerikas förenta stater.

Housing and delinquency. Monthly labor review aug. 1936.

Tjeckoslovakien.

MODRÁČEK, F. Die Baugenossenschaften in der Zeit der Wirtschaftskrise. Soziale Revue 1936, nr 3.

Tyskland.

KOENIG. Die Neuregelung der Reichszuschüsse für Wohnungsumbauten. Soziale Praxis 1936, nr 38.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

HAGÅRD, A. Enhet i kommunenes forsorgsadministrasjon. Socialt arbeid 1936, nr 7.

VIKING, S. De asociala imbecilla å Källhagens sjukhus. (Föredrag.) Humanitet sept. 1936.

Föreningsväsen.

Sverige.

MALMSTRÖM, C. G. Fackföreningsrörelsen och folkförsörjningen. Intressant motion från »Metall» vid L. O:s kongress. Bankvärlden 1936, nr 9.

Daco och landsorganisationen. Industritjänstemannen 1936, nr 9.

Amerikas förenta stater.

Gewerkschaftskonflikt in den Vereinigten Staaten. Soziale Praxis 1936, nr 36.

Industriförbundsfrågan i U. S. A. Metallarbetaren 1936, nr 37.

Storbritannien.

BRAATÖY, B. Engelska landsorganisationens kongress. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 39.

B[RUNIU]S, T. En historisk fackföreningskongress. Industria 1936, nr 20.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

FORSGREN, E. Några erfarenheter vunna vid läkareundersökningar av skolbarn för upptäckande av tuberkulos. Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1936, nr 3.

Norge.

BRUN, J. Tannråten som en »folkesykdom». Socialt arbeid 1936, nr 7.

Jord- och egnahemsfrågan.

Frankrike.

JEANSSON, ALICE. Ett franskt sätt att lösa jordbrukets kredit- och arbetsfråga. Sunt förnuft 1936, nr 7.

Storbritannien.

YATES, P. L. The land and the unemployed industrial worker in Great Britain. International labour review sept. 1936.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Allvarliga symtom. [Politik i arbetskonflikter.] Lantarbetaren 1936, nr 39.

Legalization of collective agreements in foreign countries. Monthly labor review aug. 1936.

MACKINTOSH, MARGARET. Collective bargaining in Europe. The labour gazette 1936, nr 8.

Sverige.

STRAUCH, F. Lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Mercuribladet 1936, nr 9.

Från arbetsdomstolen. Ett uppseendeväckande utslag angående ersättning till arbetare, som avskedats under pågående ackord. Byggnadsträarbetaren 1936, nr 9.

Irritation som kan undvikas. Telegraf- och telefonmannaförbundets facktidning 1936, nr 9.

Kongresspörsmål. [Kritik av arbetsdomstolen.] Metallarbetaren 1936, nr 37.

Konsekvenser av den nya förenings- och förhandlingsrättslagen. Från svenska bruk 1936, nr 8.

Rationalisering med förhinder. [Proceduren vid avtalsförhandlingar.] Metallarbetaren 1936, nr 35.

Solidaritet med företaget. Bokbinderi-arbetaren 1936, nr 9.

Amerikas förenta stater.

What the worker owes to capital. Conference board service letter 1936, nr 8.

Danmark.

LINDBERG, N. Tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder. Nationalökonomisk Tidsskrift 1936, nr 4.

VATER. Lock-out'en 1936. Socialt Tidsskrift 1936, nr 7/8.

Frankrike.

SCHWARZ, S. Avvecklingen av den franska strejkrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 35.

Kanada.

Collective labour agreements extension act of Quebec. The labour gazette 1936, nr 8.

Industrial standards act in Nova Scotia. The labour gazette 1936, nr 7.

Industrial standards act of Ontario. The labour gazette 1936, nr 6.

Tyskland.

GRAU. Der Schutz der Arbeitskraft im kommenden deutschen Strafrecht. Soziale Praxis 1936, nr 39.

Kooperation.

MAY, H. J. The significance of co-operative economy. Review of international cooperation 1936, nr 9.

Sverige.

ELLDIN, M. A. Educational work at Vår Gård. Review of international cooperation 1936, nr 9.

G[ILLBERG], K. E. Kooperationen och folkförsörjningen. [Anm. av] Bonow, M.: Kooperationen och folkförsörjningen. Sv. affärsliv 1936, nr 19.

JOHANSSON, ALBIN. Ekonomiskt tvång eller ekonomisk frihet. Kooperatören 1936, nr 17.

Baltiska staterna.

MAY, H. J. The movement in the Baltic republics. Review of international cooperation 1936, nr 9.

Frankrike.

A propos de l'institution de la corporation de la chaussure en France. Revue du travail 1936, nr 7.

Lettland.

Anglo-Baltic produce company. An experiment in cooperative marketing. Review of international cooperation 1936, nr 9.

Levnadskostnader.

HANDSCHIN, H. Internationella jämförelser beträffande priser och omsättningsförhållanden. Kooperatören 1936, nr 17.

HANSSON, NILS. Den nya näringslärans praktiska konsekvenser. [Anm. av] Henry C. Sherman: Vår hälsa och vår föda. Landtmannen 1936, nr 38.

KJELLIN, INGEBORG. En studieresa till sjukhus, där råkost och vegetabilisk kost utgöra de

nästan allenahärskande terapimedlen. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 38.
ZANDER, E. Arbetarnas näringsförhållanden i olika länder. Metallarbetaren 1936, nr 38.

Norge.

Er grunnlaget for prisinndeksen uriktig? Statstjenestemannen 1936, nr 17.

Storbritannien.

LANDGREN, J. Penningpåsen och döden. Folkhälsans beroende av bostads- och näringsstandarden. S. A. P. information 1936, nr 18.
Earnings and cost of living. [Replik av engelska arbetsministern.] Journal of the Royal statistical society 1936, nr 3.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

THESLEFF, HARRIET. De psykotekniska undersökningarna och deras tillämpning. Social tidskrift 1936, nr 9.
WACHTMEISTER, A. Psykoteknisk prövning av lärlingar för verkstadsindustrien. Affärsekonomi 1936, nr 11.

Sverige.

EKBERG, O. Några synpunkter på lärlingsutbildning. Verkstäderna 1936, nr 9.
Partiledarna om aktuella skolproblem. [Yrkesutbildning, även skoltandvård m. m.] Sv. lärartidning 1936, nr 37.
Verkstadsskolorna i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 39.

Danmark.

WILHELMSEN, N. E. Den praktiske Betydning af Erhvervsvejledningen og Ungdomens Placering i Produktionslivet. Socialt Tidsskrift 1936, nr 7/8.

Tjeckoslovakien.

URBANEK, P. Der Qualitätsarbeiter in der čechoslovakischen Wirtschaft. Soziale Revue 1936, nr 4.

Tyskland.

SEILER, R. Arbeitsschulung in der Metallindustrie. Soziale Praxis 1936, nr 37.

Nykterhetsfrågan.

HALLSTRÖM, E. Alkohol och trafikolyckor. Motorföraren 1936, nr 9.
THUNBERG, T. Ett standardarbete rörande alkoholens fysiologiska förbränning. [Anm. av] Eliane Le Breton: Den fysiologiska betydelsen av etylalkoholens oxidation inom djurorganismen. Hygienisk revy 1936, nr 9.

Sverige.

G[AH]N, H. Fyllerifrekvensen bland olika yrkesgrupper. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 9.
SCHULTZ, KARIN. Alkohol och brottslighet. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 9.
THULIN, E. Det första systembolaget i Sverige. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 9.
Systembolagssakkunnigas betänkande. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 9.

Socialförsäkring.

TÖNNIES, F. Das Recht auf Arbeit. Zeitschrift für Sozialforschung 1935, nr 1.

Sverige.

S[EVERIN], F. Pensionering av privatanställda utredes. Signalen 1936, nr 39.
SIDVALL, S. Kvittning mellan den från olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättningen och annan ersättning. Ändrade bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagens 11 §. Arbetarskyddet 1936, nr 7/8.
Blodbristen — skräddarnas och sömmerskornas speciella sjukdom. Svårt att få ersättning om elakartad blodbrist framträder efter ett olycksfall. Beklädnadsarbetaren 1936, nr 3.

Finland.

MICKWITZ, R. Erfarenheter om arbetarolycksfallsförsäkring och arbetarskydd. Arbetarskyddet 1936, nr 7/8.

Island.

THORDARSON, S. Den islandske Folkeforsikringslov. Socialt Tidsskrift 1936, nr 7/8.

Norge.

Barnetrygden. Statstjenestemannen 1936, nr 17.
Sociallovgivningen. Sykeforsikringsbladet 1936, nr 8/9.
Syketrygden. Statstjenestemannen 1936, nr 17.

Portugal.

Social insurance in Portugal. Monthly labor review aug. 1936.

Soc. rådsrepublikernas union.

ŠTERN, E. Die Sozialversicherung in der Sowjetunion. Soziale Revue 1935, nr 10—11.

Tjeckoslovakien.

FIŠER, J. Eine neue Einreihung der unfallversicherungspflichtigen Betriebe in Gefahrenklassen. Soziale Revue 1935, nr 12.
NEUMAN, A. Die Krankenversicherung der selbständig erwerbstätigen Personen. Soziale Revue 1935, nr 11.

Ungern.

Entwicklung der Sozialversicherung in Ungarn. Soziale Praxis 1936, nr 38.

Ut- och invandring.

Danmark.

BORCH, C. Udvandring og Arbejdskraften ved Landbruget i Danmark. Socialt Tidsskrift 1936, nr 7/8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ARONIUS, E. Översikt över tuberkulosdödligheten i Sverige åren 1931—34. Sthlm 1936. (Sv. nationalföreningen mot tuberkulos.)

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Census of the Commonwealth of Australia 30th June, 1933. P. 1—2. Canberra 1936.

BACKMAN, H. Stockholms träindustriarbetarefackförening 1886—1936. Historik. Sthlm 1936.

BONOW, M. Kooperationen och folkförsörjningen. Översikt utarb. till Kooperativa förbundets kongress 1936. Sthlm 1936.

CO-OPERATION, Agricultural, in Finland. Helsinki 1936.

DANMARK. Arbejds- og Fabriktilsynet.
Beretning. 1935. Khvn 1936.
— Det statistiske Departement.
Statistisk Tabelværk. Række 5. Khvn 1936.
Litra D: Nr 56. Danmarks Vareindförsel og -Udförsel i Aaret 1935.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1936.
21. Fattigvårdsstatistik.
A. 38. Fattigvården år 1933.

FÖRETAGET ur arbetsgivarens, arbetsledarens och arbetarens synpunkter. Sthlm 1936.

HEM och hushåll 1936. Samarbetets problem. Utg. av Föreningen för rationell hushållning. Sthlm 1936.

HIRVA, V. Die Handelsgenossenschaften und die Landwirte. [Hfors 1936. Stencil.]

HOLMBERG, T. Den ekonomiska kontrollen vid systembolagen. Några synpunkter och anvisningar. Utg. av Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd. Sthlm 1936.

INDUSTRIBERETNING, Dansk. Aarg. 30 (1935). Udg. af Industriforeningen i Köbenhavn. Khvn 1936.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
21st (maritime) session, Geneva, Oct. 1936.
Report. Geneva 1936.
1 (A and B). Hours of work on board ship and manning.
5. Holidays with pay for seamen.

IRLÄNDSKA FRISTATEN. (Saorstát Éireann.)
Department of industry and commerce.
Census of population 1936. Preliminary report. Dubl. 1936.

ISLAND. Hagstofa Íslands. — Bureau de statistique de l'Islande.
Hagskýrslur Íslands. — Statistique de l'Islande. Reykjav. 1936
90. Statistique de la pêche, de la chasse aux phoques et de l'oisellerie en 1934.

KÖPENHAMN. Statistisk Kontor.
Köbenhavns Kommunalkalender. Aarg. 6 (1936). Khvn 1936.
Statistisk Aarbog for Köbenhavn, Frederiksberg og Gjentofte Kommune. Aarg. 17 (1935). Khvn 1936.

MÖRREKONFLIKTEN 1929—31. Utg. av Mörebönder. Kalmar 1936.

NATIONERNAS FÖRBUND.
The problem of nutrition. Vol. 4. Statistics of food production, consumption and prices. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. B. 6.)
— Economic committee.
Equality of treatment in the present state of international commercial relations. The most-favoured-nation clause. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. B. 9.)
Remarks on the present phase of international economic relations. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. B. 7.)
— Economic intelligence service.
Review of world trade 1935. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. A. 14.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1936.
93. Norges private aktiebanker og Sparebanker 1935.
— Kjelinspektören.
Beretning fra fabrikktilsynets kjelkontroll i 1935. Oslo 1936.
— Det statistiske centralbyrå.
Statistisk årbok for Norge. Årg. 55 (1936). Oslo 1936.

NYA SYD WALES. The registrar of friendly societies and trade unions.
Report. 1934/35. Sydney 1936.

OSUUSTOIMINTALIIKE. Suomen. Pellervon vuosikirja. 33 (1933). [Andelsverksamheten i Finland. Pellervos årsbok.] Helsinki 1936.

PUBLIKATIONER, Statens järnvägars. Sthlm 1936.
Teknisk-ekonomisk redogörelse för banavdelningens verksamhet år 1935.

RAHOLA, I. Das Genossenschaftswesen Finnlands während der letzten Wirtschaftskrise. [Hfors 1936. Stencil.]
— Das landwirtschaftliche Genossenschaftswesen in Finnland. [Hfors 1936. Stencil.]

SCHWEIZ. Eidg. statistisches Amt.
Beiträge zur schweizerischen Statistik. Bern 1936.
5. Nationalratswahlen 1935.

SHERMAN, H. C. Vår hälsa och vår föda. Övers. [fr. eng.] och bearb. för svenska förhållanden av *Edith Klarin & H. Berglund*. Sthlm 1936.

STATISTIK, Stockholms stads. Sthlm 1936.
3. Hälso- och sjukvård. 1.
Stockholms stads hälsovård. 58 (1935). Berättelse utarb. av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och Stockholms stads statistiska kontor.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Fattigvården år 1934. Av Statistiska centralbyrån.
Folkmängden och dess förändringar.
Ut- och invandring år 1935. Av Statistiska centralbyrån.
Socialstatistik.
Arbetsförhållandena inom det husliga arbetets område. Av K. socialstyrelsen.
Olycksfall i arbete år 1933. Av Riksförsäkringsanstalten.

STATSLIGGARE för budgetåret 1936/37... Upprättad i K. statskontorets kassabyrå... Sthlm 1936.

STENBECK, R., & BISSMARCK, F. Medicinalförfattningar. 3 omarb. uppl. utg. av *A. E. Bastman*. Sthlm 1935.

STOCKHOLMS STADS BYGGNADSNÄMND. Årsberättelse. Årg. 20 (1935). Sthlm 1936.

STORBRITANNIEN. Committee on farm workers in Scotland, 1936. Report. Edinb. 1936.

— R. economic society. Memorandum. Issued by arrangement with the London and Cambridge economic service. Lond. 1936.
61. *Smith, K. C.* Description and sources of important index-numbers.
62. Report on current economic conditions, Sept., 1936.

— Home office. Report on conferences between employers, operatives and inspectors concerning fencing of machinery and other safety precautions, first aid and temperature in woollen and worsted factories. By *W. B. Lauder*. Lond. 1936.

— Unemployment insurance statutory committee. Report on remuneration limit for insurance of non-manual workers. Lond. 1936.
Report in accordance with section 14 of the unemployment insurance (agriculture) act, 1936, as to the extension of unemployment insurance to private gardeners. Lond. 1936.

SVENSKA LANTBRUKSTJÄNSTEMANNAFÖRENINGEN. 1911—1936. Sthlm 1936.

SVERIGES UTSÄDESFÖRENING. 1886—1936. En minnesskrift. Malmö 1936.

TÖRNUDD, S. Pengar och arbetslöshet. Hfors 1936.

UNGERN. Office central de statistique. Recensement général de la population en 1930. P. 4. Budap. 1936. (Publications statistiques hongroises. Nouv. sér. Vol. 96.)

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
35. Promemoria angående ändring av bestämmelserna rörande kommunernas underställningsfria lånerätt. [Avg. d. 31 juli 1936.] (Fi.)
36. Psalmbok för Svenska kyrkan. Förslag avg. d. 29 febr. 1936, överarbetat av inom Ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. [Avg. d. 23 sept. 1936.] (E.)

WIEN. Statistisches Amt. Statistisches Taschenbuch der Stadt Wien für das Jahr 1935. Wien 1936.

WISTRAND, K. Uppsving och arbetslöshetspolitik. Sthlm 1936.

ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 19 (1936). Utg. av Statistiska centralbyrån. Sthlm 1936.

ÅRSBOK, Malmö stads. Årg. 23 (1935). Utg. av Malmö stads årsboksnämnd. Malmö 1936.

ÖSTERRIKE. Zentral-Gewerbe-Inspektorate. Die Amtstätigkeit der Gewerbe-Inspektorate im Jahre 1935. Wien 1936.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 september—10 oktober 1936 bl. a. *publicerats*:

Nr		Daterad
504.	K. kung. ang. tillämpning å medborgare i Schweiz och Tjeckoslovakien av förordn. den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor	5 sept.
505.	K. cirkulär till statsmyndigheterna ang. beredande av civilanställning åt visst militärmanskap	11 »
506.	Lag om förenings- och förhandlingsrätt	11 »
507.	Lag om ändrad lydelse av 1, 6 och 11 §§ lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister	11 »
508.	Lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol	11 »
512.	K. kung. ang. räntefoten för bostadsanskaffningslån ur lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	11 »
514.	K. kung. ang. förberedande åtgärder för påföring, debitering, uppbörd och redovisning av pensionsavgifter för år 1937 enligt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering	19 »
516.	K. kung. ang. accis å margarin m. m.	25 »
520.	K. brev till pensionsstyrelsen ang. fastställande av regler för uppskattning enligt lagen om folkpensionering av naturaförmåner	18 »
523.	K. kung. ang. resestipendier för yrkesutbildning	3 okt.
524.	K. kung. ang. ändring i kung. den 5 juni 1936 (nr 299) med vissa bestämmelser ang. förbättringsbidrag och nybyggnadslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden	3 »

Arbetsmarknaden under oktober månad 1936.

Oktober månad plägar alltid medföra en säsongmässig försämring i arbetsmarknadsläget, varför en förskjutning i ogynnsam riktning av proportionen mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft vid denna tid är vanlig. Så var även fallet i år, och antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen i riket steg från 169 i september till 204 i oktober. De rådande konjunkturförhållandena innebära emellertid ingalunda någon verklig försämring, utan dessa kunna alltjämt betecknas som mycket goda. Detta faktum bestyrkes jämväl av den å sid. 755 i detta häfte publicerade översikten över arbetstillgången vid kvartalsskiftet enligt uppgifter från industriidkare. Efterfrågan på fullgoda yrkesmän till industrien var under månaden liksom tidigare livlig, och arbetstillgångens minskning kom under sådana förhållanden att huvudsakligen beröra den icke yrkeskunniga arbetskraften, vilken i stor utsträckning icke kunde beredas sysselsättning, sedan olika arbeten av säsongkaraktär slutförts. Situationen i jämförelse med de närmast föregående åren tedde sig synnerligen förmånlig, om man nämner, att relationssiffrorna för oktober 1935 och 1934 voro resp. 284 och 379. Förbättringen har också kommit till synes i arbetslöshetskommissionens siffra för antalet hjälpsökande arbetslösa, som vid slutet av september i år belöpte sig till 20 903 mot 41 190 ett år tidigare. Den uppgång med omkring 4 000, som ägt rum under oktober, torde få anses för årstiden normal. Den på grundval av fackföreningarnas rapporter preliminärt beräknade arbetslösheten vid utgången av september utgjorde 8·5 % mot 8·0 % en månad tidigare och 10·9 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Förhållandena inom *jordbruket* fingo liksom alltid under oktober till väsentlig del sin prägel av den mot slutet av månaden försiggående omflyttningen av årsanställda, och omsättningen av arbetskraft var även i år mycket livlig. Av de lediga platserna kunde endast 60 % besättas, vilket visar, att bristen på lämplig personal var stor. Särskilt gällde detta ladugårdskarlar och landsjungfrur. I allmänhet fanns överskott på kör- och stalldrängar, och på vissa håll kunde den rådande bristen på ladugårdsskötare täckas genom att en del dylika drängar, då önskat arbete ej stod till buds, nödgades taga ladugårdsplats. Behovet av arbetskraft för betupptagning syntes i år vara mindre än vanligt och kunde utan svårighet tillgodoses. Inom *skogsbruket* var arbetstillgången för årstiden mycket god; omfattande drivningar planeras allmänt och ha i vissa trakter redan påbörjats.

Inom *industrigruppen* var tendensen ej enhetlig. En del näringsgrenar visade förbättring, andra åter försämring, men gemensamt för dem alla var ett i jämförelse med i fjol synnerligen gynnsamt läge. Helt naturligt förmärktes, särskilt under månadens senare hälft, en tydlig avmattning inom *byggnadsverksamheten* efter arbetenas avslutande å bostadsbyggen, avsedda för inflyttning i början av månaden, och även andra, närbesläktade industrier fingo en viss känning av säsongväxlingen. Vid en del *sågverk* ha permitteringar måst företagas på grund av rådande timmerbrist.

För *sjöfolket* var arbetstillgången något sämre än föregående månad men kan i det stora hela betecknas såsom god med undantag för däcksbefäl. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 709 påmönstringar och 2 733 avmönstringar. Motsvarande oktobersiffror 1935 voro 2 645 och 2 662.

Beträffande det *merkantila* området har en mindre åtstramning gjort sig gällande på arbetsmarknaden, dock ej större än normalt för årstiden. För den minderåriga arbetskraften var platstillgången alltjämt mycket god, och flerstädes nådde ansökningssiffrorna ej upp till antalet lediganmälda platser. Inom *hotell- och restaurangbranschen* efterfrågades som förut kokerskor och köksor, medan sysselsättningsmöjligheterna för servitriser ytterligare något minskades. I rätt stor utsträckning ha turisthotellen börjat se sig om efter personal för stundande vintersäsong.

Inom gruppen *husligt arbete* hade platstillgången i någon mån reducerats, närmast till följd av att behov av extrahjälp för rengöringsarbete o. d. ej förelåg i samma omfattning som tidigare. Den permanenta bristen på hembiträden har man på vissa håll, och icke utan framgång, sökt avhjälpa genom att taga ledig arbetskraft bland sjukvårds- och restaurangpersonal.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	483	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	*194*	*175*	*169*	*204*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	*72*	*76*	*85*	*96*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	*229*	*210*	*198*	*250*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·8*	*10·2*	*9·3*	*8·1*	*8·0*	*8·5*	—	—	—	—

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1936

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgången m. m. inom olika yrken och näringsgrenar under tredje kvartalet år 1936 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, huvudsakligen grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. För tredje kvartalet ha besvarade formulär inkommit från 2 411 arbetsgivare med 348 375 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar.

Av de inkomna svaren framgår, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1936 angivits såsom mycket god eller god av 70 % av arbetsgivarna, medan 23 % haft medelgod och 7 % mindre god eller dålig arbetstillgång.

Av de redovisade arbetarna ha 77 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången under kvartalet såsom mer än medelgod, medan 18 % haft medelgod och 5 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror närmast föregående kvartal voro för arbetarna 75, 18 och 7 samt för tredje kvartalet 1935 resp. 68, 23 och 9.

I jämförelse med samma kvartal föregående år ansågs arbetstillgången under tredje kvartalet:

såsom bättre av 682 arbetsgivare med 117 318 arbetare (34 %),
såsom oförändrad av 1 554 arbetsgivare med 207 797 arbetare (59 %),
såsom sämre av 175 arbetsgivare med 23 260 arbetare (7 %).

Arbetstillgångens växlingar under senare år framgå av de i efterföljande tablå sammanställda konjunktursiffrorna, som grunda sig på arbetsgivarnas ovannämnda uppskattningar av arbetstillgången under kvartalet. Vid beräkningarna har man givit omdömet mycket god arbetstillgång poängsiffran 5 och låtit siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång, varefter ett med arbetarantalet vägt medeltal av dessa poängsiffror framräknats.

Kvartal	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
I	2·91	3·01	3·04	3·22	3·25	3·26	2·51	2·46	2·30	3·24	3·51	3·71
II	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47	3·22	2·66	2·39	2·69	3·55	3·71	3·82
III	3·07	3·06	3·24	3·33	3·51	2·94	2·61	2·41	2·94	3·63	3·73	3·91
IV	3·08	3·07	3·21	3·28	3·43	2·77	2·65	2·38	3·08	3·59	3·76	
Medeltal	3·04	3·06	3·19	3·31	3·42	3·05	2·61	2·41	2·75	3·50	3·68	

Sedan en längre tid tillbaka har det ekonomiska livet i vårt land präglats av en successiv konjunkturförbättring, vilken kunnat iakttagas på hart när alla områden för svensk företagsamhet. Den nu framräknade konjunktursiffran för årets tredje kvartal visar, i jämförelse med andra kvartalet, en stegring från 3·82 till 3·91. Även om en eller annan industrigrupp detta kvartal visat stagnerande siffror, har förbättringen för andra grupper alltjämt fortgått och fört upp genomsnittssiffran till en nivå, som icke tidigare varit uppnådd under de sista tjugo åren. Produktionen har haft en i många fall

rekordartad omfattning, med livlig efterfrågan inom landet och gynnsamma avsättningsförhållanden för våra stapelartiklar på utländska marknader. Härtill kommer, att prisförhållandena fördelaktigt påverkats av de inom vissa branscher företagna produktionsbegränsningarna. Allt ger anledning till att nu tala om en högkonjunktur, till och med av mera utpräglad karaktär än den senast passerade.

Som en följd av de rådande produktionsförhållandena har läget på arbetsmarknaden ytterligare förbättrats och arbetslösheten avtagit. Antalet hjälpsökande hos arbetslöshetskommissionen uppgår för närvarande endast till ungefär hälften av vad det var för ett år sedan.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1936			2:a kvartalet 1936			3:e kvartalet 1935		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning . . .	85	76	72	64	80	80	125	120	107
Övriga näringsgrenar	198	210	229	236	262	327	288	301	334
Samtliga »	**169**	**175**	**194**	**194**	**214**	**249**	**244**	**255**	**277**

En jämförelse mellan månadssiffrorna såsom uttryck för situationen på arbetsmarknaden under det nu gångna kvartalet och motsvarande period förra året ger vid handen, att årets siffror voro avsevärt gynnsammare än fjolårets i fråga om såväl jordbruk som övriga näringsgrenar. Tjänliga väderleksförhållanden underlättade skördearbetet, varför tillfällighetsarbetare inom jordbruket ej erfordrades i någon större utsträckning. Det oaktat rådde ett betydligt underskott på arbetskraft av olika slag; bristen var efter vanligheten mest framträdande beträffande ladugårdspersonal, manlig som kvinnlig, och landsjungfrur. Inom de industriella yrkena var det i första hand byggnadsverksamheten, som skapade ökade arbetstillfällen icke blott för de egentliga byggnadsarbetarna utan även för arbetare inom andra industrigrenar, som mer eller mindre höra samman med byggnadsverksamheten. Oavsett vilket fack det än gäller, kan man nästan genomgående inom industrien konstatera brist på kunniga yrkesarbetare.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 758—759 angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet ävensom jämförelsetal för närmast föregående kvartal och för tredje kvartalet år 1935. För vissa större industrigrupper ha motsvarande konjunktursiffror under det senaste året varit följande:

	Konjunktursiffror				
	3:e kvart. 1936	2:a kvart. 1936	1:a kvart. 1936	4:e kvart. 1935	3:e kvart. 1935
Malmbrytning och metallindustri	4·18	4·07	3·96	3·96	3·98
Jord- och stenindustri	3·68	3·73	3·45	3·47	3·60
Trävaruindustri	3·56	3·77	3·28	3·54	3·55
Pappers- och grafisk industri	3·87	3·76	3·67	3·76	3·62
Livsmedelsindustri	3·77	3·62	3·47	3·66	3·65
Textil- och beklädnadsindustri	3·90	3·75	3·81	3·85	3·70
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·81	3·40	3·50	3·42	3·49
Kemisk-teknisk industri	3·45	3·28	3·14	3·36	3·42

Gruppen malmbrytning och metallindustri uppvisade för nästan alla grenar stegring av sina förut höga konjunktursiffror. *Malmgruvorna* arbetade i allmänhet under mycket goda förhållanden, även om på något håll förkortad arbetsvecka tillämpades. Järnmalmsexporten har haft betydande omfattning och belöpte sig för tiden till den 1 september till inemot 50 % mer än vid samma tid i fjol. För *järnverkens* vidkommande var arbetstillgången mycket god. Produktionstalen för valsat järn och stål överträffade tidigare rekordsiffror, under det att tackjärnstillverkningen rönte menlig inverkan av den rådande träkolsbristen. På grund av sistnämnda omständighet har tackjärnsimporten ökats nästan till det dubbla mot i fjol; även grövre plåt för varvsindustriens räkning har införts i stora mängder. Den livliga byggnadsverksamheten beredde ökade arbetstillfällen även åt olika företag inom gruppen *järn- och stålmanufaktur*. Här liksom inom *mekaniska verkstadsindustrien* rådde stor brist på skickliga specialarbetare. Icke minst tack vare stora order inom landet ha verkstäderna under det gångna kvartalet kunnat arbeta i högkonjunkturens tecken. Detsamma gäller beträffande den *elektromekaniska industrien*, vars poängsiffra är den högsta inom gruppen. Bland företag, tillhörande *annan metallindustri*, ha speciellt armaturfabrikerna haft god arbetstillgång med ofta förekommande övertidsarbete.

Jord- och stenindustrien, som till stor del omsluter säsongföretag, har sitt huvudsakliga arbete förlagt till sommarhalvåret och brukar mot hösten få kännas vid en avmattning. Det oaktat höll flertalet näringsgrenar i år ovanligt väl sin position. Härtill bidrog bl. a. byggnadsverksamhetens omfattande behov av diverse artiklar.

Inom trävaruindustrien företedde *sågverken* något minskad arbetstillgång. Den egentliga sågningssäsongens upphörande vid slutet av kvartalet medförde som vanligt driftsinskränkning på vissa håll, bl. a. genom borttagande av dubbla skift. Därjämte har vattenbrist i ett par fall lagt hinder i vägen för arbetets bedrivande. För innevarande år hade vid mitten av september försålts cirka 100 000 std mer än vid motsvarande tidpunkt i fjol. Ytterst små kvantiteter äro osålda. På grund av bl. a. den beslutade produktionsbegränsningen ha virkespriserna visat kraftig uppgång. *Snickeri- och möbelfabrikerna*, vilka vanligen räkna tredje kvartalet som årets bästa, hade god sysselsättning, och övertidsarbete förekom i rätt stor utsträckning, delvis till följd av den rådande bristen på yrkesmän. Tack vare den ovanligt livliga byggnadsverksamheten var efterfrågan stor å snickerivaror för inredningsarbete i de nya bostadshusen, och möbelfabrikanterna gynnades av den vid höstflyttningen livligare bosättningen.

Inom gruppen pappers- och grafisk industri ha konjunktursiffrorna över lag stigit. *Cellulosamarknaden* karakteriseras av fasta priser, och produktionen för året av sulfat och sulfit är i det närmaste slutsåld. Likaså ha stora avslut träffats för nästa år. Producenterna ställa sig emellertid i viss mån avvaktande gent emot försäljningar på längre sikt med hänsyn till den stigande tendens, råvarupriserna visat. *Pappersbruken* ha haft mycket god sysselsättning, och stora order ligga inne för år 1937. På grund

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytn. o. metallind.												
1	Malmgruvor	34	8 137	6	1 094	16	3 996	10	2 359	1	686	1	2
2	Malmförädlingsverk	47	29 587	9	9 919	31	19 058	6	498	—	—	1	112
3	Järn- och stålmanufaktur	96	13 161	24	3 680	45	6 762	23	2 469	4	250	—	—
4	Mekaniska verkstäder	290	50 101	69	17 400	173	28 622	36	2 891	12	1 188	—	—
5	Skeppsvarv	16	9 370	1	377	10	8 167	2	578	1	189	2	59
6	Elektromekanisk industri	25	11 936	8	6 330	12	3 438	5	2 168	—	—	—	—
7	Annan metallindustri	61	6 600	18	2 849	26	2 018	13	951	4	782	—	—
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	6	960	—	—	5	819	1	141	—	—	—	—
9	Torvindustri	22	390	7	173	10	172	2	21	2	22	1	2
10	Stenbrott o. -huggerier	41	4 637	3	317	15	1 076	11	703	7	1 611	5	930
11	Kakel- o. porslinsind.	12	3 453	2	190	6	2 334	1	819	3	110	—	—
12	Tegelbruk	76	4 394	9	1 380	47	2 279	16	638	4	97	—	—
13	Glasbruk	25	3 003	2	317	16	2 021	7	665	—	—	—	—
14	Cementfabriker, kalkbruk	43	6 427	3	440	29	5 194	11	793	—	—	—	—
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	168	15 127	15	743	77	6 395	46	4 472	25	3 227	5	290
16	Snickeri- o. möbelfabr.	143	7 895	47	2 911	70	3 169	19	1 419	5	340	2	56
17	Annan trävarufabrikation	21	1 213	4	182	11	612	4	382	2	37	—	—
	Pappers- o. grafisk ind.												
18	Trämassefabriker	65	15 265	7	1 769	37	9 048	16	3 972	4	451	1	25
19	Pappersbruk	47	12 424	10	2 437	21	5 960	14	3 601	1	58	1	368
20	Bokbinderier m. m.	50	3 645	6	515	30	2 513	13	608	1	9	—	—
21	Boktryckerier o. graf. anst.	114	8 017	12	1 714	75	5 046	27	1 257	—	—	—	—
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	22	1 142	2	210	11	319	9	613	—	—	—	—
23	Bagerier	41	2 899	—	—	18	1 269	17	1 401	4	166	2	63
24	Sockerindustri	22	4 250	1	120	17	3 635	3	372	1	123	—	—
25	Choklad- o. konfektfabr.	25	3 481	2	872	16	2 024	6	573	1	12	—	—
26	Bryggerier och bränn erier	63	3 443	2	66	30	2 300	29	1 026	2	51	—	—
27	Tobaksfabriker	8	2 123	—	—	4	1 740	4	383	—	—	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	66	4 055	4	561	37	2 117	19	1 191	6	186	—	—
	Textil- o. beklädnadsind.												
29	Bomullsindustri	41	17 140	9	3 793	14	8 547	17	4 178	1	622	—	—
30	Jute- och linneindustri	9	2 725	—	—	5	1 775	4	950	—	—	—	—
31	Ylleindustri	56	11 603	10	1 307	29	7 085	13	2 899	3	273	1	39
32	Trikåfabriker	49	7 044	9	1 203	23	4 417	14	1 136	3	288	—	—
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	113	15 907	15	2 858	69	10 802	26	1 537	3	710	—	—
34	Annan hithör. industri	73	5 254	11	764	43	3 420	17	1 024	2	46	—	—
	Läder-, hår- o. gummiind.												
35	Garverier o. läderfabriker	20	1 834	2	69	6	631	6	453	5	671	1	10
36	Skofabriker	63	7 205	9	634	36	4 162	16	2 351	1	53	1	5
37	Gummivarufabriker	8	5 898	1	288	7	5 610	—	—	—	—	—	—
38	Annan hithör. industri	35	1 990	8	459	18	1 276	5	184	3	55	1	16
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	29	2 346	2	535	15	1 009	11	791	1	11	—	—
40	Konstgödningsfabriker	5	441	—	—	2	256	2	175	1	10	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	2 398	—	—	—	—	—	—	8	2 398	—	—
42	Annan hithör. industri	40	4 385	6	862	24	2 656	9	837	1	30	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	91	5 221	22	1 036	46	3 429	18	612	4	95	1	49
44	**Kraftv. o. kommunala v.**	48	8 082	6	521	21	2 003	17	4 337	1	92	3	1 129
45	**Handel och varulager**	41	4 497	4	344	26	3 249	9	830	2	74	—	—
46	**Land- och sjötransport**	33	7 270	2	344	18	4 122	12	2 738	1	66	—	—
47	*Summa* 3:e kv. 1936	**2 411**	**348 375**	**389**	**71 583**	**1297**	**196552**	**566**	**61 996**	**130**	**15 089**	**29**	**3 155**
48	» 2:a » »	2 392	348 322	323	53 923	1333	207591	528	63 836	156	16 745	52	6 227
49	» 1:a » »	2 420	323 260	193	37 001	1176	188484	687	69 568	274	21 952	90	6 255
50	» 4:e » 1935	2 389	318 918	254	47 833	1172	179145	633	65 374	238	20 804	92	5 762
51	» 3:e » »	2 412	331 518	353	50 977	1181	174732	646	77 258	168	22 819	64	5 732

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktur-siffror			Sysselsättningsindex		
Bättre		Lika		Sämre		Brist		Tillräcklig tillgång		Överflöd		3 kv. 1936	2 kv. 1936	3 kv. 1935	3 kv. 1936	2 kv. 1936	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.						
15	5 058	18	2 598	1	481	1	1 411	24	3 368	9	3 358	3·68	3·20	2·99	84·8	84·3	1
19	14 455	27	15 051	1	81	2	3 434	34	15 840	11	10 313	4·31	4·04	4·08	130·8	128·7	2
34	4 488	52	6 500	10	2 173	17	3 062	65	7 092	14	3 007	4·05	4·00	3·94	132·6	129·5	3
94	18 355	177	29 456	19	2 290	58	16475	220	30 598	12	3 028	4·24	4·24	4·05	121·7	120·0	4
9	8 459	7	911	—	—	5	5 455	10	3 885	1	30	3·92	3·97	3·49	123·6	112·8	5
10	5 929	15	6 007	—	—	5	7 167	20	4 769	—	—	4·35	4·21	4·38	131·1	125·0	6
17	1 522	36	3 909	8	1 169	6	549	48	4 986	7	1 065	4·05	3·93	4·16	129·6	125·5	7
1	32	5	928	—	—	—	—	4	536	2	424	3·85	3·85	3·63	66·4	67·0	8
8	143	12	239	2	8	11	251	11	139	—	—	4·26	4·36	3·42	80·7	176·1	9
15	2 857	23	1 707	3	73	—	—	25	2 951	16	1 686	2·62	2·50	2·81	62·9	64·7	10
2	509	8	2 087	2	857	—	—	9	1 935	3	1 518	3·75	4·01	3·53	132·8	133·5	11
18	1 750	56	2 587	2	57	—	—	60	3 202	16	1 192	4·12	4·16	3·81	119·5	132·3	12
7	1 460	17	1 420	1	123	—	—	21	2 601	4	402	3·88	3·79	3·69	105·2	89·8	13
16	1 346	25	4 897	2	184	1	9	37	6 051	5	367	3·95	4·01	3·92	139·4	134·8	14
48	3 023	106	9 881	14	2 223	6	74	121	8 726	41	6 327	3·27	3·69	3·30	83·7	88·3	15
54	3 258	72	3 622	17	1 015	25	1 490	113	6 153	5	252	4·08	4·00	4·13	108·9	108·7	16
5	172	13	699	3	342	2	39	18	945	1	229	3·77	3·77	3·83	119·1	115·5	17
8	1 629	55	13 206	2	430	—	—	44	10 485	21	4 780	3·79	3·77	3·49	99·1	100·6	18
9	1 612	36	10 661	2	151	1	44	30	6 838	16	5 542	3·81	3·59	3·62	104·1	104·9	19
21	1 534	28	2 102	1	9	3	337	44	3 127	3	181	3·97	3·79	3·67	106·7	98·0	20
23	2 413	85	4 716	6	888	11	1 283	99	6 505	4	229	4·06	4·02	3·86	103·9	107·3	21
5	413	17	729	—	—	—	—	16	537	6	605	3·65	3·19	3·64	102·8	97·1	22
12	1 300	26	1 477	3	122	—	—	31	2 154	10	745	3·34	3·50	3·26	123·8	127·5	23
4	1 014	17	3 086	1	150	1	123	15	3 469	6	658	3·88	3·36	3·73	144·2	96·6	24
5	1 041	19	2 363	1	77	1	89	22	3 303	2	89	4·08	3·40	4·23	128·4	102·7	25
13	1 012	47	2 372	3	59	1	42	49	2 540	13	861	3·69	3·88	3·41	93·1	99·7	26
3	1 674	3	274	2	175	—	—	8	2 123	—	—	3·82	3·97	3·44	84·8	87·5	27
6	381	55	3 490	5	184	1	139	47	2 721	18	1 195	3·75	3·73	3·64	105·4	96·3	28
11	3 789	27	12 710	3	641	2	528	37	16 409	2	203	3·90	3·55	3·25	115·1	112·5	29
2	401	7	2 324	—	—	—	—	7	2 013	2	712	3·65	3·29	3·80	93·1	93·4	30
16	3 053	32	6 519	8	2 031	8	1 736	41	8 465	7	1 402	3·81	3·98	3·95	124·6	124·8	31
8	1 245	37	5 470	4	329	11	946	36	5 853	2	245	3·93	3·82	3·91	115·2	119·0	32
43	4 864	70	11 043	—	—	15	3 689	93	11 610	5	608	3·99	3·93	3·94	110·1	108·5	33
15	1 404	54	3 312	4	538	13	910	59	4 274	1	70	3·93	3·56	3·61	104·8	102·0	34
2	69	15	1 239	3	526	—	—	15	1 270	5	564	3·04	2·80	3·36	100·6	103·3	35
22	1 643	35	4 365	6	1 197	7	445	55	6 135	1	625	3·74	3·00	3·71	105·9	104·5	36
3	3 511	5	2 387	—	—	—	—	7	5 004	1	894	4·05	3·93	3·08	110·9	110·7	37
9	432	21	1 442	5	116	8	274	24	1 633	3	83	4·06	3·78	3·98	117·2	113·0	38
1	358	25	1 766	3	222	—	—	24	1 778	5	568	3·88	3·77	3·97	120·4	120·0	39
—	—	5	441	—	—	—	—	3	263	2	178	3·56	3·61	3·54	95·1	96·2	40
—	—	—	—	8	2 398	—	—	—	—	8	2 398	2·00	2·00	2·00	44·0	46·5	41
7	1 193	30	2 913	3	279	1	483	31	2 342	8	1 560	3·99	3·76	3·93	144·3	117·4	42
27	1 297	51	3 418	13	506	27	1 248	61	3 818	3	155	4·02	3·93	4·26	107·3	96·5	43
11	2 275	35	4 795	2	1 012	1	37	30	3 748	17	4 297	3·09	3·14	2·90	116·3	120·5	44
10	1 657	29	2 696	2	144	1	279	35	4 042	5	176	3·86	3·76	3·53	135·1	119·5	45
14	3 288	19	3 982	—	—	—	—	24	6 198	9	1 072	3·65	3·78	3·21	99·4	99·0	46
682	**117318**	**1554**	**207 797**	**175**	**23 260**	**252**	**52048**	**1827**	**232 434**	**332**	**63 893**	**3·91**	—	—	**111·1**	—	47
624	109619	1562	216 345	206	22 358	218	47971	1804	230 522	370	69 829	3·82	—	—	109·2	—	48
602	105707	1547	192 389	271	25 164	123	34474	1716	199 951	581	88 835	3·71	—	—	104·5	—	49
715	119067	1444	173 456	230	26 395	99	32262	1716	199 463	574	87 193	3·76	—	—	104·4	—	50
822	133563	1376	168 707	214	29 248	190	36114	1719	206 387	503	89 017	3·73	—	—	104·6	—	51

av de stegrade priserna på kol och massa ha även pappersprisema tvingats i höjden, dock ej mer än i kompenserande syfte. Såväl *bokbinderier* som *tryckerier* ha ytterligare förbättrat sin ställning. Övertidsarbete har förekommit, och tryckerierna klaga över brist på maskinsättare.

Livsmedelsindustriens olika branscher kunde som vanligt rapportera god och jämn arbetstillgång. Kraftig uppmarsch från nästföregående kvartal noterades för *choklad- och konfektfabriker* samt i viss mån även för *kvarnar* och *sockerfabriker*. Övriga förskjutningar voro av mindre betydelse.

Samtliga näringsgrenar inom gruppen textil- och beklädnadsindustri utom *ylleindustrien* redovisade förbättrad sysselsättning. Konjunktursiffrorna voro nu mycket jämna och nådde i det närmaste upp till siffran 4, vilken betecknar god arbetstillgång. Främst kommo *skrädderierna*, där särskilt konfektionsbranschen tillämpade övertid. Såväl här som inom *trikåfabrikationen* rådde brist på kunnig arbetskraft.

Den tendens till nedgång, som under föregående kvartal ägde rum inom läder-, hår- och gummivaruindustrien och som särskilt kom till synes vid *garverier* och *skofabriker*, har nu efterträtts av en markerad uppgång. Skofabrikerna torde icke på länge ha arbetat under så gynnsamma förhållanden som de nu rådande. *Gummivarufabrikernas* konjunktursiffra var så hög som 4·05.

Beträffande den kemisk-tekniska industrien är att anteckna ett visst uppsving för *tvålfabrikerna* samt fortsatt mindre god arbetstillgång vid *tändsticksindustrien*.

Bland övriga näringsgrupper uppvisade, såsom ovan nämnts, byggnadsverksamheten en stark forcering under detta kvartal, även om fjolårets nivå ej fullt nåddes. Bristen på yrkesmän var mångenstädes besvärande; detta gällde bl. a. målare, murare, rörarbetare, elektriska installationsmontörer och värmeledningsinstallatörer.

Sedan 1932 har socialstyrelsen på grundval av uppgifterna om arbetarantalet vid de i denna statistik medtagna företagen uträknat en *sysselsättningsindex*.[1] Vid den nu verkställda beräkningen ha kunnat medtagas 1 281 företag, vilka sysselsatt tillsammans 251 423 arbetare, motsvarande 72 % av hela det i kvartalsredogörelsen redovisade arbetarantalet. Sysselsättningsindex för 1936 års tredje kvartal har blivit 111·1 mot 109·2 ett kvartal tidigare och 104·6 för tredje kvartalet 1935. Vid de av denna statistik berörda företagen, vilka samtliga varit i verksamhet och avgivit rapporter sedan 1926 (eller dessförinnan), var sysselsättningen sålunda nu icke obetydligt större än i genomsnitt för åren 1926—1930.

För ytterligare belysning av sysselsättningsförhållandena ha fr. o. m. 1935 införskaffats uppgifter å *utbetald lönesumma* under första avlöningsperioden i varje kvartals sista månad, och med användande av dessa uppgifter ha *löneindextal* uträknats. Härvid ha summerats de lönebelopp, som utbetalats av

[1] Den av socialstyrelsen här beräknade sysselsättningsindexen angiver antalet under rapportkvartalet sysselsatta arbetare i procent av det antal arbetare som, vad samma företag beträffar, voro i medeltal anställda under femårsperioden 1926—1930. Jfr Soc. Medd. årg. 1932, sid. 364 o. f. och 764 o. f.

identiskt samma företag under de två kvartal, som jämföras med varandra, och angivits lönesummans storlek under en period i förhållande till den föregående. Indextalen utgöra alltså en s. k. kedjeindex och avse i första hand att visa förändringarna i utbetald lönesumma från det ena kvartalet till det andra.[1] I nedanstående tablå återgivas de på detta sätt framräknade indextalen dels för samtliga redovisade företag och dels för vissa huvudgrupper.

Löneindex (föregående kvartal = 100)	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- och stenind.	Trävaruind.	Pappers- o. graf. ind.	Livsmedelsind.	Textil- o. beklädn.-ind.	Läder-, hår- o. gummivaruind.	Kem.-tekn. ind.	Byggnadsverksamh.	Kraftv. o. kommunala verk	Handel o. varulager	Land- o. sjötransport	Samtliga
1935: 2:a kv.	102·4	121·9	138·8	106·1	98·5	99·0	91·4	97·5	123·4	109·7	101·4	92·6	**104·7**
3:e kv.	107·5	101·9	100·3	101·8	110·4	105·5	115·7	110·0	143·1	109·0	98·5	96·7	**106·4**
4:e kv.	102·2	92·7	89·8	101·9	114·1	101·8	99·2	99·4	67·6	91·1	95·6	104·0	**100·3**
1936: 1:a kv.	98·9	95·6	86·6	95·6	78·3	102·7	98·0	100·5	91·0	101·1	92·5	94·8	**96·3**
2:a kv.	102·5	127·7	141·6	114·2	101·0	91·6	89·5	98·6	118·2	116·8	101·8	114·1	**106·3**
3:e kv.	105·8	104·1	95·5	95·0	112·6	112·0	123·4	105·5	142·0	102·4	101·3	95·6	**105·2**

I undersökningen ingå för de båda senaste kvartalen 2 182 företag med nära 325 000 arbetare. Av tablån framgår, att den lönesumma, som utbetalats av dessa företag, ökats med 5·2 % från andra till tredje kvartalet 1936, vilket således utvisar gynnsammare konjunkturer och ökad arbetsvolym. Särskilt markerad (42 %) är stegringen inom byggnadsverksamheten, vilken som vanligt forcerades före oktoberflyttningarna, samt läder-, hår- och gummivaruindustrien.

Med utgångspunkt från första kvartalet 1935, som är den tidigaste period, för vilken här ifrågavarande uppgifter föreligga, har på grundval av ovanstående kedjeindextal framräknats följande indexserie med fast basperiod rörande den av samtliga företag utbetalda lönesumman.

	1935				1936		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Löneindex (1 kvart. 1935 = 100) . . .	100·0	104·7	111·4	111·7	107·6	114·3	120·3

Av denna serie framgår, att den utbetalade lönesumman sedan första kvartalet 1935 undergått en avsevärd ökning. För undvikande av påverkningar av säsongförhållandena bör man emellertid jämföra indextalen för samma tid båda åren och finner då, enligt nyssnämnda indexserie, mellan tredje kvartalet 1935 och motsvarande tid 1936 en ökning av lönesumman med 8·0 %. En direkt jämförelse av löneuppgifterna från identiskt samma företag vid båda tidpunkterna (2 142 företag med omkring 315 000 arbetare) visar praktiskt taget samma stegring av lönesumman, nämligen 8·2 %. För de olika huvudgrup-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1935, sid. 742 o. f.

perna av företag återfinnes motsvarande jämförelse med föregående år i nedanstående tablå.

Ökning, resp. minskning (—) från 3 kv. 1935, %	Malmbrytn. o. metallind.	Jord- o. stenind.	Trävaruind.	Pappers- o. graf. ind.	Livsmed.-ind.	Textil- o. bekl.-ind.	Läder-, hår- o. gummiind.	Kem.-tekn. ind.	Byggnadsverksamh.	Kraftverk o. komm. verk.	Handel o. varulager	Landso. sjötransport
	9·7	17·9	5·2	5·6	1·7	7·2	7·4	4·0	3·3	10·1	—8·9[1]	7·6

Procenttalen för samtliga grupper med undantag av handel och varulager visa sålunda en större eller mindre stegring av den utbetalda lönesumman sedan föregående år.

Bostadsproduktionen i vissa större städer under tredje kvartalet 1936.

Materialets omfattning. I syfte att erhålla snabbare kännedom om växlingarna i bostadsproduktionens omfattning, än som på grundval av årsstatistiken varit möjligt, har socialstyrelsen fr. o. m. år 1934 kvartalsvis inhämtat uppgifter om antalet fullbordade och beviljade byggnadsföretag samt om antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder (boningsrum eller kök) i 12 städer med över 30 000 inv.[2] I det följande återges de uppgifter, som inkommit för tredje kvartalet 1936, varjämte uppgifter för de två första kvartalen och för år 1935 anföras för möjliggörande av jämförelser.

Det bör understrykas, att kvartalsstatistiken icke avser den totala byggnadsverksamheten, enär den ej inbegriper produktionen av lokaler för industriella, kommersiella, administrativa o. d. ändamål och ej heller vissa statliga bostadsbyggnader. Den återspeglar vidare endast den arbetsåtgång, som erfordras för nyproduktion av bostäder, vilket är värt att uppmärksamma med hänsyn till att byggnadsindustrien till ingalunda obetydlig del är inriktad på sådana ändrings-, reparations- och moderniseringsarbeten, vilka icke taga sig uttryck i direkt ökning av bostadsbeståndet.

Fullbordade och beviljade lägenheter och eldstäder. I tab. A återges antalet bostadslägenheter och eldstäder i under år 1935 samt januari—september 1936 fullbordade och beviljade byggnadsföretag.

Det befinnes, att antalet lägenheter och eldstäder i under redogörelseperioden fullbordade — d. v. s. i regel slutavsynade[3] — byggnadsföretag i förhållande till tredje kvartalet 1935 minskats med 8·7 resp. 6·0 %. Byggnadsloven ha

[1] Osäker siffra beroende på ojämn rapportering från uppgiftslämnarna.
[2] Av städerna med över 30 000 inv. har Eskilstuna icke kunnat lämna några kvartalsuppgifter.
[3] Uppgifterna för Stockholm och Hälsingborg avse till slutavsyning anmälda byggnadsföretag.

Tab. A. Antal bostadslägenheter och eldstäder i under år 1935 och de tre första kvartalen 1936 fullbordade och beviljade byggnadsföretag i vissa större städer.

	Antal bostadslägenheter							Antal eldstäder (rum och kök)						
	år 1935				år 1936			år 1935				år 1936		
Fullbordade byggnadsföretag.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Stockholm	312	974	758	3 642	1 301	1 026	1 035	912	2 406	2 208	9 031	2 484	2 853	2 872
Göteborg .	1 001	107	2 784	229	990	45	2 426	2 830	260	7 085	789	2 897	142	6 459
Malmö . .	920	10	1 707	184	833	51	1 348	2 322	43	4 369	588	1 991	153	3 611
Norrköping	158	28	472	50	217	28	533	366	81	1 045	142	484	82	1 333
Hälsingborg	248	12	830	4	77	155	711	596	42	2 150	19	199	399	2 007
Borås . . .	46	20	114	110	58	53	337	166	62	348	303	198	133	907
Gävle . . .	24	25	146	50	18	8	24	65	74	480	184	46	16	99
Örebro . .	6	15	258	214	—	8	290	26	35	640	602	—	16	775
Jönköping [1]	64	—	222	—	49	—	137	197	—	718	—	199	—	394
Uppsala [2] .	—	—	—	703	—	—	—	—	—	—	1 932	—	—	—
Linköping [3]	20	20	36	361	16	68	127	64	52	95	1 003	36	194	411
Västerås .	20	38	358	7	227	8	46	55	127	1 076	26	622	29	137
Tillhopa	**2 819**	**1 249**	**7 685**	**5 554**	**3 786**	**1 450**	**7 014**	**7 599**	**3 182**	**20 214**	**14 619**	**10 156**	**4 017**	**19005**
Beviljade byggnadsföretag.														
Stockholm	2 656	2 015	770	1 427	1 683	2 268	1 464	6 538	5 957	2 248	3 693	4 078	5 939	4 073
Göteborg .	947	1 202	444	665	1 175	1 206	545	2 462	3 459	1 336	1 809	3 056	3 856	1 539
Malmö . .	1 238	381	594	528	815	311	859	3 266	1 031	1 474	1 476	2 141	958	2 422
Norrköping	309	144	141	134	352	191	242	676	369	339	330	827	509	639
Hälsingborg	329	210	403	216	399	156	263	880	579	1 044	762	1 055	454	739
Borås . . .	163	227	112	255	181	179	192	530	679	301	636	439	438	523
Gävle . . .	115	78	85	161	56	74	67	335	280	257	448	129	256	212
Örebro . .	186	33	104	232	141	109	95	485	130	269	596	361	300	259
Jönköping .	168	71	82	108	151	99	122	489	271	228	286	444	363	338
Uppsala .	409	71	44	68	424	142	273	1 189	226	133	246	1 235	377	658
Linköping .	195	111	50	210	184	114	79	535	325	150	489	539	302	187
Västerås .	85	250	169	122	268	166	163	246	755	433	371	768	557	452
Tillhopa	**6 800**	**4 793**	**2 998**	**4 126**	**5 829**	**5 015**	**4 364**	**17 631**	**14 061**	**8 212**	**11 142**	**15 072**	**14 309**	**12041**

gentemot tredje kvartalet 1935 ökats med 45·6 %, räknat efter antalet lägenheter, och med 46·6 %, räknat efter antalet eldstäder.

I fråga om fullbordade byggnadsföretag framträder en ökning av antalet lägenheter och eldstäder i Stockholm, Norrköping, Borås, Örebro och Linköping, under det Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Gävle, Jönköping och Västerås redovisa ett minskat antal fullbordade lägenheter och eldstäder. — Ökningen av byggnadsloven hänför sig väsentligen till Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Borås, Jönköping, Uppsala och Linköping. För Västerås registreras en minskning av byggnadsloven efter antalet lägenheter räknat, men en

[1] I Jönköping har antagits ny byggnadsordning, enligt vilken inflyttning ej får ske i byggnad, som ej underkastats slutbesiktning. I följd härav ha under år 1935 och 1936 det stora flertalet slutbesiktningar förlagts till första och tredje kvartalen, och de fåtaliga slutbesiktningar, som företagits under andra och fjärde kvartalen, redovisas först under därpå följande kvartal. — [2] Samtliga slutbesiktningar i Uppsala verkställas under fjärde kvartalet. Uppgifterna för de fullbordade byggnadsföretagen ge därför ingen som helst föreställning om hur byggnadsverksamheten fördelar sig över året. — [3] I fråga om Linköping hade 189 av de såsom fullbordade under år 1935 redovisade lägenheterna väl tagits i bruk under året men däremot icke slutavsynats före årets utgång. Antalet eldstäder i dessa lägenheter utgjorde 520.

Tab. B. Antal vid kvartalsskiftena 1/7 1935—1/10 1936 under byggnad varande bostadslägenheter och eldstäder i vissa större städer.

Orter	Lägenheter						Eldstäder (rum och kök)					
	1/7 1935	1/10 1935	1/1 1936	1/4 1936	1/7 1936	1/10 1936	1/7 1935	1/10 1935	1/1 1936	1/4 1936	1/7 1936	1/10 1936
Stockholm .	5 451	1 638	2 942	4 074	4 715	2 317	14 215	4 602	7 599	10 261	12 212	6 550
Göteborg . .	2 980	717	1 139	1 642	2 666	715	7 904	2 232	3 409	4 538	7 979	2 159
Malmö . .	1 953	923	1 387	1 420	1 510	976	5 344	2 309	3 683	3 886	4 227	2 866
Norrköping .	549	194	433	432	611	239	1 210	460	1 073	1 134	1 538	651
Hälsingborg	864	269	606	911	863	431	2 234	686	1 671	2 407	2 361	1 248
Borås . . .	152	123	150	117	165	214	412	349	431	511	446	634
Gävle . . .	294	232	343	381	[1] 473	483	995	768	1 012	1 115	[1] 1 340	1 436
Örebro . . .	477	263	255	419	521	315	1 230	751	637	1 108	1 382	786
Jönköping .	253	166	165	278	334	296	868	549	422	772	981	861
Uppsala . .	695	38	437	693	828	167	1 890	150	1 408	2 055	2 390	298
Linköping .	411	370	192	351	482	81	1 198	1 064	522	947	1 270	112
Västerås . .	452	262	371	413	568	670	1 328	592	920	1 066	1 586	1 880
Tillhopa	14 531	5 195	8 420	11 131	13 736	6 904	38 828	14 512	22 787	29 800	37 712	19 481

ökning efter antalet eldstäder. Hälsingborg, Gävle och Örebro redovisa nedgång beträffande såväl antalet lägenheter som antalet eldstäder.

Gentemot andra kvartalet 1936 företer antalet fullbordade lägenheter och eldstäder en betydande ökning, vilken dock närmast betingas av att bostadsproduktionen i huvudsak inriktas på färdigställande av lägenheter till 1 oktober. Detta förhållande kommer även till synes däruti, att antalet lägenheter (4 364) och eldstäder (12 041) i under tredje kvartalet beviljade byggnadsföretag var vida mindre än motsvarande siffror för under samma tid fullbordade byggnadsföretag, ehuru byggnadsloven, som nämnt, företedde en kraftig ökning gentemot tredje kvartalet 1935.

I följande tablå återges huvudsiffrorna för de första nio månaderna 1936 i jämförelse med motsvarande siffror för samma period 1935:

Januari—september	Lägenheter		Eldstäder	
	fullb.	bevilj.	fullb.	bevilj.
1935	11 753	14 591	30 995	39 904
1936	12 250	15 208	33 178	41 422

Bostadsproduktionen företedde sålunda en viss ökning i jämförelse med fjolåret såväl i fråga om fullbordade som beviljade lägenheter och eldstäder.

Under byggnad varande lägenheter och eldstäder. Belysande för bostadsproduktionens omfattning äro även de uppgifter angående antalet vid kvartalsskiftena under byggnad varande lägenheter och eldstäder, som lämnas i tab. B. Antalet 1 oktober 1936 under byggnad varande lägenheter och eldstäder företer en säsongmässig tillbakagång gentemot 1 juli. I jämförelse med 1 oktober 1935 konstateras en betydande ökning (med 32·9 %, räknat efter antalet lägenheter, och 34·2 % efter antalet eldstäder), medan däremot vid föregående kvartalsskifte någon nedgång kunde registreras i jämförelse med 1 juli 1935 (5·5 %

[1] Siffrorna per 1/7 1936 äro något för höga, enär i beräkningen medtagits några villabyggnader, som blivit villkorligt godkända för inflyttning.

resp. 2·9 %). Ökningen berör samtliga städer utom Göteborg och Linköping, där byggnadsverksamheten 1 oktober 1936 företedde mindre livaktighet än ett år tidigare.

Följande sammanfattningssiffror för redovisade 12 städer återge utvecklingen sedan början av år 1934:

År	Antal vid nedanstående kvartalsskiften under byggnad varande							
	bostadslägenheter				eldstäder (rum och kök)			
	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10
1934	2 703	6 011	8 340	4 991	7 482	15 577	22 327	14 308
1935	8 652	13 096	14 531	5 195	23 235	34 270	38 828	14 512
1936	8 420	11 131	13 736	6 904	22 787	29 800	37 712	19 481

Uppgifterna ge vid handen, att bostadsproduktionen i de större städerna, som under första halvåret 1936 företedde något mindre livaktighet än föregående år, numera nått en icke oväsentligt större omfattning än i fjol.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1936.

Sedan år 1922 har socialstyrelsen årligen på grundval av uppgifter, lämnade av vederbörande kommunala myndigheter, verkställt undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid oktoberflyttningarna.[1] Så har skett även under innevarande år. Uppgifter ha erhållits från samtliga städer utom Djursholm. Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större städer (med över 10 000 inv.) och mindre städer.

Större städer. Följande sifferrader utgöra en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående bostadstillgången i 40 större städer vid 1936 års oktoberflyttning:[2]

I nedanstående antal större städer har tillgången uppgivits vara:

	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Äldre läg.	7	13	15	5	27	12	1	—	28	10	1	—
Nybyggda läg.	11	9	15	5	20	18	1	—	14	18	3	—

Medan tillgången på större och medelstora lägenheter nästan överallt anses motsvara eller överstiga behovet, synas förhållandena vara mera växlande i fråga om tillgången på smålägenheter. I några av de större städerna (Upp-

[1] Kortfattade redogörelser härför ha regelbundet publicerats i denna tidskrift, senast i årgång 1935, sid. 754.

[2] Vissa av de här redovisade lägenhetstyperna uppges i några städer ej vara representerade, varför summan av uppgifterna i ett par fall understiger 40.

sala, Nyköping, Karlskrona, Borås och Västerås) uppgives brist på äldre smålägenheter vara rådande, och i två av dessa (Karlskrona och Borås) uppgives även tillgången på nybyggda smålägenheter vara otillräcklig. Brist på nybyggda smålägenheter säges föreligga även i Mölndal, Kristinehamn och Umeå. I 15 städer betecknas tillgången på äldre smålägenheter såsom knapp, och i 15 städer anses knapp tillgång på nybyggda smålägenheter vara rådande. Det bör vidare anmärkas, att i vissa städer enligt ortsmyndigheternas uppgifter god eller tillräcklig tillgång förefinnes på lägenheter om 2 rum och kök, medan tillgången på enrumslägenheter samt enkelrum uppgives vara knapp eller otillräcklig.

Bostadsmarknadens utveckling fr. o. m. den 1 oktober 1925 belyses i efterföljande tablå, vari uppgifterna om tillgången på bostadslägenheter inom 36 vid samtliga undersökningar representerade större städer sammanfattats till »konjunktursiffror» på så sätt, att omdömena otillräcklig, knapp, tillräcklig och god uttryckts medelst siffrorna 1, 2, 3 och 4. Konjunkturtalen för samtliga lägenheter ävensom för äldre och nybyggda lägenheter ha erhållits genom »sammanvägning» av siffrorna för de olika storlekstyperna efter dessas ungefärliga numeriska betydelse. Fr. o. m. år 1927 ha vidare jämförelsetalen för de olika storleksgrupperna erhållits på sådant sätt, att man inom dessa sammanräknat omdömena för äldre och nybyggda lägenheter under hänsynstagande till att de sistnämnda endast utgöra en mindre del av samtliga.

Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i större städer vid oktoberflyttningen

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Smålägenheter	1·78	1·86	2·39	2·47	2·17	2·31	2·35	2·58	2·65	2·69	2·60	2·57
Medelstora läg.	3·08	3·22	3·28	3·19	3·22	3·36	3·52	3·58	3·60	3·52	3·67	3·57
Större »	3·39	3·47	3·42	3·39	3·36	3·39	3·52	3·60	3·72	3·57	3·71	3·57
Samtliga läg.	2·04	2·13	2·54	2·58	2·37	2·51	2·58	2·78	2·84	2·85	2·81	2·77
Äldre lägenheter	·	·	2·55	2·59	2·36	2·47	2·56	2·75	2·79	2·83	2·75	2·74
Nybyggda »	·	·	2·50	2·56	2·41	2·64	2·65	2·87	2·96	2·93	2·98	2·84

Av dessa siffror synes framgå, att tillgången på smålägenheter, som under åren 1929—1934 successivt förbättrades, de två sista åren företett en viss försämring gentemot de närmast föregående åren. Även siffrorna för medelstora och större lägenheter utvisa i år minskad tillgång i jämförelse med 1935. Minskningen gentemot fjolåret är mest utpräglad för de nybyggda lägenheternas vidkommande. Då byggnadsverksamheten 1935—1936 synes ha varit avsevärt livligare än under de närmast föregående åren, torde den minskade tillgången på bostadslägenheter i huvudsak vara att tillskriva ökad efterfrågan. Det bör dock betonas, att de relativt små förskjutningar i konjunktursiffrorna, varom här är fråga, icke kunna läggas till grund för ett mera bestämt omdöme angående bostadsmarknadens utveckling, helst som de anförda talen äro grundade på subjektiva uppskattningar av vederbörande uppgiftslämnare.

Med anledning av den bostadsbrist, som på sina håll rådde år 1923, införskaffades uppgifter angående förekomsten av husvillhet före och efter oktoberflyttningen. Dylika uppgifter ha införskaffats även för efterföljande år,

och i nedanstående tablå redovisas antalet i kommunala nödbostäder provisoriskt inkvarterade husvilla familjer och personer i början av oktober 1925—1936[1].

Antal efter oktoberflyttningen i nödbostäder kvarboende	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
familjer	1 231	708	336	250	219	204	138	128	126	68	35	21
personer	5 992	3 695	1 935	1 465	1 225	1 142	760	630	633	331	169	81

En fortgående betydande minskning av antalet inkvarterade har sålunda ägt rum. Efter den senaste oktoberflyttningen hade antalet omhändertagna nedgått med ungefär hälften. Siffran är nu så låg, att saken i fråga kan betraktas som en undantagsföreteelse.

Det bör emellertid påpekas, att ovan anförda siffror skäligen ofullständigt återspegla bostadsbristens verkliga omfattning och karaktär vid olika tidpunkter. Numera synes husvillheten i flertalet fall betingas av de omhändertagna familjernas sociala läge och bristande hyresbetalningsförmåga, varför den kommunala hjälpverksamheten på detta område merendels ingår i det ordinarie fattigvårdsarbetet. Även i andra städer än de ovannämnda ha sålunda familjer i dylik belägenhet sedan flera år varit inhysta i kommunala nödbostäder. Därjämte förekomma emellertid andra former av mer eller mindre utpräglad bostadslöshet. Vissa husvilla kunna sålunda föredra att innebo hos släktingar och vänner, varvid i några fall uppgives, att kommunen tagit hand om deras bohag. Vidare uppgives på sina håll förekomma, att gamla och skröpliga bostäder, som av hälsovårdsnämnden utdömts eller bort utdömas, fortfarande användas.

Hyresnivåns utveckling i de större städerna under åren 1930—1936 enligt ortsmyndigheternas uppfattning framgår av efterföljande tablå:

	Antal större städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara:								
	för småhyreslägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
År	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Äldre läg.									
1930	1	29	9	9	29	1	14	25	—
1931	2	35	2	11	28	—	18	21	—
1932	7	31	1	23	16	—	28	11	—
1933	10	28	1	27	12	—	32	7	—
1934	14	24	1	25	14	—	31	8	—
1935	15	21	3	27	11	1	28	10	—
1936	14	24	2	23	17	—	25	14	—
Nybyggda läg.									
1930	1	30	8	5	29	5	4	31	2
1931	3	31	5	4	32	3	6	27	1
1932	8	30	1	15	24	—	18	20	—
1933	9	30	—	18	21	—	19	17	—
1934	6	30	2	14	23	1	17	18	—
1935	9	23	6	16	20	2	17	17	—
1936	11	25	4	14	24	1	12	23	—

[1] Siffrorna avse för år 1925 den 6 oktober, för 1926 den 11 oktober samt för åren 1927—1936 den 10 oktober.

Den hyressänkning, som under de närmast föregående åren rapporterats från ett flertal större städer beträffande medelstora och större lägenheter av äldre typ, synes ha fortgått även i år. Beträffande äldre smålägenheter och nybyggda lägenheter av alla storleksklasser anses i flertalet städer hyresnivån vara stillastående. För dessa lägenhetskategorier har dock hyressänkning rapporterats från åtskilliga städer, under det en stegring av hyresnivån synes ha inträtt endast i några städer och för vissa lägenhetskategorier. Hyresstegring för både äldre och nybyggda smålägenheter uppgives ha förekommit i Kristinehamn och Landskrona. I Härnösand och Lidköping uppgives hyresnivån vara stigande för nybyggda smålägenheter och i den sistnämnda staden även för nybyggda medelstora lägenheter.

Mindre städer. Uppgifter angående läget på bostadsmarknaden ha ingått från 75 städer med mindre än 10 000 invånare. Följande sifferrader utgöra en sammanställning av ortsmyndigheternas omdömen angående bostadstillgången på dessa orter.

I nedanstående antal mindre städer har tillgången uppgivits vara:

	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Äldre läg. . .	13	36	19	7	23	45	5	2	22	42	6	4
Nybyggda läg. .	9	22	33	10	13	43	15	3	6	44	7	5

Tillgången på äldre lägenheter, liksom på nybyggda medelstora och större lägenheter, synes alltjämt vara god i flertalet mindre städer, ehuru för samtliga dessa lägenhetskategorier uppgifter om knapp eller otillräcklig tillgång lämnats från ett större antal orter än förra året. Beträffande nybyggda smålägenheter synes tillgången i flertalet städer vara otillfredsställande. Brist på smålägenheter av såväl äldre som nyare typ uppgives vara rådande i 6 städer. Hur bostadstillgången förändrats i de mindre städerna under åren 1925—1936, framgår av här nedan anförda jämförelsetal, vilka erhållits på samma sätt som motsvarande siffror för de större städerna:

	Konjunktursiffror för tillgången på bostäder i mindre städer vid oktoberflyttningen:											
	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Smålägenheter . .	2·75	2·87	2·86	2·83	2·78	2·61	2·82	2·91	3·06	2·83	2·84	2·61
Medelstora läg. . .	3·25	3·35	3·23	3·10	3·17	3·06	3·17	3·25	3·38	3·35	3·24	3·11
Större » . .	3·36	3·43	3·31	3·16	3·17	3·16	3·26	3·32	3·40	3·26	3·31	3·01
Samtliga läg.	2·85	2·97	2·94	2·88	2·86	2·75	2·89	2·98	3·12	2·93	2·92	2·71
Äldre läg.	·	·	2·96	2·90	2·90	2·78	2·94	3·04	3·16	3·01	2·99	2·78
Nybyggda läg. . .	·	·	2·86	2·80	2·74	2·67	2·72	2·78	3·02	2·70	2·71	2·46

Medan konjunktursiffrorna ännu 1935 icke gåvo uttryck åt någon mera avsevärd förändring av läget på de mindre städernas bostadsmarknad, framträ-

der i år en viss minskning av bostadstillgången för samtliga lägenhetskategorier.

Den i de mindre städerna officiellt registrerade husvillheten, vilken aldrig varit stor, omfattade omkring den 10 oktober i år 6 familjer med 32 personer, vilket är ännu något mindre än ett år tidigare.

Hyresnivåns utveckling i de mindre städerna åren 1930—1936 enligt myndigheternas omdömen framgår av nedanstående tablå:

År	Antal mindre städer, varest hyresnivån omkring 1 oktober uppgivits vara: för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Äldre läg.									
1930	3	58	12	7	58	8	7	59	5
1931	7	58	8	10	60	3	12	55	3
1932	10	60	4	15	58	1	23	47	2
1933	17	52	5	21	52	1	28	40	1
1934	12	54	7	16	52	5	24	43	4
1935	7	57	10	22	46	6	24	41	6
1936	11	51	13	14	51	10	17	53	4
Nybyggda läg.									
1930	2	51	16	1	56	11	1	54	7
1931	4	47	17	6	54	7	7	49	4
1932	8	56	7	10	54	4	15	42	4
1933	11	53	7	15	48	5	17	36	3
1934	6	48	18	8	50	13	11	48	4
1935	19	50	4	14	49	10	8	51	7
1936	2	43	29	3	48	23	6	52	5

Hyresnivån synes alltjämt vara stillastående i flertalet av de mindre städerna. Från ett stort antal städer rapporteras dock hyresstegring för nybyggda små och medelstora lägenheter, under det den sänkning av hyrorna för dessa lägenhetskategorier, som under fjolåret kunde inregistreras i åtskilliga mindre städer, nu i stort sett tycks ha avstannat.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1936.

Fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återgives i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under tredje kvartalet 1936, tillhopa 8 392, av vilka 8 237 begåtts av män och 155 av kvinnor.

Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, dels för tiden fr. o. m. 1929 framgår av nedanstående tablå:

	Medeltal per kvartal under år								3 kv.	2 kv.	3 kv.
	1913	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1935	1936	1936
Antal förseelser .	14 727	7 375	7 759	7 526	7 369	7 394	7 781	7 783	9 140	7 428[1]	8 392[2]
Per 100 000 inv. .	262	121	127	122	120	119	125	125	147	119	134

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhållna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och instämmas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för tredje kvartalet 1936, tyder densamma på en viss ökning i fyllerifrekvensen gentemot närmast föregående kvartal. Då uppgifterna för redogörelsekvartalet ännu ej äro alldeles fullständiga, torde denna stegring vara större än vad de här anförda siffrorna synas ge vid handen. Av enahanda skäl torde nedgången i jämförelse med tredje kvartalet 1935 vara mindre, än vad siffrorna utvisa.

Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfälldes under 1936 års tredje kvartal, begingos 155 eller 1·8 % av kvinnor, därav, såsom tab. A utvisar, 85 i Stockholm, 36 i Göteborg, 30 i övriga städer och 4 å landsbygden. — Tabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning förseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen satts mellan personer födda före 1911, resp. 1911 eller senare. Av hela antalet under andra och tredje kvartalen 1936 sakfällda fylleristerna tillhörde 1 627 eller 21·9 % resp. 1 853 eller 22·1 % den yngre åldersgruppen. Motsvarande relativtal i genomsnitt för åren 1930—1935 utgjorde resp. 25·5, 24·4, 23·7, 23·6, 23·5 och 22·7 %.

[1] Siffran korrigerad med hänsyn till 216 efterredovisade fall. — [2] Preliminär siffra.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
					med motbok		utan motbok	Summa	därav födda		Summa	därav födda	
	juli	aug.	sept.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			före 1911	1911 eller senare		före 1911	1911 eller senare
Stockholms stad	375	389	347	1 111	50	312	664	1 026	919	107	85	72	13
Östra Sverige: Södertälje	6	18	2	26	1	6	19	26	20	6	—	—	—
Lidingö	—	4	—	4	—	2	2	4	3	1	—	—	—
Uppsala	41	47	29	117	1	31	85	117	91	26	—	—	—
Västerås	23	28	24	75	—	14	61	75	60	15	—	—	—
Nyköping	2	3	5	10	—	—	9	9	8	1	1	1	—
Eskilstuna	18	29	23	70	1	12	57	70	64	6	—	—	—
Linköping	14	24	17	55	2	6	47	55	49	6	—	—	—
Norrköping	30	35	25	90	—	23	62	85	70	15	5	5	—
Övriga städer	84	104	103	291	4	55	231	290	251	39	1	1	—
Landsbygden	17	156	132	305	5	81	219	305	193	112	—	—	—
Smål. m. m.: Jönköping	12	23	17	52	2	12	38	52	46	6	—	—	—
Kalmar	23	25	20	68	—	9	59	68	58	10	—	—	—
Västervik	13	17	12	42	—	6	36	42	33	9	—	—	—
Visby	2	12	5	19	—	2	17	19	15	4	—	—	—
Övriga städer	31	111	96	238	2	51	185	238	201	37	—	—	—
Landsbygden	2	87	105	194	2	40	150	192	126	66	2	2	—
Södra Sverige: Karlskrona	15	17	20	52	2	14	36	52	50	2	—	—	—
Kristianstad	18	12	17	47	2	16	29	47	43	4	—	—	—
Malmö	73	75	104	252	12	48	189	249	212	37	3	3	—
Lund	25	11	18	54	2	11	41	54	47	7	—	—	—
Landskrona	12	18	16	46	2	5	39	46	35	11	—	—	—
Hälsingborg	36	32	45	113	4	18	87	109	92	17	4	2	2
Ystad	9	5	—	14	1	7	6	14	10	4	—	—	—
Trelleborg	7	19	7	33	1	7	25	33	29	4	—	—	—
Övriga städer	19	67	64	150	7	38	105	150	119	31	—	—	—
Landsbygden	8	122	156	286	7	54	224	285	165	120	1	1	—
Västra Sverige: Halmstad	19	16	8	43	—	10	32	42	35	7	1	1	—
Göteborg	261	290	315	866	17	183	630	830	698	132	36	32	4
Mölndal	—	14	10	24	1	9	14	24	18	6	—	—	—
Uddevalla	8	19	13	40	—	11	29	40	36	4	—	—	—
Trollhättan	—	25	2	27	—	4	23	27	22	5	—	—	—
Borås	40	27	36	103	—	25	75	100	80	20	3	—	3
Lidköping	9	14	14	37	1	12	24	37	26	11	—	—	—
Skövde	13	28	17	58	—	8	50	58	51	7	—	—	—
Karlstad	52	73	62	187	2	31	153	186	156	30	1	1	—
Kristinehamn	12	18	10	40	—	3	37	40	33	7	—	—	—
Örebro	39	45	24	108	2	20	86	108	97	11	—	—	—
Övriga städer	130	194	152	476	6	96	374	476	359	116	—	—	—
Landsbygden	51	304	343	698	4	156	538	698	406	292	—	—	—
Norra Sverige: Falun	9	12	11	32	—	5	27	32	31	1	—	—	—
Gävle	43	42	41	126	—	27	93	120	106	14	6	6	—
Söderhamn	8	9	23	40	1	4	35	40	35	5	—	—	—
Härnösand	18	31	28	77	1	5	70	76	67	9	1	1	—
Sundsvall	51	37	48	136	—	21	114	135	118	17	1	1	—
Östersund	25	45	9	79	—	13	66	79	62	17	—	—	—
Umeå	25	19	—	44	—	7	37	44	35	9	—	—	—
Luleå	15	15	19	49	—	10	37	47	33	14	2	—	2
Övriga städer	64	157	146	367	—	59	307	366	308	58	1	1	—
Landsbygden	72	343	506	921	—	164	756	920	587	333	1	—	1
Hela riket: städerna	1 729	2 255	2 004	5 988	127	1 268	4 442	5 837	4 931	905	151	127	24
landsb.	150	1 012	1 242	2 404	18	495	1 887	2 400	1 477	923	4	3	1
Summa	1 879	3 267	3 246	8 392	145	1 763	6 329	[1] 8 237	6 408	1 828	155	130	25

[1] Därav 1 med okänd ålder.

På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning. Av samtliga manliga fyllerister voro 6 329 personer eller 76·8 % utan motbok, sålunda ungefär samma proportion som närmast föregående kvartal (76·1 %). Av de kvinnliga fylleristerna uppgivas 6 ha innehaft motbok. Dessa siffror giva även en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshanteringens inverkan på nykterhetstillståndet.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1934—1936 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1934—1936.

Månad	Stockholms tulldistrikt						Samtliga tulldistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, liter		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936	1934	1935	1936	1934	1935	1936
januari	64	38	34	3 008	2 569	2 124	117	75	80	8 045	[1]60 642	5 812
februari	58	22	21	1 891	2 916	894	83	58	52	1 982	2 987	1 044
mars	77	25	36	228	53	290	111	64	67	357	160	328
april	31	41	43	800	218	65	56	68	83	826	256	140
maj	50	37	19	298	505	36	88	74	55	340	626	163
juni	80	79	30	150	282	193	121	114	70	232	396	295
juli	91	71	64	1 228	95	138	130	112	113	4 787	162	487
augusti	94	72	75	88	592	123	151	142	123	318	788	232
september . . .	49	32	38	3 071	111	1 027	88	64	96	3 937	144	1 168
oktober	75	47		3 434	821		132	92		6 571	891	
november . . .	65	45		298	1 838		99	86		396	1 941	
december . . .	79	62		2 373	2 459		112	117		2 424	2 539	
Hela året	813	571		16 867	12 459		1 288	1 066		30 215	71 532	

Antalet beslagsmål under tredje kvartalet 1936 (332) var sålunda något större än under motsvarande period 1935 (318), medan den beslagtagna kvantiteten undergått en betydande ökning.

[1] Härav komma nära 50 000 liter på ett enda beslag.

Den interlokala arbetsförmedlingen.

Genom skrivelse till socialstyrelsen den 11 september 1936 anhöll chefen för socialdepartementet bl. a. om upplysning, i vilken utsträckning de åtgärder, som i allmänhet vidtagits för att främja förflyttning av arbetssökande från ett arbetsförmedlingsdistrikt till ett annat, visat sig effektiva samt huruvida ytterligare åtgärder i sådant syfte lämpligen borde vidtagas. Förfrågan i liknande syfte hade den 7 september dessutom inkommit från rationaliseringsutredningen. Med anledning av dessa skrivelser har socialstyrelsen den 7 oktober avgivit svar. Till svaren har fogats en promemoria angående den interlokala arbetsförmedlingen, vilken bygger på från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna inhämtade uppgifter rörande den del av arbetsförmedlingarnas verksamhet, som avser förflyttning av arbetskraft mellan olika arbetsförmedlingsanstalters verksamhetsområden. Innehållet i denna promemoria återgives i det följande.

Inledningsvis kan nämnas, att den offentliga arbetsförmedlingens statistik under de senaste åren varit föremål för vissa omläggningar, varför möjligheter icke föreligga att för olika år kunna framlägga ett likartat siffermaterial. Först från och med år 1936 har försök gjorts till en sådan utbyggnad av arbetsförmedlingsstatistiken, att densamma skall kunna läggas till grund för ett mera exakt bedömande av omfattningen av den interlokala förmedlingen. Införskaffade siffror för år 1935 giva emellertid vid sidan av siffrorna för månaderna januari—augusti 1936 belägg för att den interlokala förmedlingen blivit utbyggd och kommit att omfatta en något större del av arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet. Med reservation för vissa brister i jämförelsemöjligheterna meddelas sålunda, att under år 1935 2 136 platser på den manliga avdelningen och 794 på den kvinnliga avdelningen förmedlats mellan olika län.

Rörande den interlokala verksamheten under månaderna januari—augusti 1936 meddelas i tab. 1 förmedlingssiffrorna fördelade på olika arbetsförmedlingsanstalter och i tab. 2 siffrorna fördelade på olika huvudgrupper av yrken. Siffrorna angiva de manliga och kvinnliga avdelningarna för sig, och i båda fallen framgår dels antalet platser, som tillsatts med sökande från annat kontor eller ombud utom eller inom länet, dels antalet arbetssökande, som placerats genom kontor eller ombud utom länet. I förra fallet återspegla sålunda siffrorna den totala omflyttningen mellan olika orter, medan den sistnämnda serien närmast belyser den överflyttning av arbetskraft, som skett mellan olika län, och där man sålunda kan tala om en interlokal arbetsförmedling i egentlig mening. De redovisade totalsiffrorna för årets första åtta månader äro för den manliga avdelningen 2 132 och för den kvinnliga avdelningen 571. Bland de arbetsförmedlingsanstalter, som uppvisa den livligaste förmedlingen av arbetskraft till orter utom det egna anstaltsområdet, märkas särskilt vissa av anstalterna i norra Sverige. Här har förmedlingen huvudsakligen avsett yngre jordbruksarbetare till mellersta och södra Sveriges jordbruksbygder samt skogsarbetare mellan skogsbygderna i norra och mellersta Sverige under drivningssäsongen. Det framgår av tab. 1, att förflyttningen av arbetskraft varit störst från Västernorrlands län, medan den däremot i de båda andra av extraordinär arbetslöshet drabbade länen Blekinge och Göteborgs och Bohus län uppvisar påtagligt lägre förflyttningssiffror. I fråga om verksamheten inom olika yrken visar sig omflyttningen ha varit särskilt koncentrerad till jordbruk, skogshushållning, metall- och maskinindustri samt sjöfart.

Tab. 1. Den interlokala förmedlingens omfattning vid olika arbetsförmedlingsanstalter januari—augusti 1936.

Arbetsförmedlingsanstalter	Manl. avd.		Kvinnl. avd.	
	Platser tillsatta med sökande från annat kontor (ombud)	Arbetssökande placerade genom kontor (ombud) utom länet	Platser tillsatta med sökande från annat kontor (ombud)	Arbetssökande placerade genom kontor (ombud) utom länet
Stockholms stad	14	158	57	16
Stockholms län	439	16	126	14
Uppsala »	80	—	18	—
Södermanlands län	83	12	7	4
Östergötlands »	290	35	79	34
Norrköpings stad	40	23	8	11
Jönköpings län	41	39	27	15
Kronobergs »	9	75	4	6
N. Kalmar »	20	17	6	12
S. Kalmar »	35	31	23	12
Gotlands »	63	1	6	1
Blekinge »	47	102	14	56
Kristianstads län	100	73	44	26
Malmö stad	76	4	13	2
Hälsingborgs stad	62	29	17	3
Malmöhus län	392	17	51	11
Hallands »	41	1	9	2
Göteborgs stad	24	55	1	6
Göteborgs o. Bohus län	47	73	23	3
Älvsborgs län	10	27	11	6
Skaraborgs	56	42	12	19
Värmlands »	230	136	54	10
Örebro »	316	29	49	35
Västmanlands län	235	17	107	31
Kopparbergs »	257	34	45	37
Gävleborgs »	74	316	12	50
Västernorrlands län	331	532	127	63
Jämtlands »	279	114	2	16
Västerbottens »	143	45	4	15
Norrbottens »	1 098	79	—	55
Samtliga anstalter	**4 932**	**2 132**	**956**	**571**

Beträffande arbetsförmedlingsanstalternas yttranden rörande de hittillsvarande anordningarna för en interlokal förmedling ävensom de ytterligare åtgärder, som kunna tänkas vidtagna i detta syfte, må följande meddelas.

Allmänt erkännes, att den offentliga arbetsförmedlingens utbyggnad efter arbetsförmedlingslagens ikraftträdande haft stor betydelse för det interlokala förmedlingsarbetet. Distrikts- och vakanslistorna ha kommit att utgöra ett allt viktigare arbetsmaterial, och listorna ha i avsevärd mån befrämjat samverkan mellan de olika kontoren. Vidare omvittnas, att den veckovisa radioutsändningen av huvudinnehållet i riksvakanslistan under det år, som denna anordning varit i tillämpning, avsevärt stimulerat allmänhetens intresse för arbetsförmedlingens möjligheter att bereda arbete, och både riksvakanslistan och radiorapporten sägas vara omistliga hjälpmedel i förmedlingsarbetet.

Bland andra anordningar, avsedda att stimulera förmedlingsverksamheten, speciellt till förmån för utjämning av tillgång och efterfrågan på arbetskraft mellan olika orter, nämnas personalens resor inom anstaltsområdena. Dessa resor ha i första hand till uppgift att skänka de lokala arbetsförmedlingsorganen nödiga in-

Tab. 2. Den interlokala förmedlingens omfattning inom olika huvudgrupper av yrken vid samtliga arbetsförmedlingsanstalter januari—augusti 1936.

Yrkesgrupp	Manl. avd.		Kvinnl. avd.	
	Platser tillsatta med sökande från annat kontor (ombud)	Arbetssökande placerade genom kontor (ombud) utom länet	Platser tillsatta med sökande från annat kontor (ombud)	Arbetssökande placerade genom kontor (ombud) utom länet
Jordbruk	2 079	969	87	32
Skogshushållning	1 950	420	—	—
Metall- och maskinindustri	185	200	—	—
Jord- och stenindustri	104	22	—	—
Trävaruindustri	71	80	—	—
Pappers- och grafisk industri	2	—	1	—
Livsmedelsindustri	20	13	16	13
Textil- och beklädnadsindustri	4	7	14	9
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	11	16	—	—
Kemisk-teknisk industri	—	—	1	—
Byggnadsverksamhet	155	84	—	—
Kraft- o. värmeproduktion	2	—	—	—
Sjöfart och fiske	228	195	40	18
Kontorsarbete	4	3	—	—
Affärs- och lagerarbete	15	4	10	9
Landtransport	25	9	—	1
Hotell- och restaurangrörelse	18	10	233	128
Allmän tjänst o. fria yrken	10	4	113	64
Husligt arbete	1	1	441	297
Diversearbete	48	92	—	—
Ungdom utan utbildning	—	3	—	—
Summa	4 932	2 132	956	571

formationer rörande det praktiska arbetets bedrivande, men i anslutning till dessa resor besökas även arbetsgivare, för att man hos dem skall kunna efterhöra disponibla arbetstillfällen. Dylika tjänsteresor inom de skilda länen äro givetvis särskilt viktiga inom sådana delar av landet, där arbetsmarknadsförhållandena äro ur den enskildes synpunkt mera svåröverskådliga och arbetsförmedlingen därför måste mera aktivt ingripa för att sammanföra arbetsgivare och arbetare. Så torde fallet vara bl. a. inom skogslänen, där de årliga skogsavverkningarna kräva omfattande förflyttningar av arbetskraft till drivningsdistrikten och där förmedlingsarbetet måste ske med stor omsorg. I några fall ha dylika resor även kommit att beröra reservarbetsförläggningar och arbetsläger, utan att man dock omvittnar, att dessa besök givit några mera påtagliga resultat i fråga om möjligheterna att överföra reservarbetare till den öppna marknaden. Såsom exempel kan dock nämnas, att från Blekinge 40 reservarbetare förmedlades till sockerbetsfälten under innevarande år.

I fråga om sockerbetsodlingen i Skåne kan nämnas, att den på vårsidan föreliggande bristen på betskötare föranledde socialstyrelsen att vidtaga särskilda anordningar för avhjälpande av denna brist genom att uppdraga åt arbetsförmedlingen i Malmö att tjänstgöra såsom centralorgan för att tillföra de skånska betfälten behövlig arbetskraft. Anordningen visade sig giva gott resultat och man lyckades, såsom framgår av redogörelse i Sociala meddelanden årg. 1936, sid. 530, tillsätta icke mindre än 2 100 av de lediganmälda 2 330 platserna vid betodlingen. Behovet av arbetskraft för betfälten i Skåne blev i första hand tillgodosett med sökande inom landskapet, men arbetsförmedlingarna kunde därutöver pla-

cera en del sökande från andra delar av landet, till och med från Norrland. Beträffande de speciellt norrländska förhållandena kan i detta sammanhang särskilt framhållas den intensiva ambulerande förmedlingsverksamhet, som förekommer bl. a. inom Norrbottens län, där icke mindre än $^2/_3$ av platserna inom skogsbruket tillsättas med arbetskraft från andra socknar än där arbetet är beläget. Denna årliga omflyttning, som i huvudsak berör arbetskraft inom det egna länet, kräver en omfattande ambulatorisk förmedlingsverksamhet från arbetsförmedlingens sida.

Bland andra anordningar för arbetsförmedlingsverksamhetens effektivisering nämnes den annonsering, som i stor utsträckning förekommer i tidningspressen inom olika delar av landet, och där arbetsförmedlingens huvud- och avdelningskontor i en del fall genom årskontrakt med tidningarna ha en »rörlig» annons, som dagligen eller veckovis återspeglar tillgängliga lediga platser och disponibla platssökande hos arbetsförmedlingen. Genom cirkulär till arbetsgivare inom olika branscher har man vidare sökt draga till sig en större del av den förhandenvarande arbetstillgången för att därigenom skapa utjämning över större delar av arbetsmarknaden. Överhuvud taget omvittnas från de olika arbetsförmedlingsanstalterna en livlig och intresserad verksamhet till befrämjande av den offentliga arbetsförmedlingens insatser på den svenska arbetsmarknaden.

Trots att man sålunda i stort sett kan säga, att träffade anordningar för den internationella förmedlingen givit förhållandevis goda resultat, framkomma dock från olika arbetsförmedlingars sida önskemål och förslag till förstärkning av denna förmedlingsverksamhet. Man räknar i allmänhet med, att den offentliga arbetsförmedlingen under kommande år genom utbyggnad och förstärkning skall i ökad utsträckning kunna bidraga till överflyttningar på marknaden, i den mån sådana äro betingade av de förhandenvarande förhållandena. Genom personalförstärkningar på kontoren och genom att personalen göres ännu bättre skickad att handhava sitt arbete räknar man med ökad effektivitet i samarbetet. I en del fall pekar man på direkta behov av personalökningar, t. ex. anställning av någon assistent för att biträda direktören vid mera extraordinära och krävande arbetsuppgifter, som påkalla särskilda insatser från arbetsförmedlingens sida. Man vill härigenom vinna, att direktören icke alltför mycket bindes vid det dagliga expeditionsarbetet utan äger möjlighet att, i den mån så kräves, göra personliga och aktiva insatser på arbetsmarknaden inom länets olika delar.

Utbyggnaden av arbetsförmedlingsnätet pågår alltjämt inom olika delar av landet, men man förklarar, att inom vissa skogsdistrikt arbetsförmedlingen ännu icke är så rustad, att den kan fullgöra sitt arbete med tillräcklig snabbhet och precision.

Såsom ett led i samarbetet mellan län, som med varandra utbyta arbetskraft, föreslås återkommande konferenser, vilka skulle stärka den personliga kontakten mellan tjänstemännen och skänka ökad stadga åt det interlokala förmedlingsarbetet. Vidare förordas viss reklamverksamhet till klargörande av den offentliga arbetsförmedlingens uppgifter och som särskilt skulle avse att vinna intresse för arbetsförmedlingen hos arbetsgivarna.

I allmänhet räknar man med, att anordningar av ovan nämnt slag successivt skola stärka den offentliga arbetsförmedlingens ställning på arbetsmarknaden och därjämte också taga sig uttryck i ett förbättrat förmedlingsresultat, även i vad avser förmedling över större områden. Från Stockholm framkastas förslag om inrättandet av rikscentraler för olika yrken, varigenom man skulle kunna åstadkomma effektivisering av förmedlingsarbetet inom sådana yrken, där en till huvudstaden förlagd riksförmedling skulle ha en uppgift att fylla.

Med hänsyn till de speciella arbetslöshets- och arbetsmarknadsfrågor, som kunna förekomma inom vissa delar av landet, påkalla en del kontor socialstyrelsens medverkan för lösande av föreliggande uppgifter. Sålunda föreslå arbetsförmed-

lingarna inom Blekinge och Bohuslän, att socialstyrelsen utrustas med en särskild tjänsteman, som skulle ägna sig åt de mera tidskrävande arbetsuppgifter, vilka sammanhänga med behovet av mera intensiva och långtgående åtgärder för arbetslöshetens avlastning inom stendistrikten. Man utgår därvid från att arbetsförmedlingarna inom dessa län med sina resurser icke äga möjlighet att intensifiera överflyttningsverksamheten i den utsträckning, som situationen påfordrar. Liknande synpunkter framföras från arbetsförmedlingen inom Västernorrlands län, men där anser man uppgifterna så omfattande, att man enbart för denna och angränsande delar av Norrland skulle behöva äga tillgång till en särskild distriktsinspektör. Dennes uppmärksambet skulle under vintern inriktas på skogsbrukets arbetstillfällen, vilka för sitt besättande kräva stor omsorg, och under den övriga delen av året skulle hans tid tagas i anspråk för förflyttningar söderut, närmast till jordbruket i mellersta Sverige. Även arbetsförmedlingen i Norrbottens län berör den genom industriens rationalisering föreliggande situationen och förklarar, att länets kommuner, bl. a. Nederkalix, med stort intresse följa de åtgärder för placerandet av Norrbottens arbetskraftsöverskott, som från den offentliga arbetsförmedlingens och socialstyrelsens sida kunna komma att företagas.

Även från andra arbetsförmedlingsanstalters sida framföras önskemål om en särskild konsulent eller inspektör, som skulle befrämja och direkt ingripa i den ambulerande och interlokala förmedlingsverksamheten. Från Malmöhus län framhålles, att en »överflyttningsassistent» skulle kunna rycka in i det praktiska överflyttningsarbetet, t. ex. för betodlingens förseende med arbetskraft. Även om denna verksamhet hittills kunnat lösas på ett relativt tillfredsställande sätt, påpekar man dock, att denna extraordinära uppgift för med sig en rubbning i det löpande förmedlingsarbetet. Man säger vidare, att betförmedlingen kan vara förknippad med behov av tjänsteresor såväl till arbetsgivarna som till kontoren inom de delar av landet, där man kan förvänta att kunna uppbringa arbetskraft. Från Värmland förklarar man, att en tjänsteman, knuten till socialstyrelsen, med uppgift att närmare följa det praktiska arbetsförmedlandet under sådana tider av året, då skogsbruket har stort behov av arbetskraft, säkerligen skulle underlätta samarbetet mellan de olika länen. Av andra arbetsuppgifter, som skulle kunna tilldelas en sådan tjänsteman, nämnas från arbetsförmedlingarna i Stockholms län och Östergötlands län inventeringar av arbetsstyrkorna på reservarbetsförläggningarna, varigenom en ökad överflyttning av reservarbetare till den öppna marknaden skulle kunna komma till stånd.

Såsom ett annat förslag, berörande personalfrågorna inom socialstyrelsen, kan nämnas ett önskemål från arbetsförmedlingen i Östergötland, att tjänstemän inom den offentliga arbetsförmedlingen beredas tillfälle att under viss tid tjänstgöra inom socialstyrelsen för att å arbetsförmedlingsavdelningen därstädes inhämta kunskap om det centrala arbetet, varigenom samarbetet mellan såväl socialstyrelsen och de olika arbetsförmedlingarna som mellan dessa inbördes skulle avsevärt befrämjas.

Utöver dessa förslag framföras från olika arbetsförmedlingar önskemål i vissa frågor. Sålunda uttalas t. ex. en önskan om införande av tjänstebrevsrätt för arbetsförmedlingarna samt utökad möjlighet till statsbidrag för medellösa arbetssökandes resor. Dessutom diskuteras vissa tekniska detaljer i fråga om riksvakanslistan och radiorapporten.

Till sist är att nämna, att några arbetsförmedlingar även beröra frågor, liggande utanför det egentliga förmedlingsarbetet men dock av stor betydelse för utjämningen på arbetsmarknaden. Sålunda framlägga arbetsförmedlingsanstalterna i Östergötlands, Västmanlands och Norrbottens län förslag om utvidgade utbildningskurser för arbetssökande ungdom, och från Bohuslän framläggas förslag, berörande sysselsättningsmöjligheterna inom stenindustrien.

Arbetslösheten inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län 1931—1936.[1]

Under världskriget och de närmaste åren därefter genomgick stenindustrien en svår depression. Anledningen härtill var, att stenexporten under dessa år låg nere. Den svenska stenproduktionen har alltid haft sin huvudsakliga marknad i utlandet, och endast omkring $^1/_{10}$ av tillverkningen torde före den s. k. världskrisen ha vunnit avsättning inom riket. Detta beroende av utlandsmarknaden har gjort denna näring särskilt känslig för störningar i de internationella förbindelserna. När sålunda stenexporten under kriget upphörde, blev också stenindustrien lamslagen. På grund av de förbättrade konjunkturer, som från och med 1924 präglade världsläget, kunde stenproduktionen från och med detta år notera stigande siffror. En bidragande orsak härtill var, att Tyskland, som före kriget var avnämare till 72 % av den svenska gatstensexporten, åter uppträdde som köpare. Under åren 1924—1929 kunde stenindustrien glädjas åt en expansion, som hade sin motsvarighet endast i det goda marknadsläget före världskriget. Detta visas bäst av nedanstående siffror rörande stenexporten (gat- och kantsten) åren 1911—1913 och 1924—1935.

År 1911	845 486 ton	År 1928	869 981 ton
» 1912	890 978 »	» 1929	941 946 »
» 1913	951 789 »	» 1930	794 272 »
		» 1931	355 890 »
» 1924	582 616 »	» 1932	281 798 »
» 1925	687 499 »	» 1933	230 033 »
» 1926	443 891 »[2]	» 1934	189 597 »
» 1927	910 174 »	» 1935	117 712 »

Under hösten 1930 bröt depressionen åter in över stenindustrien. Krisen yttrade sig här närmast i en hastig nedgång av exporten. Från 794 272 ton 1930 sjönk exporten av gat- och kantsten till 355 890 ton 1931. Övergången från högkonjunktur till lågkonjunktur kom hastigt och medförde en omfattande permittering av arbetskraft. För att mildra verkningarna av krisen införde arbetsgivare och arbetare i samråd en form av korttidsarbete genom maximering av arbetsinkomsten. Även denna åtgärd visade sig senare otillräcklig, och driftsnedläggelse i större eller mindre omfattning förekom under 1931.

Nedgången i stenexporten under 1930 torde sannolikt främst ha berott på handelspolitiska förhållanden. Den svåra depression, som vid denna tid bröt in över världen, medförde stigande arbetslöshet. Denna arbetslöshet var en av orsakerna till de prohibitiva åtgärder, länderna i allmänhet införde

[1] Redogörelsen har på uppdrag av statens arbetslöshetskommission utarbetats av f. sociala ombudet fattigvårdsombudsmannen *Filip Dahlström*.

[2] Nedgången i 1926 års exportsiffror var beroende på den 6½ månader långa arbetskonflikten inom stenindustrien.

som skydd för den egna produktionen. Ett flertal länder, vilka voro importörer av den svenska graniten, hade själva en betydande stenindustri. Fastän den utländska graniten som regel var den svenska väsentligt underlägsen i kvalitet, ansågo sig dessa länder böra ersätta den importerade varan med sådan av egen tillverkning i avsikt att på så sätt öka arbetstillfällena inom landet. Att detta särskilt skulle anses vara fallet beträffande stenindustrien var förklarligt, då inom denna 80 % av varans värde representerades av arbetslöner.

I vad mån åter en ändrad uppfattning om stenens lämplighet som vägbeläggningsmedel bidragit till att skärpa krisen på stenmarknaden är svårt att avgöra. Cementförbrukningen för vägbeläggningsändamål inom landet steg visserligen från 819 ton 1924 till 6 341 ton 1930 och 11 509 ton 1932, vilket skulle kunna tyda på att behovet av gatsten minskats. Emellertid måste man därvid också taga i beaktande den avsevärda ökning i permanentbeläggning av vägarna, som blivit en följd av det ökade kravet på högklassiga vägar och som möjliggjorts genom de rikligt flödande automobilskattemedlen.

De delar inom landet, där stenindustrien sedan många år tillbaka bedrivits, ha varit Göteborgs och Bohus, Blekinge samt vissa delar av Hallands, Kalmar och Kristianstads län. Antalet stenhuggare inom dessa provinser uppskattades 1930 till följande:

Göteborgs och Bohus län	7 000	man
Blekinge »	2 800	»
Hallands »	700	»
Kalmar »	500	»
Kristianstads »	300	»

Det avgjort största antalet inom stenindustrien sysselsatta kommer alltså på Göteborgs och Bohus län. Stendistriktet utgöres där av ett område, som sträcker sig från norska gränsen ner till trakten av Lysekil. De s. k. stenkommunerna äro (med början i norr) Hogdal, Lommeland, Näsinge, Skee, Strömstad, Lur, Tanum, Grebbestads köping, Kville, Svenneby, Bottna, Bärfendal, Tossene, Askum, Kungshamn, Smögen, Malmön, Bro, Brastad, Lyse och Lysekil. Antalet invånare inom stenkommunerna uppgick den $^{31}/_{12}$ 1934 till 56 303 personer, medan invånarantalet för hela länet utom Göteborgs stad vid samma tidpunkt utgjorde 212 459 personer.

Under de tider stenindustrien haft högkonjunktur har den varit huvudnäringen inom det bohuslänska stendistriktet. I kustlandet och på öarna har emellertid fisket gamla anor och är fortfarande av stor betydelse. Jordbruket däremot har i södra delen av distriktet huvudsakligen varit begränsat till dalgångarna, där jorden visserligen är av god beskaffenhet men tillgången knapp. I mellersta och norra delarna av distriktet är tillgången på jord rikligare men fruktbarheten, särskilt inom vissa områden närmast kusten och i norra delen, mindre god. Skog finnes i begränsad omfattning. Om man bortser från städerna, saknas — med undantag av stentillverkningen — annan industri än den konservfabrikation, som drives vid kusten.

Arbetslösheten 1931—1936.

I november månad 1930 sökte de första arbetslöshetskommittéerna inom stendistriktet i Bohuslän kontakt med arbetslöshetskommissionen, nämligen Bro, Kville och Skee[1], med tillsammans 211 rapporterade arbetslösa. Redan påföljande månad hade antalet rapporterande kommittéer stigit till 10. Det dröjde emellertid ett år innan samtliga kommittéer inom distriktet trätt i rapportförbindelse med kommissionen. Under 1931 sökte stenbolagen i det längsta hålla driften i gång, men allt eftersom lagren växte, måste inskränkningar ske i arbetsstyrkorna. Av denna anledning visade antalet rapporterade arbetslösa en oavbruten stegring fram till september månad nämnda år (tabell 1). Denna stegring från 1 466 personer i januari 1931 till 4 187 personer i september månad s. å. försiggick samtidigt som arbetslösheten för landet i övrigt var i det närmaste oförändrad. Av det totala antalet anmälda arbetslösa utgjorde sålunda de nämnda siffrorna 3·6 respektive 10·4 %. Oktober 1931 uppvisade emellertid för stendistriktet en minskning i antalet arbetslösa. Anledningen härtill var, att en av riksdagen beslutad huggning av gatsten (»statsbeställningen») då började, vilket gav arbete åt c:a 2 000 man. Att arbetslösheten trots dessa extraordinära åtgärder från statsmakternas sida efter mycket kort tid åter visade tendens att öka var beroende på de ytterligare inskränkningar i driften, som stenbolagen voro nödsakade att företaga. Vid årsskiftet 1931—1932 torde antalet stenhuggare, som hade arbete i öppna marknaden — utom dem som höggo för statsbeställningen — kunna uppskattas till c:a 1 000.

Under 1932 var situationen relativt gynnsam. Huggningen av sten för statens räkning fortgick med några kortare uppehåll. I slutet av april inträffade en tillfällig stagnation i arbetet, återspeglad i förhöjningen av rapportsiffrorna för denna månad. Likaledes inträdde under augusti och september, då arbetet med huggningen av statens sten låg nere, en temporär höjning. Att även juli månad företedde en ökning torde ha berott på att vissa personer, som huggit sin »kvot»[2] färdig före månadens slut, anmält sig hos kommittéerna och medtagits i rapporten till kommissionen. September månad uppvisade det högsta antalet rapporterade arbetslösa under året med 4 781 personer. Relationstalen till arbetslöshetssiffrorna för landet i dess helhet uppgick i medeltal under året till 3·3 % med en växling under de olika månaderna från 2·0 till 4·5 %.

Vid 1933 års ingång hade staten gatsten lagrad till ett värde överstigande 7 miljoner kronor. Det gick emellertid trögt att sälja denna sten, då vissa firmor utövade konkurrens genom att sälja sin sten i öppna marknaden billigare än vid leverans till staten. Flera samverkande faktorer gjorde, att riksdagen fann sig nödsakad att upphöra med stenbeställningarna. 1933 års ar-

[1] Skee kommun är uppdelad på tvenne distrikt med var sin arbetslöshetskommitté — Skee I och Skee II.

[2] Kvoten bestod av ett för månaden bestämt arbetskvantum, vilket ej fick överskridas.

Tabell 1. Antalet hjälpsökande arbetslösa i Göteborgs o. Bohus läns stendistrikt januari 1931—juni 1936.

Månad	1931		1932		1933		1934		1935		1936	
	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket	Antal arbetslösa	i % av arbetslösheten i riket
Januari	1 466	3·6	3 650	3·5	4 244	2·3	6 662	3·9	4 244	4·5	3 451	5·6
Februari	1 516	3·6	3 708	3·4	4 310	2·4	6 723	4·0	4 141	4·6	3 363	5·8
Mars	1 722	4·1	3 312	3·0	6 188	3·3	6 536	4·1	3 859	4·6	3 153	5·9
April	2 328	5·9	4 159	3·7	4 231	2·4	6 021	4·1	3 501	4·7	2 489	5·3
Maj	2 857	8·3	3 516	3·4	3 614	2·3	5 731	4·9	3 660	6·0	2 210	6·4
Juni	2 746	8·8	3 640	3·7	5 913	4·1	4 890	4·9	3 587	7·0	2 044	7·9
Juli	2 977	9·8	4 120	4·4	5 308	3·8	4 461	5·2	3 692	8·7	—	—
Augusti	3 898	10·9	4 499	4·5	5 274	3·7	4 159	5·0	3 546	8·5	—	—
September	4 187	10·4	4 781	4·5	5 475	3·6	3 852	4·9	3 422	8·3	—	—
Oktober	2 903	5·1	3 146	2·5	5 935	3·6	4 171	4·9	3 722	7·9	—	—
November	3 248	4·2	3 013	2·0	6 137	3·6	4 578	5·0	3 370	6·2	—	—
December	3 556	4·0	3 581	2·2	6 773	4·0	4 213	4·5	3 531	6·1	—	—
Medeltal per år	2 784	6·0	3 760	3·3	5 284	3·2	5 166	4·5	3 690	6·0	—	—

betslöshetssiffror förete därför en stigande tendens, och de fluktuationer, som förekommo under första halvåret, berodde på statens stenbeställningar. För december månad 1933 noterades den högsta rapportsiffran under krisen med ej mindre än 6 773 hjälpsökande arbetslösa. Ifrågavarande år uppvisade även för landet i övrigt toppsiffror för arbetslösheten. Av denna anledning undergick relationstalet mellan arbetslösheten i stendistriktet och i riket i stort sett ingen förändring. Det uppgick i genomsnitt för året till 3·2 % med en variation under de olika månaderna från 2·3 % till 4·1 %.

I början av år 1934 utgjorde antalet rapporterade arbetslösa inom stendistriktet över 6 000 personer. På grund av tillfälliga arbeten i öppna marknaden under sommaren minskade detta antal successivt och uppgick i september månad, då årets bottensiffra noterades, till 3 852 personer. Då den förbättring av konjunkturerna i landet i övrigt, som där medförde starkt fallande arbetslöshetssiffror, ej var lika utpräglad inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län, steg relationstalet genomsnittligt under året. Sålunda utgjorde antalet arbetslösa i stendistriktet i procent av hela antalet arbetslösa i landet i medeltal under året 4·5 % (mot 3·2 % 1933 och 3·3 % 1932) med en växling under de olika månaderna från 3·9 % till 5·2 %.

Ehuru någon ljusning ej kunde skönjas för stenindustrien under 1935, sjönko dock rapportsiffrorna. Anledningen härtill var, att stenhuggningen genom stöd från statsmakternas sida (kredit åt producenterna[1]) åter kom i gång. Den högsta rapportsiffran under året förekom i januari med 4 244 personer och den lägsta i november med 3 370 personer. Detta var den lägsta siffran sedan samma månad 1932 och 50 % av toppsiffran i december månad 1933.

[1] Jämlikt K. brev den 30 november 1934.

De uppåtgående konjunkturerna ha med all sannolikhet medfört ökade arbetstillfällen även inom stendistriktet, dock har förbättringen ej varit på långt när så påfallande som inom större delen av riket i övrigt. Detta senare framgår bäst därav, att relationstalet mellan antalet arbetslösa i stendistriktet och i hela landet under 1935 stigit till 6·0 % mot 4·5 % 1934. Det må erinras om att relationstalet för 1931 även utgjorde 6·0 %.

Under första halvåret av 1936 har arbetslösheten successivt minskat inom stendistriktet. Från 3 451 rapporterade hjälpsökande arbetslösa i januari 1936 föll siffran till 2 044 personer i juni månad d. å. Den största minskningen inträdde under april månad. Från 3 153 rapporterade arbetslösa i mars månad föll siffran till 2 489 i april månad. Orsaken härtill var framför allt, att 437 stenhuggare under denna senare månad fingo återanställning i sitt yrke på grund av stenbeställningar tillkomna med stöd av statskredit.

Jämföras rapportsiffrorna för januari 1936 med samma tal för 1935 utgör minskningen i arbetslösheten 18·7 %. Motsvarande minskning för juni månad uppgår till ej mindre än 43·0 %. Trots denna nedgång i arbetslösheten inom stendistriktet har dock arbetslösheten jämförd med första halvåret 1935 proportionellt gått kraftigare tillbaka inom riket i dess helhet än inom stendistriktet. Detta framgår av nedanstående sammanställning av relationstalen rörande antalet rapporterade hjälpsökande inom stendistriktet i % av samma tal för hela riket.

År	jan.	febr.	mars	april	maj	juni
1935	4·5	4·6	4·6	4·7	6·0	7·0
1936	5·6	5·8	5·9	5·3	6·4	7·9

Vad ovan sagts gäller krisens omfattning och förlopp inom stendistriktet som helhet. Det torde dock vara av intresse att även utröna krisens återverkningar inom de enskilda kommunerna. För att mera exakt kunna jämföra storleken av den arbetslöshet, som förekommit inom de olika kommunerna, är det nödvändigt, att rapportsiffrorna ställas i relation till invånarantalet. Detta är gjort i tabell 2. Rapportsiffrorna ha dock begränsats till årsmedeltalen av antalet arbetslösa inom respektive kommuner. För hela stendistriktet meddelas årsmedeltalen här nedan.

År	Arbetslösheten inom stendistriktet (årsmedeltal)		Arbetslösheten i hela riket i % av invånarantalet
	Antal rapporterade hjälpsökande	i % av invånarantalet	
1931	2 784	4·9	0·8
1932	3 760	6·6	1·8
1933	5 284	9·3	2·6
1934	5 166	9·1	1·8
1935	3 690	6·6	1·0
1936 (halva året)	2 785	5·0	0·7

Tabell 2. Antalet hjälpsökande arbetslösa i Göteborgs o. Bohus läns stendistrikt. Åren 1931—1935. Årsmedeltal.

Kommun	År 1931		År 1932		År 1933		År 1934		År 1935	
	Antal arbetslösa	i % av befolkningen	Antal arbetslösa	i % av befolkningen	Antal arbetslösa	i % av befolkningen	Antal arbetslösa	i % av befolkningen	Antal arbetslösa	i % av befolkningen
Lysekils stad	73	1·2	280	4·7	405	6·8	327	5·5	202	3·4
Strömstads stad	22	0·7	68	2·1	106	3·3	101	3·2	78	2·5
Askum	104	3·7	258	9·2	392	14·1	361	13·0	283	10·4
Bottna	29	4·9	48	8·0	49	8·2	40	6·7	32	5·5
Brastad	461	12·1	492	12·9	706	18·6	753	19·9	506	13·5
Bro	253	8·8	330	11·5	473	16·5	434	15·1	292	10·4
Bärfendal	10	1·8	7	1·3	22	4·2	20	3·8	21	4·1
Grebbestads köping	4	0·5	17	2·0	25	2·9	33	3·8	26	3·1
Hogdal	66	5·0	125	9·5	121	9·2	141	10·5	104	7·8
Kungshamn	9	0·4	27	1·2	25	1·1	53	2·2	51	2·1
Kville	267	5·4	225	4·6	308	6·2	295	6·0	228	4·6
Lommeland	131	13·6	126	13·2	165	17·5	153	16·6	90	10·1
Lur	32	1·9	42	2·4	50	2·9	56	3·3	44	2·6
Lyse	121	4·5	208	7·7	322	12·1	355	13·4	240	9·2
Malmön	124	8·8	218	15·6	284	20·5	284	20·6	157	11·6
Näsinge	197	14·9	190	14·4	239	18·2	229	17·9	174	13·8
Skee	377	6·5	423	7·3	564	9·8	686	12·0	556	9·8
Smögen	5	0·3	16	0·9	39	2·3	24	1·4	18	1·1
Svenneby	74	5·6	95	7·2	148	11·1	111	8·3	67	5·1
Tanum	221	4·0	161	2·9	165	3·0	199	3·7	152	3·1
Tossene	204	3·8	404	7·5	676	12·6	511	9·6	369	7·0
Summa medeltal för distriktet	**2 784**	**4·9**	**3 760**	**6·6**	**5 284**	**9·3**	**5 166**	**9·1**	**3 690**	**6·6**

Man kan av de i tabell 2 angivna medeltalen utläsa ej blott den skillnad i arbetslösheten, som förekommit mellan kommunerna inbördes, utan även de växlingar arbetslösheten undergått för varje enskild kommun under de olika åren.

Arbetslöshetens omfattning har som därav framgår varit mycket olika inom kommunerna. Granskar man procentsiffrorna år för år finner man för 1931 — då de arbetslösa inom distriktet utgjorde 4·9 % av befolkningen — det lägsta talet inom Smögen med 0·3 % och det högsta inom Näsinge med 14·9 %. För Lommeland och Brastad uppgingo motsvarande siffror till 13·6 respektive 12·1 %.

Under 1932 innehade Smögen och Malmön var för sig botten- och topprekord med 0·9 respektive 15·6 %. Närmast Malmön kom Näsinge och Lommeland med en arbetslöshet på 14·4 respektive 13·2 % av befolkningen; för hela distriktet var siffran 6·6 %.

Under 1933 kulminerade arbetslösheten med 9·3 % av befolkningen. Bland de kommuner, som hade den högsta relativa arbetslösheten må nämnas Malmön (20·5 %), Brastad (18·6 %), Näsinge (18·2 %) och Lommeland (17·5 %). Den lägsta relativa arbetslösheten var under året att finna i Kungshamn (1·1 %).

Såsom tidigare nämnts var ställningen inom stendistriktet under 1934 i stort sett oförändrad. För hela distriktet sjönk arbetslösheten från 9·3 till 9·1 %. Malmön redovisade även under detta år den största arbetslösheten med 20·6 %

av befolkningen anmälda hos kommittén. Närmast i procenttal kommo Brastad med 19·9 %, Näsinge med 17·9 % och Lommeland med 16·6 %. Den lägsta arbetslösheten uppvisade Smögen med 1·4 %.

Under år 1935 hade Näsinge och Brastad en arbetslöshet på 13·8 respektive 13·5 % av befolkningen. För Malmön, som tidigare i regel haft den största arbetslösheten, hade siffran fallit till 11·6 %, vilket gentemot föregående år innebar en förbättring på närmare 50 %. Smögen och Kungshamn hade fortfarande den lägsta arbetslösheten med 1·1 respektive 2·1 % av befolkningen. För hela distriktet sjönk arbetslösheten från 9·1 % 1934 till 6·6 % 1935. Arbetslösheten hade därmed fallit till samma nivå som under 1932.

Under första hälften av 1936 ha samtliga kommuner med undantag av Lysekil och Lommeland haft lägre rapportsiffror i medeltal än under 1935. Förbättringen är emellertid obetydlig inom Hogdal och Kville, mera påtaglig inom Kungshamn, Näsinge, Skee I och Tanum samt av större omfattning inom de övriga kommunerna. Störst är förbättringen inom Bärfendal, Grebbestads köping samt Smögen.

Av vad ovan sagts framgår, att arbetslösheten utövat olika tryck inom de enskilda kommunerna inom stendistriktet. Orsaken härtill har framför allt varit den mer eller mindre dominerande ställning, stenindustrien intagit inom respektive kommuner.

Städer och större samhällen ha i allmänhet ett mera mångsidigt utvecklat näringsliv, vilket gör dem mera motståndskraftiga under en kris. Något undantag härifrån utgöra ej Lysekil och Strömstad samt Grebbestads köping. I fråga om dessa samhällen har emellertid stenindustrien haft någon större betydelse endast beträffande Lysekil. Att denna stad ej hårdare drabbats av krisen har varit beroende på att man där kunnat uppehålla stenhuggning i öppna marknaden i betydligt större utsträckning än inom övriga kommuner. Ekonomiskt ha emellertid även städerna haft stark känning av krisen genom den minskade köpkraften på den kringliggande landsbygden.

Den kommun, som haft den minsta arbetslösheten, har varit Smögen. Orsaken härtill har varit, att fisket där utgör huvudnäringen.

Anledningen till att Kungshamn, som är en utpräglad stenindustrikommun, uppvisat ett så ringa antal arbetslösa har varit, att arbetet därstädes kunnat fortsätta i normal omfattning till den 1 maj 1935. Redan före krisens utbrott hade ett av stenbolagen erhållit monopol på drivningen inom kommunen mot villkor att bereda kontinuerligt arbete åt stenhuggarna därstädes. Avtalet reglerades genom tvenne kontrakt, ett för vardera Tångens och Gravarnes municipalsamhällen. För Tången utlöpte kontraktet den 1 maj 1935, medan kontraktet för Gravarne gäller t. o. m. 1941.

Inom Bärfendal, Lur och Tanum intager jordbruket en dominerande ställning, vilket gjort, att krisen där ej fått samma omfattning, som i de mera utpräglade stenkommunerna. Såsom blandade stenindustri- och jordbrukskommuner kunna anses Bottna, Hogdal, Kville, Skee och Svenneby. Kvar stå sedan de extrema stenkommunerna Askum, Brastad, Bro, Lommeland, Lyse, Malmön, Näsinge och Tossene. Inom vissa av de uppräknade kommunerna äro emellertid även fisket och konservindustrien av stor betydelse.

Skattetryck och statsbidragsprocent till hjälpverksamheten för arbetslösa.

Storleken av det skattetryck, som under åren 1933—1935 varit rådande inom kommunerna i stendistriktet, framgår av nedanstående uppgifter. Av sammanställningen framgår även storleken av den procentsats, med vilken under åren 1935—1936 statsbidrag utgått genom arbetslöshetskommissionen till kommunernas kostnader för hjälpverksamheten bland arbetslösa. Vid fastställandet av bidragsprocenterna för 1936 tog kommissionen med Kungl. Maj:ts gillande hänsyn även till de bidrag av skatteutjämningsmedel, som tillerkänts kommunerna; efter prövning höjde dock Kungl. Maj:t procentsatserna för vissa hårt skattetyngda kommuner.

Kommun	Kommunalskatt, landstingsskatt o. vägskatt pr skattekrona fastställd år			Statsbidrag	
	1933 kr.	1934 kr.	1935 kr.	1935 %	1936 %
Lysekils stad	15·60	16·50	14·60	65	60
Strömstads stad	12·41	12·81	12·91	50	50
Askum	20·60	20·33	17·70	95	95
Bottna	28·68	33·00	29·49	95	85
Brastad	24·40	28·87	28·27	95	95
Bro	25·92	26·69	26·43	95	95
Bärfendal	18·20	17·17	15·20	Ej fastställd	
Grebbestads köping	15·95	17·52	17·47	50	60
Hogdal	22·73	25·41	22·43	95	90
Kungshamn	13·75	13·43	14·00	45	Ej fastställd
Kville	24·47	24·82	27·98	85	95
Lommeland	23·13	29·91	28·73	95	95
Lur	18·90	19·27	18·17	Ej fastställd	
Lyse	26·40	29·97	29·27	95	95
Malmön	17·10	18·43	23·93	95	95
Näsinge	23·43	30·81	29·68	95	95
Skee I Skee II	22·66	24·90	20·18	95	95
Smögen	14·30	17·23	11·90	30	Ej fastställd
Svenneby	33·12	32·89	31·98	95	95
Tanum	20·80	20·97	21·62	60	55
Tossene	20·80	20·83	20·73	95	95

(Forts. i häfte 12.)

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella statistiska institutets kongress i Atén. Internationella statistiska institutet höll sin senaste session under dagarna 27 september—3 oktober 1936 i Atén efter inbjudan av grekiska regeringen. Av institutets 203 ledamöter hade ett sjuttiotal infunnit sig, vartill kommo inbjudna från såväl Grekland som andra länder samt internationella institutioner såsom Nationernas förbunds finansiella sektion, Internationella arbetsbyrån, Internationella lantbruksinstitutet och Internationella handelskammaren. Ombud för Sverige voro t. f. chefen för statistiska centralbyrån byråchefen Ernst Höijer samt byråchefen Bertil Nyström i socialstyrelsen. Vid kongressens öppningsseans fastställdes arbetsordning för mötet. Enligt denna inrättades vid sidan av de traditionella sektionerna för demografisk, ekonomisk och social statistik en fjärde för matematisk statistik, vilken även hade att syssla med metodologiska frågor. Deltagandet i sektionernas arbete underlättades därigenom att ej mer än två sektioner sammanträdde samtidigt. Därjämte behandlades kongressens kanske viktigaste överläggningsämne, statistik över varudistributionen, direkt i plenum utan att förut diskuteras i sektion. Till presidenter i sektionerna utsågos i den första S. A. Rice, president i Förenta staternas nyinrättade statistiska centralkommission, i den andra sir Josiah Stamp (London), i den tredje presidenten i Statistisches Reichsamt W. Reichardt (Berlin) samt i den fjärde professor E. Borel (Paris). Det förelåg ett betydande arbetsmaterial, som skulle slutbehandlas inom loppet av några få dagar, nämligen 15 rapporter från institutets kommissioner och 31 meddelanden (communications) från dess medlemmar m. fl., vilka handlingar tidigare blivit tryckta och utsända.

I det följande skola angivas några av sektionernas viktigare överläggningsämnen, vilka stå i närmare sammanhang med den statistik, som utarbetas inom socialstyrelsen.

Första sektionen hade bl. a. att behandla en kommissionsrapport, vilken innehöll en av Böhmert (Bremen) verkställd kritisk bearbetning av genom institutets permanenta byrå införskaffat material rörande dödsfall i cancer i storstäder i olika delar av världen. Rapporten gav bevis för, att å orter, där läkarbehandling i regel föregår varje dödsfall, på dödsbevis grundade massiakttagelser måste tillerkännas ett betydande värde såsom ett av medlen för kräftsjukdomarnas utforskande. Man uttalade sig också för att undersökningen skulle upprepas vid närmast följande folkräkningar samt för att man i samråd med Nationernas förbunds hygieniska sektion borde söka upprätta ett formulär för morbiditetsstatistik på detta område. En annan rapport, som framlades av Molinari (Rom), gällde den aktuella frågan om upprättande av en internationell turiststatistik, men förslagets förverkligande mötte åtskilliga svårigheter, bl. a. genom vanskligheten att någorlunda invändningsfritt klargöra vad som skall förstås med »turist».

Arbetsbelastningen på andra sektionen skulle ha blivit mycket stor, om man ej, såsom förut nämnts, beslutat att till direkt plenarbehandling hänskjuta den omfattande och viktiga frågan om åstadkommande av en varudistributionsstatistik efter internationellt likformiga linjer. Problemet hade utretts i samverkan med Internationella handelskammaren, och det förelåg nu en rapport i ämnet, avfattad av Molinari (Rom). Häri framlades varudistributionens betydelse såsom bindeled mellan produktion och konsumtion samt åskådliggjordes, vilken inblick i distributionsmekanismen och dess funktioner kunde erhållas dels genom folk- och företagsräkningar samt fortlöpande pris- och produktionsstatistik, dels genom sådana speciella distributionsräkningar som de, vilka för åren 1933 och 1935 anordnats i Förenta staterna och 1934 i Irländska fristaten. Institutet uttalade sig för, att de i rapporten framlagda riktlinjerna för varudistributionsstatistik borde bringas till de särskilda staternas kännedom att av dem tillämpas vid kommande undersökningar på

detta område, och i sådant samband förordades en världsundersökning av varudistributionen vid tiden omkring år 1940.

Av de kommissionsrapporter, som handlades av andra sektionen, må här omnämnas en, som avfattats i samråd med Internationella lantbruksinstitutet (rapportör Dore, Rom) och åsyftade att åstadkomma större enhetlighet och precision i fråga om de särskilda ländernas skogsstatistik. Bland meddelanden, som handlades av sektionen, må nämnas Fellners (Budapest) statistik över skattebördornas fördelning ävensom studier av Mousmoutis (Atén) över prisförhållandena i Grekland samt av Evelpidi (Atén) över de knappa inkomster, som kunde hämtas från det grekiska jordbruket.

Sektion 3, som hade att syssla med socialstatistiken, upptog först till behandling en preliminär rapport från kommissionen för metodfrågor inom hushållsbudgetsstatistiken. Rapportören (Nixon, Genève) rekommenderade undersökningar rörande möjligheten att förenhetliga nu förekommande växlande beräkningar rörande konsumtionsenheter och näringsvärde m. m. Under diskussionen framkommo även andra metodiska synpunkter av värde, ex. önskvärdheten att genom något slags »dubbelt bokhålleri» skilja mellan penning- och varurörelsen under årets lopp inom ett hushåll, ävensom fördelarna och nackdelarna av å ena sidan den »kontinentala» metoden, enligt vilken hushållsböcker föras under ett helt år inom en enligt sakens natur mycket begränsad krets av hushåll, å den andra de mera expansiva »intervjumetoder», som brukas i England och Amerika.

Den andra rapporten avsåg organisationsformer för statliga och kommunala statistiska ämbetsverk och byråer, men den föreliggande rapporten, som frambars av Julin (Bryssel), lämnade närmast en redogörelse för organisationsformerna i de länder, där centralisationsprincipen helt vunnit tillämpning. Från engelskt och amerikanskt håll hävdades i debatten förtjänsterna av de där tillämpade systemen, enligt vilka varje förvaltningsgren skall svara för sin statistik, men det finnes en centralkommission e. d. för att sörja för erforderlig sammanhållning och samverkan. Så följde en tredje rapport, avfattad av Schäfer (Berlin) såsom rapportör för en »blandad» kommission, tillsatt av institutet samt »Commission Internationale pénale et pénitentiaire». Efter en granskning av förefintlig officiell kriminalstatistik framlades här vissa försiktigt hållna riktlinjer för förenhetligande av redovisningen på detta område jämte vissa tabelltyper, vilka förslag vunno sektionens gillande. Som fjärde rapport följde en redogörelse av van Zanten (Amsterdam) rörande de ansträngningar, som gjorts för att erhålla önskvärd enhetlighet i fråga om redovisning av trafikolyckor; hittills hade dock saken ej avancerat mycket särskilt på grund av svårigheter att få spörsmålet behandlat i Nationernas förbunds sektion för kommunikations- och transitfrågor.

Bland meddelandena hade först upptagits en »communication» angående möjligheterna att åstadkomma en internationell byggnads- och bostadsstatistik, utarbetad av byråchefen Nyström efter uppdrag av institutets »bureau» (styrelse). Efter en redogörelse för ett par tidigare ansatser på institutets sida i denna riktning uppdrogos här vissa riktlinjer för ett förenhetligande av bostadsstatistikens terminologi och arbetsfält samt föreslogs tillsättande av en särskild kommission i syfte att föra frågan framåt i nära kontakt med förefintliga internationella organisationer på bostadsväsendets område. Efter en livlig diskussion gav sektionen sin anslutning till detta program.

Bland övriga till sektionen hänvisade meddelanden må, förutom vissa betydelsefulla synpunkter på hushållskostnadsstatistiken, framlagda av Methorst (Haag) och Giusti (Rom), omnämnas så moderna ting som att använda film och rundradio för statistiska ändamål, framförda av Hostelet (Bryssel) resp. Idenburg (Haag). Tidsandan gav sig även uttryck i förslag rörande sportstatistik (Bunle, Paris), angående studenternas yrkesval och sociala förhållanden (Krejci, Prag, och Razi-Kotsikas, Atén).

Den fjärde sektionen hade, förutom vissa matematisk-statistiska ämnen, att behandla en betydelsefull metodfråga, nämligen normalisering av statistiska tabeller. Den tryckta rapporten, som avfattats av Drexel (Wien), hade mött åtskillig kritik, vittnande om svårigheterna att åstadkomma internationell enhetlighet även på detta till synes så neutrala område. Härav följde, att resolutionerna blevo tämligen uttunnade.

Vad sektionerna föreslagit bifölls nästan genomgående vid institutets plenarsammanträden. Den betydelsefullaste frågan vid dessa var valet av institutets styrelse. Till president efter Fr. Zahn (München), som avsagt sig, nyvaldes en av vicepresidenterna A. Julin (Bryssel), medan till ny vicepresident utsågs professor E. Wagemann (Berlin).

Institutets nästa session skall på inbjudan av tjeckoslovakiska regeringen hållas i Prag 1938. Samtidigt framfördes en inbjudan från Förenta staternas regering till institutet att avhålla kongress i Washington 1939 i samband med det hundraårsjubileum, som då skulle firas av »American Statistical Association».

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 20 903. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		1936:			
September	41 190	Januari	61 400	Maj	34 571
Oktober	47 045	Februari	58 127	Juni	25 863
November	54 167	Mars	53 162	Juli	21 510
December	57 965	April	46 628	Augusti	20 783
				September	20 903

Vid slutet av oktober månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till närmare 25 000. Under oktober har sålunda antalet hjälpsökande ökats med c:a 20 %.

Yrkesfördelningen och minskningen (resp. ökningen) under september 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Minskn. (ökning)			Antal hjälpsökande	Minskn (ökning)	
Jordbruk	184	—	3	Kraft- o. värmeproduktion	97	+	5
Skogshushållning	457	+	86	Sjöfart o. fiske	402	+	53
Malmbrytning	440	—	30	Kontorsarbete	205	+	5
Metall- o. maskinindustri	1 302	—	32	Butiks- o. lagerarbete	720	—	2
Jord- och stenindustri	2 483	—	33	Hotell- o. restaurangrörelse	159	+	35
Trävaruindustri	2 649	+	121	Landtransport	934	—	15
Pappers- o. grafisk industri	581	+	2	Allmän tjänst o. fria yrken	223	+	23
Livsmedelsindustri	441	+	36	Husligt arbete	32	—	4
Textil- o. beklädnadsindustri	200	+	2	Tillfällighets- o. diversearbete	6 423	—	224
Läder-, hår- o. gummivarunind.	286	—	25	Ungdom utan särskild utbildn.	604	+	21
Kemisk-teknisk industri	317	+	6				
Byggnadsverksamhet	1 764	+	93	Summa	20 903	+	120

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%		Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	%
Stockholms stad	2 120	0·4	1 871	88·3	Göteb. o. Boh. län	2 407	1·1	1 881	78·1
Stockholms län	536	0·2	319	59·5	Älvsborgs »	424	0·1	151	35·6
Uppsala »	207	0·1	135	65·2	Skaraborgs »	222	0·1	140	63·1
Södermanl. »	136	0·1	36	26·5	Värmlands »	992	0·4	548	55·2
Östergötlands »	323	0·1	271	83·9	Örebro »	496	0·2	289	58·3
Jönköpings »	396	0·2	285	72·0	Västmanlands »	40	0·0	21	52·5
Kronobergs »	210	0·1	135	64·3	Kopparbergs »	676	0·3	425	62·9
Kalmar »	722	0·3	390	54·0	Gävleborgs »	1 038	0·4	716	69·0
Gotlands »	41	0·1	23	56·1	Västernorrl. »	3 098	1·1	2 388	77·1
Blekinge »	945	0·6	618	65·4	Jämtlands »	127	0·1	75	59·1
Kristianstads »	55	0·0	33	60·0	Västerbottens »	412	0·2	246	59·7
Malmöhus »	1 697	0·3	1 386	81·7	Norrbottens »	1 668	0·8	1 039	62·3
Hallands »	430	0·3	264	61·4					
Göteborgs stad	1 485	0·6	1 138	76·6	Summa	20 903	0·3	14 823	70·9

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt	[1] 7 479	Ungdomshjälp	reservarbete	142	Understöd	statligt —
	statskommun.	3 302		arbetsläger	217		kommunalt 2 108
	kommunalt	1 575		kurser	—		Summa 14 823

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under september till 3·8 miljoner kronor och under årets nio första månader till 33·8 miljoner kronor.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1936. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1936 till 103 personer, varav 42 män och 61 kvinnor. Samtliga emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg). Över Danmark och Norge har ingen utvandring förekommit under kvartalet. Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Summa
Juli	2	6	—	13	—	21
Augusti	8	2	—	18	—	28
September	13	3	3	35	—	54
3 kv. 1936	23	11	3	66	—	103
3 » 1935	32	3	1	69	2	107

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. utlänningar, som från annat land passerat Sverige och från svensk hamn (Göteborg) befordrats till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 88, varav 44 män och 44 kvinnor. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Finland	Ryssland	Estland	Litauen	Tyskland	Summa
Juli	3	7	2	1	2	2	—	17
Augusti	7	7	13	—	—	5	1	33
September	14	11	12	—	1	—	—	38
Summa	24	25	27	1	3	7	1	88

I ovanstående siffror ingå icke sådana utlänningar, som passerat Sverige på väg till Oslo eller annan utländsk hamn.

Invandringsrestriktioner i Sydafrika. Enligt tidigare gällande bestämmelser (»Immigration Quota Act, 1930»)[2], har det varit möjligt för de immigranter till sydafrikanska unionen, vilka saknade penningmedel, att likväl erhålla inresetillstånd genom att till immigrationsmyndigheterna överlämna en av någon bank, ett bolag, en firma eller en privatperson utfärdad finansiell garanti beträffande den inträdessökandes underhåll, repatriering, om så skulle erfordras, m. m., för den händelse vederbörande myndigheter därigenom kunde bibringas den uppfattningen, att immigranten i fråga icke skulle komma att ligga unionen till last.

Detta garantisystem har i stor utsträckning kommit till användning bland de organisationer, som arbeta för att bistå immigranter till unionen, liksom bland där boende judar. Emellertid har sydafrikanska unionens regering bestämt, att dylika garantier ej längre

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 8 400. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

[2] Soc. Medd. årg. 1930, sid. 420.

skola godtagas. Ett nytt system för bedömande av, huruvida tillstånd eller ej skall beviljas en immigrant, skall sålunda omedelbart tillämpas. En immigrant måste numera för vederbörande myndigheter inom unionen bevisa, att han eller hon i sin ägo har så stora penningtillgångar, som kan anses erforderligt.

Huru stort detta belopp skall vara, är emellertid icke angivet. Avgörandet av den saken är lämnat till vederbörande myndigheter, vilka därigenom ha erhållit väsentligt utvidgad makt. Ett penningbelopp av 50—250 pund kan komma att erfordras. (Av en svensk, som befinnes vara önskvärd, torde dock knappast mer än 50 pund komma att begäras.)

Dessa nya bestämmelser komma att beröra immigranter från alla nationer, sålunda även från de länder, vilka ingå i den brittiska statssammanslutningen.

Ehuru bestämmelserna i fråga omedelbart skola tillämpas, komma immigrationsmyndigheterna likväl att upp till den 1 november 1936 taga särskild hänsyn till dem, för vilka den nya regimen beträffande beviljande av inträdestillstånd inom unionen kommit oväntat.

(Svenska generalkonsulatet i Pretoria.)

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 oktober—10 november 1936 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
531.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	9 okt.
537.	Arbetsrådets kung. med formulär till övertidsjournal enligt 8 § lantarbetstidslagen den 26 juni 1936 (nr 333)	29 sept.
542.	K. reglemente ang. familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst (allmänna familjepensionsreglementet)	16 okt.
543.	K. reglemente ang. familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (familjepensionsreglementet för arbetare)	16 »

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	80	19 421	15 674	1 775	9·1	1 396	19 129	1 847	9·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	48	2 448	—	109	4·5	—	2 444	94	3·8
Bokbindareförbundet . . .	39	5 922	3 948	316	5·3	187	5 868	361	6·2
Bryggeriindustriarb.-förb. .	107	6 362	1 489	340	5·3	103	6 423	258	4·0
Byggnadsträarbetareförb. .	205	23 110	—	3 571	15·5	—	24 473	2 465	10·1
De förenade förbunden . .	47	7 086	2 318	456	6·4	169	7 897	588	7·4
Elektriska arbetareförb. . .	52	4 572	—	75	1·6	—	4 931	104	2·1
Gjutareförbundet	106	7 092	1	291	4·1	—	7 206	301	4·2
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	367	45 104	5 941	6 974	15·5	697	46 626	6 697	14·4
Byggnadsind.-arb. . . .	84	13 672	813	3 423	25·0	81	14 767	3 156	21·4
Byggnadsämnesind.-arb.	142	9 623	283	1 300	13·5	35	9 655	918	9·5
Glasbruksarb.	36	3 381	87	249	7·4	11	3 547	383	10·8
Sockerfabriksarb. . . .	15	3 479	603	296	8·5	81	3 341	214	6·4
Tändsticksarb.	6	1 794	699	329	18·3	78	1 797	350	19·5
Övriga arb.	84	13 155	4 006	1 377	10·5	411	13 519	1 676	12·4
Gruvindustriarbetareförb. .	49	6 435	39	437	6·8	—	5 896	490	8·3
Handelsarbetareförb. . . .	239	27 422	9 445	1 905	6·9	423	27 269	2 098	7·7
Kommunalarbetareförb. . .	224	33 586	7 061	976	2·9	336	34 116	667	2·0
Litografförbundet	16	2 245	119	49	2·2	2	2 282	48	2·1
Livsmedelsarbetareförb. . .	129	22 415	6 762	2 225	9·9	532	22 471	2 089	9·3
Metallindustriarb.-förb. . .	244	124 090	6 032	5 803	4·7	245	124 612	5 803	4·7
Järnbruksarbetare . . .	57	28 775	79	709	2·5	5	28 833	817	2·8
Verkstadsarbetare . . .	187	95 315	5 953	5 094	5·3	240	95 779	4 986	5·2
Murareförbundet	73	7 436	—	759	10·2	—	7 723	289	3·7
Målareförbundet	158	11 830	1	108	0·9	—	11 597	117	1·0
Pappersindustriarb.-förb. .	137	29 873	1 326	2 261	7·6	207	31 793	2 891	9·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	39	2 220	405	60	2·7	12	2 183	124	5·7
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	45	9 683	3 790	598	6·1	157	9 549	653	6·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	240	12 272	1	6 277	51·1	—	13 001	7 236	55·7
Stenindustriarbetareförb. .	120	7 114	—	1 859	26·1	—	7 386	1 851	25·1
Sågverksindustriarb.-förb. .	209	21 368	27	6 130	28·7	2	20 696	4 648	22·5
Textilarbetareförbundet . .	109	33 193	19 866	1 435	4·3	876	32 829	1 474	4·5
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 456	1 908	81	3·3	73	2 457	95	3·9
Transportarbetareförb. . .	110	15 190	74	1 903	12·5	35	15 601	2 017	12·9
Träindustriarbetareförb. . .	143	11 250	193	769	6·8	10	11 792	875	7·4
Typografförbundet	104	10 198	537	487	4·8	66	10 198	477	4·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	127	9 173	—	1 490	16·2	—	9 692	1 991	20·5
Summa	3 576	520 566	86 957	49 514	9·5	5 528	528 140	48 648	9·2
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 336	508 294	86 956	43 237	8·5	5 528	515 139	41 412	8·0

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september månad uppgivits till inalles 208 130, vilket i genomsnitt motsvarar 4·2 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Yrkesinspektionens verksamhet under 3:e kvartalet 1936.

	Förrättnings- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktn. av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktn. av: kokkare o. d.	Intyg över besiktn. av hissar och kranar	Lämnade efterg:er	Framställn. enl. 38 el. 39 § arb.-skyddsl.	Åtal: Anmälda	Åtal: Verkställda	Åtal: Fällande domar	Anmälningar om olycksfall i arbete	Därav olycksfall med dödlig utgång	Anmäln. om yrkessjukd.	Antal under kvartalet besökta arbetsställen	Därav för första gången under året besökta: arbetsställen	Därav för första gången under året besökta: med summa arbetare
Yrkesinspektionen																
I distriktet . .	182	41	156	24	151	27	—	—	—	—	3 807	5	5	458	342	8 781
II » . .	118	85	188	4	100	25	—	1	—	1	4 410	14	4	579	575	6 415
III » . .	64	174	210	6	203	13	—	—	2	3	2 199	11	6	237	221	4 463
IV » . .	113	130	272	53	144	28	—	3	—	—	2 368	12	—	598	580	4 865
V » . .	181	185	136	10	168	25	—	—	—	—	4 322	13	—	965	881	5 004
VI » . .	190	141	149	21	441	23	—	3	2	—	5 565	14	5	1 151	1 074	16 972
VII » . .	128	306	79	7	167	19	—	4	—	—	2 981	13	—	1 031	1 003	10 547
VIII » . .	147	165	136	7	80	10	—	1	—	—	3 797	11	2	637	637	5 284
IX » . .	95	218	47	2	108	13	—	2	1	1	3 366	26	2	465	462	7 405
Summa	1 218	1445	[1] 1 378	[2] 134	1 562	183	—	14	5	5	[3] 32 815	[3] 119	24	6 121	5 775	69 736
Yrkesinspektrisen o. assistenter	117	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	308	290	9 145
Bergmästarna																
Norra distriktet . .	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	2	1	15	15	2 945
Gävle-Dala distrikt	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	184	1	—	15	15	685
Östra distriktet . .	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	262	1	—	29	29	714
Västra » . .	24	1	—	—	40	—	—	—	—	—	312	—	—	49	49	1 355
Södra » . .	16	2	—	—	112	—	—	—	—	—	275	2	—	61	61	1 319
Summa	86	7	—	—	153	—	—	—	—	—	1 136	6	1	169	169	7 018
Sprängämnesinspektören . . .	46	143	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 22	[4] 1	—	34	34	1 114
Elektriska inspektörerna																
Norra distriktet . .	51	96	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	124	124	—
Östra » . .	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	—	7	7	—
Västra » . .	13	26	—	—	—	—	—	—	—	—	17	2	—	—	—	—
Södra » . .	17	26	—	—	—	—	—	—	—	—	12	2	—	30	30	—
Summa	86	155	—	—	—	—	—	—	—	—	[5] 51	[5] 5	—	161	161	—
Järnvägsinspektörerna																
Statens järnvägar säkerhetstjänsten	16	8	—	—	—	—	—	—	—	—	} 646	5	—	58	58	850
maskintjänsten .	23	2	—	—	—	—	—	—	—	—			—	22	22	—
Ensk. järnvägar	38	8	—	—	—	—	—	—	—	—	325	—	—	156	156	1 300
Summa	77	18	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 971	[4] 5	—	236	236	2 150
Skogs- och flottledsinspektören	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[4] 1 951	[4] 19	—	11	11	155
														[6] 22	[6] 22	[6] 220

[1] Härav större besiktning i 384 fall. — [2] Härav större besiktning i 96 fall. — [3] Av dessa olycksfall ha 26 176, därav 78 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [4] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna. — [5] Av dessa olycksfall, som inräknats i de ovan för de olika distrikten redovisade summorna, ha 2, därav 0 med dödlig utgång, inträffat inom inspektörens för statens elektrifierade järnvägar tillsynsområde. — [6] Avser inspekterade härbärgen resp. antal arbetare, som kunna inkvarteras i dessa.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud.

(1936: V.)

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

69. Vid ett *tegelbruk* pågick nedtransport av råtegel från torkladans tredje våning till ugnen. Teglet sköts på kärra från facken fram till en *sänkstol*, som transporterade ned kärrorna till bottenvåningen för vidare befordran till ugnen.

Sänkstolen var av vanlig typ. Den var försedd med förreglade bommar med skyddsnät; dessa anordningar voro likväl utförda på bristfälligt sätt.

En man, som uppehöll sig i mellanvåningen, tyckte, att någon ropade på honom från bottenvåningen. För att höra efter vad det var fråga om, *lutade han sig ut över* det strax i närheten befintliga *hisschaktet*. *I samma ögonblick passerade sänkstolens korg* på väg ned. Mannen träffades i huvudet. Han stod på sådant sätt, att skadan inskränkte sig till en genombiten tunga.

Fig. 19. Skyddsbild nr 25, utgiven av Föreningen för arbetarskydd.

Skyddet vid schaktöppningarna utgjordes av en i maghöjd placerad fällbom med kättingar och extra bom under denna samt trådnätsskärm på översidan. Avsikten med skyddet var att förhindra, att någon skulle kunna sträcka sig in i schaktet, sedan bommen fällts ned. Nätskärmen på bommens översida var emellertid utförd för låg; man kunde bekvämt sträcka sig över densamma. Dessutom var den för smal och alltför vek. Den utgjordes av rotting med s. k. hönstrådsnät.

Om skyddet varit gjort i enlighet med lämnad anvisning, skulle olycksfallet icke kunnat inträffa.

Arbetsgivaren har lämnats anvisning om att komplettera skyddsanordningarna till överensstämmelse med tidigare lämnat besked, åtföljt av ritning och fotografier. (II: 77)

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. d.

70. Inom ett större verks *fabriksområde* användes en elektrisk *bil för transport av godsvagnar* mellan avdelningarna för ankommande och avgående gods. Vid dragning av järnvägsvagnen ut ur verkstadsavdelningen fästes ett rep mellan bil och vagn. Vid förflyttning av vagnen i motsatt riktning skjutes den in av bilen. För lossning av godset inne på avdelningen användes ett kättingblock upphängt i en balk under taket.

Vid ett tillfälle skulle arbetarna S. och R. efter avslutad lossning av en godsvagn förflytta denna ut ur verkstadsavdelningen. R. backade bilen in mot godsvagnen och S verkställde kopplingen av repet mellan bil och vagn. Då S. gav den överenskomna körsignalen »Det är klart», startade R. bilen och hann framföra densamma 7—8 m, då någon ropade »Stopp, stopp», varvid R. stannade bilen.

Då R. vände sig om, fick han se arbetaren S., när denne steg över den slaknande stroppen och gick mot vagnens vänstra sida för att omedelbart därefter förflytta sig till vagnens högra sida. Godsvagnen, som fortfarande var i rörelse mot bilen, *klämde* därvid S. *mellan* högra *bufferten och bilens flak*, varvid S. skadades så svårt, att han senare avled.

Vid efterföljande undersökning har det framgått, att lyftblockets kätting fastnat i godsvagnens högra lykthållare. Då S. såg, att han ej skulle hinna fram och kasta loss kättingen, hade han ropat »Stopp, stopp».

Den primära orsaken till olycksfallet torde vara, att kättingen fastnade i godsvagnens lykthållare. Innan godsvagnen tillkopplades bilen, skulle i första hand ha tillsetts, att intet hinder förefanns för verkställandet av förflyttningen. Ehuru arbetaren S. av en arbetskamrat uppmanats att hoppa upp på bilens flak för att därigenom vara bättre skyddad, bibehöll S. sin plats mellan buffertarna, vilket ej blott i detta fall utan under alla förhållanden ur säkerhetssynpunkt måste anses mycket riskabelt.

Yrkesinspektionens befattningshavare framhöll vid besök på platsen för arbetsledningen fördelen av att ifrågavarande kopplingsanordning genomfördes så, att arbetaren kunde verkställa koppling utan att gå mellan bil och vagn. Å berörda platser borde uppsättas anslag med förbud för arbetarna att vistas mellan vagn och bil vid dessas förflyttningar och med anmodan till dem att tillse, att intet hinder föreligger för förflyttningen, innan körsignal gives. Samtidigt gjordes förslag om att anbringa fasta byglar för godsvagnens införande i avdelningen. (III: 72)

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Klyvsågar.

71. I en *snickerifabrik* skulle B. klyva en brädbit med tillhjälp av en *cirkelsåg* av den typ, som allmänt användes i snickeriverkstäder. Därvid *fångades brädbiten av klingans tänder* och *kastades tillbaka* samt träffade B. i ena ljumsken.

Detta olycksfall hade troligen icke inträffat, om skydden på sågen varit riktigt anordnade. Klyvkniven var nämligen placerad c:a 70 mm från klingan i stället för maximum 10 mm. Överskyddet bestod endast av en brädbit, som hängde i en från taket nedgående otillräckligt stagad stång. Det var dessutom för högt beläget över klingan.

Yrkesinspektionen har till arbetsgivaren översänt skriftlig anvisning jämte förtydligande bilder om huru sågen lämpligen bör vara förskyddad. (VIII g: 26)

Kantsågar.

72. Vid ett *sågverk* var L. sysselsatt med *kantning av virke*. För ändamålet användes ett *kantverk*, som saknade stödlager för sågspindelns yttre ända. Spindeln löpte således fritt innanför stativets yttersida, då den rörliga delen av sågbordet befann sig i inre läget. Den var emellertid ganska väl förskyddad, dels av stativet och dels genom den på stativets yttersida anbragta hävstången för sågbordets rörliga del.

Under kantverket fanns ett på lut anbragt galler, som tjänade till att skilja ifrån fallande trä- och barkstycken, så att dessa icke kommo ned i spånledningen. Sådana stycken gledo i regel på gallret ut vid sidan om kantverket, och om de fastnade, kunde de på ett ganska ofarligt sätt borttagas genom en öppning i stativet, belägen under sågspindeln.

Under arbetets gång hade L. troligen observerat, att något trästycke fastnat på gallret. Utan att tänka på faran av den hastigt roterande sågspindeln stack han då ned vänstra handen i öppningen på sågstativets översida för att avlägsna detta trästycke. Därvid råkade hans *tröjärm fångas av spindeln* och lindades upp på denna. På L:s rop skyn-

dade en närstående arbetare till och stannade kantverket. Sedan tröjärmen lösgjorts från spindeln befanns, att L. förutom svåra skador på armen fått handen nästan avskuren. L. hade, då tröjärmen lindades upp på spindeln, mist styrseln på armen, och *handen* hade till följd därav *kommit emot tänderna på sågklingans undersida.* L. avled följande dag av blodpropp.

Orsaken till olycksfallet måste tillskrivas L:s obetänksamhet att, medan verket var i gång, söka från dess översida rensa det under belägna gallret.

Olycksfallet hade kunnat förebyggas genom anordnandet av en skyddshylsa för spindeln. Arbetsgivaren har av yrkesinspektionen anmodats att vidtaga denna åtgärd. (VIII h: 9)

Tröskverk.

73. På en lantegendom användes ett $3^1/_2$ fots *tröskverk* av Munktells tillverkning. Vid mataröppningen var verket försett med sufflettlucka, sidoskärmar och säkerhetsklaff, allt i sådant skick som det levererats från fabriken. Matningen skedde från höger sida av verket, och för bekvämlighetens skull hade *skärmen vid* denna sida av *mataröppningen fällts ned.* I övrigt funnos skydden på sina platser.

Matningen av tröskverket utfördes av J. Kärvarna forslades med tillhjälp av en mekaniskt driven loghiss från upplaget på logen och fram till tröskverket, där de mottogos av J. utan biträde av någon annan. Under arbetets gång råkade han *få ned* vänstra *benet i mataröppningen.* Foten fångades därvid av tröskcylindern och drogs av denna in så långt, att benet slets av mellan fotleden och knäet.

J. har sannolikt gått upp ur matargropen och i knästående ställning sökt nå längre bort på sidobordet belägna kärvar. När han därefter skulle återta sin plats i gropen, har han icke sett sig om utan fått ned vänstra benet i mataröppningen, vilken icke var förskyddad, enär sidoskärmen där var nedfälld.

Liksom i ovan relaterade fall inställas skyddsskärmarna vid tröskning ofta ej i skyddsläge, enär man anser dem sitta hindrande i vägen vid matningen av tröskverken. Att detta icke är förhållandet framgick tydligt vid undersökning, som senare verkställdes på platsen under pågående tröskningsarbete.

Olycksfallet påvisar nödvändigheten av att givna säkerhetsföreskrifter följas. (VIII t: 47)

Andra särskilt angivna arbetsmaskiner och redskap.

74. Vid en *torvströfabrik* var arbetaren J. sysselsatt med rivning och pressning av torvströ. En tillfälligt anställd L. hjälpte till med att kasta torven på en transportbana, varå den från torvladan automatiskt fördes fram till *torvströrivaren.* Efter rivningen forslades torven medelst en elevator upp till den över pressen belägna fickan. Elevatorn var inbyggd i en trätrumma, som nedtill på ena sidan försetts med en c:a 0·65 × 1·0 meters öppning med lucka. En mindre öppning för rensning av elevatorn fanns dessutom vid bottnen av trumman (se fig. 20).

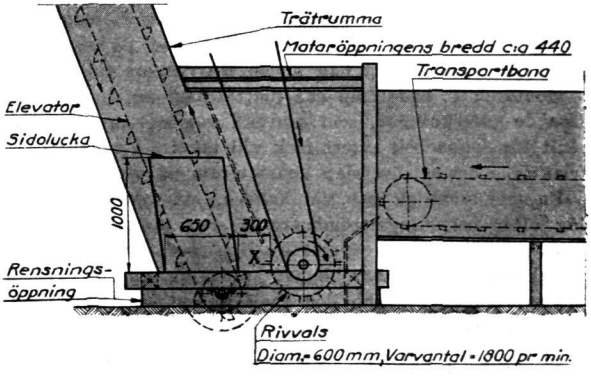

Fig. 20.

Strax efter igångsättningen av maskineriet gled drivremmen till elevatorn av ena remskivan, sannolikt på grund av att för mycket torvströ hopat sig vid elevatorns ned-

re del. Då elevatorn hade stannat, försökte J. med en skyffel få undan detsamma genom den mindre öppningen. Sidoluckan å elevatortrumman hade därvid även borttagits.

Medan J. var sysselsatt med rensningen, kom också hans medhjälpare L. fram till elevatorn. Utan att J. märkte det, började denne att genom sidoöppningen rensa undan strået. Härvid råkade L. *sträcka handen* så långt in *mot den igång varande rivvalsen*, att den kom i beröring med denna (vid punkt X å fig. 20), med påföljd att handen svårt skadades.

Orsaken till olycksfallet får främst tillskrivas vederbörandes uraktlåtenhet att stoppa *rivaren före rensningen av elevatorn. Rivaren, som medelst remtransmission drevs av* en elektrisk motor, var försedd med såväl fast som lös remskiva. Remledare med spak fanns även inom räckhåll på den plats vid elevatorn, där rensningsarbetet försiggick. Rivaren kunde därför lätt ha stoppats.

För att förebygga liknande olycksfall lämnades av yrkesinspektionen anvisning om att vid tillsyn av elevatorn icke borttaga den härför avsedda luckan, förrän driften frånslagits och rivaren stannat, och att förse luckan med hänglås, till vilket endast utsedd, ansvarig person innehar nyckel. (VIII x: 9)

Svänghjul, remskivor och remmar.

75. I en *filfabrik* användes för pumpning av vatten vid slipstenarna en pump, som drives från en 2·5 m över golvet belägen *taktransmission* (rotationshastighet c:a 150 varv/min.). Pumpningen brukade ske en gång om dagen, då pumpverket igångsattes för en tid av ungefär 15 minuter.

Sliparen K. skulle vid ett tillfälle lägga på remmen mellan transmissionen och pumpen och ställde sig härför på ett rör, beläget ungefär 0·5 m över golvet. K., som sökte utföra detta, medan transmissionsskivan var i gång, *fastnade* därvid med vänstra *armen mellan remmen och remskivan*, med påföljd att han drogs med och klämdes mellan axelledningen och ett vid väggen sittande rör. En arbetskamrat stannade snarast möjligt maskineriet, varefter K. lösgjordes. Han avled senare av de erhållna skadorna.

Arbetsledningen hade vid flera tillfällen förbjudit arbetarna att pålägga remmen, medan maskineriet var i gång, ett förbud som K. måste ha varit underkunnig om. Till yrkesinspektionen har meddelats, att pumpens nuvarande drivanordning kommer att borttagas och säkrare driftförhållanden anordnas. (VIII å: 37)

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

76. En *spårvagn*, motorvagn, stod inkörd i *vagnhallen*, och en skyltvakt G. var uppe på vagnens tak för nedtagande av skyltar. Då han vid nedstigning från taket stod med ena foten på den översta av de krampor, som utgöra fotsteg, och med en hand fattat om takrännan, tändes belysningen i vagnen av en montör F. Samtidigt fick G. en *elektrisk strömstöt* och *föll från vagnens tak* ned på stenläggningen i hallen, varvid han vrickade ena foten, så att han under tre veckors tid var urståndsatt att arbeta.

Montören F. hade från ena plattformen på vagnen tänt vagnsbelysningen för att kunna läsa de anteckningar, som gjorts i vagnens rapportbok, vilken varit instucken i ett särskilt för denna bok avsett fack vid taket. I rapportboken stod antecknat, att vagnen var felaktig, i det att överslag konstaterats på vissa metallbeslag.

En undersökning gav vid handen, att takrännan på grund av ett isolationsfel, vilket låg efter belysningsströmbrytaren, var spänningsförande så snart ljuset i vagnen var tänt, och spänningen uppmättes lika med nätspänningen 600 volt (likström).

Yrkesinspektören har lämnat anvisning om att vagn, å vilken isolationsfel konstaterats, vid införandet i vagnhallen skall förses med tydligt meddelande härom. Enbart anteckning i vagnens rapportbok kan icke anses tillfyllest. (IX: 66)

77. I en fabrik var eldaren sysselsatt med invändig *rengöring av en högtrycksångpanna*. För att kunna se inuti pannan begagnade han sig av en *sladdlampa*. Under arbe-

tet råkade han med ena *handen* komma *i beröring med* en *trasig del å sladden* och åsamkade sig därvid brännsår å handledens insida.

Det inträffade visar, hur viktigt det är att vid arbeten i ångpannor, kokare, behållare o. d. använda lampsladdar av föreskriftsenligt utförande. Före användandet av handlampor bör man övertyga sig om att såväl lampa som sladd befinna sig i fullgott skick. Då sladdarna emellertid trots bästa kvalitet och utförande lätt kunna skadas, rekommenderas användandet av ofarlig spänning. Lämplig sådan är 24 volt, vilken kan åstadkommas genom nedtransformering av vanlig belysningsspänning medelst s. k. handlampstransformator. (IX: 67)

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

78. Vid ett *vägarbete* togs fyllning för en vägbank ifrån ett sidoschakt. Detta *grustag* bestod i stort sett av tre olika skikt. Det nedersta var lerblandad mosand, mellanpartiet något grövre mo samt det översta partiet grovt grus, uppblandat med stora mängder rullsten. För vägbanken skulle endast det mellersta mosandsskiktet användas, och började detta parti på c:a 1·6 m höjd över grustagets botten. Grustagets profil framgår av fig. 21.

Till arbetet i detta grustag användes ett lag arbetare, som icke ägde tillräcklig kännedom om de risker, som medfölja ett till synes så enkelt arbete.

Vid ett tillfälle pågick lastning av sand, och hade häst och vagn placerats parallellt med slänten och nära invid ovannämnda 1·6 m höga pall av blandad sand och lera. En arbetare P. stod mellan slänt och vagn, under det att H. stod ett stycke bakom vagnens kortsida. Då kärran var fullastad, *inträffade två ras.* Vid det första blevo såväl P. som H. delvis *begravda under grusmassorna,* men de hade dock huvudena fria. Vid det andra, som inträffade några sekunder senare, kommo emellertid större sandmassor, varvid båda blevo helt övertäckta. H. kunde snart befrias från sand omkring huvudet och räddades därigenom. En bidragande orsak härtill får anses vara, att H. blott fått en ringa mängd sand i munhålan och var i stånd att befria sig från densamma. P. däremot hade c:a 0·5 m djup sand över huvudet och var, då han efter c:a 15 minuter blev framgrävd, redan död.

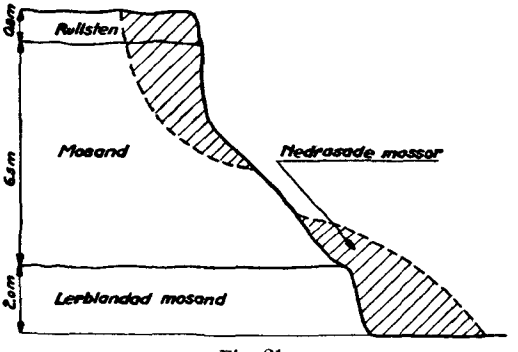

Fig. 21.

Detta olycksfall, som lätt kunde ha krävt ännu ett dödsoffer, påvisar ännu en gång nödvändigheten av att arbete i grustag måste ske med största omsorg och under iakttagande av de säkerhetsföreskrifter, som finnas utfärdade i socialstyrelsens anvisningar nr 15. Yrkesinspektören har därtill särskilt framhållit betydelsen av sista stycket i nämnda anvisningar, som angiver, att arbetsgivare är skyldig att lämna arbetare undervisning rörande arbetets bedrivande, och detta i all synnerhet i de fall då arbetarna äro obekanta med riskerna vid grustagsarbete. Tillika har det kraftigt framhållits, att arbetarna i ett alltför stort antal fall i påfallande grad underskatta riskerna vid grustagsarbete samt underlåta att följa givna anvisningar.

I föreliggande fall hade arbetsledningen utlämnat 1 exemplar av anvisningar nr 15 till varje lagledare ävensom råd nr 4. Lämpligare vore, att samtliga arbetare i grustag finge kvittera ut anvisningar nr 15. (X: 90)

Olycksfall genom explosion av sprängämnen, gaser o. d.

79. Vid ett *vägarbete* skulle en första *bränning verkställas* i ett c:a 1·3 m djupt borrhål — ståndare med en lutning av c:a 50°. Vid bränningen förfor skjutaren G. på det sättet, att han först nedförde en halv »gubbe» dynamit med tillhjälp av laddstaken, som var av trä och hade tillverkats på platsen. Därefter nedfördes i hålet en c:a 4 dm lång stubin, till dess änden stack ut ungefär 5 cm, varefter stubinen tändes. Medelst laddstaken sökte G. därefter föra ned stubin och tändhatt mot hålets botten, vilket arbete dock tog längre tid, än vad han trodde sig behöva. Orsaken härtill kan ligga i att borrhålets inre varit ojämnt genom någon utstående skärva i berget. Därjämte har enligt G. laddstaken »trängt» i hålet, enär den dels icke var alldeles rak och dels ojämn, såsom vanligen är fallet med hemmagjorda laddstakar, vilka tyvärr i stor utsträckning användas vid sprängningsarbeten.

Genom dessa samverkande orsaker har en försening inträffat med stubinens nedförande, och som vanligt vid dylika tillfällen har vederbörande *misstagit sig på det tidsmoment*, som står till buds *mellan* det *stubinen tändes och skottet normalt skall gå*. Med den stubinlängd, som användes, torde bränntiden varit c:a $^3/_4$ minut.

Tydligen har tändhatten förts ända ned till ammunitionen i hålets botten, utan att G. haft möjlighet att bedöma saken. *Då skottet gick, höll G. höger hand om laddstaken.* Handen blev ytterst illa skadad och måste amputeras. Underarmen var även »svart» men hade dock icke erhållit några mera allvarliga skador.

I detta fall håller yrkesinspektören före, att det näppeligen varit av avgörande betydelse, huru lång stubinen varit, enär huvudorsaken till olyckshändelsen beror dels på en felbedömning av bränntiden och dels på användandet av hemmagjord laddstake, som i detta fall även lär varit något krokig.

Vid de förhör, som verkställts med anledning av olycksfallet, har framhållits, att bränntiden skulle varit onormalt kort, beroende på att elden i stubintråden skulle »hoppat». Dylika uttalanden kunna icke tillmätas vitsord. I de fall man haft tillfälle att kontrollera sådan stubinring, har bränntiden visat sig normal.

Det inträffade påvisar ännu en gång nödvändigheten av att strängt iakttaga all möjlig varsamhet vid handhavandet av sprängämnen. Att vid sprängningsarbeten lita på att några sekunder av stubinens bränntid återstå, är vanskligt, enär en felbedömning av tiden i regel leder till olyckshändelser.

I detta fall tillkommer en maning att endast använda frästa laddstakar (rundstav).

(XI: 56)

Olycksfall vid ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

80. I en *handelsträdgård* var en *hydrofor* med tryckströmbrytare uppsatt för bevattningsändamål. Enär trycket 1·5 kg ej ansågs tillräckligt för bevattningen, anlitades rörarbetaren H. för att justera verket. Sedan trycket blivit höjt till 3·0 kg, anmodade H. trädgårdsmästaren att verkställa vattning för att prova, om trycket var nöjaktigt. Efter verkställt prov förklarade sig trädgårdsmästaren vara nöjd med resultatet. H. önskade emellertid göra ännu ett prov, varför trycket höjdes till 4·1 kg, varvid *hydroforen explo-derade.* Vid explosionen trycktes hydroforens bottengavel ut, och kastades behållarens överdel upp mot taket, varvid tryckströmbrytaren slogs sönder. Delar av denna träffade H. så hårt i huvudet, att han senare avled av skadorna.

Vid av yrkesinspektionens befattningshavare företagen undersökning konstaterades, att behållaren, som togs i bruk för tolv år sedan, hade använts på flera olika platser och endast under ett par år varit uppställd vid ifrågavarande handelsträdgård. Behållaren, som hade en höjd av 1 350 mm och 700 mm diameter, var svetsad av 4 mm plåt. Dess inåt-

kupade bottengavel var fastsvetsad med en synnerligen liten svetsfog, vilken antagligen lätt brustit vid tryckökningen.

Olycksfallet visar ånyo betydelsen av att svetsning av kärl under tryck måste anförtros åt ansvarskännande och i arbetet fullt kompetenta personer. Det inträffade påvisar även nödvändigheten av en regelbunden besiktning av dylika kärl. (XIII: 26)

Olycksfall vid transport av tunga föremål.

81. *Från en järnvägsvagn avlastades en stenkross* vägande c:a 13 ton. Krossen hade ett fast underlag av två grova träbalkar (se fig. 22 (a)) och stod på syllar lagda tvärs över vagnsflaket.

Vid sidan om vagnen staplades en bädd av syllar. Under vagnens sida inpassades två avsågade syllar (b) för att stödja vagnskanten. Två räler stuckos under krossen och mellan syllarna på flaket, varefter en domkraft applicerades mellan krossens underlag och en mot vagnens sidostolpar lagd syll (c). Sedan krossen med tillhjälp av domkraften skjutits över till vagnens sida, så att rälerna lågo an mot syllbädden, fastspikades dessa vid (d) samt pallades under vid (e).

När krossen sköts ut på rälerna, råkade den ena av dessa att slira något, varför den stöttades upp med en syll (f) mot ett décauvillespårs ena räl. Vagnstolparnas kättingkrokar hakades i räländarna.

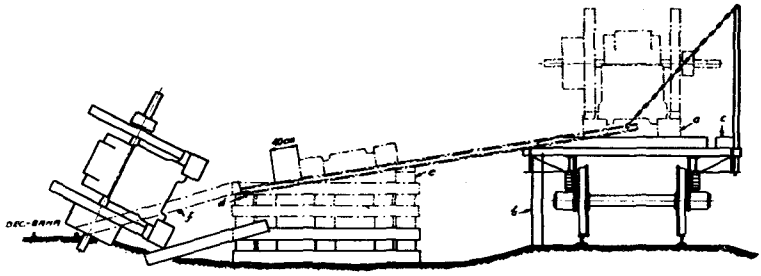

Fig. 22.

Man fortsatte att skjuta krossen med tillhjälp av domkraften och ett par spett. Krossen gick så småningom lättare, men domkraften, som senare flyttades över och stöddes mot vagnens sida, måste dock hela tiden användas.

Då krossens första underlagsbjälke var c:a 40 cm från »skärningen» mellan rälerna och bäddens översta syllager, började den sakta glida. Arbetslaget räknade med att krossen skulle stanna, då den nådde bädden, men i stället kommo syllarna att tjänstgöra som skidor och följde med utför, med påföljd att *krossen* slutligen *tippade över*. Härvid fingo ytterändarna av rälerna en sådan törn, att de på flaket vilande *räländarna kastades uppåt* ett par meter. En av de arbetare, som stodo på flaket, hann ej undan utan *träffades i huvudet av* den ena *rälen*, då denna föll tillbaka. Han avled påföljande dag av skadorna.

Under arbetets utförande hade det snöat hela tiden. Snö och isbark hade därför kommit in mellan syllarna, då bädden lades, och rälerna blevo även snöiga, möjligen isiga. Vagnen höjdes något, allteftersom krossen sköts utåt och fjädrarna lättades, vilket ökade rälernas lutning.

Vid lossningsarbete av detta slag bör användas en lina eller kätting, slagen omkring maskinens underlag eller på annat lämpligt sätt anordnad, så att bromsning kan ske i händelse av glidning. (XIV: 10)

Fig. 23. Skyddsbild, Skogs- och flottningsarbete nr 1, utgiven av Föreningen för arbetarskydd.

Olycksfall vid skogsavverkning.

82. En skogsarbetare Z. var sysselsatt med att *fälla* en större *gran*. Under fallet träffade trädet en mindre gran, som förorsakade, att det *avsågade trädets rotända slog upp*, varvid Z. fick högra *lårbenet avslaget*. Av polisrapporten framgår bl. a., att det var fritt utrymme omkring stubben.

Slag av rotända, som kastas uppåt eller åt sidan, förorsaka årligen många svåra olycksfall. Huggarna böra därför alltid vid fällning uppmärksamma detta förhållande och i tid ta till reträtten. Härigenom undgå de även slag av eventuellt nedfallande torrgrenar.

(XVII: 41)

83. En skogsarbetare höll på med att *köra* ut *virke* till en bilväg. Då han på kvällen ej kom hem, sändes några personer ut för att söka efter honom. Dessa funno honom *fastklämd mellan lasset och en bergvägg*. Han var då redan död. Troligen hade han sökt stötta lasset, då detta visat benägenhet att stjälpa.

Då årligen liknande olycksfall förekomma under virkeskörning, har socialstyrelsen sökt fästa körarnas uppmärksamhet på vådan av att med egen kraft söka hindra ett lass från att stjälpa genom följande anvisning:

»Försök aldrig att med kroppen stötta eller räta upp ett lass, som visar benägenhet att stjälpa. Dylika försök ha kostat många körare livet. Det enda riktiga i ett dylikt fall är att företaga omlastning.»

(XVII: 42)

Övriga olycksfall.

84. Vid ett *gatuarbete* sysselsattes arbetaren J. med grävningsarbete och avlastning av grus. Vid ett tillfälle råkade J. få en *träflisa under tumnageln*. Han försökte själv att avlägsna flisan men lyckades ej att helt få ut den. J. fortsatte likväl arbetet utan att anmäla skadan för arbetsledningen.

Efter ett par veckor drabbades J. av häftiga krampanfall och kände sig stel i mun, nacke och armar och måste därför avbryta arbetet. Vid läkarundersökning konstaterades, att J. hade ådragit sig *stelkramp*, vilken redan så gripit omkring sig, att livet ej stod att rädda.

Olycksfallet ger en allvarlig påminnelse om vikten att alltid snarast möjligt grundligt rengöra, desinficera och förbinda uppkomna sårskador. (L: 28)

Sveriges offentliga arbetsförmedling under oktober 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	15 977	7 748	6 186	206	Hallands län . .	1 071	427	258	251
Stockholms län .	3 175	2 138	1 398	149	Göteborgs stad .	8 891	4 250	3 415	209
Uppsala län . . .	2 000	1 338	881	149	Göteborgs o. Boh.l.	3 861	697	544	554
Södermanlands län	1 514	1 346	1 006	112	Älvsborgs län . .	1 182	443	267	267
Östergötlands län	2 620	1 933	1 333	136	Skaraborgs län .	1 601	1 196	812	134
Norrköping . . .	1 433	472	331	304	Värmlands län . .	2 336	1 041	689	224
Jönköpings län .	1 521	785	474	194	Örebro län	2 476	1 565	826	158
Kronobergs län .	618	416	276	149	Västmanlands län	1 477	1 286	917	115
Norra Kalmar län	458	241	186	190	Kopparbergs län .	1 382	565	410	245
Södra Kalmar län	1 346	468	346	288	Gävleborgs län . .	2 538	689	512	368
Gotlands län . . .	452	349	244	130	Västernorrlands l.	5 842	913	741	640
Blekinge län . . .	1 992	960	557	208	Jämtlands län . .	762	373	339	204
Kristianstads län .	1 886	1 842	1 139	102	Västerbottens län	1 761	795	520	222
Malmöh. l.: Malmö	5 324	2 322	1 614	229	Norrbottens län .	2 960	589	556	503
Hälsingborg . .	1 694	570	453	297	Tillsammans	**83 870**	**40 907**	**29 007**	**204**
Länet i övrigt .	3 220	3 150	1 777	102					

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	10 458	10 005	6 788	1 349	2 318	763	11 408	11 807	12 323	7 551	96
därav jordbruk .	8 838	8 808	5 918	1 349	2 318	763	9 807	10 187	11 126	6 681	92
skogshush.	1 620	1 197	870	—	—	—	1 601	1 620	1 197	870	135
Industri o. hantverk	22 621	2 494	2 250	1 786	1 002	719	23 439	24 407	3 496	2 969	698
Sjöfart och fiske .	4 928	1 367	1 337	214	101	72	5 055	5 142	1 468	1 409	350
Handel o. samfärdsel	8 764	3 528	3 025	5 107	3 852	2 761	12 451	13 871	7 380	5 786	188
Husligt arbete . .	98	20	14	13 479	14 654	9 736	9 930	13 577	14 674	9 750	93
Diversearbete . . .	11 340	1 564	1 541	2	2	1	10 734	11 342	1 566	1 542	724
Ungd. ut. särsk. utb.	1 846	—	—	1 378	—	—	3 077	3 224	—	—	—
Summa	**60 055**	**18 978**	**14 955**	**23 315**	**21 929**	**14 052**	**76 094**	**83 370**	**40 907**	**29 007**	**204**
Därav under 18 år	8 298	2 380	1 654	3 412	3 059	1 871	6 462	6 705	5 439	3 525	123
Summa sept. 1936	52 478	19 655	14 546	22 217	24 626	14 339	67 298	74 695	44 281	28 885	169
» okt. 1935	77 859	16 484	14 062	21 853	18 670	12 203	93 958	99 712	35 154	26 265	284
» » 1934	97 494	15 040	13 601	20 130	16 036	11 283	113 145	117 624	31 076	24 884	379
» » 1933	136 844	11 198	10 627	22 265	12 801	9 990	155 057	159 109	23 999	20 617	663

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 1 768 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 736 platser, varav 471 manliga och 265 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 338 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	60 055	18978	14955	8 838	8808	5918	1620	1197	870	431	27	27	3 721	501	426
1	Stockholms stad .	9 329	2 278	1 987	107	1	1	3	—	—	4	—	—	1 011	200	171
2	Stockholms län .	2 437	1 125	916	964	729	548	28	45	42	1	—	—	141	18	17
3	Uppsala län . . .	1 432	696	587	674	547	456	19	30	25	—	—	—	63	5	5
4	Södermanlands län	998	709	605	537	537	439	7	8	6	—	—	—	77	13	13
5	Östergötlands län	1 807	1 159	866	1 115	974	707	29	24	15	—	—	—	79	15	10
6	Norrköping . . .	1 171	285	214	226	150	97	6	9	6	—	—	—	61	3	2
7	Jönköpings län .	986	381	261	209	266	157	—	—	—	—	—	—	42	5	4
8	Kronobergs län .	440	179	145	140	127	94	1	—	—	—	—	—	6	1	1
9	Kalmar län . . .	1 408	347	283	157	168	109	2	6	4	—	—	—	186	5	5
10	Gotlands län . .	301	195	156	124	157	119	—	—	—	—	—	—	4	—	—
11	Blekinge län . .	1 473	381	241	148	193	84	5	—	—	—	—	—	58	5	5
12	Kristianstads län	1 162	955	634	728	849	544	—	—	—	1	—	—	34	5	2
13	Malmöh. l.: Malmö	3 292	579	430	116	174	132	—	—	—	—	—	—	301	42	29
14	Hälsingborg . .	1 340	267	256	100	73	64	—	—	—	—	—	—	77	—	—
15	Länet i övrigt .	2 657	2 299	1 419	990	1710	879	—	—	—	—	—	—	131	27	22
16	Hallands län . .	872	214	145	172	167	98	2	—	—	—	—	—	72	3	3
17	Göteborgs stad . .	6 387	1 970	1 847	147	90	64	3	2	2	—	—	—	591	52	52
18	Göteb. o. Boh. län	3 545	448	399	180	143	110	1	2	2	1	—	—	78	3	2
19	Älvsborgs län . .	962	179	153	97	69	48	1	—	—	—	—	—	115	14	11
20	Skaraborgs län .	1 155	683	526	526	545	393	14	22	22	—	—	—	62	27	25
21	Värmlands län .	1 925	475	412	142	119	74	250	35	30	—	—	—	59	6	4
22	Örebro län . . .	1 524	559	334	312	380	214	16	75	25	53	1	1	70	8	7
23	Västmanlands län	782	648	492	438	484	346	5	11	8	12	—	—	54	15	8
24	Kopparbergs län .	965	212	167	54	39	35	60	97	62	97	2	2	78	1	1
25	Gävleborgs län .	2 053	341	299	126	34	33	177	148	118	—	—	—	107	16	16
26	Västernorrlands l.	5 056	429	375	138	15	15	531	202	156	—	—	—	81	5	5
27	Jämtlands län . .	513	137	131	59	18	15	64	59	59	1	1	1	13	4	4
28	Västerbottens län	1 326	399	232	43	25	18	131	215	81	—	—	—	34	2	1
29	Norrbottens län .	2 757	449	443	69	25	25	265	207	207	261	23	23	36	1	1
	Kvinnl. avdeln. .	23 315	21929	14052	1 349	2318	763	—	—	—	—	—	—	93	54	41
1	Stockholms stad .	6 648	5 470	4 199	269	21	2	—	—	—	—	—	—	63	42	29
2	Stockholms län .	738	1 013	482	23	66	14	—	—	—	—	—	—	4	—	—
3	Uppsala län . . .	568	642	294	87	155	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	516	637	401	82	133	54	—	—	—	—	—	—	1	7	7
5	Östergötlands län	813	774	467	98	145	83	—	—	—	—	—	—	1	—	—
6	Norrköping . . .	262	187	117	13	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	535	404	213	25	52	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	178	237	131	18	60	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	396	362	249	15	52	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	151	154	88	8	35	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	519	579	316	21	116	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	724	887	505	121	208	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	2 032	1 743	1 184	14	43	7	—	—	—	—	—	—	11	1	1
14	Hälsingborg . .	354	303	197	15	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	563	851	358	108	276	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	199	213	113	9	43	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	2 504	2 280	1 568	2	1	—	—	—	—	—	—	—	7	2	2
18	Göteb. o. Boh. län	316	249	145	13	18	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län . .	220	264	114	3	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	446	513	286	56	131	39	—	—	—	—	—	—	—	2	2
21	Värmlands län .	411	566	277	42	119	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	952	1 006	492	63	198	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	695	638	425	92	164	70	—	—	—	—	—	—	6	—	—
24	Kopparbergs län .	417	353	243	14	26	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	485	348	213	24	31	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	786	484	366	46	84	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	249	236	208	39	54	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	435	396	288	21	43	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	203	140	113	8	14	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
3 125	**216**	**194**	**4298**	**203**	**179**	**789**	**34**	**27**	**1375**	**216**	**209**	**509**	**56**	**44**	**1 029**	**88**	**72**	**489**	**18**	**11**	
31	—	—	159	38	26	104	17	13	462	163	163	60	7	7	134	30	30	31	6	3	1
49	3	3	126	22	22	14	—	—	31	—	—	6	6	6	22	—	—	4	—	—	2
54	3	3	142	7	7	4	2	2	24	2	2	3	—	—	57	—	—	—	—	—	3
2	—	—	42	5	5	3	—	—	21	2	2	6	1	1	2	—	—	—	—	—	4
6	—	—	43	15	14	1	—	—	21	1	1	4	1	1	6	1	1	—	—	—	5
6	—	—	21	5	4	31	—	—	20	—	—	53	6	4	21	4	4	3	2	2	6
9	6	1	169	12	12	4	—	—	31	1	1	15	3	3	49	5	5	62	—	—	7
49	2	2	14	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	8
84	7	7	178	4	4	—	—	—	45	2	2	2	—	—	7	—	—	12	—	—	9
7	3	3	4	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
304	6	6	28	3	2	2	—	—	24	1	—	4	1	—	8	—	—	—	—	—	11
28	8	7	54	3	1	1	—	—	18	8	6	4	1	1	10	—	—	1	1	1	12
35	—	—	64	7	5	19	—	—	94	1	—	49	—	—	64	4	2	94	1	—	13
7	—	—	15	2	2	10	2	2	27	—	—	5	—	—	52	1	1	2	—	—	14
250	88	82	18	9	6	11	—	—	95	4	4	21	—	—	74	—	—	24	3	3	15
84	1	1	40	—	—	7	1	1	20	—	—	16	1	1	32	—	—	—	—	—	16
30	6	6	251	13	13	109	5	2	139	2	2	69	14	12	57	19	19	27	—	—	17
1 826	65	65	79	22	21	10	1	1	55	12	11	85	1	1	34	7	5	75	3	—	18
23	—	—	37	6	6	12	—	—	21	—	—	43	2	2	25	—	—	75	—	—	19
26	—	—	21	2	1	2	—	—	21	11	9	1	2	2	20	2	2	73	—	—	20
98	10	—	162	2	2	29	—	—	18	1	1	11	—	—	22	1	—	—	1	1	21
28	4	4	24	2	2	12	1	1	26	1	1	26	1	—	287	1	1	3	—	—	22
3	—	—	21	3	3	2	—	—	10	1	1	6	—	—	4	—	—	—	—	—	23
7	—	—	76	—	—	15	—	—	9	—	—	3	1	1	2	—	—	1	1	1	24
18	—	—	365	6	6	26	—	—	33	—	—	11	—	—	8	10	1	—	—	—	25
54	4	4	1327	3	3	315	5	5	58	—	—	1	—	—	11	—	—	2	—	—	26
5	—	—	11	—	—	17	—	—	13	3	3	1	2	1	4	—	—	—	—	—	27
—	—	—	264	1	1	16	—	—	14	—	—	3	6	1	4	3	1	—	—	—	28
2	—	—	543	11	11	14	—	—	18	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	—	29
7	—	—	**2**	**12**	**11**	**92**	**122**	**102**	**331**	**232**	**159**	**1 029**	**461**	**325**	**206**	**85**	**50**	**26**	**36**	**31**	
2	—	—	2	1	—	47	72	56	96	94	76	198	190	122	16	23	15	10	24	19	1
—	—	—	—	—	—	1	1	1	8	9	5	9	6	3	—	2	2	2	—	—	2
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	—	48	1	—	8	1	—	—	—	—	3
—	—	—	—	6	6	1	2	2	2	4	3	27	32	31	—	—	—	4	9	9	4
—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	8	5	30	7	6	1	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	44	1	—	1	—	—	2	1	1	6
1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	3	16	4	3	38	—	—	2	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	2	7	5	3	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	6	2	—	1	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	1	1	12	8	5	5	4	3	—	—	—	—	—	—	12
1	—	—	—	5	5	20	31	30	47	15	8	238	91	79	17	14	12	5	2	2	13
—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	3	1	6	—	—	12	1	—	—	—	—	14
1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	3	1	19	6	4	1	1	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—	16
2	—	—	—	—	—	18	9	9	76	23	18	217	74	55	7	18	15	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	4	10	12	2	1	5	2	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	30	1	—	2	15	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	1	—	8	16	7	2	2	2	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	6	4	47	12	6	99	1	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	5	13	2	1	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	1	1	37	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	1	1	7	1	1	12	1	1	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	2	5	3	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**6 544**	**1111**	**1037**	**311**	**24**	**24**	**4 928**	**1367**	**1337**	**953**	**118**	**84**	**2 813**	**858**	**339**
1	Stockholms stad .	1 940	281	247	78	5	5	460	144	141	485	57	32	1 274	239	228
2	Stockholms län .	218	66	61	4	—	—	47	3	3	16	—	—	54	4	4
3	Uppsala län . . .	105	18	18	6	—	—	9	2	2	6	—	—	23	—	—
4	Södermanlands län	27	19	18	2	—	—	60	23	23	3	—	—	14	1	1
5	Östergötlands län	142	21	21	3	1	1	11	5	4	9	1	1	32	3	3
6	Norrköping . . .	194	5	5	15	—	—	111	46	46	8	1	1	54	6	6
7	Jönköpings län .	45	6	6	7	1	1	3	—	—	7	—	—	22	1	1
8	Kronobergs län .	49	21	21	3	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
9	Kalmar län . . .	42	5	3	2	1	1	289	42	42	3	1	1	21	—	—
10	Gotlands län . .	20	—	—	2	—	—	42	19	19	1	—	—	3	1	1
11	Blekinge län . .	53	1	—	10	—	—	177	59	57	5	1	—	20	1	—
12	Kristianstads län	62	16	16	4	—	—	40	13	13	2	—	—	16	4	4
13	Malmöh. l.: Malmö	832	33	27	36	—	—	209	58	57	72	7	6	201	7	6
14	Hälsingborg . .	123	—	—	3	—	—	455	149	148	10	1	1	59	—	—
15	Länet i övrigt .	135	28	25	32	4	4	204	88	88	9	—	—	82	17	16
16	Hallands län . .	101	6	6	2	—	—	57	10	10	4	—	—	35	1	1
17	Göteborgs stad .	277	74	65	22	7	7	1 901	427	422	212	38	33	579	60	57
18	Göteb. o. Boh. län	287	38	38	4	1	1	108	38	38	7	3	1	30	3	3
19	Älvsborgs län . .	115	5	5	4	1	1	8	—	—	3	1	1	28	—	—
20	Skaraborgs län .	33	15	15	3	1	1	9	—	—	6	1	1	18	3	3
21	Värmlands län .	412	167	167	11	1	1	59	39	39	10	1	1	45	—	—
22	Örebro län . . .	65	9	9	9	1	1	12	—	—	12	—	—	28	—	—
23	Västmanlands län	29	24	23	2	—	—	19	13	13	7	3	3	6	—	—
24	Kopparbergs län .	44	14	13	1	—	—	2	—	—	3	—	—	8	—	—
25	Gävleborgs län .	107	18	17	11	—	—	212	52	51	10	—	—	45	4	4
26	Västernorrlands l.	619	69	65	26	—	—	285	81	77	9	—	—	51	—	—
27	Jämtlands län . .	60	28	28	—	—	—	—	1	1	4	—	—	15	—	—
28	Västerbottens län	162	42	39	5	—	—	69	34	25	23	2	2	21	3	1
29	Norrbottens län .	246	82	79	4	—	—	70	21	18	5	—	—	28	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	—	—	—	—	—	—	**214**	**101**	**72**	**361**	**124**	**96**	**897**	**441**	**311**
1	Stockholms stad .	—	—	—	—	—	—	101	46	39	128	64	42	326	211	133
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	2	—	—	12	5	5	14	7	5
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	19	3	3
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	4	—	—
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	7	6	1
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	2	2	13	3	1
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	1	1
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	—	11	4	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	20	12	12
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	5	—	—	78	12	12	190	76	68
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	14	6	5
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	3	2	2	2	1	1	12	2	1
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	78	44	22	92	29	25	173	82	59
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	4	3	3	5	5	4	11	5	2
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	1
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	—	—
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	4	2	2
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1	14	4	4
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	14	5	5
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	5	1	1
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	7	1	1	1	—	—	8	2	2
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	5	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	7	2	2
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Re-serv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
3 621	**2 139**	**1 702**	**676**	**117**	**113**	**701**	**796**	**787**	**98**	**20**	**14**	**11 340**	**1 564**	**1 541**	**1 846**	**1 768**	
1 286	605	438	345	3	3	335	405	402	53	4	4	725	73	73	242	220	1
165	69	53	10	4	4	21	32	32	15	3	2	468	121	119	33	12	2
55	28	17	7	4	4	5	1	1	2	1	1	125	46	44	49	127	3
29	25	23	2	—	—	8	5	5	—	—	—	140	70	69	16	41	4
71	37	27	6	2	2	13	36	36	3	1	1	187	21	21	26	1	5
126	35	25	5	—	—	3	1	—	—	—	—	180	12	12	27	10	6
59	14	9	9	4	4	2	31	31	—	—	—	224	26	26	18	110	7
10	6	5	2	—	—	2	2	2	—	—	—	155	20	20	—	34	8
45	77	77	11	3	2	5	—	—	—	—	—	301	26	26	16	31	9
23	8	7	—	—	—	6	5	5	—	—	—	58	2	2	2	25	10
78	47	30	6	2	1	23	2	1	4	2	1	477	57	54	39	24	11
29	11	8	6	—	—	4	—	—	—	—	—	112	36	31	8	—	12
245	162	83	32	2	2	16	2	2	4	—	—	720	79	79	89	83	13
110	26	25	11	—	—	23	1	1	2	—	—	210	12	12	39	—	14
68	92	63	8	1	1	15	118	118	1	1	1	456	109	107	33	158	15
48	5	5	6	—	—	6	—	—	1	—	—	156	19	19	11	16	16
500	701	637	142	78	77	112	65	63	7	4	2	949	313	312	263	42	17
86	40	36	5	1	1	16	9	9	—	—	—	473	56	54	105	163	18
31	4	4	—	—	—	7	19	19	1	—	—	306	58	56	10	15	19
46	7	7	10	2	2	17	1	1	—	1	1	208	41	41	39	8	20
64	31	31	3	—	—	11	28	28	1	—	—	463	33	33	55	103	21
65	25	19	9	—	—	8	8	8	—	1	—	435	41	41	24	51	22
24	38	31	—	1	1	3	12	12	—	—	—	114	43	43	23	—	23
29	10	9	10	2	1	—	2	2	—	—	—	372	43	40	94	30	24
58	8	8	4	—	—	11	1	1	—	—	—	657	44	44	67	48	25
138	15	15	6	4	4	7	—	—	3	—	—	1 154	26	26	242	210	26
28	—	—	10	2	2	8	10	8	—	—	—	170	9	9	30	11	27
45	10	7	8	2	2	4	—	—	1	1	—	398	53	53	81	11	28
60	3	3	3	—	—	10	—	—	—	1	1	947	75	75	165	184	29
211	**570**	**270**	**2 698**	**2 145**	**1 685**	**940**	**572**	**399**	**13479**	**14654**	**9 786**	**2**	**2**	**1**	**1 378**	—	
85	273	125	1 090	685	639	407	142	102	3 458	3 582	2 800	—	—	—	350	—	1
8	12	8	59	52	36	35	40	14	515	813	389	—	—	—	46	—	2
3	4	3	35	66	38	23	22	10	256	387	186	2	1	—	99	—	3
—	4	3	18	30	27	10	13	10	343	397	249	—	—	—	27	—	4
3	8	6	47	65	40	20	10	7	510	527	316	—	1	1	69	—	5
1	2	—	20	27	17	4	3	1	157	142	91	—	—	—	12	—	6
2	4	1	63	48	27	21	14	8	341	270	157	—	—	—	13	—	7
1	1	1	8	10	8	5	1	1	144	162	104	—	—	—	—	—	8
—	2	2	21	26	22	12	12	8	302	257	194	—	—	—	16	—	9
1	1	1	18	7	7	6	6	3	108	102	67	—	—	—	—	—	10
9	19	10	49	53	36	11	13	5	326	366	240	—	—	—	78	—	11
5	5	2	77	89	59	13	7	4	444	553	330	—	—	—	26	—	12
1	48	9	152	138	88	35	24	19	1 140	1 243	844	—	—	—	78	—	13
3	15	6	48	37	27	11	10	7	222	219	150	—	—	—	12	—	14
7	19	6	49	49	31	23	13	9	302	479	244	—	—	—	32	—	15
1	2	2	19	29	18	1	1	1	141	133	80	—	—	—	20	—	16
48	105	53	259	213	164	132	103	89	1 136	1 577	1057	—	—	—	256	—	17
—	1	—	32	17	12	10	11	7	180	165	103	—	—	—	47	—	18
—	—	—	23	26	12	11	15	11	143	191	89	—	—	—	2	—	19
2	2	2	12	30	19	12	12	5	318	316	209	—	—	—	30	—	20
1	3	—	35	44	29	9	13	4	315	380	201	—	—	—	5	—	21
3	16	7	118	52	34	40	24	19	522	692	390	—	—	—	20	—	22
13	14	13	46	71	61	11	15	12	401	360	258	—	—	—	90	—	23
2	3	3	68	63	48	18	13	10	310	248	170	—	—	—	—	—	24
3	5	5	52	45	34	9	8	8	306	253	152	—	—	—	41	—	25
9	2	2	125	67	54	24	6	5	546	319	255	—	—	—	—	—	26
—	—	—	62	50	50	10	10	10	124	117	100	—	—	—	3	—	27
—	—	—	72	42	36	12	10	10	310	293	217	—	—	—	—	—	28
—	—	—	21	14	12	5	1	—	159	111	94	—	—	—	6	—	29

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935				1936								
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	10·9	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	[1]8·0	8·5
Ansökn. per 100 lediga platser .	244	284	434	442	370	319	261	249	214	194	194	175	169
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·73	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·	3·82	·	·	3·91
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	104·6	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·	109·2	·	·	111·1
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	18·8	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	18·4	14·4	12·1	10·3	10·2	12·4	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	100	·	·	97	·	·	94	·	·	102	·	·	—
Danmark. Arbetslöshet, i % .	14·9	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	18·9	12·8	11·2	12·0	12·3	12·9
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	72	81	100	140	131	140	126	93	66	58	61	61	65
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	125	126	123	122	114	110	[2]55	121	132	133	133	134	135
Finland. Arbetslösa	5 786	9 739	14841	17778	19912	20591	18665	13323	8 182	2 409	1 647	996	1 702
Ansökn. per 100 lediga platser .	212	288	343	362	320	277	277	233	170	157	166	161	167
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	·	101·8	·	·	97·7	·	·	98·7	·	·	107·0	·	·
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	15·0	14·6	14·6	14·2	16·3	15·4	14·4	13·8	13·0	13·1	12·7	12·3	12·4
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	2 032	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768	1 766	1 717	1 678	1 690
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	110·0	110·1	110·6	111·3	108·6	110·0	111·6	112·5	113·7	113·7	—	—	—
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	[2]83	124	129	133	145	142	123	117	109	70	69	67	—
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	35·4	35·2	36·6	40·7	42·6	41·2	38·5	36·2	35·3	[1]34·8	35·4	34·1	—
Arbetslöshetsdagar, i %	30·7	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	32·5	31·7	31·1	31·4	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	26·8	25·1	26·2	29·2	29·7	[1]29·9	26·1	24·3	21·9	[1]21·8	30·5	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	1 714	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491	1 315	1 170	1 098	1 035
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	861	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828	732	651	606	565
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·6	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5	17·7	17·8	17·9	17·9
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	205	214	243	285	317	322	299	267	242	231	221	218	217
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	14·6	16·1	18·6	23·7	25·8	25·5	22·3	18·9	16·8	15·6	16·0	—	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	81	·	·	81	·	·	82	·	·	80	·	·	—
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	80	·	·	78	·	·	78	·	·	79	·	·	—
Frankrike. Underst. arbetsl. (1 000)	377	378	404	433	469	490	470	449	430	419	425	417	408
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	408	419	458	481	519	529	509	491	465	459	469	458	449
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	609	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	593	977	1 717	2 007	2 316	2 101	1 791	1 274	582	365	352	476	684
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	127·8	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	152·5	147·1	143·7	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 819	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840	1 074	1 223	1 128	—
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	11·1	11·3	13·4	18·4	21·0	21·5	20·5	17·6	14·8	13·5	12·2	—	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	12·9	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	14·6	13·2	11·8	11·5	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	573	601	679	794	850	860	798	719	637	566	[1]508	480	—
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	17	16	16	19	19	19	19	18	18	16	15	14	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	359	314	329	356	354	382	307	310	295	307	303	302	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	9	9	11	17	22	23	19	15	13	—	—	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	13	11	12	19	28	34	31	26	17	14	11	12	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	30	35	43	51	49	53	51	42	36	30	24	20	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	13·0	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	14·8	13·9	12·5	—	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	106·1	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	102·0	104·6	105·6	107·1	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	83·5	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	85·8	86·3	87·7	88·6	—
Arbetslöshet, i %	17·9	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	16·2	15·1	13·7	12·8	[1]12·3	11·9	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	15·9	·	·	13·7	·	·	13·4	·	·	12·8	·	·	—
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	42	40	36	36	35	32	32	33	35	39	43	—	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1936. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under oktober har prisnivån stigit något, vartill i främsta rummet bidragit de sedan prisrapporteringen i mitten av september inträffade prisförhöjningarna å smör och margarin samt mjöl och bröd. Köttpriserna visa däremot under månaden någon sänkning.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—oktober 1936 och 1931—oktober 1936. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med oktober 1936 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal 1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936 1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	sept.	okt.
juli 1914 . .	100	154	150	140	131	127	123	124	130	134	135	134	133	134
år 1931 . .	.	.	.	.	100	97	93	94	99	101	102	102	101	102

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under oktober stigit med 1 enhet. Det må noga observeras, att ovan angivna indextal endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1936, 157 med juli 1914 som utgångspunkt och 99 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 737).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	augusti 1936		september 1936				oktober 1936				
	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31
Rörlig basperiod: (föreg. vecka = 100)	99·97	99·93	99·43	99·99	100·08	100·05	100·27	100·03	100·35	100·02	100·01
Fast basperiod: (sept. 1931 = 100)	100·9	100·8	100·2	100·2	100·3	100·4	100·6	100·7	101·0	101·0	101·1

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1935	Okt. 1935	Aug. 1936	Sept. 1936	Okt [1] 1936	Höjn. el. sänkn. i % okt. 1913—okt. 1936	Höjn. el. sänkn. i % okt. 1935—okt. 1936
Mjölk: oskummad	l	14	47	21	22	22	22	22	+ 57·1	0·0
separerad	»	6	23	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	256	729	268	259	258	260	271	+ 12·4	+ 4·6
mat- (lands-)	»	213	727	253	249	246	247	253	+ 15·5	+ 1·6
Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	177	180	188	187	188	+ 13·9	+ 4·4
halvfet, » »	»	121	500	129	131	146	146	147	+ 22·5	+ 12·2
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	135	131	130	130	140	+ 1·4	+ 6·9
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	184	238	189	203	250	+ 38·9	+ 5·0
Potatis: gammal	5 l	28	71	43	44	44	44	43	+ 65·4	— 2·3
»	hl	·	1271	640	668	—	673	663	·	— 0·7
färsk, svensk	5 l	46	102	92	—	54	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	kg	31	78	48	42	41	42	42	+ 35·5	0·0
Bruna bönor, holländska	»	48	214	62	65	61	60	61	+ 29·8	— 6·2
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	38	38	38	39	40	+ 29·0	+ 5·3
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	24	24	24	25	26	+ 23·8	+ 8·3
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	78	33	32	33	34	35	+ 29·6	+ 9·4
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	35	35	37	37	38	+ 5·6	+ 8·6
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	40	40	41	42	42	+ 2·4	+ 5·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	59	59	60	60	63	+ 53·7	+ 6·8
hårt, knäckebröd	»	·	·	82	82	82	82	84	·	+ 2·4
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	58	58	59	59	60	+ 57·9	+ 3·4
grovbröd (grov hälkaka, ankarst.)	»	30	64	45	45	45	45	46	+ 53·3	+ 2·2
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	132	131	131	131	132	+ 76·0	+ 0·8
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	72	73	72	72	73	+ 69·8	0·0
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	85	85	85	86	87	+ 45·0	+ 2·4
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	97	97	97	98	99	·	+ 2·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	179	192	197	198	195	+ 56·0	+ 1·6
soppkött	»	100	490	143	154	158	158	157	+ 52·4	+ 1·9
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	217	223	235	235	231	+ 75·0	+ 3·6
spädkalv	»	72	312	129	136	141	143	143	+ 98·2	+ 5·1
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	205	206	225	224	213	+ 65·1	+ 3·4
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	172	189	191	193	190	·	+ 0·5
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	177	199	195	198	202	+ 47·4	+ 1·5
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	182	202	200	201	205	+ 42·4	+ 1·5
» amerikanskt (ryggfläsk)	»	·	·	170	178	186	184	185	·	+ 3·9
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	110	114	106	109	110	+ 44·7	— 3·5
gädda	»	108	333	153	160	161	156	158	+ 43·6	— 1·8
sill	»	34	110	62	63	64	62	60	+ 62·2	— 4·8
strömming	»	38	114	57	63	57	57	58	+ 38·1	— 7·9
torsk	»	55	160	89	95	90	90	89	+ 61·8	— 6·3
rödspotta (spätta)	»	79	244	145	149	149	149	148	+ 85·0	— 0·7
kolja	»	·	·	116	119	118	116	115	·	— 3·4
Salt sill, prima islands-	»	45	148	62	84	57	48	49	+ 8·9	— 41·7
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	66	70	72	69	69	+ 25·5	— 1·4
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	291	287	284	284	285	·	— 0·7
Socker, bit-	»	67	183	46	46	47	46	47	— 29·9	+ 2·2
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	101	69	98	67	76	·	+ 10·1
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	115	117	129	134	148	·	+ 26·5
Bananer, prima	kg	·	·	160	139	159	140	139	·	0·0
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	101	101	83	84	84	·	— 16·8
Vitkål, svensk	»	·	·	24	22	28	22	20	·	— 9·1
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	35	35	34	34	34	·	— 2·9
Fotogen, Water White	l	20	71	20	20	20	20	20	— 4·8	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	945	950	990	1010	1015	+ 40·0	+ 6·8
barr-, » »	»	575	1895	780	730	765	775	780	+ 34·5	+ 6·8
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	·	614	609	606	607	609	+ 52·6	0·0
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	284	·	291	289	295	297	299	+ 28·3	+ 3·5
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	452	449	460	469	468	·	+ 4·2
c:a 40–60 el. 60–80 mm, »	»	·	·	436	434	447	454	455	·	+ 4·8

[1] Preliminära siffror.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i föregående häfte av denna tidskrift meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna i Sverige lämnas i nedanstående tabeller en sammanställning av motsvarande indextal från vissa främmande länder.

Tab. 1. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel — inkl. dryckesvaror och tobak — bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Juli 1914 = 100	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1929	148	200	161	184	187	178	156	175	147	159	—	195	154	196	185	197	211	179
» 1930	138	205	159	180	176	178	151	174	144	153	—	195	142	200	179	179	200	176
» 1931	127	206	153	173	173	176	137	173	140	143	—	189	125	203	169	157	177	173
» 1932	124	206	146	168	172	177	138	172	138	144	—	188	122	205	168	163	152	179
» 1933	120	202	138	162	187	175	136	172	135	142	—	187	128	209	171	175	173	182
» 1934	123	201	136	166	191	174	137	168	135	144	—	188	134	210	178	191	199	183
» 1935	129	198	137	167	178	174	143	166	134	143	—	188	147	216	174	192	214	183
dec./jan. 1936	132	198	138	168	179	173	147	166	135	145	—	189	146	225	178	194	214	181
mars/apr. »	134	196	140	169	170	172	148	166	135	145	—	189	146	225	178	195	214	181
juni/juli »	134	196	139	169	170	173	150	167	137	146	—	190	146	225	179	196	227	182
sept./okt. »	132	196	140	169	170	173	148	170	140	147	—	191	146	225	179	196	227	182

Tab. 2. Levnadskostnader. Internationell översikt.

1914 (eller annat förkrigsår) = 100		Sverige	Norge	Danmark	Finland	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Nya Zeeland
juni/juli	1929	169	164	173	1192	161	153	556	867	169	161	544	170	156	132	160
»	1930	164	161	165	1189	155	148	572	866	162	158	531	167	156	129	158
»	1931	158	151	154	1003	147	138	589	789	153	150	488	150	137	123	145
»	1932	156	149	154	985	143	121	535	708	141	138	465	136	125	118	·
»	1933	153	147	160	967	138	119	516	697	137	131	447	128	120	115	126
»	1934	155	148	166	948	141	122	522	653	140	129	419	136	122	116	129
»	1935	156	150	173	965	143	123	490	649	126	127	430	140	123	116	133
okt./nov.	»	·	153	·	1004	147	123	·	684	·	129	·	·	126	115	136
nov./dec.	»	·	153	·	1003	147	123	·	689	·	130	·	·	126	115	136
dec./jan.	1936	158	153	173	996	147	123	478	684	137	130	·	142	127	115	135
jan./febr.	»	·	153	·	978	147	124	·	685	·	130	·	·	126	116	134
febr./mars	»	·	154	·	982	146	124	·	683	·	130	·	·	126	116	134
mars/april	»	158	155	173	981	144	124	486	683	—	130	·	141	125	116	134
april/maj	»	·	155	·	971	144	124	·	677	·	130	·	·	125	116	135
maj/juni	»	·	155	·	965	144	124	·	674	·	130	·	·	125	116	135
juni/juli	»	158	155	174	966	146	125	497	677	131	130	·	—	125	116	136
juli/aug.	»	·	155	·	971	146	125	·	674	·	130	·	·	126	116	137
aug./sept.	»	·	154	·	982	147	125	·	683	·	130	·	·	127	115	—
sept./okt.	»	157	155	174	987	148	124	—	690	—	—	·	—	127	—	140

Litteraturöversikt.

(Oktober 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

FÖLDES, B. La statistique considérée au point de vue de la statistique sociale. Journal de la Société hongroise de statistique 1936, nr 2/3.

HESSELGREN, K. Några intryck från den 10:de arbetskonferensen i Genève. Mellanfolkligt samarbete 1936, nr 6.

N[ORDSTRÖM], G. H. Internationell konferens i London för socialt arbete. Svenska röda korset 1936, nr 9.

OLSSON, JOHN. Motortrafikolyckorna i de nordiska länderna. Assurans 1936, nr 20.

Sverige.

CASSEL, G. Sverige under krisen. Skandinaviska kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1936, nr 4.

FITGER, P. Den svenska industriproduktionens utveckling sedan 1929. Skandinaviska kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1936, nr 4.

HEDBERG, B., & SVANSTRÖM, K. Arbetsintensitetens problem. Skogsindustriarbetaren 1936, nr 18—20.

[LANDSSEKRETARIATET.] Socialstyrelsens organisation. (Yttrande.) Fackföreningsrörelsen 1936, nr 43.

SKOGLUND, E. Ett svenskt betänkande om folkförsörjning och arbetsfred. Socialt arbeid 1936, nr 8.

[DE ÖMSESIDIGA SOCIALFÖRSÄKRINGSBOLAGENS FÖRENING.] Omorganisation av socialstyrelsen. (Yttrande.) Gjallarhornet 1936, nr 19.

En krisstudie. [Anm. av] Ivar Stafsing: Fri företagsamhet eller kommunism. Verkstäderna 1936, nr 10.

Näringslivets kontroll. Metallarbetaren 1936, nr 40.

Sjukkasseförbundets yttrande i anledning av framlagt förslag om socialstyrelsens organisation. Sv. sjukkasse-tidning 1936, nr 10.

Amerikas förenta stater.

PETERSEN, E. Gjenreisningspolitikk og reformpolitikk i De Forente Stater. Socialt arbeid 1936, nr 8.

SILVERSTOLPE, G. WESTIN. Konjunkturförbättringen i Förenta staterna på den säkra sidan. Finanstidningen 1936, nr 29.

Belgien.

WAUTERS, A. Les ouvriers agricoles et le progrès social. Revue du travail 1936, nr 8.

Frankrike.

Den franska välfärdspolitiken. Industria 1936, nr 21.

Norge.

HOLST, J. TH. Økonomisk orientering og videnskapelig forskning. (Föredrag med diskussion.) Norges industri 1936, nr 21.

Soc. rådsrepublikernas union.

ANDERSSON, UNO. Studier i Sovjet-Unionen. Metallarbetaren 1936, nr 41.

SCHWARZ, S. Stachanovrörelsens första år. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 43.

Stachanovrörelsens årsfest. Industria 1936, nr 21.

Tyskland.

STAHR, B. Die soziale Selbstverantwortung als Grundlage der Arbeitseinheit von Wirtschafts- und Sozialpolitik. Soziale Praxis 1936, nr 40.

Entwicklung und Wandlung der Sachgüterproduktion. Vierteljahrsh. zur Konjunkturforschung 1936/37, nr 2.

Kartellväsendet i Tyskland. Industria 1936, nr 21.

Technischer Fortschritt und Produktivität. Vierteljahrsh. zur Konjunkturforschung 1936/37, nr 2.

Arbetarskydd.

FELLENIUS, V. Individuell olycksfallsfrekvens. Affärsekonomi 1936, nr 13.

JÖNSSON, HARRY. Något om skyddsanordningar vid elektrisk ljusbågssvetsning. Arbetarskyddet 1936, nr 9.

MENSLAGE, R. Sicherheitsmassnahmen bei der Verwendung von Schleifkörpern ohne Schutzhauben. Die Berufsgenossenschaft 1936, nr 14.

MÜTZELBURG. Der Verkehr mit Sprengstoffen. Die Berufsgenossenschaft 1936, nr 14.

ZELLER. Zerknall eines Niederdruck-Warmwasser-Heizungskessels. Zeitschrift des bayerischen Revisions-Vereins 1936, nr 15.

Zerknalle von Trockenflaschen in Sauerstoffanlagen. Die Wärme 1936, nr 33.

Sverige.

CHRISTIERNSSON, Y. Något om skydd vid högt belägna lagerplatser samt om fallskydd på rulltransportbanor för virke. Arbetarskyddet 1936, nr 9.

LINDHOLM, S. Arbetsplatshygien och arbetarskydd. Metallarbetaren 1936, nr 41.

STENHOLM, W. Minderårigas användande till skiftarbete. Arbetarskyddet 1936, nr 9.

TENGVALL, TH. Säkerhetstjänstens medel. Verkstäderna 1936, nr 10.

WILHELMSSON, E. Krig på kniven — mot det pittoreska. [Hygien på arbetsplatsen.] Metallarbetaren 1936, nr 42.

En märklig köttarbetarsjukdom. En intressant undersökning under 10 år av patienter i sjukdomen, av vilka ett stort antal varit slakteri- och charkuteriarbetare. Mål och medel 1936, nr 10.

Amerikas förenta stater.

HATCH, THEODORE. Dust control in rock-excavation. The industrial bulletin 1936, nr 9.

Progress in silicosis prevention. The industrial bulletin 1936, nr 9.

Norge.

NATVIG, H. Sinkfeber i messingindustrien. Nordisk hygienisk tidskrift 1936, nr 8/9.

Tyskland.

WIETFELDT, W. Die Lüftung in Gast- und Vergnügungsstätten. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 29.

Die Arbeitszeit der Jugendlichen. Soziale Praxis 1936, nr 40.

Arbetslön och arbetstid.

THORELLI, H. Ackord eller tidlön? Affärsekonomi 1936, nr 13.

Sverige.

NYSTRÖM, B. Inkomstförhållanden och löneutveckling i Sverige under senare år. Skandinaviska kreditaktiebolagets kvartalsskrift 1936, nr 4.

SCHYBERGSON, H. Höj lönenivån! Tidskrift för Sveriges kontorister 1936, nr 7.

S[EVERIN], F. I ogjort väder. Sv. D. föreslår en höjning av pensionsåldern i statens tjänst. Signalen 1936, nr 44.

[SVERIGES FARTYGSBEFÄLSFÖRENING.] Arbetstiden, bemanningen och semestern inför internationellt forum. (Yttrande.) Nautisk tidskrift 1936, nr 10.

SÄLLFORS, T. Enhetlig terminologi för arbetsstudietekniken. Industriförbundets meddelanden 1936, nr 5.

T[RUEDSSON], H. Arbetstidsfrågan för sinnessjukvårdens personal. Humanitet 1936, nr 10.

T[RUEDSSON], H. Lönefrågan. [Statstjänarnas.] Humanitet 1936, nr 10.

Arbetstid, arbetslön och arbetslöshet. Skogsindustriarbetaren 1936, nr 20.

Familjepensioneringen gör nya landvinningar. Nytt reglemente för befattningshavare hos Kopparbergs läns landsting. Sjukhuset 1936, nr 7.

Frågan om särskilt dyrortstillägg för statens tjänstemän. Lönekommittén avstyrker i förnyat yttrande. Vår stad 1936, nr 10.

Statstjänstemännens lönefråga. Sunt förnuft 1936, nr 8.

Amerikas förenta stater.

BROWNE, H. F. Cooperative establishment of wage scales. Conference board service letter 1936, nr 9.

Frankrike.

Enquête sur les salaires en France en octobre 1935. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1936.

Italien.

Family allowances for industrial workers in Italy. The Ministry of labour gazette 1936, nr 10.

Norge.

Anciennitet, avansementsforhold og forbigåelser i Centraladministrasjonen. Statstjenestemannen 1936, nr 19.

Lönnsformene. Statstjenestemannen 1936, nr 18.

Storbritannien.

Employment and remuneration of farm workers in Scotland. International labour review okt. 1936.

Et stort land. Fra Englands tjenestemanns- og lönnsforhold. Statstjenestemannen 1936, nr 19.

Tyskland.

NIKISCH, A. Urlaub und Kurzarbeit. Soziale Praxis 1936, nr 40.

RÜHMANN, W. Keine Akkordarbeit für Jugendliche. Soziale Praxis 1936, nr 41.

Die Arbeitszeit der Jugendlichen. Soziale Praxis 1936, nr 42.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

FALKNER, R. P. Manual and non-manual employees. Conference board service letter 1936, nr 9.

WINNERS-RUNGE, E. Hilfsmassnahmen für arbeitslose Akademiker im Ausland. Soziale Praxis 1936, nr 43/44.

Råvaror och arbetskraft. Affärsvärlden 1936, nr 43.

Sverige.

[DACO.] Arbetslösheten bland de anställda. (Yttrande.) Bankväriden 1936, nr 10.

WINBERG, E. Arbetslöshetsundersökningen. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1936, nr 10.

De arbetslösa tjänstemännen. Yttrande av Daco och Föreningen arbetslösa tjänstemän. Industritjänstemannen 1936, nr 10.

Arbetslösheten bland de anställda. Daco avger remissyttrande och begär utredning. Arbetsledaren 1936, nr 19.

Arbetslöshetens inverkan på skogsarbetarnes levnadsstandard. S. A. P. information 1936, nr 20.

Arbetslöshetsförsäkringen. Lantarbetaren 1936, nr 41.

Rationaliseringen inom industrin. [Gimofallet.] Sunt förnuft 1936, nr 8.

Skogsbrukets behov av arbetskraft för vinterns avverkningar. Skogen 1936, nr 19.

Amerikas förenta stater.

MURPHEY, H. K. Contributions of new industries to employment in the fields of distribution and service. Conference board bulletin 1936, nr 9.

Danmark.

STOCKHOLM, P. Dansk Ungdom og Arbejdslösheden. Socialt Tidsskrift 1936, nr 9.

Frankrike.

ROSIER, A. La statistique du chômage dans les professions intellectuelles. Le musée social 1936, nr 9.

Tyskland.

GAEBEL, KÄTHE. Saisonarbeitslosigkeit. Soziale Praxis 1936, nr 42.

GRÜNIG, J. Grundsätzliches zum Vergleich von Beschäftigung und Arbeitslosigkeit. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 27.

MOLLE, F. Die Arbeitsvermittlung für geistige Arbeiter. Soziale Praxis 1936, nr 43/44.

NEUMEISTER, H. Die gegenwärtige Lage der akademischen Berufe. Soziale Praxis 1936, nr 43/44.

STOTHFANG, W. Die neue Arbeitseinsatzstatistik. Der deutsche Volkswirt 23 okt. 1936.

SYRUP, F. Der Arbeitseinsatz der geistigen Arbeiter. Soziale Praxis 1936, nr 43/44.

TEXTOR, H. Das Facharbeiterproblem. Die Arbeitslosigkeit als Massenerscheinung durch grosszügige Massnahmen überwunden. Arbeitertum 15 okt. 1936.

Freizügigkeit für Hausgehilfinnen. Soziale Praxis 1936, nr 42.

Short-time unemployment benefit in Germany. The Ministry of labour gazette 1936, nr 10.

Befolkningsfrågan.

SAVORGNAN, F. Die Alterskurve der Bevölkerung. Deutsches statistisches Zentralblatt 1936, nr 5/6.

Frankrike.

Répartition de la population active entre les diverses catégories professionelles d'après les recensements de 1906 à 1931. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1936.

Soc. rådsrepublikernas union.

Abortförbudet i Sovjetryssland. Svensk tidskrift 1936, nr 9.

Tyskland.

ICHOK, G. Les juifs en Allemagne. Journal de la Société de statistique de Paris 1936, nr 10.

TORMIN, H. Die deutsche erwerbstätige Bevölkerung in den Wandlungen ihrer Struktur seit 1925. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 28.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

CRAMÉR, C.-R. Bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer. (Föredrag med diskussion.) Sv. stadsförbundets tidskrift 1936, nr 7.

EDSTRÖM, G. Bostadsförhållandenas betydelse för de kroniska reumatiska infektartriternas förlopp. (Föredrag.) Hygiea 1936, nr 19.

HUSS, R. De nya bostadsbestämmelserna i hälsovårdsstadgan. Hygienisk revy 1936, nr 10.

SANDSTRÖM, B. Trafik- och bostadsfrågor i Borås. (Föredrag.) Sv. stadsförbundets tidskrift 1936, nr 7.

Bostadsfrågan dominerade i riksdagsvalet. Hyresgästen 1936, nr 19.

Bostadshjälpen till mindre bemedlade barnrika familjer. Sunt förnuft 1936, nr 8.

De nya bostadsbestämmelserna i hälsovårdsstadgan. S. A. P. information 1936, nr 20.

Amerikas förenta stater.

BAUER, CATHERINE. Amerikansk hyresgästverksamhet o. bostadssubvention. Intervju för Hyresgästen med en kvinnlig amerikansk regeringsexpert. Hyresgästen 1936, nr 20.

Norge.

BACKER, K. H. Tuberkulose og Bolig. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1936, nr 9.

Storbritannien.

FRANZÉN, N. Kampen mot slummen i England. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 40.

Tyskland.

BLECHSCHMIDT. 400 Millionen Reichsmark Reichsbürgschaften für den Kleinwohnungsbau. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 27.

KRUK, M. Die offene Bausparkassenfrage. Der deutsche Volkswirt 2 okt. 1936.

KUHN. Die Durchführung der städtebaulichen Planung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 30.

SCHOLTZ. Die Organisation der Planung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 30.

SCHOLTZ, W. Planung im Städtebau, Wohnungs- und Siedlungswesen. Der deutsche Volkswirt 16 okt. 1936.

Leistungen und Aufgaben im deutschen Wohnungs- und Siedlungsbau. Mitteilungen des hamburgischen Welt-Wirtschafts-Archivs 1 sept. 1936.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

HYGEN, J. Den private hjelpevirksomhet. Socialt arbeid 1936, nr 8.

Sverige.

ALMÉR, LIZZIE. Svensk vanförevård. (Föredrag.) Sv. *fattigvårds och barnavårds tidning* 1936, nr 10.

ANDERSSON, KONRAD. Den vanföra ungdomen och hantverket. Sv. hantverkstidning 1936, nr 20.

B[ARKMAN], L. 1936 års riksdags beslut rörande verksamheten vid skyddshemmen och de närmaste verkningarna därav. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 5.

HAGÅRD, A. Centralisering av det kommunala understödsväsendet. (Föredrag.) Sv. stadsförbundets tidskrift 1936, nr 7.

HÖJER, K. J. Aktuella fattigvårds- och barnavårdsproblem. Hertha 1936, nr 8.

MUNKTELL, H. Några fattigvårdsrättsliga spörsmål. Tidskrift för fattigvård 1936, nr 5.

WALLGREN, A. Den förebyggande spädbarnsvårdens organisation. (Föredrag.) Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1936, nr 5.

Kommunalskatteberedningen remitterar preliminärt förslag om lättnader i kommunernas fattigvårds- och barnavårdskostnader. Tidskrift för *fattigvård 1936, nr 5.*

Rytmik — ett medel till fostran av svårhanterliga barn. Ett försök vid Stockholms folkskolor. Sv. lärartidning 1936, nr 40.

Socialregister, en anordning till koncentration i kommunernas sociala arbete. Sunt förnuft 1936, nr 8.

Tyskland.

De lomhörda i »Tredje Riket». Hygienisk revy 1936, nr 10.

Föreningsväsen.

Sverige.

B[RUNIU]s, A. Landsorganisationens kongress. Industria 1936, nr 22.

K[LINGBERG], W. Nya organisationer i den nya lagens spår. Tidskrift för Sveriges kontorister 1936. nr 7.

L[E]v[I]N, [O]. Tjänstemännens centralorganisation (T. C. O.). Kommunaltjänstemannen 1936, nr 10.

MALMSTRÖM, C. G. Fackföreningsrörelsen och folkförsörjningen. Arbetsledaren 1936, nr 18.

P[ETERSSON], G[UNNAR]. Förhandlingsrätten skapar en handelns arbetsgivareorganisation. Industritjänstemannen 1936, nr 10.

Kommunaltjänstemannaförbundet. Kommunalarbetaren 1936, nr 10.

Frankrike.

Organisationsfriheden i Frankrig og om, hvorledes den befinder sig i Léon Jouhaux's Haand. Arbejdsgiveren (Danmark) 1936, nr 21.

Storbritannien.

BRAATÖY, B. Britisk Fagbevægelse i Opgangens Tegn. Arbejderen 1 okt. 1936.

Hälso- och sjukvård.

Spädbarnets krav på föda. Hygienisk revy 1936, nr 10.

Sverige.

HOLMDAHL, D. E. Nyorienteringen inom tuberkuloskampen — en allvarlig fråga. Sv. läkartidningen 1936, nr 43.

Danmark.

FORCHHAMMER, H. Tuberkulose og Erhverv. Maanedsskrift for praktisk Lægegerning og social Medicin 1936, nr 9.

Tyskland.

FLORSCHÜTZ, G. Die Körpermasse der Lebensversicherten. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1936, nr 4.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

Egnahemslån å jordbrukslägenheter. Sunt förnuft 1936, nr 8.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

N[ET]z[É]N, G. Det nya avtalet. Lantarbetaren 1936, nr 43.

SÆMUND, G. Jordbrukets kollektivavtal. Landtmannen 1936, nr 43.

STYRMAN, G. Myten om s. k. »svarta listor». Verkstäderna 1936, nr 10.

Förhandlingsordning föreslås. Sv. trafiktidning 1936, nr 43.

Förhandlingsordningen. Sv. trafiktidning 1936, nr 44.

Förhandlingsrättens innebörd. Bankvärlden 1936, nr 10.

Kongressen. [Om arbetsdomstolen och § 23.] Metallarbetaren 1936, nr 39.

Köpmännen och de handelsanställdas intressefrågor. Från svenska bruk 1936, nr 9.

Lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Handelsarbetaren 1936, nr 10.

Lagrådets yttrande över lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Tidskrift för Sveriges kontorister 1936, nr 7.

Sådant brukar lätta! [Arbetsledarproblemet.] Metallarbetaren 1936, nr 42.

Danmark.

DICH, J. S. Tvungen Voldgift eller fagligt Demokrati. Socialt Tidsskrift 1936, nr 9.

Frankrike.

Strejkrörelsen bland de handelsanställda i Frankrike. Handelsarbetaren 1936, nr 10.

Tyskland.

STEINMANN. Soziale Ehrengerichtsbarkeit. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 28.

Kooperation.

Sverige.

GJÖRES, A. Co-operative development in Sweden. Review of international cooperation 1936, nr 10.

HANSSON, SIG-ÅKE. Kooperationen och folkförsörjningen. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 43.

JOHANSSON, ALBIN. Ökonomisk Tvang eller ökonomisk Frihed. Andelsbladet 1936, nr 41.

KUMM, E. Hushållningssällskapen som varuanskaffningsorgan. Kooperatören 1936, nr 17—18.

ODHE, TH. Kooperationen och folkförsörjningen. Kooperatören 1936, nr 18.

STOLPE, H. Kuggar eller medarbetare? — Den kooperativa arbetsgemenskapens innebörd. Kooperatören 1936, nr 18.

Von den Anfängen und der Entwicklung der Studienzirkelbewegung in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 43.

Amerikas förenta stater.

Farmer's co-operation in the U. S. A. Review of international cooperation 1936, nr 10.

Norge.

Den norske brugsforeningsbevægelses historie. [Anm. av] Inge Debes: Forbruker-kooperasjonens historie i Norge. II. Gennembruddet 1891—1915. Andelsbladet 1936, nr 43.

Spanien.

ROIG, J. V. Les organisations coopératives de pêcheurs en Espagne. Revue des études coopératives 3 kv. 1936.

Storbritannien.

TWIGG, H. J. Co-operative production comparison with national industry. The co-operative review 1936, nr 10.

Österrike.

REGWART, R. Austrian agricultural co-operation. Review of international cooperation 1936, nr 10.

Levnadskostnader.

La comparaison internationale des niveaux de vie ouvriers. Revue du travail 1936, nr 8.

Sverige.

ABRAMSON, E. Hemmens ekonomi och näringslärans tillämpning. Sunt förnuft 1936, nr 8.

DAHLSTRÖM, H. Kring dyrortsproblemet. Sv. trafiktidning 1936, nr 43.

Dyrortsgrupperingen. Sv. trafiktidning 1936, nr 40.

Dyrt eller billigt. Sv. trafiktidning 1936, nr 43.

Industriförbundets produktionsindex. Industriförbundets meddelanden 1936, nr 5.

När vårt dagliga bröd ransonerades. Då folkhushållningskommissionen kom till — sorglig i åminnelse. Sv. specerihandelstidning 1936, nr 20.

Frankrike.

Commissions d'études relatives au côut de la vie. Bulletin de la statistique générale de la France 3 kv. 1936.

Norge.

SELLÆG, J. Foranstaltninger for øket innenlandsk forbruk av sildemel. — Sildemelkomiteens innstilling. Norges industri 1936, nr 20.

»Er grunnlaget for prisindeksen uriktig?» Statstjenestemannen 1936, nr 18.

Tyskland.

Stabile Lebenshaltung. Soziale Praxis 1936, nr 41.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Italien.

SOTTILARO, R. Vocational education in Italy. International labour review okt. 1936.

Tyskland.

OSTHOLD, P. Werdegang und Zukunft der industriellen Berufserziehung. Der deutsche Volkswirt 9 okt. 1936.

Nykterhetsfrågan.

ANDREAE. Bewahrungsgesetz und Trinkerfürsorge. Soziale Praxis 1936, nr 41.

G[AH]N, H. Alkoholkonsumtionen i Sverige och grannländerna åren 1932—1935. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 10.

Sverige.

[HANDELSKAMMAREN I GEFLE.] Revision av maltdryckslagstiftningen. (Yttrande.) Meddelanden från handelskammaren i Gefle 1936, nr 1.

KONTROLLSTYRELSEN OCH STATSKONTORET. Systembolagssakkunnigas betänkande. (Utlåtande.) Tidskrift för systembolagen 1936, nr 10.

LEYLER, L. E. Erfarenheter och intryck som nykterhetsnämndsordförande i tjugo år. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 7.

WIESLANDER, I. Alkoholistanstalten Hemmet Älvgården. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 7.

Alkoholens stora roll vid trafikolyckorna bara vanföreställning? Reformatorn 1936, nr 44.

Det s. k. »Rattfylleriet». Sv. bryggareföreningens månadsblad 1936, nr 10.

Spritens skuldkonto är alltjämt mycket stort och ändå vill man påstå att det inte existerar något rattfylleri. Motorföraren 1936, nr 10.

Belgien.

SCHULTZ, KARIN. Alkohollagstiftning och nykterhetsförhållanden i Belgien. Tidskrift för systembolagen 1936, nr 10.

Danmark.

RÖGIND, S. Ölsalg, Ölforbrug og Ædruelighed i Danmark. (Föredrag.) Tidskrift för systembolagen 1936, nr 10.

Socialförsäkring.

ENGEL. Bemerkungen über den internationalen Kongress der Sozialversicherungsfachleute in Dresden in seinen Beziehungen zum Neuaufbau der deutschen Sozialversicherung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 28.

GORZE, W. Bericht über die Tagung des II. internationalen Kongresses der Sozialversicherungsfachleute in Dresden. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1936, nr 4.

SIMONSEN, N. F. Den traumatiske nevrose som erstatningsrettslig problem. Nordisk försäkringstidskrift 1936, nr 4.

Sverige.

BERGSTRÖM, G. Yrkesinspektionen och socialförsäkringen. Assurans 1936, nr 19.

LJUNGBERG, S. Olycksfall och magsår, i anslutning till några fall från riksförsäkringsanstalten. Arbetarskyddet 1936, nr 9.

ÅMAN, A. Alkoholistanstaltsvård och sjukförsäkring. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 7.

Hur hög är invaliditetsgraden? Intressanta fall från livsmedelsarbetarvärlden. Mål och medel 1936, nr 10.

Några ord om sjukkasseverksamheten. Industritjänstemannen 1936, nr 10.

Olycksfallsförsäkringslagens tillämpning. Intressanta ersättningsmål från bokbinderiarbetarvärlden. Bokbinderi-arbetaren 1936, nr 10.

Sjukkasseförbundet skriver till Konungen angående ändring av gällande bestämmelser ifråga om karenstid i tvenne hänseenden. Sv. sjukkasse-tidning 1936, nr 10.

SPP:s avgiftshöjning för äldre försäkringar. Från svenska bruk 1936, nr 9.

Finland.

LOUHIO, E. E. Regeringens proposition angående lag om folkförsäkring. Social tidskrift 1936, nr 10.

Propositionen om folkförsäkring. Industritidningen 1936, nr 9.

Norge.

Kontrakten med lægene. [I sjukförsäkringen.] Sykeforsikringsbladet 1936, nr 10.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ÅKER. Kommunens statistiske kontor. Statistisk årbok for Aker herred. Årg. 10 (1932—36). Oslo 1936.

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1936.
607. *Smith, Reginald H., & Bradway, J. S.* Growth of legal-aid work in the United States.

AROSENIUS, E. Yrkesväxlingen från en generation till en annan i en medelstor svensk stad. Lund 1936. (Skrifter utg. av Fahlbeckska stiftelsen. 22.)

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Census of the Commonwealth of Australia 30th June, 1933. P. 3—4. Canberra 1936.

BELGIEN. Ministère de l'intérieur. Office central de statistique.
Annuaire statistique de la Belgique et du Congo belge. 58 (1936). Brux. 1936.

BETÄNKANDE angående den nuvarande utvecklingen av jordbruksprotektionismen. [Övers. fr. eng.] Sthlm 1936. (Nationernas förbunds ekonomiska kommitté.)

CANADA. Department of trade and commerce. Dominion bureau of statistics.
The Canada year book 1936. Ottawa 1936.
7th census of Canada, 1931. Vol. 4. Cross-classification. Ottawa 1934.

DANMARK. Dansk Arbejdsgiverforening.
Haandbog. 1936/37. Khvn 1936.
— Industrifagene.
Beretning. 1935/36. Khvn 1936.
— Det statistiske Departement.
Statistisk Aarbog. Aarg. 41 (1936). Khvn 1936.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1936.
Bd 100: H. 4. Befolkningens Bevægelser 1935.
» 101: » 2. Produktionsstatistik 1935.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1936.
32. Sociala specialundersökningar.
15. Levnadsförhållandena bland textilindustriarbetarna år 1929.

FRANKRIKE. Statistique générale de la France.
Annuaire statistique. 51 (1935). Paris 1936.

GÅRDLUND, T. Arbetsliv och arbetsstrider i U. S. A. Sthlm 1936. (Landsorganisationens skriftserie. 42.)

HEMMER, W. Die »unsichtbaren» Arbeitslosen. Statistische Methoden — soziale Tatsachen. Zeulenroda 1933.

INGENIÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN.
Handlingar. Sthlm 1936.
140. *Ekström, J.-E.* Die allgemeine Lösung des achsensymmetrischen Schalenproblems mit besonderer Rücksicht auf ellipsoidische Dampfkesselböden.
Meddelande. Sthlm 1936.
109. *Kothe, E.* Arbetsstudier. Deras utveckling och nuvarande ståndpunkt i Tyskland.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Draft conventions and recommendations adopted by the International labour conference at its 19 sessions, held 1919—35. Geneva 1936.
The I. L. O. year-book. Year 6 (1935/36). Geneva 1936.

IRLÄNDSKA FRISTATEN. (Saorstát Eireann.)
Department of local government and public health.
Report 1934/35. Dubl. 1936.

KEYNES, J. M. The general theory of employment, interest and money. Lond. 1936.

KLINGENDER, F. D. The condition of clerical labour in Britain. Lond. 1935.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE.
Berättelse. 1935. Sthlm 1936.
Dagordning, arbetsordning, motioner till Landsorganisationens i Sverige 11:e ordinarie kongress i Stockholm 27 sept.—3 okt. 1936. Sthlm 1936.
Utlåtanden över motioner. Sthlm 1936.
Landsorganisationens medlemsantal 30 sept. 1935. Avdelningar och medlemsantal på respektive orter. Sthlm 1936.

LEJEUNE, J. Les méthodes de construction des index-numbers. Paris 1935. (Bibliothèque de l'École supérieure de sciences commerciales et économiques de l'Université de Liége. Vol. 11.)

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.
Annuaire statistique de la Lettonie. Année 16 (1935). Riga 1936.
4ème recensement de la population en Lettonie en 1935. 2. Confessions. Riga 1936.

MEDDELANDEN, STATISTISKA. Sthlm 1936.
Ser. A. [Tillfälliga statistiska utredningar.]
Bd 5: 1. *Undersökning angående foderförsörjningen åren 1935—36.* Av Statistiska centralbyrån.

NATIONERNAS FÖRBUND. Economic intelligence service.
World economic survey. Year 5 (1935/36). Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. A. 15.)
World production and prices. 1935/36. Geneva 1936. (Publ. 1936: 2. A. 16.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1936.
88. Norges fiskerier 1934.
92. Det civile veterinærvesen 1934.
94. Folkemengdens bevegelse 1934.
95. Norges bergverksdrift 1935.

PALESTINA. Department of migration.
Annual report. 1935. Jerusalem 1936.

[RIKSRÄKENSKAPSVERKET.]
Budgetredovisning för budgetåret 1935/36. Sthlm 1936.

SAUNDERS, CH. Seasonal variations in employment. Lond., New York, Toronto 1936.
(Publ. of the Economics research section, University of Manchester.)

SCHMIDT, FOLKE. Arbete och arbetarklass. Sthlm 1936. (*Studentföreningen Verdandis småskrifter.* 380.)

STATISTIK, Stockholms stads. Sthlm 1936.
1. Årsbok.
Statistisk årsbok för Stockholms stad. 67 (1936). (Ny ser. 31.) Utarb. av Stockholms stads statistiska kontor.
3. Hälso- och sjukvård. 2.
Stockholms stads sjukvård. 3 (1935). Berättelse utarb. av Stockholms stads sjukhusdirektion och Stockholms stads statistiska kontor.
4. Fattigvård.
Stockholms stads fattigvård. 64 (1935). (Ny ser. 15.) Berättelse utarb. av Stockholms stads fattigvårdsnämnd och Stockholms stads statistiska kontor.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1935. Av K. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1935 av Kommerskollegium.
Socialstatistik.
Arbetsförhållandena inom det husliga arbetets område. Av K. socialstyrelsen.

STORBRITANNIEN. Department of health for Scotland.
Working-class housing on the continent. Report by *J. E. Highton.* Edinb. 1935.

SVENSKA LANDSTINGSFÖRBUNDET.
Styrelsens och revisorernas berättelser till förbundets 5:e ordinarie möte i Stockholm d. 20—21 nov. 1936. Sthlm 1936.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
34. Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Utarb. av *S. Wicksell, & Tage Larsson.* Bil. till betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. [Avg. d. 30 juni 1936.] (E.)
37. Utredning angående revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten. [Avg. d. 17 sept. 1936.] (Ju.)
38. Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor. 1. Förslag till lag om rätt till jakt samt jaktstadga ävensom andra därmed sammanhängande författningar. Avg. d. 30 sept. 1936. (Jo.)
39. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att bereda ökade möjligheter för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden att förena småbruk med hemindustri, hantverk, hemslöjd, pälsdjuruppfödning m. m. Avg. d. 12 dec. 1935 (Jo.)
40. Betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten. Avg. d. 18 sept. 1936 (Jo.)
41. Betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statstjänstemän. Avg. [d. 9 okt. 1936]. (K.)

ÅRSBOK, Statistisk, för Göteborg. Årg. 36 (1936). Utg. av Göteborgs stads statistiska byrå. Gbg 1936.

Förslag till ny organisation av socialstyrelsen.

Socialstyrelsens utlåtande.

Genom beslut den 10 juli 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över betänkande om styrelsens organisation, avgivet den 30 juni 1936 av landshövdingen Karl Tiselius i egenskap av inom socialdepartementet tillkallad sakkunnig[1].

Med anledning härav anförde styrelsen den 17 oktober 1936 följande.

I. Historik.

Socialstyrelsens tillkomst. Sedan riksdagen i olika sammanhang begärt utredningar av vissa organisationsspörsmål inom statsförvaltningen, tillsatte Kungl. Maj:t år 1908 två kommittéer, den ena de s. k. departementalkommitterade med uppdrag att avgiva förslag till erforderliga eller lämpliga förändringar med avseende å statsdepartementens indelning, den andra den s. k. kommerskollegiikommittén med uppdrag att avgiva förslag till kommerskollegii ombildning till att bliva det centrala organet för statens hela näringspolitik, i samband varmed jämväl skulle utredas, huru det arbete, som befunnes icke böra falla inom kollegii omedelbara verksamhetsområde, lämpligast borde ordnas. De båda kommittéerna avgåvo 1911 gemensamt förslag om upprättande inom ett omorganiserat civildepartement av en avdelning för sociala ärenden (socialstyrelse). Detta förslag var emellertid att betrakta såsom ett led i departementalkommitterades plan till omgestaltning av statsdepartementen medelst inflyttning i desamma av flertalet av de större centrala verken.

För att denna större reformfråga icke skulle fördröja genomförandet av den såsom angelägen och brådskande ansedda frågan om tillgodoseende av behovet av att de sociala ärendena inom statsförvaltningen tillförsäkrades en enhetlig, planmässig och målmedveten handläggning tillkallades 1911 inom civildepartementet särskilda sakkunniga att biträda med överarbetning av kommittéernas ovannämnda förslag. På basis av dessa sakkunnigas överarbetning och däröver från myndigheter och korporationer inhämtade utlåtanden äskade Kungl. Maj:t till 1912 års riksdag i prop. nr 108 anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen.

I propositionen (sid. 15) uttalade föredragande departementschefen sin livliga och bestämda uppfattning därom, »att en av de viktigaste men på samma gång en bland de svåraste och mest grannlaga uppgifter, som i vår tid föreligga för statsmakterna, är den oavvisliga skyldigheten att söka ingående lära känna de sociala förhållandena samt att genom lämpligt avpassade, direkta eller indirekta, åtgärder söka undanröja, förebygga eller mildra de sociala missförhållandena, d. v. s. med andra ord, att bedriva en vidsynt och målmedveten

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1936, sid. 601.

socialpolitik». I anslutning härtill lämnades (sid. 15—20) en översikt av socialpolitikens allmänna uppgifter, innefattande ett program som i sin framsynthet torde få anses vara alltjämt fullt aktuellt och trots de sedan dess utformning gångna 25 åren näppeligen tarva någon principiell komplettering.

I propositionen redogjordes vidare under rubriken »det omedelbara behovet av en enhetlig socialförvaltning» (sid. 33—38) för anledningen till att frågan om inrättandet av en socialstyrelse ansetts böra lösas utan avvaktande av den större frågan om en departementalreform. I sådant avseende framhölls, att behovet av de sociala ärendenas sammanförande till med allsidig sakkunskap i dessa ärenden utrustade organ under senare år framträtt med alltmer ökad styrka och icke utan våda längre kunde undanskjutas. Under de närmaste åren vore med all sannolikhet att emotse många och viktiga åtgärder och reformer på det sociala området, varvid särskilt pekades på arbetarskyddslagstiftningen, socialförsäkringsfrågorna, bostads-, levnadskostnads-, fattigvårds-, emigrations- och nykterhetsfrågorna, frågorna om förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, arbetsförmedlingens utveckling o. s. v. För vinnande av möjlighet till en ändamålsenlig förläggning och organisation av de nya sociala förvaltningsuppgifter, som mötte i och med de förutsedda åtgärdernas och reformernas genomförande, vore det utan tvivel av stor betydelse, att det organ, som befunnes erforderligt för de redan på den högsta centralförvaltningen ankommande sociala förvaltningsuppgifterna, omedelbart komme till stånd och bleve så anordnat, att det vore färdigt att bereda och mottaga de år efter år nytillkommande förvaltningsuppgifterna. Dessa skulle eljest få anförtros åt olika, på dessa områden mindre sakkunniga myndigheter eller ock föranleda upprättande av nya, fristående förvaltningsorgan, till avgjort men för uppgifternas vederbörliga tillgodoseende och sammanhållande samt säkerligen även ur kostnadssynpunkt. Såsom ett ytterligare viktigt skäl för det omedelbara inrättandet av en socialstyrelse anfördes nödvändigheten att frigöra kommerskollegium från handläggningen av de starkt ökade sociala ärendena, vilka störande inverkade på kollegii ursprungliga och egentliga uppgift, nämligen att vara ett organ för näringarna. Slutligen påpekades, »att för organisationsförslagets genomförande redan nu jämväl talar det visserligen enbart för sig icke avgörande skälet, att därmed åtminstone en del av kommerskollegii personal, som komme att övergå till det nya förvaltningsorganet och för vilken personal den anbefallda utredningen om ny lönestat blivit verkställd, kan beredas en slutlig och definitiv lönereglering samt bliva uppförd på ordinarie stat, vilket är så mycket mer önskvärt som det provisoriska tillstånd, som hittills rått med avseende å arbetsstatistiska avdelningen och dess personal, redan varat i tio år».

I propositionen framhölls även, att avgränsningen av socialförvaltningens allmänna omfattning mötte vissa svårigheter med hänsyn till de sociala ärendenas skiftande natur och till det förhållandet, att sociala aspekter kunde och borde anläggas på en mångfald samhällsfrågor. Såsom lämplig norm för en sådan avgränsning accepterades (sid. 42) följande med kursiv stil utmärkta riktlinjer, nämligen att »*till den enhetliga socialförvaltningen endast böra för-*

läggas sådana ärenden av social natur eller innebörd, mellan vilka ett verkligt samband kan uppvisas, eller där, med deras förläggande tillsammans med andra sociala ärenden, en sakkunnigare behandling och ett bättre tillgodoseende av dem än eljest kan förväntas». Samtidigt uttalades, att kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik med tillhörande organ borde bliva kärnan i den nya socialförvaltningen. Det nya ämbetsverket borde emellertid förstärkas med sådan teoretisk utbildning och praktisk erfarenhet, som ej i tillräcklig grad funnes företrädd och dittills ej behövt vara starkare representerad inom den arbetsstatistiska avdelningen, närmast tjänstemän med högre juridisk samt ingenjörsteknisk utbildning och praktik ävensom med medicinskt, tekniskt och praktiskt sakkunniga. Med utgångspunkt från dessa principer redogjordes närmare för socialförvaltningens ärendesgrupper, varefter planen för det nya ämbetsverkets organisation framlades.

Särskilda utskottet nr 2, som i sitt utlåtande nr 1 behandlade propositionen, framhöll att förslaget *dels* genom de sociala ärendenas utbrytande från kommerskollegium och deras förläggande till ett närmast under civildepartementet lydande centralt ämbetsverk samt *dels* genom överflyttande till civildepartementet och socialstyrelsen av jämväl vissa andra, annorstädes inom centralförvaltningen dittills förlagda sociala ärendesgrupper avsåge att tillmötesgå riksdagens 1907 uttalade önskan om de sociala ärendenas sammanförande under ett departement och därför särskilt ägnade organ. Utskottet tillstyrkte i allt väsentligt förslaget, ehuru i motiveringen huvudsakligen berördes angelägenheten av att kommerskollegium bereddes tillfälle att uteslutande ägna sig åt sina egentliga näringspolitiska uppgifter.

Riksdagen, som beslöt i enlighet med utskottets förslag, anmälde detta sitt beslut i skrivelse nr 131, vari såsom motivering för beslutet åberopades behovet av att frigöra kommerskollegium från de näringspolitiska uppgifterna. I enlighet härmed trädde socialstyrelsen i funktion med ingången av år 1913.

Såsom framgår av det förberedande arbetet till propositionen och av propositionen själv, åsyftade förslaget om inrättandet av socialstyrelsen, att detta ämbetsverk skulle utgöra en central myndighet för handläggning av sociala ärenden överhuvud taget; från den enhetliga socialförvaltningens ämbetsområde skulle utbrytas i särskild lagstiftning eller eljest fixerade speciella arbetsuppgifter av social natur, vilkas handläggning skulle uppdragas åt särskilda fackinstitutioner. Särskilt nämndes i sådant avseende (propositionen sid. 77), »att den direkta försäkringsverksamhet, som staten själv utövar och framdeles i väsentligt ökad utsträckning kan komma att utöva på ett eller flera av socialförsäkringens olika områden, icke kan dit (till socialstyrelsen) förläggas, utan måste handhavas av ett eller flera särskilda organ (försäkringsanstalter el. dyl.), till vilka ock under vissa betingelser ledningen och kontrollen över lokala, offentliga eller enskilda organ för verksamheten kan komma att förläggas». Beträffande den sociala ärendesgrupp, som representerades av fattigvårdsärendena uttalades (propositionen sid. 86), »att fattigvårdsärendena visserligen böra i sinom tid överföras till civildepartementet och socialstyrelsen, men att då lämpligaste tidpunkten härför säkerligen ej sammanfaller med den tid, då

socialstyrelsen träder i verksamhet, Kungl. Maj:t torde bestämma, när sådant överflyttande, efter det lämplig övergångstid vunnits, bör äga rum».

Den organisatoriska tanke, som sålunda låg till grund för socialstyrelsens inrättande, nämligen att styrelsen skulle utgöra central myndighet för sociala ärendens handläggning överhuvud, i den mån ej för särskilda begränsade ärendesgrupper fackinstitutioner inrättats, kom också till uttryck i den för socialstyrelsen år 1912 utfärdade och alltjämt i dess huvuddrag gällande instruktionen. Enligt densamma åligger ämbetsverket att handlägga ärenden av social natur, i den mån instruktioner för andra ämbetsverk ej annat föranleda.

Socialstyrelsens organisation och utvecklingen av densamma. Vid sin tillkomst år 1913 utrustades socialstyrelsen med en förhållandevis fåtalig personal, och särskilt var antalet ordinarie befattningar ringa. Ämbetsverket utgjordes av en chef för styrelsen samt fyra byråer, nämligen byrån för sociala frågor i allmänhet (1:sta byrån), byrån för arbetarskyddsärenden (2:dra byrån), byrån för sjukkasseväsendet m. m. (3:dje byrån) och byrån för socialstatistik m. m. (4:de byrån). Vidare tillkom en ledamot för lagärenden. Anmärkas må, att andra byråns personal (byråchef, byråingenjör och ett kvinnligt biträde) uppfördes å extra stat och att sekreteraren och ett kvinnligt biträde hade sin tjänstgöring fördelad mellan första och andra byråerna.

Personaluppsättningen, förutom amanuenser och extra kvinnliga biträden, framgår av följande tablå:

Befattningshavare	1:sta byrån	2:dra byrån	3:dje byrån	4:de byrån	Hela verket	Tillhopa
Chef	—	—	—	—	1	1
Byråchefer	1	[1]1	1	1	—	4
Ledamot för lagärenden	—	—	—	—	1	1
Sekreterare och förste aktuarier	1		1	3	—	5
Aktuarier och byråingenjörer	—	[1]1	1	3	—	5
Kvinnl. biträden av högre grad	1		1	2	—	4
» » » lägre »	—	[1]1	2	5	—	8
Förste vaktmästare	—	—	—	—	1	1
Vaktmästare	—	—	—	—	1	1
Summa	1	3	6	14	4	30
	2					

Under *år 1915* vidtogos följande förstärkningar av styrelsens organisation. Chefsbefattningen upphöjdes till en generaldirektörstjänst. Å 1:sta byrån anställdes från och med den 1 juli 1915 dels en extra byråassistent för handläggning av ärenden rörande arbetsförmedling och arbetsmarknaden i allmänhet och dels en med praktiska arbetsförhållanden förtrogen biträdande tjän-

[1] Uppförd å extra stat.

steman. Den 16 oktober 1915 medgav Kungl. Maj:t styrelsen att anställa en tillfällig sekreterare å första byrån.

Å andra byrån uppfördes från och med årets ingång å ordinarie stat följande tidigare å extra stat befintliga befattningar, nämligen byråchefsbefattningen, befattningen såsom byråingenjör (teknisk assistent) samt en befattning såsom kvinnligt biträde av första graden (motsvarande nuvarande kontorsbiträde). Vidare inrättades å byrån en befattning å extra stat såsom byråassistent för sjöfartsärenden. Då från ingången av året inom verket i dess helhet inrättades fyra å ordinarie stat uppförda nya kvinnliga biträdesbefattningar av tredje graden (motsvarande nuvarande kansliskrivare) och en av dessa befattningar tilldelades andra byrån, hade den tidigare förekommande delningen av viss personal (sekreteraren och ett kvinnligt biträde av högre grad) mellan första och andra byråerna sålunda under året helt avvecklats.

Från och med ingången av *år 1916* knöts till första byrån en expert för ärenden rörande alkoholistvården (arvodestjänst).

Från och med ingången av *år 1917* uppfördes å ordinarie stat dels den år 1915 tillkomna tillfälliga sekreterarebefattningen å första byrån, dels en nytillkommen aktuariebefattning å fjärde byrån, dels ock åtta kvinnliga biträdesbefattningar, varav fyra av andra graden och fyra av första graden.

Under *år 1918* inrättades från den 1 juli en tillfällig förste byråingenjörsbefattning å andra byrån (extra statstjänst).

Från och med den 1 juli *år 1919* inrättades å fjärde byrån en förste aktuariebefattning å extra stat för livsmedelspris- och kooperationsstatistik ävensom en befattning såsom adjungerad ledamot för prisstatistiska undersökningar samt dyrortsgrupperingar m. m. Förste aktuariebefattningen indrogs den 1 juli 1923. Befattningen som adjungerad ledamot indrogs år 1929 och ersattes med en arvodestjänst.

År 1920 utmärkes i här förevarande avseende av tillkomsten av två nya byråer, nämligen femte byrån för socialstatistiska specialundersökningar och sjätte byrån för lag- och administrativa ärenden. Beträffande dessa och andra organisatoriska förändringar må framhållas följande.

Å första byrån anställdes en extra aktuarie för handläggning av passärenden, vilken befattning indrogs den 30 september 1922. — Å andra byrån inrättades en befattning som tillfällig byråassistent (å extra stat) för arbetstidsärenden, vilken befattning indrogs den 30 juni 1921. Vidare tillkom å ordinarie stat en kvinnlig biträdesbefattning i tredje lönegraden. — Å den nyinrättade femte byrån tillkommo å extra stat en byråchefsbefattning samt en aktuariebefattning för bostads- och alkoholundersökningar. — Samtidigt tillkommo för de båda statistiska byråerna två kvinnliga biträden i andra lönegraden och åtta i första lönegraden, samtliga å extra stat. Den ena av förstnämnda båda befattningar indrogs med ingången av år 1923. — Å sjätte byrån, där befattningen som ledamot för lagärenden år 1915 ändrats till en byråchefsbefattning utan egen byrå, inrättades år 1920 å ordinarie stat en sekreterarebefattning, två kvinnliga biträdesbefattningar i tredje lönegraden samt

en sådan befattning i första lönegraden. — Ytterligare tillkom under året en vaktmästaretjänst å ordinarie stat.

Från och med ingången av *år 1921* tillkom å första byrån en sekreterarebefattning å extra stat, knuten till den samtidigt anordnade förlikningsmannaexpeditionen.

Med årets ingång överfördes förste byråingenjörsbefattningen å andra byrån till ordinarie stat. Från den 1 juli tillkom vidare för handläggning av ärenden angående kontroll över bränsleförbrukningen inom vissa av statsverket disponerade byggnader och lokaler m. m. en extra byråassistent, en extra byråingenjör samt ett extra kvinnligt biträde. Dessa manliga befattningshavare uppfördes den 1 juli 1923 å extra stat.

År 1922 inrättades en skrivbiträdesbefattning å ordinarie stat, varjämte indrogs en å ordinarie stat uppförd kontorsbiträdesbefattning.

År 1926 medgav Kungl. Maj:t att från och med den 1 juli finge å första byrån vara anställd en tjänsteman för att biträda vid handläggningen av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m. Denna befattning, som från och med den 1 juli 1928 ombildades till en byråassistentbefattning, förändrades från och med den 1 juli 1931 till en sekreterarebefattning å extra stat.

Under *år 1927* inrättades å första byrån en notariebefattning å extra stat för handläggning av ärenden rörande främlingskontroll.

Från och med ingången av *år 1928* anställdes å den under andra byrån hörande värmetekniska avdelningen en inspektör (icke-ordinarie befattningshavare).

Under *år 1929* överfördes från den 1 juli den år 1915 tillkomna befattningen å andra byrån såsom byråassistent för sjöfartsärenden till ordinarie stat (B 26). Samtidigt uppfördes en kontorsbiträdesbefattning på ordinarie stat. Vidare inrättades från årets början en förste aktuariebefattning å extra stat.

År 1931 förestod visst arbete, sammanhängande med sjukkasseväsendets omorganisation, och anställdes från den 1 juli detta år å tredje byrån för handläggning av dithörande ärenden en byrådirektör, en sekreterare och en aktuarie, samtliga å extra stat.

År 1933 ombildades den värmetekniska avdelningen till en byrå å extra stat. Från den 1 juli detta år anställdes därför å extra stat en byråchef, en inspektör, en notarie och revisor samt en byråingenjör. Vidare anställdes för samma tid å extra stat två vedeldningskonsulenter. Erinras må, att denna byrå den 1 juli 1934 överflyttades till byggnadsstyrelsen.

År 1934 inrättades från och med den 1 juli i samband med arbetslöshetsförsäkringens genomförande en å extra stat uppförd sjunde byrå för ärenden rörande arbetsförmedling samt arbetslöshetsförsäkring, vilken byrå utrustades med följande arbetskrafter, nämligen en byråchef, två byrådirektörer, en byråinspektör, en sekreterare och en aktuarie. Samtidigt inrättades för ärenden rörande arbetslöshetsförsäkring ytterligare en befattning såsom tjänsteman i lönegraden B 24 och en i lönegraden B 21, vilka befattningar emellertid icke tillsattes och sedermera från och med den 1 juli 1936 indragits.

Samtidigt med organiserandet av den nya sjunde byrån indrogos de år 1915

å första byrån inrättade befattningarna såsom byråassistent för handläggning av ärenden rörande arbetsförmedling och arbetsmarknadsfrågor i allmänhet samt såsom med praktiska arbetsförhållanden förtrogen biträdande tjänsteman.

Den ovan skildrade utvecklingen av socialstyrelsens organisation framgår närmare av omstående översiktliga tablå av ämbetsverkets organisatoriska utveckling åren 1913—1936[1]. Till denna tablå och ovanstående redogörelse må anknytas följande reflexioner.

Organisationens utveckling, sedd mot bakgrunden av arbetsuppgifternas ansvällning. Vid socialstyrelsens inrättande tillmättes dess organisation efter de då föreliggande arbetsuppgifterna, men klart utsades, att organisationen behövde utökas i den mån nya arbetsuppgifter vid lösningen av vissa under utredning varande spörsmål ålades ämbetsverket. Så skedde också, och verkets organisation undergick en betydelsefull förstärkning fram till år 1921. Denna utbyggnad av den sociala förvaltningsorganisationen bör ses mot bakgrunden av *dels* de genom ny lagstiftning tillkomna arbetsuppgifterna i fråga om arbetarskydd (1912), alkoholistvård (1913), den offentliga arbetsförmedlingen (1916), medling och skiljedom i arbetstvister (1920) m. m., *dels* ämbetsverket eljest ålagda nya arbetsuppgifter, bland annat i fråga om det komplex av spörsmål, som sammanhängde med lagstiftning angående arbetstidens begränsning, ävensom åtskilliga med de fluktuerande dyrtidsförhållandena sammanhängande fortlöpande statistiska utredningar rörande levnadskostnader samt bostads- och hyresförhållanden. Med det demokratiska genombrottet hade vidare en mångfald socialpolitiska frågor aktualiserats, varav föranleddes betydande arbete för socialstyrelsen.

Jämväl tiden efter 1921 utmärkes av ett intensivt lagstiftningsarbete och en livlig verksamhet i övrigt på det sociala arbetsområdet, och hava ämbetsverkets arbetsuppgifter jämväl under denna period oavlåtligen ökat *dels* genom en intensifiering av arbetet och *dels* genom att nya uppgifter anförtrotts åt detsamma. Om man bortser från tillkomsten av den värmetekniska avdelningen, vilken avdelning hade speciella, för socialstyrelsens övriga ämbetsuppgifter skäligen främmande uppgifter och numera också avskilts från styrelsen, samt från organiserandet av den sjunde byrån i samband med genomförandet av det stora lagstiftningskomplexet angående offentlig arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring ävensom från viss tillfällig förstärkning av tredje byråns personal i samband med sjukkasseväsendets omorganisation, har förstärkningen av socialstyrelsens organisation i övrigt under tiden efter år 1921 inskränkt sig till tillkomsten av en sekreterare å extra stat för handläggning av de med tiden allt viktigare och mera arbetskrävande ärendena rörande alkoholistvården och nykterhetsnämnderna samt en notarie för den stora och betydelsefulla nytillkomna gruppen av ärenden rörande främlingskontrollen.

I direktiv för sakkunnigutredning inom civildepartementet angående frågan om socialstyrelsens anordnande uttalade den 30 december 1911 dåvarande departementschefen bland annat följande:

[1] Här ej publicerad (se sid. 971).

Till sist vill jag erinra därom, att inrättande av en socialstyrelse, byggd på de båda kommittéernas förslag, möjliggör, att en slutlig och definitiv lönereglering kan beredas åtminstone en del av den kommerskollegii personal, som komme att överflyttas till den nya socialstyrelsen. För denna personal, som, med undantag av byråchefen för det arbetsstatistiska arbetet, alltjämt är uppförd å extra stat, har i och med det här föreliggande kommittébetänkandet den anbefallda utredningen om ny lönestat blivit verkställd. Klart och uppenbart är, att ett verk eller en avdelning för de sociala ärendena är påkallad av ett stadigvarande behov. Personalen i den nya socialstyrelsen bör därför också, i viss omfattning, sättas på ordinarie stat, dock under villkor och bestämmelser, som ej förhindra eller försvåra övergången till vilken som helst annan organisation av den sociala förvaltningen.

Den synpunkt, som i ovanstående uttalande framfördes, nämligen att konstaterandet av ett stadigvarande behov av en viss arbetsuppgift skulle utgöra ett motiv för den med denna uppgift sysselsatta arbetskraftens uppförande å ordinarie stat, kom såsom framgår av det ovan anförda endast i begränsad utsträckning till uttryck i socialstyrelsens ursprungliga organisation och har ej heller därefter på långt när tillgodosetts. Vad nu sagts gäller i särskild grad tidsperioden från och med år 1921. Sedan nämnda år hava endast två befattningar uppförts å ordinarie stat, båda år 1929, nämligen den år 1915 tillkomna befattningen såsom byråassistent för sjöfartsärenden och en kontorsbiträdesbefattning. Härvid bortses från den år 1922 inrättade ordinarie skrivbiträdestjänsten, vilken tillkom samtidigt med indragning av en kontorsbiträdesbefattning å ordinarie stat.

Såsom framgår av det ovan anförda har socialstyrelsen under de senaste 15 åren i endast mycket obetydlig omfattning erhållit någon förstärkning av sina ordinarie arbetskrafter, och ej heller har vad den extra ordinarie personalen beträffar någon nämnvärd förstärkning erhållits, om man bortser från de i samband med ny lagstiftning rörande arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring samt rörande sjukkasseväsendets omorganisation tillkomna extra tjänsterna. Och dock karakteriseras dessa år av en utomordentligt stark och snabbt fortgående utveckling å det sociala området, under vilken socialstyrelsens arbetsbörda oavlåtligen utökats. Att en däremot svarande utveckling av styrelsens organisation icke kommit till stånd torde väsentligen vara att hänföra *dels* till de sedan år 1921 tidvis starkt aktualiserade strävandena att begränsa kostnaderna för den statliga administrationen, *dels* till betänksamheten mot att genom isolerade åtgärder föregripa lösningen av den ganska tidigt uppkomna frågan om en mera genomgripande omorganisation av socialstyrelsen.

Besparingsaktioner. De år 1921 med hänsyn till då föreliggande brydsamma statsfinansiella läge igångsatta undersökningarna av möjligheterna att begränsa de statliga förvaltningskostnaderna hava sedermera fullföljts tid efter annan i form av särskilda sakkunnigutredningar eller eljest. Socialstyrelsens arbetsuppgifter och personalutrustning hava därvid gjorts till föremål för ingående granskning ur synpunkten att åvägabringa besparingar. Att här närmare redogöra för dessa olika besparingsaktioner skulle föra för långt, utan får man

inskränka sig till att lämna en summarisk förteckning över de olika aktionerna.

Genom ämbetsskrivelse den 12 september 1921 anmodade chefen för socialdepartementet socialstyrelsen att taga spörsmålet om lämpligaste åtgärder för åstadkommandet av begränsning av styrelsens administrationskostnader under omedelbart och allvarligt övervägande.

Den 1 juni 1922 framlades statistiksakkunnigas betänkande, över vilket socialstyrelsen den 10 november samma år avgav utlåtande.

Genom ämbetsskrivelse den 10 oktober 1922 anbefalldes styrelsen att till socialdepartementet inkomma med uppgifter å 1) av ämbetsverkets olika byråer handlagda ärenden under vissa år; 2) den ordinarie och extra personalen å de olika byråerna under de sålunda åsyftade åren ävensom den 1 oktober 1922; 3) de för avlönande av icke-ordinarie befattningshavare avsedda avlöningsmedlens användning under år 1923.

Sedermera ålades socialstyrelsen att avgiva yttrande och förslag angående de begränsningar av ej nödvändiga eller alltför kostsamma arbetsuppgifter, som kunde genomföras beträffande det till styrelsen hörande verksamhetsområdet, ävensom angående den minskning av personal, som vid avlyftande av dylika arbetsuppgifter eller eljest skulle kunna genomföras. Styrelsens utlåtande i ärendet avgavs den 5 maj 1923.

Den 24 oktober 1923 begärde statens besparingskommitté beträffande tre av styrelsen utgivna publikationer upplysning, bland annat, hur stor personal som anlitades för utarbetandet av en var av nämnda publikationer, med särskilt angivande huruvida personalen hade ordinarie eller extra anställning samt vilka kostnader beräknades åtgå för tryckning av en var av publikationerna och övriga kostnader för desamma.

Genom remiss den 25 februari 1925 anbefalldes styrelsen att avgiva utlåtande över ett av statens besparingskommitté, efter verkställd utredning avgivet betänkande angående socialförsäkringens organisation. Styrelsens utlåtande i ämnet avgavs den 14 maj 1925.

Genom ämbetsskrivelse den 23 oktober 1925 anmodade chefen för finansdepartementet socialstyrelsen att för en inom departementet då pågående utredning angående åtgärder för vinnande av förenklingar och besparingar i statsförvaltningen inkomma med uppgifter angående 1) å de olika byråerna avgjorda ärenden under år 1924; 2) den ordinarie och extra personalen å varje särskild byrå dels under 1924, dels den 1 oktober 1925; 3) de för avlönande av icke-ordinarie befattningshavare avsedda avlöningsmedlens beräknade användning under budgetåret 1925/1926, med angivande för varje befattningshavare av vederbörande lönegrad och löneklass.

Den 15 mars 1928 framlade 1926 års besparingssakkunniga förslag till förenklingar i socialstyrelsens publikationer. Häröver avgavs utlåtande av styrelsen, i anledning varav Kungl. Maj:t den 9 november 1928 meddelade vissa ändrade bestämmelser rörande socialstatistiken, vilka dock i viss mån upphävdes genom riksdagens beslut.

Sedan nyssnämnda besparingssakkunniga verkställt en ingående undersök-

ning av socialstyrelsens organisation, arbetsuppgifter, personal m. m., avgåvo de sakkunniga den 30 januari 1929 till chefen för finansdepartementet yttrande och förslag angående förenklingar och besparingar i socialstyrelsen. Förslaget, varöver styrelsen den 16 februari 1929 avgav utlåtande, upptogs av Kungl. Maj:t till behandling i proposition nr 206 till 1929 års riksdag angående anslag till socialstyrelsen. Riksdagen ansåg emellertid, att Kungl. Maj:ts i ifrågavarande proposition framförda förslag icke borde för det dåvarande genomföras.

I skrivelse den 27 november 1930 hemställde statens organisationsnämnd, att socialstyrelsens chef måtte till nämnden inkomma med de råd och synpunkter med avseende å åtgärder, vilka kunde lända till minskningar i statens utgifter för olika ändamål eller eljest finnas påkallade, särskilt i fråga om förefintliga arbetsuppgifters fördelning mellan olika myndigheter ävensom rörande möjliga förenklingar i arbetssätt m. m.

Den 27 mars 1931 anhöll statens organisationsnämnd, att socialstyrelsen måtte beträffande sådana hos styrelsen vid senaste årsskiftet anställda icke-ordinarie befattningshavare, vilkas avlöning utginge från ordinarie anslag, lämna uppgifter om dels antalet extra ordinarie tjänstemän, fördelat på olika lönegrader, dels antalet andra extra befattningshavare, likaledes fördelat på olika lönegrader.

Vid de ovan summariskt angivna olika besparingsaktionerna har socialstyrelsen vid upprepade tillfällen gjorts till föremål för synnerligen ingående granskning ur synpunkten att tillvarataga *alla* möjligheter till besparingar genom avlyftande av arbetsuppgifter, förändrad organisation, personalindragningar, rationalisering i arbetsmetoder m. m.

Någon ens nämnvärd minskning i socialstyrelsens arbetsuppgifter åvägabragtes ej genom ifrågavarande besparingsaktioner. Däremot verkställdes åtskilliga beskärningar av anslagen för administrationskostnaderna. Vissa icke-ordinarie befattningar av rent tillfällig natur indrogos åren 1921 och 1922, nämligen en adjungerad ledamot och en extra sekreterare å tredje byrån, en förste byråingenjör och en byråassistent för arbetstidsärenden å andra byrån samt en extra aktuarie för passärenden å första byrån. 1923 års riksdag beskar extra anslaget för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet på sådant sätt, att styrelsen för de olika ändamål, vartill förut 137 000 kronor varit anvisade, från och med den 1 juli 1923 hade till sitt förfogande endast 100 000 kronor. På grund härav nödgades styrelsen då inskränka sin personal med en förste aktuarie på extra stat, en förste amanuens och två amanuenser med halv tjänstgöring, en amanuens med full tjänstgöring samt 8 kvinnliga biträden. En ytterligare följd av anslagsminskningen blev, att vissa extra ordinarie tjänstemäns avlöningar nedsattes.

Under tiden från år 1923 har Kungl. Maj:t vidare meddelat föreskrifter om att vissa ordinarie befattningar hos styrelsen finge tillsvidare uppehållas allenast medelst förordnande. Vid utgången av år 1928 voro av styrelsens 51 ordinarie befattningar sålunda 9 vakanta. Den 1 juli 1936 voro 6 sådana befattningar vakanta, nämligen en byråchefsbefattning (sedan den 1 juli 1933), en

aktuariebefattning (sedan den 13 december 1933), en kansliskrivarebefattning (sedan den 5 maj 1924), en kanslibiträdesbefattning (sedan den 9 september 1930) samt två kontorsbiträdesbefattningar (sedan den 11 oktober 1923 resp. den 7 mars 1927).

De olika besparingsaktionerna utfördes samtidigt med en, såsom ovan framhållits, särskilt markant ansvällning av socialstyrelsens arbetsuppgifter. Med hänsyn härtill befanns det så mycket mera angeläget — i betraktande av styrelsens ej blott oförminskade utan år från år ökade arbetsuppgifter — att de vidtagna begränsningarna i personalutrustningen ej tillades permanent karaktär utan att i stället ökade arbetskrafter ställdes till förfogande. Vid olika tillfällen nödgades styrelsen därför i sina petita hemställa om förstärkningar i personaluppsättningen. I stort sett ledde dessa framställningar icke till påföljd, utan lämnades de i allmänhet utan någon närmare saklig prövning å sido under hänvisning till att frågan om socialstyrelsens omorganisation vore aktuell.

Styrelsen vågar slutligen i detta sammanhang göra gällande, att styrelsen — i känslan av behovet av sträng sparsamhet och under trycket av anslagens knapphet — för egen del eftersträvat och även tror sig ha åstadkommit sådana praktiska förenklingar i arbetet, som varit möjliga att genomföra utan eftersättande av arbetsuppgifternas behöriga skötsel.

Den nuvarande situationen med avseende å socialstyrelsens organisation och arbetsuppgifter. De antydningar, som ovan lämnats beträffande utvecklingen av socialstyrelsens organisation och arbetsuppgifter, torde klart giva vid handen, att särskilt under tiden efter år 1921 en i ögonen fallande disproportion inträtt mellan de socialstyrelsen åliggande ämbetsuppgifterna och den härför till förfogande stående personalutrustningen.

Personalbeståndet låter sig icke bedöma med utgångspunkt allenast från personalstaterna. Såsom ovan framhållits hava åtskilliga befattningar under en följd av år hållits vakanta. I viss utsträckning hava också befattningshavare hos styrelsen tagits i anspråk under längre tidsperioder för fullgörande av uppdrag utom styrelsen. Om man emellertid tager hänsyn allenast till den personal, som faktiskt stått till ämbetsverkets förfogande, ställer sig utvecklingen med avseende å personalbeståndet på följande sätt beträffande de administrativa byråerna.

År 1913 utgjordes personalbeståndet för de administrativa arbetsuppgifterna av 25 personer, av vilka 18 voro manliga befattningshavare. År 1921 hade denna personal vuxit till 63 personer, av vilka 34 manliga. År 1930, d. v. s. före de personalförstärkningar, som påkallades av sjukkasseväsendets omorganisation och inrättandet av den nuvarande sjunde byrån för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, funnos 69 anställda, av vilka 36 manliga. År 1936 slutligen hade personalstyrkan vuxit till 100 personer, varav 52 manliga. I dessa uppgifter inbegripas verkets chef, hela personalbeståndet å de administrativa byråerna, dock ej arvodesavlönade experter, samt expeditionsvakter.

De statistiska byråernas personalbestånd är från tid till annan mera varie-

rande, beroende på omfattningen av de socialstatistiska specialutredningar, som för tillfället äro under arbete. År 1913 funnos för det statistiska arbetet anställda 70 personer, av vilka 25 voro manliga befattningshavare. Motsvarande siffror för år 1921 voro 80, respektive 18. År 1936 hade personalbeståndet sjunkit till 64, av vilka 13 manliga, en utveckling som icke beror på minskning av arbetsuppgifterna utan på arbetets nedan närmare berörda mekanisering.

Den ökning av socialstyrelsens personalbestånd, som ovanstående siffror utvisa, faller vad angår perioden efter år 1921 i det närmaste uteslutande på icke-ordinarie personal, företrädesvis amanuenser och skrivbiträden. Såsom en följd härav har en påtaglig förskjutning ägt rum i proportionen mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare, vilket närmare belyses av följande sammanställning.

Antal *ordinarie* befattningshavare i procent av *hela* personalbeståndet.

	Administrativa byråer		Statistikbyråer	
	Hela personalen	Endast manliga	Hela personalen	Endast manliga
År 1913	52·0	50·0	20·0	28·0
År 1921	41·2	38·2	22·5	27·7
År 1936	29·0	28·2	21·8	30·7

Såsom siffrorna utvisa, har nedgången i den ordinarie personalens relativa andel varit synnerligen stor på de administrativa byråerna. För statistikbyråernas vidkommande var redan år 1913 fördelningen på ordinarie och icke-ordinarie personal mycket ofördelaktig och har icke därefter förbättrats, trots att det numera allt vanligare utnyttjandet av maskinella anordningar tenderat att minska behovet av lägre kvalificerad arbetskraft för rent rutinmässigt sifferarbete, medan däremot kraven på den mera kvalificerade arbetskraften ökats.

Knappheten i den personalutrustning, varöver socialstyrelsen nu förfogar för fullgörandet av sina ämbetsåligganden, är sedan länge utomordentlig. I väsentlig mån har man därför fått inrikta sig på handläggning av löpande ärenden, medan åtskilliga frågor på längre sikt och inre organisatoriska arbetsuppgifter måst eftersättas. Icke desto mindre har inom åtskilliga avdelningar personalen, såväl den manliga som den kvinnliga, måst underkasta sig ett i många fall betydande oavlönat övertidsarbete, och semesterrätten har i många fall måst eftersättas. Anmärkas må, att det här i ej ringa mån även rör sig om obefordrad personal och att sådan personal i stor omfattning måst anlitas för fullgörande av arbetsuppgifter, där befattningshavarnas tjänsteställning på intet sätt motsvarar uppgifternas vikt och ansvarsfulla natur.

I själva verket har med avseende å socialstyrelsens personalutrustning sedan länge rått ett provisoriskt tillstånd, som med hänsyn till de under senare år allt mer ökade och vidgade arbetsuppgifterna blivit nära nog ohållbart. I betraktande härav lärer en genomgående konsolidering och grundlig förstärkning av socialstyrelsens organisation och arbetsstyrka ej längre kunna uppskjutas.

II. Allmänna synpunkter beträffande organisationsförslaget.

Socialpolitikens och den centrala socialförvaltningens allmänna betydelse i det moderna samhällslivet. Innan man ingår på ett närmare bedömande av den nu föreliggande frågan om socialstyrelsens ändamålsenliga organisation på längre sikt, torde anledning föreligga att göra sig reda för, huruvida och i vad mån någon förändring i fråga om socialpolitikens allmänna uppgifter inträtt sedan den tid, då socialstyrelsens nuvarande organisation fastställdes. I sådant avseende må framhållas, att en vidsynt och målmedveten socialpolitik alltjämt äger oförminskad betydelse för åvägabringandet av social rättvisa och bevarandet av social fred samt för tryggandet av en lugn utveckling av samhällsförhållandena utan våldsamma kastningar.

Denna betydelse har under de senaste decennierna ytterligare accentuerats. Socialpolitiken i modern bemärkelse, som närmast leder sitt ursprung från industrialismens genombrott och de därmed aktualiserade s. k. arbetarfrågorna, har fått sina uppgifter vidgade över allt större områden. Erinras må här endast om den för det moderna samhällslivet typiska, alltjämt fortgående utbredningen av det intressebetonade organisationsväsendet över skilda områden och sådana organisationers framträdande i ökad utsträckning såsom bärare av sociala reformkrav eller bevakare i övrigt av olika gruppers intressen, en utvecklingstendens som fört fram och sannolikt kommer att föra fram nya betydelsefulla problem på dagordningen. De senaste decennierna hava också karakteriserats av ett intensivt, alltmer vidgat socialt reformarbete, och någon anledning förmoda, att de sociala spörsmålen för framtiden skola erhålla minskad betydelse eller begränsad räckvidd, lärer icke föreligga. Erinras må slutligen om betydelsen för hushållningen med såväl folkmaterial som det allmännas medel av att påkallade reformer på det sociala området planläggas och genomföras på ett ändamålsenligt och framsynt sätt.

Ansvaret för socialpolitikens allmänna bedrivande faller ju i sista hand på Kungl. Maj:t och riksdagen. De uppgifter, som ankomma på ett ämbetsverk för sociala frågor i allmänhet, äro emellertid nog så betydelsefulla. Uppkommande reformkrav måste till sin innebörd sakligt klarläggas och undersökas, innan tillräcklig grund föreligger för förslag till lagstiftnings- eller andra åtgärder, och föreliggande sådana förslag måste göras till föremål för prövning med hänsyn till deras konsekvenser och ändamålsenlighet.

Den utveckling, som ovan antytts, lärer få anses ha ytterligare understrukit det vid socialstyrelsens inrättande klart konstaterade behovet av att tillgång finnes till ett centralt socialförvaltningsorgan för sakkunnig utredning och handläggning av de sociala frågorna i allmänhet. Ju mera vidgade och utvecklade socialpolitikens allmänna uppgifter bliva, desto starkare gör sig nämligen behovet gällande av enhetlighet och konsekvens i det allmännas åtgärder på det sociala området.

Det senaste decenniets reformarbete har i särskild grad karakteriserats av kommittéväsendet, i det att utredningen och framläggandet av förslag till re-

former i olika avseenden uppdragits åt särskilt tillsatta kommittéer, vanligen sammansatta av representanter för olika politiska partier eller intressegrupper. Under senare år har denna utredningsform utmärkts av en forcerad arbetstakt, och kommittéerna hava ej sällan erhållit föreläggande att inom viss kortare tid avsluta sitt arbete. Det behöver här ej närmare utvecklas, att denna form för reformarbetets bedrivande, vilken otvivelaktigt varit av förhållandena påkallad och inneburit åtskilliga fördelar, dock understryker vikten av en saklig granskning av de framkomna reformförslagen under beaktande av deras allmänna sammanhang i samhällslivet.

Vad nu framhållits torde få anses i icke ringa grad ha bidragit att öka vikten och betydelsen av tillgången till ett sakkunnigt ämbetsverk för sociala ärenden i allmänhet, vilket kan verka för kontinuitet i det sociala reformarbetet. Härför erfordras, att ämbetsverket blir så utrustat med tillräckliga, kvalificerade arbetskrafter och så fast organiserat, att ett planmässigt och så vitt möjligt allsidigt bedömande av frågorna ur sakliga synpunkter tryggas.

När socialstyrelsen inrättades, lades särskild vikt vid dess funktioner såsom centralt förvaltnings- och utredningsorgan för sociala ärenden i allmänhet. Socialstyrelsens ämbetsuppgifter i sådant avseende hava, såsom framgår av det ovan sagda, ingalunda minskat i vikt utan torde alltjämt få anses vara de ojämförligt mest betydelsefulla av dess ämbetsåligganden.

Den sakkunnige har i betänkandet icke ingått på någon närmare granskning av socialstyrelsens uppgifter såsom centralt organ för sociala ärenden i allmänhet. Dithörande ämbetsuppgifter beröras i betänkandet helt kortfattat under rubriken »vissa andra sociala ärenden» såsom den fjärde av de huvudgrupper av ärenden, vilka ankomma på den nuvarande första byråns handläggning. Den sakkunnige synes väsentligen hava förbisett dessa ärendens art och betydelse samt lämnat obeaktat, att på socialstyrelsen ankommit och alltjämt ankommer att, efter remiss, utlåta sig i alla de olika sociala spörsmål av större vikt, till vilka statsmakterna hava att taga ställning, oavsett huruvida spörsmålet är av natur att direkt falla inom ramen för någon av styrelsens förvaltningsuppgifter eller icke. Likaledes har förbisetts, att för dessa ärendens allsidiga behandling inom styrelsen ofta måste anlitas den speciella sakkunskap, som finnes representerad å olika byråer, eller som eljest står till styrelsens förfogande. Den sakkunnige har i stället uppfattat socialstyrelsens uppgifter med avseende å ifrågavarande ärenden såsom i första hand avseende en formell granskning närmast ur juridiska synpunkter.

Såsom härav framgår har den sakkunnige icke närmare beaktat socialstyrelsens uppgifter såsom centralt organ för sociala ärenden i allmänhet. Endast i samband med frågan om förläggningen av den nuvarande andra byrån har i betänkandet (sid. 33 nederst) dithörande synpunkter i någon mån vidrörts. Den sakkunnige uttalar nämligen, att under de senaste årtiondena ett flertal nya ämbetsverk tillkommit, vilkas verksamhet liksom socialstyrelsens vore av social natur, och att socialstyrelsen därför icke numera — på sätt ursprungligen i viss mån kunde sägas hava varit fallet — framstode såsom det enda centrala ämbetsverket med uppgift att vårda och tillvarataga sociala intres-

sen. Häremot lärer kunna invändas, att den omständigheten, att särskilda fackorgan inrättats för handhavandet av speciella uppgifter av social, huvudsakligen försäkringsmässig natur, ingalunda torde hava minskat behovet av att tillgång finnes till ett centralt förvaltningsorgan för sociala ärenden i allmänhet, representerande en mera samlad utblick över de sociala frågorna och med uppgift att tillvarataga kontinuitet och konsekvens i det sociala reformarbetet.

Socialstyrelsens ämbetsuppgifter med avseende å remisser i allmänt sociala ärenden ha av den sakkunnige betraktats såsom utgörande en i stort sett från verkets övriga arbetsuppgifter artskild uppgift. Han har därvid förbisett, att även om dithörande uppgifter i särskild grad åvila första och sjätte byråerna de dock äro av natur att påkalla biträde vid handläggningen av den samlade sakkunskapen inom verket, ej minst från de statistiska byråernas sida. Hithörande synpunkter utvecklas närmare i det följande i samband med de statistiska byråernas organisation och uppgifter.

Med den uppfattning beträffande socialstyrelsens allmänna uppgifter, som tydligen legat till grund för den sakkunniges förslag, har socialstyrelsen uppenbarligen framstått såsom ett ämbetsverk för handhavandet av en serie heterogena förvaltningsuppgifter utan närmare inbördes samband, vilka låta sig utan återverkan på ämbetsverket i dess helhet överflytta från ett håll inom verket till ett annat eller helt avskiljas från detsamma. Denna bristande förståelse för de bärande grundtankarna i socialstyrelsens organisatoriska uppbyggnad har lett till att den sakkunnige i sitt förslag ansett sig kunna ifrågasätta slopandet av den nuvarande byrån för sociala frågor i allmänhet. Därmed skulle de för socialstyrelsen i dess egenskap av centralt utrednings- och förvaltningsorgan för sociala ärenden i allmänhet betydelsefullaste ärendena ej längre komma att inom styrelsen företrädas av särskild ledamot, utan skulle dithörande ärenden handläggas å byrån för lag- och administrativa ärenden under beaktande i främsta rummet av formella, juridiska synpunkter. För tillvaratagandet av de materiella sociala synpunkterna i dessa viktiga ärenden, för uppgiften att svara för en mera samlad utblick över den sociala utvecklingen i dess helhet samt för konsekvens och enhetlighet i bedömandet av de olika sociala spörsmålen från socialstyrelsens sida skulle alltså enligt förslaget ej längre behövas en särskild byrå under egen chef, utan skulle vara tillfyllest med den bräckliga anordningen av en å byrån för lag- och administrativa ärenden placerad sekreterare, som förutsättes skola besitta allmän erfarenhet i sociala frågor.

Socialstyrelsens ämbetsuppgifter såsom centralt organ för sociala ärenden i allmänhet förutsätta, att ämbetsverket är utrustat med på olika områden sakkunniga arbetskrafter samt att en intim kontakt upprätthålles med det levande livet. Den sakkunnige föreslår emellertid, att den kontakt med de stora arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, som socialfullmäktigeinstitutionen representerar, skall avklippas. Även sociala rådet föreslås skola indragas, varigenom den anknytning till arbetslivet och föreningsväsendet, som denna rådsinstitution betecknar, skulle upphöra. Den nuvarande andra byrån, byrån för arbetarskyddsärenden, föreslås skola överflyttas från socialstyrelsen till an-

nat ämbetsverk. För socialstyrelsens hela verksamhet är av utomordentlig betydelse, att nära kontakt upprätthålles med industrien samt företagare och arbetare inom densamma. Socialstyrelsens ställning såsom yrkesinspektionens chefsmyndighet har i sådant avseende varit av stort värde, men enligt förslaget skulle denna tillgång frånhändas styrelsen. Framhållas må, att genom andra byråns avskiljande socialstyrelsen vidare skulle berövas tillgång till all den ingenjörstekniskt utbildade sakkunskap, varöver styrelsen nu förfogar. Därtill kommer, att nu för styrelsen tillgänglig speciell sakkunskap i fråga om sjöfartsnäringen, skogsindustrien och de kvinnliga yrkesområdena samtidigt skulle avhändas styrelsen. Genom förslaget om den nuvarande tredje byråns avskiljande från styrelsen och överförande till annat ämbetsverk skulle styrelsen vidare förlora kontakten med den största av våra folkrörelser, det frivilliga sjukkasseväsendet, på samma gång som styrelsens tillgång på försäkringsteknisk sakkunskap allvarligt skulle försvagas.

Nu anförda synpunkter torde klart giva vid handen, att socialstyrelsens allmänna uppgifter i samhällslivet ingalunda minskat i vikt och betydelse utan i stället av den fortgående utvecklingen än ytterligare understrukits. Den sakkunniges förslag till socialstyrelsens framtida organisation tager icke tillbörlig hänsyn till dessa socialstyrelsens allmänna uppgifter och till denna utveckling med avseende å desamma. I stället för att medföra en sedan länge välbehövlig förstärkning och effektivisering av den nuvarande organisationen är den sakkunniges förslag ägnat att, därest detsamma bringas till genomförande, bryta sönder denna organisation och därigenom i väsentlig mån än ytterligare försvaga socialstyrelsens möjligheter att på ett ändamålsenligt sätt fullgöra dess allmänna ämbetsåligganden.

Behovet av utvecklingsmöjligheter hos organisationen. Den sakkunnige synes vid sitt bedömande av de sociala företeelser, varå socialstyrelsens förvaltningsuppgifter äga avseende, i viss mån hava utgått från uppfattningen om ett statiskt förhållande i fråga om dessa företeelser, varvid ej tillräckligt beaktats det pulserande livet och den oavbrutna utvecklingen på de olika sociala områdena. Då statsmakterna beslutat åtgärder för utvecklande och stärkande av viss gren av enskild social förtänksamhet eller annan på lokala organ baserad social verksamhet och organiserandet av sådan nyordning uppdragits åt socialstyrelsen, ligger det i sakens natur, att visserligen med detta uppdrag kunna vara förenade arbetsuppgifter av mera tillfällig art men att dock nyordningen såsom sådan medför ökade arbetsuppgifter av varaktig natur. Man kan därför icke, såsom den sakkunnige i viss mån synes hava gjort, i sådana fall schematiskt räkna med för en omorganisationsperiod behövliga tillfälliga arbetskrafter, varefter verksamheten skall kunna fortsättas med allenast de före reformen behövliga arbetskrafterna. I samma mån som exempelvis organisationsarbetet bland nykterhetsnämnderna bär frukt, tillkomma nya nämnder i aktiv funktion, varvid ökade anspråk ställas på tillsynsmyndigheten i fråga om handledning och övervakning. Samma är i stort sett förhållandet jämväl beträffande andra områden av socialstyrelsens verksamhet, exempelvis i fråga om orga-

nisationsarbetet med avseende å den offentliga arbetsförmedlingen, arbetslöshetsförsäkringen och sjukkasseväsendet.

I betänkandet har ej heller tagits hänsyn till det förhållandet, att stora och vittutseende frågor alltjämt vänta på sin lösning och att socialstyrelsens organisation kan komma att på ett betydelsefullt sätt därav påverkas. Klok förtänksamhet lärer kräva, att man vid tillmätandet av ämbetsverkets organisation — självfallet utan att därför flera befattningar inrättas än vad som för ögonblicket är oundgängligen påkallat — dock tager viss skälig hänsyn till den framtida utvecklingen, så vitt denna med någorlunda sannolikhet kan förutses. Man bör nämligen icke riskera, att den organisationsplan, varpå man nu sedan så många år tillbaka väntat, skall redan vid tidpunkten för sitt genomförande visa sig vara så trång, att den omöjliggör varje organisatorisk utveckling. En rimlig fordran på en på längre sikt ställd organisationsplan är väl, att den någorlunda kan svara mot behovens påfrestningar under en tid framåt samt lämna visst svängrum för organisatoriskt utbyggande, där så blir av behovet påkallat.

Synpunkter som de ovan anförda synas hava varit den sakkunnige främmande. Vid sitt bedömande av socialstyrelsens organisation har han tagit hänsyn allenast till de för ögonblicket föreliggande arbetsuppgifterna, sådana de av honom uppfattats, och därvid räknat med dessa såsom till art och omfattning för framtiden konstanta. Endast från sådana utgångspunkter lärer det kunna förklaras, att den sakkunnige ansett sig böra föreslå, exempelvis, att till den nuvarande sjunde byrån, vars verksamhet ännu långt ifrån nått sin fulla utveckling och vilken särskilt under tider av lågkonjunktur torde komma att utsättas för allvarliga påfrestningar, skulle överflyttas så stora och betydelsefulla ärendesgrupper som de, vilka avse medling och skiljedom i arbetstvister samt övervakning av utlänningar, detta också utan beaktande av de viktiga utvecklingsfrågor, som äro å bane i fråga om sistnämnda ärendesgrupper.

Bedömningen av socialstyrelsens arbetssätt och befattningarnas värde. Redan av vad ovan anförts torde framgå, att den sakkunniges förslag icke innebär ett tillgodoseende av det sedan länge föreliggande behovet av en förstärkning och effektivisering av socialstyrelsens organisation utan i stället till sin allmänna tendens närmast gör intryck av att vara ett fullföljande av den serie av besparingsaktioner, för vilka socialstyrelsen varit föremål. Intrycket härav förstärkes, när man tager i betraktande den sakkunniges bedömning av personalbehovet för olika grenar av styrelsens ämbetsuppgifter och av tjänsternas värde.

Den sakkunnige synes vid bedömandet av arbetsuppgifternas omfattning väsentligen ha tagit hänsyn till antalet expeditioner och har därvid förbisett det sociala arbetets natur, som i stor utsträckning består i att under livlig kontakt med allmänheten lämna handledning och råd samt verka i annan väg än som sammanhänger med det expeditionella byråarbetet. Den sakkunnige har synbarligen utgått från den hittillsvarande organisationen såsom given och räknat med att densamma, eftersom arbetsuppgifterna hittills ju kunnat nödtorftigt fullgö-

ras, även för framtiden skall visa sig vara tillräcklig. Beaktats har ej den nuvarande organisationens sedan länge provisoriska karaktär och dess pressning i nuvarande situation till bristningsgränsen av de alltjämt ökade arbetsuppgifterna.

Den sakkunniges förslag innebär sålunda för verket i dess helhet allenast följande förstärkningar, nämligen att å avdelningen för främlingskontroll nuvarande notariebefattningen ombildas till en sekreterarebefattning och att ytterligare en amanuens- och en extra ordinarie kontorsbiträdesbefattning tillkomma samt att å andra byrån sekreterarebefattningen uppflyttas från lönegraden B 24 till B 26 och den yrkeshygieniske expertens arvode höjes från 2 000 till 5 000 kronor per år. Däremot föreslås följande betydande indragningar av befattningar, nämligen å första byrån byråchefsbefattningen, å tredje byrån en sekreterarebefattning, tre amanuens- och fyra biträdesbefattningar, å fjärde byrån en kanslibiträdes- och en skrivbiträdesbefattning, å femte byrån en amanuens-, en kanslibiträdes- och tre skrivbiträdesbefattningar, å sjätte byrån en bibliotekariebefattning i lönegraden B 21, som skulle ersättas med en arvodestjänst, samt slutligen å sjunde byrån en amanuensbefattning å avdelningen för arbetsförmedlingsärenden.

Vad nu anförts visar klart den bristande insikt om och förståelse för socialstyrelsens arbetsuppgifter och arbetsbörda, varav den sakkunniges förslag kännetecknas. Detta gör sig gällande även med avseende å bedömandet av de olika tjänsternas värde. I sådant avseende har synbarligen icke tagits i betraktande, att en rättvist avvägd tjänste- och löneställning ej endast är av betydelse för befattningshavarna själva utan även i synnerlig grad för ämbetsverket såsom sådant. Det är nämligen ur sistnämnda synpunkt icke tillfredsställande, att tjänstemän, som ha att utåt företräda socialstyrelsen och därvid relativt självständigt handla å styrelsens vägnar, icke utrustas med den auktoritet, som en emot arbetsuppgiftens betydelse svarande tjänste- och löneställning skänker. Underskattningen av tjänsternas värde är jämväl ägnad försvåra möjligheterna för ändamålsenlig nyrekrytering.

Såsom belysande för den underskattning av det sociala arbetet, som kan anses kännetecknа den sakkunniges förslag, må hänvisas exempelvis till det förhållandet, att icke någon av socialstyrelsens nuvarande befattningar såsom sekreterare och förste aktuarie, vilka enligt förslaget skulle kvarstanna i socialstyrelsen, föreslagits skola placeras så pass högt som i lönegraden B 26. Det med hänsyn till arbetsuppgifternas art sakliga berättigandet för socialstyrelsens vidkommande av en sådan inom departementen allmän och inom andra ämbetsverk än socialstyrelsen ofta förekommande löneplacering av motsvarande tjänster har i betänkandet icke diskuterats. Detta gäller dock här sådana befattningar som sekreteraren å lag- och administrativa byrån, vilken ju skulle representera den allmänna erfarenheten i sociala frågor, sekreteraren å förlikningsmannaexpeditionen, förste aktuarien för statistiska specialundersökningar o. s. v.

Erkännas må, att den sakkunnige föreslagit överförandet av ett antal befattningar från extra till ordinarie stat. Det rör sig här om befattningar för

fullgörandet av arbetsuppgifter — medling och skiljedom i arbetstvister, alkoholistvård, arbetsförmedling — vilkas stadigvarande natur sedan länge varit klart vitsordad och vilka befattningar därför långt tidigare hade bort erhålla ordinarie karaktär. Även de med arbetslöshetsförsäkringen sammanhängande arbetsuppgifterna hava av den sakkunnige erkänts vara av stadigvarande natur. Emellertid är att observera, att den sakkunnige i fråga om befattningarna för arbetsförmedlings- och arbetslöshetsförsäkringsärenden föreslagit, att endast vissa av desamma skola uppföras å ordinarie stat. Till ett erkännande av den ordinarie karaktären av ett antal befattningar å de statistiska och andra byråer har den sakkunnige ej sträckt sig. Det nuvarande oefterrättliga extraordinariesystemet, icke minst framträdande beträffande den kvinnliga personalen, avses att fastlåsas för framtiden.

Den sakkunnige har för varje särskild gren av socialstyrelsens ämbetsuppgifter ansett sig böra uppgöra i detalj gående personalstater, upptagande även den extra ordinarie personalen, inplacerad i lönegrader. Man är här tveksam om, huruvida den sakkunnige avsett, att dessa personalstater skola bliva för socialstyrelsen tillförbindande, eller om desamma uppgjorts endast i syfte att tjäna till vägledning beträffande socialstyrelsens anslagsbehov. Vid sålunda rådande tveksamhet har det ansetts angeläget att här understryka, att socialstyrelsen är en levande organism och att viss rörelsefrihet måste tillerkännas ämbetsverket att självt inom ramen för tillgängliga anslag bestämma rörande den extra ordinarie personalens placering i lönegrad och fördelningen på olika arbetsuppgifter av den tillgängliga personalen, såväl den ordinarie som den extra ordinarie. Att en sådan rörelsefrihet bevaras är nämligen ofrånkomligt med hänsyn till *dels* arbetsuppgifternas från tid till annan skiftande natur och omfattning och behovet att kunna härefter anpassa personalen, *dels* angelägenheten av att kunna bereda även extra ordinarie personal, i mån av skicklighet och tjänstetidens längd, en förbättrad ställning till förebyggande av ur arbetssynpunkt oförmånliga personalombyten, *dels* nödvändigheten att rättvisa sker i befordringshänseende utan att kontinuiteten i arbetet därav behöver påverkas.

Ytterligare må framhållas, hurusom enligt förslaget verkets chefs handlingsfrihet skulle begränsas med avseende å arbetsuppgifternas fördelning därigenom, att de utlåtanden, som avse lagstiftningsärenden »och likartade ärenden», nödvändigtvis skulle föredragas av byråchefen å lag- och administrativa byrån; byråcheferna å de statistiska byråerna skulle exempelvis enligt förslaget vara *förbjudna* att föredraga dylika ärenden. I betänkandet har icke beaktats den ej sällan inträffande situationen, att socialstyrelsen samtidigt får sig uppdraget att avgiva utlåtanden i ett flertal betydelsefulla ärenden från olika departement, av vilka många kunna vara av natur att vartdera kräver den föredragandes hela arbetstid under åtskilliga veckor. Ej heller har man tänkt på, att vederbörande statistiske byråchef kan på ett visst område besitta alldeles speciell sakkunskap, förvärvad under ingående undersökning av det ifrågavarande sociala spörsmålet. Att märka är vidare, att vid den ändamålsenliga planläggning och utförandet av en statistisk utredning av ett socialt spörsmål ej heller de juridiska synpunkterna få lämnas obeaktade. Styrelsen återkommer

längre fram i sammanhang med statistikbyråernas organisation och uppgifter till detta spörsmål.

Lokalfrågan. Slutligen må i förevarande sammanhang framhållas, att flera av socialstyrelsens byråer på grund av bristande lokalutrymmen varit tvungna att förläggas i lokaler, åtskilda från ämbetsverket i övrigt, ävensom att åtskilliga statistiska specialutredningar av samma skäl måst utföras utanför styrelsens huvudlokal. Det torde näppeligen finnas något ämbetsverk, som i berörda hänseende haft och fortfarande har det så illa ställt som socialstyrelsen, och det är uppenbart, vilka avsevärda olägenheter av organisatorisk art, särskilt med avseende å arbetets behöriga ledning och de olika avdelningarnas samverkan med varandra, äro förknippade med en sådan anordning. Så snart styrelsens många olika arbetsuppgifter bliva samlade inom en och samma lokal — vilket man vill hoppas skall kunna ske snarast möjligt — lärer mycket av det bekymmer man nu har för att ämbetsverkets ledning ej skall kunna i längden bemästra dessa uppgifter bortelimineras. Ehuru den sakkunnige icke haft att utreda ifrågavarande spörsmål, har det emellertid synts styrelsen vara en angelägenhet av den vikt för det rationella bedrivandet av styrelsens arbete, att man här i samband med frågan om socialstyrelsens ändamålsenliga organisation ansett sig icke böra underlåta att starkt framhäva densamma.

Efter dessa inledande allmänna synpunkter beträffande det i remitterade betänkandet framlagda förslaget övergår styrelsen till att närmare behandla vissa i betänkandet föreslagna organisatoriska förändringar av principiell betydelse eller eljest av större räckvidd, nämligen frågorna om den centrala handläggningen av ärenden rörande fattigvård och barnavård m.m., om den nuvarande första byråns bibehållande, i samband varmed behandlas jämväl byråns för lag- och administrativa ärenden samt byråns för arbetsförmedlings- och arbetslöshetsförsäkringsärenden allmänna uppgifter, om förläggningen av de nuvarande andra och tredje byråerna, om de statistiska byråernas allmänna uppgifter och principiella organisation, om bibehållandet av socialfullmäktige och sociala rådet samt om organisationen av arbetsrådet och statens arbetslöshetskommission.

III. De föreslagna organisatoriska förändringarna.

De här ifrågavarande spörsmålen avse i betydelsefulla delar frågor om omfattningen av socialstyrelsens ämbetsuppgifter. Vid bedömandet av dessa frågor torde man få utgå i stort sett från enahanda synpunkter som dem, vilka år 1912 lågo till grund för fastställandet av omfattningen av socialstyrelsens förvaltningsområde, nämligen att till detta område borde förläggas endast sådana ärenden av social natur eller innebörd, mellan vilka ett verkligt samband kunde uppvisas, eller där, med deras förläggande tillsammans med andra sociala ärenden, en sakkunnigare behandling och ett bättre tillgodoseende av dem än eljest

kunde förväntas. Avgörande för de olika ärendesgruppernas förläggning till socialstyrelsen eller å annat håll bör ju nämligen vara riktigheten i sådant avseende ur principiell administrativ synpunkt och ändamålsenligheten för den verksamhet, som respektive ärenden avse. Att socialstyrelsen är eller skulle komma att bliva ett för stort ämbetsverk och att arbetsbördan för verkets chef skulle vara för tyngande, kan däremot icke få tillmätas sådan avgörande betydelse, att med hänsyn därtill en eljest icke sakligt motiverad förläggning av viss eller vissa ärendesgrupper till annat håll bestämmes.

I frågan om ett ämbetsverks organisation lära arbetsuppgifternas art och inre sammanhang vara avgörande. I den mån härigenom kan uppkomma problem sådana som frågan om verkchefens alltför stora arbetsbörda, torde dessa icke böra lösas genom en sprängning av en i och för sig motiverad och lämplig enhetlighet i organisationsramen utan genom andra anordningar, ägnade att nedbringa chefens personliga arbetsbörda till rimliga proportioner.

Styrelsen vill erinra, att stora enhetliga arbetsuppgifter samlats under en enda verkchef, där ämbetsverken svällt ut långt utanför den ram, som socialstyrelsen äger; i sådant hänseende må nämnas bland annat skolöverstyrelsen, patentverket och de affärsdrivande verken.

Förläggningen av den centrala handläggningen av ärenden rörande fattigvård och barnavård m. m.

Förläggningen av fattigvårds- och barnavårdsärendena. Frågan om förläggning till socialstyrelsen av den centrala handläggningen av fattigvårdsärendena är icke ny. Såsom inledningsvis berörts, förutsattes redan vid socialstyrelsens tillkomst, att nämnda ärenden efter viss övergångstid skulle förläggas till styrelsen, och frågan härom samt om förläggning till styrelsen jämväl av barnavårdsärendena har därefter i olika sammanhang varit föremål för överväganden, senast vid en av landshövding Widén år 1932 verkställd utredning i ärendet. Denna utredning ledde liksom den nu företagna sakkunnigeutredningen till det resultatet, att en sådan förläggning lämpligen borde äga rum.

Socialstyrelsen har vid flera tillfällen haft anledning uttala sig rörande ifrågavarande spörsmål, senast i utlåtande den 23 juni 1932 över Widéns förenämnda utredning. Styrelsen framhöll i detta utlåtande, att utredningen syntes till alla delar bekräfta styrelsens tidigare hävdade uppfattning, att fattigvårds- och barnavårdsärendena borde lösgöras från socialdepartementet samt att, om dessa ärenden skulle förläggas till ett förefintligt centralt ämbetsverk, detta borde bliva socialstyrelsen. Sedan nämnda utlåtande avgavs, har intet förekommit, som varit ägnat rubba denna styrelsens mening i frågan.

Förutom de skäl, som av Widén åberopades och nu i förevarande sakkunnigebetänkande anföras till stöd för den föreslagna överflyttningen till socialstyrelsen av ifrågavarande ärendesgrupper, lära även vissa andra omständigheter kunna framhållas, vilka tala för en dylik åtgärd. Understrykas må sålunda, att socialstyrelsen genom en sådan överflyttning skulle tillföras ett för styrelsens allmänna uppgifter såsom socialt ämbetsverk värdefullt tillskott i sak-

kunskap på det betydelsefulla område, som rör det allmännas skydds- och vårdverksamhet. Betydelsen härav lärer framstå i öppen dag, om man tager i betraktande arten av många av de sociala spörsmål, i vilka styrelsen efter remiss har att avgiva utlåtande. Här må hänvisas till den av Widén i hans betänkande lämnade exemplifieringen av sådana remissärenden. Till följd av det nära samband, som råder mellan fattigvårds- och barnavårdsärendena och vissa av socialstyrelsens nuvarande fortlöpande arbetsuppgifter, torde överflyttningen jämväl kunna bliva till ömsesidigt gagn och leda till en närmare fruktbringande samverkan. Påpekas må här endast det samband, som råder ej endast mellan fattigvården och alkoholistvården; ett liknande samband är även för handen mellan fattigvården å ena sidan och å den andra sjukkasseväsendet, arbetslöshetsförsäkringen, arbetsförmedlingen och främlingskontrollen. En viss samhörighet kan anses råda i fråga om barnavården och den på arbetarskyddslagstiftningen grundade ungdomsvården samt ungdomsförmedling och yrkesrådgivning.

Frågan om överflyttning av vissa konseljärenden. Vad den sakkunnige uttalat rörande fattigvårds- och barnavårdsinspektörens ställning och allmänna uppgift inom socialstyrelsen har icke givit anledning till erinran.

Den sakkunnige har gjort gällande, att någon anledning icke synes föreligga att i detta sammanhang till socialstyrelsen överflytta beslutanderätten i ärenden, som för närvarande avgöras i konselj, utan förutsättes att sådana ärendens avgörande alltjämt skall ankomma på Kungl. Maj:t, men att de i viss utsträckning skola för yttrande underställas socialstyrelsen eller inspektören. I detta avseende må här anföras följande.

En betydelsefull grupp av hithörande ärenden avse *frågor om understöd ur allmänna arvsfonden.* Enligt den sakkunniges mening torde i allmänhet beslut i dylika ärenden — där de icke uteslutande avse understöd eller stipendier för studieändamål — böra meddelas efter hörande av inspektören eller eventuellt socialstyrelsen. Dessa ärenden torde emellertid få anses vara av utpräglat social natur och nära sammanhörande med andra fattigvårds- och barnavårdsärenden, varför deras förberedande handläggning icke synes böra frånskiljas byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden. Då emellertid deras numera ej sällan stora principiella innebörd och ekonomiska betydelse torde göra det lämpligt, att beslutanderätten rörande desamma kvarstannar hos Kungl. Maj:t, synes det böra i författningsväg föreskrivas, att ansökningar om understöd ur allmänna arvsfonden — där de ej avse understöd för studieändamål — skola, ställda till Kungl. Maj:t, ingivas i socialstyrelsen, som efter införskaffande av eventuellt erforderlig närmare utredning, har att med eget utlåtande överlämna dem till Kungl. Maj:t. Genom en sådan anordning lärer det erforderliga sammanhanget mellan ifrågavarande ärendens behandling och den fortlöpande verksamheten med avseende å fattigvård och barnavård kunna bevaras och tryggas.

De konseljärenden, som avse *ersättning åt kommuner för fattigvård och barnavård åt danska, finska och norska medborgare* eller tillämpning av *fattig-*

vårdskonventionen med Danmark, Finland och Norge, skulle enligt den sakkunnige icke kräva remiss till socialstyrelsen eller inspektören. Socialstyrelsen är icke i tillfälle att för närvarande upptaga till närmare bedömning, huruvida och i vilken mån denna mening kan anses äga fog. Emellertid må påpekas, att styrelsen i sin handläggning av ärenden rörande uppehållstillstånd för utlänningar ej sällan har anledning taga noggrann hänsyn till de förpliktelser, som kunna anses följa av ovannämnda konvention.

Den sakkunnige förutsätter, att i *övriga konseljärenden* som regel remiss till socialstyrelsen eller inspektören skulle komma att äga rum. Socialstyrelsen är icke i tillfälle att för närvarande ingå i någon närmare prövning av dessa ärendens art ur synpunkten, huruvida remissförfarande kan vara påkallat eller ej eller i vad mån vissa av nämnda ärenden till äventyrs kunde anses vara av natur, att beslutanderätten rörande desamma skulle kunna delegeras. Nämnas må endast, att beträffande särskilt den ärendesgrupp, som avser beviljande av understöd åt vissa nödställda svenskar utomlands, socialstyrelsen skulle genom den erfarenhet, som finnes representerad å andra byråer rörande in- och utvandringsfrågor m. m., kunna lämna bidrag till den sakliga utredningen.

Skyddshemsinspektionens förläggning. De av den sakkunnige anförda skälen för förläggning av skyddshemsinspektionen till den föreslagna byrån inom socialstyrelsen för fattigvårds- och barnavårdsärenden under överinseende av statens inspektör för fattigvård och barnavård synas icke giva anledning till erinran.

Förläggningen av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken. Den föreslagna överflyttningen från statistiska centralbyrån till socialstyrelsen av uppgiften att utarbeta fattigvårds- och barnavårdsstatistiken är givetvis motiverad, då handläggningen av fattigvårds- och barnavårdsärendena i övrigt skulle uppdragas åt socialstyrelsen. Emellertid bör nämnda statistiska arbetsuppgift icke, såsom den sakkunnige tänkt sig, fullgöras å fattigvårdsbyrån, utan självfallet överlämnas till någon av styrelsens statistiska byråer. Till frågan härom återkommer man i det följande i samband med behandlingen av sistnämnda byråer.

Alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendenas art och omfattning. Den sakkunnige föreslår vidare, att alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendenas handläggning skall överflyttas från den nuvarande första byrån till den föreslagna nya byrån för fattigvård och barnavård. Med anledning härav torde till en början några upplysningar böra lämnas rörande dessa ärendens allmänna art och omfattning i nuvarande stund.

Den organiserade *alkoholistvården* i Sverige, vilken inleddes för 20 år sedan, har särskilt under den senaste tioårsperioden undergått en stark utveckling. Sålunda må till en början framhållas, att utvidgningen av anstaltssystemet under nämnda period varit mycket betydande, i det att antalet vårdplatser drygt fördubblats. Under innevarande år ha ytterligare ett hundratal platser

blivit ställda till den organiserade alkoholistvårdens förfogande. Anstaltssystemets utvidgning framgår av följande sammanställning:

	Antal anstalter och vårdplatser den 1/1 1926		den 16/8 1936	
	Anstalter	Platser	Anstalter	Platser
Statsanstalter	3	160	3	295
Erkända anstalter	4	93	6	336
Statsunderstödda enskilda anstalter	3	65	3	115
Samtliga anstalter	**10**	**318**	**12**	**746**

Nämnas må, att styrelsen för budgetåren 1937/1938 och 1938/1939 funnit en utvidgning med 250 nya vårdplatser påkallad och för ändamålet hemställt om anslag å 750 000 kronor för den angivna tvåårsperioden.

Antalet årliga intagningar å alkoholistanstalterna har ökat ännu starkare än vårdplatsantalet, vilket belyses av följande sammanställning:

	Antalet intagna under		
	År 1926	År 1935	1/1—31/7 1936
Öppen statsanstalt	116	194	125
Slutna statsanstalter	9	51	57
Erkända anstalter	107	442	224
Enskilda anstalter	61	123	97
Samtliga anstalter	**293**	**810**	**503**
Därav tvångsinternerade	167	480	312

Man lärer kunna uppskatta intagningsfrekvensen under innevarande år till mellan 850 och 900. Den utveckling, som dessa siffror ådagalägga, har särskilt uppburits av de erkända anstalterna, vilka ju också under ifrågavarande tioårsperiod ökat starkast i fråga om vårdplatsantalet.

Erinras må, att styrelsen författningsenligt har att taga direkt befattning med klientelet å de slutna anstalterna i varje särskilt fall. Sålunda sker såväl intagning direkt som överflyttning — från annan alkoholistanstalt — till de slutna anstalterna (Svartsjö och Landskrona) på beslut av socialstyrelsen. Om än många gånger sakligt så starkt motiverade, att tvekan knappast behöver ifrågakomma, påkalla dessa ärenden dock, med hänsyn till deras allvarliga beskaffenhet, städse en ytterligt noggrann prövning av kontrollerande natur. I en hel del fall äro de ingalunda självklara i sak, och prövningen, som därvid måste göras synnerligen ingående, under hänsynstagande — städse i samråd med styrelsens psykiatriske expert — till en mängd olika faktorer, blir ofta tidskrävande. Jämväl i andra hänseenden än det, som här berörts, föranleder detta klientel uppsiktsmyndigheten åtskilliga arbetsuppgifter av krävande natur.

Storleken av det klientel, som vid vissa tidpunkter varit å alkoholistanstalterna inskrivet, framgår av följande sammanställning:

	Antal inskrivna å alkoholistanstalterna	
	den 1/1 1926	den 16/8 1936
Den öppna statsanstalten	139	244
Slutna statsanstalter	25	176
Erkända anstalter	103	466
Enskilda anstalter	36	121
Samtliga anstalter	303	1 007
Därav tvångsinternerade	194	709

Under den period, som sammanställningen omspänner, har det sammanlagda klientelet å alkoholistanstalterna ungefär tredubblats. Den relativt starkaste stegringen utvisa de slutna statsanstalterna, vilkas klientel under samma period sjudubblats.

Här anförda statistiska data giva otvetydigt vid handen, att den organiserade anstaltsvården för alkoholister nått en betydande omfattning samt att den befinner sig i oavlåtlig utveckling. Storleksordningen av denna anstaltsvård belyses därav, att det på alkoholistanstalterna omhändertagna klientelet, cirka 1 000 individer, motsvarar ungefär två tredjedelar av hela det egentliga fångvårdsklientelet, d. v. s. med frånräknande av bötesfångarna.

Inga tecken häntyda på ett avstannande i denna anstaltsvårds utveckling. Tvärtom giva omständigheterna vid handen, att man har att räkna med en fortsatt kraftig utveckling, indicerande en ökad vårdfrekvens å anstalterna. Det nuvarande anstaltssystemet behöver, enligt vad redan nu kan klart skönjas, utbyggas i avsevärd mån redan under den närmaste framtiden. Detta utbyggande, för vilket styrelsen, såsom nämnts, redan hemställt om betydande anslag, kommer att ställa uppsiktsmyndigheten inför stora och krävande arbetsuppgifter, där det gäller såväl att beakta vårdsynpunkterna som att noga tillse, att statsanslagen disponeras sparsamt, klokt och ändamålsenligt.

Den fortgående utvecklingen av alkoholistvården beror till icke ringa del på statliga åtgärder, nämligen dels den sedan år 1921 av statliga organ eller eljest med stöd av statsmedel bedrivna *upplysnings- och understödsverksamheten bland nykterhetsnämnderna* och dels statens övertagande av vissa kostnader för anstaltsvården, vilka tidigare åvilat kommunerna. Några uppgifter till belysning av ifrågavarande upplysnings- och understödsverksamhets omfattning torde förtjäna här anföras.

Under budgetåret 1926/1927 fördelade socialstyrelsen på 93 nykterhetsnämnder i statsunderstöd tillsammans 14 335 kronor. Under budgetåret 1935/1936 voro motsvarande siffror 382 nämnder och 69 450 kronor. Antalet understödda sammanslutningar av nykterhetsnämnder och sammanlagda understödsbeloppet till sådana sammanslutningar utgjorde för förstnämnda budgetår 9 sammanslutningar och 2 900 kronor samt för sistnämnda budgetår 28 sammanslutningar och 16 150 kronor. Under budgetåret 1926/1927 höllos 10 konferenser och upplysningskurser med sammanlagt 307 deltagande nykterhetsnämndsombud. Motsvarande antal konferenser och kurser och däri deltagande ombud var för budgetåret 1935/1936 20 kurser och 395 ombud. Under förstnämnda

budgetår beviljades stipendier åt 2 ombud för nykterhetsnämnder för bedrivande av studier vid Stockholms stads nykterhetsnämnd. Motsvarande antal stipendier under budgetåret 1935/1936 uppgick till 9. Framhållas må, att i de arbetsuppgifter, som härigenom pålagts socialstyrelsen, visserligen ingår ett moment av mera rutinmässigt kontrollarbete, som, ehuru nödvändigt, ej behöver överskattas. Den väsentliga arbetsuppgift, som ligger bakom dessa icke obetydliga dispositioner av statsmedel, hänför sig emellertid självfallet till ett stadigt, sakligt aktgivande på den verksamhet, som staten här stöder. Denna senare sida av arbetsuppgiften kan ej rubriceras såsom rutinarbete utan kräver takt och omdöme och ett stort mått av arbete.

Sålunda bedrives oavlåtlig informationsverksamhet dels av tjänstemän i styrelsen genom det talade ordet vid konferenser och kurser, dels genom särskilda för nykterhetsnämnderna avsedda publikationer — Råd och anvisningar till nykterhetsnämnderna, meddelade av socialstyrelsen och kontrollstyrelsen, samt Tidskrift för nykterhetsnämnderna — dels genom de numera hela landet omfattande sammanslutningarna av nykterhetsnämnder och dels slutligen vid studiebesök hos Stockholms stads nykterhetsnämnd — numera även vid Göteborgs stads nykterhetsnämnd. Verksamheten har bidragit till att höja nykterhetsnämndernas allmänna kompetens för sina uppgifter.

Man torde kunna utgå ifrån, att flertalet nykterhetsnämnder, som verkligen bedriva en egentlig fortlöpande verksamhet, numera söka komma i åtnjutande av statligt understöd. Antalet nykterhetsnämnder med organiserad fortlöpande verksamhet torde för närvarande uppgå till mellan 400 och 500, varav omkring 100 äro verksamma i städer och köpingar och 300—400 i landskommuner. Detta antal befinner sig i ständig ökning, och i samma mån växa de arbetsuppgifter, som hänföra sig till prövningen av en sakligt välgrundad statlig understödsverksamhet på hithörande område.

Därest de redan vunna resultaten av den statliga understödsverksamheten icke skola förspillas, är det — bland annat på grund av täta ombyten av ledamöter i nykterhetsnämnderna — påkallat, att densamma fortgår oavbrutet samt på ovan anförda skäl sker i stigande omfattning. Erinras må, att styrelsen för budgetåret 1937/1938 förordat höjning av hithörande anslag.

Verksamheten på ovan behandlade arbetsområden är till betydande del av rådgivande och vägledande karaktär och bedrives i stor utsträckning muntligen, antingen vid personliga besök eller inspektioner eller per telefon. Det åligger socialstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården — förutom att följa den verksamhet, som nykterhetsnämnderna på grund av bestämmelserna i alkoholistlagen utöva, samt att tillhandagå nämnderna med råd och upplysningar i avseende å sådan verksamhet — att jämväl i övrigt »hava sin uppmärksamhet riktad på företeelserna å alkoholistvårdens område samt verka för vårdens ändamålsenliga bedrivande och utveckling». Detta allmänna åliggande har under den nu pågående perioden av stark utveckling på detta vårdområde ställt socialstyrelsen inför arbetsuppgifter av icke löpande natur. Sålunda har exempelvis nödvändigheten av anstaltssystemets utbyggande något så när i takt med det stigande vårdplatsbehovet krävt

initiativ och ständig uppmärksamhet från socialstyrelsens sida. I detta avseende har personalen å alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsavdelningen å styrelsens första byrå icke varit tillfyllest utan har huvudparten av de förhandlingar och förarbeten, som krävts för att få till stånd de vidtagna utvidgningarna i anstaltssystemet, kommit att åvila byråchefen. Till icke löpande ärenden, som ankomma på denna avdelning, höra vidare utlåtanden i besvärsmål samt förslag och utlåtanden i lagfrågor rörande alkoholistvården och nykterhetslagstiftningen i övrigt. Sedan tillkomsten av 1931 års lag kan anstaltsstyrelse (37 §) i vissa fall besluta, att intagen må kvarhållas å anstalt under en tid upp till två år efter den eljest föreskrivna dagen för utskrivning; sådant beslut skall av anstaltsstyrelsen halvårsvis tagas under ny omprövning. Såväl förstagångsbeslutet som de följande besluten vid omprövningarna skola underställas socialstyrelsen och där behandlas i särskild ordning. Det behöver ej utvecklas, att dylika prövningsärenden, som avse frihetsförlust upp till två år, ej få handläggas på schablonmässigt sätt utan tarva de omsorgsfullaste individuella överväganden inom socialstyrelsen.

Nu berörda ärendesgrupp är ännu icke så stor men har visat påtaglig tendens att stiga. Att denna stegring kommer att fortfara torde få anses säkert — bland annat med hänsyn till vad ovan anförts beträffande det kvalificerade Svartsjöklientelets tilltagande.

Följande sammanställning, som avser de protokollförda besluten i alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsfrågor, ger därför en ingalunda fullständig bild av arbetsuppgifternas art och omfattning.

Antal protokollförda alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden.

		Under år 1926	Under år 1935	Under tiden 1/1—31/7 1936
I.	*Ärenden rörande intagna å alkoholistanstalterna:*			
	Intagningar å de slutna anstalterna samt överflyttningar	33	123	113
	Framställningar och klagomål av intagna	13	60	32
	Beslut om kvarhållande enl. 37 § alkoholistlagen	—	35	28
II.	*Ärenden rörande anstalterna:*			
	Statsbidrag till driftkostnader — antal beslut	28	32	25
	Statsbidrag till driftkostnader — sammanlagt belopp kr.	101 888	532 856	465 448
	Statsbidrag till anordnande av anstalter — antal beslut	2	3	1
	Statsbidrag till anordnande av anstalter — sammanlagt belopp kr.	29 250	82 500	10 500
III.	*Ärenden rörande nykterhetsnämnder:*			
	Understöd till nämnder — antal beslut	93	360	382
	Understöd till nämnder — belopp kr.	14 335	46 225	69 450
	Understöd till sammanslutningar — antal beslut	11	30	19
	Understöd till sammanslutningar — belopp kr.	3 500	15 900	10 150
	Konferenser och kurser — antal beslut	12	43	32
	Konferenser och kurser — belopp kr.	5 744	4 428	3 004
	Bidr. till nämnder f. alkoholisters resekostn. — antal beslut	—	360	164
	Bidr. till nämnder f. alkoholisters resekostn. — belopp kr.	—	9 688	3 373
	Bidr. till nämnder f. alkoholisters vårdkostn. — antal beslut	—	14	7
	Bidr. till nämnder f. alkoholisters vårdkostn. — belopp kr.	—	3 417	1 589
	Övriga ärenden — antal beslut	1	17	14
	Övriga ärenden — belopp kr.	2 000	3 000	3 000

Den starka ökningen av antalet ärenden, tillhörande första gruppen, är en naturlig följd av utvidgningen av alkoholistanstalternas vårdverksamhet. På grund av anstaltsklientelets stegring har socialstyrelsen i allt större omfattning fått taga ställning till frågor om överflyttning av intagna mellan anstalterna, intagningar av svårskötta eller recidiverande alkoholister å de härför särskilt inrättade slutna anstalterna å Svartsjö och i Landskrona samt klagomål och framställningar från intagna m. m. Antalet ifrågavarande ärenden har, såsom nämnts, stigit kraftigare än beläggningen i genomsnitt.

De till den andra gruppen hänförda ärendena utvisa icke någon nämnvärd ökning i antal men däremot med avseende å de ifrågakommande statsbidragsbeloppens storlek. Huvudparten av dessa ärenden avse bidrag till alkoholistanstalternas driftkostnader. Då dessa bidrag utgå efter antalet vårddagar, på visst sätt beräknade för varje intagen, följer härav att arbetet inom socialstyrelsen med granskningen av bidragsbeloppen växer med antalet intagna, för vilka statsbidrag utgår. — Den sakkunnige har uttalat den uppfattningen (sid. 26 i betänkandet), att vissa ärenden rörande statsbidrag »torde inom styrelsen underkastas en mera tidsödande prövning än som lärer vara oundgängligen erforderlig». För så vitt detta yttrande avser nu behandlade statsbidrag må härtill endast anföras, att antalet arbetsdagar per år för granskningen av statsbidragsbeloppen till alkoholistanstalterna under senare år plägat utgöra 3 à 4 och att den noggrannhet, som härvidlag måste anses oeftergivlig, dock ej på onödigt sätt överdrivits; beaktas må nämligen, att det rör sig om beslut om utbetalande av statsbidrag å tillhopa mer än en halv miljon kronor.

Den största ökningen har ägt rum i fråga om den tredje gruppen, nykterhetsnämndsärendena. En stor del av dessa, såsom exempelvis bidragen till alkoholisters resekostnader, äro såsom den sakkunnige konstaterar av enkel beskaffenhet. Icke heller beträffande denna grupp kan den sakkunniges nyss återgivna uttalande tillerkännas vitsord; styrelsen har nämligen vidtagit den anordningen, att siffergranskningen av resekostnadsbeloppen utföres å respektive anstalter. Om övriga ärenden i denna grupp gäller, att de kräva en noggrann kännedom om förhållandena inom nykterhetsnämndsvärlden. Utan en dylik insikt hade det helt visst icke varit möjligt att genomföra fördelningen av understöden till nykterhetsnämndernas verksamhet på ett sådant sätt, att något missnöje från nykterhetsnämnderna icke givit sig till känna, trots att en stor del av nämnderna varje år fått vidkännas avsevärda reduceringar av ansökningsbeloppen. Beträffande dessa understöd till nykterhetsnämnderna äger den sakkunniges nyss berörda uttalande så till vida ett visst berättigande, som socialstyrelsen otvivelaktigt ägnat berörda understödsfrågor en mycket omsorgsfull prövning. Detta har emellertid skett i insikten om att ett understödsbelopp å ett par hundra kronor kan vara av avgörande betydelse för en nykterhetsnämnds verksamhet samt emedan det framstått såsom särskilt angeläget, att otillräckligheten hos vederbörande anslagspost i möjligaste mån kompenserades genom en så ändamålsenlig fördelning av anslaget som möjligt.

Frågan om överflyttning av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena till byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden. Den sakkunnige föreslår nu, att alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena skola överföras från den nuvarande första byrån till den från socialdepartementet överflyttade fattigvårds- och barnavårdsbyrån. Såsom skäl härför anföres, att det föreligger ett ovedersägligt samband mellan fattigvård och alkoholistvård samt att staten så till vida intager samma ställning till alkoholistvården som till fattigvården, att den beträffande båda dessa vårdformer som regel överlämnar åt kommunala myndigheter att i första hand vidtaga de erforderliga åtgärderna.

Det kan icke förnekas, att ett samband mellan dessa ärendesgrupper är för handen. Alkoholism utgör otvivelaktigt i många fall en viktig anledning till behov av fattigvård. Den omständigheten att fattigvårdsstyrelse i flertalet fall fungerar såsom nykterhetsnämnd kan även vara ägnat understryka detta samband liksom den i viss utsträckning ganska likartade karaktären av klientelet å arbetshem och å alkoholistanstalter. Det var också med hänsyn tagen till sådana omständigheter som socialstyrelsen i sitt förenämnda utlåtande den 23 juni 1932 över det av landshövding Widén framlagda förslaget ansåg sig böra förorda sammanförandet å en byrå inom styrelsen av de båda ärendesgrupperna.

Sedan nämnda utlåtande avgavs, ha emellertid erfarenheterna från den nya lagen om vård av alkoholister hunnit starkare framträda. Såsom framgår av den ovan lämnade skildringen av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendenas art och omfattning ha sålunda dithörande arbetsuppgifters vikt och betydelse alltmer framträtt på grund av den fortgående utvecklingen. Det bör beaktas, att den organiserade alkoholistvården i vårt land numera nått en så stor omfattning och erhållit en sådan allmän samhällelig betydelse att den tid icke torde vara alltför avlägsen, då det måste bliva påkallat med en särskild, av andra ämbetsgöromål ostörd företrädare för dithörande ärenden inom det ämbetsverk, som utgör uppsiktsmyndighet över denna vårdform. I sådant avseende må erinras om det ovan gjorda påpekandet beträffande storleken av alkoholistanstalternas klientel, jämfört med det egentliga fångvårdsklientelet. Härtill kommer det långt större klientel, som är föremål för nykterhetsnämndernas förebyggande och eftervårdande verksamhet i enlighet med alkoholistlagstiftningen.

Vad nu sagts med avseende å behovet i en närmare framtid av en särskild byrå för alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena understrykes ytterligare av den omständigheten, att vissa förslag framställts, avseende bland annat särskilda åtgärder mot alkoholbrottslingar, vilka om de bringades till genomförande torde komma att påverka ifrågavarande ärendesgrupps omfattning och betydelse. Erinras må också, att frågan om en revision av lösdrivarlagstiftningen i olika sammanhang varit föremål för statsmakternas prövning men icke bringats till en lösning. För den händelse en reviderad lösdrivarlagstiftning komme till stånd och socialstyrelsen i följd härav finge viss befattning med ärenden rörande lösdrivarvården, skulle det med hänsyn till det nära

sambandet mellan denna vård och alkoholistvården framstå såsom naturligt, att dessa ärenden sammanfördes å en gemensam byrå.

Även i fråga om fattigvården och barnavården är en fortsatt utveckling av de statliga arbetsuppgifterna att emotse. Sålunda må pekas på beslutet i fråga om statens övertagande av skyddshemsverksamheten. Kommunalskatteberedningens innevarande år framlagda förslag rörande statsbidrag till kommunernas fattigvård och barnavård bör jämväl i detta sammanhang bringas i erinran, liksom vissa av befolkningskommissionen framförda förslag.

Vad nu anförts torde giva vid handen, att man beträffande statens uppgifter med avseende å fattigvård, barnavård och alkoholistvård och därtill sig anknytande vård- och understödsområden har att i framtiden emotse en sådan utveckling, att den tidigare vid olika tillfällen framförda och även av den sakkunnige diskuterade tanken på inrättandet av ett särskilt centralt ämbetsverk för det allmännas skydds- och understödsverksamhet ej lärer kunna i längden avvisas. Innan denna framtidstanke realiseras, torde det emellertid få anses mindre lämpligt att inom ramen av en och samma byrå hos socialstyrelsen sammanföra alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden med ärenden rörande fattigvård och barnavård.

Emot en sådan, av den sakkunnige förordad sammanslagning talar ej endast de ifrågavarande ärendesgruppernas stora och växande omfattning. Redan ur principiell synpunkt synes det mindre tilltalande, att man går in för att i en stadigvarande organisation sammanföra under en och samma ledamot så heterogena uppgifter som vårdverksamhet till fromma för barn och fattiga och vården av ett sådant klientel som alkoholister.

Man kan erinra, att ett sådant sammanförande av dessa vårduppgifter redan lokalt är förhanden, så till vida som fattigvårdsstyrelsen i flertalet kommuner fungerar såsom nykterhetsnämnd. Med avseende härå må emellertid framhållas, att även om alkoholism otvivelaktigt utgör en viktig orsak till behov av fattigvård, det icke härav följer, att det såsom regel är lämpligt att anförtro åtgärderna mot alkoholmissbrukare åt samma organ, som har att tillgodose fattigvårdsbehovet. Den erfarenhet, som föreligger i fråga om många fattigvårdsstyrelsers sätt att handhava nykterhetsnämndsuppgifterna, giver tvärtom vid handen, att en sådan sammankoppling icke är till de senare uppgifternas fromma. En viktig orsak till detta förhållande ligger säkerligen däri, att en myndighet, som har att taga befattning med såväl fattigvårds- och barnavårdsärenden som alkoholistvårdsärenden, i alldeles övervägande grad blir tagen i anspråk för de båda förstnämnda slagen av uppgifter. På grund av sin beskaffenhet tränger sig fattigvårdsbehovet fram till beaktande utan någon särskild aktivitet från myndighetens sida att uppspåra detsamma, och detta torde i väsentlig mån även gälla beträffande barnavårdsärendena. Helt annorlunda förhåller det sig med alkoholistvårdsärendena. I fråga om dessa erfordras det i regel ett initiativ från myndigheternas sida för att överhuvud behovet av ingripande skall bliva klarlagt, och den, mot vilken ingripandet riktar sig, är i regel motvillig. En myndighet — vare sig det är fråga om ett primärorgan eller ett övervakande centralt organ — som har att dela sig mellan uppgifter,

vilka inställa sig inför densamma under så olika betingelser, kan därför icke anses vara ett lämpligt organ för handhavande av det senare slaget av uppgifter.

Ett sammanförande inom socialstyrelsen av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena med fattigvårdsärendena torde icke mötas med tillfredsställelse från nykterhetsnämndernas sida. Ett klart uttryck för inställningen i detta avseende bland de ledande inom nykterhetsnämndsvärlden lämnar nykterhetsnämndernas centralkommittés yttrande till socialstyrelsen över sakkunnigebetänkandet.

Alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena hava alltsedan år 1916, då lagstiftningen rörande vård av alkoholister trädde i kraft, handlagts å socialstyrelsens första byrå. Någon anledning till erinran mot det sätt varpå socialstyrelsen hittills fullgjort sina uppgifter med avseende å dessa ärenden har så vitt bekant icke förekommit. Med hänsyn härtill och då man inom en skönjbar framtid lärer få räkna med, att inrättandet av en särskild byrå för alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena blir av behovet påkallat, synes det klokt och ändamålsenligt, att handläggningen av dessa ärenden såsom ett provisorium kvarbliver å första byrån.

Vad nu sagts innebär emellertid icke, att ej vid ett eventuellt framtida realiserande av den ovan berörda tanken på inrättandet av ett särskilt centralt ämbetsverk för det allmännas skydds- och understödsverksamhet även alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendenas handläggning skulle anförtros åt ett sådant ämbetsverk, ehuru dessa ärenden då synas inom detsamma böra företrädas av särskild ledamot.

Det förtjänar nämnas, att den befattningshavare — sekreterare på extra stat — som närmast handlägger alkoholistvårdsärenden, sedan flera år, jämlikt styrelsens beslut, handlägger ärendena såsom föredragande och alltså — låt vara utan häremot svarande löneförmåner — i vissa hänseenden intager ledamots ställning. Tillika må nämnas att läkarexperten i de ärenden, i vilka han deltager, likaledes intager ledamots ställning.

Sammanfattning. Såsom framgår av det ovan anförda finner sig socialstyrelsen böra förorda den sakkunniges förslag, att handläggningen av ärenden rörande fattigvård och barnavård överflyttas från socialdepartementet — utom vad angår konseljärenden — till en särskild byrå inom styrelsen och att till denna byrå förlägges jämväl inspektionen över skyddshemmen. Däremot avstyrkes den sakkunniges förslag att till samma byrå förlägga arbetet med fattigvårds- och barnavårdsstatistiken, vilket arbete lämpligen synes böra utföras på en av styrelsens statistiska byråer. Likaså avstyrkes förslaget att till byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden överflytta handläggningen av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden, vilka senare ärendens handläggning i stället synes böra tillsvidare såsom hittills ankomma på styrelsens nuvarande första byrå.

Frågorna om nuvarande första byråns bibehållande samt om omfattningen av nuvarande sjätte och sjunde byråernas arbetsuppgifter.

Första byråns allmänna arbetsuppgifter. Inledningsvis har framhållits, att vid socialstyrelsens tillkomst ämbetsverket avsågs skola utgöra central myndighet för handläggning av sociala ärenden överhuvud taget, i den mån icke handläggningen av speciella arbetsuppgifter av social natur uppdragits åt särskilda fackinstitutioner. Samma organisatoriska tanke går igen i socialstyrelsens egen, inre organisation; för handhavandet av fixerade, speciella arbetsuppgifter hava särskilda fackbyråer inrättats, medan däremot handläggningen av på ämbetsverket ankommande sociala ärenden i övrigt uppdragits åt första byrån, något som ju också kommit till uttryck i denna byrås benämning, nämligen »byrån för sociala frågor i allmänhet».

Att med utgångspunkt från nu angivna organisatoriska tanke exakt definiera första byråns ämbetsområde möter självfallet svårigheter; kort uttryckt torde byrån få anses hava till uppgift att följa utvecklingen överhuvud taget på det sociala området och att biträda verkets chef i hans åliggande att svara för iakttagandet av konsekvens och enhetlighet i socialstyrelsens ställningstagande till de olika sociala spörsmål, som underställas socialstyrelsens prövning.

Dessa den första byråns uppgifter hava medfört, att byrån kommit att fungera såsom generaldirektörens speciella kansli. Vikten och betydelsen av denna funktion torde ligga i öppen dag i betraktande av de skiftande och omfattande arbetsuppgifter, som falla inom socialstyrelsens ämbetsområde, och torde i en framtid, när verket ej längre ledes av en chef, som besitter samma långvariga erfarenhet beträffande samtliga de olika ärendesgrupperna och därpå grundade kringsyn över hela det sociala området, än ytterligare komma att understrykas.

Jämsides med sina uppgifter att handlägga sociala frågor i allmänhet ankomma på byrån vissa betydelsefulla förvaltningsuppgifter. Den sakkunnige har i schematisk form indelat desamma i tre huvudgrupper, nämligen 1) ärenden rörande främlingskontroll, 2) ärenden rörande medling i arbetstvister samt 3) ärenden rörande alkoholistvård.

Vardera av dessa ärendesgrupper är av betydande omfattning och vikt och innebär en avsevärd arbetsbelastning för byrån. Med hänsyn härtill skulle det otvivelaktigt innebära fördelar, om byråns arbetsbörda genom viss eller vissa förvaltningsuppgifters avskiljande kunde lättas. En sådan synpunkt lärer emellertid icke få vara utslagsgivande för en med hänsyn till arbetsuppgifternas art icke sakligt motiverad överflyttning av uppgiften till annan byrå.

Framhållas må också, att för byrån i dess helhet kombinationen av ämbetsuppgifter, avseende bedömandet av sociala frågor i allmänhet, med handhavandet av löpande förvaltningsuppgifter otvivelaktigt är värdefull i så måtto, som byrån därigenom ständigt kan hålla sig i intim kontakt med det levande livet och utvecklingen inom skilda områden.

I detta sammanhang må påpekas, att första byrån i sin egenskap av central byrå för sociala frågor i allmänhet fått sig anförtrodd olika förvaltningsupp-

gifter, i den mån nya sociala uppgifter påkallat statligt ingripande. Arbetslöshetsfrågan utgjorde sålunda tidigare föremål för oavlåtlig uppmärksamhet från byråns sida, men de stora anspråk på en fortlöpande praktisk verksamhet i sådant avseende, som vid världskrigets utbrott ställdes på det allmänna, föranledde att dithörande förvaltningsuppgifter överlämnades till ett särskilt organ, statens arbetslöshetskommission. Meddelandet av understöd åt till följd av tobaksmonopolets införande arbetslösa arbetare var en annan förvaltningsuppgift, som sedermera jämväl överflyttades å arbetslöshetskommissionen. Vissa förvaltningsuppgifter, som sammanhängde med hyresstegringslagstiftningens tillämpning, tilldelades byrån men bortföllo med denna lagstiftnings upphävande. På emigrationsärendenas område utvecklades alltmera byråns uppgifter med avseende å upplysningstjänst för emigranter, varefter dithörande löpande uppgifter överlämnades till en statsunderstödd enskild institution, institutet för svensk utlandstjänst. Ärenden rörande arbetsförmedling och arbetsmarknadsfrågor i övrigt blevo, sedan de till omfattning och betydelse alltmera utvecklats, avskilda från första byrån och förlagda till en särskild byrå. På samma sätt överläts åt första byrån handläggningen av ärenden rörande alkoholistvård och nykterhetsnämnder, och synes man, med hänsyn till utvecklingen å dithörande område, såsom ovan framhållits, få taga i betraktande behovet av att dessa ärenden i skönjbar framtid avskiljas och förläggas till en särskild byrå. Samma förhållande torde få anses göra sig gällande med avseende å de ärenden, som avse uppehålls- och arbetstillstånd för utlänningar och främlingskontroll i övrigt.

Vad nu sagts vittnar om första byråns roll inom socialförvaltningen; i den mån nya allmänt sociala uppgifter av förvaltningsmässig karaktär framkommit, hava desamma uppdragits åt byrån, under vars vård de utvecklats och tillvuxit, till dess deras omfattning och betydelse gjort det — enligt statsmakternas beprövande — påkallat att överlåta den ifrågavarande förvaltningsuppgiften åt särskild fackbyrå eller särskilt fackorgan. Styrelsen föreställer sig att hela denna dynamiska utveckling, kännetecknad av tillopp och avgång av uppgifter, har och kommer att få ett givet existensberättigande; liksom man nu kan skönja sannolikheten av vissa uppgifters framtida utbrytande ur byrån, har man också att räkna med tillkomsten av nya, temporärt så att säga hemlösa sociala statsuppgifter, vilka lämpligen kunna anförtros åt byrån.

Den sakkunnige har kraftigt betonat den heterogena naturen av de uppgifter, som ankomma på första byrån. Att så skall vara förhållandet, ligger emellertid i sakens natur med hänsyn till den skiftande beskaffenheten av de sociala frågorna i allmänhet. Emellertid är att märka, att det grundläggande för byråns ämbetsuppgifter är de s. k. arbetarfrågorna i vidsträcktaste bemärkelse, vilka taga sikte på *arbetet* såsom det konstitutiva momentet i samhällets sociala strävanden. Härå och i det förhållandet, att en byrå för sociala frågor i allmänhet ingalunda inriktats på verksamhet av filantropisk natur, torde man kunna se ett bevis för sundheten av den organisation, som ligger till grund för socialstyrelsens verksamhet.

Frågan om överflyttning till en juridisk byrå av sociala ärenden i allmänhet. Inledningsvis har berörts, att handläggningen av de sociala ärendena i allmänhet måste anses vara den viktigaste av socialstyrelsens allmänna ämbetsuppgifter.

Denna grupp av ärenden är ganska heterogen och därför svårdefinierbar. Den betydelsefullaste och mest maktpåliggande delen av dessa ärenden utgöres av remisser till styrelsen i olika frågor av allmän social innebörd, särskilt remisser av kommitté- eller sakkunnigbetänkanden. Hithörande arbetsuppgifter spänna över synnerligen vittomfattande områden och beröra ej endast spörsmål, varmed styrelsen jämlikt sin instruktion har att direkt taga befattning under sin dagliga verksamhet utan avse jämväl nya frågor av allmän betydelse, vilka underställas styrelsens prövning huvudsakligen för ett sakkunnigt bedömande närmast ur sociala synpunkter. Vid handläggningen av nu ifrågavarande ärenden har vederbörande byrå, förutom den å byrån representerade sakkunskapen, att lita till den erfarenhet, som i olika avseenden är förhanden å styrelsens övriga byråer. Av största betydelse för ifrågavarande arbetsuppgifters handhavande är vidare tillgången till styrelsens bibliotek med in- och utländsk socialpolitisk facklitteratur och facktidskrifter samt de rapporter i sociala ämnen, som inkomma från beskickningar och konsulat. Än vidare må framhållas, att byrån i sin ifrågavarande verksamhet måste stå i kontakt med och följa uppfattningarna inom det enskilda sociala korporationsväsendet på olika områden.

Det torde av det nu anförda framgå, att byrån för fullgörandet av sina ifrågavarande arbetsuppgifter måste fortlöpande söka följa den sociala utvecklingen i in- och utlandet och i sitt bedömande av de till behandling förevarande spörsmålen sträva efter enhetlighet och konsekvens från socialstyrelsens sida i de skilda ärendenas handläggning. Med hänsyn härtill ligger det i sakens natur, att vederbörande byråchef ofta måste deltaga i sådana ärendens behandling, vilka föredragas från någon av fackbyråerna.

Anmärkas må, att till här ifrågavarande grupp av ärenden ej endast är att hänföra remissärenden. Byråns medverkan tages i anspråk jämväl för en icke obetydlig upplysningsverksamhet i skilda ämnen, där det gäller att stå allmänheten till tjänst med skriftliga och muntliga råd och anvisningar i de mest olikartade avseenden, detta med hänsyn till den å byrån representerade allmänna utblicken över det sociala området överhuvud taget. En på sista tiden alltmer vidgad arbetsuppgift har bestått i meddelandet av skriftliga upplysningar till utlandet rörande svenska sociala förhållanden och omhändertagandet av utländska studieresande, i vilket sistnämnda avseende ett värdefullt samarbete ägt rum med den av centralförbundet för socialt arbete anordnade samarbetskommittén för internationellt socialt arbete.

För fullgörandet av de socialstyrelsen åvilande ämbetsuppgifterna med avseende å sociala ärenden i allmänhet och särskilt vad beträffar de viktiga remissärendena står till förfogande ej bara första byrån utan verket i dess helhet. Det ankommer på verkets chef att leda och fördela arbetet på ändamålsenligaste sätt, och självfallet har han därvid att under hänsynstagande till varje

särskilt ärendes natur uppdraga dess förberedande handläggning och föredragning åt den byrå, där behovet av sakkunnig bedömning bäst kan bliva tillgodosett. Det ligger i sakens natur, att dessa ärendens handläggning — där fråga ej varit om ärende, direkt berörande någon av de andra byråernas speciella förvaltningsuppgifter — i allmänhet uppdragits åt första eller sjätte byråerna. Erfarenheten har visat, att huvudparten av dessa ärenden kommit på första byrån, ett förhållande som ingalunda torde bero på tillfälliga omständigheter utan är sakligt grundat.

Otvivelaktigt kan man här understryka den i betänkandet hävdade uppfattningen om betydelsen av att garantier vinnas för att vid behandlingen inom styrelsen av nyssberörda remissärenden de juridiska spörsmålen vinna tillbörligt beaktande. Emellertid torde allvarliga betänkligheter vara att göra mot förslaget att åt en byrå, representerande speciell juridisk sakkunskap, överlåta hela handläggningen av de sociala frågorna i allmänhet. Till närmare belysning härav må anföras följande.

För ett socialt ämbetsverk måste självfallet de materiella och sakliga synpunkterna alltid vara av utslagsgivande betydelse vid handläggningen av de olika spörsmål, som bringas under verkets prövning, och bedömandet ur formella synpunkter måste komma i andra hand. För ett bedömande ur materiella, sakliga synpunkter erfordras en ingående förtrogenhet med förhållandena, vilken svårligen kan förvärvas annat än genom på praktisk verksamhet grundad erfarenhet. Visserligen ligger det i sakens natur, att — såsom erfarenheten visat även från styrelsens egen verksamhet — egenskapen som väl kvalificerad jurist kan förenas med en djupgående praktisk förtrogenhet med sociala spörsmål. Sällsyntheten av en sådan kombination i fråga om kompetens är emellertid påfallande, och där den är förhanden torde vederbörande mycket snart tagas i anspråk för andra statliga uppgifter än dem, som äro förknippade med en än så betydelsefull byråchefsbefattning i ett centralt ämbetsverk. Med hänsyn till det nu anförda torde anledning föreligga att befara, att befattningen såsom chef för den föreslagna byrån för lag- och administrativa ärenden samt sociala frågor i allmänhet snart nog skulle komma att bliva en passage för vidare befordran, där den ej — med hänsyn till knappheten på för detta ämbete verkligt kompetenta personer — bleve till men för ärendenas sakliga bedömning, besatt med en jurist, för vilken de formella juridiska synpunkterna bleve de dominerande.

Nu anförda synpunkter synas i viss mån ha beaktats av den sakkunnige, då han understryker, att vid ärendenas behandling å byrån samtidigt också de sociala problemen böra bliva allsidigt beaktade, i vilket syfte han föreslår, att en sekreterare, som förutsättes besitta allmän erfarenhet i sociala frågor, ställdes till byråchefens förfogande jämsides med den juridiske sekreteraren. Såsom inledningsvis framhållits, måste emellertid denna anordning betecknas såsom alltför bräcklig. Med styrka måste i stället framför allt hävdas nödvändigheten av att de sociala synpunkterna bliva företrädda av en befattningshavare i ledamots ställning.

I sitt förslag om första byråns slopande och överflyttning av de sociala

ärendena i allmänhet till en byrå för lag- och administrativa ärenden har den sakkunnige vidare förbisett den nuvarande första byråns särskilda karaktär, utmärkt av dels handläggning av sociala ärenden i allmänhet och dels emottagandet av speciella, tillfälliga eller fortlöpande, sociala förvaltningsuppgifter.

Såsom framgår av det ovan anförda kan den sakkunniges förslag att överflytta handläggningen av sociala ärenden i allmänhet från första till sjätte byrån av såväl principiella som praktiska skäl icke förordas. Ifrågavarande grupp av ärenden, som torde representera en av styrelsens viktigaste arbetsuppgifter, bör såsom hittills bibehållas å en särskild byrå för sociala frågor i allmänhet.

Nuvarande sjätte byråns arbetsuppgifter. Vad nu sagts innebär emellertid ingalunda, att ej behov alltjämt skulle föreligga av att bibehålla en särskild byrå för lag- och administrativa ärenden.

Den manliga personalen å byrån utgöres, om man i detta sammanhang bortser från biblioteket och kassakontoret, av befattningshavare med juridisk kompetens (en byråchef, en sekreterare och i regel en amanuens). En väsentlig del av byråns arbete avser handläggning av organisations-, ekonomi- och personalärenden. Hithörande arbetsuppgifter skulle, om såsom socialstyrelsen anser sig böra förorda, såväl andra som tredje byråerna kvarbliva inom styrelsen och dessutom dit överflyttas byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden, i ej obetydlig grad utökas.

Till socialstyrelsens ämbetsuppgifter hör tillämpningen av ett flertal författningar, som reglera viktiga och betydelsefulla verksamhetsgrenar. I viss mån finnes å olika byråer tillgång till juridiskt utbildad personal, som deltager i det fortlöpande arbetet inom respektive verksamhetsområden. Icke desto mindre föreligger ett konstant och starkt framträdande behov å de olika byråerna av att i uppkommande frågor om tolkning och tillämpning av olika författningar anlita den å sjätte byrån företrädda speciella juridiska sakkunskapen, och för verkets chef framstår tillgången till denna sakkunskap som oumbärlig vid hans ställningstagande till olika, å fackbyråerna handlagda ärenden av mera invecklad juridisk natur.

Framhållas må, att styrelsen i sin ämbetsutövning har att i olika avseenden träffa avgöranden, som ej sällan äga vittutseende rättsverkningar. I sådant avseende må här erinras allenast om de uppgifter, vilka den ännu ej ikraftträdda lagen om förenings- och förhandlingsrätt ålägger styrelsen och vilka — oavsett å vilken byrå dithörande ärenden komma att handläggas — i allt fall torde påkräva omsorgsfull bedömning jämväl ur juridiska synpunkter. Det torde även förtjäna observeras, att enligt författningsföreskrift i vissa socialstyrelsens beslut rörande löpande förvaltningsärenden skall deltaga ledamot, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov (beslut jämlikt 57 § alkoholistlagen).

Såsom ovan framhållits ankommer på sjätte byråns handläggning den förberedande utredningen och föredragningen av sådana remissärenden, beröran-

de sociala frågor i allmänhet, vilka verkets chef med hänsyn till ärendenas natur dit hänvisar. Det ligger i sakens natur, att sådana, på sjätte byrån ankommande ärenden i väsentlig mån avse lagförslag eller eljest frågor av juridisk innebörd.

Jämlikt föreskrift i socialstyrelsens instruktion skall byråchefen å sjätte byrån alltid deltaga i handläggningen av ärenden, avseende avgivandet till Kungl. Maj:t av framställningar eller utlåtanden i fråga om nya lagar och författningar eller förklarande, ändring eller upphävande av redan gällande. Vare sig ärendet föredrages av nämnde byråchef eller — såsom hittills i stor utsträckning skett och enligt vad i det föregående visats jämväl i fortsättningen lärer få anses nödvändigt — av annan ledamot, ankommer det sålunda på byråchefen å byrån för lag- och administrativa ärenden att taga noggrann kännedom om och såsom företrädare för den speciella lagtekniska sakkunskapen aktivt medverka i handläggningen av *alla* de utlåtanden och framställningar, som avse lagfrågor.

Enligt stadgande i § 1 av socialstyrelsens instruktion bör styrelsen »med uppmärksamhet följa företeelserna på de områden, som äro föremål för dess verksamhet, såväl inom landet som, så långt möjligt, i utlandet samt, efter omständigheterna, vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka styrelsen i anledning av sådana företeelser finner påkallade». Det behöver här ej närmare utvecklas, att den uppgift att taga självständiga initiativ, som sålunda åvilar styrelsen, icke kan på behörigt sätt fullgöras utan att tillgång finnes till välkvalificerad juridisk sakkunskap.

Framhållas må vidare, att den juridiska sakkunskap, som finnes representerad å byrån, är erforderlig jämväl vid behandlingen av åtskilliga av de ärenden rörande det internationella samarbetet — granskning av konventionsförslag m. m. — varmed styrelsen har att taga befattning.

Styrelsen instämmer med den sakkunnige i den uppfattningen, att »den omständigheten, att inom socialdepartementet inrättats en befattning såsom byråchef för lagärenden, kan icke på något sätt minska styrelsens behov av en byrå för dylika ärenden». Såsom framgår av det ovan anförda äro de å byrån ankommande arbetsuppgifterna av den vikt och betydelse samt omfattning, att därav väl motiveras bibehållandet av en särskild byrå för lag- och administrativa ärenden, utan att dessa arbetsuppgifter, på sätt förslaget avser, utvidgas genom förläggningen till byrån av hela den stora ärendesgrupp, som avser sociala frågor i allmänhet.

Slutligen må påpekas, att för byråchefsbefattningarna i övrigt inom styrelsen icke finnas föreskrivna några som helst formella kompetensvillkor, vid vilket förhållande frihet föreligger att i varje särskilt fall till ledig byråchefsbefattning förordna den sakligt sett mest lämplige oavsett formella kompetensvillkor. Redan med hänsyn till angelägenheten av att en sådan frihet bevaras synes det påkallat, att inom socialstyrelsen finnes en särskild lagkunnig ledamot såsom chef för egen byrå.

Beträffande biblioteket, som nu lyder under sjätte byrån, föreslår socialstyrelsen, att handhavandet av dithörande angelägenheter måtte överflyttas å

fjärde byrån. Till närmare belysning av dithörande spörsmål återkommer man i det följande i samband med behandlingen av sistnämnda byrås personaluppsättning. Här må endast framhållas, att en sådan förflyttning icke skulle vara ägnad att i någon nämnvärd grad påverka de båda ifrågavarande byråernas arbetsbörda.

Nuvarande sjunde byråns arbetsuppgifter. Den sakkunnige har föreslagit, att till nuvarande sjunde byrån, byrån för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, skulle från första byrån överflyttas dels ärenden rörande medling och skiljedom i arbetstvister, dels ärenden rörande främlingskontroll och dels ärenden rörande utvandring och tillsyn å utvandraragenter. Med anledning härav torde till en början några kortfattade uppgifter böra lämnas angående sjunde byråns nuvarande arbetsuppgifter och omfattningen av desamma.

Vid socialstyrelsens inrättande år 1913 hänfördes till första byrån handläggningen av, bland annat, ärenden rörande medling och skiljedom i arbetstvister liksom även ärenden rörande arbetsmarknadens läge, arbetsförmedling, arbetslöshet, utländsk arbetskrafts användande inom landet, utvandring och tillsyn å utvandraragenter. Byråns administrativa uppgifter på dessa och andra områden utvecklades hastigt, på grund av ny lagstiftning och eljest, och ganska tidigt uppkom viss betänksamhet att i fortsättningen kunna sammanhålla inom en enda byrås ram handläggningen av ifrågavarande vittomfattande och ömtåliga arbetsuppgifter.

I samband med utredningar av frågan om anordnande av arbetslöshetsförsäkring uppkom frågan om tillsynsmyndighet för sådan försäkring. 1926 års arbetslöshetssakkunniga förordade i sitt år 1928 avgivna betänkande, att socialstyrelsen bleve tillsynsmyndighet över arbetslöshetsförsäkringen, och föreslogo inrättandet inom styrelsen av två nya byråer, den ena för ärenden rörande arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, den andra för ärenden rörande reservarbeten, vilkas direkta handläggning skulle, med slopande av statens arbetslöshetskommission, överlåtas åt socialstyrelsen. 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring föreslogo i sin år 1933 i ämnet avgivna promemoria, att statens arbetslöshetskommission skulle bibehållas vid nuvarande befattning med ärenden rörande reservarbeten men att å socialstyrelsen skulle ankomma att handlägga, förutom ärenden rörande arbetsförmedling, även ärenden rörande arbetslöshetsförsäkring och meddelande av kontantunderstöd till arbetslösa. Vid övervägandet av den lämpliga organisationen av socialstyrelsen för omhändertagandet av dessa nya uppgifter förbisågo de sakkunniga icke, att dessa uppgifter skulle komma att ställa avsevärda anspråk i fråga om personalutrustning. De sakkunniga uttalade emellertid, att de »hava kommit till den uppfattningen, att oaktat den stora omfattningen av de sålunda föreliggande arbetsuppgifterna det måste vara lämpligast att söka sammanhålla alla dessa uppgifter på en enda byrå inom socialstyrelsen». För ändamålet föreslogs därför, att till en ny byrå överfördes från första byrån ärenden rörande arbetsförmedling och att dessutom till denna nya byrå förlades

de nytillkomna grupperna av ärenden rörande arbetslöshetsförsäkring och kontantunderstöd. För att denna byrå skulle kunna behörigen omhänderhava så stora och vittutseende arbetsuppgifter, föreslogo de sakkunniga, att under byråchefen skulle å byrån finnas tre byrådirektörer, en för var och en av de tre ämnesgrupperna.

Sistnämnda förslag upptogs till bedömande i socialstyrelsens utlåtande den 6 mars 1933. Styrelsen anförde, att de ifrågavarande tre verksamhetsområdena skulle medföra för centralorganet uppgifter, som väl kunde motivera inrättandet av en särskild byrå för en var av dem. Närmast med hänsyn till att de olika grupperna av arbetsuppgifter låge varandra så nära och grepo så in i varandra att en enhetlig närmaste ledning vore viktig för erhållande av ett gott resultat, förordade styrelsen emellertid den anordningen, att åtminstone till en början hela verksamheten sammanhölles å en enda byrå inom styrelsen. Om det sedermera, när arbetet kommit i gång och praktisk erfarenhet i skilda hänseenden vunnits, skulle visa sig påkallat att uppdela verksamheten på flera byråer, syntes hinder för en omorganisation i antydd riktning icke böra möta. I sådant fall kunde måhända — efter förebild från skolöverstyrelsen — den anordningen vidtagas, att nu ifrågavarande byråer bildade en särskild avdelning inom styrelsen och att en av de byråchefer, som handlade frågor rörande arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling eller understöd, tillika bleve avdelningschef med viss utsträckt befogenhet.

I enlighet med de sakkunnigas och socialstyrelsens uppfattning föreslog Kungl. Maj:t i prop. (nr 214) till 1933 års riksdag inrättandet hos socialstyrelsen av en ny byrå för arbetsförmedling, arbetslöshetsförsäkring och understödsverksamhet, vilken byrå skulle ledas av en byråchef, biträdd av tre byrådirektörer.

Vid 1933 års riksdag föll emellertid frågan om anordnande av arbetslöshetsförsäkring, vid vilket förhållande även frågan om inrättandet av den ifrågasatta nya byrån lämnades utan bifall.

Till 1934 års riksdag framlades i omarbetat skick förslag till anordnande av arbetslöshetsförsäkring och utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingen. I dessa förslag förutsattes, att handhavandet av den kontanta understödsverksamheten skulle kvarbliva under statens arbetslöshetskommission. I prop. (nr 41) äskades i enlighet härmed anslag till socialstyrelsen, bland annat, för inrättandet av en ny byrå för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, vilken byrå skulle ledas av en byråchef, biträdd av två byrådirektörer. Medan enligt 1933 års proposition angående offentlig arbetsförmedling förslaget till lag om dylik förmedling var avsett att antagas, allenast därest lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring komme till stånd, förutsattes nu att den offentliga arbetsförmedlingen under alla omständigheter borde i lag regleras. Föredragande departementschefen förutsatte sålunda, att även om förslaget angående anordnande av arbetslöshetsförsäkring också nu bleve förkastat, dock en förstärkning av arbetskrafter borde beredas socialstyrelsen för omhänderhavande av de vidgade arbetsuppgifterna enligt den ifrågasatta nya la-

gen om offentlig arbetsförmedling. Sålunda skulle enligt propositionen erfordras en byrådirektör i lönegraden B 28, en tjänsteman i lönegraden B 24, en amanuens och ett extra ordinarie biträde, medan befattningarna såsom byråassistent för arbetsförmedlingsärenden samt biträdande tjänsteman skulle försvinna. Sistnämnda alternativa förslag blev icke aktuellt, enär riksdagen godkände förslaget ej endast till lag om offentlig arbetsförmedling utan även till anordnande av arbetslöshetsförsäkring. I enlighet härmed inrättades från och med den 1 juli 1934 socialstyrelsens nuvarande sjunde byrå.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen ha Kungl. Maj:t och riksdagen, efter förutgående mycket omfattande utredningar, så sent som år 1934 förehaft till prövning frågan om förläggningen inom socialstyrelsen av ärenden rörande arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring. Icke från något håll har därvid ifrågasatts möjligheten av att inom ramen av en enda byrå kunna sammanhålla alla de olika å första byrån ankommande arbetsuppgifterna samt arbetsförmedlings- och arbetslöshetsförsäkringsärendena. I stället har under allvarligt bedömande upptagits frågan om dessa sistnämnda ärendens ytterligare uppdelning å särskilda fackbyråer.

När nu den sakkunnige i det framlagda betänkandet föreslår, att de stora grupper av ärenden, som beröra in- och utvandring samt medling och skiljedom i arbetstvister, skola överföras till sjunde byrån, torde detta förslag få anses ganska märkligt i betraktande av den korta tid, som förflutit sedan frågan om sjunde byråns organisation var föremål för statsmakternas prövning, och lärer tydligtvis grunda sig på den uppfattningen, att vid nämnda prövning omfattningen av arbetsförmedlings- och arbetslöshetsärendena felbedömts.

Sjunde byråns nuvarande arbetsuppgifter ha redan en betydande omfattning. Såväl den offentliga arbetsförmedlingen som den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen befinna sig därtill i en oavbruten utveckling. Beträffande den offentliga arbetsförmedlingen föreligger visserligen en trettioårig erfarenhet att bygga på, men den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen är ny för vårt land, och för båda dessa verksamhetsgrenar kräves ett mycket omfattande instruktions- och upplysningsarbete. I det föreliggande betänkandet framhålles, att det organisationsarbete, som direkt föranletts av 1934 års arbetsförmedlingslag, torde snart vara i huvudsak avslutat och att de på socialstyrelsen ankommande löpande arbetsförmedlingsärendena jämfört med organisationsfrågorna torde bli av jämförelsevis enkel beskaffenhet. Det förhåller sig emellertid ingalunda på detta sätt. Den offentliga arbetsförmedlingens utveckling kommer hädanefter att i viss mån bestämmas av arbetslöshetsförsäkringens utbredning, och det pågår ett fortlöpande organisationsarbete, som kräver mycket arbete från tillsynsmyndighetens sida. Allt efter som nya arbetslöshetskassor bildas, vilkas medlemmar äro bosatta å orter, där den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke är representerad, måste organisationen av denna utsträckas. Då anstalterna fortfarande jämlikt gällande arbetsförmedlingslag skola inrättas av landstingen samt av de städer, som ej deltaga i landsting, krävas i vissa fall direkta överläggningar med vederbörande styrelser om be-

hövliga anslag från landstinget etc. för denna ytterligare utbyggnad. Den befattning, som styrelsen jämlikt gällande arbetsförmedlingslags 7 § har att taga med frågorna om utseende av föreståndare för arbetsförmedlingsanstalternas huvud- och avdelningskontor, till vilka befattningar icke må antagas annan än den, som av socialstyrelsen godkännes såsom lämplig för dylika befattningar, kräver även mycket arbete och berör delvis mycket ömtåliga områden. Den offentliga arbetsförmedlingens personalbestånd är på dessa betydelsefulla poster i stor utsträckning överårigt, och med de nya arbetsuppgifter, som numera tillförts den offentliga arbetsförmedlingen, är det en tvingande nödvändighet att en föryngring på särskilt de ledande posterna kommer till stånd.

Påpekas må vidare, att vad beträffar uppgifterna i fråga om arbetsförmedling tillkommit åtskilliga nya arbetsuppgifter genom 1935 års lagstiftning angående privat platsförmedling, vilken lagstiftning endast delvis hunnit bringas till utförande. I fråga om åtgärder på ungdomsförmedlingens och yrkesrådgivningens områden återstå ännu betydelsefulla arbetsuppgifter för byrån.

Vad angår arbetslöshetsförsäkringen må visserligen beaktas, att antalet erkända kassor ännu icke är så stort, som ursprungligen beräknades; inom ett flertal områden förberedes emellertid bildandet av sådana kassor. Framför allt må ihågkommas, att verksamheten hittills bedrivits under en period, karakteriserad av goda konjunkturer, och att påfrestningarna på tillsynsmyndigheten vid inbrytande kristillfällen måste bli avsevärda.

Redan av nu gjorda antydningar om arten och omfattningen av den nuvarande sjunde byråns arbetsuppgifter torde framgå olämpligheten av att till en så stor och arbetstyngd byrå, som därtill har att emotse en betydande ökning i sin arbetsbörda, hänföra ytterligare viktiga och synnerligen omfattande arbetsuppgifter. Orimligheten av den sakkunniges förslag i denna del framstår i än klarare dager, om man närmare betraktar arten av de arbetsuppgifter, som sålunda skulle tillföras den sjunde byrån.

Frågan om förläggningen av ärenden rörande medling och skiljedom. Den sakkunniges förslag om överflyttning av förlikningsmannaexpeditionen till sjunde byrån motiveras därmed, att å expeditionen ankommande arbetsuppgifter äga ett nära samband med förhållandena å arbetsmarknaden, varför expeditionen synes böra anknytas till den byrå, som närmast har att övervaka förhållandena å arbetsmarknaden. Vidare framhålles, att expeditionen alltsedan sin tillkomst och särskilt dess sekreterare intagit en i förhållande till första byrån i övrigt mycket självständig ställning.

Förlikningsmannaexpeditionens arbetsuppgifter ingå som ett led i den mycket betydelsefulla del av den nuvarande första byråns ämbetsområde, som avser förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Bland hithörande ämnesgrupper må nämnas: organisationsväsendet bland arbetsgivare, arbetare och anställda, avtalsförhandlingar, medling i arbetstvister, skiljenämnder och skiljedomar i arbetstvister, individuella arbetsavtal, kollektivavtal, arbetsfredsproblemet generellt sett.

Med den stora utbredning, som organisations- och avtalsväsendet och därmed sammanhörande anordningar erhållit i vårt land, ha berörda frågor kommit att intaga en central plats i samhällslivet. Handläggningen av dessa ofta både invecklade och ömtåliga spörsmål kräver mycken omsorg och eftertanke. Socialstyrelsen har, bland annat, att i anledning av remisser från Kungl. Maj:t och riksdagen eller andra myndigheter företaga utredningar och avgiva utlåtanden av principiell och praktisk innebörd rörande lagstiftnings- och utredningsfrågor på ifrågavarande område. Av betydande omfattning är den rådgivande och upplysande verksamheten i förhållande till myndigheter, organisationer och enskilda. Ett ej ringa arbete måste nedläggas på att följa utvecklingen av parternas på arbetsmarknaden mellanhavanden, särskilt fackorganisationernas allmänna politik, att leda och stödja medlingsverksamheten och andra till förebyggande eller biläggande av arbetstvister fungerande offentliga och enskilda organ. Den första byråns arbetsuppgifter på här ifrågavarande område gå överhuvud taget ut på att — såväl på längre sikt som i det aktuella läget — genom initiativtagande eller eljest verka för främjandet av freden på arbetsmarknaden.

Det är uppenbarligen en konstruktion utan underlag i verkligheten, när den sakkunnige framhäver ett nära samband mellan förlikningsmannaexpeditionens och den sjunde byråns arbetsuppgifter och därpå baserar ett förslag om ändrad byråindelning. Förnekas kan givetvis icke, att — så visst som ett flertal företeelser och frågor på arbetslivets olika områden äga beröringspunkter och förutsätta samverkan hos de ledande organen — ett visst mått av samband finnes. Men med konstaterande härav är dock icke sagt, att sambandet är av den art, att det utgör ett motiv för sammankoppling av arbetsuppgifterna i det dagliga arbetet. I själva verket torde förhållandet vara det motsatta. Både arbetsuppgifterna och arbetsmetoderna torde få anses vara av så pass olikartad beskaffenhet, att varken behov av eller möjlighet till närmare samverkan lärer ur saklig synpunkt vara förhanden.

Förlikningsmannaexpeditionens arbete har, som förut framhållits, nära anknytning till de olika frågor, som inrymmas i första byråns uppgifter med avseende å sociala frågor i allmänhet. Ur såväl principiella som praktiska synpunkter vore det oriktigt att genom överflyttandet av förlikningsmannaexpeditionen till sjunde byrån splittra dessa frågors behandling på ytterligare byråer. Det skulle ej vara till gagn för förlikningsmannaexpeditionen och ej heller för arbetet på första byrån i övrigt.

Anmärkas må vidare, att i betänkandet icke någon hänsyn tagits till de ytterligare arbetsuppgifter, vilka skola ankomma på socialstyrelsen jämlikt den vid innevarande års riksdag antagna lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Huruvida dithörande ärenden lämpligen böra komma att handläggas å förlikningsmannaexpeditionen, lärer ännu ej med bestämdhet kunna avgöras; säkert är emellertid, att deras handläggning icke torde kunna ske annat än i nära anslutning till förlikningsmannaexpeditionen. Dessa ärendens omfattning och det arbete, som av desamma kommer att föranledas, kan nu ej närmare bedömas; otvivelaktigt kommer emellertid socialstyrelsen att genom

ifrågavarande lagstiftning ställas inför mycket ömtåliga och svårbedömda spörsmål.

Av skäl, som här ej torde behöva närmare utvecklas, äro de å förlikningsmannaexpeditionen ankommande arbetsuppgifterna i stor utsträckning av synnerligen ömtålig och grannlaga natur. Vad nu sagts gäller ej minst de löpande ärenden, i vilka expeditionens personal har att träda i direkt beröring med allmänheten. Den tjänsteman, som för närvarande upprätthåller befattningen som sekreterare å förlikningsmannaexpeditionen, har förskaffat sig ingående förtrogenhet med organisations- och avtalsväsendet och övriga spörsmål beträffande förhållandet mellan arbetsgivare, arbetare och anställda samt står genom sin mångåriga verksamhet som statens förlikningsman i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden. Med hänsyn till den auktoritativa ställning på ifrågavarande områden, som denna tjänsteman intager, har expeditionen vad de löpande arbetsuppgifterna beträffar i realiteten intagit en, såsom i betänkandet framhålles, ganska självständig ställning inom första byrån, vilket emellertid icke hindrat en intim samverkan vad beträffar ärenden av mera principiell natur. Denna självständiga ställning har dock ingalunda grundat sig på de ifrågavarande löpande ärendenas beskaffenhet utan väsentligen på förhandenvaron av en tjänsteman av den nuvarande befattningshavarens kapacitet.

Den sakkunnige synes hava ansett, att överflyttningen till sjunde byrån av förlikningsmannaexpeditionen icke skulle föranleda någon nämnvärd ökning av denna byrås arbetsuppgifter, detta med hänsyn till den relativt självständiga arten av arbetet å expeditionen. Såsom framgår av det ovan anförda, grundar sig emellertid expeditionens relativt självständiga ställning i nuvarande stund i exceptionell grad på personliga förutsättningar hos vederbörande sekreterare å expeditionen. Man tillåter sig här starkt ifrågasätta riktigheten av att basera ett förslag till en organisation, väl avsedd att bliva bestående under en längre följd av år, på sådana personliga förutsättningar. En dylik organisationsplan torde i stället böra grunda sig på arten av arbetsuppgifter, och dessa äro i förevarande fall i stor utsträckning av den ömtåliga beskaffenhet, att vederbörande tjänsteman, där ej såsom nu är fallet denne besitter alldeles särskilda kvalifikationer, lämpligen icke kan medgivas någon större grad av självständigt handlande i expeditionens utåtriktade verksamhet.

Frågan om förläggningen av ärenden rörande främlingskontroll. Såsom motiv för överflyttning till sjunde byrån av ärendena rörande främlingskontroll anför den sakkunnige, att arbetsmarknadssynpunkterna ofta nog i dessa ärenden måste tillmätas en betydande vikt, med hänsyn vartill synes riktigast, att dessa ärenden överflyttas till den byrå, som handlägger ärenden rörande arbetsförmedlingen. Vidare hävdas, att den för dessa ärendens handläggning avsedda personalen hittills inom första byrån utgjort en jämförelsevis fristående avdelning, varför överflyttningen utan svårighet skulle låta sig genomföra.

Till en början må framhållas, att den ärendesgrupp, varom här är fråga, un-

der senare år snabbt tillvuxit i betydelse och omfattning samt att den ofta ömtåliga naturen av dithörande ärenden gjort sig alltmera gällande, varför fullgörandet av hithörande arbetsuppgifter numera ställer mycket stora krav på ämbetsverket. En schematisk bild härav torde utvisas av följande sammanställning, utvisande antalet handlagda ansökningar respektive besvarade remisser i viseringsärenden under första halvåret av vart och ett av åren 1931, 1935 och 1936.

Förra hälften av år	Rena arbetstillståndsärenden	Rena uppehållstillståndsärenden	Ärenden om kombinerat arbets- och uppehållstillstånd	Viseringsärenden	Tillhopa
1931	1729	828	2174	665	5396
1935	1562	1672	3061	751	7046
1936	1788	1848	3421	1043	8100

Den sakkunnige synes i väsentlig mån hava överskattat betydelsen av arbetsmarknadssynpunkterna vid de här ifrågavarande ärendenas handläggning och därför förutsatt en saklig anknytning i dessa ärendens handläggning mellan första och sjunde byråerna, som i verkligheten icke är för handen. Visserligen är det sant, att åtskilliga ärenden rörande arbetstillstånd och även vissa ärenden rörande uppehållstillstånd måste bedömas under hänsynstagandet till arbetsmarknadsläget inom det ifrågavarande yrkesområdet och att överhuvud taget det allmänna läget å arbetsmarknaden och utvecklingen å densamma, här hemma och i främmande länder, är en faktor av utomordentlig betydelse för den allmänna politiken med avseende å främlingskontrollen.

Emellertid visar erfarenheten, att de arbetsuppgifter, som sammanhänga med handläggningen av ifrågavarande ärenden, äro mycket skiftande och endast till mindre del avse renodlade arbetsmarknadsspörsmål. Av vikt vid dessa ärendens handläggning är nämligen en stor mängd av olikartade faktorer, beroende på det enskilda ärendets natur. Här må endast framhållas den ömtåliga karaktären av ärenden, som avse arbetstillstånd för utlänningar inom yrkesområden, där lönerörelse pågår. Olika frågor om kollektiva och enskilda arbetsavtal måste observeras, liksom åtskilliga andra spörsmål, berörande förhållandet mellan arbetsgivaren och hans anställda. Av största vikt vid dessa ärendens handläggning är en allmän orientering och förtrogenhet med organisationsförhållandena ej bara på arbetsmarknaden utan inom näringslivet överhuvud taget. Hithörande frågor få emellertid bedömas jämväl ur näringspolitiska, rättsliga, humanitära, allmänt invandringspolitiska och även utrikespolitiska synpunkter. I största korthet må här allenast antydas, att frågorna ofta måste bedömas under hänsynstagande till det svenska näringslivets behov och berättigade intressen och att ej sällan frågor om näringsfrihetslagstiftningens tillämplighet måste prövas. Utlänningens medborgarskapsförhållande och den in- och utländska lagstiftningen i sådant avseende måste tagas i betraktande, liksom även hans vandel och önskvärdheten av hans härvaro ur ordningssynpunkt. De humanitära synpunkterna kräva stort beaktande, i vilket

sammanhang hänsyn får tagas till svensk fattigvårdslagstiftning, konventioner på området m. m. De utrikespolitiska aspekterna i dessa ärenden torde ligga i öppen dag; olika internationella konventioner tarva beaktande, varjämte möjligheten av återverkan på i utlandet bosatta svenska medborgares ställning av här hemma vidtagna invandringspolitiska åtgärder måste tagas i betraktande.

Det nu anförda torde ådagalägga, att ärenden rörande uppehålls- och arbetstillstånd icke äga något så starkt markerat samband med ärenden rörande arbetsförmedling och arbetsmarknaden i övrigt, att en överflyttning av desamma till en fackbyrå för sistnämnda grupper av ärenden kan anses sakligt befogad. I själva verket torde det klart framgå, att de äro av natur att böra bedömas ur allmänt sociala synpunkter och således lämpligen böra handläggas inom en byrå för sociala ärenden i allmänhet.

I betänkandet göres såsom ovan nämnts gällande, att den för främlingskontrollen avsedda personalen utgör en jämförelsevis fristående avdelning inom första byrån. Anledning synes föreligga att antaga, att den sakkunnige med hänsyn till en sådan förmodad fristående ställning hos främlingsavdelningen trott sig kunna utgå ifrån, att främlingsärendena, därest de överflyttades till sjunde byrån, icke i någon nämnvärd utsträckning skulle öka denna byrås arbete. På grund härav må meddelas följande.

För den personal, som sysselsättes med det löpande arbetet i fråga om uppehålls- och arbetstillståndsärenden — i dagligt tal benämnd »passavdelningen» — finnas lokaler upplåtna i nära anslutning till första byråns övriga lokaler. Passavdelningen har ett särskilt kansli, varå diarieföras inkommande ansökningar och skrivelser samt utgående expeditioner i de löpande ärendena. Passavdelningen förestås närmast av en notarie å extra stat, och har den nuvarande innehavaren av ifrågavarande befattning förordnats att med ledamots ansvar inom verket föredraga de löpande ärendena. I så måtto torde man med fog kunna tala om en jämförelsevis fristående ställning inom byrån för passavdelningen.

Emellertid ligger det med hänsyn till de ifrågavarande ärendenas art i sakens natur, att en sådan fristående ställning är av ganska begränsad räckvidd och faktiskt inskränker sig till ärenden av mera rutinmässig och löpande karaktär. Särskilda protokoll över besluten utskrivas dagligen, vad angår dels uppehållstillstånd, dels arbetstillstånd, dels uppehålls- och arbetstillstånd, dels ock viseringsärenden. Protokollen granskas och genomgås av byråchefen, varvid föredraganden redogör för ärenden, vilka i ett eller annat avseende skilja sig från vanliga rutinärenden, samt står till tjänst med upplysningar rörande andra ärenden, som vid denna granskning upptagas till diskussion. Dagligen äger föredragning rum inför byråchefen av sådana, ännu ej protokollförda ärenden, beträffande vilka enligt föredragandens uppfattning mera svårbedömbara förhållanden äro förhanden. Enligt förda anteckningar under juli månad år 1936 föredrogos sålunda inför byråchefen dagligen i genomsnitt cirka 17 ärenden. Av dessa ärenden avgjordes vissa redan efter en föredragning, beträffande andra beslöts närmare utredning,

varvid frågan om tillgängliga och lämpliga remissinstanser i regel måste närmare klargöras. Ett mindre antal ärenden av principiell innebörd eller större vikt och betydelse — för ifrågavarande juli månad sammanlagt cirka 30 à 40 — hänskjutas till föredragning inför generaldirektören i närvaro av byråchefen, passnotarien och i allmänhet ytterligare någon tjänsteman å passavdelningen. Att märka är vidare, att byråchefen, liksom även generaldirektören, ofta tages i anspråk för föredragningar av brådskande ärenden, vilka uppkomma mellan de ovan omförmälda, så att säga ordinarie föredragningarna, att åtskilliga besökande, såväl utlänningar, deras arbetsgivare och advokater som andra i ärendena intresserade, stundom representanter för utländsk officiell representation i Sverige, påkalla att få inför byråchefen framlägga sina synpunkter. Än ytterligare må framhållas, att spörsmål rörande den allmänna politiken på ifrågavarande område, det inre-organisatoriska arbetet, personalfrågor och remisser ingalunda självständigt behandlas av passavdelningen utan kräva dagligt beaktande och tillsyn från byråchefen under medverkan av byrån i övrigt.

Av det nu anförda lärer framgå, att den jämförelsevis fristående ställning hos passavdelningen, varom i betänkandet talas, ingalunda är av natur att förebygga en omfattande, tidsödande och betydelsefull insats av arbete från den byrås sida, sedd såsom en helhet, till vilken passavdelningen hänföres, och i alldeles särskild grad för chefen å denna byrå.

Frågan om förlängning och effektivisering av nu gällande lagstiftning angående utlännings rätt att här i riket vistas och åtskilliga därmed sammanhängande spörsmål rörande här i riket sig uppehållande utlänningar är för närvarande föremål för utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga. Det resultat, vartill denna utredning kan komma att leda, är ännu icke bekant. Vid sådant förhållande och då det ej synes vara uteslutet, att ytterligare uppgifter med avseende å övervakandet av utlänningar kunna komma att påläggas styrelsen, lärer möjlighet i närvarande stund saknas att taga definitiv ställning till frågan om den ändamålsenliga framtida organisationen av socialstyrelsens passavdelning. Styrelsen får därför inskränka sig till att framhålla följande.

Med hänsyn till vad i det föregående anförts torde det få anses helt uteslutet, att passavdelningen skulle förläggas till nuvarande sjunde byrån. I stället torde till allvarlig prövning böra upptagas frågan om passavdelningens ombildande till en särskild byrå inom styrelsen. En sådan anordning vore otvivelaktigt fördelaktig ur synpunkten att lätta den nuvarande första byråns arbetsbörda och dess arbetskrafters frigörande för byråns huvudsakliga arbetsuppgifter, nämligen handläggning av sociala frågor i allmänhet. Såsom redan påpekats råder emellertid ett nära samband mellan främlingsärendena och första byråns arbetsuppgifter i övrigt; för passavdelningen innebär därför den nuvarande organisatoriska samhörigheten med första byrån ett betydelsefullt tillskott av sakkunskap vid ärendenas behandling, liksom för första byrån i dess helhet betydelsefulla erfarenheter stå att hämta från beröringen med den ämnesgrupp, som främlingsärendena utgöra, vilken genom

ärendenas mångskiftande natur och den ganska allsidiga kontakten i dessa ärenden med näringslivet och allmänheten överhuvud taget är speciellt ägnad bibringa konkreta erfarenheter rörande samhällsförhållandena, näringslivet och individuella livsöden. Med hänsyn härtill och då såsom ovan påpekats ovisshet ännu råder om eventuella ändringar i nuvarande lagstiftning om utlännings rätt att här i riket vistas, inskränker man sig här till att förorda främlingsärendenas bibehållande inom ramen av en byrå för sociala frågor i allmänhet.

Frågan om förläggningen av ärenden rörande utvandring och tillsyn å utvandrar-agenter. Hithörande ärenden voro under det tidigare skedet av socialstyrelsens verksamhet synnerligen aktuella och bragte styrelsen inför bedömandet av en mångfald samhällsfrågor, som aktualiserades i samband med åtgärder för emigrationens motverkande. Efter världskrigets slut mötte snart en förändrad situation för utvandrarna genom de i våra huvudsakliga invandringsländer införda restriktionerna för invandring, och tendenser framträdde bland de utvandringshågade att söka sig till nya, relativt okända länder. Olika emigrationsprojekt — däribland förslag från auktoritativa håll om blockkolonisation m. m. — framkommo och tarvade undersökning och belysning, varjämte från vissa utländska håll alltjämt en viss emigrationspropaganda bedrevs i landet. Bland första byråns arbetsuppgifter intogs nu en ej obetydlig plats av ärenden, avseende att skriftligen eller muntligen lämna upplysningar åt utvandringshågade rörande förhållanden i olika invandringsländer.

I ett av socialstyrelsen år 1928 framlagt betänkande med förslag till vissa åtgärder med avseende å emigrationen föreslogs, bland annat, en fastare och mera organiserad upplysningsverksamhet till tjänst för personer, som överväga att emigrera, vilken verksamhet förutsattes skola omhänderhavas av första byrån. Vidare förutsattes vissa åtgärder till stödjandet av svenska föreningar i främmande länder, i den mån desamma ägnade sig åt omhändertagande och bispringande av landsmän.

Förslaget blev icke realiserat i vad angick stödjandet av det svenska föreningsväsendet i utlandet. Beträffande upplysningsverksamheten ledde förslaget däremot till överväganden om densammas bedrivande i samarbete med en på privat initiativ tillkommen institution, institutet för svensk utlandstjänst. Sedan riksdagen från och med år 1930 beviljat institutet särskilt statsunderstöd, har institutet åtagit sig att ombesörja ifrågavarande upplysningsverksamhet. Härigenom bereddes första byrån en välbehövlig avlastning i sina löpande arbetsuppgifter, även om byrån jämlikt socialstyrelsens instruktion haft att jämväl i fortsättningen följa utvecklingen i fråga om emigrationen. Ett nära samarbete har upprätthållits mellan institutet och byrån.

De internationella förhållandena med avseende å folkutbytet mellan länderna under de senare åren ha undergått en väsentlig förändring, och utrymme saknas nu praktiskt taget för en emigration av någon större omfattning.

Härav ha emellertid aktualiserats alldeles särskilda problem, bland annat frågor om beredande av studieanställningar utomlands för svenska praktikanter. Med ett land, Frankrike, har Sverige träffat överenskommelse om utbyte av sådana praktikanter, och ärenden rörande sådant utbyte handläggas å första byrån. Frågor om liknande överenskommelser eller andra anordningar för praktikantutbyte ha varit aktuella beträffande åtskilliga andra länder, och praktiska anordningar härför ha i vissa fall kommit till stånd i samverkan med privata yrkesorganisationer och institutioner.

Förutom med nu berörda ärenden beträffande emigrationen har första byrån att taga befattning med frågor rörande övervakandet av utvandraragenter, remissärenden, internationella konventionsförslag m. m.

Otvivelaktigt har antalet ärenden, tillhörande här ifrågavarande grupp, under de senaste åren varit förhållandevis ringa. Erinras må dock, att fråga uppkommit om nedläggande av institutet för svensk utlandstjänst. Skulle så ske, komme detta otvivelaktigt att medföra ett högst betydande merarbete för första byrån. Omfattningen av institutets nuvarande verksamhet lämnar i sådant avseende viss vägledning.

Ärendena rörande emigrationen hava hittills handlagts inom första byrån av annan personal än den å passavdelningen, vilkens arbetstid helt upptages av det löpande arbetet i fråga om främlingsärenden. Otvivelaktigt förete emigrationsärendena anknytningar till såväl de ärenden, vilka handläggas å byrån för arbetsförmedling och övriga arbetsmarknadsfrågor, som till passavdelningens främlingsärenden och övriga å första byrån handlagda ärenden. Då såsom framgår av det förut sagda anledning saknas att tillstyrka överflyttning till sjunde byrån av passavdelningen och då det är en angelägenhet av vikt att bevara kontinuiteten i emigrationsärendenas handläggning, synes ej heller ifrågavarande grupp av ärenden böra lösbrytas från sin anknytning till en byrå för sociala frågor i allmänhet, omfattande även passavdelningen.

Frågan om förläggningen av ärenden rörande alkoholistvård och nykterhetsnämnder.

I fråga om förläggningen av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden har socialstyrelsen ovan i samband med frågan om inrättandet i styrelsen av en byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden uttalat sig och får i detta avseende hänvisa till vad i sådant sammanhang anförts.

Frågan om förläggningen av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

I betänkandet föreslås på anförda skäl, att socialstyrelsens verksamhet bör begränsas genom avskiljande av sådana arbetsuppgifter, vilka icke äga närmare samband med styrelsens arbete i övrigt. För ett sådant avskiljande lämpa sig enligt den sakkunnige ärendena rörande arbetarskydd. Dessa ärendens säregna art skulle nämligen ha medfört, att socialstyrelsens andra byrå, å vilken de handläggas, endast i mindre grad blivit föremål för ledning från styrelsens centrala krafter, men ock visat sig däri, att samarbetet mellan byrån

och övriga byråer inom styrelsen är obetydligt, så att hänsyn till detsamma icke behöver utgöra hinder för byråns skiljande från styrelsen.

Arbetarskyddsärendenas samband med socialstyrelsens övriga arbetsuppgifter. För den som mera ingående gör sig reda för de socialstyrelsen åvilande arbetsuppgifterna torde det stå klart, att ett naturligt samband råder mellan nu berörda slag av ärenden och andra inom styrelsen förekommande frågor. Med avseende härpå må erinras, att departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén på sin tid föreslogo, att ärenden rörande arbetarskydd och arbetets reglementering, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, arbetsmarknaden samt allmänna sociala frågor skulle handläggas å samma byrå, samt att socialstyrelsesakkunniga betonade, att hela den egentliga arbetar- och arbetarskyddslagstiftningen, förlikningS- och skiljedomsväsendet, arbetsförmedlingen och yrkesinspektionen m. m. utgjorde en grupp av ärenden, som under *alla* förhållanden måste anses böra sammanhållas och bilda en naturlig enhet. Styrelsen har närmare berört denna fråga i sitt utlåtande den 14 maj 1925 över statens besparingskommittés betänkande den 19 februari 1925 angående socialförsäkringens organisation. Styrelsen anförde här följande:

Den starkast drivande orsaken till socialstyrelsens upprättande var behovet av att få ett självständigt och sakkunnigt statsorgan för arbetarfrågorna. Bland de hithörande ärendena, som ock blevo kärnpunkten i styrelsens arbetsuppgifter, märkas i främsta rummet arbetsmarknadsspörsmålen eller exempelvis frågor om arbetsmarknadens läge, användandet av utländsk arbetskraft (immigration), arbetskraftens överflyttning till andra länder (emigration), den offentliga och affärsmässiga arbetsförmedlingen, arbetslösheten, arbetstid, natt- och söndagsarbete, arbetsvila, löneformer, hemarbete, kvinno- och barnarbete, arbetsintensitet. Dessa spörsmål måste visserligen även betraktas ur andra synpunkter än arbetsmarknadens, men alla stå de i omedelbart sammanhang med tillgång och efterfrågan å arbetskraft. Ett andra huvudområde bilda frågor rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, sålunda bl.a. ärenden rörande enskilda och kollektiva arbetsavtal, organisationsväsendet, avtalsförhandlingar, arbetsstrider, medlings- och skiljedomsväsen. Det nära sambandet mellan denna grupp och den förut omnämnda torde allenast behöva konstateras.

Ehuru det överlämnats åt parterna på arbetsmarknaden att själva överenskomma om vissa allmänna arbetsvillkor, arbetslön o. s. v., så har det dock befunnits ur det allmännas synpunkt nödvändigt att träffa särskilda garantier för arbetarnas säkerhet och sundhet under arbetet. Genom arbetarskyddslagstiftningen ha sålunda träffats bestämmelser i syfte att skydda arbetarna mot yrkesfara av olika slag, den må nu härflyta från arbetsanordningar och maskiner, från arbetets osundhet eller farlighet eller arbetslokalernas beskaffenhet. Särskilt ingripande bliva dylika bestämmelser i fråga om de mindre motståndskraftiga, d. v. s. minderåriga och kvinnor, beträffande vilka sistnämnda även framträder omtanken om kommande släktens hälsa. Det säger sig självt, att ärendena rörande tillämpningen och övervakandet av hithörande lagstiftning samt rörande överhuvud anordningar för arbetarnas välfärd och trevnad bilda en grupp av uppgifter, som på det närmaste sammanhänga med de nyssberörda frågorna om arbetsförhållanden, arbetets reglementering, arbetstid, nattarbete o. dyl. Att man vid socialstyrelsens inrättande hade klart för sig det inre sambandet mellan ifrågavarande olika grupper av arbetar-

frågor framgår måhända klarast av följande uttalande av socialstyrelsesakkunnige:

»Genom ett sammanförande till civildepartementet och den till detta anslutna socialstyrelsen av de i det föregående behandlade ärendena — rörande arbetarfrågorna i allmänhet, arbetsmarknaden, arbetsförhållanden, arbetarskydd och arbetets reglementering — komma här att bliva till ett helt sammanförda hela den egentliga arbetar- och arbetarskyddslagstiftningen samt arbetsstatistiken (dock i mera inskränkt bemärkelse), förlikningsoch skiljedomsväsendet, arbetsförmedlingen och yrkesinspektionen m. m., en grupp av ärenden alltså, som under *alla* förhållanden (så som ock förebilderna från nära nog alla mera betydande kulturländer utvisa) måste anses böra sammanhållas och bilda en naturlig enhet. Då denna grupp av ärenden tillika redan i och för sig är tillräckligt betydande för att motivera upprättande av en enhetlig förvaltningsorganisation för densamma och då statens uppgifter på dessa områden utan en sådan organisation icke torde kunna på ett fullt tillfredsställande sätt bliva fullgjorda, ligger redan däri ett tillräckligt vägande skäl för den nu ifrågasatta förvaltningsorganisationens omedelbara genomförande.»

Detta uttalande synes icke hava förlorat sin giltighet.

Det nära sambandet mellan arbetarskyddsärendena och sociala frågor i allmänhet har också kommit till uttryck därigenom, att åren 1913—1915 första och andra byråerna i viss mån voro organisatoriskt förenade, i det att vissa befattningar voro gemensamma för de båda byråerna.

Såsom ett belysande exempel till det ovan sagda må erinras om det nu internationellt så aktuella spörsmålet angående arbetstidens förkortning inom industrien och andra yrkesområden. Styrelsen har under senare år haft att besvara ett flertal remisser i detta ämne från delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet. Ärenden rörande förevarande spörsmål handläggas med hänsyn till sin arbetarskyddsinnebörd på arbetarskyddsbyrån, men äger ju detta ämne samtidigt den mest vidsträckta sociala räckvidd, varför det är nödvändigt att vid dess behandling jämväl taga i anspråk styrelsens kunskap och erfarenhet på andra områden än arbetarskyddets. För riksförsäkringsanstaltens ämbetsförvaltning åter torde berörda spörsmål vara väsentligen främmande.

Erinras må vidare om den vikt och betydelse med avseende å det stora spörsmålet om åtgärder till arbetsfredens bevarande och tryggande, som tillmätts yrkesskyddet. Dithörande frågor intogo en central plats i diskussionen vid den stora arbetsfredskonferensen 1928 och gjordes till föremål för närmare behandling i en av den permanenta arbetsfredskommittén i samarbete med socialstyrelsens andra byrå utgiven särskild rapport. Enligt vad styrelsen tror sig veta hava arbetarskyddsfrågorna alltjämt bevarat sin aktualitet i nu ifrågavarande avseende. Nämnas må också de betydande beröringspunkter, som arbetarskyddet äger med ett annat av de stora socialpolitiska problem, som nu äro särskilt aktuella, nämligen rationaliseringsfrågan, vilken för närvarande är föremål för utredning genom särskilda sakkunniga.

Överhuvud taget må här hänvisas till att industrien och dess problem i stort sett äro av grundläggande betydelse för den moderna socialpolitiken och att

socialstyrelsen därför icke kan i sin allmänna verksamhet undvara den fond av erfarenhet och den kontakt med det levande livet i dithörande frågor, som den nuvarande andra byrån och yrkesinspektionen representera.

Hithörande synpunkter hava redan inledningsvis berörts och har därvid också påpekats, att å andra byrån finnes representerad särskild sakkunskap, förutom ingenjörstekniskt utbildad sådan, även beträffande betydelsefulla specialområden av arbetslivet. Till närmare belysning av betydelsen av att ämbetsverket för sin allmänna verksamhet kan förfoga över sådan sakkunskap må följande framhållas beträffande den till andra byrån knutna *byråassistenten för sjöfartsärenden.*

Under förarbetena till den vid 1914 års senare riksdag genomförda sjösäkerhetslagstiftningen dryftades utförligt frågan om den lämpliga anordningen och förläggningen av den centrala myndighet, som skulle handhava den i anledning av nämnda lagstiftning påkallade utvidgade statskontrollen å fartyg, fartygsinspektionens chefsmyndighet. Det huvudsakliga intresset anknöt sig härvid till frågan, huruvida chefsmyndigheten skulle förläggas till kommerskollegium, som i allmänhet hade att företräda sjöfartsintressena inom statsförvaltningen, eller, med hänsyn till de starkt framträdande sociala momenten i den tillämnade kontrollen, till socialstyrelsen. Ett annat alternativ, som övervägdes, var emellertid även, att en tudelning av de sjöfartssäkerheten rörande förvaltningsfrågorna skulle göras därhän, att de som enbart eller i övervägande grad rörde arbetarskydd kommo under direkt behandling av socialstyrelsen och denna underordnade organ. Från Kungl. Maj:ts sida blev emellertid kommerskollegium föreslaget som chefsmyndighet, vilket förslag även biträddes av riksdagen. För tryggandet av att de sociala uppgifterna inom fartygskontrollen skulle behörigen tillgodoses uttalades emellertid uttryckligen, att en nära samverkan av fortlöpande och permanent karaktär skulle upprättas på ifrågavarande område mellan kommerskollegium och socialstyrelsen, därvid förutsattes att socialstyrelsen skulle förstärkas med för ändamålet erforderliga arbetskrafter. Från och med år 1915 har också inom socialstyrelsens andra byrå varit inrättad en särskild avdelning för sjöfartsärenden, vars chef, byråassistenten för sjöfartsärenden, har nautisk utbildning.

Inrättandet av nämnda befattning avsåg att tillföra socialstyrelsen den praktiska sakkunskap på sjöfartens område, som ansågs nödvändig för dess deltagande ur sociala synpunkter i tillsynen å fartyg. Denne tjänsteman är även den ende inom styrelsen, som besitter speciella, på praktisk erfarenhet grundade insikter i sjöfartsfrågor. På honom vilar också väsentligen arbetet och ansvaret för styrelsens deltagande i fartygsinspektionens verksamhet.

Förutom med ledningen av tillsynen över lastning och lossning av fartyg sammanhängande frågor — vilkas handläggning ju ankommer på socialstyrelsen i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet — förekomma å sjöfartsavdelningen ovanberörda ärenden av social natur inom sjöfartens och fartygskontrollens område. Det övervägande antalet av dessa ärenden torde kunna inordnas under någon av grupperna skydd mot olycksfall eller ohälsa, bostäder och bemanning samt arbetstiden ombord. Såsom exempel på ärenden,

som icke kunna sägas mera direkt tillhöra någon av nyssnämnda ämnesgrupper men dock äro föremål för behandling inom sjöfartsavdelningen, må anföras frågor rörande radiotelegrafinstallation å fartyg och utbildning av skeppskockar samt ersättning för förlust vid skeppsbrott av sjömäns effekter och arbetslöshetsersättning vid skeppsbrott ävensom sjömanshusens organisation. Därjämte må erinras om det ej obetydliga antal internationella sjöfartsärenden av social natur, vilkas handläggning i första hand ankommer på byråassistenten i egenskap av styrelsens speciellt sakkunnige inom sagda ämnesområde. Byråassistentens sakkunskap anlitas vidare vid handläggningen av fortlöpande förvaltningsuppgifter å andra byråer, exempelvis beträffande sjömansförmedlingen, främlingsärenden och olika sociala frågor i allmänhet.

Av den här lämnade redogörelsen för byråassistentens uppgifter torde framgå, att dessa ingalunda omfatta endast arbetarskydd i så att säga inskränkt bemärkelse (olycksfallsskydd och skydd mot ohälsa) utan tvärtom huvudsakligen utgöra frågor av för sjömännens vidkommande mera allmänt social innebörd.

Slutligen må beträffande sjöfartsavdelningen upplysas, att samarbetet mellan avdelningen och kommerskollegium förutsätter ett så gott som dagligt personligt sammanträffande mellan byråassistenten och olika tjänstemän å kollegiums fartygsinspektions- och sjöfartsbyråer.

I förevarande sammanhang är ytterligare att påpeka de särskilda uppgifter av rent social natur, som tillhöra *yrkesinspektrisens* tjänsteområde. Enligt instruktionen för yrkesinspektionen har nämligen yrkesinspektrisen utöver fullgörande av tillsyn i vanlig ordning å de under hennes uppsikt stående arbetsställena att verka för förbättring av de kvinnliga arbetarnas levnadsförhållanden, såsom beträffande kost och bostad samt hälso- och sjukvård, ävensom för utvecklande bland dem av spar-, understöds- och försäkringsväsen samt utbildnings- och studiearbete. Nu nämnda uppgifter inrymmas på ett naturligt sätt inom socialstyrelsens ämbetsområde men ha däremot tydligen föga eller intet samband med riksförsäkringsanstaltens ämbetsuppgifter.

Att uppmärksamma är även, att en av *skogs- och flottledsinspektörens* huvuduppgifter är tillsynen å efterlevnaden av skogs- och flottledshärbärgeslagarna. Detta var från början i själva verket hans enda uppgift. Först senare har det uppdragits åt honom att i egenskap av specialinspektör inom yrkesinspektionen jämväl utöva tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen i vad angår skogsavverknings-, kolnings-, flottledsbyggnads- och flottningsarbeten. Vad nyss sagts om yrkesinspektrisens sociala uppgifter gäller uppenbarligen även skogs- och flottledsinspektörens uppgift beträffande skogs- och flottningsarbetarnas bostadsförhållanden under arbetet i skogarna. Anmärkas må, att i denna uppgift sedan år 1932 ingår jämväl åliggandet att verka för förbättrande av nyssnämnda arbetares provianterings- och matlagningsförhållanden.

Av vad sålunda anförts angående de olika slag av ärenden, som falla inom arbetarskyddets ämnesområde, lärer framgå att den sakkunniges här ovan anförda motivering för detta områdes avskiljande från styrelsens verksamhets-

fält måste anses såsom mindre väl genomtänkt. Styrelsen kan ej heller finna annat än att riktigheten av den uppfattning, som redan vid tiden för socialstyrelsens och sedermera dess sjöfartsavdelnings tillskapande kom till uttryck, nämligen att handläggningen av frågorna rörande arbetarskyddet naturligen hörde samman med andra på socialstyrelsen ankommande uppgifter, övertygande styrkts av erfarenheten. Styrelsen måste därför bestämt avstyrka, att arbetarskyddsbyrån avskiljes från socialstyrelsen och överflyttas till annat ämbetsverk.

Frågan om anknytning mellan arbetarskyddets och riksförsäkringsanstaltens arbetsuppgifter. I betänkandet föreslås nu bortflyttande av arbetarskyddsärendena från socialstyrelsen till riksförsäkringsanstalten. Huvudmotivet härför är, att ett nära sammanhang enligt den sakkunnige råder mellan arbetarskyddet och riksförsäkringsanstaltens verksamhet, vilket sammanhang skulle väl försvara ett förläggande av arbetarskyddsärendena och därmed av yrkesinspektionens chefsmyndighet till nämnda ämbetsverk.

Nämnda sammanhang består enligt betänkandet däri, att medan arbetarskyddet ur social och humanitär synpunkt verkar för att minska inträffade olycksfall, har riksförsäkringsanstalten ett intresse härför även ur ekonomisk synpunkt, enär en nedgång i antalet olycksfall medför minskning av skadeersättningarna och möjlighet till sänkning av försäkringspremierna. Denna tanke att under samma ledning inordna yrkesinspektionen och olycksfallsförsäkringen är ju icke ny. Den återfinnes sålunda i statens besparingskommittés ovannämnda betänkande angående socialförsäkringens organisation, vari framlades förslag att nära anknyta yrkesinspektionen till den sociala olycksfallsförsäkringen. I sitt utlåtande över betänkandet avrådde styrelsen på anförda skäl bestämt från ett sådant sammanförande av arbetarskydd och olycksfallsförsäkring. Styrelsen har i nämnda utlåtande, som återgivits i Sociala meddelanden år 1925, sid. 436 f., utförligt behandlat ifrågavarande ämne. Vad styrelsen där anfört lärer i det väsentliga fortfarande äga sin giltighet, och tillåter sig styrelsen därför att nu hänvisa därtill. Styrelsen vill här allenast särskilt understryka, att i samtliga länder i Europa yrkesinspektionen organisatoriskt intager en från försäkringsverksamheten skild, fullt självständig ställning. Ej ens i Schweiz, där socialförsäkringen omhänderhaves av en statlig monopolanstalt, har ett organisatoriskt sammanförande av yrkesinspektionen och socialförsäkringen kommit till stånd.

Styrelsen anser sig vidare böra framhålla, att statens besparingskommittés ovannämnda förslag att skilja yrkesinspektionen från socialstyrelsen bestämt avstyrkts av såväl svenska arbetsgivareföreningen som landsorganisationen i Sverige (yttrande resp. den 20 juni och 14 juli 1925), alltså huvudorganisationerna för de parter, som närmast beröras av yrkesinspektionen och dess arbete.

Framhållas må även, att den splittrade organisation av olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen, som vid tidpunkten för avgivandet av socialstyrelsens ovannämnda utlåtande var förhanden, alltjämt är ett faktum och att riks-

försäkringsanstalten endast är en av de på ifrågavarande områden verksamma försäkringsinrättningarna. De svårigheter, som med hänsyn till detta förhållande förelågo år 1925 mot en överflyttning av yrkesinspektionen till riksförsäkringsanstalten, göra sig sålunda alltjämt med full styrka gällande. Nämnas må, att enligt den av riksförsäkringsanstalten utgivna publikationen Olycksfall i arbete för år 1933, av *större arbetsgivare* 46 489 med tillhopa 543 477 årsarbetare kommo på riksförsäkringsanstaltens del, medan 21 130 större arbetsgivare med tillhopa 426 501 årsarbetare hade tagit sina försäkringar hos enskilda inrättningar.

En fortlöpande samverkan mellan yrkesinspektionen och riksförsäkringsanstalten i arbetet till förebyggande av olycksfall och yrkessjukdomar torde få anses som ett naturligt önskemål. En dylik samverkan är emellertid fullt möjlig även med nuvarande förläggning av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Sådant samarbete har också städse förekommit. I anledning av frågan om effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet upptogs på sin tid spörsmålet om vidgat samarbete till dryftning mellan styrelsen och riksförsäkringsanstalten, och enades de båda ämbetsverken om vissa riktlinjer för fortsatt samverkan. Beträffande innehållet i denna överenskommelse får styrelsen hänvisa till vad därom anförts i styrelsens utlåtande den 17 december 1931 rörande effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet.

Slutligen må nämnas, att socialstyrelsen beträffande förevarande fråga hört sociala rådets sektion för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet. Beträffande den uppfattning i frågan från rådets sida, varåt därvid gavs uttryck, hänvisas här till det protokoll, som fördes vid sektionens sammanträde.

Sammanfattning av yrkesinspektörernas yttranden. Beträffande förevarande spörsmål, förläggningen av den centrala ledningen av arbetarskyddet, ha i de från yrkesinspektörerna och yrkesinspektrisen i ämnet infordrade yttrandena i huvudsak följande uppfattningar kommit till uttryck.

En yrkesinspektör anser skälen för en överflyttning av yrkesinspektionens chefsmyndighet till riksförsäkringsanstalten vara ganska vägande, enär ämbetsverkets och yrkesinspektionens gemensamma intresse att minska olycksfall och yrkessjukdom skulle genom en sådan förläggning av chefskapet kunna leda till ett önskvärt närmare samarbete mellan yrkesinspektionen och anstalten. En av yrkesinspektörerna understryker på det livligaste det i betänkandet gjorda utlalandet, att det ekonomiska syftet i hög grad sammanfaller med det sociala och bör få verka som drivkraft på arbetarskyddets område. Goda skyddsförhållanden i ett företag böra, yttrar denna befattningshavare, medföra sänkning av försäkringskostnaderna. Om detta mål skulle vinnas genom att förlägga chefsmyndigheten över yrkesinspektionen till riksförsäkringsanstalten, vore en sådan ändring att förorda. Med nuvarande organisation av försäkringsväsendet torde det emellertid icke kunna förhindras, att ett sådant överflyttande av chefskapet får till följd, att yrkesinspektionens opartiska ställning rubbas, något som givetvis måste undvikas. Samtliga övriga sju yrkesinspektörer avstyrka av olika skäl ett överflyttande av chefskapet

för yrkesinspektionen till riksförsäkringsanstalten. Av dessa kunna fem sägas intaga en mera principiell ståndpunkt härutinnan. Sålunda framhålles från sistnämnda befattningshavares sida, bland annat, att yrkesinspektionen söker nå resultat i första hand och förnämligast på övertygelsens väg, att befattningshavarnas arbete, om ledningen för yrkesinspektionen förlägges till riksförsäkringsanstalten, som ju i viss mån får anses vara ett affärsdrivande verk, måhända blir inriktat på andra linjer än för närvarande, samt att fara härigenom förefinnes för att befattningshavarnas opartiska ställning blir rubbad. En av dessa befattningshavare framhåller, att sistnämnda risk åtminstone föreligger, så länge riksförsäkringsanstalten ej innehar monopol på försäkring för olycksfall i arbete. Av övriga tre befattningshavare, som ställt sig avvisande mot en förläggning av arbetarskyddets centrala ledning till riksförsäkringsanstalten, har emellertid en förklarat sig kunna gå med därpå under viss förutsättning, nämligen att byrån erhåller en mera självständig ställning än för närvarande, exempelvis såsom en överdirektörsbyrå. I yttranden från fyra yrkesinspektörer framhålles, att frågan angående ledningen av arbetarskyddet skulle bäst lösas, om därför tillskapades ett särskilt ämbetsverk, varvid flertalet uttala sig för att dit skulle sammanföras de flesta av statens tekniska inspektionsorgan på ifrågavarande område (t. ex. yrkesinspektionen, fartygsinspektionen, sprängämnesinspektionen och den elektriska inspektionen). Även yrkesinspektrisen, som i sitt yttrande särskilt betonar, att de henne åvilande uppgifterna till stor del äro av rent social natur, anser det vara fördelaktigast att för yrkesinspektionen tillskapa ett särskilt ämbetsverk — om det nämligen skulle visa sig bliva nödvändigt att skilja yrkesinspektionen från socialstyrelsen.

Förläggningen av tillsynen över sjukkassor och andra understödsföreningar.

I betänkandet föreslås, att tillsynen över de erkända sjukkassorna ävensom över samtliga övriga understödsföreningar utom de erkända arbetslöshetskassorna skulle förläggas till pensionsstyrelsen. För handläggningen av de sålunda från socialstyrelsen överflyttade ärendena föreslås, att socialstyrelsens tredje byrå måtte överflyttas till nämnda ämbetsverk.

Genom en sådan organisatorisk förändring skulle man enligt den sakkunnige kunna vinna, att socialstyrelsen befriades från förvaltningsuppgifter, vilka ägde föga gemenskap med styrelsens verksamhet i övrigt, ävensom att en mera enhetlig och koncentrerad ledning av styrelsens arbete lättare skulle kunna åvägabringas. Samtidigt skulle emellertid även ernås, att ledningen av den sociala försäkringsverksamheten bleve uppdelad på ett naturligare sätt än för närvarande vore fallet, då densamma för sjukförsäkringens del knappast kunde betraktas såsom särdeles ändamålsenlig.

I anledning av vad den sakkunnige sålunda föreslagit får styrelsen anföra följande.

Tidigare överväganden av förläggningsfrågan. Till en början må erinras om de överväganden och förslag, vilka föregingo inrättandet av tillsynsmyndigheten över de statsunderstödda sjukkassorna i samband med tillkomsten av 1910 års sjukkasselag.

Då tillsynen över sjukkasseväsendet år 1910 förlades till kommerskollegium, betecknades denna anordning som ett provisorium. Detta berodde därpå, att frågan om en mera omfattande socialförsäkring vid tillfället stod på dagordningen och att icke ens sjukförsäkringen ansågs slutgiltigt löst genom det framlagda förslaget om ny sjukkasselag och vad därmed stod i samband. En bidragande orsak var även, att frågan om en förändrad organisation av den svenska statsförvaltningen då var föremål för särskilda utredningar.

Man räknade med en utbyggnad i en snar framtid av socialförsäkringen och i samband därmed, att det skulle tillskapas en gemensam centralmyndighet för de sociala försäkringsfrågornas handläggning inom statsförvaltningen. Samtidigt som man hade denna inställning tog man emellertid bestämt avstånd från ett framfört förslag om att i ett och samma ämbetsverk sammanföra tillsynen över sjukkasseväsendet och handhavandet av den statliga olycksfallsförsäkringen. Gentemot en av särskilt tillkallade sakkunniga ävensom kommerskollegium hävdad uppfattning, att tillsynsmyndigheten borde, på sätt sedermera skedde, anförtros åt kommerskollegium, gjorde riksförsäkringsanstalten gällande en annan mening och yrkade, att till anstaltens dåvarande speciella uppgift borde läggas även den att vara tillsynsmyndighet över sjukkassorna. Såsom skäl för en dylik förläggning av tillsynsmyndigheten framhöll anstalten, bland annat, önskvärdheten av socialförsäkringens enhetliga ordnande och organiserande, alltså skäl liknande dem som nu i remitterade betänkandet framförts för en förläggning av tillsynen hos pensionsstyrelsen. Vad riksförsäkringsanstalten sålunda anförde bemöttes utförligt av föredragande departementschefen, som visserligen medgav den stora betydelsen av att den sociala försäkringen i vårt land, i den mån nya grenar av densamma tillkomme, anordnades på ett i görligaste mån enhetligt sätt samt att såväl gränserna som sambandet mellan de olika försäkringsgrenarna, så långt ske kunde, bestämt uppdroges, ävensom att en lämplig gemensam centralmyndighet för de sociala försäkringsfrågornas handläggning inom statsförvaltningen i sinom tid tillskapades, men å andra sidan förklarade, att det syntes honom uppenbart, att uppgiften att vara tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet icke lämpligen borde överlämnas åt riksförsäkringsanstalten, vilken jämte en del andra försäkringsanstalter själv dreve försäkringsrörelse, till en del på samma område som sjukkassorna. Det vore, framhöll departementschefen vidare, en inom statsförvaltningen hittills i regel upprätthållen princip, att en statsinstitution, som bedreve teknisk-ekonomisk verksamhet av samma slag som enskilda verk och inrättningar, icke samtidigt kunde vara överordnad instans över dessa. Det vore denna viktiga princip, som för departementschefen utgjorde en av de huvudsakligaste anledningarna att avstyrka tillsynsmyndighetens förläggande till riksförsäkringsanstalten. På i huvudsak samma principiella skäl vore det som de enskilda järnvägarnas ärenden handlades av väg-

och vattenbyggnadsstyrelsen och icke av statens järnvägsstyrelse, som den s. k. elektriska inspektionen vore förlagd till kommerskollegium och icke till telegrafstyrelsen och som de enskilda försäkringsanstalter och försäkringsföreningar, vilka vore verksamma inom samma gren av socialförsäkringen som riksförsäkringsanstalten, dittills sorterat under försäkringsinspektionen och icke under den med dem konkurrerande riksförsäkringsanstalten.

Som i betänkandet erinrats, voro även kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade, vilka år 1911 avgåvo betänkande rörande inrättandet av socialstyrelsen, av den meningen att som slutmål borde uppställas en såvitt möjligt gemensam och enhetlig organisation av hela socialförsäkringen samt att för denna organisations genomförande och de olika sociala försäkringsfrågornas handläggning en lämpligt anordnad gemensam centralmyndighet borde komma till stånd. Det är emellertid att märka, att kommittéerna i fråga därvid förutsatte, att denna centrala förvaltningsmyndighet skulle vara en annan än och överordnad riksförsäkringsanstalten, vilken antogs även efter en revision av olycksfallsersättningslagen få i huvudsak behålla sin karaktär att vara en av staten upprättad försäkringsanstalt vid sidan av och i mer eller mindre direkt konkurrens med andra enskilda sådana och som det därför icke kunde vara lämpligt att inorganisera uti det ifrågasatta socialförvaltningsorganet. Dettas uppgift beträffande olycksfallsförsäkringen borde nämligen, framhöllo kommittéerna, bliva att i intimt samarbete med försäkringsinspektionen leda och övervaka hela den sociala olycksfallsförsäkringen.

Samma synpunkter på förevarande problem anlades i den promemoria angående upprättande av en socialstyrelse under civildepartementet, som i februari 1912 av särskilda sakkunniga avgavs. Även dessa sakkunniga framhöllo sålunda, att den slutliga organisationen av den blivande socialförsäkringens förvaltningsorgan icke för det dåvarande kunde med säkerhet bedömas och att endast så mycket kunde med visshet förutses, att den direkta försäkringsverksamhet, som staten själv kunde komma att utöva på ett eller flera av socialförsäkringens olika områden, måste handhavas av ett eller flera särskilda organ (försäkringsanstalter) — dit ock ledningen och kontrollen över lokala, offentliga eller enskilda organ för verksamheten under *vissa* betingelser kunde komma att förläggas — men att därförutom alltid borde förefinnas en för alla dessa anstalter gemensam, sammanhållande myndighet för socialförsäkringen.

Dualismen mellan pensionsstyrelsens och sjukkasseväsendets uppgifter och deras olikartade karaktär. Vad sålunda tidigare i olika sammanhang blivit framhållet angående den plats riksförsäkringsanstalten och andra organ för av staten själv driven socialförsäkringsverksamhet borde intaga inom socialförvaltningen har enligt socialstyrelsens mening även avseende å pensionsstyrelsen i vad det gäller ett förläggande dit av tillsynen över sjukkasseväsendet. De funktioner detta verk utövar avse till så väsentlig del det direkta handhavandet av löpande förvaltningsåtgärder (tillerkännande av pension, bestämmande av tilläggspensions storlek m. m.) rörande folkpensioneringsverksamheten, att verket måste

sägas driva en försäkringsrörelse av samma eller liknande art som den, vilken utövas av de sjukkassor och åtskilliga andra av de understödsföreningar, som skulle komma under verkets tillsyn, därest i betänkandet framlagda förslag realiserades. Det må härvid endast erinras, att flera centralsjukkassor utfästa till sina medlemmar sjukhjälp under en längre sammanhängande sjukdomstid än två år, varför dessa kassor kunna sägas i viss omfattning meddela invalidpension i likhet med pensionsstyrelsen.

Den dualism, som sålunda skulle förefinnas mellan pensionsstyrelsen såsom försäkringsorgan å ena sidan och såsom tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet å den andra, skulle säkerligen ofta framträda i exempelvis sådana situationer, då en sjukkassemedlem samtidigt begärt att bli tilldelad sjukpenning från den centralsjukkassa, han tillhör, och pensionstillägg från pensionsförsäkringen. Är fallet av sådan natur, att sjukkassan finner sig böra vägra sjukpenning, kan det då inträffa, att pensionsstyrelsen i sin egenskap av tillsynsmyndighet måste taga ställning till, huruvida sjukpenning skall utgivas av kassan eller icke, nämligen för såvitt ärendet hänskjutes till tillsynsmyndigheten för undersökning. Huru denna fråga avgöres hos tillsynsmyndigheten kan emellertid tillika vara avgörande för huruvida eller med vilket belopp pensionstillägg skall utgå till medlemmen. Blir kassan ålagd att utgiva sjukpenning, kan detta få till följd, att pensionstillägg icke får utgå eller bestämmes till mindre belopp än eljest; skall sjukpenning icke utbetalas, kan detta medföra, att pensionstillägget måste sättas högre.

Det torde vara uppenbart, att pensionsstyrelsens ställning i fall, sådana som de ovan berörda, skulle bliva synnerligen svår, då det ju å ena sidan skulle gälla att tillvarataga pensionsförsäkringens ekonomiska intresse och å den andra att fullgöra ett ämbetsåliggande såsom tillsynsmyndighet. Det lärer därför även kunna befaras, att vid en sådan anordning av tillsynen över sjukkasseväsendet, varvid dennas organ tillika vore bärare av en försäkringsverksamhet, som icke vore helt oberoende av den utav sjukkassorna själva utövade, tillsynsmyndigheten icke skulle bliva av dessa och deras medlemmar omfattad med det förtroende, som måste betraktas som en nödvändig förutsättning för att tillsynen skall bliva till avsedd nytta. Sannolikt skulle man komma att få mycket svårt att förebygga den uppfattningen, att de fördelar, som tilläventyrs kunde vinnas genom en samverkan mellan pensions- och sjukförsäkringen, i allt väsentligt komme den av pensionsstyrelsen handhavda försäkringsverksamheten tillgodo. Det må i detta sammanhang framhållas, att den revision av den allmänna pensionsförsäkringen, som genomfördes under år 1935, icke medfört en sådan avgränsning mellan pensionsförsäkringens och sjukkasseverksamhetens intresseområden, att ovan påtalade olägenheter av en överflyttning av tillsynen över sjukkassorna till pensionsstyrelsen skulle vara eluderade.

Om den föreslagna överflyttningen till pensionsstyrelsen av tillsynen över sjukkassorna alltså får anses alldeles avgjort strida mot den förut omnämnda principen, att en statsinstitution, som bedriver teknisk-ekonomisk verksamhet av samma slag som enskilda inrättningar, icke samtidigt kan vara överordnad

instans över dessa, så tala härutöver emot överflyttningen vissa djupgående olikheter, som förefinnas mellan å ena sidan den av staten genom pensionsstyrelsen drivna pensionsförsäkringsverksamheten och å den andra den verksamhet, som ovan åsyftade understödsföreningar uppbära. Det finnes hos sistnämnda verksamhet två egenskaper, som äro för densamma mycket karakteristiska och som enligt socialstyrelsens förmenande på ett alldeles väsentligt sätt skiljer densamma från förstnämnda verksamhet. Den ena av dessa egenskaper är försäkringens frivillighet i avseende å rätten att tillhöra densamma, den andra är dess egenskap att, även där den är ekonomiskt understödd av staten, drivas av privata rättssubjekt. Att tillslutningen till sjukkassor och understödsföreningar (principiellt) är frivillig och att dessa sammanslutningar för sin tillkomst, utveckling och fortvaro väsentligen hava att tacka enskilda medborgares eller medborgargruppers initiativ och i väsentlig grad av ideellt intresse uppburna arbetsinsatser utgör omständigheter, som göra tillsynen över ifrågavarande försäkringsverksamhet till en uppgift, vilken enligt styrelsens mening bättre ägnar sig att handhavas av det centrala sociala förvaltningsorgan, styrelsen kan sägas utgöra, än av den myndighet, som har till huvudsaklig uppgift att omhänderha den obligatoriska, av statsverket drivna ålders- och invalidpensioneringen. Att märka är, att det vid handhavandet av den tillsyn, varom här är fråga, gäller icke endast en löpande förvaltning under ett mer eller mindre strikt tillämpande av gällande lagar och förordningar utan även utövandet av allt det initiativ, som kan vara påkallat för befordrandet och stödjandet av de folkrörelser, som uppbära de ifrågavarande grenarna av socialförsäkringen. Särskilt för ett lyckosamt fullgörande av denna sida av tillsynsmyndighetens uppgift saknar det förvisso icke helt betydelse att tillsynen alltjämt stannar hos socialstyrelsen, där bästa överblick över och rikaste erfarenhet från den pulserande sociala utvecklingen inom samhället får antagas förefinnas. Den förtrogenhet med understödsföreningsväsendet och dess problem, som under tiden sedan sistnämnda verks tillkomst vunnits inom detsamma, utgör även en tillgång, som vid en överflyttning från styrelsen av sjukkassebyrån till ej ringa del skulle gå förlorad.

Förläggningen av tillsynen å andra understödsföreningar än erkända sjukkassor. De principiella invändningar, närmast avseende de statsunderstödda sjukkassorna, som i det föregående gjorts mot en överflyttning av tillsynen över dessa till pensionsstyrelsen, göra sig även gällande gentemot en överflyttning av tillsynen över andra understödsföreningar. Om pensionsstyrelsen icke kan anses såsom lämplig tillsynsmyndighet för de erkända sjukkassorna, kan detta alltså enligt socialstyrelsens mening med icke mindre skäl sägas i fråga om tillsynen över de övriga understödsföreningarna. Skulle dock en överflyttning av den förra tillsynen till pensionsstyrelsen komma till stånd, bör emellertid detta ske även beträffande den senare. En uppdelning av dessa bägge tillsynsverksamheter på två skilda ämbetsverk bör nämligen icke ifrågakomma på grund av den stora samhörighet, som såväl principiellt som praktiskt förefinnes emellan de båda kategorierna av understödsföreningar. Särskilt påtag-

lig är den stora betydelsen av att ärenden rörande de icke statsunderstödda sjukkassorna samt angående de med de erkända sjukkassorna intimt förbundna begravningshjälpskassorna handhavas av den myndighet, som utövar tillsynen över det erkända sjukkassesystemet. Sålunda hava de sistförflutna årens erfarenheter tillfullo bekräftat riktigheten av de förmodanden styrelsen i sitt yttrande över 1928 års pensionsförsäkringskommittés betänkande uttalade därom, att det sannolikt komme att inträffa, att sjukhjälpsföreningar, som tidigare arbetat utan statsbidrag, genom överlåtelse av rörelsen skulle övergå till erkända sjukkassor.

I avseende å de icke statsunderstödda understödsföreningarna må därtill framhållas det inflytande, som frågan om tillsynen över desamma inom en icke avlägsen framtid kan komma att röna av den på dagordningen stående frågan om en revision av lagen om understödsföreningar. Här må erinras, att socialstyrelsen på grund av nådigt bemyndigande för närvarande har under utförande en undersökning angående vissa förhållanden med avseende å icke statsunderstödda understödsföreningar, syftande till sådan ändring av understödsföreningslagen, att statens tillsyn skulle komma att även omfatta föreningarnas ekonomiska verksamhet. Vidare må erinras om den kommitté, som jämlikt bemyndigande den 11 september 1936 tillsatts för utredning beträffande frågan om pensionering av i enskild tjänst anställda personer och för utarbetande av de författningsförslag, vartill utredningen kunde föranleda. I yttrande av chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet vid behandlingen av frågan om tillsättandet av denna kommitté framhölls, bland annat, vilken betydelse för tryggandet av tillförsäkrade pensioners utfående den omständigheten ägde, att de kassor, som för närvarande i stor utsträckning ombesörjde pensionering av i enskild tjänst anställda, erhölle en såvitt möjligt säker organisation samt att tillsynen över deras verksamhet ordnades på ett tillfredsställande sätt. Det sålunda igångsatta utredningsarbetet är uppenbarligen av den art, att det kan väntas i sinom tid medföra väsentliga förändringar i fråga om den grupp av understödsföreningar, som därmed avses, liksom i fråga om tillsynen över detsamma. Även dessa förhållanden tala emot ett förläggande av sjukkassebyrån till pensionsstyrelsen; i vart fall tala de emot att detta sker, innan klarhet vunnits rörande understödsföreningslagens ifrågasatta förändrade utformning och den därav betingade ändringen av tillsynen över ifrågavarande understödsföreningar.

Sambandet mellan tredje byråns arbetsuppgifter och socialstyrelsens uppgifter i övrigt. Att den nuvarande tredje byrån i sin ämbetsutövning intager en, i förhållande till övriga byråer inom socialstyrelsen, i flera avseenden ganska fristående ställning, äger sin riktighet. Härav följer emellertid icke, att ej sakliga anknytningar skulle föreligga mellan byråns verksamhet och socialstyrelsens ämbetsuppgifter i övrigt. Erinras må i sådant avseende om den principiella anknytning, som föreligger mellan de båda olika grenar av frivillig försäkringsverksamhet, varöver socialstyrelsen är tillsynsmyndighet, nämligen arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Erinras må även, att vid hand-

läggningen av sådana sociala ärenden i allmänhet, som avse frågor rörande social förtänksamhet, den å tredje byrån representerade sakkunskapen är en viktig tillgång.

Det förtjänar vidare framhållas, att ett överflyttande av fattigvårdsärendena till socialstyrelsen skulle ytterligare understryka sambandet mellan tredje byråns arbetsuppgifter och styrelsens övriga ämbetsåligganden och att en sådan överflyttning, om den genomfördes, skulle utgöra ett starkt skäl för bibehållandet av tillsynen över sjukkasseväsendet hos styrelsen. Sjukkasseverksamhet och fattigvårdsverksamhet hava nämligen många beröringspunkter, särskilt efter den nya sjukkasselagstiftningens genomförande. Att en ordnad samverkan bör äga rum mellan de båda grenarna av verksamhet har därför länge framstått såsom ett önskemål för såväl sjukförsäkringens som fattigvårdens målsmän. Det lärer vara uppenbart, att en sådan samverkan lättare skall kunna ernås, därest verksamhetsgrenarna i fråga skulle komma under en och samma tillsynsmyndighet.

Slutligen må anmärkas, att socialstyrelsen beträffande det här föreliggande spörsmålet hört sociala rådets sektion för det statsunderstödda sjukkasseväsendet och sektionen för understödsföreningsväsendet i övrigt, och hava båda sektionerna, såsom framgår av de vid sammanträdena förda protokollen, enhälligt avstyrkt den ifrågasatta överflyttningen av tredje byrån till pensionsstyrelsen och i stället förordat bibehållandet av nuvarande ordning i ifrågavarande avseende.

De statistiska byråernas allmänna uppgifter och principiella organisation.

Socialstyrelsens föregångare var kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik. Alltjämt utgöres också en av socialstyrelsens viktigaste uppgifter av dess allmänna utrednings-, forsknings- och upplysningsverksamhet, vilken dels i väsentlig omfattning ligger till grund för styrelsens administrativa arbete på den sociala förvaltningens och lagstiftningens område, dels i stor utsträckning utföres och står till tjänst för andra statliga myndigheter och kommittéer ävensom för organisationer och enskilda. Denna verksamhet bedrives huvudsakligen å styrelsens fjärde och femte byråer, de s. k. statistikbyråerna, mellan vilka för ändamålet ett rationellt samarbete är anordnat. Den sakkunnige finner sig nu på anförda skäl kunna principiellt förorda en sammanslagning av dessa två byråer till *en*, men anser av andra skäl försiktigheten bjuda att tillsvidare uppskjuta avgörandet av denna fråga och i samband därmed även frågan om överförande av chefen å femte byrån från extra till ordinarie stat. Socialstyrelsen skall i det följande till granskning upptaga de av den sakkunnige härför anförda motiven men vill till en början framhålla vissa för styrelsens upplysnings-, forsknings- och utredningsverksamhet konstitutiva drag av mera principiell natur, vilka, jämte ifrågavarande verksamhets omfattande och mångskiftande beskaffenhet, böra hållas i minnet, då man går att bedöma kraven på dess organisatoriska anordning och utrustning med arbetskrafter.

Upplysnings-, forsknings- och utredningsverksamhetens allmänna natur. Sålunda torde först böra erinras, att nämnda, å fjärde och femte byråerna utövade verksamhet ingalunda har ett uteslutande statistiskt innehåll. Om man i allt fall för korthetens skull betecknar denna verksamhet såsom styrelsens statistiska arbete, må understrykas, att detta arbete icke är begränsat till färdigställande av viss given regelbundet fortlöpande statistik. En väsentlig uppgift för de socialstatistiska byråerna är jämväl, såsom redan antytts, att utföra särskilda enquêter dels för styrelsens egna förvaltningsuppgifter, bland annat till ledning för vederbörande fackbyråers bedömande av remisser, dels för andra ämbetsmyndigheter, kommittéer m. fl. med avseende på åt dem uppdragna spörsmål av social natur, dels slutligen för klargörande i upplysningssyfte av aktuella spörsmål, som framträda i den offentliga diskussionen, och så vidare. Men ej nog härmed. Vederbörande statistiker — i regel respektive byråchefer, men ofta även andra statistiska tjänstemän — få jämväl deltaga vid den administrativa handläggningen inom styrelsen av sådana ärenden — för övrigt de flesta större, som antingen kräva särskild statistisk utredning eller där i allt fall genom statistiskt o. d. arbete förvärvad sakkunskap på motsvarande eller närliggande områden är ägnad att tillföra respektive frågor en mera allsidig och ingående belysning. Härvid anförtros ofta åt byråcheferna att fungera som föredragande och avfatta styrelsens utlåtanden, varjämte ej blott byråcheferna utan även andra statistiska tjänstemän anlitas för meddelande — muntligen eller genom promemorior — av erforderliga sakliga upplysningar. I detta sammanhang må också särskilt betonas, *dels* att berörda samarbete mellan statistik och administration varit och alltjämt är av den största betydelse för socialstyrelsens verksamhet i dess helhet, *dels* att ett försvagande av de statistiska arbetskrafterna i sin mån skulle medföra ej blott försämring av socialstatistiken i och för sig utan även ökade svårigheter för socialstyrelsen att gå i land med sina förvaltningsuppgifter.

Med hänsyn till det praktiska syftet för styrelsens s. k. statistiska arbete och därmed förenade publikationsverksamhet — nämligen att tjäna i främsta rummet statsförvaltningen men vidare även kommunalförvaltningen och den privata verksamheten till vägledning med avseende å de spörsmål, som falla inom styrelsens område — ligger det i sakens natur, att styrelsen vid sitt utredningsarbete begagnar sig av olika metoder, härvid tillämpande de i varje särskilt fall mest rationella. En av dessa metoder och visserligen den mest anlitade är den statistiska, men vid sidan härav bedrives nämnda arbete i stor utsträckning jämväl efter andra linjer, exempelvis enquêtemetoden, den monografiska metoden o. s. v. En s. k. statistisk utredning kommer därför ofta att innehålla moment, som icke äro av rent statistisk natur, men i allt fall äro ägnade att ur andra synpunkter klarlägga och kontrollera det material, varpå statistiken bygger. Socialstyrelsen har ej heller för sin del kunnat finna det riktigt att, såsom från visst håll gjorts gällande, söka renodla det statistiska innehållet i en utredning och publicera detta för sig, utan synes det styrelsen ofta vara mera ändamålsenligt, att även andra uppgifter och resultaten av andra arbetsmetoder samtidigt medtagas för erhållande av en så fullständig och

korrekt bild av vederbörande undersökningsobjekt som möjligt. Denna principiella uppfattning återspeglar sig i viss mån i styrelsens utrednings- och publikationsverksamhet.

Det förefinnes även ett annat särdrag hos det socialstatistiska arbetet, som ej må förbises och som bland annat gör det angeläget att för detsamma tillförsäkra sig en, speciellt i kvalitativt hänseende, stark personalutrustning. Ifrågavarande statistik är nämligen i allmänhet av en mycket ömtålig beskaffenhet samt berör stora ekonomiska och socialpolitiska intressen, varför den också är särskilt utsatt för kritisk granskning och nagelfaring. Åstadkommandet av en objektiv och tillförlitlig statistik på områden sådana som arbetsmarknaden, arbetstid och arbetslöner, livsmedelspriser och levnadskostnader (inklusive de viktiga indexberäkningarna), bostadshyror, nykterhetsverksamhet, kooperation o. s. v. måste givetvis ställa stora anspråk på insikter och omdöme hos vederbörande personal och i främsta rummet på arbetsledarna.

Härtill kommer, att socialstatistiken mindre än andra huvudgrupper av statistik låter sig standardisera. De sociala företeelserna utvisa ett i hög grad skiftande och föränderligt innehåll, som i allmänhet ej lämpar sig för schematisk behandling. Nya fakta, nya synpunkter tillkomma alltjämt och göra det nödvändigt att vidtaga motsvarande ändringar i statistiken. Och vad beträffar de större och mindre specialutredningar, vilka socialstyrelsen har att utföra såväl för egna förvaltningsuppgifter som på grund av särskilda uppdrag, i regel meddelade av Kungl. Maj:t, avse dessa merendels för vårt lands vidkommande nya ämnen. Planläggning och utförande av sådana utredningar, varvid måste beaktas ej blott förhållandena i vårt eget land utan även i utlandet, torde höra till de mest maktpåliggande arbetena på det statistiska området och särskilt kräva en högt kvalificerad arbetsledning.

I ännu ett avseende framträder socialstatistikens särställning i jämförelse med annan statistik. Den omständigheten att för socialstatistiken inga primäruppgifter utan vidare ingå till socialstyrelsen till följd av någon uppgiftslämnarnas rapportskyldighet påkallar ständiga omsorger om materialets fullständighet och ett omfattande arbete för att intressera av undersökningarna berörda korporationer, personer och företag samt därigenom vinna deras medverkan. Detta gäller såväl de fortlöpande undersökningarna som i särskilt hög grad specialundersökningarna, där konkret kännedom om skiftande förhållanden och intressegrupperingar endast kan ernås genom omedelbar beröring med uppgiftslämnarna och erforderlig medverkan vinnas endast genom att väcka intresse och förståelse för angelägenheten av officiell belysning av spörsmålen. Härav betingas vanskliga och tidskrävande överläggningar, förhandlingar och studier, som i regel måste ledas av vederbörande byråchef.

Av vad sålunda anförts torde framgå, *dels* att utrednings- och forskningsarbetet inom socialstyrelsen i betydande grad innefattar även förvaltningsuppgifter och i avsevärd utsträckning bedrives efter andra metoder än den rent statistiska, *dels* att nämnda arbete med hänsyn till såväl innehållets art och praktiska användning som primärmaterialets inhämtande måste anses vara av en särskilt ömtålig och maktpåliggande natur.

Utvecklingen av socialstatistikens organisation. Nu anförda mera allmänna synpunkter på det socialstatistiska utrednings- och upplysningsarbetets kvalitet äro givetvis av beskaffenhet att böra inverka på dess organisation och personalutrustning. Härtill kommer arbetets stora kvantitativa omfattning och mångskiftande karaktär, närmare angiven i särskild promemoria (bil. 21[1]). Ehuru hithörande verksamhet redan inom kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik nått en betydande utveckling, förlades dock vid socialstyrelsens tillkomst hela det ifrågavarande arbetet till en enda byrå, fjärde byrån. Det dröjde emellertid ej länge, innan det visade sig nödvändigt att minska denna byrås arbetsbörda och skaffa ännu en kvalificerad ledare genom att till en särskild avdelning med en adjungerad ledamot som chef överlämna vissa arbetsuppgifter, speciellt flertalet av de större socialstatistiska undersökningar, som uppdragits åt socialstyrelsen genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. Fem år senare konsoliderades genom beslut av 1919 års riksdag nämnda avdelning till en särskild byrå (å extra stat) för socialstatistiska specialundersökningar m. m., femte byrån, vid sidan av byrån för allmän socialstatistik, fjärde byrån.

Denna anordning har därefter bestått i snart 17 år och måste nu, med hänsyn till de alltjämt växande anspråken på det socialstatistiska arbetets såväl kvantitet som kvalitet, anses mer motiverad än någonsin och beteckna ett *minimum* av organisatorisk utrustning. Socialstyrelsen har också låtit sig angeläget vara att söka få ifrågavarande anordning fastslagen genom att ställa jämväl femte byrån å ordinarie stat. Härvid har styrelsen vunnit understöd från såväl 1926 års besparingssakkunniga som den år 1929 sittande regeringen, vilken framlade proposition i ämnet för nämnda års riksdag. Med hänsyn till att socialstyrelsens organisationsfråga i dess helhet borde prövas i samband med vissa andra i propositionen icke behandlade spörsmål, vilka krävde ytterligare utredning, ansåg emellertid 1929 års riksdag sig icke böra för det dåvarande taga ställning till frågan.

Då spörsmålet om socialstyrelsens organisation, efter att ha år för år uppskjutits, äntligen år 1935 överlämnades åt en sakkunnig med uppgift att få fram ett förslag, som kunde föreläggas 1936 års riksdag, hade man anledning tro, att även frågan om det socialstatistiska arbetets organisation skulle vinna sin definitiva lösning, och detta i den form, som sedan år 1919 faktiskt varit gällande och av utvecklingen än mer motiverats samt av socialstyrelsen — inklusive socialfullmäktige och sociala rådets statistiska sektion — av besparingssakkunniga — efter »en noggrann undersökning» — och av 1929 års regering befunnits riktig och sakligt grundad. Den sakkunnige har emellertid, såsom ovan nämnts, gjort sig till förespråkare för en annan uppfattning och i sådant avseende framlagt vissa synpunkter och förslag. När styrelsen nu upptager dessa till närmare granskning, må det redan från början understrykas, att den sakkunnigas uttalanden i ämnet synas bära vittne om bristande anlitande vid utredningsuppdragets fullgörande av erforderlig statistisk expertis.

[1] Här ej publicerad (se sid. 971).

Principer för arbetets fördelning mellan fjärde och femte byråerna. Beträffande det socialstatistiska arbetets fördelning mellan fjärde och femte byråerna påpekar den sakkunnige, att enligt den ursprungliga planen fjärde byrån »skulle ägna sig åt den fortlöpande statistiken», medan femte byrån »skulle omhänderhava statistiska specialundersökningar», men att härutinnan småningom »inträtt en avgjord förskjutning», så att man numera knappast kunde påvisa »någon principiell skillnad i de två byråernas arbete». Denna framställning är emellertid icke korrekt, trots att styrelsen tillhandahållit den sakkunnige en ingående promemoria rörande det socialstatistiska arbetet i dess helhet, vari även redogjorts för grunderna i fråga om arbetets uppdelning mellan byråerna. Styrelsen hänvisar i nämnda promemoria först och främst till sitt yttrande i ämnet vid femte byråns tillkomst (statsverksprop. 1919), och återgives detta här nedan:

Närmast till hands liggande vore att tänka sig en gränsskillnad mellan den fortlöpande socialstatistiken samt de socialstatistiska specialundersökningarna. En principiell åtskillnad förelåge onekligen mellan dessa båda arbetsområden beträffande såväl deras allmänna karaktär som ock de vid dem tillämpade arbetsmetoderna. För den antydda anordningen talade därjämte, att densamma skulle innebära en konsekvent utveckling av den arbetsfördelning, som redan i viss mån vore genomförd i avseende å byråchefens och den för vissa utredningar särskilt förordnade ledarens arbetsuppgifter. Den angivna uppdelningsgrunden hänförde sig till väsentligen teknisk-statistiska synpunkter, som givetvis vore av betydelse. Å andra sidan framträdde såsom önskvärt, att de olika grenarna av socialstatistiken grupperades efter den större eller mindre inbördes samhörigheten i sakligt avseende. Därmed syntes de bästa förutsättningarna för att denna statistik och den sakkännedom, som genom densamma förvärvades, kunde bäst tjäna de praktiska socialpolitiska syften, som de i främsta rummet skulle tillgodose. Med tillämpning av denna indelningsgrund skulle den ena byrån till huvuduppgift hava att statistiskt belysa företrädesvis frågor rörande arbetsmarknaden samt förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, den andra de socialpolitiska spörsmålen i övrigt. Enligt socialstyrelsens uppfattning behövde dock icke den ena eller andra av dessa huvudpunkter i sin renhet tillämpas vid en blivande uppdelning av den socialstatistiska byrån utan syntes en i det väsentliga ändamålsenlig lösning bäst vinnas genom en kombination av dem båda. Detta syntes dock icke medföra alltför stora svårigheter, enär arbetsmarknadsstatistiken och den därmed sammanhängande socialstatistiken i huvudsak baserade sig på fortlöpande undersökningar, medan i den övriga socialstatistiken specialundersökningarna spelade huvudrollen och den fortlöpande statistiken i huvudsak avsåge att fasthålla och utvidga de genom utredningar av förstnämnda slag statistiskt nyvunna områdena. Emellertid måste jämväl beaktas, att arbetsmängden någorlunda lika fördelades. Redan denna sista omständighet förbjöde uppdragandet för en längre tid framåt av fullt fixerade gränser, då erfarenheten visat, att vissa spörsmål, såsom för det dåvarande exempelvis levnadskostnads- och bostadsfrågorna, tidvis kunde bliva så aktuella, att alldeles särskild uppmärksamhet måste ägnas dem. Sådana förhållanden hade ock förutsetts i styrelsens instruktion, som bemyndigar styrelsen att efter omständigheterna mellan byråerna fördela icke blott ärendena utan ock de å byråerna anställda befattningshavarna.

I huvudsaklig överensstämmelse med ovan anförda principer ha sedermera de socialstatistiska uppgifterna varit och äro alltjämt fördelade mellan byråerna med beaktande av att jämväl den totala arbetsbördan fördelats någorlunda lika.

Det är sålunda ingalunda enbart arbetets karaktär av fortlöpande statistik eller specialundersökning, som varit bestämmande för dess uppdelning å byråerna, ehuru även denna synpunkt fått göra sig behörigen gällande. Specialundersökningarna äro emellertid fortfarande i regel förlagda till femte byrån, om ock fjärde byrån i något fall härvid kan lämna sin medverkan.

Den sakkunnige anför bland annat som bevis för sitt påstående om en avgjord förskjutning mellan byråerna i fråga om arbetets uppdelning å fortlöpande statistik och specialundersökningar, att »under årens lopp flera grenar av den fortlöpande statistiken avskilts från fjärde byråns verksamhetsområde och förlagts utanför de egentliga statistikbyråerna». Oavsett att denna framställning är i viss mån missvisande — vartill styrelsen får anledning återkomma längre fram i annat sammanhang — kan den givetvis ej tagas som intäkt för att någon förskjutning ifråga om arbetsuppgifter skulle ha ägt rum mellan de båda statistikbyråerna. — Vidare framhålles av den sakkunnige, att även fjärde byrån under senare år omhänderhaft vissa specialundersökningar, nämligen levnadskostnadsundersökningar och dyrortsgrupperingar. Härtill må erinras, *dels* att ifrågavarande undersökningar allt från början — och alltså ej blott under de senare åren — utförts å fjärde byrån på grund av deras samband med den fortlöpande prisstatistiken och indexberäkningarna, *dels* att de i statistiskt-tekniskt avseende förete viss likhet med den fortlöpande statistiken, nämligen såtillvida att de mera regelbundet — om ock med längre mellanrum — återkomma samt att härvid ungefärligen enahanda metoder för deras utförande tillämpas som första gången. — Slutligen påpekar den sakkunnige, att viss statistik å femte byrån, som ursprungligen grundats på specialundersökningar, efter hand erhållit karaktären av fortlöpande statistik. Detta är emellertid, såsom redan i det föregående framhållits, från början förutsett. Enligt 1918 års uppdelningsplan skulle visserligen tyngdpunkten av femte byråns verksamhet avse specialundersökningar, vilket emellertid ej borde hindra, att sådan fortlöpande statistik utfördes även där, som »i huvudsak avsåge att fasthålla och utvidga de genom utredningar av förstnämnda slag statistiskt nyvunna områdena».

Frågan om enhetlig ledning av det socialstatistiska arbetet. Grunderna för det socialstatistiska arbetets uppdelning å fjärde och femte byråerna äro sålunda i det stora hela orubbade och tillämpas alltjämt på samma sätt som från början. Någon »avgjord förskjutning» härutinnan har icke ägt rum. Den sakkunnige framhåller emellertid såsom det förnämsta motivet för en eventuell sammanslagning av de ifrågavarande byråerna, att »en uppdelning på olika byråer eller avdelningar med bestämt begränsade arbetsområden måste medföra viss splittring i arbetet och försvåra en enhetlig ledning av detsamma». Med avseende härå må till en början erinras, att även om det socialstatistiska arbetet

enligt vissa principiella huvudgrunder fördelar sig mellan fjärde och femte byråerna, äro därmed icke dessa byråers verksamhetsområden bestämt avgränsade från varandra. Tvärtom förutsattes i den ursprungliga planen, med hänsyn bland annat till önskvärdheten av en så jämn fördelning som möjligt av arbetsmängden, att inga fullt fixa gränser uppdroges, och enligt ämbetsverkets instruktion ägde ju ock styrelsen att efter omständigheterna fördela icke blott ärendena utan även de å byråerna anställda befattningshavarna. Den för ämbetsverket gemensamma chefen bör väl också, utan att därför behöva själv vara statistiker, med avseende å ärendesfördelningen kunna bevaka enhetlighetens intressen. Visst är i allt fall, att under den tid av snart 17 år, varunder ifrågavarande anordning med två statistiska byråer fungerat, några olägenheter av det slag den sakkunnige nu senast berört icke yppat sig. Skulle framdeles något behov av särskild överledning — utöver chefens — yppa sig i fråga om styrelsens statistiska arbete, kunde man måhända tänka sig överlämnandet, på sätt ägt rum exempelvis i skolöverstyrelsen, åt en av de båda byråcheferna att i egenskap av avdelningschef utöva en viss uppsikt över de statistiska byråernas verksamhet samt att utåt företräda den officiella socialstatistiken såsom sådan.

Under alla förhållanden måste dock, med hänsyn till vad ovan anförts rörande det socialstatistiska arbetets såväl kvantitet som kvalitet, minst två arbetskrafter av byråchefs grad vara erforderliga för dess rationella bedrivande. Det framföres emellertid av den sakkunnige tvenne förslag, åsyftande att minska arbetsmängden och därigenom göra en av de nuvarande två byråcheferna överflödig, nämligen *dels* att viss statistik skulle överflyttas till andra byråer inom styrelsen än de statistiska, *dels* att byråchefernas hittillsvarande befattning med handläggningen av administrativa frågor, som ha beröringspunkter med de statistiska, skulle i viss mån inskränkas. Dessa förslag synas styrelsen vittna om bristande insikter i och förståelse för de förutsättningar och uppgifter, som det statistiska arbetet i allmänhet och i förevarande fall enkannerligen det socialstatistiska arbetet måste äga inom förvaltningen, varför styrelsen nödgas något utförligare behandla desamma.

Frågan om överflyttning av viss statistik till administrativa byråer. Styrelsen erinrar härvid till en början, att det officiella statistiska arbetets organisation i Sverige i huvudsak grundar sig på decentralisationsprincipen, enligt vilken statistiken, allt efter sitt innehåll, bör fördelas på respektive förvaltningsgrenar och utarbetas inom det departement eller ämbetsverk, med vars förvaltning den sammanhänger. Endast härigenom har det nämligen ansetts möjligt att åstadkomma och vidmakthålla nödig växelverkan mellan förvaltningsarbetet och statistiken. Å andra sidan har man velat gardera sig mot en splittring av den officiella statistiken på alltför små avdelningar med därav följande, för det statistiska arbetets ändamålsenliga anordnande och bedrivande skadliga konsekvenser, utan har man för vinnande av större enhetlighet och planmässighet samt för erhållande av fullt kompetent personal och dennas behöriga utnyttjande ansett mest rationellt att inom varje större förvaltningsgren, departement

respektive ämbetsverk, som hade med någon avsevärdare del av den officiella statistiken att skaffa, skulle upprättas en för hela den ifrågavarande förvaltningsgrenen gemensam statistisk avdelning. Till varje sådan avdelning skulle hänföras *allt* statistiskt arbete och all med dylikt arbete sysselsatt personal. En sådan anordning behövde ej hindra, att vissa delar av arbetet, där så befunnes lämpligt, kunde utföras å respektive förvaltningsbyråer och personal dit detacheras, liksom ock att personal från de olika förvaltningsbyråerna kunde i erforderlig mån tagas i anspråk för arbetet inom vederbörande statistiska avdelning. Däremot måste i regel krävas, att ifrågavarande, till samma departement eller verk hörande förvaltnings- och statistiska arbete vore inrymt inom samma lokal.

I enlighet med dessa principer har nu det socialstatistiska arbetet hänförts till socialstyrelsen och härvid, så länge de lokala förhållandena det medgåvo, i sin helhet ombesörjts av de socialstatistiska byråerna. På grund av att, såsom i det föregående omnämnts, några byråer av brist på utrymme i styrelsens huvudlokal, fått sin verksamhet helt eller delvis förlagd till andra därifrån delvis rätt avlägset belägna lokaler, har emellertid en viss, om ock relativt mindre betydande del av det socialstatistiska arbetet, tillfälligtvis kommit att överflyttas till nämnda byråer med hänsyn till nödvändigheten för dem att för sitt löpande förvaltningsarbete äga ständig och omedelbar tillgång till vederbörande primäruppgifter; dock att ifrågavarande arbete äger rum i samråd med och under viss kontroll av fjärde byrån, varjämte i den mån publiceringen sker i Sociala meddelanden, som redigeras å fjärde byrån, allt dithörande arbete, såsom korrekturläsning o. s. v., ombesörjes å sistnämnda byrå. Så snart socialstyrelsens lokalfråga blir löst och styrelsens olika verksamhetsgrenar bliva sammanförda till en gemensam lokal — varom förslag föreligger utarbetat av byggnadsstyrelsen — kommer dock all egentlig statistik, som bedrives av socialstyrelsen, och även den lilla del därav, som nu av lokala skäl utarbetas å andra byråer, att bliva centraliserad hos de statistiska byråerna, varvid alltjämt förutsättes en erforderlig samverkan från deras sida med vederbörande förvaltningsbyråer.

Det torde också vara en samstämmig uppfattning hos de förvaltningsbyråer, vilka för närvarande nödgas själva taga befattning med statistiskt arbete, att nämnda arbete mera rationellt och med mindre tidsutdräkt skulle kunna utföras å de statistiska byråerna och därför borde dit återflyttas, så snart de lokala hindren röjts ur vägen.

Fattigvårds- och barnavårdsstatistiken. I detta sammanhang må även beröras den sakkunniges förslag beträffande fattigvårds- och barnavårdsstatistiken, vilket förslag går ut på att ifrågavarande statistik skulle förläggas, icke, såsom naturligast vore, till någon av de statistiska byråerna, utan till den ifrågasatta nya byrån för fattigvård, barnavård och alkoholistvård. Något skäl för en dylik anordning har emellertid ej anförts, och något rimligt sådant torde ej heller kunna åberopas. Meningen med fattigvårds- och barnavårdsstatistikens förläggning till socialstyrelsen samtidigt med fat-

tigvårds- och barnavårdsärendenas överflyttning dit lär givetvis varit densamma, som i det föregående påpekats beträffande statistikens förläggning i allmänhet, nämligen att den skulle komma att utarbetas i samband med den förvaltning, som giver den dess innehåll, men på samma gång ur statistisk-teknisk synpunkt erhålla en tillfredsställande utformning genom att inom denna förvaltning närmast omhändertagas av en särskild statistisk avdelning. Man har helt naturligt i detta fall även tänkt sig kunna ernå en social fördjupning och utbyggnad av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken genom dess sammanförande med övrig socialstatistik, närmast löne-, levnadskostnads- och arbetsmarknadsstatistiken, som ju tillhör de socialstatistiska byråernas verksamhetsområde. Till frågan om personalbehovet för denna viktiga statistikgren, särskilt med hänsyn till en rationell utveckling av densamma, återkommer styrelsen i det följande. I detta sammanhang må endast — med hänsyn till från visst håll framfört förslag om fattigvårds- och barnavårdsstatistikens kvarblivande i statistiska centralbyrån — understrykas, hurusom det skulle stå i bestämd strid mot såväl ovan angivna principer för förvaltningsstatistikens organisation som även det praktiska behovet, att nämnda statistik skulle, i olikhet med all annan socialstatistik, som berör styrelsens verksamhet, förläggas utanför styrelsens förvaltningsområde.

Om det sålunda får anses klart, att all inom socialstyrelsen förekommande egentlig statistik bör utarbetas å de statistiska byråerna och att den sakkunnige icke genom att hänföra någon del av denna statistik till respektive förvaltningsbyråer kan hämta något skäl för ett försvagande av det statistiska arbetets organisation och personalutrustning, föreligger å andra sidan, såsom även den sakkunnige själv påpekar, anledning antaga, att den socialstatistiska verksamheten kommer att ytterligare ökas ej blott genom tillkomsten av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken utan även genom bland annat en föreslagen omläggning och utvidgning av lönestatistiken och bostadsstatistiken. Vid sådant förhållande synes i stället för en nedskärning tvärtom en viss förstärkning i kvalitativt och kvantitativt avseende komma att påkallas av de arbetskrafter, som erfordras för det socialstatistiska arbetet. Visserligen har, såsom vissa i det föregående (sid. 827) meddelade siffror giva vid handen, det varit möjligt att genom ökad användning av maskinella anordningar och andra arbetsbesparande metoder vidga statistikens omfattning och innehåll utan motsvarande ökning av personalen, men synes ytterligare rationalisering och mekanisering på detta område numera blott vara möjlig inom tämligen snäva gränser.

De statistiska byråchefernas befattning med administrativa ärenden. Vad beträffar den sakkunniges förslag om lättande av den statistiska arbetsbördan genom att inskränka vederbörande byråchefers befattning med administrativa ärenden må framhållas följande.

Det är, såsom redan i det föregående särskilt påpekats, den största fördelen med statistikens förläggning till respektive förvaltningsgrenar, att härigenom en inbördes växelverkan mellan statistik och förvaltning kommer till stånd,

ägnad att befordra bådas intressen. Genom den nära beröringen med varandra får å ena sidan statistiken fruktbringande uppslag och impulser från förvaltningen beträffande sitt realinnehåll, varigenom detsamma icke löper fara att stelna i schablonmässiga och orörliga tabeller utan kan följa det praktiska livets växlande krav och inställningar, och å andra sidan får förvaltningen sakkunnig hjälp från statistiken dels med uppgifter och utredningar av olika slag för det administrativa arbetet, dels med själva handläggningen av dithörande frågor, i den mån sakkunskap på motsvarande eller närliggande statistiska område är ägnad tillföra dem en mera allsidig och ingående belysning. Den sakkunnige medgiver också, att de statistiska byråchefernas deltagande i handläggningen av administrativa frågor ofta kan vara av största värde. Men det synes honom »knappast lämpligt att, på sätt i avsevärd utsträckning skett, lagstiftningsärenden, till vilka socialstyrelsen på grund av remiss eller eljes har att taga ställning, i styrelsen föredragas av statistisk byråchef». Dylika och »likartade ärenden» borde i stället enligt den sakkunniges förmenande föredragas av lagbyråchefen.

Till en början må härtill erinras, att de utlåtanden i administrativa frågor, som föredragits och utarbetats av de statistiska byråcheferna, ingalunda »i avsevärd utsträckning» berört lagstiftningsärenden. Av det tjugotal större dylika utlåtanden, som förekommit under de senaste åtta åren, torde högst tre få anses falla inom ifrågavarande kategori, nämligen utlåtande över förslag till laglig reglering och begränsning av arbetstiden för arbetare inom jordbruket (lantarbetstidslag), utlåtande angående förslag till lag om arbetarsemester samt utlåtande rörande förslag till lag om sparföreningar. I samtliga dessa fall har givetvis i fråga om ärendets juridiska detaljer granskning skett från lagbyråchefens sida. Härav torde emellertid med all önskvärd tydlighet framgå, att de statistiska byråchefernas arbetsbelastning genom utlåtanden i lagstiftningsärenden varit relativt obetydlig och att ett upphörande därmed under inga förhållanden lärer kunna tagas till intäkt för ett försvagande av det statistiska arbetets organisation och personalutrustning.

Den sakkunnige tillägger emellertid försiktigtvis »och likartade ärenden». Vad härmed skall förstås lämnas man dock i okunnighet om. Några dylika ärenden torde i allt fall ej stå att finna bland de övriga utlåtanden i administrativa o. d. frågor, vilka föredragits av de statistiska byråcheferna. Såsom exempel på sistnämnda slag av utlåtanden må nämnas: yttrande rörande den industriella arbetstidens förkortning; utlåtande angående förslag om beredande av lån till främjande av ny- eller ombyggnad av bostadshus i städer och stadsliknande samhällen; utlåtande över sakkunnigeförslag till förbättring av slumbostadsbeståndet i städer och stadsliknande samhällen m. m.; yttrande rörande avlöningsförhållandena i olika kommuner m. m.; utlåtande angående förbättrade semesterbestämmelser för försvarsväsendets tjänstemän; yttrande angående föreslagna åtgärder till underlättande för lantarbetare m. fl. att erhålla egna jordbruk m. m.; utlåtande angående privatanställdas semesterförhållanden; yttrande angående förslag om anskaffande av mindre arrendeställen åt lantarbetare; utlåtande över bostadskreditsakkunnigas betän-

kande om ordnandet av viss bostadskredit; utlåtande angående grunderna och sättet för markegångsprisernas bestämmande; utlåtanden i ett flertal fall rörande lokala levnadskostnads- och dyrortsfrågor o. s. v.

Man får väl förutsätta, att den sakkunnige knappast skulle finna ovan anförda ärenden lämpligen böra föredragas av lagbyråchefen i stället för av den statistiske byråchef, som på grund av sin befattning med utredningar av dithörande frågor och därvid förvärvad detaljkunskap av verkets chef anförtrotts uppdraget.

Men även i fråga om de tre s. k. lagstiftningsärendena torde gälla, att dessa på grund av sitt sakinnehåll lämpligen bort föredragas på sätt som skett. Genom sin tidigare utredningsverksamhet på ifrågavarande områden ägde nämligen vederbörande statistiske byråchef större realkännedom om de förhållanden den föreslagna lagstiftningen skulle reglera än lagbyråchefen. Den sistnämndes medverkan i formellt juridiskt avseende är visserligen erforderlig och har, som ovan antytts, även tagits i anspråk, men ur socialstyrelsens synpunkt måste det anses viktigast att kunna rationellt och objektivt bedöma och motivera förevarande lagförslags realinnehåll. Lagförslagets tekniska avfattning och inrymmande i rättssystemet är ju för övrigt en sak, som, förutom av lagbyråchefen, bevakas av den juridiska sakkunskapen i vederbörande departement och i lagrådet. Det torde väl ej heller vara för djärvt påstå, att chefen för ett ämbetsverk bör kunna bäst bedöma, åt vilka byråchefer handläggningen av respektive ärenden, de må nu vara av den ena eller andra arten, lämpligast bör överlämnas. Det vore i hög grad olyckligt och ägnat att försvaga och förrycka socialstyrelsens verksamhet, om chefen skulle vara tillförbunden att låta alla lagstiftningsärenden och till på köpet alla därmed »likartade ärenden» gå till föredragning enbart av lagbyråchefen.

Ledningen av pris- och kooperationsstatistiken. Slutligen har den sakkunnige som ett led i sin argumentering för en inskränkning av de statistiska byråchefernas antal till endast en anfört, att den förändring i ledningen av pris- och kooperationsstatistiken, vilken företogs i slutet av år 1928, »icke torde hava medfört den ökning i byråchefens å fjärde byrån arbete, som besparingssakkunniga förutsatt». Då denna fråga även ur andra synpunkter är av stor betydelse för styrelsens socialstatistiska verksamhet, skall den här upptagas till behandling i ett sammanhang.

Enligt beslut vid 1919 års riksdag lades de av socialstyrelsen verkställda indexberäkningarna till grund för dyrtidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst. Härvid betonade riksdagen nödvändigheten av att en noggrann undersökning vidtoges rörande de åtgärder, som borde träffas för ernående av i möjligaste mån korrekta beräkningar angående prisnivåns förändringar. Efter det en sådan undersökning verkställts av styrelsen förordnade Kungl. Maj:t viss person att från och med den 1 juli 1919 i egenskap av adjungerad ledamot under byråchefens å fjärde byrån inseende närmast handhava ledningen av styrelsens prisstatistiska undersökningar samt de indexberäkningar och dyrortsgrupperingar, som på grund härav verkställas, ävensom koopera-

tionsstatistiken jämte i samband med berörda arbeten stående frågor. Denna anordning kvarstod till den 1 december 1928, då befattningen såsom adjungerad ledamot blev ledig och härvid indrogs. I stället anställdes en extra förste aktuarie, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade socialstyrelsen att anlita den förutvarande innehavaren (sekreteraren Hugo Heyman) såsom expert hos styrelsen mot visst arvode, för närvarande uppgående till 300 kronor per månad.

Med avseende å denna förändring i ledningen av pris- och kooperationsstatistiken anförde 1926 års besparingssakkunniga:

Avdelningen för pris- och kooperationsstatistiken torde, ehuru formellt inordnad under fjärde byrån, hittills i verkligheten hava under den adjungerade ledamotens ledning intagit en ganska fristående ställning. Ledningen av ifrågavarande statistik torde nu få mera direkt åläggas vederbörande byråchef. De sakkunniga förutsätta härvid, att jämväl de periodvis återkommande dyrortsgrupperingarna hädanefter komma att handhavas under byråchefens omedelbara inseende och utan att någon särskild ledare för dem förordnas. Det är uppenbart, att den sålunda vidtagna förändringen — särskilt med hänsyn till de ofta ganska ömtåliga spörsmål, som äro förbundna med indexberäkningarna och dyrortsgrupperingarna — innebär en ej oväsentlig utvidgning av de arbetsuppgifter, som mera omedelbart falla på chefen för den byrå, till vilken ifrågavarande statistik hänföres.

Det bör understrykas, att när besparingssakkunniga gjorde ovanstående uttalande de hade klart för sig, att den förutvarande adjungerade ledamoten skulle stå kvar som styrelsens expert i hithörande frågor. Icke desto mindre anser sig förevarande sakkunnige, som så vitt bekant icke ens inhämtat någon upplysning i saken, kunna i motsats till besparingssakkunniga förklara, att den vidtagna förändringen »icke torde hava medfört den ökning i byråchefens å fjärde byrån arbete, som besparingssakkunniga förutsatt». Den sakkunnige motiverar sin ståndpunkt med att expertanordningen »lärer i hög grad underlätta byråchefens arbete med och ansvar för berörda statistik».

Det är en självklar sak, att vederbörande byråchef har god hjälp av experten. Men att så varit eller för närvarande är fallet i högre grad än då besparingssakkunniga, efter noggrann undersökning i ämnet, avgåvo sitt yttrande, måste bestämt bestridas. Det merarbete och meransvar, som åsamkades byråchefen i samband med adjungeradeledamotskapets borttagande, har tvärtom i själva verket med tiden ökats utöver vad besparingssakkunniga förutsatte, beroende på hithörande statistiks växande omfattning och betydelse.

Erinras må sålunda bland annat om den utvidgning av berörda statistik, både i fråga om primärmaterial och bearbetning, som uppstod genom tillkomsten av riksbankens livsmedels- och levnadskostnadsberäkningar, vilka utarbetas i samverkan med och på grundval av de till socialstyrelsen inflytande uppgifterna. Vidare är att märka, hurusom dyrortsgrupperingarna under årens lopp fått en allt mer vidgad tillämpning och betydelse såväl på det statliga och kommunala området som inom det privata näringslivet. Förslag är också å bane om deras utsträckning till att avse jämväl den stora folkskollärarkåren samt om införande av en särskild gradering av folkpensionerna efter levnads-

kostnadernas höjd å de pensionerades hemorter. Slutligen har, delvis på grund av framkommen kritik, en komplettering och förfining av metoderna för såväl levnadskostnadsberäkningarna som dyrortsgrupperingarna ägt rum, varigenom arbetet med deras utförande i hög grad tillväxt och kommit att ställa allt större krav på den ansvarige ledaren.

Det torde ligga i öppen dag, vilka stora ekonomiska, lokala och personliga intressen äro förknippade med ifrågavarande statistik. De officiella pris- och levnadskostnadsindextalen ligga ju till grund för beräknande av dyrtidstilläggen inom det statliga området samt vid lönesättningar och beräkningar av reallönerna m. m. inom det privata näringslivet, och riksbankens ovannämnda, tillsammans med socialstyrelsen utarbetade indexserie utgör en av stödjepunkterna för landets penningpolitik. Dyrortsgrupperingarnas redan nu så omfattande och av allt att döma ytterligare växande betydelse i ovannämnda avseenden torde ej behöva någon särskild kommentar. I fråga om all hithörande statistik gäller även, att den mer än måhända någon annan är utsatt för anmärkningar och önskemål från olika intressebetonade håll.

Socialstyrelsen har också allt sedan adjungeradeledamotskapet bortföll starkt känt behovet av att återbekomma en särskilt kvalificerad arbetskraft för pris- och levnadskostnadsstatistiken. Den ökade arbetsbörda, som genom berörda försvagande av personalutrustningen pålades byråchefen, har emellertid ansetts tolerabel, så länge han har möjlighet att i viktigare frågor anlita förutvarande adjungerade ledamoten Heymans expertis. Men en organisation varken kan eller får på en så viktig punkt i längden grundas på en så löslig anordning. När det gäller en statistik, vars resultat reglera utgifter på miljontals kronor och avse tusentals människors utkomstförhållanden samt vars utförande, särskilt beträffande indexberäkningar och ortsgrupperingar, är av en svår och invecklad beskaffenhet, måste styrelsen vara tillförsäkrad en härför lämpad arbetskraft av fast natur. Byråchefen å fjärde byrån kan omöjligen, med hänsyn till det omfattande och mångskiftande arbetet å byrån, äga tillfälle att så noga, som med avseende å ifrågavarande betydelsefulla och ömtåliga statistik är nödvändigt, själv övervaka densamma och föredraga därmed förenade statistiska och administrativa ärenden. Det har varit svårt nog, även med tillgång till en så utomordentligt sakkunnig expertis som sekreterare Heymans, att på ett tillfredsställande sätt ombesörja hithörande uppgifter, då man givetvis icke kan begära, att sekreterare Heyman skall i någon mera väsentlig utsträckning stå till förfogande. Skulle emellertid av en eller annan anledning nämnda expertskap helt upphöra, blir situationen sådan, att styrelsen icke anser sig kunna äga samma möjlighet som hittills att fullgöra sitt arbete på området i fråga. Det synes därför styrelsen erforderligt, att adjungeradeledamotskapet för pris- och kooperationsstatistiken, vilket statsmakterna på sin tid ansågo böra inrättas för garanterande av, bland annat, »i möjligaste mån korrekta beräkningar angående prisnivåns förändringar» och vars raison d'être sedan dess än mer motiverats av dylika beräkningars ökade praktiska tillämpning, i samband med styrelsens omorganisation återupplivas.

Sammanfattande synpunkter. Av den föregående redogörelsen torde framgå, att de av den sakkunnige åberopade skälen för ett försvagande av det socialstatistiska arbetets organisation och personalutrustning knappast grunda sig på verklig inblick i och förståelse för ämnet. Fastmer har utvecklingen under de 17 år, som den nuvarande anordningen med två statistiska byråer ägt bestånd, icke blott motiverat denna anordnings bibehållande utan även dess stärkande och konsoliderande. Även de växande svårigheterna för en tillfredsställande rekrytering av socialstyrelsens statistiska tjänster påkalla starkt att sådana befattningar, som under en lång följd av år visat sig erforderliga, bliva uppförda å ordinarie stat. I första hand gäller detta, vad beträffar styrelsens statistiska verksamhet, byråchefen å femte byrån men även en aktuarie å fjärde och åtskilliga kvinnliga befattningshavare å båda byråerna.

De synpunkter den sakkunnige anlagt på frågan om ett uppskjutande av det socialstatistiska arbetets slutgiltiga organisation och därmed även på överförandet av befattningen som chef å femte byrån från extra till ordinarie stat torde vid närmare omprövning icke kunna tillmätas något vitsord. En av dessa synpunkter, nämligen, att man har att vänta viss utvidgning av den statistik, som för närvarande utarbetas å femte byrån, innebär ju snarast ett ytterligare skäl för att påskynda frågans avgörande. Den sakkunnige har även pekat *dels* på att frågan om tillskapande av en sammanhållande uppsiktsmyndighet för den officiella statistiken alltjämt vore olöst och *dels* att man ännu ej kunde beräkna verkningarna av det nyinrättade konjunkturforskningsinstitutets verksamhet samt att därför försiktigheten bjöde att tillsvidare bibehålla den nuvarande anordningen med en extra ordinarie byråchef. Den första av dessa frågor — som för övrigt stått på dagordningen i åtminstone 25 år, varunder vida större organisationsändringar på den officiella statistikens område träffats — har väl i och för sig icke något samband med här berörda spörsmål. Vad åter konjunkturforskningsinstitutets verksamhet beträffar är åtminstone så mycket klart, att en ökning av arbetet kan beräknas uppstå för de socialstatistiska byråerna genom skyldigheten att tillhandahålla institutet vissa uppgifter och sammanställningar.

Socialfullmäktige och sociala rådet.

I betänkandet föreslås, att socialfullmäktigeinstitutionen samt sociala rådet skola indragas. Erinras må, att ett bifall till dessa förslag icke skulle medföra några nämnvärda besparingar för statsverket. Frågan synes vid sådant förhållande böra bedömas uteslutande ur synpunkten, i vad mån de ifrågavarande institutionerna representera och även få anses i fortsättningen komma att representera en tillgång för socialstyrelsen i dess verksamhet.

Socialfullmäktigeinstitutionen. Den sakkunnige har såsom skäl för sitt förslag om indragning av socialfullmäktige anfört, *dels* att socialstyrelsen numera, genom sin nära förbindelse med de ledande krafterna inom huvudorganisationerna å arbetsmarknaden, torde ha möjlighet att även utan en särskild fullmäktigeinstitution rådföra sig med representanter för desamma, *dels* att, såsom det under senare år ringa antalet sammanträden med fullmäktige synes utvisa,

institutionen efter hand förlorat allt mer i betydelse, *dels* slutligen att fullmäktige ej sällan anse sig förhindrade deltaga i styrelsens sammanträden, enär de vilja undvika att på förhand binda sig i frågor, i vilka de på grund av sin ställning till vederbörande partsorganisation eller såsom ledamöter av riksdagen framdeles måste taga ståndpunkt.

Det kan icke förnekas, att vad sålunda anförts äger ett visst mått av berättigande så till vida, att anlitandet av socialfullmäktiges *officiella* medverkan i ärendenas slutliga handläggning under senare år ej så ofta förekommit och att institutionen otvivelaktigt hade sin alldeles särskilda vikt och betydelse vid begynnandet av socialstyrelsens verksamhet. Framhållas må emellertid, att betydelsen av institutionen ingalunda låter sig mäta av antalet sammanträden, i vilka fullmäktige deltagit; även om de icke deltagit i styrelsens beslut eller ansett sig lämpligen så böra göra, har dock styrelsen genom den organisatoriska anordning, som institutionen innebär, haft lättare och en mera naturlig tillgång till ifrågavarande representativa personers råd och vägledning samt kunnat genom dem förmedla upplysningar om styrelsens bedömande och åtgärder i olika avseenden än som skulle hava varit möjligt, därest nämnda anordning icke förefunnits. Erfarenheten har också visat, att fullmäktigeinstitutionen alltjämt fyller det med densamma avsedda ändamålet och fortfarande är av praktisk betydelse. Då den vidare föranleder allenast obetydliga utgifter för statsverket, får styrelsen förorda, att institutionen alltjämt bibehålles.

Därest socialfullmäktigeinstitutionen befinnes böra bibehållas, lärer anledning få anses föreligga att överväga möjligheterna till en anordning med suppleanter för de fullmäktige.

Det sociala rådet. Till stöd för förslaget om sociala rådets avskaffande åberopas, att rådet är en ganska tyngande organisation, ägnad att medföra icke oväsentliga kostnader, därest detsamma oftare anlitades, samt att det synes tvivelaktigt, huruvida rådet har någon väsentlig uppgift att fylla. Rådet kan uppenbarligen icke inrymma all den sakkunskap, som är behövlig, varför det synes mindre lämpligt att på förhand fixera den krets av personer, till vilka styrelsen har att hänvända sig. Behovet av sakkunskap borde kunna bättre tillgodoses dels genom inhämtande av yttranden från organisationer och föreningar och dels genom anlitande av sakkunniga, utsedda för varje särskilt tillfälle. Ej heller såsom organ för förmedlande av upplysningar rörande styrelsens åtgöranden vore rådet erforderligt, då styrelsen äger stora möjligheter att under hand samråda med respektive organisationers förtroendemän.

Styrelsen vill för egen del ej helt frånkänna de av den sakkunnige sålunda anförda skälen för rådets avskaffande berättigande. Sociala rådet representerar emellertid genom sin blotta tillvaro en viss kontakt mellan socialstyrelsen samt arbets- och föreningslivet, som måste anses vara av värde för ett ämbetsverk av styrelsens karaktär, och har betydelse såsom ett demokratiskt inslag i den centrala socialförvaltningens organisation. Erkännas måste, att rådets organisation till synes är ganska tyngande, varför man måhända skulle kunna

överväga att begränsa antalet ledamöter i de särskilda sektionerna. En sådan utväg förefaller emellertid knappast ändamålsenlig och synes ej heller av kostnadsskäl påkallad, i betraktande av den försiktighet i rådets anlitande, som socialstyrelsen hittills iakttagit och väl även i fortsättningen kommer att iaktta.

Även om särskilt vissa sektioner av rådet endast sällan sammankallats, har dock erfarenheten visat, att överläggningarna med rådet varit av värde därigenom att styrelsen haft tillfälle att med sakförståndiga personer diskutera särskilt betydelsefulla, aktuella problem på det socialpolitiska området och därvid ej endast fått del av uppfattningar inom olika kretsar utan även kunnat klargöra syftet med styrelsens åtgöranden i de till överläggning förevarande frågorna. Det praktiska värdet av sådana överläggningar har måhända klarast framträtt, vad angår de sektioner, vilkas uppgifter äro inriktade på frågor rörande det statsunderstödda sjukkasseväsendet, den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen och understödsföreningsväsendet i övrigt.

Det kan förtjäna nämnas, att sättet för ledamöternas tillsättande — de förordnas av Kungl. Maj:t för tre år åt gången — i viss grad är ägnat understryka ledamöternas ansvariga ställning och deras auktoritet.

Då några nämnvärda kostnader för statsverket ej skulle förorsakas av sociala rådets bibehållande och det vill synas styrelsen, som om fullt tillräckliga skäl ej ha anförts för avskaffandet av denna institution, lärer det få anses knappast påkallat att indraga densamma. I allt fall synas böra bibehållas sjukkassenämnden, understödsföreningsnämnden och sektionen för arbetslöshetsförsäkring.

Därest sociala rådet befinnes böra bibehållas vid nuvarande organisation, kan det möjligen böra ifrågasättas, huruvida icke även fattigvårds- och barnavårdsintressena lämpligen skulle behöva representeras genom en egen sektion, innefattande företrädare av den på dessa områden så betydelsefulla privata verksamheten.

Socialstyrelsen har beträffande vissa av de spörsmål, som behandlas i remitterade betänkandet, överlagt med de olika sektionerna av sociala rådet. I fråga om de synpunkter, som därvid framförts, hänvisas här till de vid överläggningarna förda protokollen.

Arbetsrådets bibehållande som självständigt ämbetsverk.

I sitt den 25 januari 1919 avgivna betänkande med förslag till lag om begränsning av arbetstiden uttalade arbetstidskommittén i samband med behandling av frågan om inrättandet av ett särskilt organ — arbetsrådet — för behandling av ärenden rörande eftergifter från arbetstidslagens bestämmelser, att kommittén ingalunda hade förbisett det nära sambandet mellan nämnda ärenden och de uppgifter, som ålåge socialstyrelsen i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet. Möjligt torde för övrigt vara, uttalade kommittén vidare, att efter några år, sedan det hopade arbetet, som genomförandet av lagstiftningen rörande arbetstidens reglering otvivelaktigt komme att medföra för rådet, och sedan riktlinjerna för denna lagstiftnings tillämpning hunnit utformas, arbetsrådets uppgifter skulle kunna överflyttas på socialstyrelsen.

Vid framläggande år 1922 av förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning ingick styrelsen på frågan, huruvida en sådan överflyttning borde ske. Styrelsen gav då uttryck för den uppfattningen, att det stämde bäst överens med det förlängda provisoriet i avseende å arbetstidslagen, som styrelsen funnit sig nödgad föreslå, att arbetsrådet tillsvidare bibehölles. Styrelsen framhöll emellertid att, för det fall att bestämmelserna angående arbetstidens begränsning en gång framdeles såsom definitiva komme att införlivas med arbetarskyddslagen, det skulle vara naturligt, att socialstyrelsen i samband med sina åligganden i avseende å nämnda lag jämväl finge åtaga sig arbetstidsärendena.

I sitt betänkande den 2 november 1925 med förslag till reviderad lag om arbetarskydd föreslog styrelsen, såsom den sakkunnige anför, att arbetstidslagens bestämmelser skulle intagas i arbetarskyddslagen, att arbetsrådets verksamhet skulle upphöra samt att yrkesinspektionens chefsmyndighet — enligt förslaget socialstyrelsen — skulle övertaga rådets funktioner. Jämlikt förslaget skulle vissa av arbetstidsärendena handläggas i närvaro av särskilda arbetsgivar- och arbetarrepresentanter, men dessa skulle allenast äga rätt att yttra sig och icke att deltaga i besluten. Till stöd för förslaget åberopade socialstyrelsen, att det syntes naturligt, att chefsmyndigheten i samband med sina övriga åligganden enligt arbetarskyddslagen finge åtaga sig ärendena rörande arbetstidens begränsning samt att överflyttningen av dessa ärenden till chefsmyndigheten skulle medföra besparing för statsverket.

Styrelsens förslag vann emellertid ej statsmakternas bifall, utan beslöts år 1926 att inrymma arbetstidsbestämmelserna i en särskild lag och att behålla arbetsrådet såsom ett självständigt verk.

Vid 1930 års riksdag gavs åt lagen om arbetstidens begränsning definitiv giltighet, och arbetsrådet bibehölls i samma gestalt som förut.

Den sakkunnige förordar nu på anförda skäl arbetsrådets bibehållande. Härvid framhålles bland annat, att jämlikt statsmakternas vid 1936 års riksdag fattade beslut från och med den 1 november 1936 skola gälla särskilda lagbestämmelser om begränsning av arbetstiden vid jordbruket ävensom att arbetsrådet skall få till uppgift att tillämpa dessa bestämmelser på liknande sätt, som för närvarande gäller i fråga om åttatimmarslagen. Det är att antaga, att de sålunda nytillkommande arbetstidsärendena åtminstone till en början bliva av sådan art och omfattning, att de bäst kunna anförtros åt ett särskilt centralt organ av arbetsrådets karaktär.

Lika med den sakkunnige finner socialstyrelsen — under beaktande av vad med avseende å arbetstidslagen samt utvidgningen av arbetsrådets arbetsuppgifter förekommit, sedan styrelsen senast uttalade sig i förevarande spörsmål — en överflyttning av arbetsrådets uppgifter till yrkesinspektionens chefsmyndighet icke vara tillrådlig, oaktat en sådan överflyttning ur systematisk synpunkt kunde ligga nära till hands.

Statens arbetslöshetskommission.

I betänkandet diskuteras *tre alternativ* i fråga om organisationen av centralorganet för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid arbets-

löshet, nämligen att ledningen av denna verksamhet skulle uppdragas åt *socialstyrelsen*, åt ett för ändamålet inrättat *nytt centralt ämbetsverk* eller åt ett organ av den *nuvarande arbetslöshetskommissionens* karaktär. I betänkandet förordas sistnämnda alternativ, och skulle i enlighet härmed arbetslöshetskommissionen bibehållas såsom centralorgan för ifrågavarande verksamhet. För denna mening synas i betänkandet övertygande skäl hava anförts.

Den sakkunnige föreslår emellertid, att en instruktion utfärdas för kommissionen, innehållande bestämmelser rörande kommissionens sammansättning och sättet för fattandet av dess beslut ävensom i övrigt erforderliga föreskrifter beträffande kommissionens arbetsformer och verksamhet. Socialstyrelsen vill med anledning av detta förslag starkt understryka angelägenheten av att ett betydande mått av rörelsefrihet även i fortsättningen lämnas kommissionen.

Styrelsen ifrågasätter vidare lämpligheten av den sakkunniges förslag att minska antalet partsrepresentanter i kommissionen till förmån för speciell sakkunskap i ekonomiska och kommunala angelägenheter.

Ytterligare föreslår den sakkunnige, att chefen för socialstyrelsen skall vara självskriven ordförande och ledamot i kommissionen samt att chefen å den byrå i styrelsen, å vilken handläggas ärenden rörande arbetsmarknaden, skall vara självskriven ledamot i kommissionen och dess vice ordförande. För vad sålunda föreslagits torde starkt tala den nära beröringen mellan arbetslöshetskommissionens och socialstyrelsens ämbetsuppgifter, och erfarenheten har också visat, att behov förefunnits av att inom kommissionen i egenskap av ledamöter kunna anlita representanter för socialstyrelsen.

Om sålunda reella skäl tala för den föreslagna anordningen, synes densamma emellertid vara ägnad att ingiva allvarliga betänkligheter i betraktande av det mindre lämpliga i att göra innehavet av viss befattning i ett centralt ämbetsverk förknippat med fullgörandet av ett uppdrag att vara ledamot i ett fristående organ av arbetslöshetskommissionens karaktär. Såväl Kungl. Maj:t som innehavarna av de ifrågavarande befattningarna i socialstyrelsen synas nämligen böra beredas viss prövningsrätt beträffande det ifrågavarande uppdraget att vara ordförande och ledamot, respektive vice ordförande och ledamot i kommissionen.

På grund härav avstyrker styrelsen förslaget, i vad det avser uttrycklig föreskrift i här berörda hänseende.

Sammanfattning.

Med sammanfattning av det ovan anförda anser socialstyrelsen, att förslaget icke skänker styrelsens hittillsvarande organisation den förstärkning, varav den sedan länge varit i behov, utan i stället synes ägnat att bryta sönder och allvarligen försvaga densamma. Under sådana förhållanden avstyrker socialstyrelsen, att den sakkunniges förslag om styrelsens organisation lägges till grund för åtgärder.

Styrelsen anser sig vid sin prövning av de i betänkandet framförda förslagen med avseende å organisatoriska förändringar av större betydelse ha anfört övertygande skäl för bibehållandet av första byrån, för bevarandet inom styrelsen av andra och tredje byråerna, för fortsatt tillgång till nuvarande

båda statistiska byråer samt för överflyttning till styrelsen av handläggningen — å en nyinrättad byrå — av fattigvårds- och barnavårdsärenden. Styrelsen föreslår således, att ämbetsverket bibehålles vid sin nuvarande principiella organisation, allenast med det undantaget att den redan vid socialstyrelsens inrättande klart förutsedda förläggningen till densamma av fattigvårds- och barnavårdsärenden nu genomföres.

En särskild styrka för detta socialstyrelsens förslag torde få anses ligga i den omständigheten, att detsamma utgår från status quo med avseende å den principiella organisation av ämbetsverket, som efter omsorgsfulla förberedande utredningar befanns riktig vid tidpunkten för socialstyrelsens inrättande och vilken under den tid av närmare ett kvarts sekel, varunder densamma prövats, torde få anses hava visat sig vara ändamålsenlig och grundad på riktiga principer.

Det skäl varpå man i allmänhet till sist återfaller, när det gäller att motivera frånskiljandet från socialstyrelsen av vissa arbetsuppgifter, enkannerligen arbetarskydds- och sjukkasseärendena, är att styrelsens verksamhetsområde eljest blir allt för omfattande och tyngande. Man torde nämligen icke från något håll vilja påstå, att socialstyrelsen hittills ombesörjt ifrågavarande ärendesgrupper på ett mindre tillfredsställande sätt eller att de i fortsättningen kunna förväntas bliva mera rationellt handlagda, därest de överflyttas till riksförsäkringsanstalten resp. pensionsstyrelsen. Att socialstyrelsen för närvarande har en alltför stor och maktpåliggande arbetsbörda i förhållande till sin personalutrustning är visserligen sant, men detta är ett missförhållande, som uppenbarligen kan och bör enklast och ändamålsenligast hävas genom erforderligt stärkande av styrelsens arbetskrafter men icke tagas till intäkt för en inskränkning av styrelsens sociala förvaltningsuppgifter, endast för att få en ändring till stånd. Det må för övrigt i nu berörda avseende än en gång betonas, att socialstyrelsen i allt fall icke, även om den av styrelsen i det följande föreslagna personalförstärkning skulle beviljas, kommer att i fråga om arbetsuppgifter och personaluppsättning bliva större än åtskilliga andra ämbetsverk ävensom att redan för närvarande både riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen har en till antalet större personal än socialstyrelsen. Kommer så härtill att enligt styrelsens i det föregående starkt hävdade mening — vilken i fråga om såväl arbetarskydds- som sjukkasseärendena så vitt socialstyrelsen har sig bekant delas av bland andra de härav närmast berörda sammanslutningarna, nämligen arbetsgivar- och arbetarorganisationer resp. sjukkassor — ifrågavarande ärenden med hänsyn till sin egna natur lämpligast böra i fortsättningen liksom hittills handläggas inom det centrala förvaltningsorganet, socialstyrelsen, så torde de anförda motiven för en ändring härutinnan, även i vad de avse farhågorna för att socialstyrelsen ej skall kunna gå i land med sina många sociala förvaltningsuppgifter, få anses ogrundade. Det gäller dock till sist i detta fall endast att giva styrelsen den fastare organisation och den starkare personalutrustning, varav styrelsen sedan många år tillbaka varit i trängande behov och som på grund av den starka sociala utvecklingen gjort sig allt mera gällande.

Då socialstyrelsen sålunda avstyrker, att den sakkunniges förslag lägges

till grund för åtgärder och i stället föreslår bibehållandet av ämbetsverkets nuvarande principiella organisation, är styrelsen emellertid klart medveten, att styrelsens nuvarande organisation, såsom inledningsvis med skärpa framhållits, tarvar avsevärd förstärkning. Då den sakkunnige icke beaktat detta starkt framträdande, sedan länge uppenbara behov och ett ytterligare uppskov med tillgodoseendet av detsamma måste ingiva de allvarligaste farhågor med avseende å socialstyrelsens möjligheter att nöjaktigt fullgöra sina ämbetsåligganden, har styrelsen, för att möjliggöra genomförandet av styrelsens omorganisation snarast möjligt, ansett sig böra i det följande — byrå för byrå — redogöra för det behov av personalförstärkning, som är för handen. I samband därmed upptagas till närmare behandling jämväl vissa organisatoriska detaljspörsmål, avseende de olika byråerna, som varit föremål för den sakkunniges uttalande.

IV. Socialstyrelsens personaluppsättning och vissa i samband därmed stående frågor.

Ämbetsverkets chef och ställföreträdaren för denne.

I inledningen till närmast föregående avdelning av detta utlåtande har berörts den stora arbetsbörda, som åvilar generaldirektören och chefen för ämbetsverket. I sådant sammanhang har jämväl häntydan lämnats, att eventuellt vissa organisatoriska anordningar kunna befinnas påkallade för lättande av denna arbetsbörda.

Enligt nuvarande organisation är en av byråcheferna förordnad att vara generaldirektörens ställföreträdare. Vad angår frågan om ersättning till denne må erinras, att 1928 års lönekommitté i sitt den 21 juli 1930 avgivna betänkande föreslog, att ställföreträdaren skulle få uppbära ersättning med ett årligt en gång för alla bestämt belopp; en sådan anordning vore redan vidtagen beträffande pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, postverket och telegrafverket. Att en dylik anordning nu införes även i fråga om socialstyrelsen synes påkallat redan med hänsyn till ämbetsverkets nuvarande omfattning och torde ytterligare motiveras av den utökning av verket, som skulle bliva en följd av genomförandet av förslaget beträffande fattigvårds- och barnavårdsärendenas förläggning till detsamma.

Byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden.

Beträffande den i betänkandet föreslagna personalutrustningen å den ifrågasatta nya byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden saknar socialstyrelsen för närvarande möjligheter till ett närmare, i detalj gående bedömande av förslaget. Vissa mera allmänna synpunkter må emellertid i sådant avseende här framhållas.

I enlighet med styrelsens förslag under föregående avdelning av detta utlåtande skulle den för handläggning av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden beräknade personalen även i fortsättningen kvarbliva å första byrån, varjämte den för ombesörjandet av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken avsedda personalen skulle hänföras till fjärde byrån.

Beträffande personalbehovet i övrigt å förevarande byrå må till en början beaktas, att arbetets omfattning säkerligen torde komma att i ej ringa mån påverkas av det stora antal remissärenden, med vilka byrån torde komma att få taga befattning. Då inspektionsverksamheten på här ifrågavarande områden lärer få anses särskilt betydelsefull, är av vikt, att arbetskrafterna tillmätas på ett sådant sätt, att ej de ledande arbetskrafternas inspekterande verksamhet i alltför hög grad inkräktas av fullgörandet av de med avfattande av utlåtanden förknippade göromålen.

Ur nu sist anförda synpunkt synes det angeläget att, såsom i betänkandet förordas, en amanuens ställes till skyddshemsinspektörens biträde.

Vad personaluppsättningen i övrigt beträffar, synes det oundgängligt att vid överflyttningen till socialstyrelsen medtaga hela den personal, som nu fullgör arbetsuppgifter å socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden. Först efter det förhållandena under någon tid prövats i praktiken och erfarenhet på sådant sätt vunnits, lärer ett bestämdare omdöme rörande byråns personalbehov kunna fällas.

För arbetet å byråns kansli synes, i enlighet med vad är förhållandet å styrelsens övriga byråer, böra svara en befattningshavare i kansliskrivares ställning. Den å socialdepartementets byrå nu förefintliga, å extra stat uppförda kanslibiträdesbefattningen, vilken enligt betänkandet skulle överföras å ordinarie stat, synes därför böra uppflyttas till en kansliskrivarebefattning å ordinarie stat.

Med stöd av de i betänkandet lämnade upplysningarna och vad nyss sagts torde således böra räknas med följande personalbestånd.

1. *Ordinarie befattningshavare.*

1 byråchef, tillika statens inspektör för fattigvård och barnavård . . . . . B 30
1 skyddshemsinspektör . . . . . B 27
1 sekreterare, tillika assistent hos statens inspektör för fattigvård och barnavård . . . . . B 26
1 notarie . . . . . B 21
1 kansliskrivare . . . . . B 11

2. *Icke-ordinarie befattningshavare.*

2 amanuenser samt 1 kontorsbiträde.

Framhållas må, att det nu för sakkunniga biträden till fattigvårdsinspektörens förfogande ställda anslaget torde böra överflyttas från socialdepartementet till socialstyrelsen.

Första byrån.

Första byråns arbetsuppgifter karakteriseras, såsom tidigare framhållits, dels av de sociala ärendena i allmänhet, dels av vissa fortlöpande, i sin mån ganska självständiga förvaltningsuppgifter. I det följande behandlas de olika grenarna av arbetsuppgifter var för sig, varvid början göres med de mera speciella förvaltningsuppgifterna.

Vad beträffar *avdelningen för alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärenden* har i det föregående ganska utförligt skildrats arbetsuppgifternas art och omfattning, och må i förevarande sammanhang hänvisas till vad sålunda anförts.

Beträffande avdelningens personalbehov måste det med bestämdhet hävdas, att den hittillsvarande personaluppsättningen varit i hög grad otillräcklig, särskilt under senare år. Till följd härav hava en del arbetsuppgifter måst eftersättas. Ovan har framhållits att så i viss mån varit fallet med den muntliga informationsverksamheten bland nykterhetsnämnderna, samt att åtgärderna för åvägabringande av nya vårdplatser å alkoholistanstalterna i huvudsak ankommit på den nuvarande första byråns chef. Det har vidare icke varit möjligt för styrelsen att ägna sammanslutningarna av nykterhetsnämnder den uppmärksamhet, som varit önskvärd med hänsyn till den betydelse väl organiserade och ledda dylika sammanslutningar kunna äga såsom informationsorgan bland nykterhetsnämnderna. Sedan flera år tillbaka finnes inom socialstyrelsen ett omfattande material rörande alkoholistanstalternas klientel, vilket på grund av bristen på arbetskrafter icke kunnat underkastas bearbetning; betydelsen av att en sammanfattande redogörelse för den alkoholistvårdande verksamheten blir tillgänglig torde här ej närmare behöva påvisas. Nämnas må endast, att det rör sig om en modern lagstiftning av särskild betydelse, som därför torde äga sitt intresse ej bara inom landet utan även för främmande länder, i betraktande av att Sverige på alkoholistvårdens område intager en ledande plats i Norden.

Läget under de senare åren kan i korthet karakteriseras så, att ansvällningen av de löpande mera rutinmässiga arbetsuppgifterna tagit de tillgängliga arbetskrafterna i anspråk i allt högre grad och lämnat allt mindre utrymme för arbetsuppgifterna på längre sikt.

Såsom förut framhållits förutser socialstyrelsen behovet av att inom en närmare framtid de här ifrågavarande ärendena bliva överlåtna åt en särskild byrå och sålunda bliva inom styrelsen företrädda av egen byråchef. Innan så sker, torde emellertid den för dessa ärendens handläggning avsedda personalen böra förstärkas. Styrelsen anser sig emellertid för närvarande böra i sådant avseende inskränka sig till följande.

Å sekreteraren på avdelningen vila så maktpåliggande arbetsuppgifter, att med hänsyn härtill väl skulle vara försvarbart att upphöja denna befattning till en byrådirektörsbefattning. Emellertid vill man, med hänsyn till vad ovan anförts angående det klart iakttagna behovet av en egen byrå för dessa ärenden i en närmare framtid, nu icke ifrågasätta en sådan uppflyttning. Däremot torde ärendenas vikt och betydelse väl motivera, att sekreterarebefattningen omedelbart uppflyttas i lönegraden B 26. Lika med den sakkunnige anser styrelsen vidare, att någon anledning icke föreligger att bibehålla befattningen å extra stat.

För sekreteraren å avdelningen gäller i lika mån som i fråga om de ledande krafterna å byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden, att det är av stor vikt, att han ej i sådan grad belastas med ärenden av löpande natur,

att detta leder till förfång för hans inspekterande och upplysande verksamhet. Såsom hans närmaste biträde synes böra ställas en väl kvalificerad arbetskraft. Styrelsen föreslår därför inrättandet å avdelningen av en notariebefattning å ordinarie stat.

Att märka är vidare, att åtskilligt nog så viktigt rutinmässigt arbete förekommer å avdelningen, avseende sådan granskning av ingivna räkningar å driftkostnader, vårdkostnader, reseräkningar m. m., som är erforderligt för författningsenlig utbetalning av statsbidrag. Hithörande arbetsuppgifter äro, såsom nämnts, av rutinmässig art men påkalla dock ingående kännedom om gällande författningar och på området förekommande prejudikat samt kräva stor noggrannhet. Med hänsyn härtill synes påkallat att å avdelningen tillsättes, närmast för hithörande arbetsuppgifters fullgörande, antingen en amanuens eller en kvinnlig befattningshavare i ansvarsfull ställning, nämligen en kansliskrivarebefattning. Sistnämnda alternativ synes för närvarande vara att förorda. Även denna befattning bör uppföras å ordinarie stat.

I enlighet med vad i betänkandet förutsatts torde vidare av första byråns nuvarande kvinnliga personal ett ordinarie kanslibiträde böra anses hänfört till här ifrågavarande avdelning.

Den till avdelningen knutna experten för ärenden rörande alkoholistvården åtnjuter för närvarande avlöning med 3 600 kronor för år räknat. Då denna avlöning icke, i likhet med övriga avlöningsbelopp, omreglerades vid den från och med år 1921 genomförda löneregleringen, har experten ägt uppbära det högre dyrtidstillägg, som utgår till tjänstemän vid oreglerade verk. Denna säregna anordning synes icke längre böra vidmakthållas. I samband med verkets omorganisation synes expertens avlöning i stället böra bestämmas till, förslagsvis, 4 800 kronor per år, varå utgår vanligt dyrtidstillägg.

Vad angår *passavdelningen* må erinras om den utredning rörande revision av främlingslagen genom tillkallade sakkunniga, som för närvarande pågår inom justitiedepartementet. Då lagen gäller till 1937 års utgång och det av flera skäl, som här knappast tarva utläggning, under alla förhållanden är påkallat, att frågan om lagens fortsatta giltighet göres till föremål för behandling redan vid 1937 års riksdag, kan det alltså förväntas, att de organisativa anordningar, som kunna föranledas av de sakkunnigas förslag, hinna upptagas i sammanhang med socialstyrelsens övriga, här avhandlade organisationsfrågor. Då emellertid sakkunnigeförslaget ännu ej föreligger, kan det ej tagas i betraktande i nu föreliggande sammanhang.

Vad främlingsärendena angår, anser styrelsen dessa i åtskilliga fall äga den vikt och betydelse, att de, liksom hittills, böra underkastas byråchefs samt generaldirektörens sakliga prövning och materiella avgörande.

Givet är emellertid å andra sidan, att åtskilliga ärenden äro av beskaffenhet, att de ej påkalla sådan föredragning inför generaldirektören och dennes därpå grundade materiella beslut, något som i sak ej heller läte sig göra redan av hänsyn till ärendenas mängd; deras antal uppgick år 1935 till cirka 16 000.

Liksom hittills torde det i åtskilliga fall vara tillfyllest, att det sakliga avgörandet stannar hos byråchefen, efter föredragning av tjänstemannen å den s. k. passavdelningen. Ej ens byråchefen torde rimligen kunna eller behöva taga saklig del av samtliga ärenden, utan lärer jämväl i fråga om sådan föredragning en viss utsovring vara påkallad och möjlig, varvid det materiella avgörandet de facto stannar hos tjänstemannen å passavdelningen. Denna anordning, som hittills upprätthållits och som präglats av ett dagligt intimt personligt samråd de olika instanserna emellan, torde å ena sidan vara ofrånkomlig med hänsyn till arbetsbördans kvantitet och å andra sidan behörigen trygga en sakligt riktig och klok handläggning av dessa ofta nog synnerligen ömtåliga ärenden.

Om alltså vederbörande tjänsteman på passavdelningen bör äga rätt och skyldighet att hänskjuta ärenden till byråchef och denne i sin tur att underställa dem generaldirektören, följer därav på intet sätt, att tjänstemannens uppgift skulle begränsas till ett enkelt rutinarbete, hänförande sig till ett formellt avgörande av en grupp sakligt mer eller mindre självklara ärenden, detta med fullt erkännande av att ärenden och avgöranden av sådan art givetvis förekomma i viss utsträckning.

Sålunda märkes till en början, att själva utsovringen av de icke självklara ärendena ur de övriga kräver ett sakligt bedömande av samtliga ärenden från tjänstemannens sida. Härvid erfordras takt och omdöme och synnerlig uppmärksamhet. Särskilt må framhållas, att sakligt svårbedömda ärenden kunna dölja sig under en yta av omständigheter, skenbarligen indicerande ett givet beslut i den ena eller andra riktningen.

Vidare ligger utredningsapparaten i första hand under tjänstemannens bedömande, även om det ej sällan vid föredragningar inför byråchef och generaldirektör förekommer, att frågan om ytterligare utredning genom remisser överväges och beaktas. Valet av remissinstanser är visserligen till dels fastställt i författningsväg, men kräver likvisst i de flesta fall stort omdöme och synnerlig kringsyn samt förtrogenhet med statliga, kommunala eller kyrkliga organ, med olika trossamfund, organisationer på arbetsmarknaden och inom näringslivet, med filantropiska sammanslutningar och så vidare. I främlingskontrollen har styrelsen mer eller mindre fortlöpande kontakt med minst ett par hundra sådana remissinstanser. Ett riktigt val av remissinstans är ej sällan ägnat leda till förebringandet av autentiska upplysningar, som kunna vara alldeles avgörande i ett ärende.

Därjämte ankommer det närmast på tjänstemannen i fråga att träda i direkt förbindelse med allmänheten dels per telefon och dels vid personliga besök. Framhållas må, att utlänningarna själva såväl som deras personliga anknytningar i Sverige — arbetsgivare, släktingar o. s. v. — synnerligen ofta varken vilja eller äro mäktiga att i skrift tillräckligt utveckla skälen för sina ansökningar utan behöva muntligen komplettera dem; det rör sig ju ofta om förhållanden, som för dem kunna vara av rent utav livsviktig betydelse. Ett muntligt förfarande kan helt enkelt icke avvisas. Detta förfarande — med därav

jämväl föranledda minnesanteckningar — tager också en betydande del av tjänstemannens arbetstid i anspråk. Det kräver stor urskillning och takt. Det är också i hög grad påkallat, att tjänstemannen i fråga härvid intager en mot hans uppgift svarande auktoritativ ställning, detta bland annat av det skälet att, såsom erfarenheten nogsamt utvisar, byråchefen eller generaldirektören i oproportionerlig grad belastas med muntliga förfrågningar av intresserade, som i sina — för dem ofta högst viktiga — angelägenheter ej tro sig äga en tillräckligt fast hållpunkt i en tjänsteman i förhållandevis låg tjänsteställning.

Slutligen märkes, att tjänstemannen ifråga, då han de facto i stor utsträckning nödgas handla på eget ansvar, bör äga en tjänsteställning, sådan att dylikt ansvar kan avkrävas honom. Det synes i hög grad otillfredsställande, att han handhar sina viktiga uppgifter under den oansvariga rubriken »enligt uppdrag» och att ansvaret formellt samt — i händelse av missgrepp eller oförstånd från hans sida — även reellt skall påvila byråchef eller generaldirektör. Tjänsteställningen bör vara sådan, att innehavaren vet sig själv i första hand och väsentligen vara ansvarig för sina göranden och låtanden. Styrelsen kan under sådana förhållanden ej undgå föreslå, att närmaste föreståndaren för passavdelningen göres till byrådirektör.

Med hänsyn till arbetsbördans omfattning påkallas vidare av manlig personal en notarie samt två amanuenser. Vad kvinnlig personal angår, må särskilt erinras om tvenne omständigheter, nämligen behovet dels av nödiga språkkunskaper och dels av synnerlig ordning och reda. Passavdelningen besökes dagligen av en oavlåtlig ström utlänningar i behov av informationer om ansökningars ingivande, om ärendens läge och så vidare och som ofta icke behärska svenska språket; dylika upplysningar lämnas därvid av kvinnlig personal, som sålunda bör besitta förhållandevis stor färdighet i att förstå och i tal göra sig förstådd åtminstone i de tre stora språken. Svårigheterna att tillgodose dessa behov ha varit betydande. Vad åter ordningssinne angår, bör ihågkommas att fel kunna leda till de svåraste konsekvenser, vilka icke stå att rätta; kravet på minutiös noggrannhet i förandet av kortregister, expediering och så vidare måste därför med särskild stränghet upprätthållas. Den kvinnliga personalen har — i det nästan alltid jäktande arbetet — hittills blivit över hövan pressad.

Styrelsen föreslår, att å passavdelningen upptagas en kansliskrivare (B 11), fem kanslibiträden (B 7), tre kontorsbiträden (B 4) samt två extra ordinarie kontorsbiträden.

Vad angår personaluppsättningen å *förlikningsmannaexpeditionen* har den sakkunnige, som ju förutsätter expeditionens överflyttning till sjunde byrån, icke föreslagit annan förändring än att sekreteraren skulle uppföras å ordinarie stat. Anmärkningsvärt är, att den sakkunnige, då hans förslag om nämnda överflyttning såsom tidigare framhållits synes väsentligen grunda sig på tillgången av en arbetskraft av den nuvarande sekreterarens å expeditionen kapacitet, icke ansett sig böra föreslå ifrågavarande sekreterarebefattnings

uppflyttning till en byrådirektörsbefattning, vilket dock skulle hava legat så mycket närmare till hands som enligt förslaget expeditionen skulle inordnas inom ramen av en byrå, den nuvarande sjunde, å vilken redan erkänts behov av byrådirektörer för särskilda grenar av dess verksamhet. Den sakkunnige har ej ens sträckt sig så långt, att han diskuterat det sakliga berättigandet, med hänsyn till de å sekreteraren ankommande betydelsefulla arbetsuppgifterna, av att ifrågavarande sekreterarebefattning hänföres till lönegrad B 26.

Oavsett den ifrågasatta överflyttningen av expeditionen till annan byrå — en överflyttning som styrelsen i det föregående bestämt avstyrkt — synes den ifrågavarande sekreterarebefattningen, med hänsyn till arbetsuppgifternas art och beskaffenhet samt de höga krav, som måste ställas å innehavaren av befattningen, nu böra ombildas till en byrådirektörsbefattning å ordinarie stat. Härigenom skulle ej endast en rättvisare ställning beredas den nuvarande innehavaren av ifrågavarande tjänst utan även större möjligheter yppas att vid hans avgång erhålla en verkligt kvalificerad arbetskraft å denna viktiga post.

För den kvinnliga personalen å förlikningsmannaexpeditionen har arbetsbördan oavlåtligen vuxit, sammanhängande med kollektivavtalsväsendets oavlåtliga utbredning över olika arbetsområden samt förhandlingsväsendets utveckling. Härtill kommer, att stora anspråk måste ställas å denna personal med avseende å takt och omdöme i fråga om handhavandet av handlingar, som ofta äro av konfidentiell natur, ävensom i övrigt å densammas bemötande av tidningsmän och allmänheten i övrigt.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslår styrelsen, att å expeditionen den nuvarande kontorsbiträdesbefattningen ersättes med en kansliskrivarebefattning å ordinarie stat samt att vid anslags utmätande hänsyn tages till föreliggande behov av att ytterligare ett kontorsbiträde, ehuru å extra ordinarie stat, må kunna anlitas.

I förevarande sammanhang må erinras, att statistiken rörande arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens berättelser, enligt vad styrelsen förutsätter, alltjämt bör ombesörjas på hittills tillämpat sätt. Såsom närmare avhandlas i samband med frågan om personaluppsättningen å fjärde byrån, synes emellertid den aktuarie å extra stat å fjärde byrån, vilken avsetts för ifrågavarande arbetsuppgifter böra uppföras å ordinarie stat samt nuvarande ordinarie kanslibiträdet böra bibehållas.

Vad angår den *ärendesgrupp, som avser sociala frågor i allmänhet,* må till en början erinras, att sekreteraretjänsten, som är placerad i grad B 24, tidigare och därtill i samband med en besparingsaktion, nämligen av 1926 års besparingssakkunniga, förordats till uppflyttning i högre grad (B 26).

De skäl, som då kunde anföras till förmån för en uppflyttning, göra sig alltfort gällande, endast med väsentligt ökad styrka. Härtill komma jämväl helt nya skäl.

Närmast kan då åberopas byråns avsevärt ökade allmänna arbetsbörda, vilken ytterligare tyngt arbetsbördan å tjänsten i fråga. Härutinnan må hänvisas till den ovan lämnade redogörelsen för byråns arbetsuppgifter.

Emellertid förtjäna några speciella synpunkter särskilt beaktande med avseende å tjänsten i fråga.

Första byråns arbetsuppgifter äro, såsom nämnts, av mångskiftande natur, som kräva en sakkunskap på olika områden, vilken näppeligen kan förväntas vara tillfinnandes hos en enda person. Det ligger vidare i sakens natur, att en person, som längre tid sysslat med en större fråga och trängt djupare in i den, därvid förvärvat en viss speciell kompetens, som skänker honom ökad möjlighet att framdeles bereda andra därmed besläktade frågor. Det synes då praktiskt och lämpligt, att verket i förekommande nya frågor söker utnyttja en sådan tidigare förvärvad kompetens. Så sker också i görligaste mån inom hela verket. Så är även fallet å första byrån, där beredningen av större ärenden av dylika hänsynstaganden lagts ömsom i byråchefens och ömsom i sekreterarens hand, i vilket senare fall sekreteraren ej sällan förordnats att inom styrelsen slutligt föredraga ärendet.

Vidare märkes att arbetsuppgifterna å första byrån äro synnerligen heterogena jämväl ur en annan synpunkt, nämligen att där finnas representerade dels större uppgifter av engångsnatur, t. ex. utlåtanden över betänkanden och förslag i »sociala ärenden i allmänhet» och dels löpande ärenden, som kräva oavlåtlig, daglig handläggning, t. ex. främlingsärenden och vissa alkoholistvårdsärenden, och som ej tåla uppskov. I dessa senare ärenden påkallas formellt men även högst reellt närvaro av byråchef.

Om nu byråchefen själv föredrager större ärende av engångsnatur, blir för honom deltagandet i dessa löpande ärenden i hög grad hinderligt, ja tidvis helt omöjliggjort. I sådant fall kan styrelsen bevilja och beviljar honom viss frihet från deltagande i löpande ärenden, och förordnas därvid sekreteraren att inträda i hans ställe. Där åter sekreteraren får sig anförtrott att föredraga större ärende, måste han i viss mån på liknande sätt befrias från vissa till sekreteraretjänsten hörande korttidsgöromål, vilka därvid anförtros åt andra tjänstemän å byrån eller ock ombesörjas av byråchefen. Vid semester eller annan ledighet för byråchefen vikarierar sekreteraren för honom.

Genom den här i korthet skildrade anordningen, som torde vara ofrånkomlig å en byrå av första byråns specifika struktur och som på samma gång erbjuder stora praktiska och andra fördelar, har sekreteraren i hög grad kommit att framstå såsom byråchefens närmaste man och ställföreträdare.

Av tjänstens innehavare måste krävas, att han äger kringsyn över och förtrogenhet med byråns hela arbetsområde — han vore eljest ej kompetent att vikariera för byråchefen — och att han har förutsättningar att, när helst så påfordras, rycka in för att på eget självständigt bedömande och ansvar handlägga på byråchef ankommande arbetsuppgifter. Anmärkas må, att dessa, såsom nämnts, i stor utsträckning icke äro av beskaffenhet att tåla uppskov, exempelvis till avslutad semesterledighet för byråchef. För tjänstens behöriga skötsel kräves uppenbarligen största möjliga grad av kontinuitet, i vad rör den personliga innehavaren.

Vad angår såväl kvaliteten och ansvaret som kvantiteten av de arbetsuppgifter, som åvila sekreteraren, synes det erforderligt och riktigt, att tjänsten

i lönegrad placeras högst å byrån närmast efter byråchefen och i allt fall under inga förhållanden lägre än annan tjänst, byråchefstjänsten undantagen. Härvid bör, ur nyss anförda kontinuitetssynpunkt, jämväl tagas i betraktande, att tjänstens innehavare icke genom lägre tjänsteplacering bör vara lockad att vid vakans eller tillfällig ledighet å annan tjänst å byrån — byråchefstjänsten givetvis undantagen — söka sig dit.

Socialstyrelsen nödgas därför bestämt hemställa, att i stället för nuvarande sekreteraretjänst å första byrån måtte inrättas en byrådirektörstjänst i lönegrad B 28.

Med avseende å tjänstens besättande må anföras följande. Sekreterarebefattningens nuvarande innehavare utnämndes därtill år 1918. Alltsedan sin utnämning har han, på grund av särskilda förordnanden, uppehållit andra tjänster i högre grad; han har aldrig tjänstgjort å denna tjänst.

I vissa andra arbetsuppgifter har han ådagalagt en eminent kompetens, som under olika anordningar nyttiggjorts för andra verkets uppgifter och som för dessa — såsom i annat sammanhang framhållits — jämväl fortsättningsvis påkallas. Om han än vid utnämningen till sekreterare å första byrån för det dåvarande var kompetent för uppgiften, ligger det i sakens natur, att han i en ganska artskild sysselsättning knappast kunnat förkovra denna sin kompetens och därtill lärer stå främmande för nya viktiga uppgifter, som tillkommit sedan 1918.

Vidare må understrykas de synnerliga svårigheter och den orättvisa, som föranletts därav att ifrågavarande viktiga tjänst sedan mer än 18 år uppehållits på förordnande. Det är ej förenligt med verkets intresse, att detta tillstånd ytterligare utsträckes i tiden.

Styrelsen får därför föreslå, att den nuvarande sekreteraretjänsten sättes å indragningsstat och att den ifrågasatta byrådirektörstjänsten å första byrån sålunda komme att stå fri för den innehavare, som prövades därtill mest kompetent. Framhållas må, att anordningen med tjänstens försättande på indragningsstat sannolikt ej behövde föranleda merkostnad för statsverket. Det finnes starka skäl antaga, att tjänstens nuvarande innehavare kommer att överflyttas till den ev. återinrättade byrådirektörsbefattning å fjärde byrån, som han under många år tidigare faktiskt innehaft i egenskap av adjungerad ledamot. Styrelsen skulle för övrigt — därest principiella skäl ej lägga hinder i vägen för en sådan anordning — för sin del ej resa erinran mot, att nuvarande sekreteraretjänsten å första byrån ombildades till den föreslagna byrådirektörstjänsten å fjärde byrån, vid vilket fall det här angivna personalbytet försigginge automatiskt. Det väsentliga är emellertid i förevarande sammanhang, att den föreslagna nya byrådirektörstjänsten å första byrån kan besättas med ny, ordinarie innehavare, fullt skickad att sköta tjänsten.

I enlighet med styrelsens förslag skulle personaluppsättningen å första byrån bliva följande:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

1	byråchef	B 30
3	byrådirektörer	B 28
1	sekreterare	B 26
2	notarier	B 21
4	kansliskrivare	B 11
7	kanslibiträden	B 7
3	kontorsbiträden	B 4

2. *Extra ordinarie befattningshavare.*

3 amanuenser och 3 kontorsbiträden.

Anmärkas må, att ovanstående stat upprättats under förutsättning att främlingslagstiftningen, vid nuvarande provisoriska lags utgång, gives permanent giltighet. Skulle så ej bliva fallet, torde den för passavdelningen beräknade personalen i viss utsträckning böra bibehållas å extra-ordinarie stat.

Andra byrån.

Styrelsen övergår härefter till behandling av den sakkunniges förslag rörande arbetarskyddsbyråns organisation och vissa därmed sammanhängande frågor om yrkesinspektionens behov av personalförstärkning.

Den juridiskt-administrativa avdelningen. I propositionen (nr 134) till 1931 års riksdag angående anslag till socialstyrelsen m. m. meddelade dåvarande chefen för socialdepartementet, att han övervägt att för riksdagen framlägga förslag rörande förändrad tjänsteställning för sekreteraren å styrelsens byrå för arbetarskyddsärenden men att han ansett, att frågan borde bringas till avgörande sedan bland annat förslag framlagts rörande effektivisering av yrkesinspektionen. Såsom motiv för en förändrad tjänsteställning för sekreteraren anförde statsrådet särskilt följande.

Byråchefen å andra byrån fungerade tillika såsom överinspektör inom yrkesinspektionen och måste i denna sin egenskap ägna en betydande del av sin tjänstetid åt resor och inspektioner inom de olika yrkesinspektionsdistrikten. Ansvaret för arbetet på byrån komme därför att i stor utsträckning vila på sekreteraren. Ett led i den förestående effektiviseringen av yrkesinspektionen måste givetvis bliva, att byråchefen finge möjlighet att på tillfredsställande sätt utöva det överinseende över och den ledning av yrkesinspektionsverksamheten, som arbetarskyddslagen ålade socialstyrelsen. Tillräcklig tid måste också beredas byråchefen för ledningen av det tekniska arbetet på byrån, vilket arbete i stor omfattning krävde överläggningar med experter, institutioner och sammanslutningar ävensom med arbetsgivare och arbetare. Det vore att förutse, att arbetet för byråchefen bleve så omfattande, att det bleve nödvändigt att uppdraga åt sekreteraren att självständigt handlägga och avgöra åtskilliga grupper av ärenden. Sekreterarbefattningen borde då ombildas till en befattning med avsevärt högre tjänsteställning än den dåvarande, därvid närmast torde böra ifrågakomma en byrådirektörstjänst.

I skrivelse den 26 september 1931 angående anslagsäskanden inom social-

styrelsens förvaltningsområde för budgetåret 1932/1933 hemställde styrelsen under åberopande av vad departementschefen i statsverkspropositionen samma år anfört, att frågan om sekreterartjänstens å andra byrån omändring till byrådirektörstjänst måtte föreläggas 1932 års riksdag. Styrelsen framhöll, att den stora arbetsbördan för byråchefen å arbetarskyddsbyrån redan hade nödgat styrelsen att uppdraga åt sekreteraren att tillsvidare i de fall, där byråchefen ej förbehållit sig visst ärendes handläggning, föredraga alla ärenden av övervägande administrativ eller juridisk innebörd. Bland de betydelsefulla ärendesgrupper, som sålunda, för såvitt de vore av nyssnämnda innebörd, överflyttats till sekreterarens föredragning, omnämnde styrelsen ärenden rörande yrkesinspektionens personal, organisation och ekonomi, ärenden rörande dispenser från lagen om arbetarskydd och därmed sammanhörande författningar, ärenden rörande eftergifter från den s. k. bagerilagen, ärenden rörande minderårigas användande till övertidsarbete enligt lagen om arbetstidens begränsning samt ärenden i allmänhet rörande frågor om tillämpning av gällande arbetarskyddslagstiftning, därunder inbegripna de på socialstyrelsens och kommerskollegiums gemensamma handläggning ankommande ärendena rörande arbetsförhållandena ombord å fartyg. Beträffande placeringen i avlöningshänseende av den föreslagna byrådirektörsbefattningen ville styrelsen icke ifrågasätta annat, än att den hänfördes till den för dylika befattningar vanliga lönegraden B 28.

Den 17 december 1931 framlade styrelsen sitt betänkande med förslag till effektivisering av yrkesinspektionen. Styrelsen påminde däri om sin ovannämnda hemställan den 26 september 1931, att sekreterarbefattningen borde ombildas till en byrådirektörstjänst. Styrelsen framhöll vidare, att en hel del ärenden av administrativ eller ekonomisk natur, som nu bereddes av sekreteraren, borde överlämnas till beredning av den juridiske amanuensen. Med hänsyn till att dennes arbetsuppgifter härigenom komme att utökas ansåg styrelsen skäligt och riktigt, att den juridiska amanuensbefattningen på byrån ersattes med en notarietjänst.

I statsverkspropositionen till 1932 års riksdag förklarade chefen för socialdepartementet, att goda skäl talade för den föreslagna ändringen, men ansåg han sig med hänsyn till det statsfinansiella läget förhindrad tillstyrka, att förslag i ämnet förelades riksdagen. Ny prövning av berörda fråga har därefter fått anstå i avbidan på socialstyrelsens omorganisation.

I det föreliggande betänkandet om socialstyrelsens organisation uttalar den sakkunnige, efter att hava omnämnt styrelsens ovanberörda beslut att från byråchefen till sekreteraren överflytta föredragningsskyldigheten i vissa ärenden, att det torde vara ovedersägligt, att det sekreteraren åvilande arbetet och ansvaret genom sagda beslut i avsevärd mån ökats. En närmare granskning av de på sekreteraren ankommande göromålens beskaffenhet synes giva vid handen, fortsätter emellertid den sakkunnige, att tillräckliga skäl för inrättande av den ifrågasatta byrådirektörstjänsten icke förefinnas men att däremot sekreterartjänsten bör uppflyttas från lönegraden B 24 till lönegraden B 26.

Beträffande förslaget att å byrån inrätta en notarietjänst förklaras i be-

tänkandet i korthet, att något behov att i större utsträckning överflytta arbetsuppgifter från sekreteraren till den juridiske amanuensen icke torde föreligga samt att på grund härav anledning lärer saknas att utbyta amanuenstjänsten mot en notarietjänst.

I fråga om sekreterartjänstens ombildning till en byrådirektörstjänst i lönegraden B 28 får styrelsen hänvisa till vad tidigare härutinnan anförts i ovannämnda skrivelse den 26 september 1931 och effektiviseringsutlåtandet den 17 december samma år. Styrelsen vill utöver vad däri omnämnts upplysa, att den byråchefen åvilande stora arbetsbördan nödgat styrelsen att i avsevärd utsträckning uppdraga åt sekreteraren att föredraga även ärenden, som falla utanför de ovan omförmälda ärendesgrupperna. Sålunda har sekreteraren i allmänhet haft att föredraga de ärenden, som med anledning av samarbetet med den internationella arbetsorganisationen tillhört arbetarskyddsbyråns handläggning, även där dessa ärenden icke varit av ovan angivna innebörd, såsom ärenden rörande arbetstid (40-timmarsvecka m. m.), veckovila, semester och yrkessjukdomar. Därjämte har åt sekreteraren i regel uppdragits att föredraga ärenden av allmän socialhygienisk innebörd.

Det bör vidare uppmärksammas, att chefen för arbetarskyddsbyrån äger teknisk och sekreteraren juridisk utbildning. Denna olika utbildning medför naturligen, att sekreteraren företräder sitt område på ett mera självständigt sätt än som torde vara fallet vid liknande uppdelning av föredragningsskyldigheten på områden, där byråchefen och sekreteraren äga i huvudsak samma utbildning.

Med hänsyn till vad tidigare och nu anförts rörande de uppgifter, som numera åvila innehavaren av ifrågavarande tjänst, får styrelsen ånyo påyrka, att tjänsten ombildas till en byrådirektörsbefattning med placering i lönegraden B 28.

Vad den juridiska amanuensbefattningen angår får styrelsen hänvisa till vad styrelsen anfört i effektiviseringsutlåtandet den 17 december 1931. Den däri omförmälda överflyttningen av beredningen av vissa ärenden från sekreteraren till den juridiske amanuensen har redan i avsevärd utsträckning ägt rum. Framhållas bör vidare, att arbetet å befattningen under årens lopp ökats samt att ett permanent behov av befattningen för framtiden måste anses föreligga. Styrelsen får därför vidhålla sin hemställan, att den juridiska amanuensbefattningen på byrån ersättes med en på ordinarie stat uppförd notarietjänst.

Den tekniska avdelningen. I sitt utlåtande den 17 december 1931 angående yrkesinspektionens effektivisering har styrelsen bl. a. framhållit, att det tekniska utredningsarbetet på byrån sedan många år tillbaka mött stora svårigheter på grund av bristande arbetskrafter. Styrelsen meddelade, att vid nämnda tidpunkt förelågo för utredning på byrån ett stort antal större tekniska ärenden samt att ifrågavarande arbeten voro av en ständigt fortgående natur. Det framhölls, att ifrågavarande undersökningar och utredningar, föranledda av gjorda iakttagelser angående olika slag av yrkesrisker samt av teknikens utveckling, utfördes för att läggas till grund för anvisningar rörande skydd mot yrkesfara eller för andra åtgärder, varav behov kunde visa sig föreligga.

Eftersättandet av nyssnämnda arbete förorsakades väsentligen av att den fåtaliga tekniskt utbildade personalen på byrån huvudsakligen måste ägna sin tid åt den stora mängden löpande ärenden rörande den tekniskt-praktiska tillämpningen av skyddslagstiftningen.

För ernående av en ändring till det bättre i nu berörda förhållande framhöll styrelsen, att en ny förste byråingenjörsbefattning borde inrättas på byrån. Denne skulle i första hand få att svara för beredningen av de löpande tekniska ärendena, varigenom den redan förefintlige förste byråingenjören skulle kunna helt sysselsättas med de större utredningsarbetena. Med hänsyn till den kvalificerade arten av den sistnämndes arbete skulle hans befattning i samband härmed böra erhålla en i skälig mån förhöjd ställning i avlöningshänseende.

Sedermera har styrelsen i sina till Kungl. Maj:t åren 1933 och 1934 ingivna anslagsäskanden bland annat framhållit, att förutom ovan omförmälda eftersättande av det tekniska utredningsarbetet å byrån försening även i stor omfattning drabbat den stora mängden på byrån förekommande löpande ärenden rörande den tekniskt-praktiska tillämpningen av skyddslagstiftningen. Förseningen i fråga om båda kategorierna ärenden hade medfört stora olägenheter för industrien, och klagomål härutinnan hade vid upprepade tillfällen framställts till styrelsen. Med hänsyn härtill vore det ofrånkomligt, att en förstärkning av byråns arbetskrafter på ifrågavarande område snarast komme till stånd. Som en provisorisk åtgärd och för att icke föregripa ett blivande ställningstagande till styrelsens organisationsförslag i övrigt föreslog styrelsen då inrättandet av en byråingenjörsbefattning på extra stat med placering i 21:sta lönegraden.

Ur de av Kungl. Maj:t inhämtade yttrandena över socialstyrelsens ovannämnda förslag beträffande yrkesinspektionens effektivisering må här anföras följande rörande de tekniska arbetskrafterna å andra byrån.

Riksförsäkringsanstalten uttalade:

I fråga om socialstyrelsens förslag rörande personalförstärkning å styrelsens arbetarskyddsbyrå vill riksförsäkringsanstalten betona önskvärdheten av att arbetskrafterna å byrån utökas så att det tekniska utredningsarbete, som skall läggas till grund för åtgärder till förebyggande av olycksfall och yrkessjukdomar, icke behöver eftersättas för handläggningen av löpande ärenden. Det är av synnerlig vikt, att detta tekniska utredningsarbete håller jämna steg med utvecklingen av nya arbets- och fabrikationsmetoder inom industrien. Vad socialstyrelsen föreslagit för tillgodoseendet av detta syfte synes riksförsäkringsanstalten välgrundat.

Arbetsrådet förordade förverkligandet av styrelsens effektiviseringsförslag i sin helhet.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd förklarade, att den icke ansett sig hava anledning att ingå på något närmare bedömande av frågan, huruvida förhållandena på arbetarskyddsverksamhetens område i allo kunde motivera de åtgärder i skilda riktningar, som styrelsen velat ifrågasätta. Mera allmänt betraktat hade det synts nämnden, som om man, innan de av styrelsen föreslagna åtgärderna inom den redan förefintliga organisationens ram hunnit genomföras och prövas, liksom ock innan närmare erfarenheter hunnit vinnas rö-

rande resultatet av den sedan några år tillbaka försiggående utvecklingen av säkerhetstjänsten vid de enskilda företagen, borde iakttaga en viss försiktighet i avseende å genomförandet av förslag, som voro ägnade att medföra ökade personalkostnader för statsverket.

I anslutning till nämnda uttalande avstyrkte nämnden förslagen om inrättandet av en ny förste byråingenjörstjänst samt om uppflyttning i lönegrad av den förefintliga förste byråingenjören. För den händelse Kungl. Maj:t skulle finna en förstärkning av byråns tekniska arbetskrafter erforderlig, förordade nämnden inrättandet av en ny ordinarie byråingenjörstjänst i lönegrad B 21.

Statskontoret avstyrkte förslagen om inrättandet av en ny förste byråingenjörstjänst och om förhöjd löneställning för den redan förefintliga förste byråingenjören. Däremot föranledde lönenämndens förslag om inrättandet av en ny byråingenjörstjänst i lönegrad B 21 icke någon erinran från statskontorets sida.

I nu föreliggande betänkande avstyrkes socialstyrelsens förslag om inrättandet av en ny förste byråingenjörstjänst och om uppflyttning i lönegrad av den nuvarande förste byråingenjören. Ävenså avstyrkes den av lönenämnden och statskontoret ifrågasatta byråingenjörstjänsten. Den sakkunnige avstyrker således varje förstärkning av de tekniska arbetskrafterna å byrån.

De av socialstyrelsen vid skilda tillfällen påvisade svårigheterna dels att medhinna nödvändiga tekniska utredningsarbeten för såväl utarbetande av nya anvisningar angående skydd mot yrkesfara som för de löpande tekniska ärendena å byrån, dels ock att bereda tillräcklig tid för byråchefen att företaga erforderliga inspektionsresor inom de skilda yrkesinspektionsdistrikten anser den sakkunnige böra kunna avhjälpas genom en vagt antydd förenkling i det tekniska utredningsarbetet. Nämnda förenkling skulle bestå i att yrkesinspektionens chefsmyndighet borde i huvudsak sträva efter att tillgodogöra sig de erfarenheter på arbetarskyddsområdet, som vunnits i in- och utlandet, utan att alltför mycket fördjupa sig i vetenskapliga specialundersökningar. Den sakkunnige uttalar i detta sammanhang, att enligt uppgift byråchefen och förste byråingenjören i väsentlig grad skulle hava varit sysselsatta med självständigt bedrivet tekniskt utrednings- och konstruktionsarbete.

Styrelsen, som ej har sig bekant varifrån den sakkunnige inhämtat denna uppgift, vill emellertid bestämt hävda, att arbetarskyddsbyrån under de senare åren ingalunda ägnat otillbörlig tid åt att fördjupa sig i vetenskapliga specialundersökningar eller till självständigt bedrivet tekniskt utrednings- och konstruktionsarbete. Tvärtom har inom byrån redan sedan flera år tillbaka tillämpats den av den sakkunnige såsom en nyhet föreslagna åtgärden att tillgodogöra sig de erfarenheter, som bland praktikens och vetenskapens män vunnits i in- och utlandet. Följande exempel härå må anföras.

Sedan åtskilliga år tillbaka förefinnes i vårt land liksom i övriga kulturländer behov av föreskrifter rörande svetsning av ångpannor och andra kärl under tryck. År 1927 förelåg ett inom socialstyrelsens andra byrå av dess dåvarande förste byråingenjör utarbetat förslag till sådana normer. Av skilda anledningar (bland annat byråchefen Fürsts död) blev nämnda förslag icke då slutbehandlat. När man senare skulle återupptaga frågan, visade det sig,

att svetstekniken utvecklats i sådan grad, att ifrågavarande förslag redan var föråldrat. En utredning angående de föreskrifter på området, som förefunnos i andra länder, utvisade att hela frågan om svetsnormer och provningsföreskrifter befann sig i ett sådant läge, att för vårt land särskilda normer måste utarbetas. I stället för att nu själv fördjupa sig i tekniskt vetenskapliga specialundersökningar på området bidrog yrkesinspektionens chefsmyndighet till att den på initiativ av ingenjörsvetenskapsakademien tillkomna svetskommissionen åtog sig att utarbeta förslag till normer på området. I en för detta ändamål tillsatt subkommitté för behandling av frågan om svetsning av ångpannor och liknande kärl under tryck blev visserligen byråns chef ordförande och förste byråingenjören sekreterare, men erforderliga tekniskt-vetenskapliga och praktiska utredningar och prov hava huvudsakligen utförts av andra medlemmar i kommittén. Genom att byråns tjänstemän på ledande sätt deltagit i kommitténs arbete har det framkomna normförslaget fått en sådan form, att det direkt torde kunna tjäna såsom underlag för socialstyrelsens blivande anvisningar i ämnet. För övrigt må nämnas, att det av förste byråingenjören för ifrågavarande sekreteraruppdrag utförda arbetet i stor utsträckning utförts såsom kvällsarbete.

Såsom ytterligare exempel på att styrelsen sökt få fram för arbetarskyddet erforderliga normer utan att själv fördjupa sig i vetenskapliga specialundersökningar, må nämnas följande. Frågan angående beräkningsnormer för hiss- och kranlinor är sedan åtskilliga år tillbaka föremål för internationell diskussion bland fackmän. För styrelsens del aktualiserades denna fråga alldeles särskilt, när styrelsen av Kungl. Maj:t fick i uppdrag att avgiva slutligt yttrande angående ett tidigare uppgjort förslag till föreskrifter för hissar i boningshus. Det hade nämligen visat sig, att en ursprungligen föreslagen beräkningsnorm för hisslinor icke alls passade för de modernare hisskonstruktionerna. En rundskrivelse till yrkesinspektionen i de ledande industriländerna gav vid handen, att man icke på sådant sätt kunde erhålla tillräcklig ledning för frågans bedömande. I stället för att nu själv fördjupa sig i tekniskt vetenskapliga undersökningar på sätt, som den sakkunnige synes hava förmodat vara vanligt, bidrog chefen för andra byrån till att ingenjörsvetenskapsakademien tillsatte en kommitté för frågans behandling. Byråchefen eller förste byråingenjören har deltagit i kommitténs verksamhet genom bevistandet av sammanträden. Däremot ha erforderliga tekniskt vetenskapliga utredningar verkställts av andra personer. Även på detta område föreligger nu ett förslag till normer, som torde kunna direkt antagas av styrelsen.

Beträffande ångpannematerial förefinnes ett trängande behov av revision av de av styrelsen år 1919 utfärdade normalbestämmelserna i ämnet. Med hänsyn till de väsentliga likheter i fråga om tillverkningen av ångpannor, som förefinnas i Sverige och Tyskland, igångsattes år 1932 inom byrån arbete med översättning och anpassning för svenska förhållanden av de i Tyskland på området gällande föreskrifterna. Nämnda arbete kräver emellertid goda kunskaper i fråga om svenskt ångpannematerial och svensk ångpannetillverkning. Då arbetarskyddsbyråns arbetskrafter med nämnda kompetens

måste sysselsättas med andra trängande arbeten, fick beklagligt nog det ifrågavarande arbetet avbrytas och utgör nu en av de betydande uppgifter, för vilkas lösande byrån oundgängligen behöver ytterligare, väl kvalificerad arbetskraft.

Det under senare år alltmer ökade kravet på byråns tekniska arbetskrafters prestation har sin grund dels uti teknikens utveckling och i samband därmed tillkomna nya arbetsmetoder, arbetsmaskiner, apparater etc., dels ock uti det ökade intresset för arbetarskyddsfrågorna bland industriens män. Detta medför, att såväl arbetsgivare som arbetare i större omfattning än tidigare hos yrkesinspektionen hemställa om avgörande angående lämpligaste sättet att skydda sig mot yrkesfaror, vare sig detta gäller utförandet av lämpliga maskin- eller apparatkonstruktioner, bedömandet av risker ur hygienisk synpunkt eller angående arbetets ordnande i övrigt. I allt större utsträckning har såväl byråchefens som förste byråingenjörens tid å tjänsterummet tagits i anspråk för emottagande av besök och besvarande av telefonsamtal rörande dylika frågor. Om yrkesinspektionens chefsmyndighet på ett tillfredsställande sätt skall kunna icke endast fullgöra sin skyldighet att besvara sådana förfrågningar utan även bibehålla ledningen av arbetarskyddsverksamheten i landet, erfordras oundgängligen att arbetarskyddsbyråns tekniska arbetskrafter avsevärt förstärkas. Nämnda förstärkning måste emellertid vara så omfattande, att det byrån åvilande tekniska utredningsarbetet kan utföras, och jämväl så tillräcklig, att byråchefen beredes mera tid för inspektionsresor till de skilda yrkesinspektionsdistrikten, konferenser o. dyl. Den ökade effektivitet av yrkesinspektörernas arbete, som härigenom kan åstadkommas, beröres här nedan i fråga om yrkesinspektionens effektivisering.

De i styrelsens tidigare omnämnda betänkande år 1931 föreslagna förstärkningarna av de tekniska arbetskrafterna äro att anse såsom ett av dåvarande konjunkturläge dikterat minimum. Sitt då uttalade önskemål att förutom en förste byråingenjörstjänst i lönegrad B 24 erhålla ytterligare en förste byråingenjörsbefattning, vilken borde vara placerad i högre lönegrad, nödgas styrelsen eftertryckligen vidhålla. Innehavaren av denna befattning, vilken eventuellt kunde benämnas byrådirektör, bör hava så omfattande kunskaper och erfarenheter, att han även i byråchefens frånvaro kan i erforderlig utsträckning handlägga förekommande tekniska ärenden och inför styrelsen svara därför. Nödvändigheten härav blir särskilt framträdande, då byråchefen i ökad utsträckning kommer att vistas på resor. Nämnda kunskaper och erfarenheter torde kunna förvärvas först efter längre tids tjänstgöring inom yrkesinspektionen. För att innehavaren av befattningen skall kunna förväntas kvarstanna på denna post och icke vid första lägliga tillfälle söka yrkesinspektörsbefattning, bör hans tjänst vara placerad i minst samma lönegrad som yrkesinspektörstjänsterna, d. v. s. för närvarande lönegrad B 28.

Önskvärt är, att till arbetarskyddsbyråns förfogande förutom nu föreslagna befattning ställes ytterligare en byråingenjörsbefattning, vilken torde kunna uppföras på extra stat. Innehavaren därav skulle komma att tagas i anspråk för biträde med tekniska detaljarbeten åt såväl byrådirektören som förste byrå-

ingenjören, varigenom dessa kvalificerade befattningshavares arbetskraft skulle kunna på effektivaste sätt tillvaratagas.

Hos yrkesinspektionens chefsmyndighet erforderliga tekniska arbetskrafter äro således förutom chefen följande:

1 teknisk byrådirektör i lönegrad B 28,
1 förste byråingenjör i lönegrad B 24,
1 byråingenjör i lönegrad B 21,
1 byråingenjör på extra stat i lönegrad B 21,
1 teknisk amanuens.

Om byråns tekniska arbetskrafter förstärkas på sätt nu föreslagits, kräves anställande på byrån av ytterligare ett biträde för skrivhjälp och andra kontorsgöromål. Då det nya biträdet i ganska stor utsträckning torde få komma att tagas i anspråk för översättningsarbete, uppgörande av statistiska sammanställningar och andra mera kvalificerade uppgifter, lärer för ändamålet en *lägre tjänst än en kontorsbiträdesbefattning* icke böra avses.

Vad styrelsen ovan framhållit beträffande behovet av en avsevärd förstärkning av den tekniska avdelningens arbetskrafter bestyrkes genomgående av yrkesinspektörerna, såsom av deras yttranden framgår.

Beträffande förstärkningen av arbetarskyddsbyråns arbetskrafter i allmänhet vill styrelsen icke underlåta särskilt hänvisa till protokollet från sammanträdet med sociala rådets sektion för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet den 1 oktober 1936. Enligt detta förklarade sig sektionens närvarande ledamöter, liksom socialfullmäktigen Söderlund, vara beredda — utan att kunna uttala sig i detalj om behovet av ökade arbetskrafter å andra byrån — att tillstyrka socialstyrelsens yrkanden om en omedelbar förstärkning av byråns personalutrustning, speciellt vad beträffade inrättande av särskilda byrådirektörstjänster å byråns juridisk-administrativa och tekniska avdelningar samt anställandet av en yrkeshygieniskt utbildad läkarkraft med uppgift att mera odelat ägna sig åt uppgiften. — Sistnämnda önskemål behandlas närmare nedan.

Personalstat för andra byrån. Till sammanfattning av det ovan anförda får styrelsen hänvisa till följande enligt styrelsens förslag uppgjorda personalstat för andra byrån:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

1 byråchef	B 30
2 byrådirektörer	B 28
1 byråassistent för sjöfartsärenden	B 26
1 förste byråingenjör	B 24
1 notarie	B 21
1 byråingenjör	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 kanslibiträde	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

2. *Icke-ordinarie befattningshavare.*

1 byråingenjör, 2 amanuenser och 1 kontorsbiträde.

Anställning av en yrkeshygieniskt utbildad läkare. Den sakkunnige för hygieniska frågor, vartill styrelsen nu äger tillgång, avlönas med ett årligt arvode av 2 000 kronor. Denne sakkunnige tages av styrelsen väsentligen i anspråk för bedömandet av medicinska spörsmål, som äro förknippade med de löpande ärendenas behandling, men anser sig styrelsen däremot icke annat än undantagsvis kunna påfordra hans medverkan för större undersökningar eller utredningar eller mera omfattande inspektionsuppgifter. De industriella arbetsförhållandena ställa emellertid yrkesinspektionen inför en mångfald betydelsefulla problem, som tarva undersökning och behandling jämväl ur medicinsk synpunkt. Med hänvisning härtill har styrelsen i sitt utlåtande om yrkesinspektionens effektivisering framhållit såsom angeläget, att för dessa frågors behandling till arbetarskyddsbyrån mera fast knytes en på området särskilt utbildad läkare.

Här må jämväl erinras, att socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen i gemensamt betänkande den 21 november 1935 med förslag till ändring av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar bland annat uttalat, att läkares medverkan är av avgörande betydelse för det förebyggande arbete, som nära sammanhänger med en utvidgad yrkessjukdomsförsäkring och även eljest är erforderlig på hithörande område.

Den sakkunnige uttalar, att en mycket betydande förbättring på ifrågavarande område säkerligen skulle kunna vinnas, om å arbetarskyddsbyrån anställdes en yrkeshygieniskt utbildad läkare, som kunde ägna hela sin arbetskraft åt yrkesinspektionens hygieniska och medicinska problem. Den sakkunnige anser emellertid, att man försöksvis synes kunna inskränka sig till att höja det till byråns hygieniske expert utgående arvodet från 2 000 till 5 000 kronor.

Styrelsen nödgas bestämt hävda, att en lösning enligt detta förslag endast skulle utgöra en halvmesyr. Det höjda arvodet skulle givetvis medföra, att läkaren skulle kunna tagas i anspråk i större utsträckning än nu, men styrelsen skulle säkerligen icke kunna påräkna att för uppdraget kunna förvärva en kompetent kraft, som väsentligen obunden av egen praktik eller annan tjänst skulle stå till styrelsens förfogande jämväl för större undersökningar eller mera omfattande inspektionsresor. Med den omfattning de yrkeshygieniska uppgifterna numera tagit och med hänsyn till den stora betydelsen av att dessa uppgifter vinna en sakkunnig behandling, är den enda tillfredsställande lösningen, att en på området praktiskt och vetenskapligt väl kvalificerad läkare helt anställes i egenskap av styrelsens sakkunnige för hygieniska spörsmål.

Styrelsen får erinra om vad styrelsen anfört i sitt utlåtande om yrkesinspektionens effektivisering, nämligen att yrkeshygieniskt utbildade läkare torde finnas anställda inom yrkesinspektionen i de flesta industriellt mera betydande europeiska länder. Däri har omnämnts, att en sådan läkare redan 1895 anställdes i Belgien och 1903 i Holland. I förstnämnda land är yrkesinspektionen numera organiserad på en teknisk, en medicinsk och en social avdelning. I Holland äro för närvarande icke mindre än sex läkare knutna till yrkesinspektionen. I den engelska yrkesinspektionen arbeta åtta till den centrala myndig-

heten hörande »medical inspectors». Rörande tyska med vårt land i fråga om folkmängd jämförbara stater anföres i nämnda utlåtande, att i Bayern funnits en »Landesgewerbearzt» sedan år 1909 samt att i Sachsen en motsvarande befattning tillskapades år 1919. Slutligen må omnämnas, att trenne läkare för närvarande äro mer eller mindre fast knutna till yrkesinspektionen i Danmark samt att i Norge nyligen beslutits anställande av en läkare med tjänstgöring helt för yrkesinspektionens räkning.

Ett av socialstyrelsens nuvarande sakkunnige i hygieniska frågor avgivet yttrande i ämnet närlägges (bilaga 22[1]).

För en läkare med här åsyftade utbildning och anställning lärer icke kunna avses ett lägre årligt arvode än 12 000 kronor.

Anslag för specialundersökningar inom arbetarskyddets område. I skrivelse den 29 september 1920 angående anslagsäskanden inom styrelsens förvaltningsområde för år 1922 anförde styrelsen bland annat följande:

Vid tillämpningen av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 ställas socialstyrelsen och yrkesinspektionen ofta inför förhållanden eller tilldragelser, vanligen berörande olycksfallsområdet, för vilkas objektiva och grundliga utredning särskilda, mera ingående undersökningar äro av nöden. Det är nämligen i dessa fall ofta ej blott ett klarläggande av själva händelseförloppet, som påfordras, utan även nödvändigt att i grund lära känna de omständigheter, sammanhörande med material, tillverkning och konstruktion, som medverkat till detsamma, därest det skall bliva möjligt att vidtaga de lämpligaste åtgärderna till förebyggande av ett upprepande.

Behovet av dylika undersökningars verkställande har sedan många år givit sig till känna, och har det hittills i viss utsträckning kunnat tillgodoses genom tillmötesgående från de arbetsgivares sida, inom vilkas företag olycksfallen eller tillbuden därtill inträffat, varjämte i vissa fall anslag från annat håll lämnats. Så kan omnämnas, hurusom en del undersökningar av kättingmaterial, använt vid lastning och lossning, samt av material från sprungna ångpannor eller kokare verkställts på vederbörande arbetsgivares bekostnad, samt att medel av enskilda personer lämnats för utexperimenterande av lämpliga skyddsglasögon för stenarbetare. För en undersökning rörande ögonskydd vid stenhuggeriarbete har en yrkesinspektör även beviljats anslag av statsmedel.

En följd av under de sista åren inträffade olycksfall vid hissar liksom även den nyligen timade svåra explosionsolyckan vid Grycksbo, därvid ett flertal personer dödades, hava ytterligare ådagalagt behovet av mer ingående undersökningar än sådana, som blott avse ett klargörande av det sannolika händelseförloppet i det särskilda fallet. Undersökningar av ifrågavarande slag äro därjämte även i hög grad påkallade därav att nya arbetsmetoder alltjämt framkomma, beträffande vilkas tillförlitlighet ur arbetarskyddssynpunkt en ingående prövning är nödvändig, då ett litande blott till tillverkarens uppgifter ofta kan bliva vilseledande.

För verkställande av undersökningar utav här omnämnt slag föreligger ett starkt behov av tillgång till erforderliga medel. Dessa undersökningar, vilkas nödvändighet, som ovan framhållits, med åren allt mera framträtt, äro av alltför stor betydelse ur arbetarskyddssynpunkt, för att socialstyrelsen för framtiden, i vad på den ankommer, skall anse sig kunna stå till svars med att låta frågan, huruvida de skola komma till utförande eller ej, vara beroende av enskilda arbetsgivares eller andra personers tillmötesgående. Socialstyrelsen har

[1] Här ej publicerad (se sid. 971).

därför funnit sig föranlåten att nu göra hemställan om anvisande av medel för bestridande av de med ifrågakommande undersökningar förenade kostnaderna, i vilka kostnader ingå utgifter för anskaffning av försöksmaterial samt för provs utförande av provningsanstalt eller genom särskilda sakkunniga personer.

Med kännedom om tidigare från yrkesinspektörerna framkomna framställningar om undersökningar av olika material och det behov av undersökningar, som inom styrelsen gjort sig gällande vid utarbetande av anvisningar till skydd mot yrkesfara, samt med hänsyn till det behov i övrigt, som under de senare åren yppat sig, anser socialstyrelsen sig böra beräkna det årligen erforderliga anslaget till 2 000 kronor, och får styrelsen sålunda hemställa, *dels* att å extra stat för år 1922 uppföres ett belopp av nämnda storlek att användas till bestridande av kostnader för specialundersökningar inom arbetarskyddets område, *dels ock* att å tilläggsstat för år 1921 uppföres ett liknande belopp för samma ändamål.

Styrelsens här ovan återgivna hemställan bifölls av riksdagen, utom beträffande tilläggsstaten för år 1921. Extra anslaget till socialstyrelsens verksamhet för förra hälften av år 1923 beräknades jämväl med hänsyn till ovanberörda medelsbehov.

Efter förslag av finansdepartementets granskningsnämnd blev emellertid nämnda anslag nedskuret från och med budgetåret 1923/1924, och har sedan dess för styrelsen tillgängliga medel å anslaget icke ansetts kunna tagas i anspråk för bestridande av kostnader för erforderliga undersökningar inom arbetarskyddets område.

Behovet av sådana undersökningar gör sig dock alltjämt gällande. Styrelsens ovan anförda motivering anknöt sig närmast till olycksfallsområdet. På senare år har emellertid behov av undersökningar av ifrågavarande slag alltmera framträtt även i fråga om det yrkeshygieniska området. Därest i enlighet med styrelsens förslag en yrkeshygieniskt utbildad läkare helt anställes hos styrelsen, kommer styrelsen också att få möjlighet att i avsevärd utsträckning tillgodose berörda behov.

Med åberopande av vad ovan anförts får styrelsen föreslå, att tills vidare ett årligt belopp av 3 000 kronor anvisas åt styrelsen att användas till bestridande av kostnader för specialundersökningar inom arbetarskyddets område.

Vissa synpunkter på frågan om effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet. I sin utredning av år 1931 angående yrkesinspektionens effektivisering har socialstyrelsen dels angivit vissa åtgärder, vilka kunde vidtagas inom ramen för den förevarande organisationen, dels ock föreslagit åtgärder, vilka kräva förstärkning eller annan ändring av organisationen. Vissa av nämnda förslag ha i det nu föreliggande sakkunnigebetänkandet upptagits till dryftning. I samband därmed ha även av den sakkunnige framlagts några synpunkter på effektiviseringsfrågan, vilka framkommit under utredningsarbetet rörande socialstyrelsens organisation, men vilka icke berörts i styrelsens ovannämnda utredning. Nämnda synpunkter och förslag upptagas i det följande till behandling i den ordning, vari de förekomma i sakkunnigebetänkandet.

I fråga om *byråchefens inspektionsresor* har socialstyrelsen, såsom i betänkandet anföres, vid upprepade tillfällen framhållit betydelsen av att chefen å

arbetarskyddsbyrån står i nära personlig kontakt med befattningshavarna i yrkesinspektionsdistrikten samt att han på ort och ställe tager kännedom om inspektionsarbetet. I sådant syfte har byråchefen under åren 1931—1935 företagit tjänsteresor till olika yrkesinspektionsdistrikt under i medeltal 36 dagar pr år. Denna siffra är givetvis för låg, och det vore synnerligen önskvärt, att avsevärt mera tid kunde av byråchefen ägnas åt sådana resor.

I detta samband må framhållas, att byråchefen även företagit resor till utlandet, dels på officiellt uppdrag, dels ock för sådana studier av arbetarskyddets och teknikens utveckling, vilka måste anses erforderliga för utövandet av en tillfredsställande ledning av vårt lands arbetarskyddsverksamhet. Årliga medeltalet rese- och förrättningsdagar under nämnda fem år för sådana resor av byråchefen uppgår till 18. Byråchefen har således under angivna fem år befunnit sig på tjänsteresor under i medeltal 54 dagar pr år.

I betänkandet erinras om att överflyttningen till sekreteraren av föredragningsskyldigheten i ett stort antal ärenden bland annat haft till syfte att underlätta en utökning av byråchefens inspektionsverksamhet. Härvid förbises emellertid, att styrelsen icke erhållit någon som helst förstärkning av de tekniskt utbildade arbetskrafterna, varemot den arbetsbörda, som de tekniskt betonade ärendena på byrån förorsakar, blivit alltmer betungande. Den minskning i byråchefens arbete, som vunnits genom nämnda överflyttning av viss föredragningsskyldighet, har därför måst utnyttjas till handläggning av tekniska ärenden och likväl utan att dessa på långt när kunnat i tillfredsställande utsträckning avverkas. Med anledning härav har byråchefen icke beretts någon ökad möjlighet att företaga resor.

Gentemot betänkandets uttalande nödgas socialstyrelsen därför bestämt framhålla, att utan en förstärkning av arbetarskyddsbyråns tekniskt utbildade personal kan byråchefen icke få möjlighet att i önskvärd utsträckning företaga tjänsteresor till yrkesinspektionsdistrikten utan eftersättande av betydelsefulla arbetsuppgifter inom styrelsen.

Det äger sin riktighet, att socialstyrelsen i sitt effektiviseringsförslag framhållit, att en *systematisk uppdelning av arbetsställena med hänsyn till inspektionsbehovet* borde äga rum. Vid sina besök på distrikten har byråchefen även för yrkesinspektörerna framhållit detta, varjämte han i stora drag diskuterat principerna för sådan uppdelning. Såsom av yrkesinspektörernas yttranden framgår, har en uppdelning i nämnda avseende även redan vidtagits i flertalet distrikt.

Chefsmyndighetens kontroll av ifrågavarande uppdelning, vilken givetvis bör utövas av chefen för arbetarskyddsbyrån, kräver att byråchefen någon längre tid vistas i varje distrikt. Med byråns nuvarande stora arbetsbörda och fåtaliga personal har det emellertid hittills varit omöjligt för byråchefen att disponera erforderlig tid för omnämnda kontroll på distrikten.

Då man vid revisionen av arbetarskyddslagen år 1931 ur lagen borttog de däri tidigare intagna bestämmelserna, vilka uttryckligen preciserade underinspektörernas tillsynsområden, skedde detta efter förslag av socialstyrelsen. Styrelsen vidtog då utan dröjsmål åtgärder för utnyttjande av den vidtagna

lagändringen. Sålunda infordrades genom cirkulärskrivelse den 13 november 1931 från samtliga yrkesinspektörer uppgifter dels angående förefintlig *uppdelning av tillsynen* mellan yrkesinspektör och assistent å ena sidan samt yrkesunderinspektör å den andra, dels angående fördelning av tillsynen enligt tvenne närmare angivna alternativ. Sedan de sålunda inkomna uppgifterna sammanställts, diskuterades frågan om lämplig uppdelning i förevarande avseende vid yrkesinspektörernas sammanträde inför chefsmyndigheten den 7—12 december 1931. Därvid gjordes av yrkesinspektörerna följande uttalande:

»Med hänsyn till distriktens mycket olika natur och de olika befattningshavarnas kompetens, personlighet och lämplighet synes det, med sikte på största möjliga resultat i arbetet, åtminstone för närvarande vara omöjligt att uppkonstruera eller angiva lämpliga normer för någon sådan gräns. Det vore enligt yrkesinspektörernas mening därför lämpligast att, med utgång från hittills tillämpade gränser, fördelningen av arbetsställena inom distriktet finge bestämmas av vederbörande yrkesinspektör, till dess chefsmyndigheten eventuellt annorlunda bestämmer, efter det att byråchefen — i egenskap av överinspektör — genom en mera ingående personlig kännedom om förhållandena å de särskilda distrikten ansett sig böra påkalla ändring.» Därjämte framhöllo de flesta av yrkesinspektörerna, att underinspektörernas arbetsbörda redan vore så stor, att den icke lämpligen kunde ökas.

Vid sina besök å de olika yrkesinspektionsdistrikten har byråchefen sökt sätta sig in i de inom resp. distrikt förefintliga betingelserna för uppdelning av tillsynen mellan de olika befattningshavarna. Såvitt därvid kunnat utrönas, synes rådande uppdelning med hänsyn till de tillgängliga arbetskrafterna i stort sett vara lämplig. För utövande av en effektivare kontroll av denna uppdelning av tillsynen erfordras emellertid, att byråchefen kunde ägna avsevärt mycket mera tid åt tjänsteresor. Denna kontroll bör givetvis ske i samband med kontrollen av uppdelningen av arbetsställena med hänsyn till inspektionsbehovet. Vad som här ovan sagts angående omöjligheten att för närvarande på tillfredsställande sätt utöva nämnda kontroll gäller därför även här.

I detta sammanhang göres i betänkandet ett påstående, att yrkesinspektörerna skulle ha visat en viss obenägenhet att låta assistenterna i större utsträckning förrätta inspektioner. Samtliga yrkesinspektörer med undantag av en uttala sig på denna punkt i sina yttranden till socialstyrelsen och bestrida härvid riktigheten av nämnda påstående beträffande sina resp. distrikt.

Anledningen till att assistenterna i regel endast i förhållandevis ringa omfattning kunna tagas i anspråk för inspektionsresor är anhopningen av dem under nuvarande förhållanden åliggande byrågöromål. För att kunna bereda assistenterna möjlighet till mera omfattande inspektionsverksamhet erfordras därför oeftergivligen förstärkning av den billigare arbetskraften för byrågöromål. Till närmare precisering av härför erforderlig förstärkning återkommer styrelsen här nedan.

Den sakkunniges uttalande angående tillräckliga medel för yrkesinspektionens befattningshavares *tjänsteresor* stämmer väl överens med vad styrelsen tidigare vid skilda tillfällen i nämnda avseende framhållit.

Styrelsen vill även understryka vad yrkesinspektören i sjunde distriktet i sitt yttrande anför angående de otillräckliga traktamenten, som enligt sedan år 1933 gällande bestämmelser tillkomma yrkesinspektionens befattningshavare. Den motivering, som torde ligga till grund för införandet av de begränsade traktamentsersättningarna, nämligen att den som ofta företager tjänsteresor inom ett begränsat distrikt, skulle ha möjligheter att betinga sig billigare kost och logi än den som mera sällan återkommer till de olika orterna, torde vad yrkesinspektionens befattningshavare beträffar endast i mindre utsträckning vara berättigad. Det är därför önskvärt, att berörda besparingsreglemente snarast möjligt upphör att gälla. Rörande den ogynnsamma återverkan på inspektionsarbetet av alltför låga traktamentsersättningar får styrelsen hänvisa till sitt yttrande den 28 februari 1933 angående införandet av reducerade traktaments- och reseersättningar. Beträffande det av åtskilliga yrkesinspektörer i yttrandena berörda behovet av friare användning av automobilen såsom färdemedel får styrelsen åberopa vad styrelsen i detta ämne anfört i sitt utlåtande angående yrkesinspektionens effektivisering.

Frågan angående *olycksfallsanmälningarnas* snara översändande till polismyndighet och yrkesinspektör ägnas en anmärkningsvärt stor uppmärksamhet i betänkandet. Den sakkunnige synes förmena, att anmälningarna nu i regel inkomma för sent till yrkesinspektionen samt att effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet vore att vinna, om anmälningarna ingåves resp. av polismyndigheten vidarebefordrades »ofördröjligen och senast inom två dygn».

Ehuru det givetvis är fördelaktigt, att inträffade olycksfall snarast komma till vederbörande yrkesinspektörs kännedom, är dock föga vunnet med den föreslagna snabbare expeditionen av olycksfallsanmälningarna, så länge sådan personalknapphet råder på distrikten, att de olycksfall, som för närvarande kunna närmare undersökas, utgöra ett ringa fåtal av dem, som borde bliva föremål för sådan undersökning. Beträffande denna fråga i övrigt hänvisas till yrkesinspektörernas yttranden.

Den sakkunnige uttalar, att genom vissa förenklingar av *ångpannekontrollen* skulle mycken arbetskraft kunna frigöras för att i stället komma det egentliga inspektionsarbetet till godo. Nämnda förenklingar skulle bestå dels uti att den nuvarande kontrollen av besiktningsprotokollen omlades till stickprovskontroll, dels däruti att skriftväxlingen med ångpanneägarna inskränktes.

För att kontrollen av besiktningsprotokollen skall kunna begränsas till stickprov erfordras, framhåller den sakkunnige, att de besiktningsmän, som anlitas, äga erforderlig kompetens. I förbigående må här anmärkas, att den sakkunniges påstående, att arbetsgivaren själv äger utse besiktningsman för mindre besiktning, är vilseledande såtillvida, att icke heller mindre besiktning av ångpanna må uppdragas åt annan än den, som hos yrkesinspektören kan styrka sin kompetens och lämplighet. Däremot äger arbetsgivare för såväl större som mindre besiktning välja besiktningsman bland personer, som erhållit kompetensintyg resp. av yrkesinspektör godtagas för utförande av ifrågavarande besiktning.

Beträffande besiktningsmän för större besiktning av ångpanna har social-

styrelsen fastställt vissa kompetensfordringar. Emellertid har det mångenstädes i vårt land visat sig vara omöjligt att erhålla tillräckligt antal fullt kompetenta besiktningsmän, som äro villiga att åtaga sig ångpannebesiktningar mot skälig ersättning. Detta har gjort, att i stor utsträckning ha personer erhållit kompetensintyg för större besiktningar, ehuru de i ena eller andra avseendet icke varit fullt kompetenta enligt de uppställda fordringarna. Prövningen av sådana personers kompetenshandlingar har styrelsen förbehållit sig själv, och har därvid särskild vikt lagts vid vederbörandes pålitlighet och personliga lämplighet.

Ovan anförda förhållande beträffande besiktningsmännens kompetens gör, att den föreslagna stickprovskontrollen icke generellt kan genomföras. Härtill kommer ytterligare ett betydelsefullt skäl mot verkställande endast av stickprov av besiktningsprotokollen. Besiktningsmannen har nämligen ingen möjlighet att med maktmedel genomdriva ändringar eller reparationer, som besiktningsmannen finner vara erforderliga för att ångpanna skall motsvara gällande bestämmelser eller eljest vara i gott skick. Besiktningsman har därför att i besiktningsprotokollet göra anteckning angående ifrågakommande felaktigheter, varefter yrkesinspektören efter granskning av protokollet har att påfordra rättelse samt i trängande fall till åtal anmäla brukare av ångpanna. Det är därför nödvändigt, att varje ångpanneprotokoll granskas hos yrkesinspektionen. Sedan nu de flesta ångpannors hållfasthet blivit kontrollberäknad hos yrkesinspektionen, inskränkes den ifrågavarande kontrollen av protokollen i regel till ett snabbt genomögnande. Endast för den händelse protokollet avser en ny eller väsentligen ändrad panna, måste beskrivning och beräkning ägnas en mera ingående uppmärksamhet. Därest anmärkning mot pannans skick eller utrustning finnes i protokollet, måste yrkesinspektören tillskriva vederbörande brukare av ångpannan med anmodan om rättelses vidtagande. Hela denna kontrollverksamhet medför emellertid ingalunda ett så avsevärt arbete, som den sakkunnige synes förmoda. Någon väsentlig lättnad för yrkesinspektionen skulle således icke vara att förvänta av övergång till den föreslagna stickprovskontrollen. Såsom av det ovan anförda framgår, kan styrelsen emellertid icke taga på sitt ansvar att omlägga den nuvarande ångpannekontrollen till att utgöra allenast en stickprovsundersökning.

Även det arbete, som för närvarande åtgår för utsändandet av påminnelser angående ångpannebesiktningar, synes den sakkunnige hava högst väsentligt överdrivit. Beträffande de ångpannor, för vilka besiktningsprotokoll icke inkommit en månad efter förfallodagen, utsändes på tryckt blankett en hovsamt hållen erinran, att besiktning bort äga rum. I de flesta fall föranleder denna erinran, att besiktningsprotokoll inkommer eller ock förklaring över uteblivandet. Skulle så ej ske, utsändes efter c:a ytterligare en månad en erinran med hänvisning till förefintliga ansvarsbestämmelser. Av yrkesinspektörernas yttranden framgår, att å flera distrikt behöver det andra påminnelsekortet utsändas i så få fall, att arbetet därmed är mycket obetydligt. Skulle i enlighet med den sakkunniges förslag endast ett kort utsändas, torde detta

ofrånkomligen medföra en ökning av åtalens antal och därigenom sannolikt medföra en ökning i stället för en minskning i byråarbetet.

Av det ovan anförda torde framgå, att den sakkunniges förslag beträffande ångpannekontrollen knappast kan anses fullt genomtänkt och att dess huvudsyfte, en förenkling av byråarbetet, icke kan ernås genom förslagets genomförande.

I samband med behandlingen här ovan av frågan om uppdelning av tillsynen mellan de olika befattningshavarna har socialstyrelsen framhållit det mycket framträdande behovet av förstärkning av arbetskrafter för utförande av *byrågöromål*. Styrelsen är nödsakad vidhålla de önskemål i förevarande avseende, som uttalats i styrelsens effektiviseringsyttrande år 1931, nämligen inrättande av en skrivbiträdesbefattning för varje distrikt samt uppflyttning av de nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdena till kanslibiträden på ordinarie stat. Det är att märka, att den sakkunnige icke anfört annat motiv till att förstärkning av biträdespersonalen skulle vara obehövlig än den lindring, som den föreslagna förenklingen av yrkesinspektionens kontroll över ångpannor förväntades medföra. I det ovanstående har styrelsen emellertid påvisat, att någon sådan förenkling icke står att ernå genom förverkligandet av den sakkunniges förslag. Därmed bortfaller således anledningen till den sakkunniges avstyrkande av förstärkning av biträdespersonalen.

I sitt effektiviseringsyttrande har socialstyrelsen anfört skälen till att de nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdena uppflyttas till ordinarie kanslibiträden. Nämnda skäl kvarstå alltjämt och ha under de senaste åren blivit ytterligare bestyrkta.

Den sakkunniges granskning av frågan om yrkesinspektionens effektivisering avslutas med en förklaring, att genom vidtagandet av de av honom förordade åtgärderna torde med bibehållande i huvudsak av yrkesinspektionens nuvarande personalbestånd en icke obetydlig ökning av inspektionens effektivitet stå att vinna. Såsom framgår av vad styrelsen ovan anfört, kan styrelsen icke dela denna den sakkunniges uppfattning. De föreslagna åtgärderna äro antingen redan tillämpade eller också kunna de icke förväntas medföra någon nämnvärd effektivisering av yrkesinspektionens arbete. Vare sig man eftersträvar en årlig inspektionsfrekvens eller icke får styrelsen därför hemställa, att yrkesinspektionen göres till föremål för en mera *fullständig utredning, vilken bör uppdragas åt fackmän på arbetarskyddets område under medverkan av representanter för arbetsgivare och arbetare*. Endast genom en på sådant sätt verkställd utredning torde det vara möjligt att få klargjort, vilka fordringar böra ställas på yrkesinspektionen samt hur denna skall vara organiserad för att kunna motsvara dessa fordringar. Styrelsen får med avseende härå erinra om den innevarande år framlagda utredningen angående det elektriska kontrollväsendet, vilken utredning enligt erhållet uppdrag verkställts av på området sakkunniga män.

Det är emellertid synnerligen angeläget, att en *förstärkning av yrkesinspektionens arbetskrafter omedelbart* kommer till stånd. För den händelse Kungl. Maj:t beslutar om en förnyad utredning om yrkesinspektionen på sätt styrel-

sen nyss föreslagit, får styrelsen därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för 1937 års riksdag framlägga förslag om att yrkesinspektionen — i avvaktan på resultatet av denna utredning — omedelbart förstärkes i enlighet med styrelsens förslag i dess effektiviseringsutlåtande, vilka förslag äro att betrakta såsom ett ofrånkomligt minimum.

Styrelsen får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1937 års riksdag besluta

inrättandet av tre förste yrkesinspektörsassistentbefattningar med placering i lönegraden B 26,

inrättandet av en extra ordinarie yrkesinspektrisassistentbefattning i lägst lönegraden 17,

inrättandet av nio extra ordinarie skrivbiträdesbefattningar i lönegraden 2,

uppflyttning av de nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdena till kanslibiträden och deras överförande på ordinarie stat,

överförande på ordinarie stat av det nuvarande kanslibiträdet hos yrkesinspektrisen samt

anvisande av ett årligt belopp av minst 15 000 kronor att av styrelsen användas för anlitande på yrkesinspektionsdistrikten, allt efter behovet, av arbetskraft med lägre teknisk utbildning.

Tredje byrån.

Vid sitt bedömande av tredje byråns arbetsuppgifter och den behövliga personaluppsättningen å densamma har den sakkunnige tillmätt stor vikt och betydelse vid nu praktiserat sätt för avgörande av tvister inom sjukkassorna. Med hänsyn härtill samt till nämnda frågas stora principiella betydelse kan styrelsen icke underlåta att här ingående behandla detta spörsmål. Först därefter övergår styrelsen till behandlingen av sjukkassebyråns organisation.

1. Sättet för avgörande av tvister inom sjukkassorna.

Tillsynsmyndighetens befogenheter. Å sid. 52—57 i betänkandet lämnas en översikt rörande tredje byråns nuvarande organisation. Därvid angivas bl. a. dels de bestämmelser, som jämlikt stadgande i 82 § understödsföreningslagen reglera tillsynsmyndighetens allmänna kontroll-, upplysnings- och rättelsebefogenhet över understödsföreningar i allmänhet och dels de särskilda bestämmelser i 40 § i sjukkasseförordningen av enahanda beskaffenhet, som avse enbart erkända sjukkassor.

Bland de viktigaste av den mångfald av uppgifter, som enligt berörda författningsrum åligga tillsynsmyndigheten till fullgörande av sin ämbetsförvaltning, har socialstyrelsen betraktat meddelandet av råd och anvisningar i anledning av det sätt, på vilket föreningarna utövat sin försäkringsverksamhet. Då ett beramat missförhållande inom en förening kommit till tillsynsmyndighetens kännedom, har tillsynsmyndigheten med stöd av angivna bestämmelser upptagit saken till undersökning samt ingripit mot föreningen i den mån förhållandena därtill föranlett. Sagda förfaringssätt har kommit till användning även där missförhållandet varit föremål för tvist den försäkrade och förenin-

gen emellan och tvisten hänskjutits till prövning av tillsynsmyndigheten. Där medlemmen och föreningen, tilläventyrs efter besvär hos Kungl. Maj:t, åtnöjt sig med tillsynsmyndighetens beslut, har detta kommit att innebära ett faktiskt avgörande av tvistefrågan.

Den sakkunniges kritik av hittillsvarande förfaringssätt. Detta av tillsynsmyndigheten tillämpade förfaringssätt att med stöd av förberörda stadganden inskrida emot en sjukkassa till reglering av en inom kassan uppkommen tvistefråga har i ett särskilt avsnitt i betänkandet under rubriken »Sättet för avgörande av tvister inom sjukkassorna» (sid. 66—68) gjorts till föremål för särskild kritisk behandling från den sakkunniges sida. Han anför därvid bland annat följande.

I de för de erkända sjukkassorna fastställda stadgarna är som regel föreskrivet, att, om tvist uppstår mellan kassan och dess styrelse eller ledamot därav eller medlem av kassan eller annan understödsberättigad, tvisten skall hänskjutas till avgörande av skiljemän. På grund av dessa bestämmelser hade i allmänhet en enskild sjukkassemedlem, vilken vore missnöjd med kassans beslut rörande hans anspråk på sjukhjälp, icke möjlighet att draga saken inför domstol. Det oaktat förekomme det jämförelsevis sällan, att dylika tvister avgjordes genom skiljedom. Regeln vore nämligen, att den missnöjde underställde tvistefrågan tillsynsmyndighetens prövning. Tillsynsmyndigheten verkställer då ex officio utredning i ärendet och anvisar, därest den funnit det av medlemmen framställda kravet befogat, sjukkassan att efterkomma detsamma. En dylik anvisning finge enligt sakens natur i regel åsyftad verkan. Tillsynsmyndighetens beslut kunde, vare sig det gick i positiv eller negativ riktning, överklagas hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Något uttryckligt stadgande om rätt att på detta sätt få en tvistefråga avgjord av tillsynsmyndigheten funnes emellertid icke enligt den sakkunniges mening. Berörda bestämmelser innebure blott ett bemyndigande för tillsynsmyndigheten att ingripa mot *principiella* fel i vederbörande sjukkassas verksamhet, varför det med skäl kunde ifrågasättas, huruvida den praxis, som uppkommit på detta område, stode i överensstämmelse med vad lagstiftaren i ämnet avsett. Nämnda praxis innefattade ett inom vårt rättsväsende ganska enastående privilegierande av ifrågavarande tvistemål. Vidare krävde utredningen av dylika tvistemål ofta en vidlyftig skriftväxling mellan tillsynsmyndigheten och vederbörande parter, varför dessa ärenden förorsakade myndigheten ett högst betydande arbete. En dylik skriftväxling mellan en central myndighet och vederbörande parter kunde från processuell synpunkt knappast anses såsom en rationell och tidsenlig metod för utredning av tvistemål, vilka — såsom här vore fallet — i regel rörde rent faktiska förhållanden, exempelvis frågan huruvida en sjukkassemedlem vid ett visst tillfälle varit eller icke varit oförmögen till arbete. För sanningens utletande i dylika fall syntes det den sakkunnige, att lokala skiljenämnder inom lagom stora distrikt, förslagsvis sammanfallande med centralsjukkasseområde, vore lämpligare än ett centralt ämbetsverk.

Kontrollbestämmelsernas tillkomst och innehåll. Innan styrelsen ingår på ett närmare bemötande av vad den sakkunnige sålunda anfört rörande här ifrågakomna spörsmål, synes lämpligt att en redogörelse lämnas för tillkomsten och innehållet av de i det föregående berörda stadganden, på grund av vilka tillsynsmyndigheten ansett sig befogad att till prövning upptaga ärenden, varom ovan talats, ävensom att tilläventyrs inskrida emot den kassa, varom fråga är.

Förevarande bestämmelser överensstämma beträffande de erkända sjukkassorna i sak med motsvarande bestämmelser, vilka voro meddelade i 93 § av den numera upphävda 1910 års sjukkasselag. Den ursprungliga förebilden till bestämmelserna var i sin tur hämtad från den vid tiden för 1910 års lags tillkomst gällande danska sjukkasselagen, och den danske sjukkasseinspektörens kontroll- och rättelsemyndighet var till sin omfattning ungefär lika den, som jämlikt sagda 93 § tillkom tillsynsmyndigheten.

Bestämmelserna i fråga kunna särskiljas i tre olika grupper.

En grupp fastslår den tillsynsmyndigheten tillagda ämbetsuppgiften att *övervaka* kassornas verksamhet, en andra grupp ger tillsynsmyndigheten medel att i *anvisningsform* giva uttryck åt sin vilja, och en tredje grupp lämnar tillsynsmyndigheten möjlighet att vid förekommande behov genom *hänvändelse till domstol* giva eftertryck åt de anvisningar, vartill övervakandet kunnat leda.

Tillsynsmyndighetens övervakande befogenhet inrymmer en sig i två riktningar förgrenande verksamhet. Den delar sig nämligen i en *kontrollerande* och en *hjälpande* verksamhet.

Den *kontrollerande* verksamheten innebär, att tillsynsmyndigheten skall tillse

dels, jämlikt 82 § andra stycket understödsföreningslagen, att avvikelse ej förekommer från lagen eller kassans stadgar,

dels, jämlikt 40 § sjukkasseförordningen, att erkänd kassas verksamhet står i överensstämmelse med förordningen ävensom i övrigt utövas på ändamålsenligt sätt.

Tillsynsmyndighetens *hjälpande* verksamhet består i att myndigheten jämlikt stadganden i 82 § första stycket understödsföreningslagen och 40 § första stycket sjukkasseförordningen tillhandagår kassorna med de råd och upplysningar, vartill bland annat den av tillsynsmyndigheten utövade kontrollen kan föranleda.

För att tillsynsmyndigheten emellertid skall vara i stånd att fylla sina angivna uppgifter fordras, att myndigheten är i tillfälle att förvärva en ingående kännedom om kassornas alla förhållanden. I sådant syfte har också i åtskilliga paragrafer i sjukkasseförordningen meddelats särskilda föreskrifter, såsom om anmälningsskyldighet i vissa fall o. d., varjämte i 80 § understödsföreningslagen upptagits bestämmelser av mera generell natur.

Övervakandet över kassorna sker nu företrädesvis på grundvalen av de hjälpmedel, som på angivna författningsenliga sätt stå till tillsynsmyndighetens förfogande. Men ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida kan ske även av vilken annan anledning som helst, som tillsynsmyndigheten anser motivera ett ingripande. Detta framgår av inledningsorden »Finner tillsynsmyndighe-

ten» till 82 § understödsföreningslagen och 42 § sjukkasseförordningen. Om sålunda, likgiltigt från vilket håll och på vad sätt — t. ex. genom en anmälan, en framställning eller dylikt från en kassamedlems eller annan tredje mans sida — ett beramat missförhållande kommit till tillsynsmyndighetens kännedom, äger myndigheten verkställa undersökning och fatta beslut, som går ut på rättelse av missförhållandet.

Angivna syfte kan tillsynsmyndigheten söka nå enbart genom att tillråda kassan att rätta till missförhållandet. Visar sig denna mildare form av inskridande mot kassan icke effektiv eller prövas det redan från början klart att förhållandet motiverar ett starkare uttryck för tillsynsmyndighetens vilja, har tillsynsmyndigheten att meddela kassan anvisning enligt vad i 82 § understödsföreningslagen och 42 § sjukkasseförordningen närmare stadgas. Enligt sagda 82 § understödsföreningslagen åligger det (»skall») tillsynsmyndigheten ingripa medelst anvisning så snart myndigheten finner, att avvikelse förekommit från lagen eller stadgarna. Anvisningen innebär ett föreläggande för kassan att inom viss tid hava vidtagit de åtgärder, som prövas erforderliga för rättelses vinnande.

Enligt åberopade 42 § i sjukkasseförordningen »äger» tillsynsmyndigheten, då avvikelse från förordningen förekommer eller eljest anledning till anmärkning mot erkänd sjukkassas verksamhet föreligger, men förhållandet icke bör föranleda ansökan hos domstol om kassans trädande i likvidation, meddela kassan anvisning att vidtaga den åtgärd eller förändring av kassans verksamhet, som prövas erforderlig, därvid tillsynsmyndigheten skall bestämma viss skälig tid, inom vilken anvisad åtgärd skall hava vidtagits.

Därest en kassa, som meddelats anvisning enligt understödsföreningslagen, icke tillbörligen ställer sig anvisningen till efterrättelse, äger tillsynsmyndigheten såsom yttersta tvångsmedel mot kassan göra ansökan hos domstolen om åläggande för kassan att träda i likvidation.

Om däremot en kassa erhållit anvisning enligt sjukkasseförordningen och kassan finnes icke tillbörligen ställa sig anvisningen till efterrättelse, ankommer det på tillsynsmyndigheten, på sätt av 42 § av förordningen närmare framgår, pröva om en så sträng åtgärd som ansökan om likvidation skall vidtagas mot kassan eller icke. Här äger tillsynsmyndigheten i stället använda sig av en mindre sträng påföljd, nämligen att återkalla kassans antagande till erkänd sjukkassa.

I detta sammanhang må noteras, att, därest en erkänd sjukkassa i Danmark icke efterkommer given anvisning, inrikesministern kan fråntaga kassan dess egenskap av erkänd.

Kontrollbestämmelsernas tillämpning. Efter denna redogörelse för tillkomsten och innehållet av ifrågakomna bestämmelser, vilka utgöra grundvalen för tillsynsmyndighetens maktbefogenhet över de under myndighetens tillsyn stående kassorna, får styrelsen med beaktande av vad den sakkunnige i spörsmålet uttalat, anföra följande rörande tillämpningen av bestämmelserna i fråga.

Socialstyrelsen har tolkat bestämmelserna så, att de innebära bemyndigande

för tillsynsmyndigheten att ingripa emot en kassa icke blott vid principiella fel i dess verksamhet utan redan på grund av enstaka av kassan begångna förseelser, såsom att i trots av stadgarnas föreskrifter vägra sjukhjälp, utesluta medlem ur kassan o. s. v. Mot detta senare tillämpningssätt, nämligen att tillsynsmyndigheten ofta ingriper reglerande redan vid ett enstaka av en kassa begånget stadgebrott, vänder sig emellertid som nämnts den sakkunnige i sitt utlåtande. Han karakteriserar förfaringssättet såsom en på området uppkommen praxis och ifrågasätter, om denna står i överensstämmelse med vad lagstiftaren i ämnet avsett. Han anser, att de allmänna övervakningsbestämmelserna, för vilka tidigare redogjorts, allenast ge tillsynsmyndigheten rätt att ingripa mot en kassa, som gör sig skyldig till principiella fel i verksamheten och som sålunda gång efter annan i ett särskilt hänseende försyndat sig mot stadgarna eller eljest mot kassans verksamhet.

Denna den sakkunniges tolkning av bestämmelserna i fråga torde emellertid icke kunna godtagas. Skulle man ansluta sig till densamma, skulle detta innebära, att tillsynsmyndigheten måste anse sig vara i avsaknad av sådana befogenheter, utan vilka myndigheten svårligen lärer kunna uppträda som tillsynsmyndighet. Hittills ha under den tid ifrågavarande stadganden varit i kraft anvisningar synnerligen sparsamt tillkommit på grund av begångna principiella felaktigheter. Nästan hela den rad av anvisningar, som tillsynsmyndigheten under årens lopp meddelat, hänföra sig i stället till singulära av kassorna begångna stadgebrott. Om tillsynsmyndigheten icke ingripit i dessa fall, hade med sannolikhet den enhetlighet med avseende på verksamhetens bedrivande, som man från början syftat till att ernå, icke kunnat realiseras i hittills nådd utsträckning. Dessutom skulle åtskilliga kassor utan ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida otvivelaktigt ha för lång tid framåt i åtskilliga hänseenden felaktigt tillämpat stadgarna till förfång för de försäkrade. Det måste därför få anses ha varit av stor betydelse att exempelvis en felaktig tillämpning av stadgarna blivit rättad redan på ett så tidigt stadium som möjligt. Och det är detta som i stor omfattning skett genom de meddelade anvisningarna. Anvisningen har här exempelvis gått ut på att kassan skulle utbetala sjukhjälp, återinsätta någon som medlem i kassan o. s. v. eller med andra ord »vidtaga den åtgärd», som föranletts av en enstaka förseelse.

I detta sammanhang må anföras följande. Såsom tidigare framhållits, sker ett ingripande från tillsynsmyndighetens sida gentemot en kassa oberoende av från vilket håll och på vad sätt ett påstått missförhållande bringats till myndighetens kännedom. Då tillsynsmyndigheten ex officio upptager fallet till prövning och inskrider mot kassan, om förhållandena påkalla det, sker detta emellertid icke uteslutande i den anmälandes eller annan tredje mans intresse, utan tillsynsmyndigheten upptar frågan till behandling i första hand till kontroll av hur kassan i det särskilda fallet utövar sin verksamhet. Om sålunda t. ex. en fråga i form av tvist hänskjutits av viss person till tillsynsmyndighetens avgörande, så upptar myndigheten saken icke såsom medlare eller domare emellan tvenne tvistande parter, anmälaren å ena sidan och kassan å den andra, utan detta sker såsom ett led i tillsynen, i det myndigheten genom hän-

vändelsen funnit anledning att i fallet fullgöra ett ämbetsåliggande. Tillsynsmyndighetens ingripande emot kassan tar uteslutande sikte på kassans verksamhet som sådan med likvidation eller återkallande av erkännande såsom yttersta påföljd, där förutsättningarna för att kassan må utöva sin hittillsvarande verksamhet saknas. Emellertid kan ett tillsynsmyndighetens beslut komma att bliva avgörande i en förhandenvarande tvistefråga, även om beslutet icke i och för sig går ut på ett biläggande av tvisten såsom sådan. De tvistande kunna nämligen såsom i flertalet fall sker frivilligt underkasta sig beslutet. Någon möjlighet att med åberopande av beslutet erhålla exekution därå gives nämligen icke. För parterna i tvisten verkar det allenast med den moraliska effekt, som ett avgörande av en offentlig myndighet medför. Tillvägagångssättet i fråga innebär sålunda icke ett judiciellt och slutgiltigt avgörande av en tvistefråga och är följaktligen icke jämförbart med meddelad skiljedom eller domstols beslut. Det har heller icke tillkommit för att utgöra någon ersättning för vare sig domstols- eller skiljemannaförfarandet. Det har tillskapats uteslutande såsom ett hjälpmedel för tillsynsmyndigheten att utöva den tillsyn över föreningarna, som myndigheten har att fullgöra såsom ämbetsuppgift. Det har också allenast i sådant syfte kommit till användning. Och tillsynsmyndigheten måste alltjämt vara utrustad med samma befogenhet, därest en nöjaktig tillsyn skall kunna upprätthållas även i fortsättningen.

Det synes icke heller av andra skäl vara möjligt att frångå den övertygelsen, att det sätt, på vilket tillsynsmyndigheten sålunda tillämpat ifrågakomna bestämmelser, stått och står i full överensstämmelse med vad som avsetts med desamma. I detta hänseende må ur förarbetena till 1910 års lag anföras följande. Å sid. 160 i det år 1909 avgivna betänkandet till lag angående sjukkassor framhålles, att såväl den kontrollerande som den hjälpande verksamheten skulle omfatta sjukkassornas förvaltning i dess helhet. För att tillsynsmyndigheten skulle vara i stånd att vederbörligen fylla ifrågavarande uppgifter fordrades, heter det vidare i betänkandet, emellertid ej mindre att myndigheten städse skulle äga eller vara i tillfälle att förvärva en ingående kännedom om sjukkassornas alla förhållanden, än även att den skulle äga medel att framtvinga rättelser och sådana åtgärder, som en sakkunnig prövning funnit erforderliga och vilka lagligen och stadgeenligt kunde företagas. Rörande den tillsynsmyndigheten givna rätten till anvisnings meddelande framhölls i betänkandet, att den onekligen vore mycket vidsträckt. Men å ena sidan vore en vittgående kontroll- och rättelsebefogenhet otvivelaktigt starkt av behovet påkallad i betraktande av sjukkasseverksamhetens betydelse för sjukkassemedlemmarna samt med hänsyn därtill att denna verksamhets ordnande och ledande på ett för framtiden betryggande och i övrigt rationellt sätt krävde större förutsättningar än som kunde förväntas alltid vara tillfinnandes inom alla de särskilda kassorna själva. Och å andra sidan motverkades enligt förslaget faran för ett obehörigt utövande av denna befogenhet av åtskilliga omständigheter. Bland annat låge en garanti mot otillbörligt bruk av den tillsynsmyndigheten givna anvisningsbefogenheten i den prövning av domstol, som i anledning av till domstol ställd ansökan om likvidation skulle äga rum.

Det må påpekas, att det ännu icke inträffat, att en av tillsynsmyndigheten meddelad anvisning åtföljts av ansökan till domstol om åläggande för kassa att träda i likvidation. Ej heller har tillsynsmyndigheten efter en anvisnings meddelande funnit anledning återkalla antagande till erkänd sjukkassa. Det synes på grund av vad tidigare anförts dock vara klart, att tillsynsmyndigheten ägt företaga sådan åtgärd, om förhållandena så påkallat, lika fullt då anvisningen avsett ett enstaka missförhållande som då den grundats på principiella fel, vartill vederbörande kassa gjort sig skyldig.

Kontrollbestämmelserna inför 1926 års sjukkassesakkunnige. I detta sammanhang torde vara av intresse att erinra om den inställning till förevarande spörsmål, som inom socialdepartementet tillkallade sakkunnige intagit i ett den 15 december 1926 avgivet betänkande angående omorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet m. m.

Sveriges allmänna sjukkasseförbund hade i avgivet yttrande ifrågasatt ändamålsenligheten med bestämmelserna i 93 § av då gällande sjukkasselag, varigenom anvisning skulle till åstadkommande av rättelse kunna tillgripas mot en kassa, även om denna gjort sig skyldig till någon enstaka, mindre betydande förseelse. Förbundet ifrågasatte, att likvidationsäventyret skulle föreskrivas såsom en yttersta påföljd, där en kassas likvidation och upplösning rent av kunde vara önskvärd, men att andra, mindre svåra påföljder borde kunna givas för mindre svåra förseelser. Enligt vad som närmare framgår av sid. 138—39 i 1926 års betänkande ansågo emellertid de sakkunnige, att det icke syntes påkallat att modifiera understödsföreningslagens hithörande bestämmelser. Likvidationshotet borde kvarstå såsom ett yttersta medel för tillsynsmyndigheten att framtvinga lagens efterlevnad, även om man naturligtvis finge förutsätta att tillsynsmyndigheten ej utövade sin befogenhet därutinnan i oträngt mål. De sakkunnige medgåvo emellertid, att vissa förseelser kunde vara av så *ringa* betydelse, att det kunde förefalla hårt att för den skull påkalla kassans trädande i likvidation. Under sådana förhållanden kunde det, då det gällde erkända sjukkassor, vara lämpligt att tillgripa en mindre långt gående åtgärd, nämligen att återkalla erkännandet. I överensstämmelse härmed föreslogo de sakkunnige bestämmelser på området, vilka sedermera utan väsentliga ändringar intogos under 40 § första stycket och 42 § sjukkasseförordningen och för vilka i det föregående redogjorts.

Då förenämnda uttalanden av 1926 års sakkunnige varken mött någon gensaga i den av Kungl. Maj:t på grund av betänkandet framlagda propositionen till 1927 års riksdag eller i senare propositioner rörande omorganisation av sjukkasseväsendet, torde desamma få anses utgöra ett ytterligare stöd för socialstyrelsens tolkning och tillämpning av meromnämnda föreskrifter.

Kontrollbestämmelserna inför regeringsrätten. Såsom ett sista belägg för att den av socialstyrelsen intagna ståndpunkten är riktig må här omnämnas den ställning regeringsrätten intagit till ärenden, vilka av tillsynsmyndigheten prövats och avgjorts i anvisningsväg eller eljest enligt ifrågakomna bestäm-

melser och härefter av vederbörande hänskjutits till regeringsrätten. Redan på ett mycket tidigt stadium efter det 1910 års lag med ingången av år 1911 trädde i kraft, kom regeringsrätten att taga befattning med ärenden av ifrågakomna slag. Sedermera ha under årens lopp allt flera dylika mål kommit inför regeringsrätten för att till antalet kulminera efter den nya sjukkasseorganisationens genomförande. Regeringsrätten har därvid upptagit till prövning och avgörande varje besvärsärende, oavsett huruvida fråga varit om enstaka förseelser eller principiella felaktigheter från kassornas sida. Därvid har regeringsrätten antingen icke gjort ändring i tillsynsmyndighetens beslut eller med ändring av beslutet antingen förklarat, hur i det särskilda fallet skulle förfaras eller återförvisat ärendet till tillsynsmyndigheten till ny behandling. Socialstyrelsen får härmed såsom ett exempel hänvisa till regeringsrättens årsbok år 1914 C. 130, i vilket fall regeringsrätten sålunda redan under ett tidigt skede av 1910 års lags giltighetstid justerat tillsynsmyndighetens tolkning rörande en stadgebestämmelse, som icke tidigare, såvitt styrelsen haft sig bekant, varit föremål för tvist inom sjukkassa.

I detta sammanhang torde förtjäna framhållas, att regeringsrätten icke gjort någon åtskillnad på mål, vilkas överklagade beslut tillkommit i plenum, och mål som avgjorts genom byråskrivelser.

På grundval av vad sålunda anförts rörande regeringsrättens handhavande av här ifrågakomna mål, måste det få anses fastslaget, att regeringsrätten givit sanktion åt det sätt, på vilket tillsynsmyndigheten tolkat och tillämpat de bestämmelser rörande tillsynsmyndighetens kontroll- och rättelsebefogenhet, varom här är fråga.

Om denna socialstyrelsens uppfattning är riktig, kan det näppeligen förhålla sig så som den sakkunnige vill göra gällande, nämligen att det av tillsynsmyndigheten tillämpade förfaringssättet vore en praxis, som icke stode i överensstämmelse med lagen. Därigenom måste tvärtom vara ådagalagt, att förfaringssättet är fullt lagenligt och i överensstämmelse med vad lagstiftaren i ämnet avsett.

Lokala skiljenämnder. Härefter övergår styrelsen till att beröra det av den sakkunnige framkastade spörsmålet om inrättande av lokala skiljenämnder till slitande av sjukkassetvister.

Såsom tidigare anförts, anser den sakkunnige skriftväxling mellan en central myndighet och vederbörande parter från processuell synpunkt knappast såsom en rationell och tidsenlig metod för utredning av tvistemål. För sanningens utletande i dylika fall synes honom en lokal skiljenämnd lämpligare än ett centralt ämbetsverk. Såsom i det föregående påvisats, går emellertid tillsynsmyndighetens befattningstagande med ärenden, varom i det föregående avhandlats, ut på något helt annat än slitande av uppkomna tvister. Tillsynsmyndigheten handlar uteslutande i tillsynens intresse, och den skriftväxling, som föranledes av ett till tillsynsmyndighetens kännedom anmält förhållande, företages allenast till utletande av hur den kassa, varom fråga är, utövar sin verksamhet. Det är sålunda här icke fråga om något processuellt förfarande

eller om ett förfarande, som varit ämnat att träda i stället för skiljemannaförfarandet.

Om detta förhållande får anses ostridigt, föreligger näppeligen något skäl till sammankoppling av spörsmålet om inrättande av lokala skiljenämnder med det sätt, på vilket tillsynsmyndigheten utövar sina ämbetsåligganden. Spörsmålet rörande inrättandet av lokala skiljenämnder synes då reduceras till en fråga, huruvida det nu allmänt rådande systemet för tillsättande av skiljemän vid tvister inom sjukkassorna bör bibehållas eller ersättas av lokala skiljenämnder.

Enligt nu för de erkända sjukkassorna gällande bestämmelser skola skiljemännen vara tre, av vilka vardera parten väljer en och de sålunda valda tillkalla den tredje. Kan enighet härom icke vinnas, skall den tredje skiljemannen utses av tillsynsmyndigheten. Enligt dessa regler tillsättas skiljemän sålunda särskilt för varje tvist. Den sakkunnige anser nu, att sjukkassetvister böra avgöras av lokala skiljenämnder, tillsatta för ett större distrikt, förslagsvis centralsjukkassas verksamhetsområde. Dock angivas i betänkandet icke några riktlinjer för den närmare utformningen av förslaget i fråga. Denna uppgift föreslås böra anförtros åt tillsynsmyndigheten såsom ägande den största och mest mångsidiga kännedomen om hithörande förhållanden.

Det må då först framhållas, att det näppeligen föreligger något mera framträdande behov, som påkallar en så genomgripande omgestaltning av skiljemannaförfarandet, som förslaget för kassornas vidkommande skulle innebära. Härtill kommer, att det med största sannolikhet måste uppstå betydande svårigheter vid genomförandet av den ifrågasatta nyordningen. Givetvis förekommer inom de erkända sjukkassorna, att tvister avgöras av skiljemän. Enligt den erfarenhet styrelsen vunnit på området, är det emellertid allenast ett ringa antal av tvisterna, som avgöras i enlighet med den i stadgarna intagna skiljeklausulen. Enligt denna tillkommer det tillsynsmyndigheten att under vissa omständigheter utse en av skiljemännen — en regel som allmänt gällde även under 1910 års lags giltighetstid. Under de nära 25 år, som förflutit, sedan angivna lag med 1911 års ingång trädde i kraft, har tillsynsmyndigheten emellertid allenast vid 24 tillfällen förordnat skiljeman, varom här talas. Skiljemannaförfarandet har naturligen kommit till användning även i en del fall, där tillsynsmyndigheten icke haft att utse skiljeman. Av inkomna handlingar och inhämtade upplysningar vill dock synas, som om även sådana fall förekommit sparsamt.

Nämnda omständigheter tyda på, att skiljemannaförfarandet icke har varit och icke är populärt bland sjukkassorna eller deras medlemmar. En bidragande omständighet härtill är även de relativt stora kostnader, som äro förenade med förfarandet och vilka efter den nya skiljemannalagens tillkomst kunna komma att ensamt drabba den »oskyldiga» parten. Till obenägenheten att anlita skiljemannaförfarandet bidrager otvivelaktigt även tillsynsmyndighetens befattningstagande med ärenden, för vilket styrelsen i det föregående redogjort. I stället för att anlita ett kostsamt processuellt förfarande vänder

man sig förtroendefullt till tillsynsmyndigheten och inhämtar dess mening, vilken sedan får utgöra rättesnöret för parterna vid tvistens avgörande.

Att skiljemannaförfarandet skulle komma till användning inom sjukkassorna i någon större omfattning, därest såsom ifrågasatts skiljenämnderna skulle tillsättas på annat sätt än hittills varit fallet, finnes icke anledning att antaga. Något missnöje med det sätt, varpå skiljemän enligt nu gällande regler tillsättas, har styrelsen icke försport. Ej heller har, såvitt är känt, någon skiljenämnd klandrats i anledning av det sätt, på vilket den handhaft sitt uppdrag.

Till vad sålunda anförts komma följande betydelsefulla förhållanden, vartill hänsyn måste tagas vid bedömandet av den föreliggande frågan.

Även om skiljenämnder upprättas, måste det ytterst bli beroende på kassornas egen vilja, huruvida nämnderna skola ha den organisation, som ifrågasatts. Detta blir sålunda fallet allenast, därest kassorna ur sina stadgar borttaga den nuvarande skiljeklausulen och i stället införa bestämmelse om att tvister inom kassorna skola hänskjutas till avgörande av för ändamålet upprättade lokala skiljenämnder. Någon garanti för en allmännare anslutning bland kassorna för en övergång till det ifrågasatta systemet torde därför icke förefinnas. Härvid förutsättes givetvis, att man icke genom bestämmelse i lag påtvingar kassorna ett på visst sätt inrättat skiljemannaförfarande och därmed utesluter dem och sjukkassemedlemmarna från möjligheten att få tvister prövade av domstol. Huruvida ett sådant förfaringssätt står i överensstämmelse med allmän rättsuppfattning torde emellertid kunna starkt ifrågasättas.

Sjukkassebyråns personalbehov för ifrågavarande ärenden. Vad angår av den sakkunnige gjort påpekande, att till styrelsen inkomna tvistemål förorsaka myndigheten ett högst betydande arbete, må anföras följande.

Under den tid 1910 års lag gällde för sjukkassorna sysselsattes i regel en tjänsteman med ärenden av här ifrågakomna slag. Han ägnade sig emellertid icke uteslutande åt detta arbete utan medhann stundom att även deltaga i annat arbete. Efter sjukkassereformens genomförande hava visserligen ärenden av ifrågakomna natur avsevärt ökat i antal, men mer än två arbetskrafter hava hittills icke tagits i anspråk för deras förberedande behandling. Det skulle icke heller med de begränsade arbetskrafter, varöver styrelsen förfogat, varit möjligt att för ändamålet använda ytterligare en tjänsteman. Den sakkunniges uppgift, att tre av sjukkassebyråns kvalificerade tjänstemän varit i huvudsak upptagna med handläggning av dessa ärenden, är sålunda icke riktig.

Dansk lagstiftning och lagtillämpning på området. Såsom styrelsen tidigare framhållit var förebilden till 93 § i 1910 års sjukkasselag hämtad från den då gällande danska sjukkasselagen och motsvarande bestämmelser, som för det närvarande gälla för de svenska erkända sjukkassorna, överensstämma i allt väsentligt med motsvarande bestämmelser i den lag, som nu gäller för bl. a. de erkända sjukkassorna i Danmark, nämligen lov om folkeforsikring av den 20 maj 1933.

Då det torde hava sitt intresse att erfara, huru motsvarande förhållanden regleras inom de danska sjukkassorna, skall härför till sist lämnas en kortfattad redogörelse.

Enligt den danska lagen avgöras tvistefrågor mellan erkända sjukkassor och medlemmar av kassorna, om förlikning icke träffas, i regel av direktoratet for sygekasseväesenet, vilket motsvarar tillsynsmyndigheten över sjukkassorna i Sverige. Direktoratet upptager tvistefrågor inom kassorna till behandling på anmodan av vederbörande kassa eller efter klagan av medlemmen eller en dennes ställföreträdare. Men direktoratet upptager även utan särskild hänvändelse till prövning och avgörande varje annat förhållande, som påkallar dess uppmärksamhet. Efterkommer kassan icke av direktören för sjukkasseväsendet given anvisning, kan direktören tillsvidare innehålla kassan tillkommande statsbidrag. Ställer sig kassan ändock icke anvisningen till efterrättelse, kan socialministern, efter direktörens hörande, återkalla kassans antagande till erkänd sjukkassa. Över meddelad anvisning kan besvär anföras hos socialministeriet.

Härav framgår, att det svenska förfaringssättet på området företer en slående likhet med det danska, enligt vilket sjukkassedirektoratet äger ingripa emot en sjukkassa så snart anledning därtill föreligger. Då det danska systemet tagits till förebild för det svenska, utgör det danska förfaringssättet ett ytterligare skäl för att anse det svenska förfaringssättet fullt lagenligt.

2. Sjukkassebyråns organisation.

A. Den sakkunniges förslag till personalstat.

Allmänt omdöme om den sakkunniges förslag. Den behandling, som i betänkandet ägnats frågan om sjukkassebyråns framtida organisation, äger icke den fullständighet, att därav närmare framgå de grunder, enligt vilka den sakkunnige kunnat komma till de uppskattningar i avseende å byråns framtida personalbehov, som motsvarar den föreslagna personalstaten. Dessa uppskattningar måste emellertid i varje fall betecknas såsom oriktiga och synas icke i någon mån vara ägnade att läggas till grund för ett fastställande av byråns personalstat. Det vill synas, som om den sakkunnige överhuvud taget icke varit övertygad om att en mera betydande utökning av byråns arbetsbörda vore att räkna med såsom för framtiden bestående. Därpå tyder, bland annat, den omständigheten, att de föreslagna tjänsterna i så stor utsträckning upptagits på extra stat. Den av den sakkunnige föreslagna personalstaten synes vara beräknad med utgångspunkt från byråns nuvarande organisation. Det nuvarande personalbeståndet med dess av de speciella omorganisationsuppgifterna föranledda tillsats av extra tjänster lämpar sig dock icke för normala förhållanden i framtiden, enär dels nya arbetsuppgifter tillkomma i framtiden såsom följd av den nya lagstiftningens genomförande och dels redan det nuvarande personalbeståndet är otillräckligt för fullgörande av samtliga uppgifter, som åligga styrelsen i dess egenskap av tillsynsmyndighet. Den omständigheten, att i betänkandet föreslås en reducering av byråns tre ordinarie tjänster till

två, understryker på sitt sätt, att förslaget upprättats utan förutgången med stöd av redan vunna erfarenheter verkställd beräkning av de för framtiden bestående arbetsuppgifternas omfattning. En sådan reducering framstår ju som en ren orimlighet, om man tager i betraktande, att byråns ordinarie manliga personalbestånd enligt allmän uppfattning redan under den gamla lagstiftningens tid var otillräckligt och i behov av förstärkning.

Den framtida arbetsbördan motiv för en utökning av personalen. Emellertid torde det icke möta större svårigheter att visa upp, att arbetsbördan för framtiden kommer att bliva väsentligt större än den, som vid tiden för tillkomsten av 1931 års sjukkasselagstiftning åvilade byrån, något som eljest borde framstå såsom helt naturligt. I Kungl. Maj:ts proposition (nr 41) till 1934 års riksdag uttalade också föredragande departementschefen, att det utan vidare vore tydligt, att en förstärkning av personalen å byrån även efter övergångstidens slut i anledning av sjukkassereformen vore påkallad. De faktorer, som göra en personalökning nödvändig, äro så påtagliga och ha under sistförflutna år redan i sådan utsträckning visat sin verkan, att omfattningen av den för framtiden bestående arbetsbördan synes kunna med tillräckligt stor säkerhet uppskattas. En sådan uppskattning ger vid handen, att arbetsbördan i framtiden kommer att väsentligt överstiga den, som motiverar en personalstat av den föreslagna omfattningen. Erinras må i detta sammanhang, att de arbetsuppgifter, som för framtiden komma att åvila byrån, i det stora hela icke äro till sin art nya och oprövade. I den mån de icke kunna betraktas såsom enahanda med åligganden, som byrån redan under den äldre sjukkasselagstiftningens tid haft, har likvisst sedan den nya lagstiftningens tillkomst flerårig erfarenhet vunnits beträffande de flesta uppgifterna.

Vid en jämförelse mellan å ena sidan byråns arbetsbörda och därav föranledda personalbehov under den äldre sjukkasselagstiftningens tid samt å den andra den sannolika framtida arbetsbördan jämte häremot svarande erforderlig personal är till en början att märka, att byråns personal under nämnda tid, såsom redan antytts, var otillräcklig för dåvarande arbetsuppgifter. I detta hänseende må endast erinras om, *att* det statistiska arbetet i väsentlig mån fick ligga nere, varigenom de till styrelsen insända statistiska årsredogörelserna på grund av bristande tillgång på personal icke sedan 1931 kunnat göras till föremål för granskning eller bearbetning i erforderlig grad; *att* inspektionsverksamheten i alltför stor utsträckning måste eftersättas (under tiden för omorganisationen hava inspektioner kunnat förekomma endast i enstaka fall, då särskilda omständigheter gjort dylik åtgärd ofrånkomlig); *samt att* behovet av en juridisk sekreterare i hög grad gjorde sig gällande (socialstyrelsen har upprepade gånger i underdåniga framställningar, nämligen den 8 oktober 1913, den 4 oktober 1915, den 31 maj 1916, den 6 juni 1921 och den 27 september 1922 gjort anmälan om sistberörda behov; hurusom detta behov numera är än mer framträdande, har styrelsen framhållit i sina anslagsäskanden för budgetåret 1936/1937). I dessa hänseenden har tack vare den nya lagstiftningens genomförande inträtt den förändringen, att behovet av juridisk sekreterare blivit

åtminstone tillsvidare tillgodosett. I övrigt äro emellertid förhållandena oförändrade, varför såväl det statistiska arbetet som inspektions- och revisionsverksamheten på grund av personalbrist måst ligga i det närmaste nere.

Antal registerenheter. Olika omständigheter, vilka i betänkandet icke alls eller icke tillräckligt framhållits, medverka också var för sig kraftigt till den ansvällning av arbetsbördan, som man efter avarbetandet av förefintlig balans för framtiden måste räkna med såsom en bestående följd av lagstiftningens genomförande. I detta hänseende må följande särskilt framhållas. Av stor betydelse för arbetsbördans omfattning i framtiden måste givetvis vara redan antalet av de understödsföreningar, som tillsynen omfattar. Flertalet av byråns arbetsuppgifter kunna t. o. m. i fråga om numerären sättas i direkt relation till antalet registerenheter, såsom exempelvis de göromål, som sammanhänga med registrens förande, med ärenden angående stadgeändring m. m. Vad detta betyder inses därav, att medan tillsynen den 31 december 1931 omfattade 1 770 registerenheter, varav 1 223 statsunderstödda sjukkassor, totala antalet hos sjukkassebyrån registrerade understödsföreningar den 15 augusti 1936 uppgick till 3 063 (i likvidation trädda, men ännu ej upplösta kassor icke inräknade), av vilka 1 359 utgjorde erkända sjukkassor. Den stora utökning av antalet icke statsunderstödda understödsföreningar, som av angivna siffror framgår, torde till största delen bero på de samtidigt med förordningen om erkända sjukkassor tillkomna ändringarna i lagen om understödsföreningar, varigenom även de icke statsunderstödda sjukkassorna ävensom samtliga kapitalunderstödsföreningar med minst femtio medlemmar, som bildats för övertagande och fortsättande av de gamla, numera erkända sjukkassornas begravningshjälpsverksamhet, hänfördes under nyssnämnda lag. Att den sålunda tillkomna gruppen av understödsföreningar medför ett avsevärt tillskott av arbete — såväl i fråga om registrering och övriga juridiskt-administrativa arbetsuppgifter som beträffande statistiken — är alldeles uppenbart. Att märka är även att det här, liksom i stor utsträckning, då det gäller de erkända lokalsjukkassorna är fråga om sammanslutningar, vilkas skötsel vilar i händerna på personer utan högre teoretisk skolning, varför behovet av handledning från tillsynsmyndighetens sida medelst råd och upplysningar eller genom anvisningar eller annat inskridande blir särskilt stort.

Statsbidrag m. m. Vad särskilt de statsunderstödda sjukkassorna beträffar är givet, att behovet av ledning och kontroll stegras, ej blott i den mån kassornas antal stiger utan även i förhållande till beloppen av de utgivna statsbidragen. I detta hänseende må erinras, att medan statsbidraget till sjukkasseväsendet under året närmast före den nya lagstiftningens genomförande uppgick till 4·5 miljoner kronor den för budgetåret 1937/1938 föreslagna anslagssumman för detta ändamål uppgår till 13·5 miljoner kronor.

I fråga om statsbidragen är emellertid i detta sammanhang icke endast de utbetalda slutsummornas storlek att beakta utan även ordningen för bidragens utanordnande. Den rätt att kvartalsvis utbekomma förskott å statsbidra-

get, som med den nya organisationen införts, medför ett avsevärt tillskott till byråns arbetsbörda. Mot c:a 1 250 statsbidragsansökningar årligen före omorganisationen svara nu omkring 3 700 ansökningar, en summa som emellertid med all sannolikhet kommer att stiga, sedan nya erkända kassor tillkommit och kassorna mera allmänt blivit förtrogna med det nyinförda förskottssystemet.

Även den nya form av sjukhjälp, som läkarvårdsersättningen representerar, är ägnad att i hög grad göra arbetet med statsbidragens utanordnande betungande. Till belysande härav är det tillräckligt att meddela, att varje post i den läkarräkning, varmed av sjukkassa utbetalad vårdnadsersättning verifieras, måste, för att statsbidrag icke skall felaktigt utgivas, kontrolleras med hänsyn till att utbetalningen överensstämmer med vad den för dylika ersättningar fastställda taxan föreskriver.

En annan nytillkommen arbetsuppgift, som icke vid betänkandets tillkomst synes hava mycket beaktats, utgör handhavandet av tillsynen över centralsjukkassornas befattning med tillerkännande och utbetalande av moderskapsunderstöd samt av utanordnandet av ersättning till centralsjukkassorna för av dem utbetalade dylika understöd. Då denna del av sjukkassebyråns verksamhet innefattar, bland annat, granskning, formellt och sakligt, av f. n. årligen omkring 53 000 moderskapsunderstödsansökningar jämte åtföljande bilagor till dessa ansökningar, torde det vara uppenbart, att här är fråga om ett arbetskvantum, som icke kan få lämnas ur räkningen vid en kalkyl av behovet av arbetskraft å byrån.

Enligt visst av den sakkunnige framlagt förslag skulle byrån visserligen befrias från det arbete, som åsamkas byrån av handläggningen utav de s. k. tvistemålen och därigenom kunna göra en besparing i personalavseende. Att en dylik minskning icke torde vara att räkna med framgår emellertid av vad i detta hänseende tidigare blivit anfört. Tvärtom lärer man med hänsyn till det ökade antalet föreningar böra räkna med en stark ansvällning i framtiden även av dessa förvaltningsuppgifter.

Försäkringstekniska uppgifter. Även byråns rent försäkringstekniska arbetsuppgifter måste för framtiden få en betydligt större omfattning än förr. Till belysande härav meddelas följande rörande ifrågavarande arbetsuppgifter i vad de röra de erkända sjukkassorna.

Beträffande den försäkringstekniska analysen av sjukförsäkringsverksamheten gäller, att densamma, jämförd med dödsfalls- eller livsfallsförsäkringen, kompliceras på grund av en betydande instabilitet och svårbedömlighet hos de faktorer, som ingå i beräkningarna. Sjukligheten är sålunda beroende icke endast av den normala sjukdomsförekomsten utan i framträdande grad jämväl av mer eller mindre tillfälliga störningar, vilkas ursprung ej alltid kan klarläggas. De härigenom uppkommande svårigheterna att ernå säkert underlag för beräkningarna accentueras ytterligare därigenom, att försäkringsfallet inom sjukförsäkringen icke alltid kan klart fastställas utan ofta blir beroende av ett subjektivt bedömande, huruvida sjukhjälpsrätt föreligger eller

ej. Man får också räkna med sådana förhållanden som att ombyte av ledningen för en sjukkassa kan medföra olika bedömande av fallen, att en gynnsam utveckling av kassans ekonomi kan få till följd större liberalitet vid sjukhjälpsutbetalningen än då ekonomien är svag, att sjukhjälpsutbetalningarna påverkas av konjunkturförhållandena, så att ökad arbetslöshet medför ökade utbetalningar o. s. v. Härav följer, att de försäkringstekniska beräkningarna måste grundas på ett så omfattande beräkningsunderlag som överhuvud är möjligt att åstadkomma. Å andra sidan måste dock grunderna väljas så, att desamma i möjligaste mån ansluta sig till de rent lokala förhållandena i varje särskilt fall.

De beräkningsgrunder, som socialstyrelsen i samråd med för ändamålet tillkallade experter uppgjort för beräknandet av avgifter för de erkända sjukkassorna, äro så beskaffade, att de i möjligaste mån tillgodose såväl kravet på ett omfattande beräkningsunderlag som också anpassningen till de lokala förhållandena. Med hänsyn till sjukdomsriskens väsentliga olikhet vid olika levnadsåldrar har det varit nödvändigt att beräkna avgifterna under hänsynstagande till vederbörande sjukkassebestånds ålderssammansättning ävensom till den förskjutning av ålderssammansättningen, som med tiden kan förväntas komma att inträda. Avgifterna bli på grund härav fastställda till sådan storlek, att det kan förutsättas, att de ökade sjukdomsriskerna till följd av den beräknade förskjutningen av medlemsbeståndets ålderssammansättning i framtiden icke komma att påkalla successiva höjningar av avgifterna. Även om denna beräkningsmetod innebär ett betydande merarbete, är det givet, att de sålunda beräknade avgifterna indirekt gagna verksamheten, i det att kassorna icke så ofta, som eljest skulle bli fallet, behöva företaga avgiftsförhöjningar.

Med hänsyn till å ena sidan den uppläggning avgiftsproblemet sålunda fått och å andra sidan den betydande osäkerhet, som enligt vad ovan framhållits, vidlåder den försäkringstekniska analysen inom sjukförsäkringen, är det uppenbart, att en fortlöpande övervakning av varje enskild sjukkassas ekonomiska utveckling äger rum och att denna övervakning måste utföras av tillsynsmyndigheten. I denna övervakning måste uppenbarligen ingå, att tillsynsmyndigheten med lämpligt valda mellanrum samt eljest då omständigheterna motivera detta verkställer omprövning av avgifternas bärighet för varje erkänd sjukkassa, grundad på senast vunnen erfarenhet rörande sjuklighetsförhållanden och andra faktorer, som inverka på den ekonomiska utvecklingen i kassan.

Beträffande centralsjukkassorna har skyldighet att periodiskt undersöka den ekonomiska utvecklingen ålagts kassorna själva genom uttryckligt stadgande härom i 39 § sjukkasseförordningen. Emellertid torde de beräkningsgrunder, som antagits för beräknandet av avgifter för de erkända sjukkassorna, ävensom grunderna för fondbildningen inom kassorna hava en så egenartad karaktär, att det i praktiken icke torde bliva möjligt att utanför styrelsen utföra sådan försäkringsteknisk utredning, som ovan sagts, helst som man för dylik utredning måste äga tillgång till styrelsens statistiska material, vederbörligen bearbetat för ändamålet. Härtill kommer, att de försäkringstekniska

utredningarna böra för centralsjukkassorna utföras i ett sammanhang, samt att, även om centralsjukkassorna skulle verkställa utredningarna, dessa dock måste kontrolleras av styrelsen, vilket måste kräva i det närmaste samma arbete som utredningarnas utförande.

På grund härav synes vara nödvändigt, att de försäkringstekniska utredningarna och därav betingade omprövningar av avgifterna jämväl för centralsjukkassorna anförtros åt styrelsen att verkställas å sjukkassebyrån. Då emellertid för en sådan anordning beträffande centralsjukkassorna kräves ändring av sjukkasseförordningen på denna punkt, kommer styrelsen i sinom tid att hemställa om åtgärder för en sådan ändrings genomförande.

Av det försäkringstekniska arbete, som förenämnda utredningar komma att medföra, må här särskilt framhållas de omfattande och komplicerade materialbearbetningar, som skola föregå utredningarna i fråga. Sålunda skall med ledning av de från sjukkassorna insända sjukdomsfallsförteckningarna sammanställning göras för olika åldersgrupper av relativa antalet sjukdomsfall med hänsyn jämväl till olika varaktighet, varjämte viss fördelning skall ske efter ersättningens storlek. Förutom genom det krävande arbete, som sålunda blir förenat med de omfattande materialbearbetningarna, kompliceras ifrågavarande utredningar jämväl rent tekniskt genom det förhållandevis stora antalet beräkningsfaktorer (dödlighet, räntefot, sjukdomsfrekvens och sjukdomsduration), vilka skola ingå i beräkningarna. Omfattningen av hithörande arbetsuppgifter framgår även därav, att antalet erkända centralsjukkassor f. n. utgör 28 och antalet erkända lokalsjukkassor 1 331 med ett sammanlagt uppskattat medlemsantal av 950 000.

I detta sammanhang må erinras om den stora vikt, som vid genomförandet av den nya lagstiftningen om det statsunderstödda sjukkasseväsendet fästes icke endast därvid att premieberäkningen skedde på fullt tillfredsställande sätt utan även därpå, att tillsynsmyndigheten noggrant gåve akt på centralsjukkassornas soliditet och i god tid vidtoge sådana åtgärder, som, närmast i form av påkallande av premiehöjning, uttaxering eller förmånsnedsättning, kunde erfordras för att bevara densamma.

B. Styrelsens förslag till personalstat.

Med hänsyn till de påtalade bristfälligheterna hos den sakkunniges förslag, i vad det gäller byråns framtida personalbehov, synes det vara påkallat, att här lämna en kortfattad översikt över byråns verksamhet i dess helhet och i anslutning härtill angiva det personalbehov, som kan anses motsvara de olika förvaltningsuppgifterna. Här må uttryckligen betonas, att — på grund av omständigheter, som redan av det ovan anförda liksom av vad här nedan närmare utvecklas, torde framgå — sjukkassebyrån, därest dess personalbestånd icke väsentligt utökas utöver det av den sakkunnige föreslagna, ej är i stånd att handlägga alla de uppgifter, som lagstiftaren ålagt tillsynsmyndigheten. Den i det följande föreslagna personalstaten är att fatta som ett ovillkorligt minimum, för att byrån skall behörigen kunna fullgöra sina åligganden. Det av den sakkunnige framlagda förslaget skulle däremot med säkerhet med-

föra allvarliga missförhållanden i avseende å tillsynen över sjukkasse- och understödsföreningsväsendet, i det att många med tillsynen sammanhängande arbetsuppgifter i så fall måste helt åsidosättas.

Till belysande av den arbetsbörda, som påvilar byrån, må då till en början meddelas följande siffror rörande dels antalet under år 1935 anhängiggjorda, till byråns verksamhetsområde hörande ärenden av olika slag ävensom antalet inkomna skrivelser angående under året handlagda ärenden och dels antalet under år 1935 slutbehandlade ärenden samt avgångna skrivelser rörande under året handlagda ärenden. Ehuru siffrorna ej äro fullt jämförbara, i det att siffrorna för slutbehandlade ärenden samt in- och utgångna skrivelser hänföra sig till under året handlagda ärenden, oavsett om ärendena då blivit anhängiggjorda eller icke, giva desamma dock en god föreställning om arten och omfattningen av byråns arbetsuppgifter under ett verksamhetsår. Endast såtillvida giva uppgifterna icke någon fullständig bild av arbetsbördan, att därav icke framgår den rådgivande och upplysande verksamhet, som i betydande omfattning äger rum per telefon eller vid personligt besök å tjänsterummet, och ej heller omfattningen av den arbetsbörda, som ärendena rörande moderskapsunderstöd representera. Beträffande sistnämnda ärenden förhåller sig nämligen så, att de olika ansökningarna om dylikt understöd icke diarieföras var för sig utan upptagas i diariet under samma nummer som den kvartalsredovisning, till vilken ansökningarna höra. I själva verket uppgår antalet understödsansökningar, vilka var och en måste underkastas granskning å byrån, innan utanordning av ersättning sker, till en siffra, som för innevarande år torde komma att belöpa sig till i runt tal 53 000.

Ärendenas karaktär	Under 1935 anhängiggjorda ärenden	Inkomna skrivelser ang. under 1935 handlagda ärenden	Avgjorda ärenden samt avgångna skrivelser ang. under 1935 handlagda ärenden
Kungl. remisser och utslag	81	—	46
Underdåniga framställningar	—	—	6
Nyregistrering av erkända sjukkassor och andra understödsföreningar	328	936	1 106
Stadgeändring	279	243	365
Ändring av föreningsstyrelses sammansättning och i rätten till firmateckning	1 487	1 000 (approx.)	2 487
Överlåtelse	348	393	660
Likvidation och upplösning	201	102	279
Tvister (ang. sjukhjälpsrätt m. m.)	526	1 646	1 944
Förfrågningar (ang. stadgetolkning m. m.)	1 065	231	1 128
Medelsredovisning	30	29	40
Statsbidrag	3 636	5 131	4 915
Moderskapsunderstöd	91	226	235
Statistisk redogörelse	2 639	—	—
Diverse ärenden	18	—	12
	10 729	**9 987**	**13 228**

Med hänsyn till ärendenas natur kunna särskiljas tre huvudgrupper av arbetsuppgifter å byrån, nämligen

1:o) juridiskt-administrativa uppgifter;

2:o) försäkringstekniska uppgifter samt

3:o) uppgifter rörande statsbidrag, moderskapsunderstöd, revision och statistik.

Vill man ernå en ändamålsenlig organisation av byråns verksamhet, torde byrån på motsvarande sätt böra uppdelas i tre olika avdelningar, var och en med sina särskilda arbetsuppgifter men givetvis samarbetande i den mån detta är påkallat, exempelvis vid handläggningen av sådana ärenden, som beröra mer än en avdelnings verksamhet. Efterföljande organisationsplan har uppgjorts med utgångspunkt från en sådan uppdelning av byrån.

Behovet av byrådirektörsbefattning. På byråchefen ankommer givetvis i första hand att inom byrån utöva den högsta ledningen av arbetet på de tre avdelningarna. Därjämte åligger honom, förutom föredragning eller eget beslutande i vissa ärenden, att taga befattning med alla uppgifter av mer allmän natur, som sammanhänga med tillsynen över sjukkassor och andra understödsföreningar. På grund av de löpande ärendenas stora antal måste byråchefens arbetsbörda under sådana förhållanden bliva synnerligen omfattande. Det torde därför vara ofrånkomligt, att den nuvarande *byrådirektörsbefattningen* bibehålles i framtiden och icke endast tillsvidare, som den sakkunnige ifrågasatt, för möjliggörande av sådan lindring i byråchefens arbetsbörda, att han blir i möjligaste mån befriad från rent expeditionella göromål. Befattningen i fråga bör därför nu uppföras på ordinarie stat. Vid ett bibehållande av byrådirektörsbefattningen skulle denna tjänsteman liksom nu vara byråchefens närmaste man. Förutom åt byråarbete skulle han ägna sig åt uppgifter av yttre natur, företrädesvis inspektioner av erkända sjukkassor. För att denna betydelsefulla verksamhet skall bli till avsedd nytta förutsättes, att styrelsen har till sitt förfogande en tjänsteman, som besitter erforderliga förutsättningar härför och intager en emot uppgiftens betydelse svarande ställning.

Att såsom den sakkunnige föreslagit uppställa fordran på försäkringsteknisk kompetens för innehavarna av byråchefs- och byrådirektörstjänsterna synes icke vara lämpligt. I fråga om byråns chef har vid tillsynsmyndighetens inrättande icke förutsatts fordringar på speciell utbildning i ena eller andra hänseendet utan har huvudvikten lagts därpå, att hos honom framstående duglighet i allmänhet jämte intresse för och ingående kännedom om sjukkasseväsendet vore tillfinnandes. Detta bör gälla även för framtiden. Även i avseende på byrådirektören, som skall vara byråchefens närmaste man och vid förfall för denne vara hans vikarie, torde detsamma böra vara gällande.

Juridiskt-administrativa avdelningen. Hit äro att hänföra i huvudsak följande ärenden:

1:o) *underdåniga utlåtanden* i anledning av kungl. remisser rörande besvär över av socialstyrelsen fattade beslut eller utan samband med besvär;

2:o) *underdåniga* på styrelsens initiativ gjorda *framställningar;*

3:o) handläggning av ärenden rörande *nyregistrering av erkända sjukkassor och andra understödsföreningar.*

Handläggningen av dessa ärenden innefattar dels en allmän formell granskning och dels undersökning, att stadgarnas avfattning överensstämmer med gällande författningar. Granskningen föranleder i regel betydande skriftväxling samt tidsödande överarbetning av stadgarna.

4:o) handläggning av ärenden rörande *stadgeändring.*

Härom gäller i huvudsak vad som anförts vid 3:o).

5:o) ärenden rörande *ändring i föreningsstyrelses sammansättning samt i rätten till firmateckning.*

6:o) ärenden rörande *överlåtelse* helt eller delvis av understödsförenings rörelse.

Avgörandet, vilket protokollföres, föregås förutom av en reell prövning av överlåtelsevillkoren jämväl av en formell granskning, att förutsättningarna för överlåtelsen äro för handen.

7:o) ärenden rörande *likvidation och upplösning.*

8:o) *ärenden av tvistemåls natur.*

Handläggningen av dessa ärenden, vilka oftast avse rätt till medlemskap, till sjukhjälp eller till annat understöd, är i regel mycket tidsödande, då styrelsens ståndpunkttagande måste föregås av nödiga utredningar genom förklaringar och påminnelser.

9:o) *upplysnings- och rådgivande verksamhet.*

Denna verksamhet omfattar i huvudsak besvarande av förfrågningar rörande tolkning av stadgar och till byråns förvaltningsområde hörande författningar.

10:o) ärenden rörande *medelsredovisning* jämlikt 87 § tredje stycket vid 5) understödsföreningslagen samt 35 § andra stycket vid 5) och 6) sjukkasseförordningen.

11:o) bedömande av till byrån av föreningar och försäkrade hänskjutna frågor, vilka regleras genom andra författningar än dem som direkt gälla understödsföreningarnas verksamhet, såsom avtalslagen, lagen om försäkringsavtal, skiljemannalagen o. s. v.

Å byrån finnas f. n. 8 befattningshavare med juridisk-administrativ kompetens, nämligen

1 extra sekreterare,
1 ordinarie aktuarie och registrator,
5 heltids- och 1 halvtidsamanuens.

En — tidvis 2 — av dessa heltidsamanuenser är dock upptagen av arbetet med granskning av moderskapsunderstödsansökningar och därav föranledda göromål och torde därför böra hänföras till nu ifrågavarande avdelning.

För tillgodoseende av det framtida personalbehovet äro följande befattningar erforderliga, nämligen 1 sekreterare, 2 notarier och 2 amanuenser.

Av de bägge *notarietjänsterna* är den ena (nuvarande aktuarie och registra-

tor) påkallad uteslutande med hänsyn till registreringsarbetet. Såsom skäl för inrättande av ytterligare en notarietjänst må anföras följande.

På grund av den stora omfattningen av de arbetsuppgifter, som åvila de båda högsta juristbefattningarnas innehavare (sekreteraren på extra stat samt aktuarien) äro de två stora och betydelsefulla ärendesgrupperna tvistemål och förfrågningar av juridiskt-administrativ innebörd anförtrodda åt amanuenser. Dessa få i sin handläggning av dessa ärenden arbeta mycket självständigt, och handledning förekommer med hänsyn till arbetsbördan för de högre tjänstemännen i mycket begränsad utsträckning. Då dessa i och för sig kvalificerade arbetsuppgifter mycket ofta kräva en på långvarig erfarenhet grundad kännedom om sjukkassors och andra understödsföreningars praxis, av tillsynsmyndigheten tidigare tillämpad tolkning av lag- och stadgebestämmelser på området och ofta även en särskild lokal- och personkännedom, synes redan detta motivera inrättandet av en ordinarie notarietjänst i 21:a lönegraden för ifrågavarande arbetsuppgifter. Med hänsyn särskilt till de stora kraven på förmåga av klart och självständigt omdöme vid bedömandet av vad som i visst hänseende kan anses styrkt och på förmågan att med hänsynstagande till omständigheterna i det särskilda fallet finna den rätta vägen i fråga om utredning eller slutligt avgörande av en tvistefråga kan det rent av ifrågasättas, om icke den tjänsteställning, som sålunda föreslagits för den befattningshavare, som i första hand skulle svara för hithörande uppgifter, är lägre än vad som brukar vara fallet inom statliga förvaltningsområden med i någon mån jämförliga uppgifter.

Vad behovet av *amanuensbefattningar* beträffar, så torde detta komma att minska i den närmaste framtiden, sedan den balans av oavgjorda ärenden hunnit avarbetas, som efter år 1931 uppkommit inom ifrågavarande avdelning. Minst två amanuenser med juridisk kompetens erfordras dock för att avdelningens behov skall vara tillgodosett i framtiden.

Beträffande såväl sekreteraretjänsten som den föreslagna nya notarietjänsten finner styrelsen avgörande skäl tala för att bägge tjänsterna uppföras på *ordinarie stat*. Vad särskilt angår sekreteraretjänsten, vilken även den sakkunnige funnit vara behövlig, torde enbart den omständigheten, att behovet av en sådan tjänst, såsom tidigare anförts, gjort sig gällande redan under den gamla lagstiftningens tid och vid upprepade tillfällen alltsedan år 1913 blivit av styrelsen anmält, utgöra tillräckligt starkt motiv för dess placering i ordinarie grad. Då den sakkunnige trots dessa förhållanden och utan hänsyn till den starka ökningen av byråns juridiskt-administrativa arbetsuppgifter efter den nya sjukkasselagens tillkomst ifrågasatt tjänstens bibehållande på extra stat, utgör detta, enligt styrelsens mening, ett ytterligare belägg för huru föga genomtänkt den sakkunniges organisationsförslag är även i dess enskildheter. Detta framgår än ytterligare, om man gör en jämförelse med den föreslagna personalstaten för byrån för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, beträffande vilken — för övrigt med fullt fog — föreslås sekreteraretjänstens uppförande på ordinarie stat.

Vid bedömandet av frågan om *placering i lönegrad* av sekreteraretjänsten

måste man, liksom beträffande den i det följande föreslagna förste revisorstjänsten, taga i betraktande dels omfattningen och den skiftande arten av göromålen å byrån samt dels — och framför allt — den ordning, som tillämpas för handläggning och avgörande av ärendena inom byråns förvaltningsområde. I sistnämnda hänseende gäller sålunda för närvarande, att den på ämbetsverkets chef ankommande beslutanderätten i flertalet ärenden delegerats åt byråchefen, medan åt byrådirektören och de bägge sekreterarna överlåtits att i sådana fall handhava ärendenas föredragning. Så länge nuvarande organisation med en enda byrå för handläggning av sjukkasse- och understödsföreningsärenden blir bestående, torde det icke bliva möjligt att frångå denna ordning för ärendenas behandling. De ärenden, varom detta gäller, avse registrering av olika slag, utanordnande av statsbidrag och moderskapsunderstöd, gillande av överlåtelse av understödsförenings rörelse m. m. På grund härav måste anses befogat, att sekreteraretjänsten, vilkens innehavare förutsättes skola fungera såsom föredragande, blir placerad i lönegraden B 26. Det må erinras, att den sakkunnige beträffande sekreteraretjänsten å nuvarande andra byrån förordat dennas placering i lönegraden B 26 och därvid som skäl anfört den tjänsten åvilande föredragningsskyldigheten. Att samma skäl icke fått göra sig gällande beträffande sekreteraretjänsten å sjukkassebyrån synes anmärkningsvärt, särskilt om man tager i betraktande det stora antalet av byråns ärenden, som avgöras efter föredragning inför byråchefen. Sålunda avgjordes på detta sätt under år 1935 ej mindre än 5 800 ärenden, medan antalet ärenden, som avgjordes av generaldirektören, endast uppgick till 370.

Försäkringstekniska avdelningen. Förutom den fortlöpande övervakningen av de erkända sjukkassornas ekonomiska verksamhet, vilken arbetsuppgift ovan i annat sammanhang närmare avhandlats, ankommer det på tillsynsmyndigheten att beträffande dessa kassor handlägga förekommande *löpande ärenden* av försäkringsteknisk natur. Dessa ärenden äro i huvudsak följande:

1:o) *stadgeändringar*, berörande de materiella grunderna för verksamheten. Dylika ändringar komma först och främst att påkallas i anslutning till de regelbundet återkommande omprövningarna av avgifterna. Härtill komma stadgeändringar, som innebära en utvidgning av sjukhjälpsprestationerna.

2:o) *överlåtelser* av icke statsunderstödd förenings rörelse på erkänd sjukkassa (jämlikt 68 § understödsföreningslagen). Dylika överlåtelser torde komma att bli ganska vanliga. Innan ett sådant ärende avgöres, har tillsynsmyndigheten, bland annat, för att kunna bedöma inverkan av överlåtelsen på kassans ekonomiska stabilitet, att verkställa försäkringsteknisk utredning av den överlåtande föreningens ställning. I de fall, då endast en del av rörelsen överlåtes, vilket torde bli regel, eftersom flertalet icke statsunderstödda sjukkassor även meddela begravningshjälp, måste dessutom tillses, att den överlåtande föreningens tillgångar bliva på ett rättvist sätt fördelade mellan den överlåtna och kvarvarande verksamheten.

3:o) *avgiftsbestämning* för nybildade erkända sjukkassor, konstituerade jämlikt 19 § sjukkasseförordningen. Då den nya organisationen med avseende

å antalet erkända lokalsjukkassor ännu ej är utbyggd, torde ärenden av detta slag under lång tid framåt bliva ganska vanliga.

4:o) *upphörande av avsättning till fond* eller undantagande av viss del av sjukhjälpsfonden för andra ändamål (35 § sjukkasseförordningen). Ärenden av detta slag erfordra med hänsyn till de beräkningsgrunder, som antagits för de erkända sjukkassorna, en synnerligen omsorgsfull prövning.

Vad i det föregående anförts har avseende å erkända sjukkassor. Beträffande *övriga understödsföreningar* äro arbetsuppgifterna av försäkringsteknisk natur i huvudsak följande:

1:o) granskning av ärenden rörande *registrering av understödsförening* i fall, då försäkringsteknisk granskning bör ske, såsom beträffande pensionskassor och övriga föreningar, som skola registreras med godkända stadgar.

2:o) granskning av ärenden rörande *stadgeändring*, där ändringen avser de materiella grunderna för verksamheten. Härvid skall särskilt tillses, att icke vissa medlemmar genom stadgeändringen otillbörligt gynnas på övriga medlemmars bekostnad (jfr 44 § understödsföreningslagen).

3:o) granskning av ärenden rörande *överlåtelse*, helt eller delvis, av understödsförenings rörelse på annan understödsförening eller försäkringsanstalt. Härvid skall särskilt tillses, att icke vissa medlemmar otillbörligt gynnas på andras bekostnad, ävensom att skälig hänsyn tages till såväl den överlåtande som den övertagande föreningens ekonomiska ställning.

Till nämnda allmänna arbetsuppgifter komma vissa ytterligare uppgifter avseende dels *understödsföreningar med godkända stadgar* och dels *pensionskassor*. För dessa föreningar påbjuder understödsföreningslagen i princip skyldighet att låta verkställa *försäkringsteknisk utredning* beträffande förstnämnda föreningar varje år och beträffande sistnämnda vart femte år. I fråga om dylika föreningar tillkommer därför som ytterligare uppgift bl. a. att granska inkommande försäkringstekniska utredningar särskilt med hänsyn till använda beräkningsgrunder samt att föreslå de åtgärder, som i anslutning härtill kunna befinnas påkallade.

Under den gamla lagstiftningens tid var det försäkringstekniska arbetet anförtrott åt en sekreterare med en amanuens som biträde. Till en början ankom på ifrågavarande sekreterare icke blott att svara för det försäkringstekniska arbetet utan jämväl att fullgöra vanliga sekreteraregöromål. Emellertid inträdde ganska snart, med den ökade omfattningen av arbetsuppgifterna av försäkringsteknisk art, en förändring av sekreterarens åligganden, så att dessa i huvudsak kommo att omfatta de försäkringstekniska arbetsuppgifterna, medan ärendena av juridisk-administrativ natur överflyttades på den å byrån anställde aktuarien (med juridisk utbildning).

Det torde framstå såsom alldeles klart, att det för framtiden än mer än hitintills erfordras en särskild tjänsteman för handhavandet av den närmaste ledningen av de försäkringstekniska utredningarna å byrån. Att denna tjänsteman bör såsom hittills innehava minst sekreterares tjänsteställning torde vara motiverat icke endast med hänsyn till vikten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som skulle åligga honom, utan även till de svårigheter, som en-

ligt erfarenheten möta, då det gäller att finna såväl formellt som reellt kompetenta sökande till tjänst, för vilken försäkringsteknisk utbildning fordras. Med hänsyn till arbetets natur bör emellertid tjänsten i framtiden givas benämningen förste aktuarie.

Endast en betydande undervärdering av omfattningen av de arbetsuppgifter, som åvila byråns personal, i förening med en viss underskattning av de försäkringstekniska uppgifternas betydelse och kvalitet och en icke mindre påtaglig bristande förståelse för den kraftiga stegring i samma uppgifter, som hela understödsföreningsväsendets och särskilt de statsunderstödda sjukkassornas alltjämt pågående starka utveckling innebär, synes kunna förklara det av den sakkunnige framförda förslaget, att den nu med försäkringsteknisk kompetens utrustade sekreteraretjänsten skall indragas och byrån alltså ställas utan särskild högre tjänsteman för det försäkringstekniska arbetet. Av betänkandet synes framgå, att den sakkunnige tänkt sig, att ifrågavarande mycket omfattande arbetsuppgifter skulle handhavas av byråchefen jämte byrådirektören eller, efter eventuell indragning av den på extra stat föreslagna byrådirektörstjänsten, av byråchefen ensam. Man synes kunna sluta sig härtill av det gjorda uttalandet, att bägge dessa tjänstemän böra äga »försäkringsteknisk utbildning». Att en sådan anordning icke är genomförbar ligger emellertid i öppen dag. Ty givetvis lärer det aldrig kunna bli möjligt för byråchefen eller för hans närmaste man, byrådirektören, av vilka den förre har ledningen av hela byråns arbete om hand och den senare avses skola i stor omfattning företaga inspektionsresor, att samtidigt omhänderha de omfattande utredningar, som måste ingå i det försäkringstekniska arbetet. Beträffande den nuvarande innehavaren av byrådirektörstjänsten gäller för övrigt, att han icke formellt besitter sådan aktuariekompetens, som avses i 81 § understödsföreningslagen.

Vad angår personalbehovet i övrigt synes mångfalden av hithörande arbetsuppgifter och även arbetets synnerligen krävande natur motivera upprättande av ny försäkringsteknisk aktuariebefattning. Att beakta är, att det försäkringstekniska arbetet ej endast avser de statsunderstödda sjukkassorna utan även pensionskassor och understödsföreningar med godkända stadgar, varför det icke torde bli möjligt för förste aktuarien ensam att ombesörja allt hithörande arbete, även om, som ifrågasättes, avdelningen dessutom utrustas med en amanuensbefattning. I mån av tid förutsättes aktuarien skola biträda vid arbetet med det statistiska materialet.

Följande personal är, på grund av vad ovan anförts, erforderlig för de försäkringstekniska arbetsuppgifterna, nämligen 1 förste aktuarie, 1 aktuarie och 1 amanuens.

Att förste aktuarietjänsten bör vara uppförd på *ordinarie stat* följer utan vidare av att tjänsten är densamma som nuvarande ordinarie sekreteraretjänst å byrån. Vad beträffar *placeringen i lönegrad* torde det kvalitativt högtstående och betydelsefulla arbete, som tjänstens innehavare har att utföra, utgöra tillräckligt motiv för dess placering i lönegraden B 26. Styrelsen vill även erinra om att förslag om placering i denna grad av nuvarande ordinarie

sekreteraretjänst framlades av Kungl. Maj:t i proposition (nr 206) till 1929 års riksdag, därvid såsom huvudsakligt skäl anfördes de med tjänsten förenade göromålen av försäkringsteknisk natur samt detta arbetes stora betydelse för en sund utveckling av sjukkasseverksamheten. Att dessa skäl nu framträda med ökad styrka torde näppeligen kunna bestridas.

Vad aktuarietjänsten beträffar motsvarar densamma ett normalt framtida behov och bör sålunda i likhet med förste aktuarietjänsten vara uppförd på *ordinarie stat.*

Avdelningen för statsbidrag, moderskapsunderstöd, revision och statistiskt arbete. Hit äro att hänföra i huvudsak följande arbetsuppgifter:

1. *Statsbidrag.*

Handläggningen av dessa ärenden omfattar i huvudsak:

a) *granskning av statsbidragsansökningarna,* inräknat jämförelse mellan å ena sidan de av kassorna avgivna uppgifter rörande medlemsantal, sjukdagar m. m., som erfordras för att bedöma, till vilket belopp statsbidrag må utgå, och å andra sidan motsvarande uppgifter i de statistiska redogörelserna, vilka dessförinnan underkastats en förberedande granskning;

b) *granskning* av kassornas *verifikationer* rörande utgiven läkarvårdsersättning, innefattande även jämförelse med den av Kungl. Maj:t utfärdade taxa, som avses i 22 § 1:a stycket i sjukkasseförordningen;

c) uppsättande — sedan i övrigt i möjlig mån kontrollerats att vederbörande kassas verksamhet handhafts i överensstämmelse med sjukkasseförordningen — av de anmärkningsskrivelser, till vilka granskningen föranleder;

d) uträkning av statsbidragsbeloppen.

Antal statsbidragsansökningar, som årligen skola behandlas, är enligt nuvarande erfarenhet i runda tal:

1 350	ansökningar, som avse helt år
2 350	» » » visst kvartal
S:a 3 700	ansökningar.

Före omorganisationen utgjorde antalet statsbidragsansökningar omkring 1 250 per år, varför antalet nu ungefär 3-dubblats. Det torde vara att förvänta, att antalet ansökningar kommer att ytterligare stegras särskilt i fråga om kvartalsansökningarna.

Anmärkas må att talrikt förekommande felaktigheter i avseende å insända ansökningshandlingar förorsaka betydande skriftväxling och i hög grad tynga arbetet med handläggningen av desamma.

2. *Moderskapsunderstöd.*

Handläggningen omfattar formell och materiell granskning av inkomna ansökningar jämte bilagor samt uppsättande av de anmärkningsskrivelser, vartill granskningen föranleder.

Antal ansökningar, som årligen skola behandlas, beräknas som förut nämnts f. n. till omkring 53 000 men torde få antagas ytterligare komma att stiga något. Centralsjukkassornas redovisningar för utfående av ersättning för utgivna moderskapsunderstöd inkomma kvartalsvis.

3. *Revisioner.*

Som förut påpekats har under senare år endast i enstaka undantagsfall revision av kassans verksamhet kunnat företagas. Detta förhållande måste betraktas såsom ett av de mest påtagliga av de missförhållanden, som en otillräcklig tillgång på arbetskraft vållat. I all synnerhet med hänsyn till de statsunderstödda sjukkassorna, i avseende å vilkas skötsel staten ju i högst betydande utsträckning har ett direkt finansiellt intresse, bör det betraktas som ofrånkomligt, att personal finnes tillgänglig för verkställande av nödiga revisioner och inspektioner. Gångna års erfarenheter visa, att mycket ofta anledning förekommer för tillsynsmyndigheten att genom infordrande av uppgifter eller genom en till ort och ställe utsänd tjänsteman granska kassornas ekonomiska förvaltning överhuvud taget eller i visst hänseende, att göra sig underkunnig om huru en kassas försäkringsverksamhet utövas o. s. v. Att märka är även i detta sammanhang, att det i stor utsträckning är icke fackutbildade personer, som handhava kassornas skötsel; med all god omsorg och vilja att på riktigaste och mest ändamålsenliga sätt förvalta kassan kan därför ofta en inspektion och därmed förbunden information och korrigerande verksamhet från vederbörande tjänstemans sida motsvara ett hos kassans ledning själv känt behov. Det är sålunda icke endast ur synpunkten av en nödig kontroll som inspektionsverksamheten synes böra bedrivas i större omfattning än som hittills kunnat ske, utan även för att kunna tillmötesgå behovet av handledning och upplysning i den speciella form, som ett personligt besök hos kassan innebär.

Den sakkunnige synes förutsätta, att byråchefen jämte byrådirektören skulle vara de tjänstemän, som företogo de erforderliga inspektionerna. Med hänsyn till omfattningen av den arbetsbörda, som åvilar byråns chef, ävensom till angelägenheten av att denne icke i otillbörligt stor utsträckning är genom bortovaro förhindrad att personligen leda byråns arbete samt att mottaga besök och telefonsamtal, måste det emellertid anses uteslutet, att byråchefen som regel verkställer inspektion av andra kassor än de erkända centralsjukkassorna. Inspektionen av de erkända lokalsjukkassorna och av de övriga understödsföreningarna bör ankomma på byrådirektören och andra underordnade tjänstemän, varvid den förstnämnde — som därjämte torde få några av centralsjukkassorna på sin lott — dock icke kan tänkas hinna verkställa mer än en del av förrättningarna. Behovet av tillgång till ytterligare för ifrågavarande verksamhet väl kvalificerade tjänstemän kan med skäl sägas vara trängande och motiverar i förening med övriga till denna avdelning hörande arbetsuppgifter, på sätt nedan säges, inrättande av ytterligare vissa tjänster. Anmärkas må, att för inspektionsverksamhet, motsvarande den nu ifrågavarande, i Danmark äro anställda 5 särskilda revisorer.

4. *Statistik.*

Det statistiska arbetet omfattar:

a) *förberedande granskning* av redogörelserna för de erkända sjukkassorna, vilken verkställes före den ovan nämnda granskningen av statsbidragsansökningarna och omfattar sifferkontroll av uppgifterna rörande medlemsantal och dagantal samt därmed sammanhängande kontroll av sjukfallsförteckningar jämte, för centralsjukkassorna, barnsbördsfallsförteckningar.

b) *fortsatt granskning* av redogörelserna för de erkända sjukkassorna, omfattande siffer- och annan kontroll av räkenskapssammandragen m. m.

c) *granskning* av redogörelserna för andra understödsföreningar än erkända sjukkassor.

d) uppsättande av *anmärkningsskrivelser*, till vilka granskningen föranleder, samt iordningställande i övrigt av redogörelserna i och för tabellföring av de olika uppgifterna.

Antal statistiska redogörelser, som årligen skola behandlas, är för närvarande (i runda tal):

1 350 redogörelser, som avse erkända sjukkassor
1 700 » » » andra understödsföreningar
S:a 3 050 redogörelser.

Före omorganisationen utgjorde antalet redogörelser omkring 1 250 + 550 eller i runt tal endast 1 800 per år, varför antalet ökat med omkring 70 %. Antalet icke statsunderstödda understödsföreningar torde kunna beräknas stiga ytterligare. Därtill kommer att statistikformulären för de erkända sjukkassorna nu äro betydligt vidlyftigare än förut, i det de omfatta, bortsett från sjukfalls- och barnsbördsfallsförteckningar, 6 sidor, medan motsvarande formulär för de enligt 1910 års lag registrerade sjukkassorna omfattade endast 3 sidor.

Framhållas må, att redan under åren närmast före omorganisationen de för ändamålet tillgängliga arbetskrafterna icke voro tillräckliga, varför den löpande bearbetningen av de statistiska redogörelserna icke kunde fullgöras i avseende på understödsföreningarna. Sedan omorganisationsarbetet börjat år 1931, har all arbetskraft erfordrats för annat arbete, varför de av understödsföreningarna (inräknat erkända sjukkassor) insända statistiska uppgifterna icke kunnat göras till föremål för någon nämnvärd bearbetning eller — i fråga om andra understödsföreningar än erkända sjukkassor — ens kunnat primärt granskas.

Det är emellertid av stor vikt, att det statistiska primärmaterialet i det dagliga arbetet finnes tillgängligt i bearbetat skick, i första hand givetvis vid den ovanberörda granskningen av statsbidragsansökningarna och vid förekommande försäkringstekniska beräkningar men även eljest vid den dagliga handläggningen av löpande ärenden av olika slag ävensom vid de speciella utredningar och undersökningar, som ofta måste verkställas och som givetvis fördröjas eller, i sämsta fall, kvalitativt försämras, därest icke erforderliga sta-

tistiska uppgifter föreligga eller åtminstone i någorlunda rimlig tid kunna sammanställas.

Arbetet med *statistiska publikationer*, vilket utföres i samråd med styrelsens fjärde byrå, omfattar i huvudsak följande:

a) tabellföring av uppgifterna i de statistiska redogörelserna sedan dessa granskats enligt 2) ovan och godkänts;

b) upprättande av årligt sammandrag rörande dels de erkända sjukkassorna och dels andra understödsföreningar, att publiceras i den av styrelsen utgivna tidskriften »Sociala meddelanden»;

c) utgivande (f. n. vart 3:e år för 3 år i sänder) av den i Sveriges officiella statistik ingående publikationen rörande statsunderstödda sjukkassor;

d) utgivande (f. n. vart 5:e år för 5 år i sänder) av statistik rörande andra understödsföreningar än erkända sjukkassor. Publiceras i »Sociala meddelanden» och tillhandahålles i särtryck.

På grund av den ovanberörda bristen på arbetskrafter har utgivandet av publikationerna i hög grad försenats. Sålunda föreligga årliga sammandrag icke för senare år än, i fråga om de statsunderstödda sjukkassorna, år 1932, och, i fråga om andra understödsföreningar, år 1928. De senast utgivna flerårsberättelserna gälla för sjukkassorna åren 1928—1930 och för understödsföreningarna åren 1921—1925. Uppenbart är att publikationerna vid dylik försenad utgivning få ett betydligt minskat värde, icke minst på grund därav, att de icke kunna tjäna föreningarna och deras styrelser till ledning vid bedömandet av utvecklingen på området. Icke heller tillsynsmyndigheten får alltid den fasta grund, som är önskvärd för dess rådgivande och upplysande verksamhet, om icke utvecklingen kan siffermässigt följas och påvisas. Därutinnan gäller tydligen, att de statistiska uppgifterna få ett desto högre värde ju snabbare de bli tillgängliga. Särskilt i fråga om en så svårskött och av många olikartade och delvis ömtåliga faktorer beroende verksamhet som sjukkasseverksamheten, vilken därjämte har vidsträckt utbredning inom befolkningen och i fråga om vilken det därför ofta kan möta de största svårigheter och medföra avsevärda kostnader att tillrättalägga utvecklingen, därest den skett i ur samhällets synpunkt icke önskvärd riktning, torde aktualiteten i de statistiska uppgifterna och publikationerna ha sin givna och stora betydelse.

Erinras må i detta sammanhang, att i Danmark och Norge sjukkassestatistiken publiceras årligen, medan den ännu har aktuellt värde.

Vid bedömandet av personalbehovet för arbetsuppgifterna å ifrågavarande avdelning måste tagas i betraktande, *dels* att det statistiska arbetet är synnerligen arbetskrävande och *dels* att revisionsverksamheten under nuvarande organisation av byrån av bristande tillgång på arbetskraft endast i synnerligen blygsam omfattning kunnat bedrivas. Till detta kommer det vittomfattande, år från år, alltmer svällande arbetet med granskning av statsbidragsansökningar och utanordning av sådant bidrag, ävensom granskning av moderskapsunderstödshandlingarna och utanordnande av moderskapsunderstöd. Omfattningen av alla dessa uppgifter är så stor, att en betydande utökning av den för desamma avsedda delen av personalen är oundgängligen nödvändig. Det

synes särskilt som om de stora summor, vartill statsbidragen belöpa, redan i och för sig borde utgöra nog skäl för statsmakterna att icke genom kortsynt sparsamhet i avseende å arbetskraft äventyra ifrågavarande ämbetsuppgifters behöriga skötande. Framhållas må även att de erkända sjukkassorna numera i betydligt högre grad än tidigare bygga sin ekonomi på statens bidrag och att det därför är synnerligen angeläget att utbetalningarna av bidragen icke försenas genom bristande tillgång på arbetskrafter, varigenom kassorna ställas inför svårigheter att fullgöra sina utbetalningar.

På grund av vad sålunda anförts äro följande tjänster för förevarande avdelning erforderliga, nämligen 1 förste revisor, 1 revisor, 1 aktuarie och 4 amanuenser.

I den mån statistiskt arbete kan komma att överflyttas till statistisk byrå minskas givetvis detta personalbehov.

Av skäl som anförts beträffande den juridiska sekreteraretjänsten bör den nya förste revisorstjänsten vara uppförd på ordinarie stat samt placerad i lönegrad B 26. Den nya revisorstjänsten, som även motsvarar ett permanent behov, bör jämväl vara uppförd på ordinarie stat. Lönegraden bör vara densamma som i fråga om notarie- och aktuarietjänsterna, d. v. s. B 21.

Kvinnliga befattningshavare. Gentemot den sakkunniges uppfattning att av de nuvarande kvinnliga biträdesbefattningarna minst 4 torde kunna indragas, må under hänvisning till vad ovan utvecklats i avseende å byråns framtida arbetsbörda med eftertryck framhållas, att någon inskränkning i ifrågavarande personalgrupp icke kan ifrågakomma, därest byrån skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, utan att tvärtom ökning är erforderlig. Byråns arbetsuppgifter hava till övervägande del karaktären av löpande ärenden, vilka alla tränga till en så vitt möjligt omgående handläggning. Det är givet, att biträdespersonalens arbetsinsats härvidlag, ej minst i vad denna direkt avser det expeditionella, är av en mycket stor betydelse, och den bristande tillgången på dylik personal inverkar mycket menligt på byråns arbete och även på arbetsförhållandena överhuvud taget. Det synes vidare icke minst angeläget, att särskilt de genom mångårig tjänstgöring på byrån beprövade och för arbete på byrån väl utbildade krafterna kunna bibehållas å densamma. Såsom särdeles olyckligt framstår därför den sakkunniges förslag i vad det avser indragning av två e. o. kanslibiträdesbefattningar i 6:e lönegraden.

Det kvinnliga personalbeståndet å byrån kan med hänsyn till arbetsuppgifterna anses fördelat på 4 avdelningar, nämligen kansliet, juridiskt-administrativa avdelningen, försäkringstekniska avdelningen samt avdelningen för statsbidrag, moderskapsunderstöd, revision och statistiskt-administrativt arbete. Uppdelningen är verkställd efter vederbörande befattningshavares huvudsakliga arbetsuppgifter och således med bortseende från, att någon eller några befattningshavare på en viss avdelning tillfälligtvis eller — i fråga om någon mindre arbetsuppgift — stadigvarande kunna användas till arbete, som är att hänföra till annan avdelning.

Kansliet. Arbetet på kansliet omfattar diarieföring och förande av olika

slag av hjälpregister o. d. jämte maskinskrivning och övriga kansligöromål. Personalen utgöres av en kansliskrivare (B 11), ett kanslibiträde (6:e lönegraden) och ett kontorsbiträde (4:e lönegraden) samt, för maskinskrivningen, 2 kanslibiträden (i resp. 7:e och 6:e lönegraderna) och ett kontorsbiträde (4:e lönegraden). I viss omfattning utföres för närvarande å kansliet arbete, hörande till den juridiskt-administrativa avdelningen, nämligen av de två befattningshavare (kanslibiträdet och kontorsbiträdet), vilka äro kansliskrivaren behjälpliga med diarieföring m. m. Arbetet i fråga, som omfattar motläsning av stadgar o. d. i samband med registrering av understödsföreningar, beräknas bli mindre omfattande, sedan den nuvarande balansen av hithörande ärenden avarbetats. Kontorsbiträdet får då i stället beräknas biträda vid maskinskrivningsarbetet, för vilket därjämte erfordras 2 biträden, därav ett kanslibiträde och ett kontorsbiträde.

På kansliet skulle sålunda sysselsättas inalles 5 befattningshavare enligt följande uppställning:

1 kansliskrivare,
2 kanslibiträden,
2 kontorsbiträden.

De båda kanslibiträdesbefattningarna och den ena kontorsbiträdesbefattningen torde böra överföras från extra till ordinarie stat.

Juridiskt-administrativa avdelningen. Arbetet avser förande av understödsföreningsregistret och i 38 § sjukkasseförordningen omnämnd förteckning över erkända sjukkassor jämte därmed sammanhörande arbetsuppgifter. För närvarande användas på avdelningen ett kanslibiträde (B 7), 2 kontorsbiträden (i B 4 resp. 4:e lönegraden) samt ett e. o. skrivbiträde i 2:a lönegraden. Sedan den nuvarande arbetsbalansen i fråga om registreringsärenden försvunnit, beräknas kontorsbiträdet i 4:e lönegraden och det extra skrivbiträdet icke längre vara behövliga för ifrågavarande arbete, varför behovet av kvinnliga befattningshavare på avdelningen skulle bli: 1 kanslibiträde och 1 kontorsbiträde.

Förslaget innebär i fråga om dessa två befattningshavare ingen ändring beträffande stat- och lönegradsplacering.

Försäkringstekniska avdelningen. De kvinnliga biträdena på avdelningen skola huvudsakligen utföra maskinräknings- och tabellarbete. Granskningen av de från de erkända sjukkassorna inkommande uppgifter, som läggas till grund för avgifts- och fondberäkningar, beräknas av praktiska skäl i viss utsträckning utförd i samband med granskning av övriga statistiska uppgifter, d. v. s. å avdelningen för det statistiskt-administrativa arbetet m. m.

På den försäkringstekniska avdelningen sysselsättes för närvarande ett kontorsbiträde i 4:e lönegraden. Denna befattning föreslås överförd till ordinarie stat. Därjämte erfordras ett skrivbiträde, som föreslås uppfört å extra stat med placering i 2:a lönegraden. De behövliga befattningarna på avdelningen bli således: 1 kontorsbiträde och 1 skrivbiträde.

Avdelningen för statsbidrag, moderskapsunderstöd, revision och statistiskt-administrativt arbete. Arbetet på avdelningen omfattar för de kvinnliga befattningshavarna primärgranskning av statsbidragsansökningar, ansökningar

om moderskapsunderstöd och statistiska redogörelser ävensom tabellarbete för statistiska uppgifter, sammanställningar och publikationer m. m. På avdelningen bedrives arbetet i avseende på moderskapsunderstöden för sig, vilket torde böra bli fallet även i fortsättningen.

Med arbete rörande *statsbidrags-, revisions- och statistiskt-administrativt arbete* sysselsättas 4 kvinnliga biträden, nämligen ett kontorsbiträde (B 4), som enligt förordnande uppehåller en vakant kanslibiträdesbefattning (B 7), jämte 2 e. o. kontorsbiträden med placering i 4:e lönegraden och 1 extra biträde i 2:a lönegraden. Denna personal är emellertid otillräcklig och behöver utökas med 2 befattningshavare, därest det löpande arbetet skall kunna medhinnas. Arbetet övervakas och ledes i första hand av det tillförordnade kanslibiträdet, vars arbetsuppgift på grund av det stora antalet ärenden, som handläggas på avdelningen, är synnerligen krävande och erfordrar stor noggrannhet i utförandet. Enär därjämte på grund av ifrågavarande ärendens natur förutsättes, att innehavaren av nämnda befattning skall äga en ingående kännedom om och erfarenhet av arbeten av berörda slag, kan ifrågasättas, huruvida icke en placering av befattningen i lönegraden B 11 närmast borde ifrågakomma. I vart fall torde, med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning och kvalificerade art, få anses fullt befogat att placera befattningen i lönegraden B 9.

Den för ifrågavarande arbetsuppgifter behövliga personalen uppgår således till 6 personer med följande befattningar: 1 kontorist, 4 kontorsbiträden och 1 skrivbiträde.

Förslaget innebär, att den för närvarande vakanta kanslibiträdesbefattningen i samband med förändring till kontoristbefattning tillsättes samt att de två nya befattningarna placeras i 4:e lönegraden. Den kvinnliga extra tjänstemannen i 2:a lönegraden föreslås till skrivbiträde i samma lönegrad.

Antalet kvinnliga biträden, avsedda enbart för arbetet med granskning av redovisningar rörande *moderskapsunderstöd*, är för närvarande 2, vilka båda äro e. o. kontorsbiträden i 4:e lönegraden. För det mer kvalificerade arbetet användas som regel 1 à 2 amanuenser. Det torde emellertid kunna anses tillräckligt med endast en amanuens för ifrågavarande arbete, under förutsättning att en ny kvinnlig befattning i hög lönegrad inrättas och att därvid de båda kontorsbiträdesbefattningarna bibehållas. För den sålunda förutsatta nya befattningen torde med hänsyn till det kvalificerade arbetet — vilket som antytts skulle omfatta en del av det arbete, som nu utföres av amanuenserna — icke böra beräknas lägre placering än i lönegraden B 9. Kontorsbiträdena torde böra placeras i 4:e lönegraden, därav den ena på ordinarie stat.

För ärenden rörande moderskapsunderstöd skulle alltså få beräknas följande befattningar: 1 kontorist och 2 kontorsbiträden.

Det är givet, att det i all synnerhet beträffande biträdespersonal icke kan bliva fråga om att en gång för alla på förhand fastslå, inom vilken avdelning varje biträde skall vara verksamt. Givetvis måste det få stå öppet, huruvida och på vad sätt mer eller mindre tillfälliga förflyttningar av ett biträde från hennes egentliga verksamhet till en annan kunna komma att äga rum. Särskilda arbetsuppgifter — såsom t. ex. vissa med statsbidragsansökningarna samman-

hängande göromål — äro under en del av året alldeles särskilt omfattande och kräva då tillfällig personalförstärkning, vilken då i första hand får åstadkommas genom att ett eller flera biträden under en viss tid få lämna sina vanliga arbetsuppgifter och deltaga i de förstnämnda arbetsuppgifterna.

Enligt vad sålunda anförts erfordras å tredje byrån följande personalbestånd:

I. *Ordinarie befattningshavare.*

		Lönegrad
1	byråchef	B 30
1	byrådirektör	B 28
1	sekreterare	B 26
1	förste aktuarie	B 26
1	förste revisor	B 26
2	notarier	B 21
2	aktuarier	B 21
1	revisor	B 21
1	kansliskrivare	B 11
2	kontorister	B 9
3	kanslibiträden	B 7
6	kontorsbiträden	B 4

II. *Icke-ordinarie befattningshavare.*

3	amanuenser	18
2	amanuenser	16
2	amanuenser	15
4	kontorsbiträden	4
2	skrivbiträden	2

De statistiska byråerna.

(Fjärde och femte byråerna.)

I det föregående har hävdats och motiverats nödvändigheten av att för den socialstatistiska utrednings- och upplysningsverksamhetens rationella bedrivande anordningen med två kvalificerade ledarekrafter i byråchefs ställning bibehålles ävensom att för det närmaste handhavandet av pris- och levnadskostnads- samt kooperationsstatistiken inklusive de betydelsefulla indexberäkningarna och dyrortsgrupperingarna samt därmed förknippade administrativa ärenden återinföres befattningen som adjungerad ledamot med byrådirektörs ställning. Beträffande personalutrustningen i övrigt är att särskilt framhålla följande.

Personalbehovet för fattigvårds- och barnavårdsstatistiken. För arbetet med fattigvårds- och barnavårdsstatistiken har — under förutsättning att densamma efter överflyttningen från statistiska centralbyrån får ungefär samma omfattning som hittills — av den sakkunnige ansetts böra beräknas en amanuens, ett ordinarie kanslibiträde och ett extra ordinarie skrivbiträde. Denna beräkning

synes lika orimlig och verklighetsfrämmande som den sakkunniges förut berörda förslag att låta ifrågavarande statistik utarbetas å den blivande byrån för fattigvård och barnavård i stället för å de statistiska byråerna inom styrelsen. Man hade kunnat vänta, att den sakkunnige beträffande personalbehovet för fattigvårds- och barnavårdsstatistiken åtminstone inhämtat upplysning hos statistiska centralbyrån, där denna statistik för närvarande utarbetas. Så har emellertid uppenbarligen icke varit fallet. Centralbyrån har nämligen i sitt yttrande över förevarande förslag meddelat, att planläggningen och ledningen av hithörande arbete samt utarbetande av den årliga berättelsen över fattigvården omhänderhafts av byråchefen personligen å centralbyråns andra avdelning med biträde av — i årligt genomsnitt — en aktuarie eller amanuens och fyra kvinnliga biträden, därav ett ordinarie kanslibiträde och ett ordinarie skrivbiträde. Hela denna delvis mycket kvalificerade arbetskraft skulle nu enligt den sakkunnige kunna ersättas med en amanuens, ett ordinarie kanslibiträde och ett extra ordinarie skrivbiträde å fattigvårdsbyrån.

Härvid är till en början att märka, att den arbetsprestation, som hittills måste ombesörjas av vederbörande byråchef i centralbyrån, nu skulle övertagas av socialstyrelsen utan erhållande av någon motsvarande arbetskraftskompensation. Även om, såsom socialstyrelsen funnit självklart, fattigvårds- och barnavårdsstatistiken skulle utarbetas å de statistiska byråerna — och icke å fattigvårdsbyrån — och sålunda en av de statistiska byråcheferna finge hand om nämnda statistik, bör givetvis den därav föranledda ökningen i dennes arbetsuppgifter på något sätt kompenseras, åtminstone genom utbyte av amanuensskapet — som redan i centralbyrån till stor del ombesörjts av en aktuarie — mot en ordinarie aktuariebefattning samt genom anställande därutöver av en amanuens. Något som helst skäl varför den kvinnliga arbetskraften skulle kunna minskas genom en förflyttning av berörda statistik från centralbyrån till socialstyrelsen torde ej kunna utletas.

Vidare må erinras, att man — såsom redan förut i annat sammanhang framhållits — genom förläggande av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken till samma verk, som skulle handhava motsvarande förvaltningsärenden och där densamma jämväl komme att sammanföras med övrig socialstatistik (löne-, levnadskostnads-, arbetslöshets- och sjukförsäkringsstatistik), förutsatt en social fördjupning och utbyggnad av sagda statistik.

Med hänsyn till samtliga ovan anförda omständigheter måste personalbehovet för fattigvårds- och barnavårdsstatistikens rationella utarbetande beräknas väsentligt högre än den sakkunnige föreslagit och i varje fall till minst samma kvantitativa och kvalitativa arbetskraft, som ombesörjer uppgiften inom centralbyrån, nämligen dels en aktuarie (ordinarie) och en amanuens — vilka då tillsammans fått gälla som kompensation för byråchefens och aktuarien-amanuensens befattning med arbetet i centralbyrån — dels fyra kvinnliga biträden, därav ett ordinarie kanslibiträde och två ordinarie kontorsbiträden.

Bibliotekets förläggning och organisation. Den sakkunniges förslag i fråga om bibliotekarietjänsten synes vara befogat så tillvida, att denna befattning

enbart icke giver innehavaren full sysselsättning, därest det löpande expeditionsarbetet, såsom lämpligt torde vara, utföres av kansliskrivaren, vilken i mån av behov bör erhålla ett biträde i lägre lönegrad till hjälp för utförande av enklare skrivgöromål. Såsom i utredningen framhålles, måste dock ansvaret för och ledningen av biblioteket åvila en bibliotekarie. Det torde emellertid vara felaktigt att av denne fordra i främsta rummet teoretisk och praktisk biblioteksutbildning. Därest man såsom nu är fallet har en bibliotekstekniskt utbildad kansliskrivare, böra bibliotekariens kvalifikationer ligga på ett annat område. Av honom bör nämligen i främsta rummet fordras en sådan ingående kännedom om den vetenskapliga och administrativa litteraturen på det område, som biblioteket omfattar, att han kan ombesörja och ansvara för bibliotekets standard med hänsyn till anskaffning av böcker och periodiska publikationer. Bibliotekariebefattningen bör sålunda icke vara en arvodestjänst, som på lediga stunder skötes av en vid något annat bibliotek anställd tjänsteman, utan bör kombineras med någon annan befattning inom socialstyrelsen.

Den befattning, som härvid närmast och naturligast bör komma i fråga, är redaktörsbefattningen för Sociala meddelanden med hänsyn till att innehavaren av denna befattning i allt fall är nödsakad att ständigt anlita biblioteket och så långt ske kan följa med nyutkommen litteratur på hithörande område. För att emellertid en sådan kombination skall kunna genomföras och redaktören, som tillika är sekreterare å byrån och jämväl leder viss fortlöpande statistik, skall få tillbörlig tid för biblioteksarbetet, kräves givetvis, att viss del av redaktörens nuvarande göromål överflyttas på en befattningshavare i aktuaries ställning, vars arbetskraft i varje fall är nödvändig för de fortlöpande statistiska arbetena å byrån, vilka ej oväsentligt komma att utökas vid den av styrelsen föreslagna organisationen.

Styrelsen får alltså såsom tidigare omnämnts föreslå, att biblioteket överflyttas från lagbyrån till fjärde byrån och att bibliotekarietjänsten förenas med befattningen som redaktör för Sociala meddelanden och sekreterare å byrån samt att ytterligare anställes å fjärde byrån ett extra ordinarie kontorsbiträde med placering i biblioteket. Den nuvarande bibliotekarietjänsten bör i sådant fall ändras till en aktuariebefattning (B 21), tillhörande fjärde byrån.

Reservationsanslag för specialundersökningar. Vad beträffar den sakkunniges förslag rörande de större statistiska specialundersökningarna må anföras följande. Ehuru dessa undersökningar under de senaste åren varit många och varandra tätt avlösande och därför nödvändiggjort en avsevärd och tämligen permanent utökning av de statistiska byråernas på stat uppförda personal, torde dock med avseende på längre tidsperioder kunna vitsordas riktigheten av den redan år 1929 framförda och i sakkunnigförslaget upptagna tanken, att sådan personal, som erfordras för utförande inom socialstyrelsen av större statistiska specialundersökningar, skulle kunna med hänsyn till dessas i hög grad växlande omfattning till viss del anställas mera tillfälligt och avlönas av särskilt anslagna medel. Rörande användningen av ifrågavarande anslag har den sak-

kunnige framhållit, att från detsamma som regel endast borde avlönas amanuenser samt biträdespersonal, ehuru hinder dock icke syntes böra möta att för visst speciellt fall från anslaget avlöna även en aktuarie eller förste aktuarie. Sådana fall torde emellertid enligt styrelsens mening komma att höra till undantagen.

Det må emellertid icke undandöljas, att vissa betydande olägenheter kunna möta vid en mera vidsträckt tillämpning av ifrågavarande anordning. Då specialundersökningarna, av skäl som förut i annat sammanhang påpekats, måste anses tillhöra de svåraste och mest maktpåliggande av statistiska arbeten, gäller det att för deras bedrivande söka tillförsäkra sig en särskilt kvalificerad personal. Därest emellertid denna i allt för stor utsträckning skulle erbjudas anställning av endast rent tillfällig karaktär, kan det komma att visa sig svårt erhålla goda arbetskrafter, varjämte det kunde befaras, att de mest kvalificerade bland den sålunda tillfälligt anställda personalen under pågående utredningsarbete skulle söka sig anställning på annat håll, där större trygghet kunde erbjudas och där i allt fall samma säkerhet kunde beredas dem i fråga om semesterförmåner, sjuklön o. dyl., som extra och extraordinarie personal åtnjuter. Det må härvid observeras, att man kan uppsäga extraordinarie personal lika väl som tillfällig, därest arbetsuppgifterna skulle tryta. Såsom socialstyrelsen i utlåtande över 1926 års besparingssakkunnigas förslag framhållit, behöves även för de större specialundersökningarna — vilka hittills förekommit i växande antal och för framtiden torde komma att erbjuda sig i än större utsträckning — tillgång till en mera fast anställd, med arbete av ifrågavarande slag förtrogen och tränad personaluppsättning av ej för ringa omfattning. Om permanensen i socialstyrelsens statistiska arbetsuppgifter vittnar erfarenheten från de gångna åren. I sådant hänseende må här hänvisas till särskild tablå (bilaga 23[1]), av vilken framgår personalbeståndet å de statistiska byråerna varje kvartalsskifte under senaste tioårsperiod.

Med hänsyn till vad sålunda anförts lärer tillbörlig försiktighet böra iakttagas med avseende på användandet av tillfällig personal för de viktiga och svåra specialundersökningarnas bedrivande. Nu har emellertid den sakkunnige, under förutsättning att ett särskilt reservationsanslag anvisas för tillfällig personal vid större statistiska specialundersökningar, ifrågasatt viss reducering av fjärde och femte byråns nuvarande amanuens- och biträdespersonal. För båda byråernas vidkommande måste dock en sådan reducering under alla förhållanden bestämt avstyrkas.

Fjärde byråns personalutrustning. Härvid må erinras, att de större specialundersökningar, som i samband med den fortlöpande pris- och levnadskostnadsstatistiken förekomma å fjärde byrån, nämligen hushållskostnadsundersökningar och dyrortsgrupperingar, i olikhet med specialundersökningarna återkomma regelbundet med vissa längre mellanrum och att under dessa mellanperioder ifrågavarande personal är sysselsatt *dels* med mindre statistiska specialundersökningar, ofta avseende någon detaljfråga i hushållskostnads- och dyr-

[1] Här ej publicerad (se sid. 971).

ortsundersökningarna, som statsmakterna, kommittéer eller organisationer önskat få närmare utredd i praktiskt syfte, *dels* med fördjupande och förbättrande av viss fortlöpande statistik. Säkert är att byråns nuvarande, mera fast anställda extra personal snarast visat sig otillräcklig för det ordinarie arbetet och att därför någon reducering av densamma, på sätt den sakkunnige föreslagit, med två kanslibiträden och ett skrivbiträde icke bör ifrågakomma. För hushållskostnads- och dyrortsundersökningarna erfordras i allt fall ytterligare amanuens- och biträdespersonal, som lämpligen må kunna avlönas från det av den sakkunnige ifrågasatta nya anslaget.

Vad beträffar personalorganisationen i övrigt må för fjärde byrån anföras följande.

Närmast byråchefen skulle stå den av styrelsen föreslagne byrådirektören (adjungerad ledamot), placerad såsom ordinarie befattningshavare i lönegrad B 28. Härvid skulle den för dessa arbeten avsedda förste aktuariebefattningen på extra stat samt det särskilda expertarvodet indragas. Denna organisationsändring innebär en ej oväsentlig kostnadsbesparing. Att märka är, att nämnda förste aktuariebefattning på extra stat på grund av personalbyte för närvarande är placerad på femte byrån, varför i och med byrådirektörstjänstens inrättande på fjärde byrån en av de ordinarie förste aktuariebefattningarna därstädes bör överflyttas på femte byrån. Den återstående förste aktuariebefattningen å fjärde byrån skulle enligt ovan framfört förslag kombineras med ledningen av biblioteket och placeras i lönegrad B 26.

Av de två aktuariebefattningar i lönegrad B 21, som för närvarande finnas å byrån, är den ena ordinarie och avsedd för den fortlöpande prisstatistiken, medan den andra är uppförd å extra stat och avsedd för statistiken rörande kollektivavtal och arbetsinställelser. Även den sistnämnda befattningen avser arbetsuppgifter, som sedan många år varit och alltjämt äro av permanent natur, och bör därför uppföras å ordinarie stat. Genom ovan framförda förslag om överflyttning till byrån från sjätte byrån av en befattning i B 21 (bibliotekarien) skulle härigenom tillkomma ännu en aktuarie. Som ovan anförts tillkommer för fattigvårds- och barnavårdsstatistiken ytterligare en ordinarie aktuarie.

Å byrån har hittills förelegat ett stadigvarande behov av en amanuens (för kooperationsstatistiken m. m.), vilken befattning även upptagits i den sakkunniges förslag. Därutöver bör enligt vad förut anförts å byrån anställas en amanuens för fattigvårds- och barnavårdsstatistiken.

Av befattningar såsom kansliskrivare finnas för närvarande en ordinarie (å kansliet) och en extra ordinarie. Den sistnämnda, som är avsedd som arbetsledare vid hushållskostnadsundersökningar, dyrortsgrupperingar och andra större utredningar, bör nu överföras å ordinarie stat. Genom bibliotekets överflyttning till byrån skulle tillkomma ännu en ordinarie kansliskrivare.

I kanslibiträdesgraden finnas för närvarande två ordinarie och tre extra ordinarie tjänster. För byråns löpande arbeten erfordras fyra ordinarie kanslibiträden, nämligen å kansliet, kollektivavtalsstatistiken, prisstatistiken och kooperationsstatistiken. Härutöver bör man, såsom utredningsmannen även

föreslagit, räkna med en extra ordinarie kanslibiträdestjänst för att kunna bereda skälig löneplacering åt någon yngre, mera kvalificerad kvinnlig befattningshavare. För fattigvårdsstatistiken erfordras härtill ytterligare ett ordinarie kanslibiträde, sålunda tillhopa å byrån fem ordinarie och ett extra ordinarie kanslibiträde.

Av kontorsbiträdesbefattningar finnas för närvarande å byrån två ordinarie och fem extra ordinarie. Den sakkunnige föreslår, att tre av de sistnämnda ersättas med ordinarie befattningar. För fattigvårdsstatistiken bör tillkomma ytterligare tre kontorsbiträden, varav möjligen en kan placeras som extra ordinarie. Härtill bör enligt vad ovan anförts beräknas en extra ordinarie kontorsbiträdesbefattning å biblioteket. Sammanlagda behovet blir sålunda sju ordinarie och fyra extra ordinarie kontorsbiträden.

Fjärde byråns personalorganisation skulle sålunda bli följande:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 byrådirektör	B 28
1 förste aktuarie	B 26
4 aktuarier	B 21
3 kansliskrivare	B 11
5 kanslibiträden	B 7
7 kontorsbiträden	B 4

2. *Icke-ordinarie personal.*

2 amanuenser, 1 kanslibiträde, 4 kontorsbiträden och 1 skrivbiträde.

Femte byråns personalutrustning. Vad femte byrån angår tjänstgöra för närvarande utöver den personal, som finnes upptagen å sid. 74 i sakkunnigutlåtandet, 10 kvinnliga skriv- och räknebiträden (i regel i lönegrad 2), varjämte styrelsen, i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställd plan, tillsatt en tillfällig befattningshavare med lön enligt lönegrad B 21 att vara närmaste ledare av en nyligen igångsatt statistisk undersökning av lantarbetarnas löneställning m. m. Denna befattningshavare liksom nyssnämnda 10 skrivbiträden avlönas av medel, anvisade för utförande av vissa större socialstatistiska specialundersökningar.

På grund av att trenne dylika undersökningar till tiden tämligen sammanfallit, är byråns personal f. n. ovanligt stor, och man kan räkna med, att den framdeles skall minskas. Den torde dock aldrig kunna nedgå därhän, att den i sakkunnigbetänkandet sid. 83 föreslagna personalorganisationen skall bliva tillräcklig för fyllande av byråns mera ordinarie arbetsuppgifter, d. v. s. utarbetande av den löpande löne-, arbetstids- och bostadsstatistiken samt utfö-

rande av sådana mindre specialundersökningar, som påkallas för pågående utredningsarbeten av social natur m. m. För att sätta byrån i stånd att på ett tillfredsställande sätt fullgöra dessa så att säga ordinarie arbetsuppgifter synes man ej blott böra undanröja den i sakkunnigbetänkandet (sid. 83) förordade minskningen av byråns nuvarande personal med 1 amanuens, 1 kanslibiträde och 3 skrivbiträden utan även göra en utökning med ytterligare 2 kanslibiträden, avsedda att tjäna som gruppledare för personalen vid statistiska undersökningar.

Enär nu berörda personal under alla förhållanden torde bli nödvändig för byråns ordinarie arbete, synes den, med några undantag, böra uppföras på ordinarie stat. I fråga om lönegradsplacering torde, såsom nedan närmare utföres, åtminstone den för specialundersökningarna avsedda förste aktuarien, för vilken särskilda kvalifikationer måste fordras, böra hänföras till lönegrad B 26. Personalbeståndet skulle då komma att gestalta sig som följer:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 förste aktuarie	B 26
1 förste aktuarie	B 24
2 aktuarier	B 21
1 kansliskrivare	B 11
4 kanslibiträden	B 7
7 kontorsbiträden	B 4

2. *Extra-ordinarie befattningshavare.*

1 amanuens, 1 kanslibiträde, 1 kontorsbiträde och 4 skrivbiträden.

Förutsättning för att byråns på stat uppförda personalbestånd icke skulle behöva tilltagas större än nu angivits är emellertid att, såsom den sakkunnige föreslagit, under femte huvudtiteln upptages ett särskilt reservationsanslag, avsett för tillfällig personal vid sådana större socialstatistiska specialundersökningar, vilka icke äro av fortlöpande karaktär. Detta innebär väsentligen ett konsoliderande av hittillsvarande praxis, ty under senaste tioårsperiod har Kungl. Maj:t för extra statistiska undersökningar anvisat särskilda medel till ett belopp av sammanlagt över 215 000 kr., varav den allra största delen tillkommit femte byrån. Nu angivna summa ger även viss ledning för beräkning av storleken av det ifrågasatta reservationsanslaget. Detta synes ej böra sättas lägre än till 30 000 kr. per budgetår, enär beloppet av dylika särskilt anvisade medel visat en bestämd ökningstendens under de senaste åren.

Förste aktuariernas ställning. Slutligen må i fråga om förste aktuariernas ställning framhållas följande. På grund av den befattning med rent administrativa uppgifter, som enligt vad förut påpekats i väsentlig grad tillkommer de statistiska byråcheferna, måste deras egentliga verksamhet såsom ledare

av de statistiska arbetena i motsvarande utsträckning komma att påvila förste aktuarierna. Men även oavsett detta förhållande äro förste aktuariernas i socialstyrelsen arbetsuppgifter att anse för särskilt kvalificerade, vilket bland annat sammanhänger med den likaledes i det föregående närmare angivna arten av hithörande statistik. Speciellt gäller detta med avseende å dels den förste aktuarie, som å fjärde byrån tjänstgör som sekreterare och redaktör för månadspublikationen »Sociala meddelanden» m. m. (särskilt om, såsom förut i annat sammanhang föreslagits, med denna befattning kombineras jämväl ledningen av biblioteket), dels den å femte byrån placerade förste aktuarien för statistiska specialundersökningar. På grund av vad sålunda anförts finner sig socialstyrelsen böra bestämt förorda, att åtminstone de två nyssnämnda förste aktuarierna å resp. fjärde och femte byrån tillföras lönegrad B 26.

Sjätte byrån.

Såsom framgår av vad styrelsen med avseende å sjätte byråns arbetsuppgifter och särskilt å behovet av tillgång till juridisk sakkunskap förut i detta utlåtande framhållit, påkallas bibehållande av den nuvarande byrån med hittillsvarande personalutrustning. Å byrån skulle sålunda alltjämt vara placerad en byråchef och en sekreterare.

Lagbyråchefen synes, på sätt hittills tillämpats, böra befrias från den direkta handläggningen av ärenden rörande verkets organisation, personal, ekonomi, lokaler och inventarier, och torde *sekreteraren* alltså böra med ledamots ansvar föredraga sådana ärenden. Med hänsyn härtill synes sekreterarebefattningen böra placeras i lönegrad B 26.

Framhållas må, att man torde böra räkna med behov å byrån av biträde av en *amanuens* med halvtidstjänstgöring, detta i enlighet med vad tidigare i allmänhet förekommit.

Beträffande *biblioteket* har styrelsen i det föregående föreslagit, att dithörande arbetsuppgifter skola överflyttas å fjärde byrån, och ha frågorna om personalbehovet å biblioteket därför behandlats i samband med fjärde byråns personalfrågor.

Vad slutligen angår *registrators- och kassakontoret* må anföras följande.

Beträffande den ifrågasatta uppflyttningen av registrators- och kassörstjänsten från lönegraden B 11 till B 14 medgiver den sakkunnige (sid. 90 i betänkandet), att »den arbetsbörda, som hittills åvilat denna befattningshavare, varit ganska betydande och att vägande skäl kunnat åberopas för befattningens uppflyttning i högre lönegrad». Icke desto mindre anser han sig icke böra förorda någon sådan uppflyttning väsentligen på den grund, att den planerade överflyttningen av sjukkasseärendena till pensionsstyrelsen och av arbetarskyddsärendena till riksförsäkringsanstalten skulle »i mycket väsentlig grad reducera arbetet för registratorn och kassören» (genom minskade utbetalningar av statsbidrag, löner m. m.).

Man konstaterar med förvåning, att den sakkunnige icke ansett förenligt med rättvisa och billighet, att den ifrågavarande befattningen placeras i högre

lönegrad än den nuvarande. Frågan härom har som bekant länge stått på dagordningen. Det torde vara onödigt att här i detalj ingå på vad som tidigare förekommit i denna sak och återupprepa alla de välgrundade skäl, som vid flerfaldiga tillfällen åberopats — och även av Kungl. Maj:t på sin tid (i proposition nr 206 år 1929 och 1932 års statsverksproposition) godtagits — för den nämnda uppflyttningen. Några antydningar synas dock böra göras. Med hänsyn till arbetsbördans storlek, vilken sedan åratal tillbaka vid månadsskiften och andra tillfällen påkallat övertidsarbete (oavlönat) i betydande omfattning, arbetsuppgifternas högt kvalificerade beskaffenhet och det med tjänsten förenade stora ekonomiska ansvaret, måste befattningens placering i 11:e lönegraden anses vara oproportionerligt låg och innebära en uppenbar deklassering av densamma. Orimligheten av denna anordning framträder än tydligare vid en jämförelse med förhållandena i vissa andra ämbetsverk (statskontoret, generaltullstyrelsen, kommerskollegium, kammarkollegium och statistiska centralbyrån). I samtliga dessa äro registratorstjänsterna sedan länge placerade i 14:e lönegraden, medan de med befattningarna förenade arbetsuppgifterna genomgående äro både mindre omfattande och delvis mindre kvalificerade än de som ankomma på motsvarande tjänsteman hos socialstyrelsen. Framhållas må, att denna sistnämnda, bland annat genom inrättande den 1 juli 1934 av styrelsens sjunde byrå, fått sin arbetsbörda än ytterligare utökad. Härtill kommer den alltmer ökade befattningen med främlingskontrollen (passärenden), som ankommer på registratorn.

Den ifrågavarande lönegradsuppflyttningen har tidigare tillstyrkts jämväl av allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Frågans lösning har emellertid på ett oförklarligt sätt fördröjts år efter år och slutligen uppskjutits i avvaktan på socialstyrelsens väntade omorganisation. När nu utredning härom kom till stånd, hade man grundad anledning vänta, att ej heller den härför utsedde sakkunnige skulle tveka att förorda det förslag till förbättring av registratorns och kassörens löneställning, till vilket även Kungl. Maj:t, som nämnts, vid olika tillfällen anslutit sig. Att den sakkunnige lika fullt, på ovan angivna skäl, funnit sig böra föreslå befattningens kvarstående i 11:e lönegraden synes anmärkningsvärt och knappast ägnat att skapa rättvisa i lönegradshänseende mellan likartade tjänster inom statsförvaltningen. Det är nämligen att märka, att registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen — även i händelse arbetarskydds- och sjukkasseärendena förläggas till andra verk — uppenbarligen måste anses, såväl med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning och svårighetsgrad som till kassarörelsens storlek och det därmed förenade ekonomiska ansvaret, vara mera krävande än de i 14:e lönegraden placerade motsvarande tjänsterna i de ovannämnda andra ämbetsverken. Den sakkunnige har icke beaktat eller i varje fall icke med ett ord berört detta förhållande, lika litet som han fäst avseende vid att kassören i socialstyrelsen vid räkenskapernas förande och medelsredovisningen till följd av verkets mångskiftande ämbetsområde har att laborera med en svåröverskådlig mångfald olika anslag och utgiftskonti. Alltsedan befattningens inrättande, från och med år 1920, åligger det registratorn och kassören i socialstyrelsen att, bland

annat, uträkna avlöningar och upprätta avlöningslistor för verkets (och tillsvidare yrkesinspektionens) befattningshavare; styrelsens kassarörelse kan efter omorganisationens genomförande i enlighet med förslaget beräknas komma att belöpa sig till ett belopp avsevärt överstigande 2 miljoner kronor. Hänsyn har därvid icke tagits till den omständigheten, att de verket åliggande utbetalningarna av statsmedel kunna komma att icke oväsentligt ökas i händelse den centrala handläggningen av fattigvårds- och barnavårdsärenden förlägges till socialstyrelsen (statsbidrag till arbetshem och skyddshem, löner och ersättningar till fattigvårds- och barnavårdskonsulenter m. m.).

Till jämförelse härmed må nämnas, att registratorns i *statskontoret* göromål beträffande avlöning inskränka sig till själva utbetalningarna, under det att uträkningen av lönerna och upprättandet av avlöningslistorna utföras av en annan verkets tjänsteman, att nämnde registrator icke har att taga någon befattning med statsbidrag, fonder o. d. utan av verkets penningmedel endast handhar avlöningsmedel och löpande expensmedel för verkets eget behov, samt att hela omslutningen av kassarörelsen för denne registrator understiger $^1/_2$ miljon kronor. Vidare bör framhållas, att registratorn i *statistiska centralbyrån*, vilket verk icke har att utbetala några statsbidrag, omhänderhar en kassarörelse betydligt understigande den för socialstyrelsen enligt ovanstående beräknade, samt att innehavarna av registratorstjänsterna i *generaltullstyrelsen* och *kommerskollegium* icke alls utföra några kassagöromål utan endast eller huvudsakligen hava till uppgift att sköta registrering och därmed sammanhängande göromål. Dessa exempel må vara nog för att belysa den inkonsekvens och obillighet, som utmärker det föreliggande omorganisationsförslaget med avseende å registrators- och kassörsbefattningens lönegradsplacering. Det är svårt att inse, varför den sakkunnige, som under fullgörandet av sitt utredningsuppdrag måste antagas ha förvärvat särskilt ingående kännedom just om den ifrågavarande tjänstemannens mångahanda arbetsuppgifter, härutinnan motsatt sig en förbättring, vilken sedan länge erkänts såsom välmotiverad och önskvärd.

Vad slutligen angår behovet av biträdande arbetskraft för utförande av de kamerala göromålen inom socialstyrelsen, förordas i förslaget, att å registrators- och kassakontoret skall liksom hittills tjänstgöra ett extra ordinarie kanslibiträde i 7:e lönegraden. Nämnas må, att vid registrators- och kassörsbefattningens inrättande med ingången av år 1920 denne tjänsteman erhöll såsom biträde ett ordinarie kontorsbiträde. Under en följd av år har emellertid i sådan egenskap fungerat ett e. o. kanslibiträde. Med hänsyn till att den biträdande tjänstemannen vid registratorns och kassörens ledighet är dennes vikarie ävensom i övrigt har att utföra ett kvalificerat arbete, synes det välmotiverat, att den nyssnämnda kontorsbiträdestjänsten ersättes med en ordinarie kanslibiträdesbefattning i lönegrad B 7. Dessutom erfordras å registrators- och kassakontoret ett e. o. kontorsbiträde, vilken befattningshavare med hänsyn till den omfattande arbetsbördan bör vara stadigvarande placerad å denna avdelning.

I enlighet med det anförda föreslås personalstaten för sjätte byrån sålunda:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 byråchef	B 30
1 sekreterare	B 26
1 registrator och kassör	B 14
2 kanslibiträden	B 7

2. *Extra-ordinarie befattningshavare.*

1 halvtidsamanuens och 1 kontorsbiträde.

Expeditionsvakter. Inom socialstyrelsen finnes för närvarande anställd följande vaktpersonal.

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 expeditionsvakter	B 5

2. *Icke-ordinarie befattningshavare.*

2 expeditionsvakter (e. o. tjänstemän)	5
1 expeditionsvakt (e. o. tjänsteman)	3
1 tillfällig befattningshavare	—

Av här redovisade *ordinarie* tjänster inrättades befattningen såsom förste expeditionsvakt (dåvarande »förste vaktmästare») samt en befattning såsom expeditionsvakt (dåvarande »vaktmästare») vid socialstyrelsens tillkomst den 1 januari 1913. Från och med den 1 januari 1920 nyinrättades ytterligare en vaktmästartjänst (numera expeditionsvakt).

Beträffande de ordinarie expeditionsvakterna förordar den sakkunnige icke någon ändring i samband med den föreslagna omorganisationen. Däremot anser han, väsentligen till följd av arbetarskydds- och sjukkassebyråernas föreslagna överflyttning till andra verk, att styrelsens bestånd av extra ordinarie expeditionsvakter skulle kunna minskas med en.

I anledning av vad sålunda föreslagits må erinras, att tillgången på ordinarie expeditionsvakter, vilka tjänstemän sedan år 1913 utökats blott med en, numera måste anses otillräcklig med hänsyn till den avsevärt ökade omfattningen av styrelsens personal och verksamhet i allmänhet. Det synes därför skäligt, att ytterligare två sådana befattningshavare överföras på ordinarie stat. Ifrågavarande anordning får anses påkallad alldeles oavsett om endera eller båda av de förenämnda byråerna eventuellt skulle skiljas från socialstyrelsen. Vad vidare angår frågan om indragning av en extra ordinarie expeditionsvakt lärer ej finnas någon anledning för socialstyrelsen, som för sin del icke biträder förslaget om avskiljande från verket av andra och tredje byråerna, att tillstyrka nämnda reducering av den extra ordinarie vaktpersonalen. Antalet sådana tjänstemän torde böra bestämmas till två. Skäl synes ej föreligga att placera någon av dessa i lägre lönegrad än den 5:e.

I enlighet med det anförda synes böra förordas, att socialstyrelsens behov av expeditionsvakter tillgodoses på följande sätt:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 förste expeditionsvakt	B 7
4 expeditionsvakter	B 5

2. *Icke-ordinarie befattningshavare.*

2 expeditionsvakter (e. o. tjänstemän) i 5:e lönegraden.

Sjunde byrån.

Beträffande arten och omfattningen av de på sjunde byråns handläggning ankommande arbetsuppgifterna må här hänvisas till vad i detta utlåtande ovan i sådant avseende anförts. I fråga om byråns personalutrustning må här anföras följande.

Avdelningen för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor i allmänhet. Med avseende å avdelningen för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor i allmänhet föreslår den sakkunnige, att endast byråinspektören uppföres å ordinarie stat, medan däremot byrådirektören och aktuarien skulle kvarstå å extra stat och den nuvarande amanuensen indragas. Såsom motivering härför anföres till en början, att organisationsfrågorna hädanefter torde bli av jämförelsevis enkel beskaffenhet, och ifrågasättes, om behov framdeles kan föreligga av en särskild byrådirektör för arbetsförmedlingsärenden. Den sakkunnige anför dock fortsättningsvis att, i den mån den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen vinner ökad anslutning, en ytterligare utbyggnad av den offentliga arbetsförmedlingen måste bliva nödvändig; då en sådan utbyggnad måste ske under socialstyrelsens medverkan och kontroll, lärer ett avsevärt arbete under åtskilliga år påfordras från styrelsens sida. Vidare framhåller den sakkunnige, att med hänsyn till den föreslagna utvidgningen av byråns arbetsområde samt av byråchefens självskrivna ledamotskap i arbetslöshetskommissionen denne måste ha tillgång till särskilt dugliga medhjälpare.

Med de av den sakkunnige sålunda gjorda medgivandena rörande arbetsförmedlingsavdelningens arbetsuppgifter vill det synas fullt motiverat, att man även föreslår uppförande av tjänsterna såsom byrådirektör och aktuarie på ordinarie stat. Det må erinras, att den offentliga arbetsförmedlingen allt sedan år 1906 åtnjutit statsbidrag för verksamhetens organiserande och befrämjande och att staten sålunda under snart 30 år lett och kontrollerat denna verksamhet. Arbetsuppgifterna voro till en början knutna till kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik, där, på grund av arbetsuppgifternas ökning, från och med år 1912 inrättades en särskild tjänst såsom statens arbetsförmedlingsinspektör, för vilken Kungl. Maj:t utfärdade instruktion den 30 december 1911 (S. F. nr 162). Denna tjänst, som var placerad i sekreteraregraden, förenades vid socialstyrelsens inrättande år 1913 med byråchefstjänsten å första byrån, och denna byråchef blev sålunda tillika statens arbetsförmedlingsin-

spektör. På grund av arbetsbördans ökning blev det icke möjligt för byråchefen att medhinna de speciella uppgifter, som tillkommo honom såsom arbetsförmedlingsinspektör, och år 1915 tillkommo å första byrån tvenne särskilda arbetsförmedlingsbefattningar, nämligen en tjänst såsom byråassistent (grundlön 6 660 kronor) och en befattning såsom biträdande tjänsteman (grundlön 4 000 kronor). Under 20 års tid ha sålunda tvenne befattningar under byråchefen visat sig erforderliga för handläggningen av arbetsförmedlingsärendena inom socialstyrelsen.

Det torde icke kunna förnekas, att socialstyrelsens handläggning av arbetsförmedlingsärendena i viss omfattning blivit lidande under den tid, som frågan om arbetsförmedlingens lagfästande varit föremål för utredningar och överväganden i samband med frågan om införandet av en statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring. Sedan numera arbetslöshetsförsäkringens anordnande beslutats och den offentliga arbetsförmedlingen genom institutionens lagfästande blivit föremål för utbyggnad och effektivisering, synes tiden vara inne att giva personalstaten på socialstyrelsens arbetsförmedlingsavdelning en mera definitiv utformning. Då det icke torde vara möjligt för byråchefen att i detalj kunna följa arbetsförmedlingsorganisationens verksamhet och fortsatta behov av utbyggnad och förstärkning, är det ofrånkomligt, att den närmaste ledningen av detta arbete åvilar den å avdelningen befintliga byrådirektören. Det är därvid att märka, att den offentliga arbetsförmedlingen ingalunda är uteslutande avhängig av arbetslöshetsförsäkringens utbredning utan även har en permanent uppgift sig förelagd genom att tjänstgöra såsom det allmännas arbetsmarknadsorgan. Den svenska arbetsmarknaden, som kännetecknas av en kontinuerlig förändring till följd av omsättning, säsonger och konjunkturer, påkallar oavlåtliga åtgärder för utjämning av tillgång och efterfrågan å arbetskraft såsom det effektivaste ledet i samhällets bekämpande av arbetslösheten, och denna funktion måste arbetsförmedlingen söka fylla, oavsett omfattningen av övriga anordningar, som kunna vara för handen. Givet är, att anspråken på arbetsförmedlingen stegras från försäkringens och den allmänna hjälpverksamhetens sida under tider av mera omfattande arbetslöshet och hjälpverksamhet. För att dessa uppgifter skola kunna fullgöras på ett fullt tillfredsställande sätt, måste arbetsförmedlingen redan under normala tider vara väl inarbetad på arbetsmarknaden, så att den kan tjänstgöra som ett effektivt arbetsanvisnings- och kontrollorgan under tider av hjälpverksamhet av olika slag. Med hänsyn härtill är det oundgängligen nödvändigt att, såsom även den sakkunnige uttrycker det, byråchefen har tillgång till särskilt dugliga medhjälpare, och sådana torde icke kunna erhållas med mindre de också beredas en mot arbetsuppgifternas kvalificerade beskaffenhet svarande placering. Liksom fallet är beträffande försäkringsavdelningen, måste det betraktas såsom självklart, att byråchefens närmaste man på arbetsförmedlingsavdelningen, nämligen byrådirektören, beredes placering på ordinarie stat.

Tjänsten såsom byråinspektör är av den sakkunnige föreslagen att uppföras på ordinarie stat. Denne tjänsteman har närmast att följa verksamheten inom de olika arbetsförmedlingsanstalterna och har sålunda en mycket viktig funk-

tion sig anförtrodd. Det är emellertid att märka, att denna inspektionsuppgift icke gärna kan isoleras till endast en bestämd tjänsteman, utan inspektionsresor måste tidvis företagas även av andra tjänstemän på arbetsförmedlingsavdelningen. Härigenom erhålla dessa tjänstemän en förtrogenhet med de praktiska arbetsuppgifterna, som är i hög grad nödvändig för deras arbete på byrån. Såväl byrådirektören som även i vissa fall aktuarien måste på grund av arbetsuppgifternas art och omfattning tidvis verkställa inspektionsresor.

Beträffande aktuarien gäller vidare, att han såsom handhavare av det statistiska arbetet å byrån i fråga om de offentliga och enskilda arbetsförmedlingarnas verksamhet samt arbetstillgången enligt näringsidkarnas rapportering till socialstyrelsen ofta måste giva direkta anvisningar rörande registrering och rapportering hos de olika institutioner, vilka lämna primärmaterial för arbetsmarknadsstatistiken. Det ansvar och den allmänna förtrogenhet med hithörande sociala angelägenheter, som tillkommer aktuarien, motiverar till fullo, att även denna tjänst uppföres på ordinarie stat.

Det måste sålunda med hänsyn till arbetsuppgifternas permanenta karaktär och ansvarsfulla beskaffenhet samt till angelägenheten att tillförsäkra en betryggande rekrytering av arbetsförmedlingstjänsterna inom socialstyrelsen anses fullt motiverat, att samtliga tre här nämnda befattningar, byrådirektören, byråinspektören och aktuarien, uppföras på ordinarie stat. Samtliga fullgöra viktiga arbetsuppgifter av bestående karaktär. I fråga om byråinspektören finner socialstyrelsen det vara väl motiverat, att denna befattning placeras i lönegrad B 26. De arbetsuppgifter, som denne tjänsteman har att fullgöra, torde nämligen vara fullt jämförliga med dem, som åvila tjänstemän i nämnda lönegrad inom andra delar av statsförvaltningen.

Den sakkunniges förslag om indragning av amanuenstjänsten på arbetsförmedlingsavdelningen synes särskilt opåkallat, då ett stort behov av denna tjänst föreligger och detta behov sannolikt kommer att snarare öka än minska. Det kunde i stället för indragning av någon tjänst på arbetsförmedlingsavdelningen snarare ifrågasättas, huruvida icke en utökning vore nödvändig, nämligen för att möjliggöra en effektivare inspektion av de olika arbetsförmedlingsanstalterna än som för närvarande är görligt. Enligt nu gällande grunder för statsbidragen till den offentliga arbetsförmedlingen utgå dessa bidrag med betydligt högre belopp än tidigare, och det föreligger med hänsyn härtill ett större behov ur såväl effektivitets- som allmän kontrollsynpunkt, att anstalterna erhålla besök av tillsynsmyndighetens tjänstemän betydligt oftare än som förut varit fallet. I nuvarande situation anser sig styrelsen emellertid icke böra räkna med anställandet av någon ytterligare amanuens.

Å arbetsförmedlingsavdelningen äro vidare behövliga två kanslibiträden i lönegraden B 7 samt ett kontorsbiträde i lönegraden B 4, vilka befattningar synas böra upptagas å ordinarie stat, ävensom ett extra ordinarie kontorsbiträde.

Avdelningen för arbetslöshetsförsäkring. Den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen är ny och tämligen oprövad. Den hittills vunna erfarenheten vi-

sar emellertid tydligt nog, att arbetslöshetsförsäkringen ur juridiska, organisatoriska och försäkringstekniska synpunkter ställer stora krav på de tjänstemän, vilka inom socialstyrelsen skola deltaga i arbetet med ledningen av arbetslöshetsförsäkringen och tillsynen över arbetslöshetskassorna.

Att den juridiska sakkunskapen måste vara representerad genom kompetenta och erfarna tjänstemän med lägst den teoretiska kompetens, som kräves av domare, är med hänsyn till hithörande ärendens komplicerade natur och allmänna betydelse för arbetsmarknaden tydligt. Dessutom böra vederbörande besitta ingående kännedom om och erfarenhet av förarbetena till den nuvarande försäkringslagstiftningen och övrig lagstiftning rörande arbetsmarknaden.

Enär socialstyrelsen icke endast utövar tillsynen över de erkända arbetslöshetskassorna utan även i själva verket, med den uppläggning lagstiftningen på området fått, måste bedriva en omfattande upplysningsverksamhet samt härigenom på visst sätt omhänderhar den organisatoriska ledningen av arbetslöshetsförsäkringen, kräves av försäkringsavdelningens tjänstemän erfarenhet och kompetens jämväl på detta område.

Ytterligare må framhållas, att arbetslöshetsförsäkringens försäkringstekniska sida visat sig vara betydligt mera komplicerad än vid de flesta andra försäkringsgrenar. Detta har sin grund i bland annat försäkringens beroende av de allmänna ekonomiska konjunkturerna. Att kunna behärska arbetslöshetsförsäkringens betydelsefulla finansiella och försäkringstekniska sida så gott som uteslutande med tillhjälp av en från början tillrättalagd försäkringsmatematisk apparat, låter sig nämligen icke göra. Visserligen erfordras härför givetvis en komplicerad dylik apparat, vilken för övrigt med hänsyn till de nya konjunkturlägen, som tid efter annan uppkomma, ständigt måste förnyas, men det räcker ej härmed. Den måste i väsentliga delar kompletteras genom tjänstemännens statistiska och försäkringstekniska kunnande, erfarenhet och allmänna omdöme. Den stora kvantiteten av arbetsuppgifter av hithörande slag gör det nödvändigt, att minst två statistiskt-försäkringstekniskt utbildade kvalificerade tjänstemän finnas å avdelningen. Ifrågavarande tjänstemän böra helst besitta sådan kompetens i teoretisk (matematisk) statistik, som minst svarar mot fordringarna i licentiatexamen i ämnet, men böra dessutom hava aktuariekompetens och vana vid aktuariella arbeten. Med hänsyn till arbetsmarknadens växlingar måste tillgång på dylik högkvalificerad arbetskraft städse finnas tillgänglig å byrån. Det räcker nämligen ingalunda med att avgifter och understödsbelopp beräknas vid kassornas bildande, utan kassornas arbete och försäkringsfondernas belastning måste kontinuerligt kontrolleras. Med hänsyn till det nu anförda föreslås, att en aktuarietjänst i lönegrad B 21 nyinrättas å byrån. Erinras må, att nuvarande innehavaren av byrådirektörstjänsten (B 28) besitter statistiskt-försäkringsteknisk kompetens.

De kompetenskrav, som omständigheterna sålunda betinga för vissa av försäkringsavdelningens befattningar, göra det nödvändigt, att möjligheter skapas till placering av befattningshavarna relativt högt på löneskalan, enär det eljest torde bliva svårt att få kompetenta personer att åtaga sig dessa

arbetsuppgifter. Då vidare den personliga erfarenheten under arbetet med arbetslöshetsförsäkringen för såväl de juridiskt som de statistiskt-försäkringstekniskt utbildade befattningshavarna är av utomordentlig betydelse, är det nödvändigt, att betingelser skapas för att befattningshavarna så länge som möjligt kvarstanna i arbetet å byråns försäkringsavdelning. Detta kvarstannande torde icke kunna uppnås med mindre än befattningarna göras till ordinarie. Med samma motivering, som tidigare anförts i fråga om byråinspektören, anser sig socialstyrelsen böra förorda sekreterarebefattningens placering i lönegrad B 26.

Den ene av befattningshavarna i lönegraderna B 28 och B 26 synes böra besitta aktuariekompetens och den andre domarekompetens. Befattningshavaren i B 21 torde helst böra besitta aktuariekompetens.

Vad slutligen arbetets omfattning å försäkringsavdelningen beträffar må framhållas, att antalet erkända arbetslöshetskassor befinner sig i ett oavbrutet växande. För närvarande fungera nio dylika kassor, men under de närmaste månaderna torde minst 11 dylika kassor vara i verksamhet med ett medlemsantal av omkring 130 000 medlemmar. Det organisatoriska arbetet har visat sig icke kunna begränsas uteslutande till försäkringens och kassornas startande utan torde få fortgå i avsevärd tid jämväl därefter, och samma erfarenhet har gjorts beträffande det försäkringstekniska arbetet. Vidare har erfarenheten hittills givit vid handen, att särskilt arbetet med beräknandet av de statsbidrag, som skola utgå till kassorna, blir synnerligen ansvarsfullt och tidskrävande. En ingående personlig kontroll måste utövas över såväl den centrala som även i vissa fall den lokala verksamheten inom kassorna. Alla dessa arbetsuppgifter måste betecknas såsom synnerligen betydelsefulla, enär ett handhavande av dem ofta samtidigt fordrar hänsynstagande till arbetsmarknadens städse ömtåliga förhållanden. Det torde också bliva tidskrävande. Det lärer därför ingalunda få betraktas såsom uteslutet, att så småningom samtliga de befattningshavare, som ursprungligen avsetts för försäkringsavdelningen, komma att visa sig vara behövliga. Under den närmaste tiden torde emellertid anställandet av en amanuens komma att visa sig tillräckligt.

Även å de kvinnliga befattningshavarna å avdelningen ställas och komma att ställas stora krav på kompetens och användbarhet, enär de vid sidan om skrivarbete o. d. behöva användas såsom biträden dels vid statistiska utredningar, dels vid försäkringsmatematiska utredningar. Socialstyrelsen föreslår, att byrån tilldelas en kansliskrivarebefattning, en kanslibiträdes- och en kontorsbiträdesbefattning, vilka böra uppföras å ordinarie stat och av vilka de båda sistnämnda böra avses för tjänstgöring å försäkringsavdelningen. Vidare föreligger behov av anlitande å avdelningen av för närvarande ett extra ordinarie kontorsbiträde.

I enlighet med de förslag, socialstyrelsen ovan framfört, skulle personaluppsättningen å sjunde byrån bliva följande:

1. *Ordinarie befattningshavare.*

	Lönegrad
1 byråchef	B 30
2 byrådirektörer	B 28
1 byråinspektör	B 26
1 sekreterare	B 26
2 aktuarier	B 21
1 kansliskrivare	B 11
3 kanslibiträden	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

2. *Extra-ordinarie befattningshavare.*

2 amanuenser och 2 kontorsbiträden.

Sammanfattande kostnadsberäkningar.

De förslag beträffande socialstyrelsens personalutrustning, som styrelsen i det föregående tillåtit sig vid behandlingen av de särskilda byråerna framlägga och vilka enligt styrelsens mening äro sakligt starkt grundade under samtidigt hänsynstagande till angelägenheten att iakttaga sparsamhet med det allmännas medel, äro otvivelaktigt ägnade att medföra ej obetydliga merkostnader i förhållande till det av den sakkunnige framlagda förslaget. Denna omständighet lärer emellertid icke få anses utslagsgivande i betraktande därav, att socialstyrelsen, såsom inledningsvis med skärpa betonats, sedan lång tid arbetat med betydande underskott av arbetskrafter och väl ändock vårt land torde få anses äga tillgångar att — i följdriktig konsekvens med fattade beslut i fråga om den sociala verksamhetens utveckling — också förse den sociala förvaltningen med den personalutrustning, som är oundgängligen erforderlig för handhavandet av de på densamma ankommande utrednings- och förvaltningsuppgifterna.

Till närmare belysning av de kostnader, som de av socialstyrelsen framlagda förslagen beträffande personalutrustning skulle föranleda, har styrelsen upprättat följande kostnadsberäkningar.

Socialstyrelsens personalstat.

1. Ordinarie befattningshavare.	Lönegrad	Enligt styrelsens organisationsförslag		Enligt nuvarande organisation	
		Antal	Belopp	Antal	Belopp
Generaldirektör, arvode enligt 5 § avlöningsreglementet	—	1	18 460	1	18 460
Byråchefer	B 30	7	80 640	5	57 600
Byråchef, tillika statens inspektör för fattigvård och barnavård	B 30	1	11 520	—	—
Byrådirektörer	B 28	9	95 418	—	—
Skyddshemsinspektör	B 27	1	10 146	—	—
Byråassistent	B 26	1	9 690	1	9 690
Sekreterare	B 26	4	38 760	—	—
Sekreterare, tillika assistent hos statens inspektör för fattigvård och barnavård	B 26	1	9 690	—	—

	Löne-grad	Enligt styrelsens organisationsförslag		Enligt nuvarande organisation	
		Antal	Belopp	Antal	Belopp
Byråinspektör	B 26	1	9 690	—	—
Förste aktuarier	B 26	3	29 070	—	—
Förste revisor	B 26	1	9 690	—	—
Förste byråingenjör	B 24	1	8 781	1	8 781
Sekreterare	B 24	—	—	4	35 124
Förste aktuarier	B 24	1	8 781	3	26 343
Aktuarier	B 21	10	74 550	4	29 820
Bibliotekarie och arkivarie	B 21	—	—	1	7 455
Byråingenjör	B 21	1	7 455	1	7 455
Notarier	B 21	6	44 730	—	—
Revisor	B 21	1	7 455	—	—
Kassör och registrator	B 14	1	5 118	—	—
Kansliskrivare	B 11	12	48 240	7	28 440
Kontorister	B 9	2	7 206	—	—
Förste expeditionsvakt	B 7	1	3 429	1	3 429
Kanslibiträden	B 7	25	81 075	8	25 944
Expeditionsvakter	B 5	4	12 384	2	6 192
Kontorsbiträden	B 4	27	75 249	13	36 231
Skrivbiträde	B 2	—	—	1	2 481
			707 227		**303 445**
2. Icke-ordinarie befattningshavare, tjänstemän å extra stat.					
Byråchefer	B 30	—	—	2	22 122
Byrådirektörer	B 28	—	—	3	30 438
Sekreterare	B 24	—	—	4	33 300
Förste aktuarie	B 24	—	—	1	8 325
Byråinspektör	B 24	—	—	1	8 325
Aktuarier	B 21	—	—	3	21 060
Byråingenjör	B 21	1	7 020	—	—
Notarie	B 21	—	—	1	7 020
			7 020		**130 590**
Extra ordinarie, extra och tillfälliga tjänstemän			[1] **132 000**		[2] **156 700**

	Enligt styrelsens organisationsförslag		Enligt nuvarande organisation	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	—	1 000	—	—
Sakkunnig för ärenden rörande alkoholistvården	1	4 800	1	3 600
Sakkunnig för hygieniska frågor	1	12 000	1	2 000
Expert rörande levnadskostnader och kooperation	—	—	1	3 600
Socialfullmäktige	2	1 000	2	1 000
Ersättning till sociala rådets ledamöter	—	500	—	500
Summa summarum kronor		**865 547**		**601 435**

[1] Vid fastställandet av denna post har uppskattningsvis ett belopp av 5 625 kronor ansetts kunna inbesparas genom förordnanden å ordinarie tjänster m. m. Beloppet skulle eljest blivit 137 625 kronor.

[2] = det belopp som för budgetåret 1936/1937 är anvisat till grundavlöningar åt icke-ordinarie personal.

Den av styrelsen föreslagna staten, fördelad å resp. byråer:

Generaldirektören	18 460	
Första byrån	138 218	
Andra »	107 387	
Tredje »	165 602	
Fjärde »	128 939	
Femte »	95 855	
Sjätte »	57 058	
Sjunde »	97 807	
Fattigvårds- och barnavårdsbyrån	53 721	863 047
Arvoden till generaldirektörens ställföreträdare, socialfullmäktige och sociala rådets ledamöter		2 500
	Summa summarum kronor	865 547

Av ovanstående sammanställningar framgår, att socialstyrelsens organisation, enligt det av styrelsen framförda förslaget, skulle draga kostnader, som överstiga de för styrelsens nuvarande organisation gällande med cirka 264 000 kronor. Att märka är härvid, att i sistnämnda belopp ingå nu på socialdepartementet resp. statistiska centralbyrån fallande kostnader för den centrala handläggningen av ärenden rörande fattigvård och barnavård samt för utarbetandet av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken, tillhopa uppgående till cirka 72 000 kronor.

Av återstående belopp om cirka 192 000 kronor, representerande den vid ett genomförande av socialstyrelsens förslag uppkommande kostnadsökningen för styrelsens administration (oberäknat avlöningsförhöjningar till icke-ordinarie personal, dyrtidstillägg och provisoriskt dyrortstillägg), belöper å överförande å ordinarie stat samt förbättrad tjänsteställning för nuvarande ordinarie personal cirka 60 000 kronor. Erinras må, att det här rör sig om personal, som handhar arbetsuppgifter av vitsordat bestående natur, grundade på lagstiftning av gammalt datum, exempelvis alkoholistvård, medling och skiljedom i arbetstvister samt arbetsförmedling, eller eljest ombesörjer på i lagstiftning av permanent natur grundade förvaltningsuppgifter, exempelvis arbetslöshetsförsäkringen, ävensom om personal, exempelvis den å de statistiska byråerna, för vilkens vidkommande hittills proportionen mellan ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän varit ända sedan tidpunkten för verkets tillkomst synnerligen oförmånlig. Att märka är vidare, att därest främlingslagen icke skulle givas permanent karaktär, den å passavdelningen tjänstgörande personalen — enligt vad styrelsen i det föregående förutsatt — alltjämt skulle bibehållas å extra ordinarie stat, i vilket fall det ovan angivna beloppet skulle komma att minskas med cirka 5 000 kronor.

En viss del av kostnadsökningen kommer vidare på hänförandet av vissa nuvarande befattningar till en löneställning, som bättre motsvarar det med dessa befattningar förknippade ansvaret. I väsentlig mån rör det sig här om uppflyttning av nuvarande sekreterare-, förste aktuarie- och liknande befattningar till lönegrad B 26 eller till byrådirektörsbefattningar.

De största posterna avse emellertid nyinrättandet av ett antal ordinarie och extra ordinarie tjänster, nämligen cirka 76 000 resp. 22 000 kronor. Det bör hållas i minnet vid bedömandet av dessa siffror, att socialstyrelsens verksamhet dock icke är improduktiv. Av förestående belopp på 76 000 resp. 22 000 kronor falla sammanlagt cirka 13 500 resp. 7 000 kronor på arbetarskyddsbyrån, vartill kommer en ökning av kostnaderna för samma byrå med 10 000 kronor avseende höjning av den hygieniska expertens arvode. Det behöver här ej närmare påpekas arbetarskyddsverksamhetens stora ekonomiska betydelse ur allmän synpunkt. Och samma torde få anses vara förhållandet jämväl med avseende å övriga av styrelsens verksamhetsgrenar. Av meromnämnda belopp å 76 000 resp. 22 000 kronor falla vidare enbart på passavdelningen cirka 23 000 kronor. Med anledning härav må påpekas, att såvitt kan beräknas med utgångspunkt från antalet beviljade uppehålls- och arbetstillstånd statsverkets intäkter i form av stämpelavgifter för bevis om sådana tillstånd torde kunna uppskattas till 59 800 kronor för år 1933 men till 87 000 kronor innevarande år — alltså en ökad intäkt på denna period av tre år av 27 200 kronor.

Särskilda yttranden.

Till utlåtandet fogade t. f. byråcheferna Nyström, Hagman och Nilson särskilda yttranden.

T. f. byråchefen Nyström: Utan att vilja underkänna i socialstyrelsens utlåtande anförda skäl för sjukkassebyråns kvarblivande hos styrelsen anser jag mig dock böra uttala, att därest efter överflyttande till styrelsen av statens inspektion för fattigvård och barnavård ävensom skyddshemsinspektionen arbetsbelastningen på styrelsen och särskilt på dess chef skulle anses bliva alltför stor, erforderlig lättnad i första rummet synes böra sökas genom att i enlighet med den sakkunniges förslag låta pensionsstyrelsen övertaga de till sjukkassebyrån hörande ärendena.

I fråga om sociala rådets bibehållande anser jag, att åtminstone sektionerna för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet, för arbetsförmedling samt för socialstatistik kunna avskaffas. På dessa områden erfordras i regel tillgång till betydligt mera mångsidig och specialiserad sakkunskap än som kan finnas representerad inom en på förhand fixerad krets.

T. f. byråchefen Hagman: Därest det anses önskvärt, att omfattningen av socialstyrelsens verksamhet begränsas, torde detta enligt min mening kunna ske genom att överföra andra och tredje byråerna till andra ämbetsverk, på det sätt som föreslagits i förevarande betänkande om socialstyrelsens organisation. De farhågor, som en dylik överflyttning anses medföra, kan jag för min del icke anse befogade.

Beträffande de statistiska byråerna anser jag, att dessa böra sammanslås till en byrå. Förutsättningen härför måste emellertid vara, att den nya byrån förses med tillräckligt antal kvalificerade arbetskrafter i ledande ställning.

I den mån centraliserade lokalförhållanden erhållas för styrelsens samtliga byråer, torde de statistiska arbetsuppgifterna böra handläggas på denna byrå. Ett undantag från denna regel utgöra dock sådana siffersammanställningar, som äro behövliga för de administrativa byråernas löpande kontrollverksamhet.

Vidare delar jag med utredningsmannen den meningen, att de motiv, som på sin tid förefunnos för tillkomsten av sociala rådet, icke längre föreligga, med undantag för sektionerna för det statsunderstödda sjukkasseväsendet och den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen.

T. f. byråchefen Nilson: Jag instämmer i det av t. f. byråchefen Hagman avgivna särskilda yttrandet, dock med undantag för vad han anfört i fråga om andra byråns överflyttning till annat ämbetsverk.

Till socialstyrelsens utlåtande äro fogade följande, här ej tryckta bilagor:

Tablå angående ämbetsverkets organisatoriska utveckling åren 1913—1936.

Bil. 1. Protokoll, hållet vid sammanträde med sociala rådets sektion för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet den 30 september och 1 oktober 1936.

» 2. Protokoll, fört vid sammanträde måndagen den 12 oktober 1936 med sociala rådets sektion för arbetsförmedling.

» 3. Protokoll, hållet vid sammanträde inför socialstyrelsen med sociala rådets sektion för socialstatistik den 8 oktober 1936.

» 4. Protokoll, fört vid sammanträde måndagen den 12 oktober 1936 med sociala rådets sektion för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen.

» 5 A. Protokoll, hållet vid sammanträde med sociala rådets sektion för det statsunderstödda sjukkasseväsendet (sjukkassenämnden) den 23 september 1936.

» 5 B. Protokoll, hållet vid sammanträde med sociala rådets sektion för det statsunderstödda understödsföreningsväsendet (understödsföreningsnämnden) den 24 september 1936.

» 6. Sammandrag av yrkesinspektörernas yttranden ang. »Betänkande om Socialstyrelsens organisation, avgivet av tillkallad sakkunnig år 1936».

» 7—16. Yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens yttranden.

» 17. Styrelsens för statens alkoholistanstalt å Venngarn yttrande.

» 18. Nykterhetsnämndernas centralkommittés yttrande.

» 19. Civilförvaltningens personalförbunds underdåniga skrivelse.

» 20. Socialstyrelsens utlåtande den 14 maj 1925 angående socialförsäkringens organisation (Soc. Medd. 1925: 6).

» 21. P. M. angående socialstyrelsens utrednings- och upplysningsverksamhet (socialstatistik m. m.).

» 22. Yttrande över betänkandet om socialstyrelsens organisation i vad angår anställande hos styrelsen av en yrkeshygieniskt utbildad läkare.

» 23. Personalbeståndet å de statistiska byråerna vid varje kvartalsskifte åren 1926—1936.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

I. **Historik** 817

Socialstyrelsens tillkomst 817
Socialstyrelsens organisation och utvecklingen av densamma 820
Organisationens utveckling, sedd mot bakgrunden av arbetsuppgifternas anSvällning 823
Besparingsaktioner 824
Den nuvarande situationen med avseende å socialstyrelsens organisation och arbetsuppgifter 827

II. **Allmänna synpunkter beträffande organisationsförslaget** 829

Socialpolitikens och den centrala socialförvaltningens allmänna betydelse i det moderna samhällslivet 829
Behovet av utvecklingsmöjligheter hos organisationen 832
Bedömningen av socialstyrelsens arbetssätt och befattningarnas värde . . 833
Lokalfrågan 836

III. **De föreslagna organisatoriska förändringarna** 836

Förläggningen av den centrala handläggningen av ärenden rörande fattigvård och barnavård m. m. 837
Förläggningen av fattigvårds- och barnavårdsärendena 837
Frågan om överflyttning av vissa konseljärenden 838
Skyddshemsinspektionens förläggning 839
Förläggningen av fattigvårds- och barnavårdsstatistiken 839
Alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendenas art och omfattning . . . 839
Frågan om överflyttning av alkoholistvårds- och nykterhetsnämndsärendena till byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden 845
Sammanfattning 847

Frågorna om nuvarande första byråns bibehållande samt om omfattningen av nuvarande sjätte och sjunde byråernas arbetsuppgifter 848
Första byråns allmänna arbetsuppgifter 848
Frågan om överflyttning till en juridisk byrå av sociala ärenden i allmänhet 850
Nuvarande sjätte byråns arbetsuppgifter 852
Nuvarande sjunde byråns arbetsuppgifter 854
Frågan om förläggningen av ärenden rörande medling och skiljedom . . 857
Frågan om förläggningen av ärenden rörande främlingskontroll 859
Frågan om förläggningen av ärenden rörande utvandring och tillsyn å utvandraragenter 863
Frågan om förläggningen av ärenden rörande alkoholistvård och nykterhetsnämnder 864

Sid.

Frågan om förläggningen av yrkesinspektionens chefsmyndighet 864
Arbetarskyddsärendenas samband med socialstyrelsens övriga arbetsuppgifter 865
Frågan om anknytning mellan arbetarskyddets och riksförsäkringsanstaltens arbetsuppgifter 869
Sammanfattning av yrkesinspektörernas yttranden 870

Förläggningen av tillsynen över sjukkassor och andra understödsföreningar 871
Tidigare överväganden av förläggningsfrågan 872
Dualismen mellan pensionsstyrelsens och sjukkasseväsendets uppgifter och deras olikartade karaktär 873
Förläggningen av tillsynen å andra understödsföreningar än erkända sjukkassor 875
Sambandet mellan tredje byråns arbetsuppgifter och socialstyrelsens uppgifter i övrigt 876

De statistiska byråernas allmänna uppgifter och principiella organisation 877
Upplysnings-, forsknings- och utredningsverksamhetens allmänna natur . 878
Utvecklingen av socialstatistikens organisation 880
Principer för arbetets fördelning mellan fjärde och femte byråerna . . . 881
Frågan om enhetlig ledning av det socialstatistiska arbetet 882
Frågan om överflyttning av viss statistik till administrativa byråer . . . 883
Fattigvårds- och barnavårdsstatistiken 884
De statistiska byråchefernas befattning med administrativa ärenden . . . 885
Ledningen av pris- och kooperationsstatistiken 887
Sammanfattande synpunkter 890

Socialfullmäktige och sociala rådet 890
Socialfullmäktigeinstitutionen 890
Det sociala rådet 891

Arbetsrådets bibehållande som självständigt ämbetsverk 892

Statens arbetslöshetskommission 893

Sammanfattning 894

IV. **Socialstyrelsens personaluppsättning och vissa i samband därmed stående frågor** 896

Ämbetsverkets chef och ställföreträdaren för denne 896

Byrån för fattigvårds- och barnavårdsärenden 896

Första byrån 897

Andra byrån 905
Den juridiskt-administrativa avdelningen 905
Den tekniska avdelningen 907
Personalstat för andra byrån 912
Anställning av en yrkeshygieniskt utbildad läkare 913
Anslag för specialundersökningar inom arbetarskyddets område 914
Vissa synpunkter på frågan om effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet 915

Tredje byrån 921
1. Sättet för avgörande av tvister inom sjukkassorna 921
Tillsynsmyndighetens befogenheter 921
Den sakkunniges kritik av hittillsvarande förfaringssätt 922

Sid.

Kontrollbestämmelsernas tillkomst och innehåll 923
Kontrollbestämmelsernas tillämpning 924
Kontrollbestämmelserna inför 1926 års sjukkassesakkunnige 927
Kontrollbestämmelserna inför regeringsrätten 927
Lokala skiljenämnder 928
Sjukkassebyråns personalbehov för ifrågavarande ärenden 930
Dansk lagstiftning och lagtillämpning på området 930
2. Sjukkassebyråns organisation 931
A. Den sakkunniges förslag till personalstat 931
Allmänt omdöme om den sakkunniges förslag 931
Den framtida arbetsbördan motiv för en utökning av personalen . 932
Antal registerenheter 933
Statsbidrag m. m. 933
Försäkringstekniska uppgifter 934
B. Styrelsens förslag till personalstat 936
Behovet av byrådirektörsbefattning 938
Juridiskt-administrativa avdelningen 938
Försäkringstekniska avdelningen 941
Avdelningen för statsbidrag, moderskapsunderstöd, revision och statistiskt arbete 944
Kvinnliga befattningshavare 948

De statistiska byråerna (fjärde och femte byråerna) 951
Personalbehovet för fattigvårds- och barnavårdsstatistiken 951
Bibliotekets förläggning och organisation 952
Reservationsanslag för specialundersökningar 953
Fjärde byråns personalutrustning 954
Femte byråns personalutrustning 956
Förste aktuariernas ställning 957

Sjätte byrån 958

Expeditionsvakter 961

Sjunde byrån 962
Avdelningen för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor i allmänhet 962
Avdelningen för arbetslöshetsförsäkring 964

Sammanfattande kostnadsberäkningar 967

Särskilda yttranden 970
Bilagor 971
Innehållsförteckning 972

Arbetsmarknaden under november månad 1936.

Den säsongbetonade försämring av arbetsmarknadsläget, som konstaterades ur de offentliga arbetsförmedlingarnas rapportsiffror för oktober, har under sistlidne november blivit alltmera framträdande inom flertalet näringsgrenar och yrken. Förmedlingsresultatet för månaden utvisade någon nedgång i antalet arbetsansökningar men samtidigt en kraftig minskning av antalet lediganmälda platser. Härigenom steg medelantalet arbetsansökningar per 100 lediga platser till 289 från 204 i oktober. Denna novembersiffra är emellertid den lägsta, som noterats för månaden sedan år 1930, varför arbetsmarknadsläget måste betecknas såsom för årstiden synnerligen gynnsamt. Med den minskade arbetstillgången på den öppna marknaden följde också ökning av antalet hjälpsökande personer hos arbetslöshetskommissionen. Deras antal, som i oktober var 24 712, hade vid november månads utgång stigit till omkring 29 000. Denna siffra understiger dock avsevärt fjolårets novembersiffra, som var 54 167. Vid de olika reservarbetsplatserna bereddes ett ökat antal personer sysselsättning. Den av fackföreningarna rapporterade arbetslösheten utgjorde vid månadsskiftet oktober—november 9·9 % mot 8·6 % en månad tidigare och 12·7 % vid motsvarande tidpunkt i fjol.

Vid *jordbruket* minskades platstillgången med cirka 50 %, sedan behovet av fast tjänstepersonal i huvudsak fyllts under oktober. I likhet med vad som plägar vara fallet vid denna årstid, har därför ett visst överskott på arbetskraft förelegat på flera håll, framför allt i fråga om ogifta stall- och arbetsdrängar. För trädgårdsarbetare har arbetstillgången likaledes undergått en kraftig minskning. Inom *skogsbruket* ha huggningarna för vinterns drivningar kommit i gång tämligen allmänt. De ha i allmänhet gynnats av idealiska väderleksförhållanden, och efterfrågan på skogshuggare har varit mycket livligare än på länge. Virkeskörningarna däremot ha på grund av snöbrist endast i mindre utsträckning kunnat igångsättas. Enär årets stämplingar av skog ligga betydligt över de normala, befaras flerstädes brist på skogsarbetare komma att göra sig gällande, när drivningarna i januari månad på allvar igångsättas. Redan nu ha på sina håll anmälningar om behov av arbetskraft till denna tidpunkt ingått till arbetsförmedlingarna.

Minskad platstillgång och stigande arbetssökandesiffror konstaterades genomgående i fråga om de *industriella* yrkena. Särskilt den med årstiden begynnande stagnationen inom *byggnadsverksamheten* medförde naturligt nog minskad efterfrågan på såväl grovarbetare och hantlangare som yrkesmän inom facket. Även inom *metall- och maskinindustrien* kunde noteras ett ökat antal ansökningar, medan efterfrågan på arbetskraft gick något tillbaka. Kvalificerade yrkesarbetare efterfrågades dock alltjämt. Inom *trävaruindustrien* visade antalet arbetssökande en kraftig stegring sedan föregående månad, vilket närmast har sin orsak i permitteringar till följd av timmerbrist vid en del sågverk. För *beklädnadsindustrien* inträdde en minskning i arbetstillgången i och med den egentliga höstsäsongens slut. Inom *skoindustrien* ha vissa företag permitterat en del arbetare eller inskränkt deras arbetstid,

beroende på minskad arbetstillgång, som på sina håll uppges delvis ha sin orsak i den för årstiden blida väderleken.

Arbetsmarknaden för *sjöfolket* var ovanligt livlig för årstiden och företedde i jämförelse med föregående månad ett i stort sett oförändrat läge. Sjömanshusen redovisade sammanlagt 2 354 påmönstringar och 2 412 avmönstringar. Motsvarande siffror för november 1935 voro 2 366 resp. 2 383.

Inom *handel och samfärdsel* var platstillgången för kontorsfolk i stort sett densamma som föregående månad, under det att sökandefrekvensen nedgått. Mot slutet av månaden förmärktes inför den stundande julsäsongen en stigande efterfrågan och stundom brist på kunniga affärsbiträden, särskilt kvinnliga, inom flera branscher. Arbetstillgången för *hotell- och restaurangpersonal* har minskats något sedan föregående månad, men är alltjämt god för årstiden.

Inom det *husliga arbetet* företedde såväl arbetssökande som lediga och tillsatta platser en väsentlig minskning, vilket är en för varje år återkommande företeelse. Behovet av kvalificerade hembiträden var dock alltjämt stort och kunde icke alltid tillgodoses.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november 1936 samt under föregående månader och år framgår av följande sammanställning.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Med.
1927	337	299	227	183	176	166	154	150	145	172	268	264	210
1928	325	300	218	171	151	159	170	162	143	159	248	239	201
1929	267	229	180	154	136	137	138	136	128	150	211	214	174
1930	265	226	177	143	131	128	141	144	147	178	274	251	183
1931	243	254	200	202	170	196	206	207	204	271	483	388	251
1932	453	508	397	382	380	405	420	409	407	463	853	881	487
1933	735	737	729	620	559	566	626	579	577	663	865	810	685
1934	735	694	514	477	383	379	362	332	331	379	549	531	479
1935	485	477	414	321	303	284	277	255	244	284	434	442	365
1936	*370*	*319*	*261*	*249*	*214*	*194*	*194*	*175*	*169*	*204*	*289*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:													
1933	533	461	358	350	361	314	333	313	369	365	521	546	410
1934	358	380	275	224	184	202	183	187	228	216	315	541	269
1935	274	240	154	144	144	118	107	120	125	132	224	312	180
1936	*189*	*115*	*90*	*80*	*80*	*64*	*72*	*76*	*85*	*96*	*116*	—	—
Övriga näringsgrupper:													
1933	784	810	882	728	616	636	708	670	648	785	960	862	768
1934	844	768	587	586	449	429	422	381	365	454	624	530	544
1935	533	540	545	394	357	335	334	301	288	350	491	461	421
1936	*410*	*382*	*326*	*327*	*262*	*236*	*229*	*210*	*198*	*250*	*350*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Med.
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6	12·0
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	10·6
1929	14·8	14·6	13·7	11·4	7·7	6·8	6·3	6·1	6·7	8·2	10·1	16·3	10·2
1930	13·9	13·2	12·3	10·8	8·0	8·0	8·0	8·1	9·5	12·3	15·3	22·9	11·9
1931	20·2	18·7	19·4	17·1	13·2	12·4	11·8	12·8	13·4	16·4	19·3	26·5	16·8
1932	24·2	23·8	24·1	20·8	19·0	19·3	19·4	20·0	20·6	22·1	24·1	31·0	22·4
1933	28·8	27·7	28·7	24·3	21·1	20·3	19·4	19·6	19·2	20·2	22·3	27·2	23·3
1934	24·4	24·4	23·8	19·6	15·4	14·0	12·9	13·3	13·0	14·8	17·1	23·7	18·0
1935	22·3	20·1	18·5	16·0	12·0	11·3	9·9	10·2	10·9	12·7	14·9	21·3	15·0
1936	*19·0*	*18·0*	*16·5*	*13·8*	*10·2*	*9·5*	*8·1*	*8·0*	*8·6*	*9·9*	—	—	—

Barnkrubbor och barnträdgårdar, deras nuvarande utbredning, beskaffenhet och föreliggande behov.

Under början av år 1936 företog föreståndarinnan för Fröbelinstitutet i Norrköping *fröken Ellen Moberg* på offentligt uppdrag en studieresa, varvid besöktes olika barnkrubbor och barnträdgårdar i södra och mellersta Sverige (med undantag av Stockholm och närmast kringliggande samhällen). Över resan har fröken Moberg till statens inspektör för fattigvård och barnavård i maj 1936 avgivit berättelse, vilken innefattar en inventering över förefintliga anordningar av hithörande slag och även lämnar en del anvisningar på praktiska åtgärder för tryggande av en ändamålsenlig verksamhet. Med hänsyn härtill och då berättelsen torde vara den första mera översiktliga redogörelse över barnkrubbe- och barnträdgårdsverksamheten i vårt land, har det synts vara av intresse att här in extenso återgiva berättelsen.

Olika benämningar. Då ofta en viss oklarhet råder om vad respektive benämningar (barnkrubba, barnträdgård m. m.) innebära med avseende på verksamhetens art och omfattning, torde först en kort orientering vara på sin plats. En del föråldrade benämningar, såsom asyl, skyddsskola, småbarnsskola, lekskola och på sina håll även det tyska kindergarten ha alltjämt bibehållits, under det andra nya, såsom lekstuga, barnkammare, barnkammarskola, Montessoriskola dessutom kommit till användning, allt olika uttryck för tämligen likartade institutioner, vilket gör saken ganska förvirrande.

Småbarnsskolorna torde vara de äldsta. De avsågos ursprungligen för att ge direkt skolundervisning, ehuru för barn i åldern 3—6 år. Då denna undervisning sedermera i och med skolväsendets ordnande förbjöds, fortsatte småbarnsskolorna dock sin verksamhet, närmast i överensstämmelse med barnkrubbornas, ehuruväl länge en viss skolmässighet bibehållits såväl som namnet. I det efterföljande inräknas ovanstående institutioner under respektive rubriker »barnkrubba», där barn omhändertagas hela dagen, och »barnträdgård», där barnen i uppfostringssyfte lämnas för i regel kortare tid av dagen. Småbarnsskolorna äro numera en förening av bådadera och anses, där en modernisering efter barnträdgårdens mönster skett, tillhöra den senare gruppen.

Barnkrubban, dess syfte och omfattning. Barnkrubbor kallas sådana institutioner, som under större delen av dagen omhändertaga barn, vilkas mödrar äro upptagna av förvärvsarbete. Behovet av barnkrubbor har varit störst och är så fortfarande i industrisamhällen, där kvinnlig arbetskraft i större utsträckning tages i anspråk. Att moderns bortovaro från hemmet är den vanligaste orsaken till behovet av barnkrubbor torde vara allmänt erkänt, och i regel är detta också ett villkor för barnens intagning. Här bör dock påpekas, att i vår tid mödrar från vitt skilda samhällsklasser och av skilda orsaker äro upptagna av arbete utom hemmet, varför allt flera hem synas behöva ha tillgång till barnkrubbor.

Men inte blott moderns bortovaro från hemmet gör att behovet av hjälp från samhällets sida gör sig alltmera gällande även för barnet i lekåldern. Svårigheterna för hemmen, särskilt för mödrarna, att på ett tillfredsställande sätt sörja

för barnens uppfostran i åldern 2—7 år, antingen de nu bero på bostads- och familjeförhållanden eller äro av mera personlig art, t. ex. nervositet hos mor eller barn, ha under senare tider börjat vinna mera beaktande såväl från hemmens som från samhällets sida. Vad som kanske i främsta rummet bidragit härtill, är den numera vunna insikten om betydelsen av uppfostran i de tidiga levnadsåren. Men detta innebär också, att allt större krav måste ställas på de institutioner, som taga hand om barn i denna ålder, dels ur hygieniska synpunkter, dels beträffande den pedagogiska ledningen. På sistnämnda område har barnträdgården gjort en erkännansvärd insats, som utan tvivel bidragit till den modernisering, som barnkrubborna åtminstone på sina håll under senare år genomgått.

Barnträdgården, dess syfte och omfattning. Barnträdgårdens syfte har från begynnelsen varit rent pedagogiskt. Den är inrättad för barn i åldern 3—7 år, den åldersperiod då verksamhetsbegäret är som störst, då sinnet är särdeles känsligt och mottagligt för intryck, då människans karaktärsutveckling enligt psykologiska lagar grundlägges. Att taga vara på barnet under denna ömtåliga utvecklingsperiod, att tillgodose dess behov i både kroppsligt och framför allt i andligt avseende är barnträdgårdens mål. Den vill skapa en miljö, där barnets goda krafter och anlag komma till utveckling, den vill ge material för lekar, sysselsättningar och skapande verksamhet och detta under umgänge med jämnåriga lekkamrater, vilket för barnets sunda utveckling i denna ålder är ett ofrånkomligt krav och som småbarn i nutidens familj tyvärr i de flesta fall sakna, ett förhållande som både för hemmet och fostraren blivit ett allvarligt tidens problem. Vidare söker man i barnträdgården föra barnet i kontakt med naturen och djurlivet, väcka dess intresse för hithörande ting, vilket allt utgör en välgörande motvikt mot den förkonstlade värld, som barnen åtminstone i våra större samhällen nödgas leva i. Barnets gemenskapskänsla väckes tidigt och på ett osökt sätt, det övas i att taga hänsyn till andra, vilket allt är av grundläggande betydelse för samlevnad och samhällsliv. På grund av denna barnträdgårdens pedagogiska uppgift är dess verksamhet med avseende på de kategorier barn, som här mottagas, betydligt mera omfattande än barnkrubbans, då däremot tiden för barnets omhändertagande vanligen är betydligt kortare. Det förhållandet, att barnträdgården i allmänhet i vårt land endast mottagit barn under några timmar dagligen, utesluter därför icke möjligheten, att den hos oss liksom i andra länder *kan* utsträcka tiden till att omfatta större delen av dagen, om förhållandena ge anledning därtill. Så har även skett på flera håll. Barnkrubban och barnträdgården komma då att helt uppgå i varandra och det borde med hänsyn härtill kunna ifrågasättas, om ej den föråldrade och mindre tilltalande benämningen barnkrubba borde ersättas med det mera hemlika barnkammare, när det är fråga om heldagsavdelningar, särskilt för 1—3-åringar. För barn i denna ålder torde i regel ej ifrågakomma annat än heldagsvård, omfattande även måltider. Huruvida dessa avdelningar icke i stället borde förläggas till spädbarnskrubborna, där sådana finnas, torde kunna ifrågasättas. Detta naturligtvis under förutsättning, att även barnets psykiska utveckling där blir bättre tillgodosedd, än vad som nu på många håll är fallet vid våra eljest i regel förstklassiga spädbarnskrubbor.

Barnträdgårdens arbetstid. Barnträdgårdarna förete i fråga om arbetstiden sinsemellan ganska stora olikheter. En stor del av dessa mottaga barnen endast 2—3 timmar om dagen, under vilken tid måltid i regel varken förekommer eller torde behövas. Rent pedagogiskt sett torde en tid av omkring 3 timmars vistelse i barnträdgården vara lämplig, detta med hänsyn till såväl barnet som hemmet. Den tiden kan lämna erforderligt utrymme åt både lek och andra sysselsättningar inomhus samt utevistelse. Skall däremot måltid ingå, vilket är fallet på många håll, borde tiden utsträckas åtminstone till $3^1/_2$ eller i varje fall icke understiga 3 timmar. El-

jest är det ej möjligt att få den ro och det lugn över samvaron, som är önskvärt. Man måste nämligen beräkna att såväl på- och avklädning som måltider och därmed förbundna sysslor såsom dukning och diskning ta en avsevärd tid, då det gäller småbarn — i synnerhet om man, trogen barnträdgårdens principer, vill vänja barnen att så långt möjligt hjälpa sig själva. Att måltider i och för sig, även rent pedagogiskt sett, äro av värde skall icke förnekas. I de barnträdgårdar, som behålla barnen för hela dagen, blir behovet av måltider etc. naturligtvis detsamma som i barnkrubban.

Utbredning och föreliggande behov. I Sverige finnas utom huvudstaden ett 50-tal barnkrubbor för tillsammans omkr. 1 100 barn i åldern 1—7 år (spädbarnskrubborna ej medräknade), fördelade på 33 orter. Vidare finnas 81 barnträdgårdar för tillsammans omkr. 2 900 barn i åldern 3—7 år, fördelade på 40 städer och brukssamhällen.

Om man skulle bedöma behovet av heldagsvård på respektive orter efter erfarenheter, gjorda vid redan befintliga barnkrubbor, vilket åtminstone i viss mån bör vara belysande, torde man utan tvekan kunna påstå, att åtminstone i städer som Göteborg och Malmö antalet tillgängliga platser långtifrån motsvarar behovet. I vissa städer däremot, som t. ex. Falun, Kalmar, Linköping och Växjö m. fl., är det genomsnittliga besöksantalet så pass litet, växlande mellan 2—10, att det borde ifrågasättas, om behovet verkligen föreligger eller åtminstone om icke en viss omläggning av verksamheten såväl ur ekonomiska som pedagogiska synpunkter vore behövlig. På sina håll synes det, som om verksamheten uppehölles mera för att därigenom få användning för givna donationer än för att fylla ett verkligt behov.

I Karlstad har barnavårdsnämnden på initiativ av stadsläkaren företagit en undersökning för att utröna, i huru stor utsträckning barnen i här ifrågavarande ålder skulle behöva omhändertagas. Genom förfrågningar i familjer med barn i förskoleåldern har man där kommit till ett antal av över 300 barn, för vilka barnkrubbevård skulle behövas. Att döma av erfarenheter från andra städer torde denna siffra dock vara alltför hög, om det är fråga om heldagsvård; däremot borde helt visst barnträdgårdar för detta antal kunna ifrågasättas. Resultatet av en dylik undersökning, som synes synnerligen beaktansvärd, är naturligtvis dock i hög grad beroende på, från vilka synpunkter behovet bedömes. Behovet av en utökning av barnträdgårdsverksamheten är blott alltför uppenbart, detta icke minst på orter, där den nått sin relativt största utbredning och där avgifterna äro så låga, att ekonomien ej lägger hinder i vägen. Det förorsakar här vederbörande ledarinnor verkliga bekymmer att nödgas avvisa stora skaror av barn, däribland många mer eller mindre ömmande fall. I Hälsingborg och Gävle har man sökt lösa frågan genom att endast mottaga 6-åringar. Men även om detta sätt vid första påseende kunde synas tillfredsställande, är det inte minst med tanke på de problembarn, som barnträdgården också får hand om, till stor skada, om dessa först vid 6 år kunna komma under barnträdgårdens inflytande. I Motala har man ordnat så, att barnen få komma varannan dag för att på så sätt kunna taga emot ett större antal; men detta har naturligtvis också sina avigsidor.

Även vid privata barnträdgårdar med relativt höga avgifter visar det sig, att hemmen i allt större utsträckning känna behov av den hjälp, barnträdgården avser att ge. Detta framgår också av de allt oftare förekommande förfrågningar angående möjligheterna att få en barnträdgård till stånd, som Fröbelförbundets ordförande får mottaga från olika orter. Alltför ofta ha dessa förfrågningar på grund av ekonomiska skäl ej lett till något resultat, men här och var ha dock, tack vare hemmens initiativ och medverkan, barnträdgårdar på privat väg kommit till stånd. Så har skett år 1936 t. ex. i Ljungby, Falköping och Nybro. Tyvärr händer allt

för ofta att dylika på privat väg upprättade barnträdgårdar i längden ej kunna uppehållas. Detta kan naturligtvis jämte ekonomiska svårigheter även bero på huru de skötas.

I en del städer har behovet av barnens omhändertagande före skolpliktig ålder föranlett respektive skolmyndigheter att efter särskild prövning bevilja barn inträde i skolan ett år tidigare, än vad som är stadgat. Detta efter mödrarnas helt visst fullt berättigade framställningar om föreliggande behov. På sina håll tyckes detta ske i ganska stor utsträckning. Säkerligen vore det här av betydligt större gagn för barnet och dess framtida utveckling, om det i stället före inträdet i skolan kunde få ett par års vistelse i barnträdgård. Men möjlighet härtill saknas. Åtskilliga samhällen, även relativt stora sådana, finnas dock ännu, där behovet av åtgärder i här ifrågavarande avseende varken hos enskilda eller hos vederbörande myndigheter blivit medvetet och där i första hand upplysning är av nöden.

Om man skulle försöka att bedöma, i vilken omfattning barnträdgårdar skulle behövas, torde detta med tanke på denna institutions allmänna pedagogiska syfte kunna göras efter resp. orters invånarantal eller kanske ännu bättre efter antalet barn i den första skolklassen. Även om det ej kan anses nödvändigt eller ens önskvärt, att *alla* barn från t. ex. 3-årsåldern skulle besöka en barnträdgård, torde erfarenheten tala för, att det vore önskvärt, att de flesta barn från 5-årsåldern hade tillfälle regelbundet några timmar om dagen besöka en god barnträdgård; och i särskilda fall, beroende på barnets egenart såväl som på hemförhållanden, redan i 3—4-årsåldern. I enlighet härmed borde det ej vara för mycket, om man för tre årsgrupper barn, 4—5—6-åringar, beräknade barnträdgårdar för ett antal, åtminstone motsvarande *en* årsgrupp i småskolan. Med tanke på att, även om barnträdgården omfattar 3—4-årsgrupper, 6-åringarna i regel utgöra den största, skulle man i så fall kunna räkna med att vid inträdet i skolan omkring 50 % av barnen förut besökt en barnträdgård.

I Norrköping, där barnträdgården nått sin största utbredning, uppgår antalet barn, som för närvarande begagna sig av barnträdgården, och tillhörande 3 olika årsgrupper, till högst 70 % av en årsgrupp barn i småskolan. Därnäst komma Motala, Hedemora och Ludvika med omkr. 60 %, Göteborg 36 %, Uppsala, Skara och Örebro 45—35 %, Linköping omkring 28 % samt Malmö, Hälsingborg och Gävle ej mera än resp. 18 och 10 %. För att en stad som t. ex. Göteborg skulle nå upp till ett antal platser, motsvarande antalet barn i en årsgrupp = första skolklassen, skulle erfordras en ökning med 64 %, vilket skulle innebära, att barnträdgårdar utöver nu befintliga för omkring 900 barn upprättades för ytterligare 1 600. Göteborg skulle ändock ej nå upp till ett antal barnträdgårdar, motsvarande Helsingfors', en stad med närmast jämförligt invånarantal.

Andra länder. Några upplysningar från andra länder torde här kunna vara av intresse, särskilt från Finland, som av de nordiska länderna är föregångslandet.

I Helsingfors äro barnträdgårdarna sedan några år tillbaka helt kommunaliserade och omfatta 2 700 barn, fördelade på 28 barnträdgårdar. Dessa äro i regel öppna 4 timmar dagligen, men vid en del finnas även heldagsavdelningar. Mycket har också åtgjorts för att förse barnträdgårdarna med fullt tidsenliga lokaler. Barn under 3 år mottagas endast i för dem inrättade barnkrubbor, ibland anslutna till barnträdgårdar. Så är förhållandet även i andra länder, t. ex. i Tyskland, Österrike och Schweiz. I sistnämnda land har verksamheten nått en stor utveckling; särskilt är staden Basel i detta avseende nämnvärd. Där ha 90 % av barnen vid inträdet i skolan besökt barnträdgården under en tid av 2—4 år. De flesta barnträdgårdar där äro statliga. I U. S. A. äro barnträdgårdar i regel anslutna till skolorna, men barnen mottagas där först vid 5-årsåldern. Detta har nödvändig-

gjort inrättandet av särskilda s. k. barnkammarskolor för barn i åldern 2—4 år. Sådana barnkammarskolor förekomma även i England. I Finland och Danmark erhålla barnträdgårdarna statsunderstöd.

Lokaler, inredning, hygieniska förhållanden. Det är emellertid icke nog, att barnkrubbor och barnträdgårdar finnas i tillräckligt antal. Deras värde är helt beroende på lokalernas beskaffenhet och inredning, på hygieniska förhållanden och först och sist på den pedagogiska ledningen. I dessa avseenden förete här nämnda institutioner största möjliga olikheter.

För ett 30-tal år sedan gjorde våra barnkrubbor så gott som utan undantag ett beklämmande intryck. Mörka och dåliga lokaler, dålig luft, barnen ofta mer eller mindre ovårdade med ytterst ringa rörelsefrihet och ofta helt i avsaknad av lekmaterial; och man fann ändå allt i sin ordning. Men detta hör tyvärr ej enbart till det förflutna. Ännu finnas på många håll i vårt land barnkrubbor, som förblivit tämligen oberörda av tiden. De ekonomiska förhållandena ha helt visst åtminstone bidragit till att resp. styrelser ej vidtagit några åtgärder för att söka förbättra förhållandena, ehuru de ej heller ansett sig böra nedlägga verksamheten.

I flera barnkrubbor, t. o. m. där antalet barn kan uppgå ända till 20, händer t. ex. att kapprum helt och hållet saknas; på andra håll finnes sådant, men utan värme. Kläderna hängas då antingen på krokar i köket, i en mörk garderob inne i köket eller på hängare i det rum, där barnen vistas. I en barnkrubba, där barn från 1 års ålder mottagas, saknas t. o. m. toalettrum. Barnen få där tvättas i köket; w. c. finnes ej inomhus. Det må dock samtidigt erkännas, att ordningen i en dylik barnkrubba under förhandenvarande förhållanden kan vara erkännansvärt god, vilket tyvärr ej kan sägas om en del andra med vida bättre utrymmen. En del barnkrubbor äro inhysta i vanliga bostadslägenheter. Så är förhållandet vid ej mindre än 6 av barnkrubborna i Göteborg. Några av dessa ha tapetserade väggar, vilket försvårar en tillfredsställande renhållning av lokalerna, även där god vilja härtill ej saknas. Detsamma måste sägas om skurgolv, som finnes i en stor sal i en äldre anstalt på annat håll, där 50 barn vistas och där inga andra utrymmen för barnen finnas.

Vad som vidare hör till mera framträdande brister i fråga om lokalerna vid ett ej ringa antal barnkrubbor, är otillräckligt utrymme och otillfredsställande anordningar för barnens liggtid. Vid åtskilliga barnkrubbor kan tillfälle till vila på dagen endast beredas för de allra minsta, 1—3-åringar, och detta på så sätt att barnen läggas i sängar, som placerats i biträdets rum, 1 eller 2 i varje säng. Vidare användas på åtskilliga håll liggbritsar för två, t. o. m. för 4 barn. Dessa britsar äro antingen försedda med fällbara fötter eller också läggas de på bockar eller bänkar. Möbleringen för övrigt i dessa äldre barnkrubbor är ytterst torftig och utgöres i regel av långa, tunga bänkar och bord, emellanåt fastsittande vid varandra och vanligen för höga för barnen i fråga. Att sådant finnes kvar sedan gamla tider och av sparsamhetsskäl ännu användes är åtminstone förklarligt, men att man finner det i för ändamålet inredda, nybyggda barnkrubbor är ägnat att förvåna. Likaså finnas ännu kvar i en äldre småbarnsskola de för dessa skolor sedan gamla tider utmärkande trappstegsbänkarna, där barnen fingo tillbringa avsevärd tid av dagen. Även denna anordning har man vid företagen nybyggnad för ett par år sedan för en s. k. barnasyl ansett sig böra bibehålla. Denna utgör här den enda möbleringen i det rum, där barnen huvudsakligen vistas. Men leksaker eller några som helst flyttbara föremål saknas. Där det för övrigt endast finnes ett rum förutom kök, kan ingen som helst uppdelning av barnen ske, vilket inte minst borde fordras, där barn mottagas i så olika åldrar som 1—10 år. Barn under 2, helst 3, år borde inte få mottagas utan att åtminstone ett särskilt rum finnes för deras räkning. Ej heller har det i regel visat sig lämpligt att ta emot

skolbarn i barnkrubbor, varken för småbarnens eller skolbarnens del, såvida ej särskilda anordningar vidtagits för deras räkning.

Jämte det på flera håll rådande alltför knappa utrymmet är det i de äldre anstalterna tyvärr mycket annat som brister, såväl vad ventilation som sol- och ljustillgång beträffar. En barnkrubba finnes t. ex. i en för ändamålet skänkt fastighet, men det enda rum, som användes för barnen, är beläget mot norr, och för de barn, som behöva vila på dagen, begagnar man biträdets rum. Men ett större paradrum med antik björkmöbel, som även hörde till donationen, står obegagnat. Barnkrubban synes även vara mycket litet besökt, vilket delvis torde bero på att fastigheten ej är belägen i en för dylik verksamhet lämplig trakt.

Vad de hygieniska förhållandena i övrigt beträffar, får man många gånger anledning konstatera erkännansvärda försök att under ytterst ogynnsamma förhållanden göra det bästa möjliga, även om exempel på motsatsen också kan anföras.

Under de senast gångna 30 åren har emellertid en genomgripande förändring skett med avseende på den allmänna uppfattningen om de fordringar, som böra ställas på institutioner för barn, lyckligtvis även för åldern 2—7 år. Detta gäller nu både lokaler och kvalifikationer för dem, som ha hand om barnen. Numera finnas också åtskilliga för ändamålet särskilt byggda, väl inredda barnkrubbor, som torde motsvara ganska högt ställda krav. Här har utan tvivel huvudstaden gått i spetsen med många olika och väl inredda institutioner för barnens omhändertagande, såväl för heldagsvård som för kortare tid. Men även i landsorten, som t. ex. i Malmö, Ystad, Norrköping, Kristianstad, Eslöv och Halmstad, ha under de senaste 15—20 åren inretts barnkrubbor i för ändamålet särskilt uppförda fastigheter med tillhörande stora lekplatser. På samma gång som man får anledning fröjdas över den tillgång på sol, ljus och utrymme, dessa nya lokaler erbjuda, kan man likväl vid besök i en del av dem ej undgå den önskan, att vid uppgörandet av ritningar någon duglig, med det praktiska arbetet väl förtrogen person finge tillfälle vara med och göra sina synpunkter gällande. Det händer eljest alltför lätt, hur förstklassiga och bra lokalerna än kunna te sig för en utomstående, att vissa förhållanden, såsom rummens belägenhet, inredning el. dyl. försvåra arbetet i både ena och andra avseendet. Ofta ha avsevärda kostnader nedlagts på sådant som, om ej onödigt, kan synas av mindre värde för arbetet i fråga, under det att alltför mycket sparats på andra håll.

Vid småbarnsskolorna i Göteborg, som under årens lopp alltmera omdanats i överensstämmelse med barnträdgårdens principer, ha på senare tiden genomgående reparations- och ombyggnadsarbeten företagits och vid Majornas småbarnsskola har vid den gjorda ombyggnaden även en särskild avdelning inretts för att kunna mottaga barn för heldagsvård, varav behovet här visat sig vara för handen. Med undantag av den senast upprättade skolan vid Lundby äga dessa institutioner egna fastigheter med stora lekplatser, något som däremot saknas vid de flesta barnkrubborna i Göteborg.

Lokalerna för barnträdgårdarna i övrigt äro naturligtvis också av högst olika beskaffenhet, men det förhållandet att dessa äro av betydligt senare dato än barnkrubborna gör, att de åtminstone vad inredning och möblering beträffar i regel äro mera ändamålsenliga. De flesta barnträdgårdar äro ännu hänvisade till hyreslägenheter, och under förutsättning att lokalerna helt kunna disponeras och att de inredas på lämpligt sätt, kunna de göras synnerligen tilltalande och motsvara sitt ändamål. Emellertid göra ekonomiska förhållanden, att utrymmet ofta är för knappt tilltaget, och detta lika mycket då det gäller de privata barnträdgårdarna, där kostnaden helt måste uppbäras av barnens avgifter. På många håll mottagas 20—30 barn i ett enda rum, som till större delen upptages av möbler och där barnens rörelsebehov ej kan tillgodoses, ej heller nödig vädring företagas.

En del barnträdgårdar äro förlagda till församlingshus eller föreningslokaler, vilka sålunda användas även för andra ändamål. Detta har också visat sig *kunna*

ordnas ganska tillfredsställande, men är dock i hög grad beroende på om renhållning och städning av lokalerna kunna ordnas nöjaktigt. Detta i sin tur beror på, av vad beskaffenhet lokalerna äro samt till vad och huru mycket de eljest användas. Bland barnträdgårdar, som här vore både särskilt värda och i största behov av hjälp, äro de båda i Motala och Motala verkstad. Den förra är inhyst i en källarlokal i församlingshuset, den andra på en läktare i en gammal föreningslokal. Men vad möbler, material etc. beträffar är allt synnerligen tillfredsställande, liksom själva ledningen. I en del städer, som t. ex. Hedemora, Hälsingborg, Gävle och Kalmar, upplåter staden i skolor eller andra staden tillhöriga fastigheter lokaler för verksamheten. I Ludvika får en församlingssal mot någon mindre hyresersättning begagnas. Denna lokal är ljus och rymlig samt behöves mera sällan för andra ändamål. Inredning och möblering göra, att lokalen kan anses fullt motsvara de anspråk, som böra ställas på en barnträdgård. Även i andra städer ha församlingssalar upplåtits, men utan några särskilda anordningar för barnen. De placeras här på kyrkbänkar eller vid höga bord och stolar i angränsande rum. Några leksaker eller tillfälle till sysselsättning på eget initiativ förekommer där ej. Vidare ha föreningar, som t. ex. K. F. U. K. i Göteborg, Talavids ungdomsgård i Jönköping, Husmodersföreningen i Karlstad, i sina resp. samlingssalar anordnat barnträdgårdsverksamhet.

Idealet är naturligtvis, att barnträdgårdarna liksom barnkrubborna äro förlagda till egna fastigheter med för ändamålet särskilt inredda lokaler. Detta är emellertid f. n. endast förhållandet på ett fåtal ställen, såsom i Malmö västra barnträdgård, Skara barnavård och Fröbelgården i Norrköping. I Malmö ha i nämnda barnträdgård genom gjorda ombyggnadsarbeten lokaler för en heldagsavdelning blivit inredda. Vid Fröbelgården, som uppförts med bidrag från Allmänna arvsfonden, finnas särskilda lokaler för eftermiddagshem för skolbarn; i Malmö och Skara bedrives liknande verksamhet i barnträdgårdens lokaler. Båda dessa barnträdgårdar ha ävenledes ur arvsfonden erhållit bidrag för reparationer av resp. fastigheter. Vid Bofors har bolaget förra året i nybyggd fastighet låtit inreda fullt tidsenliga lokaler för sin barnträdgård, bestående av två rum, kök och slöjdsal jämte en trevlig bostadslägenhet på tre rum och kök för de två ledarinnor som sköta arbetet. Så lyckligt lottade äro inte barnträdgårdarna i Grängesberg och Domnarvet, även om utrymmet där synes fullt tillräckligt för förefintliga barnantal. På många håll har det visat sig vara till gagn att i samma fastighet i olika avdelningar inrymma olika slag av barnverksamhet, såsom t. ex. barnkrubba för späda och äldre barn, barnträdgård, arbetsstuga eller eftermiddagshem för skolbarn, eventuellt även barnavårdscentral. Så har skett i stor utsträckning i Stockholm, men även här och var i landsorten, som t. ex. vid barnkrubborna i Kristianstad och Malmö. Likaså har H. S. B. i Stockholm, i sina ståtliga bostadskomplex inrett lokaler för lekstugor, omfattande barnverksamhet för olika åldrar. Detta kan helt visst vara påkallat och även ha sina fördelar i storstaden, där utrymme för särskilda fastigheter med inhägnade lekplatser ej är lätt att få. Men frånsett avigsidorna med att på samma ställe sammanföra familjer med många barn, där detta ej av andra orsaker visar sig nödvändigt, är det ur arbetets synpunkt ej enbart till fördel. — Emellanåt ser det ut som om reaktionen mot de gammalmodiga och alltför torftigt inredda lokalerna drivit fram ett begär att gå till motsatt ytterlighet. Vad som här borde eftersträvas vore att för rimliga kostnader åstadkomma lokaler, som både äro hygieniska och därtill även tilltalande för barnen, så att de där kunna känna sig hemma. Inte mindre viktigt är att tillse att de göras så att arbetet blir så lätt som möjligt att sköta, något som inte alltid är förhållandet. Normalplaner och vissa minimifordringar med avseende på rummens storlek, antal och inredning ha i andra länder uppställts för småbarnsanstalter och borde även i Sverige kunna vara till gagn.

Som av det föregående torde framgå, har mycket under senare år blivit gjort

för att förse våra småbarnsanstalter med bättre lokaler, men mycket återstår här, innan samtliga med hänsyn till sina behov bli lika väl tillgodosedda som våra spädbarnskrubbor väl nu i regel äro.

Detsamma kan sägas om de *hygieniska förhållandena* i allmänhet, vilka naturligtvis också äro mycket skiftande. Här finns ett stort och helt visst tacksamt fält för barnens fysiska omvårdnad, som icke borde lämnas obrukat. På senare år har vid en del barnkrubbor och barnträdgårdar läkarundersökning införts, ej blott i Stockholm utan även flerstädes i landsorten. Men detta är ännu alltför sällsynt. Vid en del barnkrubbor erfordras friskbetyg före intagningen, vilket dock med hänsyn till barnens ofta tillfälliga och oregelbundna vistelse där torde vara svårt att genomföra. Vid samtliga småbarnsskolor i Göteborg undersökas barnen av läkare två gånger årligen. Tuberkulinprov tages, och om så befinnes nödigt, ställas barnen under uppsikt av dispensären. Så sker även på andra håll.

Men även om läkarundersökning sker, är därmed inte sagt, att hygienen i sin helhet på dessa anstalter är mera tillfredsställande. Exempel skulle kunna anföras, där läkarundersökning och de till synes mest hygieniska åtgärder inom samma anstalt kunna förenas med påtagliga brister beträffande helt elementära krav på hygien vid måltider, toalett, beskaffenheten av lekmaterial etc. Sålunda kan det inträffa, att alla barnen tvättas med samma tvättlapp, att britsar, filtar och kuddar utan åtskillnad läggas på varandra i det rum, där barnen vistas, m. m.

För barnens utevistelse är på många håll dåligt sörjt. Vid deras måltider däremot ha nyare krav, särskilt beträffande råkost, på sina håll börjat vinna mera beaktande. Vid barnträdgården i Hälsingborg, där även läkarundersökning sker, få barnen den s. k. Oslofrukosten. Vid en del barnträdgårdar medhava barnen smörgås, till vilken de på sina håll erhålla mjölk.

Med förståelse för de hygieniska kraven har man vid en och annan barnkrubba sökt få föreståndarinna med någon sjukvårdsutbildning eller kanske i brist därpå med barnsköterskeutbildning. Detta är helt visst en god sak, under förutsättning att även den pedagogiska ledningen av barnen blir tillgodosedd. Bäst är det, när förmågan att tillgodose barnens behov både ur fysisk och psykisk synpunkt kan förenas hos samma person, vilket är fallet beträffande åtminstone många av våra barnträdgårdsledarinnor. För att här kunna fylla uppgiften torde icke särskilda sjukvårdskurser vara nödvändiga, även om de äro att rekommendera. Betydligt viktigare är, jämte nödiga insikter i hygien, barnsjukdomar och vad därmed sammanhänger, att vederbörande har omdöme, en vaken blick och intresse för hithörande frågor samt att möjlighet till kontinuerligt samarbete med läkare finnes, något som vore ännu mera betydelsefullt än blott och bart läkarundersökning en eller annan gång om året. Om så bleve fallet, ej blott som nu vid enstaka anstalter, utan vid *alla* institutioner för barn i denna ålder, kunde härigenom en lämplig och betydelsefull fortsättning av barnavårdscentralernas verksamhet komma till stånd. Naturligtvis vore här önskvärt och troligen även ekonomiskt fördelaktigt, om fri tandvård kunde beredas barnen redan i barnträdgården. Så är förhållandet t. ex. i Finland. Där är också det här framställda önskemålet om samarbete mellan läkare och barnträdgårdsledarinnor en verklighet.

Handledningen av barnen. Om mycket återstår, innan våra småbarnsanstalter i hygieniskt avseende bli fullt tillfredsställande, så gäller detsamma i ej mindre grad handhavandet av barnen. Från begynnelsen antogos som föreståndarinnor för barnkrubbor vanligen äldre personer, som i och med detta erhöllo sitt levebröd. Man tänkte då föga på att det behövdes några särskilda kvalifikationer för att ta hand om barn i denna ålder. Även om man sedermera varit mera angelägen om och även lyckats att många gånger få för detta arbete särskilt lämpliga personer, och även om den bästa utbildning i och för sig ej är garanti nog, torde tiden nu vara mogen att för dylikt arbete fordra sådan. Visserligen måste man många

gånger beundra det osjälviska arbete, som av kärlek till barnen utförts och ännu utföres i många av våra barnkrubbor under ofta ytterst ogynnsamma förhållanden och utan anspråk på en för detta arbete skälig ersättning; en offervillighet och osjälviskhet, som tyvärr i vår tid synes bli alltmera sällsynt. Men utan att underskatta detta arbete måste man dock betona, att stora värden gå förlorade, när de möjligheter till utveckling, som dessa tidiga år innebära, ej bli bättre tillvaratagna, än vad som ännu i alltför stor utsträckning är fallet. Styrelsen för Göteborgs småbarnsskolor, vilka ha ett klientel av omkring 700 barn, har här givit ett efterföljansvärt exempel. Dessa skolor ha från begynnelsen föreståtts av småskollärarinnor, och som biträden ha antagits flickor, som avslutat folkskolan, vilka sedan kvarstannat kortare eller längre tid. Men sedan ett 10-tal år tillbaka ha vid nyanställningar barnträdgårdsledarinnor i stället antagits, både som föreståndarinnor och som biträden. Av de 7 småbarnsskolorna, som finnas, och varav en är särskilt avsedd för dövstumma barn, förestås f. n. 2 av barnträdgårdsledarinnor, varjämte av 20 biträden 12 äro barnträdgårdsutbildade. Detta tillika med de äldre föreståndarinnornas intresse att söka tillägna sig barnträdgårdens idéer och följa med dess utveckling har gjort, att man nu kan konstatera en glädjande förändring av dessa tidigare alltför skolmässiga anstalter. Detta gäller, som förut antytts, även lokaler och inredning, fastän möjligheterna naturligtvis till följd av byggnadernas beskaffenhet äro begränsade.

Av 48 barnkrubbor i landet förestås för närvarande 19 av personer utan någon som helst specialutbildning, 9 av barnsköterskor, 6 av barnträdgårdsledarinnor, 3 av barnavårdslärarinnor, 6 av diakonissor, 5 av resp. sjuksköterska, barnavårdssystrar och småskollärarinna. Vid 4 av dessa barnkrubbor äro jämte föreståndarinnan barnträdgårdsledarinnor anställda för att ta hand om barnen kortare eller längre tid av dagen. Detta är helt visst ett framsteg. Men den uppfattningen är ännu alltför vanlig, att allt är väl beställt *enbart* genom att ge barnen s. k. »kindergartensarbeten» och lära dem några sånger och lekar, vare sig detta göres av en särskilt anställd barnträdgårdsledarinna eller av någon annan. Bristen på psykologiska och pedagogiska insikter ger sig till känna på olika sätt. Den visar sig bl. a. däri, att barnen bli alltför mycket uppassade i stället för att vänjas att hjälpa sig själva och varandra. Som exempel kan anföras, att även i nyare inredning av toalettrum handdukar, tandborstar och tvättfat placerats på en höjd, som barnen ej själva kunna räcka. Ja, det kan t. o. m. förekomma, ej blott att barnen vanligen bli tvättade i stället för att tvätta sig själva, utan rent av att försök att lära barnen hjälpa sig själva av respektive föreståndarinna förbjudes av hänsyn till de risker detta anses innebära.

Betydelsen av leksaker och annat sysselsättningsmaterial har synbarligen blivit alltmera allmänt erkänt, och nu hör det mera till undantagen att sådant alldeles saknas, även i barnkrubbor. Men även om leksaker finnas, händer att dessa äro alltför väl förvarade i låsta skåp, och då nyckeln inte ens finnes i samma rum, hör det tydligen mera till undantagen, att de få användas. Om man får tillfälle bevittna, i vilket skick de på andra håll kunna befinna sig, förstår man likväl att dylika åtgärder kunna tillgripas. Det vittnar åtminstone på många håll om, att det pedagogiska värdet av där förefintligt, ofta ganska dyrbart, lekmaterial varit lika med noll. Ty att förstörelselusta i stället för förmågan att skapa här fått tillfälle till utveckling, även om verksamhetsbegäret i viss mån blivit tillfredsställt, därom vittna alltför tydligt de i hygieniskt avseende mer eller mindre hälsovådliga kvarlevor av leksaker, såsom gamla byggklossar, trasiga dockor eller delar av dylika, tygtrasor, gamla vykort, bilderböcker och illustrerade tidskrifter m. m., som delvis ligga kringströdda på golvet, delvis äro instoppade huller om buller i lådor eller skåp. De kunna närmast betecknas som härdar för allehanda bakterier — och sådant kan förekomma även vid anstalter, som mena sig genom läkarundersökning m. m. särskilt väl ha sörjt för de hygieniska kraven. Den som, påverkad av nyare

pedagogiska strömningar, förfäktar den meningen att, när det gäller uppfostran av barn i småbarnsåldern, konsten består endast i att förse dem med leksaker och lämpligt material, skulle genom besök på ett eller annat ställe snart få den illusionen grusad. Ty det fordras ej litet av både tid, insikter och pedagogisk förmåga för att välja lämpligt lekmaterial och även kunna vänja barnen att handskas med saker och känna ansvar därför. Här är ett tillfälle som med framgång kan användas i uppfostrans tjänst. Men inte bättre äro många försök att ge barnen sysselsättning. Det torde åtminstone inte vara särdeles gagnande för barnets utveckling i denna ålder att klottra hela böcker fulla med streck eller raka och böjda staplar, eventuellt även bokstäver, i bestämda rutor. Att vidare klassundervisning med kulramar som åskådningsmedel för att inlära multiplikation ännu kan förekomma med barn från 3—4-årsåldern hade man knappast trott möjligt. Bristen på tillfredsställande pedagogisk och psykologisk utbildning visar sig inte minst i en missriktad ambition att vilja *lära* barnen så mycket som möjligt och åstadkomma synbara eller hörbara resultat som kunna uppvisas, vare sig dessa nu bestå i fina arbeten, som barnen åtminstone inte utan alltför mycket hjälp kunna utföra eller det är fråga om sånger och lekar som inövas, mera för att därmed roa andra vid högtidliga tillfällen än för att tillfredsställa barnens behov. I själva verket är det en betydligt svårare konst att lära barn att sköta sig själva i både arbete och lek och att sysselsätta sig på ett för deras utveckling befrämjande sätt.

Personalens kvalifikationer och utbildning. Härmed är emellertid inte sagt, att alla barnträdgårdar eller anstalter ledda av barnträdgårdsledarinnor i ovan nämnda avseenden äro tillfredsställande. Det beror naturligtvis här liksom alltid på personliga förutsättningar, men även på den utbildning som erhållits. I detta senare avseende råda i vårt land alltför stora olikheter. En alltför långt gående uniformering vore visst ej eftersträvansvärd, det är tvärtom för sakens utveckling av största betydelse, att de olika utbildningsanstalterna ha frihet och möjlighet att pröva sig fram på olika vägar. Men då t. ex. utbildningstiden på olika håll kan variera mellan *ett* och *två* år och i förra fallet t. o. m. omfatta utbildning för småskola, då måste man säga, att behovet av mera enhetlighet är av nöden. Vid det Nordiska barnträdgårdsmötet i Sigtuna år 1931 uttalades enhälligt kravet på en minst 2-årig fackutbildning. För närvarande är det ingenting som hindrar, att den som inte själv har någon erfarenhet eller utbildning för arbetet i fråga, öppnar barnträdgårdar, ja kanske t. o. m. åtager sig att utbilda andra. Behovet av en både rådgivande och kontrollerande myndighet även på detta område är synnerligen stort.

Ett betänkligt förhållande, som ävenledes kan riskera både barnträdgårdens sunda utveckling och de yrkesutbildades existens, bör i detta sammanhang påpekas. På sina håll ha arbetslösa småskollärarinnor tagit sig för att öppna barnträdgårdar och inte blott detta. Man har inom skolvärlden, såsom i Malmö, Göteborg, Örebro ifrågasatt att upprätta en förskoleklass för 6-åringar, något som samtidigt skulle lösa arbetslöshetens problem inom småskollärarinnekåren. Frågan bör åtminstone ställas, för det första vilka som ha de bästa förutsättningar för arbetet i fråga, och vidare, huruvida det ej är lika behjärtansvärt att hjälpa dem som särskilt utbildat sig för detta arbete, en utbildning, som, där den följt med sin tid, är lika lång som småskollärarinneutbildningen och betydligt dyrbarare, då staten här icke ger några anslag. Det avgörande här liksom överallt, där det gäller barnens fostran, bör naturligtvis i första hand vara, vad som med tanke på *barnen* är det bästa. Helt visst kan man här mera än en gång komma i svåra konflikter, detta gäller inte mindre, när det blir fråga om många av våra barnkrubbeföreståndarinnor och en eventuell omläggning av arbetet där.

Om detta arbete skall skötas på ett sätt, så att de rika möjligheter, som här finnas, också bli utnyttjade till gagn både för barn och hem, kräver det för visso

mycket av sina utövare. Det gäller för dem, att under längre eller kortare tid av dagen vara i mors ställe, det fordras en vakenhet och en uppmärksamhet, för det första bara för att se till, att barnen varken skada sig själva eller andra eller de föremål, som stå till deras förfogande och finnas i deras väg. Det är betydligt mera krävande och tröttande att ta hand om barnen, om de större delen av dagen få röra sig mera fritt. Man kan alltför väl förstå de fördelar, som man ansåg det vara, att ha dessa förut nämnda väggfasta trappstegsbänkar, dit barnen helt enkelt kunde kommenderas, och där konsten endast bestod i att på ett eller annat sätt hålla dem sittande. Men en uppfostrarinnas uppgift är inte bara av negativ art. Hon måste ha lugn och ro att vara till för varje särskilt barn och förstå att giva dem, vad de behöva av deltagande, förståelse, uppmuntran och hjälp till sysselsättning. Men härför fordras tid och en sinnets friskhet och spänstighet, som inte kan bibehållas, om man hela dagen är omgiven av en stor skara barn med olika temperament och olika behov. Vidare, om arbetet direkt med barnen sträckes ut över för lång tid, då räcker varken tid eller krafter till allt det, som därjämte hör med eller åtminstone borde höra med till arbetet, såsom t. ex. vård om allt lekmaterial, förfärdigandet av dylikt, såväl som tillsyn och underhåll av andra för barnens vård behövliga ting. Om man därtill har journaler att föra, behöver man ej frukta att arbetskraften ej till fullo blir utnyttjad, även om arbetet direkt med barnen inte skulle omfatta mer än 6 timmar av dagen. Vidare innebär barnträdgårdsarbetet inte endast arbetet med barnen och vad därtill hörer. Ledarinnans tid och krafter borde också räcka till för hembesök, för föräldra- och mödrasamkväm, ett arbete som fordrar mycket av både tid och tankar. Då man vet, huru fruktbärande ett samarbete med hemmen kan vara, måste man djupt beklaga, när detta genom ett alltför långt utnyttjande av respektive arbetskrafter blir skjutet tillbaka eller omöjliggjort. Ty skall det bli möjligt att här fylla uppgiften, då fordras också att arbetet kan ordnas på ett tillfredsställande sätt både vad arbetstid, arbetets omfattning och ekonomiska förhållanden beträffa.

Arbetstid, organisation m. m. Huru litet tilltalande det än kan synas att här räkna med timmar, ser det nästan ut som om detta bleve nödvändigt. Vid våra barnkrubbor är arbetstiden i regel alldeles för lång. Vid en barnkrubba med arbetstid ofta från 7 på morgonen till 6—7 på aftonen, borde beräknas, att föreståndarinnan som medhjälpare hade en person med nödiga kvalifikationer, helst med barnträdgårdsutbildning, i vars händer hon med förtroende kunde lämna barnen under *en del* av dagen. Det är ej heller tillfredsställande, vilket fallet ofta blir vid större institutioner, att föreståndarinnans tid så gott som helt blir upptagen av andra göromål, under det barnen lämnas till mer eller mindre oskolade biträden, s. k. hospitanter eller elever, något som under senare tid börjat bli mer och mer vanligt.

Genom att vid barnkrubbor anställa barnträdgårdsledarinnor vid sidan av förutvarande föreståndarinnor skulle även en på många håll behövlig modernisering av barnkrubborna kunna åstadkommas. Under förutsättning att vederbörande föreståndarinna beträffande hushåll, hygien m. m. har önskvärda insikter och erfarenhet, bör då också en lämplig fördelning av arbetet kunna ske. Barnkrubbor med mindre barnantal borde vidare genom att anställa en barnträdgårdsledarinna kunna utvidga sin verksamhet och bereda tillfälle för ett flertal barn, som utan att vara i behov av heldagsvård kunde under kortare tid av dagen komma i åtnjutande av de förmåner, en barnträdgård har att erbjuda. För heldagsbarnens vård torde även i dessa fall förutvarande föreståndarinna kunna få en uppgift att fylla. I enstaka fall skulle en dylik förändring tillfredsställande kunna ordnas med nuvarande lokaler, så t. ex. vid ett par nyligen inrättade barnkrubbor med egna stora fastigheter och rymliga lekplatser, men med ett barnantal, som i regel

icke överstiger 10. På andra håll vore helt nya lokaler erforderliga — ett behov, som även för den nuvarande verksamheten blott är alltför uppenbart.

Vad arbetstiden beträffar beräknas, när det är fråga om småskollärarinnor, för hel tjänstgöring 4—5 timmar dagligen, och i Finland liksom andra länder, där barnträdgårdsarbetet är mera organiserat, gälla samma bestämmelser för barnträdgårdsledarinnan, detta även med avseende på lönen. I en del länder beräknas en arbetstid med barnen av 6 timmar, så t. ex. i vissa barnträdgårdar i Danmark, där återigen 7—8 timmar ej är ovanligt. Men där är saken i sin helhet, med både arbetstid och andra hithörande frågor, under utredning.

Då här talats om den alltför långa arbetstiden, bör påpekas, att även motsatt förhållande *kan* råda. Detta inträffar, då t. ex. en barnträdgård inrättas med en arbetstid av 2—3 timmar dagligen, vilket helt naturligt ej kan räknas som full tjänstgöring med därefter beräknad lön. I dylika fall har på flera håll två grupper barn mottagits under olika tider på dagen, och både lokaler och ledarinna bli då fullt utnyttjade. För en del barn kan ordnas så, att de få kvarstanna hela tiden. Försök ha även gjorts att låta barnträdgårdar på närbelägna orter skötas av samma ledarinna. Även detta torde kunna ordnas, dock under förutsättning att barnträdgården ej är öppen mera än 4 eller 5 dagar i veckan. På detta sätt är det också lättare få verksamheten att ekonomiskt bära sig.

Ett annat arbete som, med utnyttjande av samma ledarinna, lämpligen kan förenas med barnträdgården, om denna endast omfattar en förmiddagsavdelning, är eftermiddagshem eller klubbarbete för skolbarn. Dylika kombinationer av arbetet i fråga äro prövade på flera håll. Den fördelen, att ledarinnan i sistnämnda fall kan behålla kontakten med barnen genom hela skoltiden och i många fall långt utöver denna tid, torde icke nog kunna värderas. Men även här må framhållas vikten av arbetstidens begränsning. I detta sammanhang kan påpekas, att det även händer, att arbetsstugor ha utvidgat sin verksamhet med småbarnsavdelningar, vilket helt visst på sina håll skulle kunna vara lämpligt. Men då bör betonas, att det är barnträdgårdens pedagogiska grundsatser, som böra få vara de ledande och detta även i skolbarnsavdelningen, ej tvärtom. Oftast har det varit det ringa barnantalet i arbetsstugorna, som varit närmaste orsaken, att även småbarn mottagits. Behovet av omläggning av arbetsstugornas verksamhet visar sig också på de flesta håll och torde behöva bli föremål för särskild utredning.

Som synes finnas, när det gäller barnträdgårdsarbetet, många olika möjligheter till mindre eller större omfattning och likaså till kombinationer med annan verksamhet, alltefter olika orters behov eller med hänsyn till andra lokala förhållanden och ekonomiska resurser.

Löne- och pensionsförhållanden. Lönerna för föreståndarinnor och övrig personal vid såväl barnkrubbor som barnträdgårdar äro mycket skiftande, för barnkrubbeföreståndarinnor från 60 kr. i månaden och fritt vivre. De högst avlönade kunna erhålla 150 kr. i månaden, och numera torde lönen, åtminstone vid nyare barnkrubbor, ej understiga 125 kr. och fritt vivre. Föreståndarinnor vid barnkrubbor kunna även genom reglering av nämnda befattningar beredas möjlighet till inträde i Statens pensionsanstalt. Detta har däremot för de flesta vid barnträdgårdar anställda ledarinnor ej blivit möjligt. På några håll bestämmes lönen efter samma grunder som för småskolans lärarinnor. Men detta hör till undantagen. Av de omkr. 100 barnträdgårdsledarinnor, som omfattas av denna utredning, ha ungefär hälften eller närmare 47 egen verksamhet och erhålla då som lön, vad som återstår av barnens avgifter, sedan hyra och övriga omkostnader blivit täckta. De övrigas löneförhållanden framgå av efterföljande tabell. Här medräknas endast utbildade barnträdgårdsledarinnor och av dessa ha 65 utgått från Fröbelinstitutet, 15 från resp. seminarier i Stockholm och Örebro samt 9 från Uppsala.

Årslön Kronor	Antal barnträdgårdsledarinnor med			
	uteslutande kontantlön	kontantlön och bostad	kontantlön, bostad och kost	Summa
700—1 000	10	—	3	13
1 001—1 500	11	1	5	17
1 501—2 000	12	2	1	15
2 001—3 000	10	1	—	11
Summa	**43**	**4**	**9**	**56**

Anmärkas bör att här ej är fråga om olika lönegrader; de finnas, som förestått barnträdgård i över 20 år och för vilka lönen uppgår till 1 300 kr. + bostad. Om man beräknar, att vivre kan erhållas för 1 000 kr. per år, vilket åtminstone inte torde vara för högt tilltaget, är lönen för mera än halva antalet av här ifrågavarande ledarinnor mindre eller obetydligt högre än för ett hembiträde. Förhållandena i Stockholm torde icke avsevärt skilja sig härifrån. Då därtill pension för närvarande inte är att räkna på för mera än ett fåtal, torde lätt inses, att en löne-reglering på detta område är mer än behövlig.

Institutionernas organisation. De barnkrubbor som finnas äro med få undantag upprättade av stiftelser och ägas av föreningar, som med eller utan bidrag från respektive kommuner bedriva verksamheten. I Borås och Kinnaström bekostas barnkrubbor även av därvarande väveriaktiebolag, men eljest har initiativet, som nämnts, i regel utgått från enskilda personer eller föreningar. Detta gäller i ännu högre grad barnträdgårdarna; undantag härifrån utgöra endast de som vid brukssamhällen upprättats av respektive bolag samt barnträdgårdarna i Hälsingborg och Linköping, där initiativet tagits av respektive folkskolinspektörer, vilket också givit dessa barnträdgårdar en mera fast ställning. Till stöd för de på enskilda initiativ upprättade barnträdgårdarna ha föreningar bildats och kommunala bidrag erhållas nu jämte Stockholm i 10 städer.

Mer och mer gör sig behovet av en fastare organisation gällande. Det har många gånger visat sig förenat med olägenheter, att föreningar ofta utan önskvärt samarbete, var på sitt håll och kanske efter olika principer uppehålla en verksamhet utan att närmare undersöka, vare sig om den behöves eller om nya förhållanden eventuellt kräva nya former eller förändringar i ett eller annat avseende. I några städer ha en del åtgärder i nämnda riktning vidtagits. I Göteborg utgår t. ex. anslaget till barnkrubborna genom barnavårdsnämnden, som då har att vid respektive institutioner utöva inspektion. I Malmö är en särskild inspektris tillsatt för de med kommunala anslag understödda anstalterna, liksom detta i huvudstaden sker genom Centralföreningen för barnkrubbor m. m. En förutsättning för att inspektion skall bli till verkligt gagn är naturligtvis, att nödig sakkunskap, helst även erfarenhet på detta område förefinnes. I Västervik har nyligen en barnkrubba upprättats av därvarande barnavårdsnämnd, ehuru väl närmast på grund av för ändamålet erhållen donation, och i Karlskrona har barnavårdsnämnden till stadsfullmäktige inlämnat en ansökan med begäran om utredning angående behövlig nybyggnad för inrymmande av tidsenliga lokaler för barnkrubba, barnavårdscentral och arbetsstuga. Som resultat av den förut omnämnda av barnavårdsnämnden i Karlstad gjorda undersökningen om behovet av barnkrubbor, har i nämnda stad en kommitté blivit tillsatt, närmast för att undersöka möjligheterna att utvidga barnträdgårdens verksamhet med en heldagsavdelning, eventuellt genom samarbete eller sammanslagning av här berörda föreningar. Barnavårdsnämnden är ju för övrigt en myndighet, som enligt lag borde ha både rättighet och

Tablå över barnkrubbor och barnträdgårdar i vissa städer för jämförelse

	Barnkrubbor			
	Antal underhålls-dagar	Total-kostnader	Kommunala bidrag	Barnavgifter
Göteborg (10 barnkr. f. barn 1—12 år)	omkr. 60 800	92 923	33 600	18 468
Malmö { 2 barnkr. m. spädbarnsavd.	31 293	40 545	16 000	18 460
Malmö { 2 » f. barn 3—7 år .	17 493	14 995 eg. fastigheter	3 100	2 835
Norrköping { barnkr. m. spädbarnsavd. .	12 179	23 280	7 000	9 963
Norrköping { » f. barn 1—12 år .	13 083	12 875	4 000 eg. fastighet	5 805
Hälsingborg	10 336	9 618	Donations-medel	3 150
Gävle	1 720	3 288	Donations-medel	344
Uppsala (3 barnkrubbor)	12 303	17 787	13 000	2 376
Karlstad	3 757	4 883	2 000	770
Linköping	2 300	3 000	1 000	435
Falun	2 780	4 280	3 300	550
Skara	—	—	—	—

skyldighet att främja utvecklingen av anstalter till stöd för hemuppfostran, och då inte minst barnträdgården. Men även om rättigheten finnes, har möjlighet härtill saknats. De initiativ som här tagits synas vara ett steg i rätt riktning.

Ekonomiska förhållanden. Orsakerna till de mer eller mindre påtagliga brister, som förefinnas på här ifrågavarande verksamhetsområde, äro utan tvivel till stor del att söka i ekonomiska svårigheter. De vanligen knappa tillgångarna bidraga naturligtvis till, att varken lokaler eller inventarier kunna hållas i önskvärt skick, och det allra mest ödesdigra är, att man söker uppehålla verksamheten med minsta möjliga antal arbetskrafter för minsta möjliga lön.

De ekonomiska förhållandena äro synnerligen växlande, vilket framgår av ovanstående tablå med uppgifter från ett 10-tal städer, angående respektive institutioners omfattning, totalkostnad, kommunala anslag och summan av barnavgifter. Av intresse torde vara att jämföra summan av barnavgifter och stadens anslag med totalkostnaden för respektive institutioner. Småbarnsskolorna i Göteborg, som äro upptagna under barnträdgårdar, äro liksom barnträdgården i Hedemora att betrakta som kommunala institutioner, då de ingå i stadens budget. I Uppsala täckes ungefär 90 % av omkostnaderna för barnkrubborna av stadens anslag. Med avseende på barnavgifterna stå däremot 2 av Malmö barnkrubbor främst; dessa uppgå där till 45 % av utgifterna. Även med avseende på anslaget till barnträdgårdar går Uppsala i spetsen med sitt anslag å 5 450 kr. och detta både i förhållande till stadens invånarantal och till antalet barn, som barnträdgårdarna där omhändertaga. Hälsingborg ger ungefär samma anslag, men gäller detta senare även den med barnträdgården förenade arbetsstugan.

med avseende på totalkostnad, kommunala bidrag och barnavgifter.

Barnträdgårdar				
Antal barn	Arbetstid	Totalkostnader	Kommunala bidrag	Barnavgifter
850	8—4	127 000	99 000	22 200
200	9—1 el. 8—18	13 233	7 200	3 116
360	9—12 el. 1—4 ev. 9—4	23 159	7 000	7 850
50	9—11·30, 12·30—3	9 429[1]	5 600[1]	603
25	9·30—12·30	1 865	1 300	300
100	9—12	9 900	5 450	1 200
50	9—12 el. 1—4	2 318	300 Barnens dags medel	1 586
55	9—12 el. 1—4	2 733	Barnens dags medel	985
—	—	—	—	—
35	9—3	5 218	1 400	676

Beträffande de avgifter, som upptagas, äro mycket olika förhållanden och principer rådande. I *barnkrubborna* t. ex. växla dagavgifterna mellan 10—60 öre; även förekommer såsom t. ex. i Landskrona att alla barn mottagas avgiftsfritt. Den i regel förekommande månadsavgiften vid *kommunalt understödda barnträdgårdar* är 2—5 kr., varjämte friplatser i större eller mindre utsträckning finnas. I allmänhet har det visat sig tillfredsställande att upptaga åtminstone någon avgift, även frånsett den ekonomiska hjälp, som detta innebär. Det borde också kunna ifrågasättas, om inte avgifterna här och var borde höjas, särskilt där måltider ingå och där barn mottagas från familjer med olika ekonomisk ställning och deras omhändertagande ej heller är motiverat av moderns bortovaro från hemmet. De därigenom ökade inkomsterna skulle eventuellt kunna bidraga till en utökning av verksamheten.

Kostnaden för en barnträdgård beror naturligtvis, förutom på det barnantal den omfattar, på hur lång tid av dagen barnen mottagas och i vilken utsträckning bespisning äger rum. Men inte minst beror kostnaden för respektive institutioner på de löneförhållanden, som där äro rådande.

Utvecklingslinjer. Det arbete, som hittills utförts på barnavårdens här nämnda område, torde till stor del kunna betraktas som ett frivilligt socialt arbete, detta med tanke på de donationer och de mer eller mindre tillfälliga gåvor, varav det i större eller mindre grad är beroende. Men inte mindre med tanke på de många, som under årens lopp och alltjämt med ytterst ringa ersättning, ofta under ekono-

[1] Siffrorna avse även med barnträdgården förenad arbetsstuga för 50 barn.

miska bekymmer ägnat detta arbete sina krafter. Detta har helt visst för sakens igångsättande varit av största gagn. Men frågan är, om icke den tiden nu borde vara till ända. Härför behöves emellertid en radikal förändring i det allmänna tänkesättet, när det gäller omvårdnaden om barnen i åldern emellan spädbarnsåldern och skolåldern. Om vi böja oss för den sanningen, som den psykologiska vetenskapen bekräftat, att just denna ålder är av grundläggande betydelse för karaktärsdaningen, då måste stat och samhälle också sörja för, att även denna ålder får den hjälp till utveckling, som behöves, att det finnes tillgång på personer, som äro lämpliga för arbetet och erhållit den härför nödiga utbildningen samt att dessa beredas en någorlunda tryggad existens. Detta komme naturligtvis att medföra avsevärda kostnader, men helt visst inte större än t. ex. för det 7:e skolåret. Månne här ifrågavarande utökning icke kan vara fullt ut *lika* berättigad, kanske t. o. m. såsom förebyggande, även i ekonomiskt avseende bli en vinst?

Av den berättelse, som här föreligger, torde framgå, att det uttalande i frågan, som Svenska Fröbelförbundet gjorde på sitt årsmöte i Göteborg i oktober år 1935 och som överlämnades till chefen för socialdepartementet i början av november nämnda år, var väl motiverat.

Resultatet av den ovan gjorda undersökningen torde kunna sammanfattas sålunda:

1. Behovet av barnträdgårdsverksamhetens utvidgning genom upprättandet av nya barnträdgårdar, såväl fristående som i anslutning till förefintliga barnkrubbor, synes vara en tvingande nödvändighet, vilket även visar sig genom de många ansökningar om inträde, vilka till följd av platsbrist ej kunna beviljas.
2. Ett stort antal av de lokaler, som barnkrubbor såväl som barnträdgårdar för närvarande äro hänvisade till, kunna ej anses tillfredsställande, vare sig ur hygieniska eller pedagogiska synpunkter.
3. En särskilt på småbarnsuppfostran inriktad utbildning bör fordras av dem, som i barnkrubbor och liknande anstalter ha hand om barn, så att de pedagogiska kraven bli bättre tillgodosedda, än vad nu ofta är fallet. Detta kan ske genom att där anställa utbildade barnträdgårdsledarinnor.
4. Småbarnens uppfostran bör betraktas som en viktig samhällsangelägenhet. Den har hittills i alltför hög grad varit beroende av enskilda personers intresse och företagsamhet såväl som av respektive samhällens ekonomiska förhållanden (tillgång till donationer m. m.), vilka ej alltid sammanfalla med de behov, som i detta avseende föreligga.
5. För att ovannämnda förhållanden skola kunna ordnas på ett för barnavårdens utveckling tillfredsställande sätt, är stöd från både stat och kommun nödvändigt, och detta stöd bör vara av såväl rådgivande och kontrollerande som ekonomisk art.

Arbetsinställelser i Sverige år 1935.

Under år 1935 ha enligt tillgängliga uppgifter i Sverige inträffat 98 arbetsinställelser. Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av nedanstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1925—1934.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			
	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	förlorade arbetsdagar (tusental)
1925	211	20 438	937	15	117 772	1 295	13	7 568	328	239	1 577	145 778	2 560
1926	191	28 046	1 622	4	24 116	62	11	729	27	206	504	52 891	1 711
1927	164	7 634	350	15	1 142	28	10	701	22	189	334	9 477	400
1928	173	18 055	1 006	12	48 748	3 558	16	4 658	271	201	776	71 461	4 835
1929	155	12 176	635	9	138	5	16	362	27	180	489	12 676	667
1930	238	19 675	976	10	262	29	13	814	16	261	803	20 751	1 021
1931	179	40 300	2 613	6	346	7	8	253	7	193	528	40 899	2 627
1932	166	47 797	2 931	12	107	1	4	2 243	163	182	1 219	50 147	3 095
1933	135	27 583	3 219	1	60	2	4	4 337	213	140	1 940	31 980	3 434
1934	103	13 588	760	—	—	—	—	—	—	103	427	13 588	760
1935	*92*	*11 896*	*336*	*4*	*41*	*2*	*2*	*5 252*	*450*	98	189	17 189	788

Antalet av arbetsinställelser berörda arbetsgivare utgjorde under redogörelseåret 189, antalet berörda arbetare utgjorde 17 189 och de förlorade arbetsdagarnas antal har beräknats till 788 000. I denna summa ha inräknats omkring 38 000 arbetsdagar, som under år 1935 förlorats på tidigare påbörjade och redovisade konflikter.

Redogörelseåret framstår, särskilt vad angår industrien i egentlig mening, som ett fredligt år. De förlorade arbetsdagarna, som obetydligt överstiga 1934 års osedvanligt låga siffra, hänföra sig huvudsakligen till en arbetsinställelse vid telegrafverkets linjearbeten. Enbart på denna konflikt förlorades 450 000 arbetsdagar. Bland andra arbetsinställelser må nämnas en strejk vid handelsträdgårdar i Skåne, som började i mars 1935 och bilades först i början av april månad följande år, samt en konflikt, som i slutet av året inträffade vid skogsarbeten i Dalarna och angränsande landskap och som avvecklades först den 18 februari 1936.

Om man för de till den egentliga industrien hörande näringsgrupperna sammanställer antalet förlorade arbetsdagar med de på dessa områden sysselsatta arbetarnas antal, finner man, att genom arbetsinställelser förlorats i genomsnitt icke mera än 0·05 arbetsdagar per anställd arbetare under redogörelseåret. Motsvarande siffra var för år 1934 0·3, år 1933 1·1, år 1932 4·8, år 1931 5·0, år 1930 1·7, år 1929 0·9 och år 1928 10·3 samt för åren 1910—1927 i medeltal 4·1 (år 1920 20·8), år 1909 (storstrejksåret) 29·3 och för perioden 1903—1908 i medeltal 2·6.

Fördelningen på olika *näringsgrupper* framgår av följande tabell:

Näringsgrupper	Arbetsinställelser	Arbetsgivare	Arbetare	Förlorade arbetsdagar
Malmbrytning och metallindustri . .	8	9	75	11 730
Jord- och stenindustri	5	5	110	4 070
Trävaruindustri och skogshantering .	16	20	8 319	182 400
Pappers- och grafisk industri	1	1	14	150
Livsmedelsindustri	3	3	56	1 380
Textil- och beklädnadsindustri . . .	4	4	274	2 180
Läder-, hår- och gummivaruindustri .	1	14	54	1 900
Kemisk-teknisk industri	—	—	—	—
Byggnadsverksamhet	29	54	1 892	47 200
Allmänna verk och arbeten m. m. . .	9	9	5 672	459 750
Handel och varulager	5	5	26	420
Land- och sjötransport	3	17	136	1 810
Jordbruk och fiske	3	37	363	71 950
Annan yrkesrörelse	11	11	198	3 060
Summa	98	189	17 189	788 000

Bland arbetsinställelsernas *orsaker* ha efter vanligheten lönefrågorna varit de mest framträdande.

Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas *resultat* framställes i efterföljande tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1925—1934		1935		1925—1934		1935	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor . .	323	17·0	17	17·3	84 766	18·8	2 140	12·4
Arbetarnas fordringar . .	467	24·7	18	18·4	15 533	3·5	308	1·8
Kompromiss	919	48·5	60	61·2	344 598	76·6	14 698	85·5
Okänt eller osavgjort . .	185	9·8	3	3·1	4 751	1·1	43	0·3
Summa	1 894	100	98	100	449 648	100	17 189	100

Av de 98 arbetsinställelserna ha enligt föreliggande uppgifter 42 föregåtts av förhandlingar parterna emellan, under det att i 56 fall dylika icke ägt rum eller uppgift i detta hänseende saknats. Vid 37 arbetsinställelser ha förhandlingar ägt rum inför *statens medlingsorgan*. Av ifråga-

varande konflikter ha 35 fått sin slutliga lösning genom förlikningsmans eller förlikningskommissions medverkan.

En närmare översikt av konflikternas orsaker och resultat lämnas i följande sammanställning:

Orsaker \ Resultat	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss						Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort		Hela antalet	
			I huvudsak ag:s villkor		Lika eftergifter		I huvudsak arb:s fordringar							
	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.	Arb.-inst.	Arb.
Löneförhöjning . .	6	1 005	3	91	26	7 662	3	99	6	90	3	43	47	8 990
Lönesänkning . .	1	440	—	—	2	51	—	—	—	—	—	—	3	491
Andra lönefrågor .	2	41	—	—	1	12	2	30	—	—	—	—	5	83
Kollektivavtal . .	—	—	—	—	5	6 045	3	38	5	55	—	—	13	6 138
Företrädesrätt till arbete	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arbetares antagande o. avskedande	3	96	—	—	3	17	—	—	5	57	—	—	11	170
Arbetets ledning och fördelning . . .	2	205	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	3	211
Sympatiåtgärder .	—	—	—	—	5	521	—	—	—	—	—	—	5	521
Andra orsaker . .	3	353	—	—	3	29	3	97	2	106	—	—	11	585
Summa	17	2 140	3	91	46	14 343	11	264	18	308	3	43	98	17 189

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1935.

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som avgivits av under året särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1935 utgjort 180, gentemot 181 under närmast föregående år och 203 i medeltal för åren 1915—1934.

I fråga om 172 av de för år 1935 redovisade tvisterna har förhandling mellan parterna ägt rum inför förlikningsman eller förlikningskommission.

Dessa 172 tvister äro sålunda *förhandlingsärenden*. Emellertid utgöra 7 endast fortsättning av ärenden, som redovisats i föregående års statistik. Den efterföljande framställningen avser de under år 1935 tillkomna förhandlingsärendena, till antalet 165.

Av ifrågavarande 165 förhandlingsärenden kommo 31 på första distriktet, 31 på andra, 16 på tredje, 17 på fjärde, 29 på femte, 9 på sjätte och 18 på

sjunde distriktet samt 14 på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 39 eller 24 % av dessa ärenden. Antalet av ärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 3 332 och antalet arbetare 184 342. Av ärenden med arbetsinställelse berördes i allt 79 arbetsgivare och 13 679 arbetare. 36 av de här redovisade arbetsinställelserna voro strejker och 2 lockouter, medan en kan betecknas som blandad konflikt. I flertalet fall eller 33 (85 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 6 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret ger vid handen, att medlingsverksamheten under år 1935 omfattat sammanlagt 37 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och 79 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna. Vid denna jämförelse ha även några från föregående år kvarstående medlingsärenden, avseende tvister, vilka först år 1935 övergingo i arbetsinställelse, medräknats. Å andra sidan ha några för året redovisade ärenden, vilka avsett arbetsinställelser, som inträffat ett annat år än år 1935, blivit frånräknade, varjämte ytterligare hänsyn tagits till att i vissa fall flera arbetare kunnat beröras av förhandlingarna inför förlikningsmannen än av själva arbetsinställelsen.

Vad de år 1935 tillkomna förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper beträffar, stå land- och sjötransport, trävaruindustri och skogshantering samt malmbrytning och metallindustri framom de övriga i avseende på antalet ärenden. Beträffande det berörda arbetarantalet kommer gruppen malmbrytning och metallindustri främst och därnäst följa jordbruket, jord- och stenindustri samt annan yrkesrörelse (hotell- och restaurangrörelse).

En fördelning av ärendena efter konflikternas huvudorsaker visar, att bland de 165 nya ärenden, vilka år 1935 blivit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, tre fjärdedelar hänföra sig till lönetvister, eller närmare bestämt 100 (61 %) till löneförhöjnings- och 14 (8 %) till lönesänkningstvister samt 12 (7 %) till tvister om andra lönefrågor. Av sammanlagda antalet förhandlingsärenden under åren 1915—1934 utgjordes 45 % av tvister angående krav på löneförhöjning, under det att tvister orsakade av krav på lönereduktion redovisats till ett antal av 23 %.

Vad beträffar medlingens resultat finner man, att av de här berörda 165 ärendena 146, eller 88 %, lett till positivt resultat, antingen inför förlikningsman eller inför förlikningskommissionen. I 19 fall (12 %) är medlingen att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de tvister, som bilagts inför förlikningsman eller förlikningskommission, framgår, att 131 eller 79 % av hela antalet år 1935 tillkomna förhandlingsärenden avgjorts genom kompromiss, medan 3 (2 %) utfallit i enlighet med arbetsgivarens och 12 (7 %) i enlighet med arbetarnas fordringar.

Utländsk lagstiftning angående allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal.

På senare år ha i olika länder gjorts försök att på lagstiftningens väg stabilisera arbetsvillkoren och förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare inom ett större eller mindre verksamhetsområde genom allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal. Med en sådan i lag medgiven allmängiltighetsförklaring avser man att tillförsäkra samtliga arbetare på en ort eller inom en industri de arbetsvillkor, om vilka ett kollektivt avtal har träffats genom fri överenskommelse mellan tvenne organiserade parter, tillhörande verksamhetsområdet i fråga. Kollektivavtalets parter skola därmed ock skyddas mot risken för konkurrens från företag med mera oförmånliga arbetsvillkor än de i avtalet fastställda.

I det följande lämnas en redogörelse för en del lagstiftningsförsök, som i detta hänseende ha gjorts. Några upplysningar om verkningarna av de åtgärder, vilka beröras, ha emellertid icke i regel stått till buds.

På ett tidigare stadium funnos i *Tyskland* på detta område vissa bestämmelser. Dessa innehöllos i den tyska förordning om kollektivavtal, som tillkom år 1918 samt därefter i vissa punkter reviderades år 1928, och vilken sedan gällde till dess att den nationalsocialistiska regimen lade en helt ny grund för regleringen av förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Enligt de ifrågavarande bestämmelserna kunde tyska riksarbetsministern förklara sådant kollektivavtal, vilket fått »övervägande betydelse» för arbetsvillkorens gestaltning inom det område och för den yrkesgrupp, som i avtalet avsågos, för allmänt förbindande. En förklaring av denna art från riksarbetsministern utfärdades blott på grund av särskild ansökan från endera parten i ett kollektivavtal eller från sådana organisationer av arbetsgivare eller arbetare, vilkas medlemmar kunde komma att beröras av riksarbetsministerns förklaring. Vid slutet av år 1928 — det senaste år, för vilket statistiska uppgifter i detta ämne torde ha förelegat — hade c:a $^1/_5$ av samtliga tyska kollektivavtal förklarats »allmängiltiga» inom sitt respektive område, och dessa avtal beräknades ha omfattat något mer än hälften av de c:a 12 miljoner arbetstagare, som då i Tyskland berördes av kollektivavtal. I den mån den inbrytande ekonomiska krisens verkningar sedermera blevo kännbara för det tyska näringslivet, blev efter hand själva kollektivavtalssystemet i viss mån sönderbrutet genom de s. k. nödförordningar, vilka utfärdades med bestämmelser om sänkning av lönerna under de i avtalen bestämda lönesatserna. Under detta skede torde allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal ha utfärdats i mera sparsam utsträckning. Genom den nationalsocialistiska lagen om ordnandet av det nationella arbetet av den 20 januari 1934 upphävdes i princip hela det gamla kollektivavtalsväsendet i Tyskland.

Vidare må här även i korthet omnämnas den moderna *italienska* lagstiftningen, vilken innehåller bestämmelser, enligt vilka de kollektivavtal, som inom det fascistiska organisationsväsendets ram tillåtas komma till stånd, utan vidare bli förpliktande för alla arbetsgivare och arbetstagare inom respektive yrkesgrupper eller områden. För närmare upplysningar om hithörande bestämmelser må hänvisas till förut i denna tidskrift lämnad redogörelse.[1]

Den *nordamerikanska* Rooseveltska s. k. återuppbyggnadslagen, tillkommen under den senaste ekonomiska krisen, innehöll bl. a. en bestämmelse av innebörd, att mellan arbetsgivare och arbetare ingångna kollektivavtal, under förutsättning av Förenta staternas presidents godkännande, kunde få inom respektive arbetsområden normgivande giltighet. På samma sätt kunde där ske med de överenskommelser — koder — om regler för lojal konkurrens, vilka ingingos mellan representativa företagare inom de särskilda näringsgrenarna. Redogörelser för innehållet i denna krislagstiftning, vilken som bekant sedermera genom utslag av Förenta staternas högsta domstol sattes ur funktion, återfinnas i tidigare årgångar av tidskriften.[2] Hela kollektivavtalsväsendet i Förenta staterna torde få anses vara blott i begynnelsen av sin utveckling.

I *England* promulgerades den 28 juni 1934 en lag av viss begränsad räckvidd, som i förevarande sammanhang äger mera intresse. Den tillkom på arbetsministerns förslag efter en hemställan från arbetsgivar- och arbetarorganisationerna vid bomullsväverierna. Den motiverades med hänvisning till det förhållandet, att lönesatser understigande dem, som i kollektivavtal fixerats, i stor utsträckning hade tillämpats inom den nämnda, med avsevärda svårigheter arbetande industrien, vilket hade medfört en tryckande konkurrens för de av avtal bundna företagen. De beslutade bestämmelserna avse att ge lagligt gällande kraft åt överenskommelser om löner, som ingåtts mellan representativa arbetsgivar- och arbetarorganisationer inom bomullsväveriindustrien. En efter lagen representativ arbetsgivarorganisation skall omfatta företag, som tillsammans behärska majoriteten av vävstolarna inom industrien (oberäknat de företag, där inga vävstolar varit i gång under senast förflutna 12 månader), och en representativ arbetarorganisation måste omfatta majoriteten av arbetarna av olika kategorier inom industrien.

Enligt lagen kan en organisation av arbetsgivare och en organisation av arbetstagare inom industrien i fråga gemensamt hos arbetsministern hemställa om sanktion av lönesatser, varom de träffat avtal; det skall tillses, att en sådan hemställan blir bekantgjord för allmänheten, och en tid har fastställts, inom vilken invändningar mot avtalet få göras hos ministern. Vid mottagandet av en dylik hemställan tillsätter arbetsministern en undersökningsnämnd, bestående av en ordförande och två andra medlemmar, bland vilka ingen får ha förbindelser med industrien i fråga; de organisationer, som gjort hänvändelsen, ha rätt att å sin sida i nämnden utse sex bisittare. Efter att därefter först ha prövat, huruvida organisationerna kunna anses representativa i la-

[1] Soc. Medd. årg. 1926, sid. 490.
[2] Jfr t. ex. Soc. Medd. årg. 1933, sid. 554.

gens mening, undersöker nämnden lämpligheten av att löneavtalet legaliseras samt yttrar sig härom till ministern; men en legalisering skall icke i nämndens utlåtande anbefallas, om icke förordet kan bli enhälligt. Efter en enhällig tillstyrkan från nämnden äger emellertid legalisering av avtalet rum, och arbetsministern förordnar om lönesatser och med dessa sammanhörande bestämmelser, som härigenom komma att bli gällande. Lagen stipulerar, att de lönesatser, varom förordnats, skola innehållas i varje arbetsavtal, som träffas inom den ifrågavarande industrien, och att varje arbetsgivare, vilken betalar lägre löner, skall ådömas bötesstraff. Arbetsgivarna ha därtill ålagts att föra fortlöpande anteckningar och vid behov kunna styrka att förordningen efterlevts. — I juni 1935 utfärdades av arbetsministern en förordning om lönesatser vid bomullsväverierna efter en hänvändelse från tvenne avtalsslutande organisationer samt prövning och enhällig tillstyrkan från en tillsatt nämnd i enlighet med lagens föreskrifter.[1]

Det engelska försöket — ty som ett försök kan lagen betecknas — har fått efterföljd på andra håll.

Enligt en uppgift i den amerikanska tidskriften »Monthly labor review» har sålunda regeringen i *Tjeckoslovakien* tilldelat ett kollektivavtal för östra Böhmens textilindustri allmän laglig giltighet för området, varav 400 fabriker och 41 000 arbetare beröras. Lagstiftning om allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal i andra industrier lära, enligt den angivna källan, förberedas av samma regering.

Sin största tillämpning har idén erhållit i *Kanada*, där fyra provinser, nämligen Quebec, Ontario, Alberta och Nova Scotia, i sin lagstiftning upptagit bestämmelser om allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal.

I Quebec tillkom en lag med sådan syftning ungefär samtidigt med den ovan berörda engelska lagen. Arbetsministern i Quebec förklarade vid lagförslagets överlämnande till provinsens parlament, att det hade föranletts av till ministern i stor mängd inlöpande klagomål beträffande löneförhållandena inom flertalet industrier. Man hade då såsom en möjligen lämplig åtgärd övervägt en lag om minimilöner men avvisat denna tanke med hänsyn till dess mindre önskvärda konsekvenser av åtskilliga slag. Bland annat skulle en sådan lag kunna antagas komma att få en destruktiv verkan på arbetarnas intresse för utvecklingen av det egna organisationsväsendet.

Den lag om allmängiltighetsförklaring av kollektivavtal, som nu i stället på arbetsministerns initiativ och efter diverse i parlamentet företagna ändringar med avseende på det av honom framlagda förslaget blev gällande i Quebec, har avseende på samtliga industrigrenar inom provinsen utom järnvägarna. Vilken som helst organisation av arbetsgivare eller arbetare får, såsom part i ett kollektivavtal, hos arbetsministern anhålla, att denne hos provinsens s. k. lieutenant-governor (guvernör) må hemställa om utfärdandet av en förordning, enligt vilken avtalets bestämmelser om löner och om arbetstid bli obligatoriskt giltiga för hela den ifrågavarande industrien och inom det område, där avta-

[1] Nämndens utlåtande i frågan, som är synnerligen ingående och omsorgsfullt motiverat, har utgivits från trycket, och ett exemplar av detsamma finnes på socialstyrelsens bibliotek.

let gäller. Arbetsministern publicerar framställningen i den officiella tidningen, och 30 dagar ha utsatts för upptagandet av invändningar mot den ifrågasatta förordningen. Ministern kan sedan, om han finner tillräckliga skäl tala därför, rekommendera förslaget hos provinsens lieutenant-governor. Denne kan då bevilja framställningen, men lagen ger honom också rättighet att avslå densamma, om han anser, att den industri, vilken det gäller, genom en förordning av det begärda slaget skulle komma i ett alltför ogynnsamt läge på grund av konkurrens från utlandet eller från andra kanadensiska provinser. Det är att märka, att allmängiltighetsförklaringen av ett kollektivavtal enligt lagen skall geografiskt bestämmas så, att hänsyn tages till skilda zoners inom provinsen eventuellt olikartade ekonomiska förhållanden.

En anmärkningsvärd bestämmelse är till sist, att övervakningen av en utfärdad förordnings efterlevnad enligt lagen icke sker genom något statsorgan utan genom ett utskott av delegater från vederbörande parter i det kollektivavtal, som förklarats allmängiltigt. I detta utskott kan arbetsministern dock även insätta högst två ombud, vilka skola representera deras intressen, som stå utanför de avtalsslutande parterna, men för vilka avtalet likväl skall gälla.

Lagen har i betydande omfattning utnyttjats och har kommit i stadigvarande tillämpning för ett flertal industrier. För t. ex. byggnadsindustrien ha ett stort antal lokala avtal fått allmängiltighet på respektive orter. För fyra särskilda grenar av beklädnadsindustrien åter ha avtal omfattande hela provinsen bragts under lagens bestämmelser och fått allmängiltighet.

Lagen i Ontario, som tillkom år 1935, ger arbetsministern i denna provins rätt att på framställning från arbetsgivar- eller arbetarhåll inom någon industri, undantagandes gruvdrift och jordbruk, sammankalla representanter för de båda parterna på arbetsmarknaden till överläggningar om bestämmelser för löner och arbetstid inom industrien i fråga. Då en överenskommelse genom sådan fri kollektiv förhandling har ernåtts, kan arbetsministern, försåvitt han finner att förhandlingsmännen på ett tillfyllestgörande sätt kunna anses representera vederbörande industri, hos provinsen Ontarios lieutenant-governor hemställa, att överenskommelsens punkter skola förklaras äga laglig giltighet — under högst ett år — för hela industrien inom hela det område, överenskommelsen berör. Staten tager här ansvaret för upprätthållandet av giltighetsförklaringen. Böter eller fängelsestraff äro stadgade för företagare, som betala, och för arbetare, som godtaga lägre löner än de i den giltigförklarade överenskommelsen bestämda. Övervakningen av lagens tillämpning har här anförtrotts åt den lönenämnd, som i Ontario tidigare hade inrättats för garanterandet av minimilöner åt kvinnliga arbetare. Även denna nya lag har redan tillämpats i åtskilliga fall, och tillämpningen har avsett både provinsavtal och avtal för särskilda orter.

Motsvarande lagar i provinserna Alberta och Nova Scotia, daterande sig från 1935 respektive 1936, ha i det väsentliga samma innehåll som den i Ontario. Lagen i Nova Scotia avser dock endast avtal inom byggnadsindustrien samt endast orterna Halifax och Dartmouth.

Irländska fristatens lagstiftande församling har enligt uppgift i »Monthly

labor review» nyligen antagit en lag, som fastställer villkor för legaliserandet av löneavtal. Ministern för handel och industri i Irland får enligt denna lag befogenhet att på framställning av ett kollektivavtals parter och under förutsättning, att han finner dessa representativa för den näringsgren och det område, avtalet berör, samt att avtalet gäller för åtminstone ett år, förklara detta avtal lagligen giltigt för hela näringsgrenen och inom hela området i fråga. Liksom i den lag, som gäller i Ontario, bestämmas icke här några objektiva normer för omdömet om parternas representativitet. Statsmakten ansvarar för en allmängiltighetsförklarings efterlevnad. Arbetsgivare, som utbetala, eller arbetare, som acceptera lägre löner än de i avtalet fastställda, skola ådömas bötesstraff. Irlands »high court» får rätt att upphäva ett avtals allmängiltighet, om klagomål hos denna domstol inom viss föreskriven tid ha anförts och det enligt domstolens egen mening icke rätteligen skulle kunna anses, att avtalets undertecknare ha varit »representativa» i tillbörlig mån.

I *Frankrike* märkes en lag av den 24 juni 1936, vilken ävenledes innehåller bestämmelser om allmängiltighetsförklaring av kollektivavtal. Lagen bemyndigar den franske arbetsministern att på anmodan av en arbetsgivare- eller arbetarorganisation inkalla en kommission av arbetsgivare och arbetare i och för överläggningar om kollektivavtal beträffande någon viss näringsgren, vare sig för hela landet eller endast för ett begränsat område. Kommissionens medlemmar skola väljas bland företrädare för de arbetsgivar- och arbetarorganisationer, som kunna anses vara mest representativa för näringsgrenen i fråga inom det speciella området, respektive inom landet i dess helhet. Om parterna i kommissionen icke uppnå enighet på alla punkter, ingriper, på anmodan av endera parten, arbetsministern för att reglera tvistefrågan, efter att i ärendet ha rådfört sig med det franska riksekonomirådet. Alla i sålunda föreskriven ordning träffade kollektivavtal skola innehålla bestämmelser om, bland annat, minimilöner samt förhandlingsordning för uppkommande tvisters reglering. Avtal av detta slag kunna sedan av arbetsministern förklaras obligatoriskt giltiga för alla inom respektive näringsgren och område verksamma arbetsgivare och arbetare. Före utfärdandet av förordning härom skall emellertid ministern i »Journal officiel» tillkännagiva ärendet och uppmana i saken intresserade att inom en viss tid (ej mindre än 15 dagar) inkomma med eventuella invändningar och förslag; han skall också inhämta riksekonomirådets uppfattning i fråga om åtgärden.

Arbetslösheten inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län 1931—1936 (forts.).[1]

Olika hjälpåtgärder under krisåren.

a) Arbetslöshetskommissionens hjälpverksamhet.

I enlighet med principen om arbetslinjens företräde såsom hjälpform har hänvisning till statligt och statskommunalt reservarbete i görligaste mån lämnats. Då emellertid arbeten av detta slag, trots mindre restriktivitet med hän-

Tabell 3. Antalet arbetslösa, vilka åtnjutit statlig eller kommunal hjälp i Göteborgs och Bohus läns stendistrikt. Åren 1931—1935. Årsmedeltal.

Kommun	1931		1932		1933		1934		1935	
	Antal hjälpta	Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa	Antal hjälpta	Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa	Antal hjälpta	Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa	Antal hjälpta	Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa	Antal hjälpta	Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa
Lysekils stad . .	8	11·0	169	60·4	336	83·0	266	81·3	162	80·2
Strömstads stad .	15	68·2	44	64·7	73	68·9	79	78·2	52	66·7
Askum	37	35·6	140	54·3	306	78·1	315	87·3	238	84·1
Bottna	9	31·0	22	45·8	20	40·8	26	65·0	23	71·9
Brastad	396	85·9	470	95·5	624	88·4	719	95·5	467	92·3
Bro	188	74·3	279	84·5	417	88·2	368	84·8	255	87·3
Bärfendal	3	30·0	5	71·4	6	27·3	7	35·0	13	61·9
Grebbestads kpg .	3	75·0	13	76·5	11	44·0	19	57·6	13	50·0
Hogdal	21	31·8	92	73·6	90	74·4	127	90·1	86	82·7
Kungshamn . . .	1	11·1	8	29·6	3	12·0	23	43·4	15	29·4
Kville	160	59·9	131	58·2	210	68·2	230	78·0	191	83·8
Lommeland . . .	99	75·6	110	87·3	138	83·6	133	86·9	74	82·2
Lur	26	81·3	28	66·7	32	64·0	40	71·4	34	77·3
Lyse	41	33·9	133	63·9	234	72·7	301	84·8	203	84·6
Malmön	57	46·0	162	74·3	219	77·1	260	91·5	121	77·1
Näsinge	152	77·2	167	87·9	202	84·5	195	85·2	143	82·2
Skee	216	57·3	348	82·3	465	82·4	607	88·5	496	89·2
Smögen	1	20·0	5	31·3	3	7·7	8	33·3	6	33·3
Svenneby	51	68·9	58	61·1	101	68·2	83	74·8	54	80·6
Tanum	180	81·4	89	55·3	98	59·4	137	68·8	121	79·6
Tossene	91	44·6	235	58·2	518	76·6	446	87·3	312	84·6
Medeltal	**1 755**	**63·0**	**2 708**	**72·0**	**4 106**	**77·7**	**4 389**	**85·0**	**3 079**	**83·4**

[1] Första delen av denna artikel är införd i Soc. Medd. 1936, nr 11 A.

syn till vedertagna fordringar vid urvalet av arbetsobjekt än i övriga delar av landet, ej kunnat uppbringas i nödig omfattning, har supplerande hjälp meddelats i form av understöd. Kursverksamhet för unga arbetslösa, vilken verksamhet förutsätter initiativ från arbetslöshetskommittéernas sida, har kommit till stånd endast i ringa omfattning. Sannolikt har detta varit beroende på vissa organisatoriska svårigheter — brist på skollokaler, lärare etc. — som dock med god vilja bort kunna övervinnas. Den frivilliga arbetstjänsten, som inrättades 1933, har vunnit föga uppskattning bland ungdomen inom stendistriktet. Måhända ha de förmåner lägren bjudit — fria arbetskläder, bostad och fritt vivre samt en fickpenning från 50 öre till 1 kr. per dag — ansetts för små. Däremot synes hänvisning till ungdomsreservarbete — en kombination av reservarbete och kursverksamhet — ha gått lättare. Denna form av hjälpverksamhet för arbetslösa ynglingar i åldern 16—21 år infördes dock först under senare delen av 1934.

Omfattningen av den hjälpverksamhet, som under åren 1931—1935 bedrivits av arbetslöshetskommissionen inom de olika kommunerna i stendistriktet, framgår av tabellerna 3 och 4. Tab. 3 lämnar uppgift över dels antalet arbetslösa, som hjälpts genom arbetslöshetskommissionens och kommunens åtgärder i medeltal per år inom varje kommun, dels antalet hjälpta i relation till antalet rapporterade arbetslösa. Nedanstående sammanställning angiver den statliga hjälpens omfattning 1931—1:a halvåret 1936.

År	Antal rapporterade arbetslösa (årsmedeltal)	Antal hjälpta arbetslösa (årsmedeltal)			Antal hjälpta i % av antalet rapporterade arbetslösa	
		Hela antalet	Därav hjälpta med statsbidrag	Med statsbidrag hjälpta i % av hela antalet hjälpta	i stendistriktet	i hela riket
1931	2 784	1 755	1 201	68·4	63·0	44·9
1932	3 760	2 708	2 516	92·9	72·0	52·6
1933	5 284	4 106	3 897	94·9	77·7	64·1
1934	5 166	4 389	4 326	98·6	85·0	69·2
1935	3 690	3 079	3 039	98·7	83·4	67·6
1936 (första halvåret)	2 785	2 425	2 415	99·6	87·1	70·8

Det antal personer, som erhållit statlig eller kommunal arbetslöshetshjälp, har inom stendistriktet relativt sett varit större än inom riket i dess helhet.

Storleken av den hjälp, som i olika former utgått genom arbetslöshetskommissionen till stendistriktet, angives i tab. 4. Efterföljande tablå utvisar fördelningen av beloppen på olika hjälpformer.

I den här upptagna summan arbetslöner vid statligt reservarbete ingå även de ortstillägg, som utbetalats till hemmavarande familjer, samt avlöning åt specialarbetare och ledningspersonal från stenkommunerna. Frånräknas den

Tabell 4. Statens kostnader för genom arbetslöshetskommissionen meddelad hjälp under åren 1931—1935. Kronor.

Kommun	1931	1932	1933	1934	1935	Summa
Lysekils stad	1 703	89 978	264 360	244 547	192 280	792 868
Strömstads stad	153	20 639	39 561	94 163	92 213	246 729
Askum	30 376	108 831	286 392	367 986	314 850	1 108 435
Bottna	7 929	32 136	25 317	39 509	34 691	139 582
Brastad	297 364	404 705	482 527	654 345	619 357	2 458 298
Bro	107 077	207 776	366 852	387 601	354 017	1 423 323
Bärfendal	1 984	4 314	10 479	7 247	16 281	40 305
Grebbestads köping	—	391	610	12 169	4 174	17 344
Hogdal	7 522	69 753	64 837	148 854	114 622	405 588
Kungshamn	—	2 117	1 030	30 693	40 150	73 990
Kville	27 994	108 730	140 492	230 715	223 578	731 509
Lommeland	78 757	87 464	89 605	118 900	88 294	463 020
Lur	243	22 887	40 399	51 400	51 547	166 476
Lyse	25 984	88 117	164 024	286 033	258 834	822 992
Malmön	28 455	96 598	122 056	260 132	147 711	654 952
Näsinge	96 186	97 374	131 259	193 998	181 688	700 505
Skee	124 287	288 277	383 935	570 295	601 473	1 968 267
Smögen	1 122	1 353	632	7 347	9 649	20 103
Svenneby	8 258	67 536	77 448	86 264	57 513	297 019
Tanum	5 183	44 851	65 438	113 175	97 431	326 078
Tossene	50 969	228 580	450 094	595 385	456 995	1 782 023
Summa	**901 546**	**2 072 407**	**3 207 347**	**4 500 758**	**3 957 348**	**14 639 406**

avlöning dessa senare yrkeskategorier erhållit, utgör lönesumman, som utbetalats åt reservarbetare, jämte ortstillägg åt deras familjer 9 101 972 kr.

År	Statligt reservarbete (arbetslöner och ortstillägg)	Statskommunalt reservarbete (statens kostnader för arbetslöner och materialbidrag)	Kontantunderstöd (inkl. hyresbidrag och kurser)	Summa
	kr.	kr.	kr.	kr.
1931	599 399	—	302 147	901 546
1932	1 463 156	21 388	587 863	2 072 407
1933	1 856 873	211 991	1 138 483	3 207 347
1934	2 630 665	571 115	1 298 978	4 500 758
1935	3 086 642	544 166	326 540	3 957 348
Summa	**9 636 735**	**1 348 660**	**3 654 011**	**14 639 406**

Enligt tablån skulle *statens kostnader* för de statskommunala reservarbetena i runt tal ha uppgått till 1 350 000 kr. Detta belopp inkluderar statsbidrag till såväl arbetslöner som materialkostnader. Den övervägande delen av summan utgöres dock av arbetslöner, då bidrag till material ej utgått för arbeten, som beviljats före den 1 juli 1933. För arbeten, som beviljats efter nämnda datum, har bidrag till material visserligen i allmänhet utgått men varit avsevärt lägre än det till arbetslöner.

I det belopp, som av statsmedel utgivits för kontantunderstöd, ha även inräknats hyresbidrag samt utgifter för kurser. Dessa kostnader ha emellertid varit relativt obetydliga och endast uppgått till 58 648 respektive 1 840 kr.

Antalet understödsdagar under åren 1932—1935 för hela distriktet angives här nedan.

År 1932	317 490
» 1933	715 452
» 1934	609 607
» 1935	135 996

Värdet av den hjälp, som lämnats i form av anvisning till arbetsläger samt ungdomsreservarbete, kan ej exakt angivas, då särskilda uppgifter ej föreligga för varje enskild kommun. En approximativ beräkning ger vid handen, att statens kostnader för dessa hjälpformer inom stendistriktet i runt tal uppgått till 50 000 kr.

För statsverkets vidkommande tillkomma utom ovanstående kostnader även utlägg för resor till och från statliga arbetsplatser eller läger för dem som blivit hänvisade hjälp i dessa former. Det är dock ej möjligt att utan en tidskrävande undersökning fastställa storleken av dessa kostnader.

Summan av de arbetslöner och ortstillägg, som under åren 1931—1935 utbetalats till personer anvisade till statligt och statskommunalt reservarbete, kan uppskattas till omkring 10 500 000 kr. Att det statskommunala reservarbetet såsom hjälpform endast fått en förhållandevis liten omslutning, torde ha varit beroende dels på att kommunerna haft svårt att uppbringa nödiga medel för bedrivande av dylika arbeten, dels ock på att arbetslöshetskommissionen i egen regi åtagit sig stora engagemang i dessa trakter.

I detta sammanhang må erinras om utgrävningen av Sotenkanalen, vilket arbete slutfördes under 1935 och betingade en kostnad av 2 837 112 kr. Antalet dagsverken vid detta företag uppgick till 214 493, därav för reservarbetare 207 522 och för specialarbetare 6 971. Den effektiva arbetslönen, förutom ortstillägg, utgjorde för reservarbetarna i medeltal per dag 5·51 kr.

Genom anordnandet av ett stort antal reservarbeten inom länet ha de arbetslösa från stendistriktet i betydande utsträckning fått sitt arbete förlagt nära hemorten. Detta framgår därav, att av de reservarbetare från Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad), som den $^{30}/_{9}$ 1934 voro anvisade statligt reservarbete, 66·5 % voro placerade på arbetsplatser inom länet och att av dessa 46·0 % utgjordes av dagkolonister. För samma datum 1935 voro dessa siffror 51·4 respektive 46·0 %.

Antalet hjälpsökande arbetslösa från stendistriktet, som erhållit hjälp i form av *statligt reservarbete*, har för varje år stigit. Detta framgår av nedanstående tablå.

År	Antal arbetare: hela antalet	Antal arbetsdagar	Arbetsperiodens längd i medeltal pr arbetare, dagar
1931	1 577	116 304	73
1932	1 970	284 592	144
1933	2 063	336 318	163
1934	3 328	473 484	142
1935	3 845	519 075	143

Ovanstående uppgifter avse *hela* antalet arbetare, som vid något tillfälle arbetat i statligt reservarbete. Här nedan angivas årsmedeltal för antalet vid varje månads slut sysselsatta ävensom antalet sysselsättningsdagar per »årsarbetare» och antalet i medeltal under olika år sysselsatta i % av årsmedeltalet rapporterade arbetslösa.

År	Antal arbetare: årsmedeltal	Arbetsperiodens längd i medeltal pr »årsarbetare»: antal dagar	Årsmedeltalet statliga reservarbetare i % av årsmedeltalet rapporterade arbetslösa
1931	532	219	19·1
1932	1 155	246	30·7
1933	1 284	262	24·3
1934	1 920	247	37·2
1935	2 092	262	56·7

Av det antal, som under 1932 i medeltal voro rapporterade arbetslösa, kunde 30·7 % beredas arbete vid statligt reservarbete. På grund av den starka stegring arbetslösheten senare undergick inom stendistriktet, kunde arbetsstyrkan vid de statliga reservarbetena ej utökas lika hastigt. Trots arbetsstyrkans absoluta ökning, nedgick därför det procentuella antalet av de arbetslösa, som kunde hänvisas till reservarbete under 1933. Först under 1934, då arbetslösheten inom riket i övrigt gick kraftigt tillbaka och inom stendistriktet visade tecken till stagnation, var det möjligt att åter hävda arbetslinjen som alltmera dominerande hjälpform. Under 1935 kunde hjälp i form av statligt reservarbete beredas de arbetslösa i relativt sett betydligt större utsträckning än tidigare; 56·7 % av de arbetslösa sysselsattes då i statligt reservarbete.

Hänvisningstiden vid statligt reservarbete har under såväl 1934 som 1935 kunnat hållas vid i medeltal inemot 6 månader.

Det kan i detta sammanhang vara av intresse att undersöka storleken av den avlöning, som utgått till de personer från stendistriktet, som anvisats statligt reservarbete. Då arbetslöshetskommissionens statistik för de enskilda kommunerna rörande avlöning till reservarbetare till och med 1933 även inkluderar ortstilläggen, kan den exakta lönen före nämnda år ej utan en alltför tidskrävande undersökning angivas. Däremot kan man på basis av de uppgifter, som finnas, få fullt jämförbara tal beträffande den medelinkomst, reservarbetarna erhållit under den tid, de varit sysselsatta i detta arbete.

Efterföljande sammanställning avseende åren 1931—1935 lämnar uppgift om antalet dagsverken, som utförts i statligt reservarbete av personer från stendistriktet samt den avlöning jämte ortstillägg, som utbetalats. På basis av dessa siffror har medelinkomsten per dagsverke uträknats. Uppgift om arbetslönen per dag angives separat för åren 1934 och 1935, sedan ortstilläggen för dessa år frånräknats.

År	Antal arbetsdagar	Arbetslön och ortstillägg kr.	Medelinkomst per dag (inklusive ortstillägg) kr.	Arbetslön per dag kr.
1931	116 304	583 282	5·02	·
1932	284 592	1 390 597	4·89	·
1933	336 318	1 765 772	5·25	·
1934	473 484	2 475 908	5·23	5·11
1935	549 075	2 886 413	5·26	5·03

Enligt ovanstående tablå har medelinkomsten per dag varierat från lägst 4·89 kr. år 1932 till högst 5·26 kr. år 1935. Denna inkomst utgör alltså ett medeltal för såväl reservarbetare utan försörjningsplikt, som för dem vilka äro försörjningspliktiga och av vederbörande arbetslöshetskommitté ansetts böra komma i åtnjutande av ortstillägg. Detta innebär m. a. o., att familjeförsörjare, som uppburit ortstillägg, haft en inkomst, som varit högre än ovan angivna medeltal, medan ungkarlar, som saknat sådan försörjningsplikt, och eventuellt andra, som ej ansetts vara i behov av ortstillägg, fått nöja sig med mindre. Då reservarbetslönen inom de extrema stenkommunerna f. n. utgör 4·80 kr. per dag och inom de blandade jordbruks- och stenkommunerna 4·00 à 4·40 kr. per dag, har reservarbetslönen sålunda rätt väsentligt överskridits.

En orsak till detta överskridande av reservarbetslönen torde få sökas däri, att stenhuggarna i allmänhet äro väl lämpade såsom vägarbetare och därför ej sällan nå toppförtjänster.

Vid *statskommunala reservarbeten* under de olika åren utförda dagsverken samt kostnader för arbetslöner och medelförtjänster per arbetsdag om 8 timmar framgå av nedanstående tablå.

År	Antal dagsverken	Utbetalade arbetslöner kr.	Arbetslön per dag kr.
1931	732	3 455·75	4·72
1932	12 127	57 126·27	4·71
1933	61 972	321 180·25	5·18
1934	135 416	688 453·50	5·08
1935	134 766	628 672·23	4·66

b) Statsbeställning av gat- och kantsten under åren 1931—1933.

Tillverkningen av sten för statens räkning pågick med vissa avbrott under tiden $^{1}/_{10}$ 1931—$^{30}/_{6}$ 1933. Såsom statens organ för denna verksamhet fungerade en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, kallad statens steninköpskommitté. Då kommittén ej lämpligen kunde stå såsom företagare vid tillverkningen av sten, begränsades dess arbete — såsom namnet angiver — till att vara en upphandlingscentral. Kommittén träffade därvid särskilda köpeavtal med stenproducenterna, som själva handhade tillverkningen av varan. Enligt de anvisningar, som voro gällande, skulle inköpspriset för stenen vara baserat på producenternas självkostnadspris. Den inköpta stenen emottogs ej av steninköpskommittén utan av ett annat statligt organ, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som även skötte försäljningen.

Storleken av de anslag, som 1931—1933 års riksdagar beviljade för detta ändamål, angives här nedan.

	År 1931 (för budgetåret 1931/32)	År 1932 (för budgetåret 1932/33)	År 1933	Summa
Av riksdagen beviljade anslag, kr. . .	3 500 000	4 000 000 + 416 288 [1]	1 130 000	9 046 288

Sedan utgifter för administration frånräknats, ha av ovanstående belopp i runt tal 8 900 000 kr. disponerats för inköp av gat- och kantsten. De på denna grund tillverkade kvantiteterna av respektive varor ävensom Göteborgs och Bohus läns andel av tillverkningen i hela landet framgå av nedanstående tablå.

	Kvantitet tillverkad sten i hela landet	Därav inom Göteborgs och Bohus län tillverkad sten	
		Kvantitet	I % av hela tillverkningen
Smågatsten, m²	2 345 744	1 778 153	75·8
Storgatsten, »	78 446	—	—
Kantsten, m	19 133	11 399	59·6

Såsom ovan framgår, har huvudparten av den statsbeställda stenen tillverkats inom Göteborgs och Bohus län. Med ledning av de ackordspriser, som betalats vid stenbeställningarna, kan man uppskatta arbetslönen till 2·00 kr. per m² smågatsten samt 3·25 kr. per m kantsten. Summan av de arbetslöner, som utbetalats till stenhuggarna inom Göteborgs och Bohus län i samband med dessa statsbeställningar, skulle då uppgå till c:a 3 593 000 kr. Med en medelförtjänst av 5 kr. per dag utgör detta 718 600 dagsverken.

c) Statskredit åt producenterna.

Sedan arbetet för stenbeställningarna i juni månad 1933[2] upphört, beviljades från statsmakternas sida intet ytterligare anslag för inköp av sten förrän vid 1936 års riksdag. De åtgärder, som i stället vidtogos för att sanera stenindustrien, avsågo att genom statligt ingripande söka få bort den osunda konkurrens, som rådde mellan de enskilda företagen på utlandsmarknaden. Av denna anledning utfärdade Kungl. Maj:t exportförbud på gat- och kantsten att gälla fr. o. m. den 1 juli 1934. Samtidigt monopoliserades försäljningen genom att rätten att fritt utföra sten av nämnda slag överlåts på en av stenproducenterna gemensamt bildad sammanslutning, Sveriges granitindustris exportförening m. b. p. a.

Efter ansökan beviljade Kungl. Maj:t den 30 november 1934 denna försäljningsorganisation en statlig kredit på högst 2 milj. kr. för inköp av gat- och kantsten. Såsom villkor för detta lån skulle bland annat gälla

att stenen skulle vara huggen under tiden $^{15}/_{11}$ 1934—$^{30}/_{4}$ 1935;

---

[1] 1932 års riksdag medgav, att de medel, vilka komme att inflyta vid försäljning av sten, som inköpts för tidigare anslag, skulle få användas för fortsatt beställning av gatsten. Av denna anledning blev angivna belopp disponibelt att användas för ytterligare inköp av sten.

[2] Steninköpskommittén upphörde formellt redan den $^{21}/_{4}$ 1933, men verksamheten handhades efter nämnda dag av ordföranden med biträde av sekreteraren.

att stenen skulle efter samråd med statens arbetslöshetskommission beställas inom Göteborgs och Bohus, Blekinge eller Hallands län;

att, under den tid krediten avsåg, i genomsnitt 2 000 man skulle hållas i arbete samt

att lån skulle få lyftas successivt i den mån beställningarna utfördes.

Till organ för handhavande av krediten utsågs kommerskollegium. Under tiden $^{15}/_{11}$ 1934—$^{30}/_{4}$ 1935 beviljades på anförda grunder lån till ett belopp av 1 467 367 kr. Då hela krediten ej utnyttjats, hemställde exportföreningen att även i fortsättningen erhålla lån på samma villkor som tidigare, dock med den ändringen, att arbetsstyrkan skulle få nedsättas från i genomsnitt 2 000 till 1 000 man. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den $^{31}/_{5}$ 1935 beviljades framställningen för tiden intill den 1 juli s. å., dock att antalet sysselsatta stenhuggare ej finge understiga 1 200 man.

Efter ett uppehåll under tiden juli—oktober 1935 påbörjades i november månad åter stenhuggning för statskrediten. Arbetsstyrkan bestämdes därvid enligt Kungl. Maj:ts beslut till 1 200 man.

Enligt exportföreningens till kommerskollegium ingivna rapporter har antalet stenhuggare, som haft arbete med stöd av statskrediten, i början av varje månad uppgått till nedan antecknade antal.

1934 december	2 045 man	1935 juni	1 402 man
1935 januari	2 423 »	» november	1 257 »
» februari	2 620 »	» december	1 378 »
» mars	2 746 »	1936 januari	1 396 »
» april	2 646 »	» februari	1 342 »
» maj	1 340 »		

Hur stort antal av ovanstående stenhuggare, som vid varje särskilt tillfälle sysselsatts i stenkommunerna i Göteborgs och Bohus län, kan ej exakt angivas, då de enskilda uppgifterna ej bearbetats. Man torde emellertid kunna uppskatta proportionerna för stendistriktets vidkommande till $^{2}/_{3}$ av hela antalet. Då hela statskrediten den $^{31}/_{12}$ 1935 belöpte sig till 1 620 465 kr., skulle efter samma beräkningsgrunder något över 1 milj. kr. ha tillkommit Göteborgs och Bohus län.

d) Statsbeställning av gatsten under budgetåren 1935/36 och 1936/37.

Sedan 1936 års riksdag anvisat erforderliga medel, beslöt Kungl. Maj:t den 11 februari 1936 att för statens räkning under budgetåren 1935/36 och 1936/37 inköpa gatsten till ett värde av 3 milj. kr. Såsom organ för handhavandet av inköpen tillsattes en kommitté, vilken — i likhet med år 1931 — benämndes statens steninköpskommitté.

Vid urvalet av de kommuner, inom vilka inköp skola verkställas, har steninköpskommittén att samråda med statens arbetslöshetskommission. Ur de för beställningen gällande bestämmelserna må i övrigt här anföras följande:

1. Stenbeställningen skall huvudsakligen avse smågatsten samt till övervägande del lämnas till företag i Göteborgs och Bohus samt Blekinge län.

2. Stenen skall vara av prima beskaffenhet samt nytillverkad. Priset för stenen må ej överstiga stenindustriföretagets självkostnadspris.

3. Kommittén har att tillse, att beställningarna fördelas på ett ur arbetslöshetssynpunkt lämpligt sätt. Företrädesvis bör sysselsättning beredas sådana arbetslösa arbetare inom stenindustrien, vilka ha svårighet att övergå till annat yrke eller äro försörjningspliktiga.

4. För varje särskild beställning upprättas kontrakt — enligt särskilda anvisningar — mellan kommittén och vederbörande företagare. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordnas dels såsom övervakare över att säljaren fullgör sina åtaganden, dels att ha överinseende över statens stenförråd. Kontrakt, som upprättats, skall av denna anledning överlämnas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I början av mars 1936 uppgick antalet stenhuggare inom Göteborgs och Bohus län, som hade arbete som gatstenshuggare hos arbetsgivare anslutna till Sveriges granitindustris exportförening, till 1 168 man. Genom tillkomsten av statsbeställningarna utökades denna arbetsstyrka till att i runt tal omfatta 1 600 man. För maj och juni 1936 utgjorde arbetsstyrkan för Göteborgs och Bohus, Hallands, Blekinge och Kalmar län tillsammans c:a 2 300 man. Enligt mellan steninköpskommittén och stenindustriidkarna upprättade kontrakt skall sysselsättning för statsbeställning ske subsidiärt, i den mån exportbeställning av gatsten ej kan giva arbete åt de nu anställda stenhuggarna. Avsikten är att därigenom en kontinuerlig drift skall komma till stånd. Den 19 juni 1936 biföll riksdagen Kungl. Maj:ts hemställan (prop. nr 265) om anvisande av ytterligare 2 milj. kr. till inköp av gatsten, vadan sålunda av 1936 års riksdag anvisats icke mindre än 5 milj. kr. för stöd åt stenindustrien i form av stenbeställningar.

e) Extra skatteutjämningsmedel.

På grund av krisens långvarighet ha vissa kommuner inom stendistriktet haft svårt att hålla sina finanser flytande trots de mycket stora bidrag, som utgått av skatteutjämningsmedel. Kungl. Maj:t beslöt den 8 oktober 1935 att meddela ytterligare understöd av skatteutjämningsmedel till vissa av stenkommunerna med sammanlagt 181 500 kr. Fördelningen av denna summa på de olika kommunerna framgår av nedanstående tablå.

Askum . . . . . 15 500 kr.	Kville . . . . . 6 000 kr.	Näsinge . . . . . 11 000 kr.
Bottna . . . . . 3 500 »	Lommeland . . . 4 000 »	Skee . . . . . 22 000 »
Brastad . . . . 33 000 »	Lysе . . . . . 22 000 »	Svenneby . . . . 10 000 »
Bro . . . . . 12 000 »	Malmön . . . . . 16 500 »	Tossene . . . . . 22 000 »
Hogdal . . . . . 4 000 »		

f) Allmänna arbeten.

Av de till Kungl. Maj:ts förfogande ställda anslagen för motverkande av arbetslösheten har stendistriktet under budgetåren 1933/34 och 1935/36 beviljats medel för olika ändamål till ett belopp av sammanlagt 3 144 954 kr.

Tabell 5. Medel beviljade genom anslag från fonden för förlag till statsverket åt Göteborgs och Bohus läns stendistrikt. Budgetåren 1933/34—1935/36.

Kommun	Budgetåren 1933/34 Kr.	1934/35 Kr.	1935/36 Kr.	Summa Kr.	Kommun	Budgetåren 1933/34 Kr.	1934/35 Kr.	1935/36 Kr.	Summa Kr.
Strömstads stad . . .	—	35 570	—	35 570	Lommeland .	1 440	—	9 720	11 160
Askum . . .	34 922	16 611	—	51 533	Lur	361	748	119 480	120 589
Bottna . . .	3 484	1 331	402	5 217	Lyse	50 023	89 376	73 464	212 863
Brastad . .	141 491	985	34 110	176 586	Malmön . .	105 030	—	8 570	113 600
Bro	64 948	103 288	29 946	198 182	Näsinge . .	—	85 400	24 000	109 400
Bärfendal . .	130	160	620	910	Skee	111 424	62 789	89 651	263 864
Grebbestads köping . .	101 250	128 200	—	229 450	Smögen . . .	—	190 000	—	190 000
Hogdal . . .	191	184	79 699	80 074	Svenneby . .	63 545	537	272	64 354
Kungshamn .	—	531 900	—	531 900	Tanum . . .	9 554	213 336	3 389	226 279
Kville . . .	3 436	9 782	80 282	93 500	Tossene . . .	221	4 556	1 293	6 070
					Summa	**691 450**	**1 474 753**	**554 898**	**2 721 101**

Tabell 6. Åt Göteborgs och Bohus läns stendistrikt beviljade förbättringsbidrag och nybyggnadslån till främjande av byggnadsverksamheten på landsbygden.

Kommunens eller municipalsamhällets namn	Anslagna statsmedel: Budgetåret 1933/34 (K. brev 9/2 och 13/5 1934) Bidrag kr.	Lån kr.	Budgetåret 1934/35 (K. brev 22/2 1935) Bidrag kr.	Lån kr.	Budgetåret 1935/36 (K. brev 30/8 1935) Bidrag kr.	Lån kr.	Av statens egnahemsstyr. beviljade bidrag i anledn. av anf. besvär kr.	Summa Bidrag kr.	Lån kr.	Med bidrag o. lån beviljade ansökningar: Egna bostäder	Lönebostäder
Askum	1 000	—	3 480	—	2 290	—	300	7 070	—	10	—
Bärfendal . .	3 900	2 860	4 000	4 870	—	—	—	7 900	7 730	9	—
Bottna	3 790	500	3 000	1 500	—	—	—	6 790	2 000	9	—
Brastad . . .	11 695	10 300	3 950	—	10 650	4 765	1 000	27 295	15 065	45	—
Bro	11 695	2 900	2 270	—	10 400	3 000	2 100	26 465	5 900	40	—
Hogdal . . .	6 320	1 500	8 010	2 000	440	—	1 600	16 370	3 500	30	—
Kville	14 835	1 000	6 500	—	8 085	—	3 150	32 570	1 000	39	—
Lommeland .	7 345	3 000	3 980	—	8 700	2 000	1 550	21 575	5 000	28	—
Lur	4 360	800	2 160	—	7 460	—	—	13 980	800	26	—
Lyse	8 890	3 000	3 090	2 700	—	—	—	11 980	5 700	15	—
Malmöns komm.	700	—	1 000	—	1 900	—	—	3 600	—	4	—
» m:e	—	—	6 790	1 400	—	1 280	—	6 790	2 680	6	—
Näsinge . . .	4 495	—	2 800	1 800	4 200	2 680	—	11 495	4 480	15	—
Skee	20 375	16 030	5 000	5 200	6 130	2 375	980	32 485	23 605	37	2
Smögen . . .	—	—	2 140	—	—	—	—	2 140	—	5	—
Svenneby . .	5 175	400	3 700	—	8 050	1 600	370	17 295	2 000	27	—
Tanum	16 073	4 040	16 400	1 500	19 395	3 110	1 900	53 768	8 650	64	2
Tossene . . .	12 315	5 710	6 000	4 800	4 935	2 000	415	23 665	12 510	31	—
Summa	**182 963**	**52 040**	**84 270**	**25 770**	**92 635**	**22 810**	**13 365**	**323 233**	**100 620**	**440**	**4**

Av tab. 5 och 6 framgår storleken av de belopp, som under nämnda år utgått till kommunerna inom stendistriktet. Beloppens fördelning på olika anslag framgår av nedanstående sammanställning.

	Budgetår			Ej uppdelat på budgetår	Summa
	1933/34	1934/35	1935/36		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Statliga beredskapsarbeten	101 250	190 000	163 750	—	455 000
Kommunala beredskapsarbeten	455 465	432 760	290 070	—	1 178 295
Gödselvårdsanläggningar	5 161	5 277	2 395	—	12 833
Täckdikningar	10 127	4 926	10 683	—	25 736
Torrläggningar	7 710	10 690	—	—	18 400
Skogsvårdsåtgärder	1 737	—	—	—	1 737
Broar och hamnar	—	708 600	—	—	708 600
Skenfria korsningar	110 000	31 500	—	—	141 500
Lån åt fiskare	—	50 000	—	—	50 000
Lån åt enskild företagsamhet	—	—	15 000	—	15 000
Arbetarsmåbrukslånefonden	—	41 000	73 000	—	114 000
Förbättringsbidrag till främjande av byggnadsverksamheten på landet	132 963	84 270	92 635	13 365	323 233
D:o lån till samma ändamål	52 040	25 770	22 810	—	100 620
Summa	876 453	1 584 793	670 343	13 365	3 144 954

Den största posten av de beviljade anslagen utgör de kommunala beredskapsarbetena, som tillsammans uppgå till ett belopp av 1 178 295 kr. Av anslagen hade till den 1 januari 1936 beredskapsarbeten för en summa av 544 216 kr. redovisats såsom färdiga.

Det antal dagsverken, som enligt socialdepartementets statistik hittills redovisats för de allmänna arbetena, utgör i runt tal 100 000. I denna summa äro då ej inräknade de dagsverken, som utförts genom förbättringsbidrag och lån till främjande av byggnadsverksamheten på landet.

Det torde vara synnerligen vanskligt att bedöma de allmänna arbetenas inverkan på arbetslöshetsläget inom distriktet. Arbetenas speciella natur har i stor utsträckning fordrat, att desamma utförts av yrkesarbetare, vilka ofta ej varit anmälda såsom hjälpsökande hos arbetslöshetskommittéerna.

Av anslagen för allmänna arbeten ha utgått lån och bidrag till förbättring av bostadslägenheter på landet. Inom stendistriktet ha under budgetåren 1933/34 och 1935/36 440 egna bostäder samt 4 lönebostäder förbättrats för en kostnad av 423 853 kr. Fördelningen av dessa bidrag och lån på de olika kommunerna framgår av tab. 6.

Utom dessa anslag har även bidrag utgått i annan form. Bland annat har Strömstads stad ur anslag under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet) erhållit ett bidrag på 160 200 kr. för omläggning och utvidgning av hamnen.

g) Skolbarnsbespisning.

Genom anslag från landstinget och Röda korsets centralkommitté har det varit möjligt för Röda-korskretsarna att inom de olika kommunerna i stendistriktet anordna bespisning för behövande skolbarn. Denna hjälpverksamhet, som pågått under åren 1934—1936, har rönt den livligaste uppskattning

bland befolkningen. Kostnaden för matportionen, i vilken ingått bröd, ost, smör, 1/2 liter oskummad mjölk samt en morot eller apelsin, har stannat vid 30 öre. Mödrarna till de barn, som bespisats, ha turvis utan ersättning biträtt med arbetet. Detta kommer sannolikt att få stor betydelse, när det gäller att få till stånd en ökad mjölkkonsumtion i dessa trakter, där kaffemissbruket är inrotat. Totalkostnaden för denna bespisning har belöpt sig till c:a 30 000 kr. per år.

h) Utdelning av mjöl, fläsk och ved.

Under åren 1933—1935 ha stora partier mjöl ställts till kommunernas disposition för utdelning bland de arbetslösa. Inom Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad) har, som av nedanstående sammanställning framgår, huvudparten av denna mjölutdelning kommit på stendistriktet.

Mjölutdelning i Göteborgs och Bohus län (utom Göteborgs stad).

År	Hela länet	Därav stendistriktet
1933	314 000 kg	209 050 kg
1934	230 000 »	152 000 »
1935	210 000 »	194 600 »

Under år 1934 utdelades jämväl fläsk genom arbetslöshetskommittéerna. Det belopp, som för detta ändamål stod till länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län förfogande, uppgick till i runt tal 30 000 kr. Av denna summa erhöll stendistriktet fläsk till utdelning för 22 550 kr.

Utom ovan nämnda tilldelning in natura ha vissa arbetslöshetskommittéer i Göteborgs och Bohus län erhållit ved för utdelning. Av det parti å sammanlagt 7 300 m³, som under vintern 1935 utdelades inom länet, erhöll stendistriktet 7 149 m³.

i) Landstingets anslag för arbetslöshetens lindrande.

Under tiden juli 1931—april 1936 har Göteborgs och Bohus läns landsting för lindrande av arbetslösheten till vissa kommuner inom stendistriktet anvisat sammanlagt 235 609·50 kr. Anslagen ha huvudsakligen lämnats för anordnande av vägarbeten samt i mindre utsträckning för andra ändamål, såsom bidrag till skolbarnsbespisningen — vilket redan tidigare omnämnts — kurser för sjömän, administrationsbidrag m. m. Nedanstående tablå utvisar storleken av de anslag, som kommit de olika kommunerna till del.

Askum . . . . 19 185·00 kr.	Kville . . . . . 24 947·50 kr.	Näsinge . . . . 12 827·50 kr.
Brastad . . . . 31 630·00 »	Lommeland . . 17 500·00 »	Skee . . . . . 20 500·00 »
Bro . . . . . 15 450·00 »	Lyse . . . . . 11 375·00 »	Svenneby . . . 5 442·50 »
Bottna . . . . . 2 354·50 »	Lysekil . . . . 1 000·00 »	Tanum . . . . 9 862·50 »
Bärfendal . . . 1 300·00 »	Malmön . . . . 20 035·00 »	Tossene . . . . 35 200·00 »
Hogdal . . . . 7 000·00 »		

j) Yrkesskolorna.

För underlättande av ungdomens övergång till andra yrken lät regeringen på nyåret 1936 igångsätta tre yrkesskolor i Mölndal, Uddevalla och Lysekil. Det antal ungdomar från stendistriktet, som för närvarande erhålla sin utbildning vid dessa tre läroanstalter, uppgår till 456. Av eleverna äro ett trettiotal kvinnor.

Nedanstående tablå lämnar uppgift om den fackutbildning, som förekommer vid de tre yrkesskolorna, den beräknade utbildningstiden inom respektive yrken samt det antal elever från stendistriktet, som inom varje särskilt yrke åtnjuter undervisning.

Kurser för	Antal elever			Beräknad utbildningstid, år	Kurser för	Antal elever			Beräknad utbildningstid, år
	Mölndal	Uddevalla	Lysekil			Mölndal	Uddevalla	Lysekil	
Automobilmekaniker	15	—	—	2	Snickare, inrednings-	16	15	—	2
Mekaniker	17	30	15	2	» , möbel-	14	15	10	2—3
Elektromekaniker	8	—	—	2	» , modell-	4	—	—	2
Elektr. radiomontörer	12	—	—	2	» , byggnads-	—	15	—	2
Elektriker	—	15	—	3—4	Tapetserare	15	12	—	4
Handskmakare	2	—	—	4	Yrkesväverskor	12	—	—	2
Handsksömmerskor	15	—	—	1	Konstslöjdare	—	10	—	3—4
Instrumentmakare	9	—	—	2	Minuthandelsbiträden	—	14	—	2
Körsnärer	8	—	—	4	Bleck- o. plåtslagare	—	15	—	2
Motorskötare	12	15	—	1	Vägbyggare	—	15	—	2
Murare	10	10	—	1—2	Värme- o. sanitetsinstallatörer	—	12	—	2
Målare	15	12	—	2	Gjutare	—	—	6	2
Pälssömmerskor	7	—	—	3					
Skräddare	7	10	—	4	Summa	210	215	31	—
Smeder	12	—	—	2					

För utbildning i jordbruk har arbetslöshetskommissionen i samarbete med stiftelsen Gustavsbergs barnhus anordnat ett arbetsläger vid Gustavsberg utanför Uddevalla; utbildning sker där med 6 elever åt gången. Vidare har arbetslöshetskommissionen i mars månad i år öppnat jordbrukslägret Lång i närheten av Karlstad, där ett 100-tal elever samtidigt kunna erhålla teoretisk och praktisk utbildning i lantbruksgöromål. Vid dessa läger voro i juli månad 1936 30 ynglingar från stendistriktet placerade.

Såsom en sammanfattning av vad ovan anförts rörande de hjälpåtgärder, som i olika former vidtagits inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län, må sägas, att dessa åtgärder mera tagit sikte på en omedelbar hjälp åt dem, som drabbats av arbetslösheten, än på att förebygga och avveckla denna. Genom tillkomsten av yrkesskolorna i Mölndal, Uddevalla och Lysekil och jordbruksutbildningen vid Gustavsberg och Lång ha dock försök i sistnämnda riktning igångsatts.

Den summa, som från statsmakternas sida under åren 1931—1935 utgivits för att lindra arbetslösheten i stendistriktet, uppgår i runt tal till 25 milj. kr.

Till detta belopp kommer statens bidrag i form av skatteutjämningsmedel. Det må beaktas, att befolkningsnumerären inom detta område endast motsvarar 1 % av hela landets befolkning.

Fattigvården under åren 1926—1935.

Till komplettering av vad tidigare anförts rörande den hjälp, som i olika former kommit stendistriktet till del, skall nedan något beröras den hjälpverksamhet, som bedrivits av primärkommunerna själva genom fattigvårdsstyrelserna. Ehuru en fullständig utredning rörande den sociala verksamhet, som bedrivits i denna form, skulle vara av stort värde för bedömandet av krisens omfattning och förlopp, har det dock ej varit möjligt att åstadkomma en sådan. Här nedan lämnas endast en översikt, baserad på det material, som funnits tillgängligt hos statistiska centralbyrån, kompletterat med infordrade uppgifter över fattigvårdens nettokostnader inom de enskilda kommunerna.

Av tab. 7 framgår antalet direkt understödda personer under åren 1926—1935 inom de olika fattigvårdssamhällena. Därutöver återfinnas även uppgifter över antalet personer, vilkas understödsbehov varit orsakat av arbetslöshet. Det är emellertid att märka, att i fattigvårdsstatistiken uppgift rörande *orsaken* till understödsbehovet endast upptages för *nytillkomna* eller *tillfälligt* understödda personer. Praktiskt sett är detta dock utan betydelse, i vad det gäller arbetslösa personer, enär dessa som regel redovisas såsom tillfälligt understödda.

Nedanstående sammanställning utvisar antalet direkt understödda inom stendistriktet samt antalet personer bland nytillkomna och tillfälligt understödda, där arbetslöshet varit orsaken till understödsbehovet. För jämförelse med landet i övrigt har antalet understödstagare ställts i relation till invånarantalet.

År	Antal direkt understödda	Antal understödda på grund av arbetslöshet (nytillkomna o. tillf.)	Antal direkt understödda i % av invånarantalet	
			i stendistriktet	i hela landet
1926	2 036	69	3·59	3·48
1927	2 041	95	3·59	3·62
1928	1 967	18	3·46	3·77
1929	2 005	23	3·53	3·83
1930	1 931	26	3·38	3·98
1931	2 605	330	4·57	4·69
1932	2 674	269	4·71	5·73
1933	3 102	380	5·47	6·45
1934	3 502	602	6·19	6·06
1935[1]	3 809	813	6·81	.

Under åren 1926—1930 var — som av tablån framgår — antalet direkt understödda personer inom stendistriktet i stort sett konstant och uppgick i genomsnitt för dessa år till 2 000 personer. Den tendens till ökning av antalet understödstagare, som var utmärkande för landet i dess helhet, hade ej någon motsvarighet inom stendistriktet. Påfallande är även det förhållandevis ringa antal personer, som under dessa år nödgades anlita fattigvården på grund av arbetslöshet. Här må erinras därom, att i det antal, som redovisas i ovanstå-

[1] Uppgifterna för 1935 preliminära, då de ännu ej varit föremål för granskning hos statistiska centralbyrån.

Tabell 7. Antal personer, som under åren 1926—1935 åtnjutit direkt

	Kommun	1926		1927		1928		1929	
		Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet
1	Lysekil[1]	121	6	124	6	126	3	124	2
2	Strömstad	119	2	114	5	104	2	112	2
3	Askum	116	5	114	—	116	—	120	—
4	Bottna	21	1	26	—	15	—	16	—
5	Brastad	214	36	160	9	142	6	165	6
6	Bro	112	—	101	—	99	—	111	—
7	Bärfendal	17	—	17	—	19	—	24	—
8	Grebbestads köping[2]	—	—	—	—	—	—	21	—
9	Hogdal	36	—	33	—	36	—	34	2
10	Kungshamn	33	—	43	—	43	—	58	1
11	Kville	227	2	203	—	192	2	208	2
12	Lommeland	35	6	60	34	45	—	44	1
13	Lur	48	—	66	—	59	—	64	—
14	Lyse[1]	107	—	120	—	119	—	114	—
15	Malmön	47	—	55	3	50	—	48	1
16	Näsinge	44	—	47	—	51	—	45	2
17	Skee	291	7	277	30	255	3	225	2
18	Smögen	10	—	19	4	25	2	26	2
19	Svenneby	54	—	55	—	52	—	54	—
20	Tanum[2]	161	1	179	4	176	—	146	—
21	Tossene	223	3	228	—	243	—	246	—
22	Summa	**2 036**	**69**	**2 041**	**95**	**1 967**	**18**	**2 005**	**23**

ende tablå såsom understödda på grund av arbetslöshet, även ingå hustrur och barn, som erhållit direkt understöd och till vilka hjälpen lämnats på grund av mannens (faderns) arbetslöshet. Det må även beaktas, att en person medtagits i föreliggande statistik, så snart han i någon form erhållit hjälp av fattigvårdsstyrelsen. Bidrag till kläder vid hänvisning till statligt eller statskommunalt reservarbete är alltså tillräckligt skäl för att mannen medtages i fattigvårdsstatistiken. Den ökning understödsklientelet från och med 1931 undergick torde helt ha varit beroende på krisen. Visserligen utgjorde det antal fall, där arbetslöshet angivits såsom orsak till understödsbehovet, endast en del av den totala ökningen av antalet understödstagare. För år 1931 voro nämnda antal exempelvis respektive 330 och 674. Detta torde emellertid främst bero därpå, att äldre personer fallit fattigvården till last, beroende på att deras barn eller anhöriga på grund av arbetslöshet ej varit i stånd att fullgöra sina skyldigheter. I dylika fall redovisas i fattigvårdsstatistiken otillräcklig arbetsförmåga eller sjukdom såsom orsaken till understödsbehovet. Indirekt har emellertid i dylika fall arbetslöshet vållat vederbörandes fattigvårdsbehov. Man torde med hänsyn härtill kunna utgå från att den successiva ökningen i antalet direkt understödda personer, som inträtt under åren 1931—1935, varit beroende på krisen.

[1] Viss del av Lyse inkorporerad med Lysekil 1931.
[2] Åren 1926—1928 tillhörde Grebbestad Tanums kommun.

fattigvårdsunderstöd inom Göteborgs och Bohus läns stendistrikt.

1930		1931		1932		1933		1934		1935[1]		
Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	Hela antalet	Understödda på grund av arbetslöshet	
124	2	261	20	365	102	335	28	460	118	515	127	1
111	1	120	6	151	26	162	22	152	7	176	14	2
106	—	129	—	116	—	163	13	171	29	192	52	3
17	2	21	3	23	—	29	4	36	—	31	3	4
143	5	305	77	241	31	265	41	304	52	427	113	5
103	—	181	27	178	—	194	—	168	3	168	7	6
20	1	19	1	21	3	25	4	54	30	43	23	7
23	—	28	1	27	—	40	2	28	1	35	1	8
35	—	26	—	44	16	36	—	53	—	68	—	9
51	—	62	1	53	—	53	1	64	6	67	7	10
208	4	239	1	235	20	307	52	273	16	306	42	11
39	—	60	20	66	19	68	30	120	33	99	31	12
66	4	52	—	64	2	78	3	76	5	67	3	13
126	—	92	2	131	1	139	6	162	8	187	31	14
42	1	60	—	72	2	71	2	90	21	118	56	15
55	—	46	—	42	1	66	—	99	20	97	26	16
218	6	393	158	245	12	285	12	306	12	344	69	17
15	—	19	1	28	—	37	3	33	6	32	3	18
48	—	52	—	50	4	75	19	81	27	84	14	19
138	—	162	3	227	10	332	91	365	98	283	28	20
243	—	278	9	295	20	342	47	407	110	470	163	21
1 961	**26**	**2 605**	**330**	**2 674**	**269**	**3 102**	**380**	**3 502**	**602**	**3 809**	**813**	22

Under 1934 — det sista år, för vilket för närvarande jämförbara statistiska uppgifter föreligga för hela riket — överstiger antalet direkt understödda i procent av befolkningen motsvarande tal för hela landet. Skillnaden är emellertid obetydlig och uppgår endast till 0·13 %.

Den största relativa ökningen av antalet direkt understödda företer, med utgångspunkt från år 1930, Brastad och Malmön. I båda fallen har antalet direkt understödda personer fram till 1935 tredubblats. Även Lysekil företer från 1931 en anmärkningsvärd ökning.

I ett stort antal fall rör sig den hjälp, som lämnats genom fattigvården, om mycket små belopp. Detta framgår därav, att, medan antalet direkt understödda personer från 1930 till 1935 ökats med 97·3 %, fattigvårdens nettokostnader, varmed förstås bruttokostnaden efter avdrag av influtna bidrag, ej stigit med mera än 28·2 %. Nettokostnaden för fattigvården inom stendistriktet framgår här nedan.

Fattigvårdens nettokostnader.[1]

År 1926	434 360·00 kr.	År 1931	562 590·00 kr.
» 1927	420 148·00 »	» 1932	599 217·00 »
» 1928	436 785·00 »	» 1933	575 564·00 »
» 1929	483 080·00 »	» 1934	578 373·00 »
» 1930	483 471·00 »	» 1935	619 983·00 »

[1] Enligt uppgifter från resp. fattigvårdsstyrelser.

Att antalet direkt understödda personer ökat samt att fattigvårdskostnaderna stigit torde delvis bero på det företräde arbetslinjen erhållit i den hjälp, som lämnats genom arbetslöshetskommissionen. En del mindre arbetsföra personer, företrädesvis äldre, har härigenom tvingats över på fattigvården. Däremot torde icke personer tillhörande de från arbetslöshetshjälp avstängda yrkena i nämnvärd mån ha bidragit till de ökade fattigvårdsutgifterna, då kommissionen dispenserat från avstängningsbestämmelserna, i den mån påvisbart behov förelegat.

Tabell 8. Fattigvårdens nettokostnader åren 1926—1935 inom Göteborgs o. Bohus läns stendistrikt. Kronor.

Kommun	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Lysekil[1] . .	38 103	39 362	42 823	46 930	48 824	88 320	97 114	111 002	113 755	122 817
Strömstad .	31 878	27 494	28 629	29 841	21 435	24 840	25 490	22 420	20 497	22 674
Askum . . .	37 003	34 641	33 179	36 443	29 269	28 023	26 512	30 175	32 575	33 085
Bottna . . .	3 085	3 230	1 302	3 422	1 517	4 478	4 643	6 124	5 506	6 035
Brastad . .	28 800	33 473	37 695	35 820	35 254	65 671	75 368	49 764	51 042	55 008
Bro	29 915	30 062	30 824	37 368	43 355	47 619	57 171	51 307	46 484	49 074
Bärfendal .	1 541	1 931	1 594	2 839	3 373	2 435	3 283	4 895	5 597	5 602
Grebbestad[2]	—	—	—	3 921	7 986	5 949	7 890	11 346	7 567	7 643
Hogdal . . .	[3] 10 000	10 529	14 471	15 669	15 899	13 410	14 130	14 360	13 286	13 083
Kungshamn .	14 197	14 439	14 473	15 754	16 319	14 992	9 956	9 157	11 099	19 096
Kville . . .	35 951	31 916	30 815	36 694	38 583	49 085	50 502	54 143	62 087	60 505
Lommeland .	10 398	9 732	9 536	11 244	13 471	14 551	14 898	14 168	16 441	16 091
Lur	9 200	7 993	10 165	12 857	14 455	13 483	6 002	5 910	9 534	8 423
Lyse[1] . . .	33 500	35 000	37 500	41 000	44 500	20 000	21 200	21 000	21 400	23 300
Malmön . .	13 788	16 528	16 007	15 486	14 174	17 299	15 378	11 537	15 028	17 297
Näsinge . .	21 273	17 520	20 617	23 603	23 786	18 216	22 494	19 438	25 921	38 148
Skee	37 568	30 256	27 624	27 270	30 695	52 992	58 113	40 650	23 382	24 867
Smögen . .	7 275	4 196	7 088	8 286	6 266	8 183	13 415	8 069	8 264	6 007
Svenneby . .	13 385	11 946	13 646	13 812	12 220	14 494	17 658	19 999	20 058	17 278
Tanum[2] . .	[3] 21 000	21 200	23 800	24 000	23 000	23 000	20 000	22 600	22 000	27 000
Tossene . .	36 500	38 700	34 997	40 821	39 090	35 550	38 000	47 500	46 850	46 950
Summa	**434 360**	**420 148**	**436 785**	**483 080**	**483 471**	**562 590**	**599 217**	**575 564**	**578 373**	**619 983**

Av tab. 8 framgå fattigvårdens nettokostnader inom de olika fattigvårdssamhällena. Inom vissa samhällen, såsom Brastad, Kville, Näsinge med flera, ha från år 1930 kostnaderna ökats. Särskilt anmärkningsvärd är stegringen för Lysekils stad, även då hänsyn tages till inkorporeringen år 1931 av en del av Lyse kommun. Andra kommuner, såsom Askum, Hogdal, Lur och Smögen, ha haft konstanta och i vissa fall lägre fattigvårdskostnader än före krisen.

Befolkningsrörelsen under åren 1926—1935.

Under åren 1926—1935 har ändring i gränserna för primärkommunerna inom stendistriktet endast förekommit vid ett tillfälle. Detta skedde år 1931, då

[1] Viss del av Lyse inkorporerad med Lysekil 1931.
[2] Åren 1926—1928 tillhörde Grebbestad Tanums kommun.
[3] Approximativt.

med Lysekils stad inkorporerades en del av Lyse landskommun. För Grebbestads köping samt Tanums landskommun föreligger det förhållandet, att den kyrkliga och borgerliga kommunens gränser ej sammanfalla. Till Grebbestads kyrkobokföringsområde räknas även en viss del av Tanum, medan den återstående delen av denna senare kommun bildar eget kyrkobokföringsområde. På grund härav har det ej varit möjligt att erhålla vissa statistiska uppgifter rörande befolkningsförhållandena uppdelade på köpingen och landskommunen. För stendistriktet som helhet har ingen ändring förekommit beträffande gränserna. Härigenom ha fullt jämförbara tal kunnat erhållas rörande befolkningsförhållandenas utveckling inom distriktet.

Med hänsyn tagen till den expansion stenindustrien genomgick under åren 1923—1929, skulle man kunnat förvänta en större befolkningsökning inom distriktet. Så har emellertid ej varit fallet. Med några smärre variationer har befolkningsnumeräreu under åren 1926—1934 i stort sett varit oförändrad. Detta framgår av nedanstående sammanställning, som utvisar den totala folkmängden inom stendistriktet under nedan angivna år.

År 1926	56 714	År 1931	56 824
» 1927	56 728	» 1932	56 725
» 1928	56 875	» 1933	56 792
» 1929	56 686	» 1934	56 306
» 1930	57 271	» 1935	55 598

Den befolkningsminskning, som inträdde under 1934 och i ännu högre grad under 1935, är i och för sig mindre förvånande. En utflyttning måste bliva följden av krisens långvarighet och intensitet; även nativiteten torde ha påverkats därav.

Av tab. 9 framgår invånarantalet inom de olika primärkommunerna inom stendistriktet. Fram till krisen 1930 uppvisade de flesta kommunerna en stationär befolkningsnumerär. Undantag härifrån utgjorde Brastad, vars befolkning ökades med c:a 400 personer. Orsaken härtill var den uppblomstring stenindustrien erhöll vid storstenbrottet i Rixö. Maskinstenhuggning infördes där och drevs i stor skala. — Efter 1931 finnes en viss tendens till fallande befolkningssiffror hos så gott som samtliga kommuner. Även i detta fall utlöser sig denna reaktion kraftigast inom Brastad, som under 1931 minskade sin folkmängd med 246 personer. Kungshamn intager en särställning på arbetsmarknaden, varför befolkningssiffrorna där följa en helt avvikande utvecklingslinje. Med en någorlunda konstant befolkningsnumerär fram till 1929 har invånarantalet senare stigit. Skillnaden mellan 1926 och 1935 års befolkningssiffror uppgår i runt tal till 200 personer. Beträffande städerna utvisa befolkningssiffrorna för Strömstad status quo, medan folkmängden i Lysekil sedan 1931 något minskats i antal.

Det har redan tidigare framhållits såsom ett anmärkningsvärt förhållande, att befolkningen inom stendistriktet ej ökat i antal under åren 1926—1929, då högkonjunktur rådde inom stenindustrien. Man hade haft anledning för-

Tabell 9. Folkmängden den 31/12 åren 1926—1935 i Göteborgs och Bohus läns stendistrikt.

Kommun	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Lysekil[1] . .	4 211	4 131	4 085	4 106	4 167	5 902	5 916	5 928	5 891	5 837
Strömstad .	3 016	2 993	3 071	3 082	3 070	3 154	3 193	3 206	3 171	3 167
Askum . . .	2 823	2 825	2 812	2 770	2 854	2 826	2 801	2 777	2 772	2 662
Bottna . . .	606	602	622	603	605	595	599	599	589	581
Brastad . .	3 664	3 838	3 935	3 963	4 070	3 824	3 779	3 795	3 772	3 724
Bro	2 861	2 858	2 884	2 934	2 914	2 863	2 855	2 894	2 847	2 766
Bärfendal .	511	506	488	497	522	561	530	529	526	499
Grebbestad .	829	835	835	834	859	852	858	858	862	843
Hogdal . . .	1 451	1 422	1 359	1 371	1 343	1 326	1 313	1 326	1 348	1 333
Kungshamn	2 195	2 216	2 213	2 187	2 242	2 274	2 288	2 360	2 406	2 409
Kville . . .	5 029	4 988	5 051	4 994	5 023	4 943	4 922	4 942	4 928	4 901
Lommeland .	1 019	1 003	983	986	976	964	945	941	901	881
Lur	1 814	1 809	1 768	1 752	1 722	1 723	1 732	1 708	1 703	1 676
Lyse[1] . . .	4 298	4 332	4 344	4 320	4 384	2 687	2 685	2 653	2 633	2 580
Malmön . .	1 402	1 406	1 402	1 400	1 406	1 405	1 380	1 388	1 367	1 336
Näsinge . .	1 277	1 280	1 329	1 323	1 331	1 319	1 329	1 296	1 263	1 255
Skee	5 934	5 891	5 838	5 780	5 824	5 762	5 753	5 784	5 694	5 661
Smögen . .	1 741	1 723	1 715	1 676	1 673	1 702	1 702	1 710	1 674	1 662
Svenneby .	1 335	1 359	1 337	1 324	1 314	1 310	1 318	1 339	1 345	1 284
Tanum . . .	5 592	5 562	5 533	5 516	5 586	5 491	5 454	5 389	5 310	5 283
Tossene . .	5 106	5 149	5 271	5 268	5 386	5 341	5 373	5 370	5 304	5 258
Summa	**56 714**	**56 728**	**56 875**	**56 686**	**57 271**	**56 824**	**56 725**	**56 792**	**56 306**	**55 598**

moda, att under de gynnsamma betingelser, med vilka industrien då arbetade, en tillströmning av arbetskraft skulle skett från andra delar av landet. Med ledning av nedan angivna siffror rörande in- och utflyttningen kan man emellertid konstatera en rakt motsatt befolkningsrörelse. Även under de goda åren efter 1926 har stendistriktet haft ett överskott på arbetskraft, som avbördats genom avflyttning.

In- och utflyttade. Av tab. 10 framgår antalet personer av olika kön, som in- och utflyttat inom de enskilda kommunerna. En sammanställning av slutsummorna i nämnda tabell, varav framgår omflyttningen inom stendistriktet i dess helhet, återfinnes här nedan.

År	Utflyttade		Summa	Inflyttade		Summa	Nettoinflyttning (+), nettoutflyttning (−)		
	män	kv.		män	kv.		män	kv.	Summa
1926 . . .	1 176	1 445	2 621	984	1 169	2 153	− 192	− 276	− 468
1927 . . .	1 234	1 521	2 755	1 192	1 380	2 572	− 42	− 141	− 183
1928 . . .	1 352	1 566	2 918	1 247	1 433	2 680	− 105	− 133	− 238
1929 . . .	1 399	1 642	3 041	1 236	1 455	2 691	− 163	− 187	− 350
1930 . . .	1 309	1 741	3 050	1 500	1 617	3 117	+ 191	− 124	+ 67
1931 . . .	1 166	1 436	2 602	975	1 148	2 123	− 191	− 288	− 479
1932 . . .	1 024	1 304	2 328	868	1 104	1 972	− 156	− 200	− 356
1933 . . .	890	1 271	2 161	896	1 159	2 055	+ 6	− 112	− 106
1934 . . .	943	1 423	2 366	738	1 081	1 819	− 205	− 342	− 547
1935 . . .	1 159	1 574	2 733	686	1 127	1 813	− 473	− 447	− 920
Summa	**11 652**	**14 923**	**26 575**	**10 822**	**12 673**	**22 995**	**− 1 330**	**− 2 250**	**− 3 580**

[1] Viss del av Lyse inkorporerad med Lysekil 1931.

Man torde kunna antaga, att den omflyttning, som skett, i stor utsträckning varit begränsad till ett folkbyte mellan de olika kommunerna inbördes. Den s. k. fjärrflyttningen — flyttning till och från orter utom distriktet — torde, vad inflyttningen beträffar, ha varit ringa, medan däremot utflyttningen varit förhållandevis stor. Omflyttningen har bland kvinnorna varit större än bland männen. I och för sig är detta ej något särskilt utmärkande för stendistriktet, då kvinnorna i allmänhet förete större rörlighet än männen.

Det förefaller, som om rörligheten hos befolkningen inom stendistriktet varit mindre än inom rikets landsbygd i dess helhet. Antalet inflyttade till stenkommunerna utgjorde år 1930 3 117 personer, vilket motsvarar 54·4 ‰ av antalet invånare den 31 december samma år. För hela rikets landsbygd utgjorde detta tal för år 1930 57·3 ‰. Det är emellertid att märka, att inflyttningssiffran för år 1930 till stendistriktet var ovanligt hög.

Under åren 1926—1935 har befolkningen inom stendistriktet minskats genom utflyttning med ej mindre än 3 580 personer. Av detta antal utgjorde kvinnorna huvudparten med en nettoutflyttning på ej mindre än 2 250 personer. Jämförd med nettoantalet utflyttade män, som utgjorde 1 330 personer, uppgick proportionen mellan könen till 169 kvinnor på 100 män. Att den kvinnliga utflyttningen varit så stor, torde bero på att inom stendistriktet funnits ringa tillgång på arbetstillfällen för kvinnlig arbetskraft samt på att kvinnorna haft större möjlighet än männen att trots krisen erhålla arbete på annat håll. Det är allmänt känt, att under en kris på arbetsmarknaden kommunerna söka förhindra inflyttning och om möjligt förbehålla arbetstillfällen för den egna kommunens medlemmar. Detta hinder har icke i samma utsträckning förelegat för kvinnorna, då brist på kvinnlig arbetskraft varit rådande inom vissa yrken, särskilt det husliga arbetet.

Vid en granskning av utflyttningen under de olika åren var för sig finner man, att år 1926 uppvisade en förhållandevis stor utflyttning såväl av män som kvinnor. Anledningen härtill torde vara att söka i den långvariga arbetskonflikt, som under detta år pågick inom stenindustrien. Enligt uppgift sökte sig en del stenhuggare över till Norge, där arbetet fortgick ostört. Många emigrerade även till Nordamerika. Att även kvinnorna i stor utsträckning utflyttade var sannolikt beroende på den försämrade ekonomi, som arbetskonflikten medförde inom distriktet.

Den kraftiga åderlåtningen under 1926 hade en hämmande inverkan på den manliga utflyttningen under år 1927. Antalet utflyttningar utöver inflyttningar uppgick under sistnämnda år till endast 42 män, medan 141 kvinnor utflyttade. Härtill bidrog även att i december månad 1926 uppgörelse träffades i arbetskonflikten, vilket medförde möjligheter att under år 1927 utnyttja de rådande goda konjunkturerna inom stendistriktet. Under detta år har sannolikt yngre arbetskraft i stor utsträckning erhållit anställning inom stenindustrien. Utflyttningen till annan ort tedde sig under sådana förhållanden mindre lockande, vilket i sin mån förklarar den låga utflyttningssiffran.

Under åren 1928—1929 synes stenindustrien ej till fullo kunnat absorbera de årskullar, som då trädde ut på arbetsmarknaden. Det arbetskraftsöverskott,

Tabell 10. Antalet in- (I) och utflyttade (U) personer under

	Kommun	1926		1927		1928		1929	
		I	U	I	U	I	U	I	U
	A. Män.								
1	Lysekils stad	86	98	102	159	100	149	139	120
2	Strömstads stad	78	84	73	70	97	49	69	62
3	Askum	44	41	53	67	59	79	62	101
4	Bottna	18	18	12	12	17	10	10	19
5	Brastad	74	37	169	72	127	113	139	146
6	Bro	70	73	68	83	114	97	108	84
7	Bärfendal	20	17	8	12	14	24	12	12
8	Grebbestads köping[1]	61	32	47	41	54	55	70	73
9	Hogdal	19	27	17	34	20	52	24	19
10	Kungshamn	16	23	35	26	32	40	32	63
11	Kville	88	107	97	115	110	80	79	98
12	Lommeland	12	13	21	28	15	30	20	20
13	Lur	24	30	28	33	11	39	19	35
14	Lyse	76	93	83	90	70	102	76	101
15	Malmön	13	20	34	25	25	27	39	36
16	Näsinge	31	35	26	23	53	23	23	37
17	Skee	77	218	79	108	81	106	73	102
18	Smögen	9	18	13	27	24	28	8	31
19	Svenneby	21	14	26	18	13	28	18	29
20	Tanum[2]	55	69	85	100	53	95	72	76
21	Tossene	92	109	116	91	158	126	144	135
22	Summa	**984**	**1 176**	**1 192**	**1 234**	**1 247**	**1 852**	**1 236**	**1 399**
	B. Kvinnor.								
23	Lysekils stad	148	140	144	192	165	171	156	159
24	Strömstads stad	126	118	109	132	128	116	130	108
25	Askum	41	73	71	62	62	92	83	96
26	Bottna	14	13	12	16	18	16	10	20
27	Brastad	66	84	119	75	115	90	121	123
28	Bro	63	75	75	75	81	109	103	109
29	Bärfendal	19	25	9	9	12	18	16	8
30	Grebbestads köping[1]	69	56	61	52	78	66	70	93
31	Hogdal	26	21	32	47	21	50	29	27
32	Kungshamn	34	64	47	42	45	56	50	46
33	Kville	95	111	114	119	126	114	109	128
34	Lommeland	19	18	21	36	19	27	27	29
35	Lur	22	29	32	41	21	38	30	40
36	Lyse	78	96	110	116	92	106	87	112
37	Malmön	12	37	31	38	31	39	34	39
38	Näsinge	36	51	25	28	42	32	34	39
39	Skee	75	175	112	136	98	143	86	132
40	Smögen	35	28	25	42	25	40	21	31
41	Svenneby	26	26	25	28	16	27	34	48
42	Tanum[2]	53	60	69	94	69	86	78	79
43	Tossene	112	145	137	141	169	130	147	176
44	Summa	**1 169**	**1 445**	**1 380**	**1 521**	**1 433**	**1 566**	**1 455**	**1 642**

som uppkom, sökte och erhöll arbete utom distriktet. Dessa tvenne år uppvisa därför en relativt hög utflyttning av båda könen. Proportionen mellan den manliga och kvinnliga utflyttningen utgjorde 119 kvinnor på 100 män, vilket

[1] Inklusive viss del av Tanum.
[2] Viss del.

åren 1926—1935 i Göteborgs och Bohus läns stendistrikt.

1930		1931		1932		1933		1934		1935		
I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	I	U	
133	108	92	81	76	80	79	91	81	87	65	155	1
73	69	87	53	52	49	41	38	60	77	68	74	2
96	65	52	76	51	76	43	68	43	38	18	69	3
21	11	8	10	5	9	15	16	4	8	14	16	4
170	105	41	223	41	94	58	55	45	64	32	82	5
96	109	100	104	54	72	72	57	50	74	37	79	6
23	8	37	12	12	19	13	14	9	11	11	32	7
67	86	43	41	52	42	34	46	47	54	42	71	8
18	29	8	13	13	14	31	24	20	13	11	18	9
55	36	46	31	45	28	44	13	33	16	27	23	10
120	106	70	96	96	93	89	81	69	71	87	90	11
23	33	6	15	5	13	16	14	7	19	11	17	12
24	40	19	8	25	15	21	28	23	18	20	31	13
111	89	18	35	35	36	13	22	10	32	19	50	14
30	27	19	36	17	26	17	19	12	22	9	23	15
25	29	14	23	16	23	9	22	12	19	11	20	16
134	101	81	72	68	85	91	69	64	87	65	80	17
9	20	21	8	11	10	13	12	14	28	12	18	18
25	35	18	18	20	20	28	20	15	13	10	40	19
87	85	74	61	61	76	47	67	58	67	67	70	20
160	118	121	150	113	144	122	114	62	125	50	101	21
1 500	**1 309**	**975**	**1 166**	**868**	**1 024**	**896**	**890**	**738**	**943**	**686**	**1 159**	22
188	171	154	133	150	147	138	163	117	153	125	179	23
129	117	156	112	121	97	119	106	114	136	138	130	24
71	90	64	82	57	78	67	74	53	69	38	106	25
17	22	10	15	9	9	19	20	7	12	13	18	26
100	96	36	142	60	92	58	78	55	84	58	81	27
96	108	59	108	76	83	80	74	68	96	65	118	28
17	12	23	14	4	24	12	16	10	13	18	27	29
80	91	37	76	50	52	46	44	81	84	51	92	30
32	44	14	26	19	18	33	32	32	22	17	36	31
59	54	50	37	36	40	64	28	55	37	39	49	32
129	160	83	117	85	109	112	110	94	113	135	130	33
32	51	13	19	14	27	22	24	9	32	14	32	34
26	42	30	40	24	26	26	35	22	25	35	61	35
111	99	37	56	45	67	29	54	31	57	41	70	36
36	38	26	35	16	40	15	14	18	36	21	29	37
33	42	15	33	35	32	16	36	18	32	19	27	38
128	159	79	97	79	104	88	78	77	129	85	125	39
28	37	32	26	20	25	33	30	26	45	19	28	40
35	43	38	44	21	26	29	25	17	19	19	34	41
84	98	70	57	48	77	52	81	64	100	83	81	42
186	167	122	167	135	131	101	149	113	129	94	121	43
1 617	**1 741**	**1 148**	**1 436**	**1 104**	**1 304**	**1 159**	**1 271**	**1 081**	**1 423**	**1 127**	**1 574**	44

är lägre än de närmast föregående åren. Medeltalet för hela perioden 1926—1929 utgjorde 147 utflyttade kvinnor på 100 män.

År 1930 visade den märkliga företeelsen, att tidigare utflyttningsöverskott för män vände sig i ett inflyttningsöverskott. Antalet till stendistriktet under detta år inflyttade män var 191 flera än utflyttade. Däremot ter sig netto-

utflyttningen av kvinnor, 124 personer, endast något lägre än närmast föregående år. Det kan i och för sig anses såsom synnerligen anmärkningsvärt, att det år krisen utbröt, befolkningen ökade genom inflyttning. Förklaringen härtill kan endast sökas i ett större sammanhang. Krisen i Amerika tvingade sannolikt ett stort antal emigranter tillbaka till hemlandet. Normala förhållanden voro rådande inom stendistriktet under de tre första kvartalen av år 1930, vilket torde ha stimulerat eller i varje fall icke motverkat inflyttningen. Konjunkturomslaget kom — som redan nämnts — på hösten 1930, och den allmänna uppfattningen inom distriktet var, att krisen skulle bli kortvarig. Vid samma tidpunkt började även svårigheter uppstå för den norska stenindustrien. Detta torde ha medverkat till en återinflyttning av svenska stenhuggare, som tidigare utvandrat till Norge. Man har även skäl antaga, att en återinflyttning skett från andra delar av landet, där personer, som tidigare utflyttat från stendistriktet, till följd av de försämrade konjunkturerna blivit arbetslösa. Visserligen utvisade socialstyrelsens statistik över antalet arbetssökande per 100 lediga platser hos den offentliga arbetsförmedlingen under första halvåret 1930 lägre siffror än under samma tid 1929, men det är ändock troligt, att försämringen på arbetsmarknaden började göra sig gällande redan under andra kvartalet 1930. Härför talar det förhållandet, att antalet arbetslösa inom fackföreningarna i procent av antalet medlemmar från och med maj månad 1930 utvisade stegring i förhållande till föregående år.

Konjunkturförhållandena torde få tjäna såsom en förklaring till den nettoinflyttning av män, som förekom under år 1930. Den press, krisen senare utövade på de arbetssökande från stendistriktet att sätta in hela sin kraft vid sökande efter arbete, fanns ej då.

Under åren 1931—1932 kom åter en nettoutflyttning till stånd för båda könen. Man skulle möjligen vara benägen att säga, att detta förhållande i viss utsträckning jävar de antaganden, som här ovan gjorts rörande orsakerna till inflyttningsöverskottet för män år 1930. Den försämring, arbetsmarknaden undergick, skulle med andra ord ha uteslutit alla möjligheter till utflyttning, då varje samhälle under dessa år sökte övervaka, att arbetstillfällen i första hand förbehölles dess egna arbetslösa. Att ändå en och annan arbetslös lyckades komma över de hinder, de enskilda kommunerna reste för att motverka en naturlig rörlighet av arbetskraften, var sannolikt beroende på den press arbetslösheten utövade inom stendistriktet. — Orsaken till det nettoöverskott av utflyttade, som förekommit under nämnda år, har framför allt varit beroende på den minskade inflyttningen. Antalet inflyttningar till kommunerna inom stendistriktet nedgick från 3 117 år 1930 till 2 123 år 1931 och 1 972 år 1932. Inflyttningsöverskottet för män, som inträdde 1933 — det svåraste året för såväl landet i dess helhet som för stendistriktet — torde få förklaras såsom en återverkan av utflyttningen under de närmast föregående åren. *En del av dem som då sökt sig ut måste ge upp och återvända hem.* Genom den successiva ökning, som inträdde i den statsunderstödda arbetslöshetshjälpen, minskades även utflyttningen.

Att åren 1934—1935 utmärka sig för mycket höga utflyttningsöverskott för

såväl män som kvinnor torde helt bero på det förbättrade konjunkturläget. Detta är särskilt påfallande för 1935. Sockenprotektionismen, som har till mål att förbehålla allt arbete för den egna kommunens medlemmar, har under de goda åren, då brist på arbetskraft uppstår, ej samma möjlighet att hämma inflyttningen, som då arbetslösheten inom kommunen kan tagas som intäkt för dylika åtgärder. I och med att den allmänna krisen lättade, blevo även möjligheterna större för en ökad utflyttning, och förbättringen av arbetsmarknaden verkade därför som ett vakuum på det arbetslöshetscentrum, som alltjämt kvarlåg i Bohuslän.

Vad som åtminstone tidigare motverkat en naturlig rörlighet bland stenarbetarna har varit den fasta tron, att stenindustrien trots allt skulle komma i gång. Denna benägenhet att betrakta krisen såsom övergående har gjort, att många ej tagit vara på de chanser, som funnits att lära sig nya yrken eller att på annat sätt söka sin utkomst. Måhända kan utflyttningen under 1935 till någon del ha varit beroende på en omsvängning i denna uppfattning. I så fall kan man förvänta, att med fortgående förbättring av konjunkturerna en ännu större utflyttning skall komma till stånd under de närmaste åren.

Antalet födda och döda. Tab. 11 innehåller uppgifter rörande antalet födda, respektive döda under åren 1926—1935 inom de olika kommunerna i stendistriktet. Inom samtliga kommuner, med undantag för Hogdal, Kungshamn och Lur, har antalet födelser starkt minskats. Särskilt påfallande ha födelsetalen sjunkit inom Brastad, Bro, Lommeland, Malmön, Näsinge, Skee och Svenneby.

Det lägsta antalet födda har förekommit inom Bärfendal, Bottna och Malmön, som under 1935 endast haft respektive 6, 7 och 9 födelser.

Dödstalen ha under åren 1926—1935 endast undergått mindre variationer inom de olika kommunerna. Någon tendens till ökad eller minskad dödlighet har ej kunnat utläsas ur de enskilda talen.

Nedanstående sammanställning utvisar antalet födda och döda inom stendistriktet under åren 1926—1935. Respektive tal äro även angivna i promille av medelfolkmängden inom distriktet, varjämte angivits motsvarande relationstal för hela riket.

År	Medelfolkmängden inom stendistriktet under resp. år	Födda inom stendistriktet		Födda i ‰ av medelfolkmängden i riket	Döda inom stendistriktet		Döda i ‰ av medelfolkmängden i riket
		Antal	I ‰ av medelfolkmängden		Antal	I ‰ av medelfolkmängden	
1926	56 714	1 139	20·0	16·8	652	11·5	11·8
1927	56 721	980	17·3	16·1	742	13·0	12·7
1928	56 802	1 098	19·3	16·1	702	12·4	12·0
1929	56 781	876	15·5	15·2	715	12·5	12·2
1930	56 979	1 017	17·9	15·4	625	11·0	11·7
1931	57 048	906	15·8	14·8	689	12·1	12·5
1932	56 775	858	15·1	14·5	609	10·8	11·6
1933	56 759	779	13·7	13·7	644	11·4	11·2
1934	56 549	752	13·3	13·7	691	12·3	11·2
1935	55 952	750	13·4	13·8	659	11·8	11·7

Av föregående sammanställning framgår, att antalet födelser inom stendistriktet minskats från 1 139 födelser 1926 till 750 födelser 1935. I relation till folkmängden utgör detta år 1926 20·0 ‰ och år 1935 13·4 ‰. Endast år 1934 företer ett lägre tal med 13·3 ‰. Jämförd med födelsefrekvensen inom

Tabell 11. Födda och döda under åren 1926—1935 i Göteborgs och Bohus läns stendistrikt.

Kommun	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935
Antal födda.										
Lysekils stad [1]	80	65	61	51	67	94	70	79	71	86
Strömstads stad	45	40	53	28	44	44	45	34	40	39
Askum	61	49	68	46	71	37	50	37	36	39
Bottna	15	11	17	9	7	10	12	12	10	7
Brastad	102	66	99	74	95	79	79	74	58	57
Bro	70	49	60	59	47	62	47	45	36	29
Bärfendal	12	5	6	6	9	11	10	9	11	6
Grebbestads köping	56	51	59	44	52	43	36	45	29	32
Hogdal	22	22	20	17	21	23	9	20	25	25
Kungshamn	33	28	33	25	38	29	27	29	35	38
Kville	84	58	92	75	91	61	53	68	73	57
Lommeland	22	19	19	17	21	12	15	5	8	10
Lur	18	32	28	28	24	21	21	23	24	27
Lyse [1]	84	100	97	79	91	52	57	37	46	45
Malmön	30	18	29	20	17	20	23	16	20	9
Näsinge	28	22	30	27	22	29	21	13	10	14
Skee	136	135	112	91	109	86	88	64	68	72
Smögen	35	30	28	12	28	22	22	18	15	20
Svenneby	32	32	26	31	22	21	22	25	21	15
Tanum	62	57	55	53	47	63	52	39	44	41
Tossene	112	91	106	84	94	87	99	87	72	82
Summa födda	**1 139**	**980**	**1 098**	**876**	**1 017**	**906**	**858**	**779**	**752**	**750**
Antal döda.										
Lysekils stad [1]	50	40	52	46	48	57	55	63	66	63
Strömstads stad	49	43	35	46	30	42	33	37	36	47
Askum	31	42	31	36	20	23	29	29	30	29
Bottna	6	11	6	9	9	13	4	10	11	6
Brastad	26	33	41	37	40	37	39	43	33	31
Bro	31	37	23	27	34	23	30	27	31	22
Bärfendal	7	6	8	5	9	6	14	5	9	9
Grebbestads köping	39	51	39	33	35	34	39	37	45	39
Hogdal	23	19	22	12	19	23	22	15	20	14
Kungshamn	19	21	17	24	25	25	26	24	24	29
Kville	78	86	61	94	59	80	53	58	66	69
Lommeland	7	13	16	12	13	9	13	9	13	9
Lur	23	23	24	19	21	21	23	24	31	18
Lyse [1]	45	53	39	53	41	33	36	35	18	37
Malmön	11	16	22	19	12	11	15	8	13	18
Näsinge	20	19	21	14	15	14	7	13	22	7
Skee	60	77	95	74	67	86	55	65	83	81
Smögen	15	17	17	18	16	12	18	14	18	17
Svenneby	17	13	22	19	19	19	10	16	15	25
Tanum	52	56	56	51	40	63	44	54	48	40
Tossene	43	66	55	67	53	58	44	58	59	49
Summa döda	**652**	**742**	**702**	**715**	**625**	**689**	**609**	**644**	**691**	**659**

[1] Viss del av Lyse inkorporerad med Lysekil 1931.

riket i dess helhet har nativiteten inom stendistriktet under treårsperioden 1926—1928 varit hög. Då emellertid nativiteten inom stendistriktet senare sjunkit hastigare än inom riket, har en utjämning så småningom ägt rum. För år 1933 sammanfalla respektive medeltal.

Beträffande dödstalen förete dessa en något avvikande utveckling. Fluktuationerna röra sig här mellan 742 år 1927 och 609 år 1932. Relationstalen mellan dödligheten inom stendistriktet och riket i övrigt utvisa högre medeltal för stendistriktet under åren 1927—1929 samt åren 1933—1935.

Befolkningens fördelning efter ålder, kön och civilstånd. Det torde vara av intresse att även undersöka befolkningsförhållandena inom stendistriktet efter *ålder, kön* och *civilstånd* (i det senare fallet begränsat till uppgifter rörande antalet till äktenskap lediga, d. v. s. ogifta och förut gifta). Detta är även med nedan angivna inskränkning möjligt, sedan statistiska uppgifter för 1930 års allmänna folkräkning nu föreligga. För landsbygden finnas emellertid ej särskilda uppgifter för varje enskild kommun utan dessa äro begränsade till härad eller de s. k. bygderna. Då ett härad utgör ett mindre område än en bygd, har den förstnämnda indelningen i detta fall med fördel kommit till användning. Det har på ett undantag när varit möjligt att avgränsa stendistriktet från den övriga delen av länet. Såsom nedan framgår omfattar Vette härad även Tjärnö kommun, vilken ej tillhör de s. k. stenkommunerna. De avvikelser i statistiskt avseende, som eventuellt skulle uppkomma genom att denna kommun medräknas, torde — då uppgifterna avse hela stendistriktet — sakna betydelse. Antalet invånare i Tjärnö utgjorde år 1930 1 877 personer, motsvarande 3·2 % av folkmängden för hela området. Ehuru befolkningen inom kommunen har sin huvudsakliga bärgning av fiske, finnas även stenhuggare boende därstädes.

Här nedan angivas de till häradena hörande primärkommunerna.

Vette härad:

Tjärnö, Skee, Näsinge, Hogdal och Lommeland.

Tanums härad:

Tanum, Grebbestads köping och Lur.

Kville härad:

Kville, Bottna och Svenneby.

Sotenäs härad:

Malmön, Kungshamn, Smögen, Askum, Tossene och Bärfendal.

Stångenäs härad:

Lyse, Brastad och Bro.

Befolkningens fördelning efter ålder. Befolkningens fördelning efter ålder och kön inom ovan nämnda härad samt städerna Lysekil och Strömstad framgår av tab. 12. I tab. 13 återfinnas slutsummorna i föregående tabell,

Tabell 12. Befolkningens fördelning efter ålder och kön inom härad och städer i Göteborgs och Bohus läns stendistrikt år 1930.

Härad och städer	0—15		15—30		30—50		50—65		65—ω		Summa	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Vette härad . .	1 587	1 449	1 753	1 264	1 388	1 266	726	682	556	627	6 010	5 288
Tanums » . .	1 068	1 025	1 079	910	945	929	549	561	436	561	4 077	3 986
Kville » . .	984	890	889	785	830	781	440	466	400	477	3 543	3 399
Sotenäs » . .	1 910	1 848	2 223	1 719	1 895	1 613	868	830	569	629	7 465	6 639
Stångenäs » . .	1 719	1 629	1 863	1 356	1 381	1 220	687	631	426	458	6 076	5 294
Summa för landsbygden	**7 268**	**6 841**	**7 807**	**6 034**	**6 439**	**5 809**	**3 270**	**3 170**	**2 387**	**2 752**	**27 171**	**24 606**
Lysekil	514	494	565	645	512	588	250	280	139	199	1 980	2 206
Strömstad	362	340	383	451	361	459	172	211	127	208	1 405	1 669
Summa för städerna	**876**	**834**	**948**	**1 096**	**873**	**1 047**	**422**	**491**	**266**	**407**	**3 385**	**3 875**
Hela stendistriktet	**8 144**	**7 675**	**8 755**	**7 130**	**7 312**	**6 856**	**3 692**	**3 661**	**2 653**	**3 159**	**30 556**	**28 481**

uppdelade på landsbygd och städer inom stendistriktet. För erhållande av en bättre översikt och jämförelse rörande åldersfördelningen, ha de absoluta talen omräknats till relativa. Därutöver ha jämförbara tal för landet i dess helhet angivits.

Befolkningen inom stendistriktet är, såsom av tab. 13 framgår, till övervägande del boende på landsbygden. Proportionerna mellan stadsbefolkning och landsbefolkning utgöra 13 respektive 87 %. I proportion till befolkningen på hela rikets landsbygd utgör befolkningen inom landsdelen av stendistriktet 1·2 %, medan stadsbefolkningen inom stendistriktet ej uppgår till fullt 0·4 % av hela rikets stadsbefolkning.

Vid en granskning av åldersfördelningen på *landsbygden* finner man, att antalet barn inom stendistriktet i åldern 0—15 år utgör 272·5 ‰, medan samma tal för hela riket uppgår till 271·4 ‰. Vid en jämförelse av relationstalens storlek för varje kön framgår för stendistriktets vidkommande, att gossarna ha lägre (267·5 ‰) och flickorna högre (278·0 ‰) relationstal än respektive riksmedeltal (273·2 respektive 269·7).

Vad åldersgruppen 15—30 år beträffar, är denna till sin relativa numerär större på landsbygden i stendistriktet än inom motsvarande del av riket. Medeltalen uppgå till 267·3 respektive 253·1 ‰. Denna skillnad mellan stendistriktet och riket är huvudsakligen beroende på det överskott på män, som finns i denna ålder inom det förstnämnda området. Antalet män inom denna åldersgrupp uppgår för nämnda del av stendistriktet till 287·3 ‰, medan antalet på rikets landsbygd utgör 264·4 ‰. Motsvarande tal för kvinnorna utgöra 245·2 respektive 241·5 ‰.

Åldersgruppen 30—50 år, som för landsbygden inom stendistriktet har ett relationstal av 236·5 ‰, ligger lägre än motsvarande riksmedeltal för landsbygden, som uppgår till 245·9 ‰. Även åldersgruppen 50—65 år företer lägre relationstal inom stendistriktets landsbygd än inom rikets landsbygd. Medel-

Tabell 13. Åldersfördelningen på landsbygden och i städerna år 1930.

Åldersgrupper	Män		Kvinnor		Båda könen	
	Stendistr.	Hela riket	Stendistr.	Hela riket	Stendistr.	Hela riket
Landsbygden.						
A. Absoluta tal						
0—15	7 268	573 946	6 841	551 535	14 109	1 125 481
15—30	7 807	555 631	6 034	493 944	13 841	1 049 575
30—50	6 439	509 332	5 809	510 057	12 248	1 019 389
50—65	3 270	267 626	3 170	272 305	6 440	539 931
65—ω	2 387	194 616	2 752	217 324	5 139	411 940
Summa	**27 171**	**2 101 151**	**24 606**	**2 045 165**	**51 777**	**4 146 316**
B. Relativa tal, ‰						
0—15	267·5	273·2	278·0	269·7	272·5	271·4
15—30	287·3	264·4	245·2	241·5	267·3	253·1
30—50	237·0	242·4	236·1	249·4	236·5	245·9
50—65	120·3	127·4	128·8	133·1	124·4	130·2
65—ω	87·9	92·6	111·9	106·3	99·3	99·4
Summa	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**
Städerna.						
A. Absoluta tal						
0—15	876	203 023	834	196 895	1 710	399 918
15—30	948	259 373	1 096	311 136	2 044	570 509
30—50	873	278 570	1 047	324 084	1 920	602 654
50—65	422	119 877	491	148 898	913	268 775
65—ω	266	58 854	407	95 165	673	154 019
Summa	**3 385**	**919 697**	**3 875**	**1 076 178**	**7 260**	**1 995 875**
B. Relativa tal, ‰						
0—15	258·8	220·7	215·2	183·0	235·5	200·4
15—30	280·1	282·0	282·9	289·1	281·5	285·8
30—50	257·9	302·9	270·2	301·1	264·5	301·9
50—65	124·7	130·3	126·7	138·4	125·8	134·7
65—ω	78·5	64·1	105·0	88·4	92·7	77·2
Summa	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**	**1 000·0**

talen uppgå till 124·4 respektive 130·2 ‰. Orsaken till att de båda nu sistnämnda åldersgrupperna utvisa lägre relationstal för ifrågavarande del av stendistriktet än för rikets landsbygd kan möjligen vara, att dessa åldersgrupper under den tidigare krisen 1914—1920 decimerats genom utflyttning. Under denna tidsperiod tillhörde dessa personer de i eminent mening arbetsföra åldrarna.

Åldersgruppen 65—ω uppvisar för landsbygden inom stendistriktet ungefär samma relationstal som för riket (99·3 respektive 99·4 ‰).

Vid sammanslagning av åldersgrupperna 15—65 år får man ett tal, som representerar de s. k. produktiva åldrarna. Relationstalen härför uppgår för landsbygden inom stendistriktet till 628·2 ‰, medan motsvarande riksmedeltal utgör 629·2. Beträffande könen uppgå respektive medeltal för männen till 644·6 respektive 634·2 ‰ samt för kvinnorna till 610·1 respektive 624·0 ‰.

Av vad som nu sagts framgår, att den befolkning, som år 1930 var boende

på landsbygden inom stendistriktet, i åldershänseende ej nämnvärt avvek från den som nämnda år var boende på landsbygden i riket.

Något annorlunda ter sig en jämförelse av åldersfördelningen inom *städerna* i stendistriktet med motsvarande tal för riket i dess helhet. Redan i barnaåldern 0—15 år förete relationstalen rätt stora avvikelser. Antalet barn i nämnda ålder uppgår per 1 000 invånare för städerna i stendistriktet till 235·5 mot 200·4 för rikets städer. Gossarna intaga för såväl stendistriktet som för riket större andel i numerären än flickorna. Detta framgår därav, att medeltalen för gossarna utgöra 258·8 respektive 220·7 ‰ och för flickorna 215·2 respektive 183·0 ‰.

Åldersgruppen 15—30 år, som för städerna inom stendistriktet uppgår till 281·5 ‰, visar endast en mindre avvikelse från motsvarande riksmedeltal, 285·8 ‰.

Analogt förhållande till vad som tidigare konstaterades för landsbygden inom stendistriktet rörande underskott inom åldersgruppen 30—50 år i jämförelse med motsvarande riksmedeltal föreligger även beträffande städerna inom stendistriktet. Medan rikets städer redovisa 301·9 personer på 1 000 invånare i nämnda ålder, ha städerna i stendistriktet endast 264·5. Detta underskott på folk i denna ålder torde endast kunna förklaras med vad som nyss framhållits, nämligen att krisen under 1914—1920 medförde en decimering av denna åldersgrupp genom utflyttning. Även åldersgruppen 50—65 år är inom städerna i stendistriktet relativt mindre än motsvarande åldersgrupp i rikets städer. Relationstalen uppgå här till 125·8 respektive 134·7 ‰.

För åldersgruppen över 65 år påträffar man omkastade förhållanden beträffande stendistriktet. Antalet åldringar är här relativt större än inom rikets städer. Relationstalen utgöra för stendistriktets städer 92·7 ‰ och för rikets städer 77·2 ‰. Kvinnoöverskottet är i denna åldersgrupp betydligt större inom stendistriktet än för motsvarande del av riket. På 1 000 kvinnor inom stendistriktets städer komma 105 kvinnor i denna åldersgrupp, medan samma antal för rikets städer uppgår till 88·4.

De produktiva åldrarna, 15—65 år, uppvisa för städerna inom stendistriktet lägre relationstal än motsvarande för rikets städer. Medan man i det senare fallet räknar 722·4 ‰ av befolkningen hörande till nämnda åldrar, kunna städerna i stendistriktet ej uppvisa högre relationstal än 671·8 ‰. Jämfört med landsbygden inom stendistriktet, där motsvarande relationstal är 628·2 ‰, äro dock städerna gynnsammare ställda.

Proportionen mellan könen inom olika åldersgrupper. Enligt 1930 års folkräkning uppgår antalet invånare inom stendistriktet samt Tjärnö kommun till 59 037 personer. Av detta antal är 30 556 mankön och 28 481 kvinnkön. Därav framgår att kvinnounderskott föreligger. Proportionen mellan könen växlar avsevärt inom stendistriktet ej blott mellan landsbygd och städer utan även inom de olika häradena på landsbygden. Detta belyses bäst av efterföljande tablå, som utvisar antalet kvinnor per 1 000 män i städer och härad inom sten-

Antalet kvinnor på 1 000 män.

Kommun	Åldersgrupper					Samtliga åldrar
	0—15	15—30	30—50	50—65	65—ω	
Lysekils stad	961	1 142	1 148	1 120	1 432	1 114
Strömstads »	939	1 178	1 271	1 227	1 638	1 188
Vette härad	913	721	912	939	1 128	880
Tanums »	960	843	983	1 022	1 287	978
Kville »	904	883	941	1 059	1 193	959
Sotenäs »	968	773	851	956	1 105	889
Stångenäs »	948	728	883	918	1 075	871
Medeltal	**942**	**814**	**938**	**992**	**1 191**	**932**
Städerna i riket	970	1 200	1 163	1 242	1 617	1 170
Landsbygden i riket	961	889	1 001	1 017	1 117	973
Hela riket	**963**	**988**	**1 059**	**1 087**	**1 233**	**1 033**

distriktet. Jämförande tal ha även angivits för städer och landsbygd inom riket samt för landet i dess helhet.

Stendistriktets landsbygd uppvisar ett betydande kvinnounderskott. Störst är detta underskott inom Stångenäs härad, där antalet kvinnor per 1 000 män uppgår till 871. Även inom Vette och Sotenäs härad föreligga kvinnounderskott med ett relationstal av 880 respektive 889 kvinnor per 1 000 män. Det vill synas, som om kvinnorna vore fåtaligare inom de härad, där stenindustrien har sin egentliga koncentration. Detta bestyrkes därav, att Kville och Tanums härad — där jordbruket torde få anses äga samma betydelse som stenindustrien — kunna uppvisa gynnsammare proportion mellan könen. Antalet kvinnor per 1 000 män uppgår inom dessa nu nämnda härad till 959 och 978. Motsvarande tal för hela rikets landsbygd utgör 973.

Beträffande sexualproportionen inom de olika åldersgrupperna på landsbygden utvisa samtliga härad kvinnounderskott i åldersgrupperna upp till 50 år. För Vette, Sotenäs och Stångenäs härad — som omfatta de mera utpräglade stenkommunerna — finnes kvinnounderskott i åldersgrupperna 0—65 år. Däremot utvisa samtliga härad kvinnoöverskott i åldern över 65 år. Det största kvinnoöverskottet finnes inom Tanums härad, där antalet kvinnor över nämnda ålder uppgår till 1 287 per 1 000 män i samma ålder.

Städerna inom stendistriktet uppvisa — till skillnad från landsbygden inom samma område — ett icke oväsentligt kvinnoöverskott. Antalet kvinnor per 1 000 män uppgår inom Lysekil och Strömstad till 1 114 och 1 188. Motsvarande medeltal för rikets städer är 1 170. Avvikelsen mellan sexualproportionen i städerna i stendistriktet och den i rikets städer är som ovan framgår ej stor. Orsaken till att städerna i stendistriktet ha kvinnoöverskott torde få sökas i det förhållandet, att konservindustrien inom städerna företrädesvis ger arbete åt kvinnlig arbetskraft.

Vid en granskning av sexualproportionerna inom de olika åldersgrupperna var för sig finner man, att endast barnaåldern 0—15 år uppvisar kvinnoun-

derskott, medan alla övriga åldrar uppvisa kvinnoöverskott. Detta är särskilt stort för Strömstad inom åldersgruppen över 65 år, där antalet kvinnor på 1 000 män i samma ålder uppgår till ej mindre än 1 638. Det bör dock erinras om att kvinnoöverskottet inom denna åldersgrupp är särskilt utmärkande för städerna inom landet, vilket framgår därav, att relationstalet uppgår till 1 617.

Proportionen mellan antalet ogifta och förut gifta män och kvinnor i åldern 15—50 år. Det torde vara av intresse att även undersöka, huru många *icke gifta* män och kvinnor i den egentliga äktenskapsåldern, som finnas inom stendistriktet. Enligt befolkningsstatistiken har jämförelse därvid brukat göras mellan ogifta män i åldern 20—50 år med ogifta kvinnor i åldern 17—45 år. Denna åldersfördelning är emellertid ej möjlig att verkställa, då befolkningen inom stendistriktet endast är känd inom i tablån å föregående sida angivna åldersgrupper (0—15, 15—30, 30—50, 50—65 och 65—ω). För att få fram ett resultat härutinnan, måste en jämförelse därför baseras på åldersgrupperna mellan 15—50 år såväl för män som kvinnor. Vid jämförelse med riket i dess helhet har omräkning skett avseende samma åldersgrupper.

Nedanstående tablå innehåller uppgift på antalet män och kvinnor, som äro till äktenskap lediga, i städer och härad inom stendistriktet, uppdelade på ogifta och förut gifta (änkor, änklingar eller frånskilda) inom åldersgrupperna 15—30 samt 30—50 år. Siffrorna äro hämtade ur 1930 års allmänna folkräkning.

Städer och härad	Män					Kvinnor				
	15—30		30—50		Summa (15—50)	15—30		30—50		Summa (15—50)
	Ogifta	Förut gifta	Ogifta	Förut gifta		Ogifta	Förut gifta	Ogifta	Förut gifta	
Lysekils stad .	465	—	108	13	586	485	—	163	28	676
Strömstads stad	336	—	87	14	437	360	1	182	17	560
Vette h:d . .	1 558	—	448	45	2 051	929	2	289	68	1 288
Tanums » . .	974	—	339	22	1 335	698	3	277	37	1 015
Kville » . .	782	1	297	14	1 094	558	2	225	24	809
Sotenäs » . .	1 914	1	517	60	2 492	1 165	3	252	84	1 504
Stångenäs » . .	1 618	1	398	34	2 051	934	3	251	49	1 237
Summa	7 647	3	2 194	202	10 046	5 129	14	1 639	307	7 089

Antalet ogifta och förut gifta personer i åldern 15—50 år uppgår inom stendistriktet till 17 135. Fördelade på kön utgör männens antal 10 046, medan kvinnornas stannar vid 7 089. Även i detta fall har man tillfälle konstatera den olikhet i sexualproportionen, som förekommer inom skilda delar av stendistriktet. Detta torde bäst framgå av efterföljande tablå, som — med bortseende från de förut gifta, vilkas antal är obetydligt — utvisar antalet ogifta kvinnor per 1 000 ogifta män inom respektive åldersgrupper.

Städer och härad	Åldersgrupper 15—30	30—50	15—50
Lysekils stad	1 043	1 509	1 131
Strömstads stad	1 071	2 092	1 281
Vette härad	596	645	607
Tanums »	717	817	742
Kville »	714	758	726

Städer och härad	Åldersgrupper 15—30	30—50	15—50
Sotenäs härad	609	487	583
Stångenäs »	577	631	588
Medeltal	671	747	688
Städerna i riket	1 109	1 615	1 221
Landsbygden i riket	765	904	796

De lägsta relativa talen äro — i likhet med vad som tidigare anförts rörande sexualproportionen för befolkningen inom stendistriktet i dess helhet — att söka inom Sotenäs, Stångenäs och Vette härad. Beträffande det föreliggande kvinnounderskottet torde kunna ifrågasättas, om det icke är bland de största i landet, då antalet ogifta kvinnor i åldern 15—50 år per 1 000 ogifta män i samma ålder inom nämnda härad uppgår till respektive 583, 588 och 607. För landsbygden i dess helhet uppgår motsvarande medeltal till 796. Även inom Kville och Tanums härad, där relationstalet uppgår till 726 respektive 742, är kvinnounderskottet större än på rikets landsbygd.

Det har tidigare framhållits, att sexualproportionen i städerna inom stendistriktet avvikit från den på landsbygden. Detta är även förhållandet beträffande den ogifta befolkningen i åldern 15—50 år. På 1 000 ogifta män i åldern 15—50 år komma i Lysekil 1 131 och i Strömstad 1 281 ogifta kvinnor i samma ålder. Motsvarande medeltal för rikets städer uppgår till 1 221.

Befolkningens uppdelning efter ålder, kön och civilstånd (i senare fallet begränsat till ogifta och förut gifta) har hämtats från de uppgifter, som publicerats rörande 1930 års allmänna folkräkning. Sedan denna verkställdes, har emellertid en omfattande utflyttning förekommit från stendistriktet, vilket sannolikt medfört förändringar i befolkningsförhållandena. Huru pass stora och djupgående dessa ha varit, saknar man för närvarande möjlighet att bedöma.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1936. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 24 712. Sedan motsvarande månad föregående år har antalet hjälpsökande varit följande:

1935:		Februari	58 127	Juli	21 510
Oktober	47 045	Mars	53 162	Augusti	20 783
November	54 167	April	46 628	September	20 903
December	57 965	Maj	34 571	Oktober	24 712
1936:		Juni	25 863		
Januari	61 400				

Vid slutet av november månad 1936 uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa enligt föreliggande *preliminära* uppgifter till närmare 29 000. Under november har sålunda antalet hjälpsökande ökats med c:a 17 %.

Yrkesfördelningen och ökningen (resp. minskningen) under oktober 1936 framgå av nedanstående sammandrag:

	Antal hjälpsökande	Ökning (minskn.)
Jordbruk	341	+ 157
Skogshushållning	481	+ 24
Malmbrytning	428	— 12
Metall- o. maskinindustri	1 539	+ 237
Jord- och stenindustri	2 676	+ 193
Trävaruindustri	3 144	+ 495
Pappers- o. grafisk industri	587	+ 6
Livsmedelsindustri	534	+ 93
Textil- o. beklädnadsindustri	227	+ 27
Läder-, hår- o. gummivaruind.	322	+ 36
Kemisk-teknisk industri	352	+ 35
Byggnadsverksamhet	2 355	+ 591
Kraft- o. värmeproduktion	120	+ 23
Sjöfart o. fiske	510	+ 108
Kontorsarbete	266	+ 61
Butiks- o. lagerarbete	874	+ 154
Hotell- o. restaurangrörelse	238	+ 79
Landtransport	1 102	+ 1
Allmän tjänst o. fria yrken	264	+
Husligt arbete	75	+
Tillfällighets- o. diversearbete	7	+ 1 142
Ungdom utan särskild utbildn.	42	+ 138
Summa	24 712	+ 3 809

Ur geografisk synpunkt fördelade sig de rapporterade hjälpsökande arbetslösa samt antalet hjälpta på följande sätt:

	Antal hjälpsökande	Hjälpsök. i % av inv.ant.	S:a hjälpta antal	S:a hjälpta %
Stockholms stad	2 540	0·5	2 010	79·1
Stockholms län	747	0·3	341	45·6
Uppsala »	259	0·2	152	58·7
Södermanl. »	202	0·1	69	34·2
Östergötlands »	469	0·2	329	70·1
Jönköpings »	441	0·2	291	66·0
Kronobergs »	250	0·2	156	62·4
Kalmar »	751	0·3	383	51·0
Gotlands »	92	0·2	33	35·9
Blekinge »	1 106	0·8	620	56·1
Kristianstads »	99	0·0	31	31·3
Malmöhus »	2 095	0·4	1 523	72·7
Hallands »	469	0·3	291	62·0
Göteborgs stad	1 720	0·7	1 160	67·4
Göteb. o. Boh. län	2 617	1·2	1 881	71·9
Älvsborgs »	578	0·2	163	28·2
Skaraborgs »	289	0·1	124	42·9
Värmlands »	1 145	0·4	601	52·5
Örebro »	580	0·3	286	49·3
Västmanlands »	54	0·0	16	29·6
Kopparbergs »	684	0·3	413	60·4
Gävleborgs »	1 224	0·4	620	50·7
Västernorrl. »	3 477	1·2	2 244	64·5
Jämtlands »	142	0·1	56	39·4
Västerbottens »	600	0·3	236	39·3
Norrbottens »	2 082	1·0	1 090	52·4
Summa	24 712	0·4	15 119	61·2

Fördelningen på olika hjälpåtgärder beträffande de arbetslösa, som under månaden i en eller annan form erhållit hjälp av stat eller kommun, framgår av följande tablå:

Reservarbete	statligt [1]	7 001	Ungdomshjälp: reservarbete	156	Understöd: statligt	142
	statskommun.	3 181	arbetsläger	240	kommunalt	2 667
	kommunalt	1 702	kurser	30	Summa	15 119

Statens bruttoutgifter för arbetslöshetens bekämpande uppgingo under oktober till 3·3 miljoner kronor och under årets tio första månader till 37·1 miljoner kronor.

[1] Antalet vid de statliga reservarbetena sysselsatta är enligt arbetsplatsernas styrkebesked 7 494. Häri ingår ett antal specialarbetare, vilka icke av vederbörande lokala arbetslöshetsorgan hänvisats till statligt reservarbete.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under november 1936.

Översikt av verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.	Anstalter	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Stockholms stad .	15 931	5 208	4 037	306	Hallands län . .	986	281	191	351
Stockholms län .	2 973	1 337	886	222	Göteborgs stad .	8 445	3 185	2 594	265
Uppsala län . . .	1 809	828	562	218	Göteborgs o. Boh. l.	4 007	617	509	649
Södermanlands län	1 119	777	582	144	Älvsborgs län . .	1 509	429	307	352
Östergötlands län	1 980	955	715	207	Skaraborgs län .	1 283	687	496	187
Norrköping . . .	1 674	282	223	594	Värmlands län . .	2 421	874	645	277
Jönköpings län .	1 510	563	366	268	Örebro län	2 447	1 288	647	190
Kronobergs län .	557	254	177	219	Västmanlands län	1 110	807	563	138
Norra Kalmar län	483	162	137	298	Kopparbergs län .	1 288	490	342	263
Södra Kalmar län	1 423	351	277	405	Gävleborgs län . .	2 446	577	441	424
Gotlands län . . .	439	143	122	307	Västernorrlands l.	6 370	853	732	747
Blekinge län . . .	2 159	671	467	322	Jämtlands län . .	721	454	284	159
Kristianstads län .	1 549	1 183	746	131	Västerbottens län	1 865	740	555	252
Malmöh. l.: Malmö	5 767	1 611	1 108	358	Norrbottens län .	3 577	838	801	427
Hälsingborg . .	1 751	385	317	455					
Länet i övrigt .	3 105	1 788	1 115	174	**Tillsammans**	**82 704**	**28 618**	**20 944**	**289**

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans				
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökn. per 100 led. pl.
Jordbr. o. skogshush.	7 729	6 011	4 434	934	1 476	595	8 468	8 663	7 487	5 029	116
därav jordbruk .	5 737	3 621	2 612	934	1 476	595	6 495	6 671	5 097	3 207	131
skogshush.	1 992	2 390	1 822	—	—	—	1 973	1 992	2 390	1 822	83
Industri o. hantverk	26 909	1 902	1 749	2 451	768	603	28 820	29 360	2 670	2 352	1 100
Sjöfart och fiske .	4 964	1 365	1 342	186	80	67	5 098	5 150	1 445	1 409	356
Handel o. samfärdsel	9 398	2 370	1 939	4 326	3 337	2 378	12 896	13 724	5 707	4 317	240
Husligt arbete . .	117	15	12	10 115	10 004	6 558	8 087	10 232	10 019	6 570	102
Diversearbete . . .	12 705	1 290	1 267	4	—	—	12 264	12 709	1 290	1 267	985
Ungd. ut. särsk. utb.	1 712	—	—	1 154	—	—	2 786	2 866	—	—	—
Summa	**63 534**	**12 953**	**10 743**	**19 170**	**15 665**	**10 201**	**78 419**	**82 704**	**28 618**	**20 944**	**289**
Därav under 18 år	2 964	1 797	1 279	2 825	2 344	1 495	5 631	5 789	4 141	2 774	140
Summa okt. 1936	60 055	18 978	14 955	23 315	21 929	14 052	76 094	83 370	40 907	29 007	204
» nov. 1935	83 835	10 291	9 383	18 606	13 294	9 011	99 095	102 441	23 585	18 394	434
» » 1934	102 881	10 199	9 634	16 184	11 487	8 188	115 785	119 065	21 686	17 822	549
» » 1933	141 519	9 678	9 385	18 463	8 819	7 172	157 048	159 982	18 497	16 557	865

Utöver här redovisade tillsatta platser ha 2 857 personer under månaden erhållit hänvisning till *reservarbete och arbetsläger*.

I samverkan mellan olika kontor och ombud tillsattes under månaden 820 platser, varav 583 manliga och 237 kvinnliga. Av dessa *interlokala förmedlingar* gällde 286 platser samverkan mellan arbetsförmedlingar inom olika län.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Hela antalet			Jordbruk			Skogshushållning			Malmbrytning			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans	L.p	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manl. avdeln. .	**63 534**	**12953**	**10743**	**5 737**	**3621**	**2612**	**1992**	**2390**	**1822**	**383**	**3**	**3**	**4 044**	**450**	**380**
1	Stockholms stad .	10 552	1 296	1 153	132	—	—	—	—	—	10	—	—	1 159	176	150
2	Stockholms län .	2 438	615	551	763	239	200	24	142	127	2	—	—	171	22	21
3	Uppsala län . . .	1 181	420	310	307	222	183	16	85	34	1	—	—	57	9	9
4	Södermanlands län	747	379	334	229	213	175	21	18	16	—	—	—	80	20	20
5	Östergötlands län	1 356	450	354	560	249	175	23	40	35	2	—	—	106	13	6
6	Norrköping . . .	1 460	153	137	123	44	34	4	5	5	—	—	—	68	3	3
7	Jönköpings län .	1 058	213	169	103	118	79	5	9	9	—	—	—	42	3	3
8	Kronobergs län .	448	116	100	62	66	50	9	7	7	—	—	—	7	1	1
9	Kalmar län . . .	1 592	224	209	125	79	64	7	7	7	—	—	—	171	—	—
10	Gotlands län . .	309	57	53	70	44	41	—	—	—	—	—	—	11	1	1
11	Blekinge län . .	1 723	232	189	150	91	64	9	6	6	—	—	—	66	3	3
12	Kristianstads län	1 028	582	392	442	443	290	13	15	12	—	—	—	52	8	3
13	Malmöh. l.: Malmö	3 682	326	209	102	50	34	—	—	—	—	—	—	313	44	33
14	Hälsingborg . .	1 440	196	185	107	28	24	—	—	—	—	—	—	89	—	—
15	Länet i övrigt .	2 610	1 103	809	710	737	480	—	2	2	—	—	—	130	15	11
16	Hallands län . .	847	148	113	87	77	46	1	6	4	—	—	—	80	1	1
17	Göteborgs stad . .	6 523	1 667	1 500	138	27	24	1	1	1	—	—	—	641	42	37
18	Göteb. o. Boh. län	3 735	401	374	154	84	71	3	—	—	1	—	—	76	4	4
19	Älvsborgs län . .	1 296	243	219	87	44	26	4	—	—	—	—	—	141	22	20
20	Skaraborgs län .	932	340	289	258	203	164	15	39	35	—	—	—	54	18	15
21	Värmlands län .	2 092	438	414	112	45	38	247	105	90	—	—	—	67	6	6
22	Örebro län . . .	1 604	492	286	168	200	122	67	213	90	57	—	—	74	3	2
23	Västmanlands län	601	343	261	212	214	144	11	21	13	8	1	1	56	11	9
24	Kopparbergs län .	954	198	161	67	40	31	67	91	69	88	—	—	88	7	6
25	Gävleborgs län .	2 090	311	280	110	20	18	177	147	120	—	—	—	77	8	8
26	Västernorrlands l.	5 804	545	492	141	21	19	572	295	245	—	—	—	90	2	2
27	Jämtlands län . .	546	315	160	57	6	6	91	275	120	1	—	—	13	3	3
28	Västerbottens län	1 519	445	345	33	14	7	223	321	241	1	—	—	34	4	2
29	Norrbottens län .	3 367	705	695	128	3	3	382	540	534	212	2	2	31	1	1
	Kvinnl. avdeln. .	**19 170**	**15665**	**10201**	**934**	**1476**	**595**	—	—	—	—	—	—	**80**	**41**	**37**
1	Stockholms stad .	5 379	3 912	2 884	208	141	141	—	—	—	—	—	—	55	26	22
2	Stockholms län .	535	722	335	16	49	10	—	—	—	—	—	—	4	—	—
3	Uppsala län . . .	628	408	252	54	70	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	372	398	242	45	84	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	624	505	361	45	45	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping . . .	214	129	86	16	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län .	452	350	197	28	42	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län .	109	138	77	15	40	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	314	289	205	8	24	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län . .	130	86	69	11	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län . .	436	439	278	29	65	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	521	601	354	73	118	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	2 085	1 285	899	14	37	3	—	—	—	—	—	—	12	1	1
14	Hälsingborg . .	311	189	132	16	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Länet i övrigt .	495	685	306	69	153	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län . .	139	133	78	2	21	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs stad .	1 932	1 513	1 094	31	2	—	—	—	—	—	—	—	5	12	12
18	Göteb. o. Boh. län	272	216	135	11	15	8	—	—	—	—	—	—	—	2	2
19	Älvsborgs län . .	213	186	88	2	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län .	351	347	207	35	69	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län .	329	436	231	34	79	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län . . .	843	796	361	47	165	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	509	464	302	42	80	28	—	—	—	—	—	—	4	—	—
24	Kopparbergs län .	334	292	181	9	27	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län .	356	266	161	21	35	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands l.	566	308	240	21	31	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län . .	175	139	124	14	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	346	295	210	13	33	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län .	210	133	106	5	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jord- och stenindustri			Trävaruindustri			Pappers- och grafisk industri			Livsmedelsindustri			Textil- och beklädnadsindustri			Läder-, hår- o. gummiindustri			Kemisk-teknisk industri			
Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
3 457	**170**	**161**	**5224**	**219**	**196**	**849**	**44**	**44**	**1386**	**150**	**143**	**601**	**46**	**38**	**1 349**	**63**	**47**	**577**	**6**	**6**	
34	1	1	243	35	28	133	18	18	418	112	112	80	9	9	150	13	13	51	—	—	1
53	4	4	108	9	9	18	1	1	41	2	2	8	1	1	18	—	—	3	—	—	2
62	—	—	154	14	11	4	1	1	21	—	—	10	—	—	76	9	9	2	—	—	3
11	9	9	42	9	9	7	3	3	20	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	4
11	—	—	45	4	4	2	—	—	16	—	—	4	1	1	5	—	—	—	—	—	5
25	—	—	50	1	1	40	—	—	35	—	—	78	—	—	25	2	2	2	—	—	6
12	—	—	186	10	10	4	—	—	32	3	3	14	—	—	124	4	3	64	—	—	7
55	—	—	19	5	5	1	—	—	4	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	8
83	2	2	251	33	33	1	—	—	43	1	1	7	—	—	5	—	—	16	—	—	9
12	—	—	3	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
365	7	7	56	4	3	5	—	—	30	—	—	3	2	2	12	4	—	—	—	—	11
49	24	15	44	—	—	—	—	—	18	2	2	7	—	—	10	—	—	1	1	1	12
50	—	—	79	5	3	20	—	—	104	1	—	77	—	—	128	2	—	95	—	—	13
7	—	—	16	—	—	8	1	1	27	—	—	10	—	—	69	—	—	3	—	—	14
274	50	50	20	9	3	5	—	—	106	3	3	20	3	2	77	—	—	34	—	—	15
112	2	2	27	1	—	2	1	1	22	—	—	17	3	3	28	—	—	—	—	—	16
40	—	—	241	17	16	88	3	3	142	4	3	61	14	13	69	8	8	32	3	3	17
1 927	59	59	63	22	22	9	—	—	43	5	5	68	1	1	35	18	10	89	—	—	18
32	6	6	42	14	13	48	13	13	31	2	1	64	3	3	30	1	1	83	—	—	19
18	2	2	22	3	3	1	1	1	27	10	7	2	—	—	19	—	—	93	—	—	20
117	3	3	260	1	1	30	—	—	31	3	2	21	—	—	34	—	—	—	2	2	21
18	—	—	26	—	—	11	2	2	30	—	—	23	2	1	365	—	—	5	—	—	22
4	—	—	21	7	7	1	—	—	13	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	23
5	—	—	62	2	1	10	—	—	7	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	24
15	—	—	360	4	4	30	—	—	36	1	1	11	—	—	12	—	—	—	—	—	25
49	—	—	1726	5	5	325	—	—	48	—	—	3	—	—	19	—	—	2	—	—	26
13	1	1	17	—	—	8	—	—	12	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	27
—	—	—	313	—	—	24	—	—	10	1	1	—	6	1	3	1	—	2	—	—	28
4	—	—	728	5	5	14	—	—	12	—	—	2	—	—	20	—	—	—	—	—	29
7	**1**	**—**	**3**	**3**	**2**	**59**	**164**	**153**	**310**	**183**	**137**	**1 534**	**325**	**234**	**426**	**33**	**24**	**32**	**18**	**16**	
2	1	—	—	—	—	29	65	57	113	67	60	324	122	89	25	16	15	18	15	14	1
—	—	—	—	—	—	1	2	2	3	7	6	8	2	2	1	—	—	1	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	135	3	3	53	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	1	—	26	19	17	—	—	—	7	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	2	2	13	7	6	33	4	4	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	2	—	54	3	1	—	3	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1	17	2	2	68	—	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	1	5	6	3	—	1	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5	3	9	2	2	—	—	—	—	—	—	12
4	—	—	2	1	—	15	65	65	37	9	4	511	45	35	47	2	1	2	3	2	13
—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	5	3	3	—	—	47	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	1	9	9	2	8	1	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	16
1	—	—	—	—	—	14	18	18	69	37	31	219	66	48	14	7	6	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	3	2	11	16	7	2	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	3	43	3	2	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	2	3	3	2	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	12	5	39	8	4	157	2	—	2	—	—	22
—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	4	4	22	2	2	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	41	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	2	2	—	—	—	2	—	—	10	5	5	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1	3	2	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Byggnadsverksamhet			Kraft- o. värmeproduktion			Sjöfart och fiske			Kontorsarbete			Affärs- och lagerarbete		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manl. avdeln. . .	**8 707**	**739**	**719**	**332**	**12**	**12**	**4 964**	**1365**	**1342**	**763**	**119**	**73**	**2 886**	**361**	**351**
1	Stockholms stad .	2 717	50	43	89	1	1	487	172	167	359	63	40	1 222	233	227
2	Stockholms län .	302	42	42	5	—	—	46	3	3	12	1	1	60	1	1
3	Uppsala län . . .	155	7	7	9	—	—	7	2	2	5	1	—	33	1	1
4	Södermanlands län	21	11	11	1	—	—	60	20	20	4	1	1	16	2	2
5	Östergötlands län	208	36	34	4	1	1	10	5	5	7	—	—	21	1	1
6	Norrköping . . .	391	2	1	15	—	—	119	50	50	7	2	1	66	1	1
7	Jönköpings län .	52	19	19	19	1	1	3	—	—	15	—	—	28	2	2
8	Kronobergs län .	65	3	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	1
9	Kalmar län . . .	79	2	2	3	—	—	307	49	49	4	1	1	31	4	4
10	Gotlands län . .	33	—	—	1	—	—	44	6	6	—	—	—	13	—	—
11	Blekinge län . .	79	7	7	13	1	1	181	21	21	7	1	—	23	1	—
12	Kristianstads län	77	16	16	4	—	—	49	10	10	3	—	—	27	—	—
13	Malmöh. l.: Malmö	1 014	10	7	36	—	—	200	41	40	64	15	8	208	8	6
14	Hälsingborg . .	160	7	7	5	—	—	448	127	126	10	—	—	57	2	2
15	Länet i övrigt .	184	18	17	28	—	—	203	50	49	8	—	—	109	27	27
16	Hallands län . .	119	8	8	2	—	—	67	15	14	8	—	—	35	1	1
17	Göteborgs stad .	441	53	48	13	7	7	1 860	460	458	171	29	18	578	57	56
18	Göteb. o. Boh. län	319	69	69	4	—	—	103	18	16	3	—	—	32	6	6
19	Älvsborgs län . .	167	13	13	4	—	—	8	—	—	4	—	—	31	—	—
20	Skaraborgs län .	35	22	22	2	1	1	12	7	7	6	1	—	22	4	4
21	Värmlands län .	449	197	197	11	—	—	50	40	39	9	—	—	51	—	—
22	Örebro län . . .	107	13	13	6	—	—	11	—	—	9	—	—	27	2	2
23	Västmanlands län	39	6	6	3	—	—	28	21	21	5	1	—	9	—	—
24	Kopparbergs län .	53	12	12	1	—	—	3	—	—	5	1	1	12	2	2
25	Gävleborgs län .	142	11	11	12	—	—	229	72	72	11	—	—	49	1	1
26	Västernorrlands l.	759	57	56	28	—	—	304	116	116	17	1	1	62	2	2
27	Jämtlands län . .	63	5	5	2	—	—	—	—	—	2	1	1	16	—	—
28	Västerbottens län	245	22	22	4	—	—	56	18	13	1	—	—	21	2	2
29	Norrbottens län .	232	21	21	7	—	—	68	42	38	6	—	—	26	—	—
	Kvinnl. avdeln. .	—	—	—	—	—	—	**186**	**80**	**67**	**341**	**111**	**89**	**831**	**502**	**342**
1	Stockholms stad .	—	—	—	—	—	—	93	35	31	147	69	52	283	224	140
2	Stockholms län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	2	19	15	11
3	Uppsala län . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	9	1	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	6
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	17	6	6
6	Norrköping . . .	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	3	1	—
7	Jönköpings län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	7	6	4
8	Kronobergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	14	3	2
10	Gotlands län . .	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	9	4	4
11	Blekinge län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	13	9	8
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	10	7
13	Malmöh. l.: Malmö	—	—	—	—	—	—	2	1	1	46	10	10	170	92	74
14	Hälsingborg . .	—	—	—	—	—	—	3	2	2	3	4	3	10	8	2
15	Länet i övrigt .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	—	14	13	4
16	Hallands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1
17	Göteborgs stad .	—	—	—	—	—	—	67	28	21	85	12	11	130	64	40
18	Göteb. o. Boh. län	—	—	—	—	—	—	1	1	—	4	3	3	15	9	7
19	Älvsborgs län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	1	1
20	Skaraborgs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	2	2
21	Värmlands län .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	3	4	3
22	Örebro län . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	6	1	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	2	12	11	10
24	Kopparbergs län .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1
25	Gävleborgs län .	—	—	—	—	—	—	4	5	5	—	—	—	4	1	—
26	Västernorrlands l.	—	—	—	—	—	—	5	2	2	1	1	1	20	4	4
27	Jämtlands län . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	3	1	1	15	5	5
29	Norrbottens län .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	—	—	3	—	—

Land-transport			Hotell- o. restaurang-rörelse			Allmän tjänst o. fria yrken			Husligt arbete			Diversearbete			Ung-dom ut. utb.	Re-serv-arbete	
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	T. p.	
4 280	**1 594**	**1 231**	**663**	**160**	**151**	**806**	**136**	**133**	**117**	**15**	**12**	**12 705**	**1 290**	**1 267**	**1 712**	**2 857**	
1 574	322	254	286	6	6	373	55	54	68	2	2	764	28	28	203	261	1
184	36	29	13	—	—	19	—	—	11	—	—	535	112	110	42	58	2
45	27	14	5	—	—	6	1	—	4	1	1	145	40	38	57	102	3
28	22	17	2	—	—	11	4	4	—	—	—	169	47	47	19	57	4
64	46	38	10	1	1	14	4	4	3	3	3	218	46	46	23	27	5
159	30	26	7	—	—	4	11	11	—	—	—	228	2	2	14	10	6
61	20	18	9	2	2	3	7	7	1	—	—	266	15	13	15	75	7
14	2	2	3	—	—	1	1	1	—	—	—	199	29	29	—	55	8
56	27	27	7	1	1	2	1	1	1	1	1	374	16	16	19	33	9
26	4	3	6	2	2	2	—	—	—	—	—	77	—	—	3	56	10
88	31	23	8	2	2	28	1	1	2	—	—	545	50	49	53	58	11
40	17	8	6	—	—	8	—	—	—	—	—	167	46	35	11	45	12
296	119	49	33	3	1	33	8	8	5	1	1	743	19	19	82	94	13
113	21	15	8	1	1	35	—	—	2	—	—	215	9	9	21	26	14
97	54	30	7	1	1	20	1	1	—	—	—	565	133	133	13	250	15
38	11	11	5	—	—	7	1	1	—	—	—	176	21	21	14	15	16
553	602	475	177	124	119	123	29	28	6	4	1	1 002	183	182	146	147	17
95	45	41	6	2	2	10	1	1	3	1	1	576	66	66	116	235	18
47	5	3	1	1	1	7	—	—	—	1	1	450	118	118	15	19	19
49	11	10	10	2	2	27	—	—	1	—	—	221	16	16	38	36	20
96	17	17	5	1	1	10	2	2	2	—	—	427	16	16	63	116	21
73	20	17	8	2	2	11	2	2	2	—	—	490	33	33	16	92	22
22	39	39	3	1	—	5	—	—	—	—	—	135	21	21	16	—	23
23	11	10	3	3	2	—	—	—	—	—	—	317	29	27	141	25	24
100	9	9	4	—	—	9	1	1	—	—	—	655	37	35	51	140	25
178	25	25	6	1	1	6	1	1	3	—	—	1 215	19	19	251	492	26
35	6	6	14	2	2	10	4	4	3	1	1	163	10	10	23	25	27
38	9	9	7	2	2	4	—	—	—	—	—	410	45	45	90	64	28
88	6	6	4	—	—	18	1	1	—	—	—	1 228	84	84	157	244	29
188	**518**	**243**	**2 213**	**1 651**	**1 323**	**753**	**555**	**381**	**10115**	**10004**	**6 558**	**4**	**—**	**—**	**1 154**	**—**	
74	243	107	900	490	451	323	163	122	2 452	2 235	1 583	—	—	—	333	—	1
6	7	7	50	43	36	21	22	12	367	573	247	—	—	—	29	—	2
5	7	6	26	41	26	19	11	7	249	274	172	3	—	—	71	—	3
—	3	3	14	20	18	6	11	8	233	251	161	—	—	—	34	—	4
1	8	8	54	51	46	21	20	18	390	362	248	—	—	—	46	—	5
—	2	—	17	18	10	4	5	3	101	91	68	—	—	—	16	—	6
1	4	1	30	46	31	11	19	12	275	227	130	—	—	—	9	—	7
—	—	—	11	9	5	3	1	1	78	86	56	—	—	—	—	—	8
2	2	2	20	25	20	7	20	13	235	214	161	—	—	—	20	—	9
9	1	1	7	4	4	7	3	2	83	61	49	—	—	—	—	—	10
5	10	4	35	32	26	17	15	10	256	299	210	—	—	—	62	—	11
2	5	5	62	66	44	14	5	4	306	390	228	—	—	—	26	—	12
1	54	8	136	113	88	46	20	12	976	832	595	—	—	—	64	—	13
3	6	5	25	36	27	3	5	4	180	115	81	—	—	—	15	—	14
5	26	3	37	56	28	15	12	8	299	412	220	—	—	—	26	—	15
1	3	2	19	17	14	2	—	—	91	88	55	—	—	—	18	—	16
43	84	42	233	135	109	87	82	59	732	971	697	—	—	—	191	—	17
—	2	1	22	32	20	9	9	6	153	123	79	—	—	—	41	—	18
—	—	—	22	19	13	9	12	5	123	138	63	1	—	—	—	—	19
1	—	—	24	24	16	16	18	9	228	225	145	—	—	—	32	—	20
2	7	7	30	36	25	7	8	4	243	297	162	—	—	—	7	—	21
5	15	8	78	38	24	28	24	8	436	531	282	—	—	—	24	—	22
10	18	14	34	65	46	10	15	12	308	267	184	—	—	—	57	—	23
1	2	1	69	62	45	12	14	11	234	185	116	—	—	—	1	—	24
2	1	1	34	28	23	11	5	3	212	191	117	—	—	—	25	—	25
5	3	3	80	54	47	16	7	5	399	199	155	—	—	—	7	—	26
—	—	—	70	46	45	3	2	1	77	73	65	—	—	—	—	—	27
4	5	4	54	29	23	14	17	13	238	198	150	—	—	—	—	—	28
—	—	—	20	16	13	12	10	9	161	96	79	—	—	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1936.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar		Arbetslösa			Föregående månad		
		Samtliga	Därav kvinnor	Samtliga		Därav kvinnor	Medlemmar	Därav arbetslösa	%
				Antal	%				
Beklädnadsarbetareförb. . .	81	18 989	15 439	986	5·2	892	19 421	1 493	7·7
Bleck- o. plåtslagareförb. .	46	2 444	—	210	8·6	—	2 484	109	4·4
Bokbindareförbundet . . .	41	6 008	3 990	293	4·9	162	5 922	316	5·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	107	6 263	1 474	452	7·2	185	6 362	340	5·3
Byggnadsträarbetareförb. .	201	23 516	—	5 233	22·3	—	24 845	3 793	15·3
De förenade förbunden . .	48	7 194	2 358	471	6·5	167	7 954	494	6·2
Elektriska arbetareförb. . .	48	4 718	—	108	2·3	—	4 572	75	1·6
Gjutareförbundet	100	6 927	1	332	4·8	—	7 092	291	4·1
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	373	47 069	5 985	8 419	17·9	653	47 944	7 578	15·8
Byggnadsind.-arb. . . .	89	14 428	340	4 392	30·4	84	14 804	3 737	25·2
Byggnadsämnesind.-arb.	143	10 328	281	1 916	18·6	61	10 328	1 400	13·6
Glasbruksarb.	35	3 375	94	228	6·8	17	3 606	321	8·9
Sockerfabriksarb. . . .	16	4 025	631	266	6·6	101	3 479	296	8·5
Tändsticksarb.	5	1 561	614	293	18·8	74	1 794	329	18·3
Övriga arb.	85	13 352	4 025	1 324	9·9	316	13 933	1 495	10·7
Gruvindustriarbetareförb. .	50	6 524	40	449	6·9	2	6 495	451	6·9
Handelsarbetareförb. . . .	240	27 794	9 583	1 865	6·7	387	27 422	1 905	6·9
Kommunalarbetareförb. . .	222	33 440	7 088	1 628	4·9	444	34 063	1 006	3·0
Litografförbundet	17	2 292	132	50	2·2	3	2 245	49	2·2
Livsmedelsarbetareförb. . .	128	22 586	6 816	2 468	10·9	552	22 706	2 253	9·9
Metallindustriarb.-förb. . .	246	125 585	6 157	6 835	5·4	247	124 090	5 803	4·7
Järnbruksarbetare . . .	58	29 049	76	843	2·9	7	28 775	709	2·5
Verkstadsarbetare . . .	188	96 536	6 081	5 992	6·2	240	95 315	5 094	5·3
Murareförbundet	74	7 515	—	1 579	21·0	—	7 751	786	10·1
Målareförbundet	159	12 082	1	1 115	9·2	—	12 134	113	0·9
Pappersindustriarb.-förb. .	138	30 838	1 326	2 554	8·3	207	31 901	2 589	8·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	40	2 290	433	62	2·7	11	2 255	62	2·7
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	45	9 632	3 801	660	6·9	181	9 683	593	6·1
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	239	12 324	1	6 434	52·2	—	12 918	6 714	52·0
Stenindustriarbetareförb. .	129	7 795	1	2 177	27·9	—	7 254	1 923	26·5
Sågverksindustriarb.-förb. .	179	17 735	10	5 927	33·4	9	21 679	6 336	29·2
Textilarbetareförbundet . .	110	33 946	20 300	1 246	3·7	706	35 193	1 435	4·3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	2 466	1 918	107	4·3	96	2 456	81	3·3
Transportarbetareförb. . .	106	15 526	73	2 006	12·9	35	16 157	2 069	12·8
Träindustriarbetareförb. . .	138	11 928	214	970	8·1	7	11 809	805	6·8
Typografförbundet	104	10 198	537	499	4·9	64	10 198	487	4·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	119	8 845	—	1 993	22·5	—	9 396	1 654	17·6
Summa	3 538	524 469	87 678	57 128	10·9	5 010	532 401	51 603	9·7
Utom skogs- o. flottn.-arb. .	3 299	512 145	87 677	50 694	9·9	5 010	519 483	44 889	8·6

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober månad uppgivits till inalles 244 205, vilket i genomsnitt motsvarar 4·3 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

	1935			1936									
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	12·7	14·9	21·3	19·0	18·0	16·5	13·8	10·2	9·3	8·1	8·0	[1]8·6	9·9
Ansökn. per 100 lediga platser .	284	434	442	370	319	261	249	214	194	194	175	169	204
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·76	·	·	3·71	·	·	3·82	·	·	3·91	·
Sysselsättn.-index (1926–30 = 100)	·	·	104·4	·	·	104·5	·	·	109·2	·	·	111·1	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	18·9	18·2	20·3	20·7	19·4	18·4	14·4	12·1	10·3	10·2	12·4	13·1	—
Sysselsättn:index (sept. 1935 = 100)	·	·	97	·	·	94	·	·	102	·	·	—	·
Danmark. Arbetslöshet, i % .	17·3	21·7	31·7	27·7	30·0	25·9	18·9	12·8	11·2	12·0	12·3	12·9	16·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	81	100	140	131	140	126	93	66	58	61	61	65	81
Sysselsättn:index (1931 = 100) .	126	123	122	114	110	[2]55	121	132	133	133	134	135	136
Finland. Arbetslösa	9 739	14841	17778	19912	20591	18665	13326	8 182	2 409	1 647	996	1 702	3 097
Ansökn. per 100 lediga platser .	288	343	362	320	277	277	233	170	157	166	161	167	211
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	101·8	·	·	[1]98·7	·	·	[1]99·7	·	·	[1]108·1	·	·	103·7
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	[1]14·5	[1]14·5	[1]14·1	[1]16·2	[1]15·3	[1]14·2	[1]13·6	[1]12·8	[1]12·8	[1]12·4	[1]12·1	[1]12·1	12·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 982	1 983	1 933	2 230	2 094	1 948	1 895	1 768	1 766	1 717	1 678	1 690	1 677
Sysselsättningsindex (1924 = 100)	[1]110·3	110·6	[1]111·2	[1]108·7	[1]110·2	[1]111·9	[1]112·9	[1]114·3	[1]114·4	[1]115·1	[1]115·8	116·0	116·2
Irland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	124	129	133	145	142	123	117	109	70	69	67	68	72
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	35·2	36·6	40·7	42·6	41·2	38·5	36·2	35·3	34·8	[1]35·1	[1]34·5	34·3	33·0
Arbetslöshetsdagar, i %	30·7	32·4	36·4	37·8	36·6	33·9	32·5	31·7	31·1	31·4	30·9	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	25·1	26·2	29·2	29·7	29·9	26·1	24·3	21·9	21·8	[1]20·5	21·2	—	—
Tyskland. Arbetslösa (i 1 000-tal)	1 829	1 984	2 508	2 520	2 515	1 937	1 762	1 491	1 315	1 170	1 098	1 035	1 076
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	938	1 038	1 389	1 517	1 533	1 117	974	828	732	651	606	565	589
Sysselsatta löntagare (i miljoner)	16·5	16·5	15·6	15·7	15·7	16·4	17·0	17·5	17·7	17·8	17·9	17·9	17·8
Österrike. Underst. arbetsl. (1 000)	214	243	285	317	322	299	267	242	231	221	218	217	229
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	16·1	18·6	23·7	25·8	25·5	22·3	18·9	16·8	15·6	16·0	16·0	16·4	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	81	·	·	82	·	·	80	·	·	80	·
Sysselsättn:index (1 kv. 1925 = 100)	·	·	78	·	·	78	·	·	79	·	·	79	·
Frankrike. Underst. arbetsl. (1000)	378	404	433	469	490	470	449	430	419	425	417	408	409
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	419	458	481	519	529	509	491	465	459	469	458	449	453
Estland. Oplac. arbetssökande	977	1 717	2 007	2 316	2 101	1 791	1 274	582	365	352	476	684	1 285
Sysselsättn:index (1 jan. 1927 = 100)	128·9	131·3	—	131·3	135·9	141·7	145·2	152·5	147·1	143·7	147·1	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	2 334	6 347	8 130	7 949	8 392	7 148	4 450	1 840	1 074	1 223	1 128	1 283	1 926
Polen. Arbetslöshet, i % . . .	11·3	13·4	18·4	21·0	21·5	20·5	17·6	14·8	[1]13·2	[1]12·0	11·4	11·2	—
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	12·8	13·4	15·5	17·2	17·5	16·2	14·6	13·2	11·8	11·5	11·2	—	—
Oplac. arbetssökande (i 1 000-tal)	601	679	794	850	860	798	719	637	566	508	[1]484	479	439
Ungern. Arbetslösa (i 1 000-tal)	16	16	19	19	19	19	18	18	16	15	14	14	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	314	329	356	354	382	307	310	295	307	303	302	208	—
Rumänien. Oplac. arbetss. (1 000)	9	11	17	22	23	19	15	13	9	8	7	—	—
Jugoslavien. Arbetslösa (1 000)	11	12	19	28	34	31	26	17	14	11	12	12	—
Bulgarien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	35	43	51	49	53	51	42	36	30	24	20	15	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	13·3	13·3	14·6	14·8	13·8	14·5	15·1	14·8	13·9	12·5	10·8	10·9	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	107·7	104·6	99·1	98·4	98·9	97·4	99·5	102·0	104·6	105·6	107·1	110·1	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. St. (1923—25 = 100)	85·2	84·9	84·6	83·0	83·2	84·2	84·9	85·8	86·3	87·7	[1]88·9	88·9	—
Arbetslöshet, i %	17·3	16·7	16·9	17·2	16·7	16·2	15·1	13·7	12·8	12·3	[1]11·7	11·1	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	·	13·7	·	·	13·4	·	·	12·8	·	·	12·0	·
Nya Zeeland. Arbetslösa (1000-tal)	40	36	36	35	32	32	33	35	39	43	44	42	—

[1] Reviderade siffror. — [2] Ofullständiga siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1936. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet.

Under november ha ett stort antal varuslag varit underkastade prisförskjutningar i uppåt- eller nedåtgående riktning, men dessa ha i stort sett motvägt varandra. Bland de under månaden inträffade förändringarna må särskilt framhållas fortsatt uppgång för smör och bröd samt prisfall å kött och fläsk.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1936 och 1931—november 1936. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln till och med november 1936 med utgångspunkt dels från tiden före världskrigets utbrott, dels från 1931 (den genomsnittliga prisnivån i december 1930, mars, juni och september 1931), meddelas efterföljande serier av *vägda* indextal.

Basperiod	Juli 1914	Årsmedeltal								1936				
		1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	okt.	nov.
juli 1914 . .	100	154	150	140	131	127	123	124	130	134	135	134	134	134
år 1931 . .	·	·	·	·	100	97	93	94	99	101	102	102	102	101

Den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse har under november varit oförändrad. Det må noga observeras, att ovan angivna indextal endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1936, 157 med juli 1914 som utgångspunkt och 99 med 1931 som basår (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 737).

*

Riksbankens konsumtionsprisindex har i samarbete med socialstyrelsen fullföljts enligt samma metod som tidigare (se Soc. Medd. årg. 1933, sid. 709). Indexserien med rörlig basperiod anger prisnivån under varje vecka i förhållande till prisnivån under närmast föregående vecka, medan serien med fast basperiod hela tiden utgår från prisnivån i september 1931. De senaste veckorna visa följande indextal:

	september 1936			oktober 1936				november 1936			
	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28
Rörlig basperiod: (föreg. vecka = 100)	100·08	100·05	100·27	100·03	100·35	100·02	100·01	100·05	99·94	100·11	99·99
Fast basperiod: (sept. 1931 = 100)	100·3	100·4	100·6	100·7	101·0	101·0	101·1	101·1	101·0	101·2	101·1

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1935	Nov. 1935	Sept. 1936	Okt.[1] 1936	Nov.[1] 1936	Höjn. el. sänkn. i % nov. 1913—nov. 1936	Höjn. el. sänkn. i % nov. 1935—nov. 1936
Mjölk: oskummad	l	14	47	21	22	22	22	22	+ 57·1	0·0
separerad	»	6	28	7	7	7	7	7	+ 16·7	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	729	268	260	260	271	279	+ 15·8	+ 7·3
mat- (lands-)	»	213	727	253	251	247	253	261	+ 19·2	+ 4·0
Ost: helfet, småpipig, okryddad	»	164	624	177	188	187	188	186	+ 13·4	— 1·1
halvfet, » »	»	121	500	129	137	146	147	146	+ 20·7	+ 6·6
Bordsmargarin, ej smörblandat	»	135	433	135	131	130	140	140	+ 1·4	+ 6·9
Ägg, svenska, färska	tjog	159	681	184	264	203	250	265	+ 29·3	+ 0·4
Potatis: gammal	5 l	28	71	43	44	44	43	43	+ 65·4	— 2·3
»	hl	·	1271	640	667	667	659	660	·	— 1·0
färsk, svensk	5 l	46	102	92	—	—	—	—	—	—
Gula ärter, svenska	kg	31	78	48	42	42	42	42	+ 35·5	0·0
Bruna bönor, holländska	»	48	214	62	67	60	61	60	+ 30·4	— 10·4
Mjöl: vete-, kärn-, svensk förmaln.	»	31	75	38	38	39	40	40	+ 29·0	+ 5·3
råg-, samm. el. toppat, svenskt	»	22	56	24	24	25	26	26	+ 23·8	+ 8·3
rågsikt-, svenskt, märket 000	»	27	73	33	33	34	35	35	+ 34·6	+ 6·1
Gryn: havre-, ångpreparerade	»	36	99	35	36	37	38	38	+ 5·6	+ 5·6
ris-, burma- el. svenska prima	»	41	111	40	40	42	42	42	+ 2·4	+ 5·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	59	60	60	63	63	+ 53·7	+ 5·0
hårt, knäckebröd	»	·	·	82	82	82	84	84	·	+ 2·4
sötlimpa eller siktbröd	»	38	96	58	58	59	60	61	+ 60·5	+ 5·2
grovbröd (grov hålkaka, ankarst.)	»	30	64	45	45	45	46	47	+ 56·7	+ 4·4
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	132	132	131	132	136	+ 81·3	+ 3·0
mjukt matbröd, bakat med vatten	»	43	116	72	73	72	73	75	+ 74·4	+ 2·7
billigaste sort » » mjölk	»	60	167	85	86	86	86	89	+ 48·3	+ 3·5
mjukt kaffebröd, billigaste sort	»	·	·	97	99	98	99	103	·	+ 4·0
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	179	193	198	195	191	+ 56·6	— 1·0
soppkött	»	100	490	143	156	158	157	155	+ 53·5	— 0·6
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	217	223	235	231	226	+ 71·2	+ 1·3
spädkalv	»	72	312	129	137	143	143	143	+ 95·9	+ 4·4
Fårkött, färskt, stek	»	133	600	205	203	224	213	206	+ 62·2	+ 1·5
Malet nötkött (köttfärs)	»	·	·	172	190	193	190	186	·	— 2·1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	605	177	203	198	202	197	+ 45·9	— 3·0
salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	619	182	206	201	205	198	+ 39·4	— 3·9
» amerikanskt (ryggfläsk)	»	·	·	170	193	184	185	191	·	— 1·0
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	110	116	109	110	111	+ 48·0	— 4·3
gädda	»	108	333	153	161	156	158	159	+ 45·9	— 1·2
sill	»	34	110	62	64	62	60	59	+ 68·6	— 7·8
strömming	»	38	114	57	60	57	58	54	+ 25·6	— 10·0
torsk	»	55	160	89	90	90	89	87	+ 55·4	— 3·3
rödspotta (spätta)	»	79	244	145	150	149	148	147	+ 83·8	— 2·0
kolja	»	·	·	116	117	116	115	116	·	— 0·9
Salt sill, prima islands-	»	45	148	62	87	48	49	49	+ 8·9	— 43·7
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	66	73	69	69	70	+ 25·0	— 4·1
Kaffe, rostat, santosblandning	»	·	·	291	287	284	285	284	·	— 1·0
Socker, bit-	»	67	133	46	46	46	47	46	— 31·3	0·0
Salt, matsalt	»	·	32	15	15	15	15	15	·	0·0
Äpplen, ät-	»	·	·	101	82	67	75	80	·	— 2·4
Apelsiner, medelstora	dussin	·	·	115	125	134	147	143	·	+ 14·4
Bananer, prima	kg	·	·	160	139	140	139	139	·	0·0
Katrinplommon, amer., storl. 40/50	»	·	·	101	100	84	84	84	·	— 16·0
Vitkål, svensk	»	·	·	24	23	22	20	21	·	— 8·7
Pilsner, klass II, utan glas	1/3 l	·	·	24	24	24	24	24	·	0·0
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Elektrisk ström (inkl. div. avg.)	kWh	·	·	35	35	34	34	34	·	— 2·9
Fotogen, Water White	l	20	71	20	20	20	20	20	— 4·8	0·0
Kokgas (inkl. div. avg.)	kbm	·	·	17	17	17	17	17	·	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	»	720	2310	945	955	1010	1015	1015	+ 39·0	+ 6·3
barr-, » »	»	575	1895	730	735	775	780	780	+ 34·5	+ 6·1
Kol: antracit- (»valnöt»), hemkört	hl	401	·	614	611	607	609	607	+ 53·3	— 0·7
hushålls- (fyrkol), prima, »	»	284	·	291	289	297	299	299	+ 30·0	+ 3·5
Koks: c:a 20—40 mm, hemkörd	100 kg	·	·	452	450	469	468	469	·	+ 4·2
c:a 40—60 el. 60—80 mm, »	»	·	·	436	435	454	455	456	·	+ 4·8

[1] Preliminära siffror.

Litteraturöversikt.

(November 1936.)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen.

Allmänna sociala frågor.

BACKLUND, S. E. Sjöfartskonferensen i Genève. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 46.

LANDBERG, C. E. Genèvekonferensen 1936. Sv. sjöfartstidning 1936, nr 45—46.

PETERSSON, INGEMAR. Industriens lokalisering inom storstaden. Teknisk tidskrift 1936, nr 44.

REITHINGER, A. Das soziale Gesicht Europas. Soziale Praxis 1936, nr 46.

L'étude des causes des accidents du travail. Revue du travail 1936, nr 9.

Genèvekonventionerna och deras verkningar. Nautisk tidskrift 1936, nr 11.

Les loisirs ouvriers et l'éducation populaire. Revue du travail 1936, nr 9.

La méthode Bedaux de mesure du travail humain. Revue du travail 1936, nr 9.

Sverige.

FITGER, P. En ny svensk produktionsindex. Affärsekonomi 1936, nr 15.

HÖIJER, E. Några drag av statistikens utveckling fram till 1936 på det administrativa och demografiska området. (Föredrag.) Statsvetenskaplig tidskrift 1936, nr 4.

[KOOPERATIVA FÖRBUNDET.] Socialstyrelsens omorganisation. (Yttrande.) Kooperatören 1936, nr 20.

LIEDSTRAND, E. Pensionsfrågan i genombrottsskede. Arbetsledaren 1936, nr 20.

NYSTRÖM, B. Drag ur den ekonomiska och sociala statistikens utveckling i Sverige. (Föredrag.) Statsvetenskaplig tidskrift 1936, nr 4.

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Socialstyrelsens organisation. (Yttrande.) Industria 1936, nr 23.

ÖRNE, A. Personliga konjunkturutjämningsfonder. Sunt förnuft 1936, nr 9.

Daco om socialstyrelsens omorganisation. Arbetsledaren 1936, nr 20.

Ekonomi och ansvar. Några reflexioner. Bokbinderi-arbetaren 1936, nr 11.

Pensionsstyrelsens utlåtande den 30 september 1936 över ett betänkande om socialstyrelsens organisation. Pensionsförsäkringen 1936, nr 8.

Socialstyrelsens omorganisation. Tidskrift för den centrala statsförvaltningens tjänstemän 1936, nr 5.

Socialstyrelsens omorganisation och statsförvaltningens elefantiasis. Sunt förnuft 1936, nr 9.

Amerikas förenta stater.

Der »Neue Kurs» in den Vereinigten Staaten von Amerika und seine Auswirkung auf den Bundeshaushalt. Wirtschaft und Statistik 1936, nr 21.

Danmark.

Arbejdspligt. Arbejdsgiveren 1936, nr 22.

Frankrike.

PALOLA, E. Den socialpolitiska utvecklingen och oron i Frankrike. Industritidningen 1936, nr 10.

Expansion of French family-allowance system. Monthly labor review sept. 1936.

L'organisation industrielle et sociale des établissements Philips. Le musée social 1936, nr 10.

Soc. rådsrepublikernas union.

Markus' evangelium om Stachanovundret. Industria 1936, nr 24.

Med russiske Öjne. En Skildring af Stachanov-Bevægelsen. Arbejdsgiveren (Danmark) 1936, nr 23.

Spanien.

OLBERG, P. Den socialpolitiska lagstiftningen i den spanska republiken. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 44—47.

Tyskland.

BLONDEL, G. La politique agricole actuelle de l'Allemagne. Le musée social 1936, nr 10.

Arbetarskydd.

CARSTENS-JOHANNSEN. Silikosen ur social synpunkt. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 46.

FRISTEDT, A. E. Industriell belysning. Industritidningen Norden 1936, nr 42.

JORDANS, G. H. W., ZIJLMANS, J., & BROOS, J. Bleivergiftung bei Zigarrenarbeitern. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1936, nr 7.

RICHTER, H. Gefahrenbeseitigung bei der Azetylenentwicklung. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1936, nr 41.

TEISSL, L. Über Cadmiumvergiftungen. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1936, nr 10.

WULFF, H. B. Silikosens patogenes, patologiska anatomi och röntgenologi. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1936, nr 46.

Några synpunkter på belysningen i sätteri och tryckeri. Arbetarskyddet 1936, nr 10.

The twentieth session of the international labour conference; the safety of building workers. International labour review sept. 1936.

Sverige.

BRANDER, K. J. Huru avvärja olycksfall vid skogsarbeten? Skogvaktaren 1936, nr 11.

LARSSON, AUGUST. Arbetsplatshygienen. Metallarbetaren 1936, nr 45.

LJUNGQVIST, J. Arbetsplatshygien. Metallarbetaren 1936, nr 43.

PETTERSON, HUGO. Arbetsplatshygien och arbetarskydd [vid svenska kullagerfabriken i Göteborg]. Metallarbetaren 1936, nr 44.

RING, K. Hygien ombord å fartygen. Sjömannen 1936, nr 11.

ROMANUS-ALFVÉN, ANNA-CLARA. Unga flickors förvärvsarbete från socialhygienisk synpunkt. Social-medicinsk tidskrift 1936, nr 11.

THRYSIN, E. Skyddsåtgärder vid arbeten med gasledningar. Arbetarskyddet 1936, nr 10.

WEGNER, N. Säkerhetslås för motorpådrag. Arbetarskyddet 1936, nr 10.

WELIN-BERGER, J. Förarhytter på vägmaskiner. Arbetarskyddet 1936, nr 10.

WETTERQVIST, N. Arbetsplatshygien och arbetarskydd. Metallarbetaren 1936, nr 46.

Arbetarskyddet vid skogsarbeten. [Socialstyrelsens utredning.] Trävaruindustrien 1936, nr 21.

Säkerhetsföreskrifter rörande byggnadsindustrien. Arbetarskyddet 1936, nr 11.

Öka arbetseffektiviteten genom god belysning! Tidskrift för motor- och automobilverkstäderna 1936, nr 10.

Norge.

AUGUSTSON, A. M. Foreningen for de skandinaviske sjömannshjem i fremmede havner. Socialt arbeid 1936, nr 9.

Tyskland.

BRUCE, T. Silikosfrågans nuvarande läge i Tyskland. Nordisk hygienisk tidskrift 1936, nr 10/12.

CLAUSSEN, W. Arbeit und Ernährung. Soziale Praxis 1936, nr 45.

FRANZ, R. Unfallgefahren und Schutzmassnahmen bei Gattersägen. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 32.

GEISSENHÖNER, G. Die Erforschung der Unfallursachen als wesentliche Grundlage der technischen Unfallverhütung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 32.

LJUNGGREN, G. Erfarenheter från en studieresa i Tyskland angående silikos. Sv. läkartidningen 1936, nr 47.

MAENICKE, R. Tödliche Vergiftung beim Schweissen mit Acetylen (Dissousgas). Reichsarbeitsblatt 1936, nr 32.

VIGENER, K. Die neuen Vorschriften für geschweisste Dampfkessel. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1936, nr 40.

Unfallverhütungmassnahmen bei Walzwerken für Leichtmetalle. Zeitschrift des Vereines deutscher Ingenieure 1936, nr 44.

Arbetslön och arbetstid.

HOLM, ANNA. Svenskt och danskt i hembiträdesfrågan. Sunt förnuft 1936, nr 9.

KOMMERSKOLLEGIUM. Yttrande angående vissa föreslagna bestämmelser om förkortning av arbetstiden inom textilindustrien. Kommersiella meddelanden 1936, nr 20.

Bemanningen och arbetstiden regleras internationellt. Nautisk tidskrift 1936, nr 11.

Sjöfolkets arbetstidsfråga går fram i Genève. Konventionsförslag även i fråga om bemanning, semester och sjukvård m. m. Sjömannen 1936, nr 11.

Sverige.

A[NDERSSON], J[OEL]. Löneregleringen. C. P. F:s medlemsblad 1936, nr 5.

C[ARELL], A. H. Kreatursskötarnas arbetstid. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1936, nr 11.

E[RIKSSO]N, [E.] Redogörelse i städningsfrågan. C. P. F:s *medlemsblad* 1936, nr 5.

P[ETERSSON], G[UNNAR]. Socialstyrelsen gör parallellutredning om anställdas löner. Två statliga organisationer utreda om samma sak. Industritjänstemannen 1936, nr 11.

Byggnadsarbetarnas inkomster. Vad de nyligen framlagda folkräkningstabellerna ha att förmäla rörande byggnadsträarbetarnas förhållanden. Byggnadsträarbetaren 1936, nr 11.

»Den lönereglerande sillen.» Lokomotivmännens tidning 1936, nr 21.

Manskapslönerna definitivt distanserade av lantarbetarlönerna. Sv. underbefälstidning 1936, nr 44.

Nattvaktslindring. Lanternan 1936, nr 21.

Socialstyrelsens hembiträdesutredning. Tiden 1936, nr 11.

Statstjänstemännens rättsställning. Tidskrift för den centrala statsförvaltningens tjänstemän 1936, nr 5.

Amerikas förenta stater.

SLAUGHTER, J. Income in the various states, from manufacturing, 1929—1935. Conference board bulletin 1936, nr 12.

Earnings and methods of wage payment in the fishing industry. Monthly labor review sept. 1936.

Danmark.

PETERSEN, H. Pension for Funktionærer ansat i private Virksomheder. Socialt Tidsskrift 1936, nr 10.

Estland.

SÕRMUS, R. Conditions du travail et les salaires des personnes en service domestique. (Estnisk text.) Eesti statistika 1936, nr 11.

Finland.

Förhållandena bland de affärsanställda år 1935. En statistisk undersökning. Social tidskrift 1936, nr 11.

Italien.

Social justice under the fascist regime. New notes on fascist corporations 1936, nr 9.

Sydamerika.

Minimum-wage legislation in Latin America. Monthly labor review sept. 1936.

Tyskland.

HEITMANN. Die Arbeitsbedingungen im Güterfernverkehr. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 33.

OHLBRECHT, G. Angestellte als Erfinder. Soziale Praxis 1936, nr 46.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

WARONEN, E. Arbetslöshetspolitiken i belysning av det internationella stadsförbundets utredning. Social tidskrift 1936, nr 11.

Sverige.

BERGQVIST, MAGGIE. Kvinnan i apotekaryrket. Yrkeskvinnan 1936, nr 7.

B[RUNIU]s, T. Rationaliseringshinder hotar folkförsörjningen. Industria 1936, nr 24.

CASPARSSON, R. Nya arbetslöshetsdirektiv. Lantarbetaren 1936, nr 47.

JERNEMAN, T. Hur blir det, om gruvindustriarbetareförbundets arbetslöshetsförsäkring göres statsunderstödd? Gruvindustriarbetaren 1936, nr 11.

MOLANDER, H. En illustration till parollen »Handla svenskt». Dumpad jäst från Tyskland införes i stora mängder. Risk för arbetslöshet bland jästarbetarna. Mål och medel 1936, nr 11.

P[ETERSSON], G[UNNAR]. Arbetslöshetsproblem i högkonjunkturtider. Industritjänstemannen 1936, nr 11.

S[EVERIN], F. Arbetslöshetskassan avslagen. Signalen 1936, nr 47.

Arbetslösheten bland småskollärarinnorna minskar. Lägre barnantal i klasserna önskvärt. Skolöverstyrelsens utredning klar. Sv. lärartidning 1936, nr 47.

Arbetstid, arbetslön och arbetslöshet. Skogsindustriarbetaren 1936, nr 21.

En centraliserad platsförmedling. Vårt förbund skriver till socialministern. Industritjänstemannen 1936, nr 11.

Centralstyrelsens för Sveriges läkarförbund yttrande med anledning av doktor Alfhild Tamms ansökan om partiell licentia practicandi för österrikiske läkaren Ludwig Jekels. Sv. läkartidningen 1936, nr 48.

Fartygsradions handhavande. Navigatörerna och radiotelegrafisterna. Fartygsbefälets synpunkter på frågan. Sv. flagg 1936, nr 30.

Högkonjunktur. Sv. hotell-revy 1936, nr 11.

Reservarbetslinjen. Sunt förnuft 1936, nr 9.

Utbyte av arbetskraft med utlandet. Grafiskt forum 1936, nr 11.

Den utländska mytbildningen kring den svenska krispolitiken. Sv. tidskrift 1936, nr 10.

Danmark.

VATER. Dansk Ungdom og Arbejdslösheden. Socialt Tidsskrift 1936, nr 10.

Finland.

SARLIN, B. Ordnandet av arbetslöshetsvården efter ikraftträdandet av den nya lagen om arbetsförmedling. Finsk kommunaltidskrift 1936, nr 7.

Reservarbetssystemet upphäves. Industritidningen 1936, nr 10.

Storbritannien.

BEVERIDGE, W. An analysis of unemployment. Economica 1936, nr 3.

PFISTER, B. Zum Problem der Arbeitslosenversicherung in England. Weltwirtschaftliches Archiv B. 44, s. 105.

Tyskland.

DIECKMANN. Gedanken über Regelung des Arbeitseinsatzes und der Arbeitsverwendung in der Wehr- und Kriegswirtschaft. Der deutsche Volkswirt 13 nov. 1936.

NOTHAAS, J. Die finanzielle Entwicklung der Arbeitslosenhilfe in der Nachkriegszeit. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 33.

Arbeitseinsatz und Rohstoffnot. Der deutsche Volkswirt 13 nov. 1936.

Einsatz der Facharbeiter. Soziale Praxis 1936, nr 47.

Die Frauenarbeit in der Industrie 1933 bis 1936. Wirtschaft und Statistik 1936, nr 20.

Das soziale Bild der Maschinenindustrie. Soziale Praxis 1936, nr 48.

Zum Syrup-Plan. [Nyreglering av arbetslöshetshjälpen.] Soziale Praxis 1936, nr 45.

Österrike.

GREGERSEN, M. B. Psykologiske Undersögelser av Arbejdslöse. Socialt Tidsskrift 1936, nr 10.

Befolkningsfrågan.

KUCZYNSKI, R. R. Befolkningsförändringar och konjunkturer. Index 1936, nr 11.

Sverige.

ALEGÅRD, G. Kvinnoöverskottet i Sverige. Tiden 1936, nr 10.

Danmark.

HOLM, A. Den kvindelige Frugtbarheds Fald i Hovedstaden i det 20. Aarhundrede. Socialt Tidsskrift 1936, nr 10.

Storbritannien.

GREENWOOD, M. English death-rates, past, present and future.» Journal of the Royal statistical society 1936, nr 4.

Tyskland.

LANGE, M. Das Ehegesundheitsgesetz und die angeborenen körperlichen Missbildungen. Hygiea 1936, nr 21.

Aid for large families in Germany. Monthly labor review sept. 1936.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

B[RUNIU]s, A. Hyresgästernas ockupationsstrejk. Industria 1936, nr 23.

MÜLLER, H. Bostadsproduktionen i Stockholm. Hem i Sverige 1936, nr 5.

WALLNER, O. Nyare typer av flyttbara skogsstugor. Skogen 1936, nr 22.

Husgemenskapen. Fastighetsägarnes och hyresgästernas sociala förpliktelser. Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 23.

Kampen om rätten. [Hyreskonflikten i Göteborg.] Sveriges fastighetsägaretidning 1936, nr 22.

»Det oroliga Göteborg.» Hyresgästen 1936, nr 21.

Danmark.

Specialundersögelse vedrörende de Köbenhavnske Beboelseslejligheder og Forretningslokaler, der har modtaget Bygningsattest i 1935. Statistisk Maanedsskrift 1936, nr 8.

Fattigvård, barnavård och annan hjälpverksamhet.

Sverige.

[LANDSKOMMUNERNAS FÖRBUND.] Ökade statsbidrag till fattigvården och barnavården. [Yttrande över förslag av kommunalskatteberedningen.] Landskommunernas tidskrift 1936, nr 11.

WERSÉLL, E. Fattigvårdsstyrelses rätt till folkpension. Sv. fattigvårds och barnavårds tidning 1936, nr 11.

Fattigvårds- och barnavårdskostnaderna. Sv. kommunalbladet 1936, nr 4.

Lösdrivarlagens avlösning. Tidevarvet 1936, nr 41.

Medicinalstyrelsen försöker kringgå fattigvårdslagen. Sunt förnuft 1936, nr 9.

Nya statsbidrag till fattigvård och barnavård? Kommunalskatteberedningen framlägger alternativa förslag. Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 5.

Skolan och socialregistret. Sv. lärartidning 1936, nr 44.

Föreningsväsen.

Sverige.

ANDERSSON, JOEL. Till städerskorna vid statens verk. C. P. F:s medlemsblad 1936, nr 5.

Organisationsgränserna. Medlemsblad för försvarsverkens civila personals förbund 1936, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Viktig kongress. [American Federation of Labor.] Metallarbetaren 1936, nr 45.

Danmark.

VEJRE, CHR. Statens Tjenestemænd slutter sig til Arbejderklassens faglige Enhedsfront. Arbejderen 15 nov. 1936.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

BEIJBOM, G. Folktandvård införes i Södermanlands län. Sveriges landstings tidskrift 1936, nr 5.

BRINGEL, R. Nervklenhet i Stockholms stad. [Institut för arbetsterapi.] Pensionsförsäkringen 1936, nr 9.

HOLMDAHL, D. E. Nyorienteringen inom tuberkuloskampen — en allvarlig fråga. Sv. läkartidningen 1936, nr 47.

ÖSTMAN, B. De bärande principerna i 1935 års folktandvårdsbetänkande. Social-medicinsk tidskrift 1936, nr 11.

Med myndigheterna på butiksinspektion. (Föredrag.) Köpmannen 1936, nr 45.

Danmark.

BACKER, J. E. Tuberkulose og erhverv. Socialt arbeid 1936, nr 9.

Tyskland.

Periodisk lægeundersökelse i Tyskland. Socialt arbeid 1936, nr 9.

Jord- och egnahemsfrågan.

DALKVIST, O. Jordreformernas framträngande internationellt. Ett apropå till händelserna i Spanien. Lantarbetaren 1936, nr 45.

Sverige.

EKEROT, V. Egnahemslån till jordbrukslägenheter. Sunt förnuft 1936, nr 9.

Tyskland.

BELLINGER. Verfahrensfragen der Kleinsiedlung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 31.

FISCHER-DIESKAU. Die Finanzierung der Kleinsiedlung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 33.

GISBERTZ. Wirtschaftliche Fragen der Kleinsiedlung. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 31.

SCHMIDT. Siedlungsplanung und Siedlungsgebäude, Kostengestaltung der Siedlerstellen. Reichsarbeitsblatt 1936, nr 33.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

RYDBECK, P. Arbetsledaren i modern industri. Affärsekonomi 1936, nr 15.
Veckans perspektiv. [Skogsarbetarnas förhållanden.] Fackföreningsrörelsen 1936, nr 46.

Sverige.

A[HLBER]G, E. Kollektivt reglerade arbetsvillkor [för en tjänstemannagrupp inom industrien]. Arbetsledaren 1936, nr 21.
AHLÉN, A. Avtal med arbetsledarna. Byggnadsindustrin 1936, nr 18.
BEXELIUS, E. Förhandlingsordning för statstjänstemän. Fackföreningsrörelsen 1936, nr 44—45.
B[OGREN], S. En intressant arbetsavtalsuppgörelse. [Arbetsledarnas.] Från svenska bruk 1936, nr 11.
H[ÖRNGREN], C. Kollektivavtalsfrågan och tjänstemännen. Grafisk faktors-tidning 1936, nr 11.
K[LINGBERG], W. Kontoristkårens intresseorganisation. Tidskrift för Sveriges kontorister 1936, nr 8.
SKOGLUND, E. Ett svenskt betänkande om folkförsörjning och arbetsfred. Socialt arbeid 1936, nr 9.
STYRMAN, G. Betygssystem, »hemlig» blockad m. m. Verkstäderna 1936, nr 11.
Avslutat skede? [»Svarta listan.»] Metallarbetaren 1936, nr 44.
Företaget ur olika synpunkter. [Anm. av]: Företaget ur arbetsgivarens, arbetsledarens och arbetarens synpunkter. Arbetsledaren 1936, nr 21.
Förhandlingsförslaget. Sv. trafiktidning 1936, nr 47.
Förhandlingsordning för statens tjänstemän. Lokomotivmännens tidning 1936, nr 21.
Förhandlingsrättsfrågan. Sv. underbefälstidning 1936, nr 46.
Kollektiva avtal och personliga. Handelsarbetaren 1936, nr 11.
Nytt skede [i förhållandet mellan arbetsgivarna och fackföreningarnas representanter]? Metallarbetaren 1936, nr 46.
Skogsarbetarna och lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Skogsindustriarbetaren 1936, nr 22.

Amerikas förenta stater.

Collective bargaining in the hosiery industry, 1936. Monthly labor review sept. 1936.

Danmark.

MADSEN, K. Om statstjenestemennenes medbestemmelsesrett ved ansettelser. Statstjenestemannen 1936, nr 20.

Frankrike.

B[RUNIU]S, T. De franska driftsråden och företagarnas frihet. Industria 1936, nr 23.
De blumska huvudlagarnas lydelse. Industria 1936, nr 23.
Conventions collectives dont le texte à été communiqué à la direction du travail. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1936.

Kooperation.

Sverige.

Agreement between the Swedish consumers' and agricultural organisations. Review of international cooperation 1936, nr 11.
Samarbetet mellan konsumentkooperationen och jordbrukets ekonomiska organisationer. Kooperatören 1936, nr 20.

Norge.

RAVNHOLT, H. Den norska kooperationen och trustlagstiftningen. Kooperatören 1936, nr 20.

Storbritannien.

London als konsumgenossenschaftliches Organisationsproblem. Schweiz. Konsum-Verein 1936, nr 44.

Levnadskostnader.

Le problème de l'alimentation à la Société des Nations. Revue du travail 1936, nr 9.

Sverige.

ABRAMSON, E. Något om läroböcker i hushållsgöromål. Sunt förnuft 1936, nr 9.
ANDREEN-SVEDBERG, ANDREA. Hälsokost för skolbarn. (Föredrag.) Tidevarvet 1936, nr 44.
ENEBORG, H. Om prisernas spridning. Några uppgifter och beräkningar på grundval av kommerskollegii partiprisindexmaterial. Kommersiella meddelanden 1936, nr 21.

Amerikas förenta stater.

WILLIAMS, F. How workers in large cities spend their incomes. Labor information bulletin 1936, nr 9.
Cost of living of federal employees living in Washington, D. C. Monthly labor review sept. 1936.
Diets of low-income families, 1933. Monthly labor review sept. 1936.

Belgien.

CRONER, F. Nyare hushållsstatistiska undersökningar i Belgien. Kooperatören 1936, nr 21.

Mexiko.

Cost of living of working-class families in Mexico City. Monthly labor review sept. 1936.

Storbritannien.

STAMP, J. The influence of the price level on the higher incomes. (Föredrag med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1936, nr 4.

Tyskland.

JACOBS, A. Fragen um die Reichsindexziffer für die Lebenshaltungskosten. Soziale Praxis 1936, nr 48.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Sverige.

EKELÖF, G. Några aktuella yrkesskolfrågor. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1936, nr 6/7.

ÖLJER, HJ. Reflexioner om yrkesorganisationens värde. Tidskrift för motor- och automobilverkstäderna 1936, nr 10.

När kommer undervisningen i våra lärlingsskolor att förläggas till dagen? Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1936, nr 6/7.

Amerikas förenta stater.

STETTINIUS, E. R. The selection and development of executives in American industry. Conference board service letter 1936, nr 10.

Danmark.

Lärlingsutbildning hos husmödrar. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1936, nr 6/7.

Tyskland.

ARNHOLD, K. Ertüchtigung durch Berufserziehung eine nationalsozialistische Verpflichtung. Soziale Praxis 1936, nr 47.

SCHNEIDER-LANDMANN, H. Der Ausbildungsgang des Bergjungmannes. Soziale Praxis 1936, nr 45.

WACHTMEISTER, A. Yrkesprövning och yrkesrådgivning. Sv. lärartidning 1936, nr 46.

Die Vereinbarung Rust-Ley. Soziale Praxis 1936, nr 47.

Nykterhetsfrågan.

SANTESSON, C. G. Spritkonsumtion och fylleriförseelser i de nordiska länderna. Frihet och ansvar 1936, nr 5/6.

Sverige.

BENGTSSON, HALFDAN. Maltdryckslagstiftningen i stöpsleven. Tirfing 1936, nr 5.

PETRÉN, A. En aktuell fråga. [Rusdryckslagstiftningsnämndens förslag till lag om nykterhetsvård.] Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 8.

— Förslag om särbehandling av alkoholbrottslingar. Tirfing 1936, nr 5.

Organisationen av uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1936, nr 8.

Spritpolisen inför avveckling. Notiser från tullverket 1936, nr 22.

Socialförsäkring.

Sverige.

LAGERSTRÖM, L. Icke statsunderstödda understödsföreningar. Strängare kontroll nödvändig. — Förslag till lagändring under utarbetande. [Socialstyrelsens utredning.] Assurans 1936, nr 21.

LJUNGBERG, S. Några ord om sambandet mellan magsår och föregående trauma i anslutning till fall från riksförsäkringsanstalten. Sv. läkartidningen 1936, nr 45.

OREDSSON, O. Något om formulär för sjukkasseintyg. Sv. läkartidningen 1936, nr 46.

SJÖFORS, I. Utvidgning av området för olycksfallsförsäkrings- och yrkessjukdomsförsäkringslagarnas tillämpning. Sv. läkartidningen 1936, nr 45.

Invaliditetsfallen bland metallarbetarna. Metallarbetaren 1936, nr 44.

Intressanta olycksfallsersättningsmål från arbeterskornas värld. Arbetets kvinnor 1936, nr 5.

Olycksfall i eller utom arbetet? Några intressanta tolkningsfrågor, belysta av fall från arbetsledarnas krets. Arbetsledaren 1936, nr 20.

Revision av understödsföreningslagen behövlig. [Socialstyrelsens utredning.] Vårt liv 1936, nr 10.

Sjukkassorna och sinnessjukhusen. Sv. sjukkasse-tidning 1936, nr 11.

Socialstyrelsen avstyrker bestämt förslaget om förläggning till pensionsstyrelsen av tillsynen över sjukkassor och andra understödsföreningar. Sv. sjukkasse-tidning 1936, nr 11.

Den statliga folkpensioneringen och försäkringsbehovet. Gjallarhornet 1936, nr 20.

Tobakshandlarna och olycksfallsförsäkringslagen. Tobakshandlaren 1936, nr 11.

Utredningen angående icke statsunderstödda understödsföreningar avslutad. Socialstyrelsen har avgivit utlåtande och förslag. Sv. sjukkasse-tidning 1936, nr 11.

Finland.

MANNIO, N A. Tjänstemännens ställning i den finska socialförsäkringen. Nordisk administrativt Tidsskrift 1936, nr 3.

Norge.

DEBES, I. Alderstrygd. Socialt arbeid 1936, nr 9.

LINDBERG, H. Den nya norska lagen om ålderdomspensionering. Pensionsförsäkringen 1936, nr 9.

Tyskland.

LEHMANN, R. Die Krankenkassen im Kampf gegen die Geschlechtskrankheiten. Die Reichsversicherung 1936, nr 8.

SCHRAFT. Krankenversicherung und Gemeinschaft. Die Reichsversicherung 1936, nr 8.

Österrike.

Grundfragen der österreichischen Sozialversicherung. Die Reichsversicherung 1936, nr 8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur.

ALDERFER, E. B. Earnings of skilled workers in a manufacturing enterprise 1878—1930. Philad. 1935. (University of Pennsylvania. Research studies. 27.)

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Bureau of labor statistics. Bulletin. Wash. 1936.
616. Handbook of labor statistics. 1936 ed.
619. Labor laws and their administration. Proceedings of the 21st convention of the International association of governmental labor officials, Asheville, N. C., Oct. 1935.

AUSTRALIEN. Commonwealth bureau of census and statistics.
Census of the Commonwealth of Australia 30th June, 1933. P. 5—6. Canberra 1936.

BETÆNKNING vedrörende det huslige Erhverv. Afg. af Husmoderorganisationerne, Husassistenternes Forbund og Danske Kvinders Erhvervsraad. Khvn 1936.

CANADA. Department of trade and commerce. Dominion bureau of statistics.
7th census of Canada, 1931. Vol. 10. Merchandising and service establishments. P. 1. Ottawa 1934.

DANMARK. Det statistiske Departement.
Statistiske Meddelelser. Række 4. Khvn 1936.
Bd 98: H. 4. Elektricitetsværker i Danmark 1934/35.
» 101: » 3. Den kommunale Beskatning i Skatteaaret 1936/37.
» 102: » 1. De nordiske statistiske Möder i Köbenhavn i maj 1936.

DEBES, I. Forbrukerkooperasjonens historie i Norge. 1—2. Oslo 1931—36.

FEY, W. Leistungen und Aufgaben im deutschen Wohnungs- und Siedlungsbau. Berl. 1936. (Sonderh. des Instituts für Konjunkturforschung. 42.)

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hfors 1936.
3. Lanthushållning.
32. Jordbruk och boskapsskötsel år 1935.
6. Befolkningsstatistik.
83. Befolkningsförhållandena år 1935.

FRÄMLINGSSTATISTIK för åren 1933—35. Utg. av Svenska trafikförbundet. Sthlm 1936.

HOLMQVIST, O. Linköpings gasverk. 1861—1936. Linköping 1936.

IRLÄNDSKA FRISTATEN. Registrar of friendly societies.
Report. 1935. Dubl. 1936.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Études et documents. Genève 1936.
Sér. C. (Chômage.)
21. *Woytinsky, W.* Les conséquences sociales de la crise.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
21st (maritime) session, Geneva, Oct. 1936.
Brief report on the maritime work of the organisation 1929—36. Geneva 1936.

ITALIEN. Opera nazionale per la protezione della maternità e dell'infanzia.
Origine e sviluppi dell'opera nazionale per la protezione della maternità e dell'infanzia 1926—1935. Roma 1936.

KOELCH, F. Handbuch der Berufskrankheiten. Mit Beiträgen anderer deutscher Gewerbeärzte. Bd 1. Jena 1935.

LERICHE, E., LE MARCHAND, G., & BOUCHER, M. Où en sont les assurances sociales? Problèmes actuels. Lyon [1936.]
— Questions controversées à propos des assurances sociales. Lyon [1936.]

LETTLAND. Valsts statistiskā pārvalde. — Bureau de statistique de l'État.
Statistique du travail. Année 10 (1935). Riga 1936.

LINDSTRÖM, G. Om friheten. Sthlm 1936.

LONDON. London passenger transport board.
Annual report and accounts. 3 (1935/36). Lond. 1936.

NEDERLÄNDERNA. Inspectie van den havenarbeid.
Jaarverslag. 1935. 's-Gravenh. 1936.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 9. Oslo 1936.
96. Landbruksareal og husdyrhold 1936.

POLEN. Office central de statistique.
Petit annuaire statistique de la Pologne. Année 7 (1936). Warsz. 1936.

PUBLIKATIONER, Statens järnvägars. Sthlm 1936.
Drifttjänststatistik jämte redogörelser för person- och godstrafiken m. m. år 1935.

RIKSGÄLDSKONTORET.
Årsbok utarb. inom Riksgäldskontorets räkenskapsbyrå. Årg. 16 (budgetåret 1935/36). Sthlm 1936.

[RIKSRÄKENSKAPSVERKET.]
Utdrag ur rikshuvudboken. Budgetåret 1935/36. Sthlm 1936.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistisches Jahrbuch der Schweiz. 1935. Bern 1936.

SKOGSVÅRDSSTYRELSERNA.
Berättelser för år 1935. Sthlm 1936.

SOHLENIUS, H., & THEDIN, N. Kooperationen och varupriserna. Sthlm 1936.

SOMMERFIELD, V. London transport. A record and a survey. Lond. 1935.

STATISTIK, Sveriges officiella. Sthlm 1936.
Finanser.
Rusdrycksförsäljningen m. m. år 1935. Av K. kontrollstyrelsen.
Hälso- och sjukvård.
Allmän hälso- och sjukvård år 1934. Av K. medicinalstyrelsen.
Hälso- och sjukvård vid armén samt flygvapnet år 1935. Av K. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse och Flygstyrelsen.

Jordbruk med binäringar.
Mejerihantering år 1934. Av Statistiska centralbyrån.
Lantmäteri år 1935. Av K. lantmäteristyrelsen.
Socialstatistik.
Allmänna bostadsräkningen år 1933 och därmed sammanhängande undersökningar. Av K. socialstyrelsen.
Arbetsinställelser och kollektivavtal samt *förlikningsmännens verksamhet* år 1935. Av K. socialstyrelsen.

STATSKONTORET, K.
Utdrag ur de under K. statskontorets förvaltning stående fonders och diverse medels räkenskaper för budgetåret 1935/36. Sthlm 1936.

STORBRITANNIEN. Board of trade.
Statistical abstract for the British empire. 65 (1926—35). Lond. 1936.
— R. commission on the private manufacture of and trading in arms (1935—36).
Report. Lond. 1936.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN.
Skrifter. Sthlm 1936.
62. Berättelse angående det ekonomiska läget, av Svenska bankföreningens styrelse avg. till ordinarie bankmötet d. 23 okt. 1936.

SYDAFRIKA. The South African institute for medical research.
Annual report. 1935. Johannesb. 1936.

SÖLVÉN, A. Lagstiftningen om förenings- och förhandlingsrätt. Historik och kommentar. Sthlm 1936. (Landsorganisationens skriftserie. 43.)

TYSKLAND. Statistisches Reichsamt.
Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Jahrg. 55 (1936). Berl. 1936.

UTREDNINGAR, Statens offentliga, 1936. Sthlm 1936.
42. Betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsspörsmål angående rikets landkarteverk. [Avg. d. 3 nov. 1936.] (Jo.)
43. 1935 års lotsverkssakkunniga. Betänkande 2. Förslag till lotsförordning. [Avg. d. 31 okt. 1936.] (H.)
44. Betänkande med utredning och förslag angående sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från medelhavsländerna och främre orienten. Avg. [d. 15 okt. 1936] av 1935 års museisakkunniga. (E.)
45. Rationaliserings- och ersättningsfrågor i samband med ifrågasatt införande av statligt brännoljemonopol. Utredning [avg. d. 9 okt. 1936]. (Fi.)
46. Betänkande angående sterilisering. Avg. [d. 19 okt. 1936] av Befolkningskommissionen. (S.)
47. Utredning med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äktenskap m. fl. Avg. [d. 18 nov. 1936] av 1934 års barnpensioneringssakkunniga. (S.)
48. Betänkande med förslag till lönereglering för lärare vid folk- och småskolor. Avg. [d. 27 nov. 1936] av 1936 års lärarlönesakkunniga. (Fi.)

VACATIONS with pay for wage earners. New York 1935. (National industrial conference board studies. 215.)

WHAT employers are doing for employees. A survey of voluntary activities for improvement of working conditions in American business concerns. New York 1936. (National industrial conference board studies. 221.)

WILHELMSEN, N. E. Hvordan kan Arbejdslösheden bekæmpes? Organisatoriske Foranstaltninger til Bekæmpelse af Arbejdslösheden. Khvn 1936.

VISBY TYPOGRAFISKA FÖRENING 1886—1936. Visby 1936.

VORTRÄGE, Kieler, gehalten im Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Jena 1936.
46. *Whittlesey, Ch. R.* Gebundene und ungebundene Wechselkurse.

Nytillkomna tidskrifter.

CHILD, The. Monthly news summary. Publ. by the Children's bureau. Department of labor. Wash.

TIDSKRIFT för hembygdsvård. Sthlm.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
573.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 31 december 1920 (nr 898) med närmare föreskrifter ang. medling i arbetstvister	20 nov.
584.	K. kung. om vissa ändringar i den förteckning, som finnes fogad vid kung. den 1 december 1933 (nr 643) ang. tillämpning å elever vid anstalter för yrkesutbildning av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	27 »
593.	K. kung. om ändring i vissa delar av kung. den 30 november 1934 (nr 564) med vissa föreskrifter i anledning av barnavårdslagen	11 dec.

Sakregister till årgången 1936.

(Siffrorna inom parentes angiva häftets nummer.)

Alkoholistvård. Förslag till lag om behandling av förbrytare hemfallna åt alkoholmissbruk: s. 655 (9).

Arbetarskydd. Lag om arbete av minderårig under viss tid på dygnet (vid 1936 års riksdag): s. 583 (8).

Se även *Kvinnor.*

Arbetsavtal. Avtalslagstiftning vid 1936 års riksdag: s. 583 (8).

Arbetsbyrån, Internationella. Publikation: s. 299 (4).

Styrelsesammanträden 1936, februari: s. 296 (4); april: s. 472 (6).

Amerikansk arbetskonferens: s. 30 (1).

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1935: s. 91 (2); *månadsstatistik:* 1935, dec.: s. 41 (1); 1936, jan.: s. 143 (2); febr.: s. 225 (3); mars: s. 303 (4); april: s. 415 (5); maj: s. 481 (6); juni: s. 541 (7); juli: s. 609 (8); aug.: s. 675 (9); sept.: s. 727 (10); okt.: s. 801 (11 A); nov.: s. 1035 (12).

Arbetskraft till betfälten i Skåne: s. 530 (7).

Handbok för den offentliga arbetsförmedlingen: s. 531 (7).

Den interlokala arbetsförmedlingen: s. 773 (11 A).

De offentliga arbetsförmedlingarnas inkomster och utgifter år 1935: s. 499 (7).

Den privata arbetsförmedlingen under år 1935: s. 477 (6).

Finland. Ny arbetsförmedlingslag i Finland: s. 723 (10).

Tjeckoslovakien. Lag om arbetsförmedling i Tjeckoslovakien: s. 725 (10).

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1935: s. 480 (6).

Arbetsinställelser i Sverige år 1935: s. 993 (12).

Arbetskonferensen. Arbetsordningen för arbetskonferensens tjugonde sammanträde: s. 221 (3).

Internationella arbetskonferensens nittonde sammanträde: s. 134 (2); tjugonde sammanträde: s. 719 (10).

Arbetslagstiftning, internationell (vid 1936 års riksdag): s. 584 (8).

Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1935: s. 35 (1).

Amerikas förenta stater. Reglering av arbetsförhållanden i upphandlingskontrakt vid leveranser till de federala myndigheterna i Förenta staterna: s. 601 (8).

Belgien. Lag om semester i Belgien: s. 602 (8).

Se även *Jordbruk.*

Arbetslöner. Lönenivån i Sverige år 1935 och arbetslönernas fluktuationer sedan år 1913: s. 435 (6).

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1934: s. 38 (1).

Se även *Jordbruk, Kollektivavtal, Skogsarbetare, Vägarbetare.*

Arbetslösheten under år 1935: s. 163 (3).

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1935, 30 nov.: s. 46 (1); 31 dec.: s. 148 (2); 1936, 31 jan.: s. 224 (3); 29 febr.: s. 302 (4); 31 mars: s. 420 (5); 30 april: s. 487 (6); 31 maj: s. 532 (7); 30 juni: s. 614 (8); 31 juli: s. 680 (9); 31 aug.: s. 726 (10); 30 sept.: s. 791 (11 A); 31 okt.: s. 1040 (12).

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet: 1935, nov.: s. 38 (1); dec.: s. 140 (2); 1936, jan.: s. 222 (3); febr.: s. 299 (4); mars: s. 404 (5); april: s. 476 (6); maj: s. 529 (7); juni: s. 603 (8); juli: s. 660 (9); aug.: s. 722 (10); sept.: s. 788 (11 A); okt.: s. 1033 (12).

Arbetslösheten inom stendistriktet i Göteborgs och Bohus län 1931—1936: s. 778 (11 A); forts.: s. 1002 (12).

Arbetslöshetens bekämpande (vid 1936 års riksdag): s. 578 (8).

Arbetslöshetsförsäkringen (vid 1936 års riksdag): s. 586 (8).

Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935: s. 365 (5).

De erkända arbetslöshetskassorna: s. 38 (1); s. 140 (2); s. 603 (8); s. 660 (9); s. 722 (10).

Förslag till fortsatt hjälp åt stenarbetare i Blekinge: s. 185 (3).

Lag om kommunal kontantunderstödsverksamhet vid arbetslöshet: s. 114 (2).

Ny undersökning av arbetslöshetsklientelet: s. 604 (8).

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet: s. 47 (1); 149 (2); 230 (3); 308 (4); 421 (5); 486 (6); 546 (7); 615 (8); 681 (9); 732 (10); 806 (11 A); 1041 (12).

Amerikas förenta stater. Arbetslöshetsfrågan i Förenta staterna: s. 300 (4).

Tilläggsanslag till nödhjälpsarbeten i Förenta staterna: s. 604 (8).

Frankrike. Lag om organiserande av offentliga arbeten i Frankrike: s. 663 (9).

Se även *Levnadskostnader.*

Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1935, dec.: s. 1 (1); 1936, jan.: s. 73 (2); febr.: s. 161 (3); mars: s. 249 (4); april: s. 329 (5); maj: s. 433 (6); juni: s.

497 (7); juli: s. 569 (8); aug.: s. 625 (9); sept.: s. 689 (10); okt.: s. 753 (11 A); nov.: s. 975 (12).

Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1935, fjärde kvart.: s. 75 (2); 1936, första kvart.: s. 331 (5); andra kvart.: s. 571 (8); tredje kvart.: s. 755 (11 A).

Arbetsförhållandena bland legitimerade sjukgymnaster: s. 3 (1).

Tyskland. Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1936: s. 605 (8).

Arbetstiden. Förslag till konvention angående arbetstidens förkortning till 40 timmar i veckan: s. 265 (4).

Sysselsättning och arbetstid inom näringslivet i november 1935: s. 172 (3).

Belgien. Lag om 40-timmars arbetsvecka i Belgien: s. 603 (8).

Se även *Jordbruk.*

Arbetstidsfrågor vid 1936 års riksdag: s. 581 (8).

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknad, Intellektuella yrken, Jordbruk, Sjömansyrket.*

Arbetstjänst. Tyskland. Obligatorisk arbetstjänst i Tyskland: s. 470 (6).

Barnavård. Barnkrubbor och barnträdgårdar, deras nuvarande utbredning, beskaffenhet och föreliggande behov: s. 977 (12).

Inrättande av ungdomsfängelse (vid 1936 års riksdag): s. 590 (8).

Omläggning av skyddshemsverksamheten (vid 1936 års riksdag): s. 589 (8).

Vissa ändringar i barnavårdslagen (vid 1936 års riksdag): s. 590 (8).

Betkampanjen, se *Arbetsförmedling.*

Bostadsförhållanden. Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1936: s. 765 (11 A).

Bostadsförsörjning, se *Byggnadsverksamhet.*

Bostadsproduktion, se *Byggnadsverksamhet.*

Butiksstängningslag. Storbritannien. Ny lag om butiksstängning å söndagar i England: s. 660 (9).

Byggnadsverksamheten under år 1935: s. 503 (7).

Bostadsproduktionen i vissa större städer under år 1935: s. 107 (2); under första kvartalet 1936: s. 380 (5); under andra kvartalet 1936: s. 598 (8); under tredje kvartalet 1936: s. 762 (11 A).

Främjande av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen samt på landsbygden ävensom av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer (vid 1936 års riksdag): s. 592 (8).

Dyrortsgrupperingen. Differentiering av pensionerna efter levnadskostnaderna på skilda orter (vid 1936 års riksdag): s. 588 (8).

Ekonomiska hjälpåtgärder. Frankrike. Lag om kredit åt vissa företag i Frankrike: s. 661 (9).

Ekonomiskt råd. Frankrike. Det ekonomiska rådet i Frankrike: s. 474 (6).

Fackföreningsrörelsen, se *Landsorganisationen.*

Fattigvårdslagen, vissa ändringar i (vid 1936 års riksdag): s. 590 (8).

Folkomflyttningen i Blekinge län åren 1926—1934: s. 194 (3).

Den inrikes omflyttningen: s. 464 (6).

Fylleriförseelser och spritsmuggling: 1935, fjärde kvart.: s. 111 (2); 1936, första kvart.: s. 383 (5); andra kvart.: s. 595 (8); tredje kvart.: s. 770 (11 A).

Föreningsrätt. Lag om förenings- och förhandlingsrätt: s. 214 (3).

Lag om förenings- och förhandlingsrätt (vid 1936 års riksdag): s. 581 (8).

Författningar rörande sociala frågor: s. 72 (1); 160 (2); 248 (3); 301 (4); 432 (5); 496 (6); 567 (7); 624 (8); 752 (10); 790 (11 A); 1051 (12).

Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1935: s. 995 (12).

Hälsovårdsstadgan. Bostadssociala utredningens förslag till vissa ändringar i hälsovårdsstadgan: s. 201 (3).

Vissa ändringar i hälsovårdsstadgan (vid 1936 års riksdag): s. 592 (8).

Industrien i Sverige år 1934: s. 440 (6).

Se även *Kvinnor.*

Intellektuella yrken. Undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena: s. 450 (6).

Jordbruk. Arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1935: s. 82 (2).

Anslag till jordanskaffningsverksamhet (vid 1936 års riksdag): s. 592 (8).

Förslag till lantarbetstidslag: s. 13 (1).

Vissa ändringar i arrendelagstiftningen (vid 1936 års riksdag): s. 591 (8).

Se även *Levnadskostnader.*

Kollektivavtal i Sverige år 1935: s. 708 (10).

Kollektivavtalen under fjärde kvart. 1935 och första kvart. 1936: s. 251 (4); under andra och tredje kvart. 1936: s. 705 (10).

Utländsk lagstiftning angående allmängiltighetsförklaringar av kollektivavtal: s. 997 (12).

Se även *Arbetsavtal.*

Kooperation. Kooperativa förbundets verksamhet år 1935: s. 446 (6).

Kooperativ verksamhet i Sverige år 1934: s. 715 (10).

Kvinnor. Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1934: s. 442 (6).

Se även *Socialförsäkring.*

Landsorganisationen i Sverige under år 1935: s. 480 (6).

Levnadskostnader 1935, fjärde kvart.: s. 48 (1); 1936, första kvart.: s. 309 (4); andra kvart.: s. 547 (7); tredje kvart.: s. 733 (10).

Levnadsförhållandena bland arbetslösa familjer i städer och industriorter år 1933: s. 354 (5).

Levnadssätt och hushållsvanor bland familjer i Stockholm och Göteborg omkring år 1933: s. 691 (10).

Levnadsvillkor och hushållsvanor inom småbrukar- och bondefamiljer år 1933/34: s. 338 (5).

Undersökning av arbetslöshetens inverkan på skogsarbetarnas levnadsförhållanden: s. 627 (9).

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 152 (2); s. 424 (5); s. 618 (8); s. 809 (11 A).

Schweiz. Prisnivån i Schweiz: s. 606 (8).

Litteraturöversikt: s. 65 (1); 153 (2); 241 (3); 322 (4); 425 (5); 490 (6); 561 (7); 619 (8); 684 (9); 746 (10); 810 (11 A); 1044 (12).

Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1936, jan.: s. 150 (2); febr.: s. 239 (3); april: s. 422 (5); maj: s. 488 (6); juli: s. 616 (8); aug.: s. 682 (9); okt.: s. 807 (11 A); nov.: s. 1042 (12).

Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1935: s. 261 (4).

Lösdrivare. Finland. Centralregister över lösdrivare i Finland: s. 722 (10).

Minderåriga, se *Arbetarskydd, Kvinnor.*

Moderskapspenning, se *Socialförsäkring.*

Nykterhetsfrågor (vid 1936 års riksdag): s. 590 (8).

Nödhjälpsarbeten, se *Arbetslöshet.*

Olycksfall i arbete år 1933: s. 649 (9).

Olycksfall inom sjömansyrket år 1935: s. 652 (9).

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1935: s. 460 (6).

Rapporter från yrkesinspektörerna angående mera beaktansvärda olycksfall eller olyckstillbud: s. 231 (3); s. 407 (5); s. 533 (7); s. 667 (9); s. 793 (11 A).

Olycksfallsförsäkringslagen. Ändringar i 1916 års olycksfallsförsäkringslag (vid 1936 års riksdag): s. 588 (8).

Pensionsförsäkringen år 1934: s. 40 (1).

Se även *Dyrortsgruppering.*

Prisindex, se *Levnadskostnader, Livsmedelspriser.*

Semester, se *Arbetslagstiftning.*

Sjukgymnaster, se *Arbetsmarknad.*

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1935: s. 479 (6).

Sjömansyrket. Arbetstillgången under år 1935: s. 104 (2).

Billigare biljettkostnader för sjömän (vid 1936 års riksdag): s. 594 (8).

Den förberedande sjöfartskonferensen i Genève 1935: s. 31 (1).

Se även *Olycksfall.*

Skogsarbetare. Löneförhållanden vintern 1935/1936: s. 256 (4).

Se även *Levnadskostnader.*

Sociala frågor vid 1936 års riksdag: s. 578 (8).

Socialförsäkring. Befolkningskommissionens förslag angående moderskapspenning och mödrahjälp m. m.: s. 277 (4).

Revision av 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar (vid 1936 års riksdag): s. 587 (8).

Se även *Arbetslöshet.*

Socialregister. Lag om socialregister (vid 1936 års riksdag): s. 589 (8).

Socialstatistik. Internationella statistiska institutets kongress i Atén: s. 786 (11 A).

Socialstyrelsen. Förslag till ny organisation av socialstyrelsen: s. 601 (8); socialstyrelsens utlåtande: s. 817 (11 B).

Stenarbetare, se *Arbetslöshet.*

Tjänstemannafrågor. Familjepension för statsanställda (vid 1936 års riksdag): s. 593 (8).

Ungdomsvård, se *Barnavård.*

Utlänningar. Främlingslagstiftning och främlingskontroll: s. 386 (5).

Utlänningskontrollen (vid 1936 års riksdag): s. 584 (8).

Ut- och invandring under år 1935: s. 665 (9).

Utvandringen till främmande världsdelar år 1935: s. 138 (2); 1936, första kvart.: s. 405 (5); andra kvart.: s. 607 (8); tredje kvart.: s. 789 (11 A).

Institutet för svensk utlandstjänst: s. 141 (2).

Sydafrika. Invandringsrestriktioner i Sydafrika: s. 789 (11 A).

Vräkning. Lag angående skydd mot vräkning vid arbetskonflikter: s. 27 (1).

Skydd mot vräkning vid arbetskonflikter (vid 1936 års riksdag): s. 593 (8).

Vägarbetare. Arbetsförtjänster vid vägunderhållsarbete sommaren 1936: s. 713 (10).

Yrkesinspektionens verksamhet 1935, fjärde kvart.: s. 142 (2); 1936, första kvart.: s. 406 (5); andra kvart.: s. 608 (8); tredje kvart.: s. 792 (11 A).

Se även *Olycksfall.*

Yrkessjukdom, se *Socialförsäkring.*

STOCKHOLM 27